

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

*Ένας δημοσιογραφικός
αἶνος καί θρῆνος*

Γ. ΑΘΑΝΑΣ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΣΑΙΓΓΑΡΙΟΥ

*Ένας δημοσιογραφικός
αἶνος καί θρήνος*

(Ανταποκρίσεις από τό μέτωπο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας)

ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ 2014

Ίδρυμα Γεωργίου καί Μαρίας Αθανασιάδη-Νόβα

ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ-ΝΟΒΑ

Ν.Π.Ι.Δ. ΕΠΟΠΤΕΥΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ (Φ.Ε.Κ. 222/Α/30-9-80). ΕΔΡΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ * ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1980

ΑΦΜ: 090373034 ΔΟΥ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ : Ίωάννης Χαλάτσης

TAX. Δ\ΝΣΗ : Ίλάρχου Τζαβέλα 44, 303 00 Ναύπακτος

ΤΗΛ. & FAX : 2634024940 & 27388

Τό κοινωφελές Ίδρυμα Γεωργίου και Μαρίας Αθανασιάδη-Νόβα, είναι ένα Νομικό Πρόσωπο Ίδιωτικού Δικαίου τό οποίο εποπτεύεται και ελέγχεται από τά Υπουργεία Έθνικης Παιδείας και Θρησκευμάτων, Έθνικης Οικονομίας και Πολιτισμού και Έπιστημών (ΦΕΚ 222/Α/30-9-1980). Ίδρύθηκε από τόν αείμνηστο Γεώργιο Αθανασιάδη-Νόβα τό 1980. Έχει τήν έδρα του στή Ναύπακτο και στεγάζεται στό ισόγειο τής οικίας του Ίδρυτη.

Σκοποί του Ίδρύματος είναι:

Έ διατήρηση και ή συντήρηση τής Βιβλιοθήκης του Ίδρυτη, ό έμπλουτισμός της μέ έργα, χειρόγραφα, φωτογραφίες κ.λ.π. που άφορούν τήν κοινωνική ζωή και ιστορική εξέλιξη τής έπαρχίας Ναυπακτίας, καθώς και τά έργα έπιφανών τέκνων τής Ναυπακτίας.

Έ έκδοση τών εύρεθησομένων συγγραφικών καταλοίπων τών Γ. Αθάνα και Θεμιστοκλή Αθανασιάδη-Νόβα, Γιάννη Βλαχογιάννη, άδελφών Σταματίου κ.ά.

Έ έπιβράβευση άριστευόντων μαθητών τών Γυμνασίων και Λυκείων Ναυπάκτου, ή ένίσχυση σοβαρών πνευματικών και καλλιτεχνικών έκδηλώσεων πραγματοποιούμενων στήν πόλη τής Ναυπάκτου κ.ά.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Πρόεδρος : Ό Μητροπολίτης Ναυπάκτου & Αγ. Βλασίου κ. ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Άντιπρόεδρος: Άριστείδης Αθανασιάδης - Σισμάνης

Ταμίας : Όλιος Δημητρόπουλος

Μέλη : Κωνσταντίνος Κονίδας

Όάνα Κωστή

Ντίνος Μακρυγιάννης

Γεώργιος Μπερετάνος

Χαράλαμπος Χαραλαμπόπουλος

Γραμματέας : Όάνης Χαλάτσης

Copyright: Ίδρυμα Γεωργίου και Μαρίας Αθανασιάδη -Νόβα

Όλάρχου Τζαβέλα 44 - 303 00 Ναύπακτος

Τηλέφωνο: 26340 27233

E-mail: thelastgiannis@gmail.com

ISBN: 978-960-85755-8-5

Συλλογή ύλικου : Άριστείδης Αθανασιάδης - Σισμάνης

Φιλολογική έπιμέλεια: Γεώργιος Λαουρδέκης

Έκδοση : Ίδρυμα Γεωργίου και Μαρίας Αθανασιάδη -Νόβα

Έκτύπωση : Άφοί Γεωργικόπουλοι Ο.Ε.

Φωτογραφία έξωφύλλου: Εικονίζεται ό άρχιστράτηγος τής Στρατιάς Μικράς Άσίας Άναστάσιος Παπούλας μέ τόν Γ. Αθάνα.

Πρόλογος

Τό Ίδρυμα Γεωργίου Αθανασιάδη-Νόβα, τοῦ ὁποίου εἶμαι Πρόεδρος σύμφωνα μέ τήν βούληση τοῦ ἀειμνήστου Ίδρυτοῦ, τοῦ ὁποίου φέρει τό ὄνομα, ἐκδίδει τό παρόν βιβλίο μέ τίτλο «Ἐκστρατεία Σαγγαρίου» καί ὑπότιτλο «ἕνας δημοσιογραφικός αἶνος καί θρῆνος». Τό βιβλίο αὐτό περιλαμβάνει ἀνταποκρίσεις πού ἀπέστειλε ὁ Γεώργιος Αθανασιάδης-Νόβας ἀπό τό μέτωπο τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀπό τίς 26 Μαΐου 1921 ἕως τίς 17 Σεπτεμβρίου 1921, καί δημοσιεύθηκαν στίς Ἐφημερίδες *Ἀθηναϊκή* καί *Πολιτεία*, καθῶς ἐπίσης περιλαμβάνει καί φωτογραφίες ἀπό τό μέτωπο.

Πρόκειται γιά ἕναν θησαυρό πού ἦταν τόσα χρόνια κρυμμένος καί τόν ὁποῖον ἀνεκάλυψε ὁ θετός υἱός τοῦ ἀειμνήστου κ. Ἀριστείδης Αθανασιάδης-Σισμάνης, διαπρεπῆς ἐπιστήμονας καί Καθηγητής τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Εἶναι πράγματι ἕνας «αἶνος καί θρῆνος», ἀλλά θά προσέθετα καί ἄθλος, ἀφοῦ οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τό μέτωπο μέ κίνδυνο τῆς ζωῆς του δίνουν ἀθθεντικές μαρτυρίες ἀπό τίς μάχες, τήν διάταξη τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων καί τίς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀσφαλῶς, ὁ Γεώργιος Αθανασιάδης-Νόβας, ὡς δραστήριος δημοσιογράφος, βρισκόταν κοντά στό «Γενικόν Στρατηγεῖον» καί παρακολουθοῦσε τά γεγονότα.

Τά κείμενα τῶν ἀνταποκρίσεων συνδέονται στενότατα μέ τίς φωτογραφίες, ἀφοῦ εἶναι γνωστόν ὅτι οἱ φωτογραφίες περιγράφουν καταστάσεις πού δέν μπορεῖ νά περιγράψῃ ἡ γραφίδα, ἀλλά καί τό λογοτεχνικό κείμενο παρουσιάζει τά θέματα κατά τρόπον φωτογραφικό. Ἄριστος συνδυασμός κειμένου καί φωτογραφίας ἀπό ἕναν ἱκανό χειριστή τοῦ λόγου.

Σέ ὄλο τό κείμενο καί τό φωτογραφικό ὑλικό φαίνεται καθαρά ἡ ὀρμή τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἡ ἀνδρεία καί ἡ μέθη τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν, τό χιούμορ τους κατά τήν διάρκεια τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλά

καί ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ. Εἶναι μία λαμπρή ἐποποιΐα, πού ἄν τά πράγματα ἔμεναν στήν κατάστασιν αὐτή θά ἐορταζόταν λαμπρότατα ὡς μεγάλη ἐθνική ἐορτή. Ἡ ἐκστρατεία αὐτῆς τῆς περιόδου πού παρουσιάζεται στό βιβλίον αὐτό εἶναι μία γιορτή τοῦ ἑλληνισμοῦ, μᾶλλον τῆς Ρωμηοσύνης, παρά τά τραγικά γεγονότα.

Εἶναι χαρακτηριστικά δύο ἀποσπάσματα πού δείχνουν τήν ἀνδρεία τῶν στρατιωτῶν, ἀλλά καί τήν προσπάθειαν τοῦ δημοσιογράφου ἀνταποκριτοῦ νά μεταδίδῃ τίς πληροφορίες.

Τό ἕνα δημοσιεύθηκε στήν Ἐφημερίδα *Πολιτεία* τήν 31-8-1921.

«Ὁμολογῶ ὅτι διά νά εἶμαι ἐν τάξει μέ τήν συνείδησίν μου θά ἔπρεπε νά πετάξω τήν στιγμὴν αὐτήν τό μολύβι διά νά μή ἀσεβήσω πρός τό ἱστορικόν μεγαλεῖον τῆς θείας ἐποποιΐας, ἡ ὁποία διαδραματίζεται ἐπί ἐννέα ἡμέρες εἰς τά βάθη αὐτά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τόσον αἰσθάνομαι ὅτι εἶναι ἀνωτέρα τῶν μικρῶν μου δυνάμεων ἡ προσπάθεια περιγραφῆς τῶν συνεχῶν αὐτῶν αἱματηρῶν μαχῶν, αἱ ὁποῖαι ὠθοῦσαι τήν πάλιν μέχρι τελείας ἐξοντώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπάλων τείνουν νά δώσουν ὀριστικὴν καί αἰωνίαν λύσιν εἰς τά μεγάλα ζητήματα τά ὁποῖα τὰς προκάλεσαν.

Ἐν τούτοις, ἀπό καθήκον δημοσιογραφικόν θά προσπαθῆσω νά σᾶς μεταδώσω ὅσας πληροφορίες κατορθῶνω ἐκ τῆς βροχῆς τῶν πληροφοριῶν, ἡ ὁποία κατακλύζει καθημερινῶς τό Γενικόν Στρατηγεῖον, ἀφθόνως προκαλουμένη ἐκ τῶν πολλῶν καί μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων».

Το ἄλλο ἀπόσπασμα δημοσιεύθηκε καί πάλιν στήν Ἐφημερίδα *Πολιτεία* τήν 5-9-1921.

«Δέν κατορθῶνω οὔτε νά σκιαγραφήσω τά γεγονότα, πολὺ περισσότερο νά τά χαρακτηρίσω, νά τά χρωματίσω, νά τά φωτίσω μέ τῆς προσωπικῆς μου ἀντιλήψεως τήν ἀνταύγειαν. Ἐκεῖνο ὅμως τό ὁποῖον οὐδέποτε θά κατορθώσῃ κανεὶς νά παραστήσῃ ζωηρῶς εἶναι τό ἠθικόν τῶν στρατιωτῶν μας. Ἐρρίφθησαν εἰς τήν μάχην κατάκοποι ἔπειτα ἀπό πορείας τόσων ἡμερῶν. Ἐπολέμησαν ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Ἐπείνασαν, ἐδίψασαν, αἱματοκυλίσθησαν, ἀγρίεψαν στή μορφὴ καί στήν ψυχὴ. Ἀλλά δέν ἀπέκαμαν. Δέν ἔχασαν τό κέφι των. Δέν ἔχασαν τό πνεῦμα των».

Οἱ ἱστορικοὶ θά διαβάσουν τό βιβλίον αὐτό, θά ἀξιολογήσουν τήν ἀξίαν του καί ἀκόμη θά προσδιορίσουν καί ἀπὸ ἄλλα στοιχεῖα πού διαθέτουν,

---

ἀπό τήν ἀρχική ἱστορική ἔρευνα, γιά τό πῶς αὐτή ἡ γιορτή τοῦ λαοῦ καί τοῦ στρατοῦ μετατράπηκε ἔπειτα ἀπό λίγο σέ τραγωδία καί θρῆνο, γιά τό πῶς ξεκληρίσθηκε ὁ ἑλληνισμός τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καί πῶς ἔγινε αὐτή ἡ τραγική ἐθνοκάθαρση.

Τό παρόν βιβλίο εἶναι ἕνα ἱστορικό ντοκουμέντο καί γι' αὐτό εὐχαριστῶ τόν κ. Ἀριστείδη Ἀθανασιάδη-Σισμάνη πού τό διέσωσε, τό ἀντέγραψε καί τό παρέδωσε γιά ἔκδοση στό Ἴδρυμα, τοῦ ὁποίου εἶναι Ἀντιπρόεδρος, μέ ὠραῖο καί συναρπαστικό πρόλογο. Ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀποκαλύπτει μία ἄγνωστη ἕως τώρα πλευρά του, τοῦ ἀνταποκριτοῦ ἀπό τόν πόλεμο, μία πλευρά γεμάτη ἀπό ἡρωϊσμό.

+ Ὁ Ναυπάκτου καί Ἀγίου Βλασίου ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ὁ Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας ὡς δημοσιογράφος

Ὁ Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶναι ἐλάχιστα γνωστὸς ὡς δημοσιογράφος. Ἡ ἐνασχόλησή του μὲ τὴν ποίηση καὶ ἡ σταδιοδρομία του στὴν πολιτικὴ ἐπισκίασαν τὴν καριέρα του στὴ δημοσιογραφία, ἡ ὁποία ὑπῆρξε καὶ ἡ πρώτη του ἐπαγγελματικὴ δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, ἐργάσθηκε ὡς συντάκτης στὶς ἐφημερίδες «Ἀκρόπολις» καὶ «Πολιτεία» καὶ εἰδικὸς συνεργάτης στὴν ἐφημερίδα «Νέος Κόσμος» (1933-1936), ὅπου ἡ ἀρθρογραφία καὶ ἡ ἔρευνά του εἶχαν ἰδιαίτερη σημασία, καθὼς ἀποσκοποῦσαν στὴ συμφιλίωση μεταξὺ τῆς φιλοβασιλικῆς παρατάξεως καὶ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

Τὴ δημοσιογραφικὴ του καριέρα ἀρχίζει τὸ 1912 ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τῆς «Ἀκροπόλεως» στὴ Θεσσαλονίκη, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της. Τὸν ἐπόμενον χρόνον, στέλνει πολλὰ ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, τὴν Καβάλα, τὶς Σέρρες, καὶ τὴ Δράμα, ἀπὸ τίς ὁποῖες οἱ περισσότερες ἀναφέρονται στὶς ἥρωικες μάχες τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ στὸν Β' Βαλκανικὸ πόλεμον.

Τὸ 1921, ἀκολούθησε τὸν Ἑλληνικὸ στρατὸ στὶς ἐπιχειρήσεις τοῦ Σαγγαρίου ὡς πολεμικὸς ἀνταποκριτὴς τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων «Πολιτεία» καὶ «Ἀθηναϊκή», πρῶτα καὶ τῆς Σμυρναϊκῆς ἐφημερίδας «Θάρος», ἔπειτα. Οἱ ἀνταποκρίσεις του, συνήθως μὲ τὴν ὑπογραφή «Γ. Ἀθάνας», στέλνονταν στὴν Ἀθήνα ταχυδρομικὰ καὶ τηλεγραφικὰ. Φυσικὰ, περνοῦσαν ἀπὸ αὐτολογοκρισία καὶ λογοκρισία, ἡ ὁποία εἶναι ἐμφανῆς στὰ σημεῖα ὅπου παρασιωποῦνται ὀνόματα προσώπων, στρατιωτικὲς μονάδες καὶ τοπωνύμια καὶ στὴ θέση τους τίθενται ἀστερίσκοι. Παρακολουθώντας ἀπὸ κοντὰ τὰ γεγονότα μὲ νεανικὴ αἰσιοδοξία καὶ ἔντονον τὸ αἶσθημα πατριωτισμοῦ, ἐντυπωσιάσθηκε ἀπὸ τὴν προέλαση τοῦ στρατοῦ μας στὰ ὑψίπεδα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οἱ ἀνταποκρίσεις του διακρίνονται γιὰ τὴ σαφήνεια καὶ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦ ὕφους. Ἡ τραγικότητα τῶν πολεμικῶν γεγονότων ποὺ παρουσιάζει ἀντιτίθεται στὴν ὁμορφιὰ τῆς μικρασιατικῆς φύσης, τὴν ὁποία δὲν προσπερνᾷ ἀδιάφορος. Περιγράφει

λεπτομερῶς τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ μνημεῖα καὶ τὶς πανάρχαιες Ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μικρασίας ποὺ ἀντικρίζει ἀκολουθώντας τὸ στράτευμα. Στὸν πρόλογο τῆς ποιητικῆς του συλλογῆς «Αἶνος καὶ Θρηῆνος» γράφει: «Γιὰ νὰ τὸ νιώσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκτιμῆσῃ κανεὶς ἔπρεπε νὰ ἰδῇ μὲ τὰ μάτια του νὰ ἀναπτύσσονται οἱ Ἑλληνικὲς Μεραρχίες στὶς ἀχανεῖς ἐκεῖνες ἐκτάσεις μὲ τόσο δυναμισμό, μὲ τόσην ἀκρίβεια, μὲ τόσην ἐντέλεια. Ἐκεῖ, ὅσον ἴσως πούθεν ἀλλοῦ περισσότερο, ἐθριάμβευσε ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνδρεία, ἡ Ἑλληνικὴ στρατιωτικὴ ἐπιστῆμη καὶ τέχνη, ἡ Ἑλληνικὴ ὀργάνωση. Καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὸ φρόνημα, τὸ ἠθικό, ἡ ἀλκή, ἡ ἀντοχή, τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ Ἄγνωστου Στρατιώτη!»

Μέχρι τὸ τέλος σχεδὸν τῆς ζωῆς του, τὸν Αὐγούστο τοῦ 1987, διηγούνταν μὲ πλήρη διαύγεια πνεύματος καὶ μεγάλη περιγραφικὴ δεξιότητα τὶς ἐμπειρίες του ἀπὸ τὴν παρακολούθηση τῆς ἐκστρατείας στὴ Μικρὰ Ἀσία, κάτι ποὺ συνήθως διαρκοῦσε μέχρι ἀργὰ τὴ νύχτα. Παρεμπιπτόντως, μοῦ εἶχε ἀναφέρει κάποτε, σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς συζητήσεις, ὅτι ἡ συνήθεια νὰ πηγαίνει γιὰ ὕπνο τὶς πρῶτες πρωινὲς ὥρες τοῦ εἶχε μείνει ἀπὸ τὴν θητεία του στὴ δημοσιογραφία. Πολλὲς ἀπὸ τὶς ἐμπειρίες αὐτὲς καὶ σκέψεις του γιὰ τὴ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία καὶ καταστροφή ἔχουν ἐκφρασθεῖ μὲ συγκινητικὸ ποιητικὸ λόγο στὴ συλλογὴ «Αἶνος καὶ Θρηῆνος», ποὺ ἐκδόθηκε τὸ 1972, μὲ τὴ συμπλήρωση πενήντα χρόνων ἀπὸ τὰ γεγονότα αὐτά. Πίστευε ἀκράδαντα ὅτι «τὸ πολεμικὸ κατόρθωμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ στὴ Μικρὰ Ἀσία, ὅταν συνυπολογιστοῦν καὶ τόσες δυσμενεῖς ἐσωτερικὲς καὶ ἐξωτερικὲς συνθήκες, εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τῆς νεώτερης Ἱστορίας μας. Καὶ δὲν πρέπει νὰ τὸ συσκοτίζῃ ἡ τραγικὴ κατάληξη... Τοῦ ἀνήκει πᾶς Αἶνος!». Ἐκφράζει τὰ συναισθήματα ποὺ τοῦ δημιουργοῦσε ἡ ἐκστρατεία μὲ ποιητικὴ εὐαισθησία, ἀλλὰ δὲν παραγνωρίζει τὴ σημασία τῆς Μικρασιατικῆς τραγωδίας. Γράφει στὸν πρόλογο τῆς ἴδιας συλλογῆς: «Τὸ 1453 κατάπεσε τὸ μεγάλο ἀέτωμα. Τὸ 1922 ξηλώθηκε ἀπ' τὴ Βυζαντινὴ γῆ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ θεμέλιο. Ὁ ξεριζωμὸς ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ εἶναι ἓνα μοναδικὸ μαῦρο κεφάλαιο στὴν ἐθνικὴ μας Ἱστορία. Καὶ στὴν Ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητας ὅλης πρέπει νὰ προστεθῇ. Τοῦ ἀνήκει πᾶς Θρηῆνος!». Δὲ χάνει ὅμως τὴν ἔμφυτη αἰσιοδοξία του διακηρύσσοντας στὴν τελευταία στροφή τοῦ ποιήματός του «Ὁ Σαλπιγχτής»:

*Μὴν ἀποκάμης, Σαλπιγχή, καὶ μὴ λιγοπιστήσης!
 Χιλιάδες νύχτες θὰ διαβοῦν, νύχτες σιγῆς καὶ φρίκης·
 μὰ θὰ ῥθη, θὰ ῥθη ἓνα πρωί, πὺ ἐσὺ θὰ τοὺς χτυπήσης
 μὲ τὴν παλιά σου σάλπιγγα τοὺς νέους σκοποὺς τῆς Νίκης!*

Λίγα χρόνια μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἀθάνα, ἐντελῶς τυχαῖα ἀνακάλυψα σὲ ἓνα συρτάρι τοῦ γραφείου του ἓνα μεγάλο φάκελο μὲ τὴν ιδιόχειρη ἐπιγραφή «Μικρὰ Ἀσία» στὸ ἐξωτερικὸ του. Τὸ περιεχόμενον τοῦ φακέλου ἦταν ἑκατὸ περίπου φωτογραφίες πὺ εἶχαν τραβηχτεῖ τὴν περίοδο τῆς ἀποστολῆς του στὴ Μικρὰ Ἀσία, κάτι πὺ οὐδέποτε μοῦ εἶχε ἀναφέρει. Πολλὲς ἀπὸ τὶς φωτογραφίες ἦταν σὲ ἄριστη κατάσταση καὶ οἱ περισσότερες εἶχαν ιδιόχειρες σημειώσεις του στὸ πίσω μέρος μὲ στοιχεῖα γιὰ τὸ περιεχόμενό τους καὶ ὁδηγίες σχετικὰ μὲ τὸν τρόπο πὺ ἔπρεπε νὰ δημοσιευθοῦν. Ἡ ποιότητα τῶν φωτογραφιῶν δείχνει ὅτι εἶχαν τραβηχτεῖ ἀπὸ ἐπαγγελματία φωτογράφο πὺ συνόδευε τὸν Ἀθάνα στὴ δημοσιογραφικὴ του ἀποστολή. Εἶναι ὁμως πιθανὸ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς νὰ τὶς εἶχε βγάλει ὁ ἴδιος. Οἱ φωτογραφίες ἀποτυπώνουν κυρίως εἰκόνες ἀπὸ τὴν καθημερινότητα τῶν στρατιωτῶν καὶ συγκλονιστικὲς σκηνὲς ἀπὸ τὴ φρίκη τοῦ πολέμου πὺ ἔζησε ἀπὸ κοντά. Συνταρακτικὴ εἶναι ἡ φωτογραφία ἑνὸς στρατιώτη πὺ θρηνεῖ πάνω ἀπὸ τὸ πτώμα τοῦ σκοτωμένου ἀδελφοῦ του. Μία πολὺ συγκινητικὴ εἰκόνα γιὰ τὸν Γ. Ἀθάνα ἀπαθανατίζει ἐπίσης ἡ φωτογραφία πὺ δείχνει τὸν τάφο τοῦ φίλου του δημοσιογράφου Γιάννη Δαμηλάτη. Γράφει σχετικὰ μὲ αὐτὴ τὴν ἐμπειρία του:

*«Σπαραχτικὸ τὸ ξάφνιασμα: τοῦ φίλου σου τὸν τάφο
 νὰ ἰδῆς ἀπρόοπτα, ὅπως περνᾷς, στῆς μάχης τὸ πεδίο.
 Ἐνα σπαθὶ ἀξιωματικοῦ νὰ ἔναι στημένο ἐπάνω
 κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ χαρτὶ νὰ γράφη τ' ὄνομά του...»*

Ἡ δημοσιογραφικὴ καριέρα τοῦ Γ. Ἀθάνα δὲν τελείωσε μὲ τὴν ἀποστολή του στὴ Μικρὰ Ἀσία. Συνεχίστηκε μέχρι το 1936. Στὸ διάστημα αὐτὸ κάλυψε πολλὰ ἐνδιαφέροντα θέματα τῆς ἐποχῆς, ὅπως τὰ προβλήματα τῶν προσφυγικῶν συνοικισμῶν τῆς Καισαριανῆς καὶ τοῦ Βύρωνα, τὶς προεκλογικὲς ἐκστρατεῖες τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, τὸ ἰδιωτικό(;) ταξίδι τοῦ Βενιζέλου ὡς προσκεκλημένου τοῦ πρωθυπουργοῦ Ἰσμέτ Ἰνονοῦ στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ μίαν συνάντηση μὲ τὸν Πλαστήρα στὶς Κάνες. Ο Γ. Ἀθάνας ὑπῆρξε ἓνα ἀπὸ τὰ ἰδρυτικὰ μέλη τῆς

Ἐνώσεως Συντακτῶν Ἀθηνῶν καὶ το 1926 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς.

Οἱ ἀνταποκρίσεις πὺ ἐστειλε σὶς ἐφημερίδες «Πολιτεία» καὶ «Ἀθηναϊκὴ» κατὰ τὴν περίοδο τῆς δημοσιογραφικῆς ἀποστολῆς του στὴν Μικρὰ Ἀσία μαζὶ μὲ τὶς σχετικὲς φωτογραφίες ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμε-
νο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ.

Εὐχαριστῶ θερμὰ τὸ Ἰδρυμα Γεωργίου καὶ Μαρίας Ἀθανασιάδη-
Νόβα πὺ ἀνέλαβε τὴν ἔκδοση τοῦ παρόντος βιβλίου. Ἐπίσης εὐχαριστῶ
τὸν Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κ.
Γερόθεο γιὰ τὴν ἐνθουσιώδη ὑποστήριξη καὶ τὶς συμβουλές του σχετικά
μὲ τὴν ἔκδοσή του. Τέλος, εὐχαριστῶ τὸν κ. Γεώργιο Λαουρδέκη γιὰ τὴ
φιλολογικὴ ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης καὶ τὶς εὐστοχες παρατηρήσεις του.

Ἀριστείδης Ἀθανασιάδης – Σισμάνης
Καθηγητὴς Ἰατρικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ

ΣΜΥΡΝΗ, 26 Μαΐου. Μεταξύ τόσων ἑκατοντάδων φυσιογνωμιῶν δέν εἶνε* καμμία περίλυπος καί κατηφής. Τούς πολεμιστάς πού ταξειδεύουν πρὸς τὸ Μέτωπον χαρακτηρίζει τὴν ἐποχὴν αὐτὴν πρωτοφανῆς ψυχραιμία καί ἀποφασιστικότης. Δέν φλογίζει ὁ ἐνθουσιασμός τὰς παρειάς των. Αὐτός κρύβεται βαθειά! Ἀλλὰ ἡ σκέψις τῆς νίκης καί ἡ ἀπόφασις τῆς νίκης ρυτιδώνουν φανερά τὰ μέτωπά των. Ὅχι εἰς μίαν στιγμιαίαν ἔξαψιν καί εἰς μίαν συνειθισμένην κραυγὴν, ἀλλ' ἐκεῖ εἰς τὴν ρυτίδα τοῦ μετώπου πού τὴν ἐχάραξεν ἡ σκέψις τόσον βαθυτάτην, ὥστε νὰ διαπερᾶ τὴν συνείδησιν, ἐκεῖ θὰ συλλάβετε παντοτεινὴν καί ἀνεξίτηλον τὴν θέλησιν τῆς νίκης καί τὴν ἀπόφασιν τοῦ τελικοῦ θριάμβου. Ναί. Τὴν φορὰν αὐτὴν δέν εἶνε ὁ φαντάρος καί ὁ εὔζωνος μεθυσμένοι ἀπὸ ἱερόν ἐνθουσιασμόν, εἶνε χαλυβδωμένοι ἀπὸ σκληρὰν καί πεισματικὴν ἀπόφασιν. Τὰ μάτια των λάμπουν ἀπὸ μίαν σταθερὰν καί ἀκλόνητον ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν λατρευτὸν Βασιλέα. Καί τὰ νεῦρα των τινάσσονται ἀπὸ μίαν σπουδὴν πρὸς δρᾶσιν, σπουδὴν ἢ ὁποία περιέχει τὴν μεγαλειτέραν περιφρόνησιν πρὸς τὸν στρατάρχην τῆς Ἀγκύρας.

“... Νὰ ῥθῆ, καὶ μένε, ὁ Κουμπάρος (παρατσούκλι τοῦ Κωνσταντίνου) νὰ τοὺς πάρωμε μπροστά καί σέ μίαν βδομάδα ξοφλάει ὁ Κεράλ!”.

Καί δέν συζητοῦν περισσότερο γιὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν καί τὴν ἐπίθεσιν, πού βιάζονται πότε ν' ἀρχίσῃ. Βρίσκουν πὼς δέν ἀξίζει περισσότερη συζήτησι. Τὸ πᾶν εἶνε νὰ πάη ὁ Κουμπάρος στὴ γραμμὴν καί νὰ διατάξῃ ἐμπρός. Γι' αὐτὸ προτιμοῦν νὰ ξαπλωθοῦν κάτω ἀπὸ τὴν τέντα τοῦ βαποριοῦ καί νὰ εἰποῦν ἤσυχα καί ξέγνοιαστα τὸ τραγούδι τους. Ἢ νὰ παίξουν τὴν κοντσίνα τους μὲ τὴν τράπουλα πού ἔχουν τρυπώσει στό γυλιό. Ἄν ἐξαιρέση κανεὶς τοὺς ... χαρμοσύνους πυροβολισμούς, τοὺς ὁποίους καμμία διδασκαλία δέν εἶνε ἰκανὴ νὰ σταματήσῃ, κατὰ τὰ λοιπὰ βλέπει καταφανῆ τὰ σημεῖα τῆς μακρᾶς στρατιωτικῆς ἀνατροφῆς τῶν ἐφέδρων. Καί πρὸς τοὺς ἀξίωματικούς των ἔχουν ἀποκτήσει καθα-

* Σ.τ.Ε. Στὰ κείμενα τοῦ Γ. Ἀθὰνα διατηρήθηκε ἡ ὀρθογραφία τοῦ συγγραφέα τους.

ρόν καί ἀληθινόν σεβασμόν. Πλησιάζουν καί μιλοῦνε στόν συνταξειδεύοντα Στρατηγό μέ ὄλο τό θάρρος. Κ' ἐκεῖ πού νομίζουν πῶς χωράει ἕνα ἀστεῖο δέν διστάζουν νά τό εἰποῦνε. Ἐνῶ οἱ ἀξιωματικοί γευματίζουν κάτω, στήν πρώτη θέσι, ὁ φαντάρος βάζει τό μάτι του στό φεγγίτη καί φωνάζει γελαστά.

- Ἀφήστε κανένα ρεγκοκέφαλο καί γιά μᾶς!

*Ἀπό τό ταξίδι πρὸς τὴν Ἰωνία...
Ο Γ. Αθανασιάδης εἶναι δεύτερος ἀπὸ δεξιὰ περιστοιχισμένος ἀπὸ
ἀξιωματικούς καί δημοσιογράφους.*

Τό ἀντίκρουσμα τῶν Ψαρρῶν κ' ἔπειτα τῆς Χίου προκαλεῖ τὴν προσοχή ὄλων. Ἕνας λοχίας διηγεῖται πῶς κατελήφθη στὰ 1912 ἡ Χίος. Κατὰ σύμπτωσιν, συνταξειδεύει, ἰδιώτης τώρα, ὁ σεβαστός ἀντιστράτηγος κ. Ν. Δελαγραμμάτικας, ὁ ὁποῖος εἶχε καταλάβει τὴ Χίο. Καί οἱ φαντάροι κυττάζουν μία τὴ Χίο καί μία τό στρατηγό, ὡσάν νά προσπαθοῦν νά κάμουν ὄρατους τούς ἱστορικούς δεσμούς οἱ ὁποῖοι τούς συνδέουν!

Ἀπὸ τό ἀντίκρουσμα τῶν Ἀσιατικῶν ἀκτῶν προκαλεῖται ἑνός

ἄλλου εἶδους μαγνητικός ἠλεκτρισμός. Αἱ γαλαναί ἀκταί τῆς Ἰωνίας ἀντανακλῶνται ζωηρά εἰς τὰ περιέργα μάτια τῶν νεαρῶν πολεμιστῶν. Καί πιστεύει κανεὶς τόσον πολὺ ὥστε δέν εἶνε δυνατόν νά πλανᾶται, πιστεύει ὅτι εἰς τὰ ἀφελῆ καί ἀνυπόκριτα ἐκεῖνα μάτια ἀντικατοπτρίζεται προφητικῶς τό μεγαλειῶδες ὄραμα τῆς νέας Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας! Ἐκεῖ ὀμιλεῖ ἡ ψυχὴ μέ τὰς διαισθήσεις της. Ἄλλοῦ ὀμιλεῖ ὁ νοῦς μέ τὰς σκέψεις του. Ἡ βαθυτέρα ἐντύπωσις εἶνε μία. Πρὸς τὴν εἰδυλλιακὴν αὐτὴν ἀκτὴν δέν μᾶς προσεγγίζει τό ἀτμόπλοιο μέ τόν ἑλικά του. Μᾶς προσεγγίζει ἡ Ἱστορία. Δέν ἀφήνομεν ὀπίσω μας κύματα. Αἰώνος. Ἡ Ἰωνία μειδιᾷ ἐμπρὸς μας. Διατί τάχα δέν εἴμεθα ἐμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι πηγαίνομεν νά πολεμήσωμεν εἰς τὴν Μυκάλην ἐναντίον τῶν βαρβάρων, πού ἀπειλοῦν τὴν Ἑλληνικὴν μας Ἰωνίαν; Γνωρίζει πολὺ καλά ἡ ψυχὴ τοῦ εὐζώνου ἐκείνου πού ἐρωτοτροπεῖ μέ τὴν παραλίαν τῶν Κλαζομενῶν, γνωρίζει πολὺ καλά πρὸς ποίους αἰῶνας νέας ἀκμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ προχωροῦν τὰ φτερωτά του τσαρούχια. Δέν εἶνε ἀνάγκη νά κάμη ποίημα γιὰ νά μᾶς τό εἰπῆ. Μᾶς τό λέγει ἄλλως τε μετ' ὀλίγον ὅταν, ἐνώπιον τῆς θελκτικῆς Σμύρνης, τό βαπόρι μας διέρχεται ἐν τῷ μέσω τοῦ θωρηκτοῦ... (Ἡ λογοκρισία ἔχει ἀπαγορεύσει τὴν ἀναφορὰ σέ ὀνόματα πλοίων, ἀξιωματικῶν καί τοπωνυμιῶν) καί κάποιου Ἀγγλικοῦ ἀντιτορπιλλικοῦ. Οἱ Ἄγγλοι ναῦται χαιρετοῦν ἐνθουσιωδῶς τοὺς ἐφέδρους μας. Αἱ σάλπιγγες τῆς “Λήμονου” ἤχοῦν τόν “Ἀητό”. Ἐνας ψυχοστρόβιλος ἐνθουσιασμοῦ παράγεται. Ὁ φαντάρος ἀνακράζει:

- Ζήτω ὁ Κουμπάρος!

Ὁ εὐζωνος ἀντιλαλεῖ:

- Νά πεθάνη ὁ χάρος!

Καί ἑκατοντάδες κραυγῶν ὑψοῦνται ὑπεράνω τοῦ λιμένος, ὑπεράνω τῆς Σμύρνης, ὑπεράνω τῆς Ἀσίας, ὑπεράνω τοῦ παρόντος, μέχρι τοῦ ὕψους τῆς Ἱστορίας, ἑκατοντάδες κραυγῶν:

- Ἔρχεται! Ἔρχεται! Ἔρχεται!

Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ εἶπε τό μυστικὸ της. Θά τό ξαναειπῆ μεθαύριον εἰς τὴν καρδίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπάνω ἀπὸ τό πατημένο στῆθος τοῦ ἐχθροῦ!...

Ερειπωμένος Βυζαντινός ναός της Ιωνικής γης.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΜΥΡΝΗΝ

ΣΜΥΡΝΗ, 31 Μαΐου. Οὐδέποτε ἡ Ἰωνία ἠτένισε μετὰ τόσης ἀδημονίας πρὸς τὰ βάθη τοῦ δυτικοῦ της ὀρίζοντος, μεθ' ὅσης χθές. Εἶνε πολὺ περιεργος ἡ ψυχολογικὴ διεργασία ἡ ὁποία συνετελέσθη εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ Σμυρναϊκοῦ λαοῦ, ἀφ' ἧς ἐγνώσθη ὅτι ἔρχεται ὁ Βασιλεύς. Ἀκαριαίως διελύθη μία ὀλεθρία ὀμίχλη, ἡ ὁποία τὸν συνεσκοτίζε καὶ εἰς τὰ βάθη τῶν ἐνοράσεων των εἶδον οἱ ἀδελφοί μας νὰ ἐνσαρκώνεται ὁ θρῦλος, νὰ προσωποποιῆται ὁ πόθος, νὰ ζωντανεύῃ ὁ Μαρμαρωμένος Βασιληάς στὸ πρόσωπο τοῦ Στρατηλάτου Κωνσταντίνου. Καὶ ὑπὸ τὰ ρίγη βαθυτάτης συγκινήσεως ἐγεννήθη ὁ ἐνθουσιασμός, ἀνεπτύχθη ἡ λατρεία, ἐστερεώθη ἡ πίστις. Θὰ ἦτο κατώτερον τῶν μεγάλων περιστάσεων τὰς ὁποίας διερχόμεθα, ἐάν τὸ ἐκαλύπτομεν. Θὰ ἦτο κατώτερον τῆς πεποιθήσεώς μας ἐπὶ τὴν βεβαίαν ἀκμὴν πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνέρχεται ραγδαίως ἡ Πατρίς, ἐάν προσπαθούσαμε νὰ τὸ κρύψωμεν. Μᾶς ἐχώριζε κάτι. Ἀπὸ χθές δὲν μᾶς χωρίζει τίποτε. Ἐκατέρωθεν τοῦ Αἰγαίου ἕνας παλμός πάλλει, ἕνα αἶσθημα κυριαρχεῖ, μία πίστις διέπει. Καὶ πᾶσαν ἐθνικὴν φιλοδοξίαν, πᾶσαν πατριωτικὴν ὀρμὴν τὴν συμβολίζει δι' ὅλους Ἐκεῖνος καὶ μόνον Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον προέπεμψαν μὲ συγκίνησιν αἱ Ἀθηναὶ διὰ νὰ ὑποδεχθῇ μὲ κατάνυξιν ἡ Ἰωνία. Ἀπὸ τῆς μίας ἀγκάλης εἰς τὴν ἄλλη οὐδεμία πλέον διαφορὰ. Ἡ Σμυρναϊκὴ ψυχὴ, ἐναγκαλιζομένη τὸν θρυλικὸν Βασιλέα, ἐπιπτεν ὀλόκληρος εἰς τὴν μητρικὴν της ἀγκάλην. Καὶ ἦσαν πενιχροὶ οἱ σημαιοστολισμοί, ἦσαν πτωχές αἱ δάφνες καὶ αἱ μυσσίνες ἐμπρὸς εἰς τὴν ἀκαριαίαν αὐτὴν διακόσμησιν τῆς Σμυρναϊκῆς ψυχῆς. Ἦσαν ἀνάξια προσοχῆς τὰ φωτοπλέγματα καὶ τὰ πυροτεχνήματα ἐμπρὸς εἰς τὴν κεραυνοβόλον, εἰς τὴν ἐκρηκτικὴν ἀνάφλεξιν τῆς Ἰωνικῆς καρδίας.

Ἡ ἀποθέωσις τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου δὲν ἔγινε χθές εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Στρατηγείου, οὔτε κατὰ μῆκος τῆς προκουμαίας οὔτε εἰς τὸ εἰδυλλιακὸν Κορδελιό. Ἐγινε σιωπηλῶς καὶ ἱεροτελεστικῶς εἰς τὰ σκιρτῶντα βάθη τῆς ψυχῆς τοῦ Ἰωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ ἐξωτερικεῖσις

Από τήν ύποδοχή τοῦ Βασιλεῶς Κωνσταντίνου στήν Σμύρνη.

τῆς ἐνδομύχου αὐτῆς ἱερᾶς ἐθνικῆς λειτουργίας προσέλαβεν ὄλην τὴν ἐμπρέπουσαν μεγαλοπρέπειαν. Ὁ τηλεγράφος μετέδωκεν ἤδη ἀνά τό πανελλήνιον τὰς λεπτομερείας τῆς. Ἄλλ' οὐδεὶς λόγος καὶ οὐδεὶς κάλαμος θά ἦσαν ἱκανοὶ ν' ἀποδώσουν τὴν ἀπερίγραπτον πραγματικότητα.

Ο ΚΑΤΑΠΛΟΥΣ

Πῶς εἶνε δυνατόν νά σᾶς πείσω ὅτι δέν ἔφερεν ἡ "Λῆμνος" τόν Βασιλέα; Καί ὁμως, δέν ἦτο ἡ "Λῆμνος". Τά μάτια ὄλων ἔβλεπαν κάποιον μυθικό, κάποιον χιμαιρικό στοιχείον νά γεμίζῃ τόν λιμένα τῆς Σμύρνης. Καί διά νά τό ἀναγνωρίσῃ κανεὶς δέν ἔπρεπε ν' ἀναγνώσῃ τὴν ἐπιγραφήν τῆς πρύμνης του. Ἐπρεπε νά βουτηχθῇ εἰς τοὺς αἰῶνας τῆς Ἱστορίας, ἔπρεπε νά παραστῇ εἰς τὰ τρόπαια τῆς Μυκάλῃς, ἔπρεπε νά παρακολουθήσῃ τοὺς Βυζαντινοὺς θριάμβους, ἔπρεπε νά ἐρωτήσῃ τὰς μυριάδας τῶν θυμάτων τῆς Τουρκικῆς δουλείας, ἔπρεπε ν' ἀκροασθῇ τοὺς παλμούς τῆς Ἑλληνικῆς ζωτικότητος, ἔπρεπε νά ζητήσῃ ἓνα χρησμόν ἀπὸ τό ἀπόκρυφον μαντεῖον τῶν ἐθνικῶν πεπρωμένων. Καί τότε θά ἠδύνατο ν' ἀναγνωρίσῃ τό στοιχειωμένο καράβι πού ἔφερεν ἐπάνω στὰ γαλανὰ κύματα τοῦ Αἰγαίου τόν Κωνσταντῖνον μας εἰς τόν λιμένα τῆς Σμύρνης. Καί τότε δέν θά ἐξεπλήσσετο διατί ἀπὸ τὰς σημαιοστολίστους φορτηγίδας, πού τό περιεκύκλωσαν γεμάτες λαὸ καὶ γεμάτες στρατό, διατί ἐπήδησαν ἀπὸ αὐτέσ στή θάλασσα ἓνας, δύο, τρεῖς στρατιῶτες καὶ, κολυμβώντας καὶ παλεύοντας πρὸς τὰ κύματα, ἐπλησίαζαν τό στοιχειωμένο καράβι! Καί δέν θά ἐξεπλήσσετο τότε διατί ἄνοιξαν ἀγκαλιές τεντωμένες πρὸς αὐτό καὶ ἐξύλιασαν ἔτσι ἀπὸ φρικίαςιν οὔτε διατί βαθυπήγαστοι λυγμοὶ ἐβασάνισαν τοὺς λάρυγγας οὔτε διατί διάπτρα δάκρυα ἔκαυσαν τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ ἐναγκαλισμὸς αὐτός τοῦ ὀγκώδους θωρηκτοῦ ἀπὸ τὰ πλήθη τῶν ρυμουλκῶν καὶ τῶν φορτηγῶν ἦτο μία σκηνὴ ἀφαντάστου ἰδιορρυθμίας καὶ ἐξωτικότητος.

ΠΑΤΕΙ ΤΟ ΕΛΑΦΟΣ ΤΗΣ ΙΩΝΙΑΣ

Ἡ πλατεῖα τοῦ Στρατηγείου εἶχε στολισθῇ μέ πολλήν ἔμπνευσιν καὶ πολλήν καλαισθησίαν. Κομπὴ ἀποβάθρα προέβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν. Εὐρυθμον περιστύλιον ἐξωράιζε τὴν προκυμαίαν. Τὰ ἐθνικά χρώματα περιεπτύσσοντο ἀρμονικῶς τὰ πάντα. Εἰς τοὺς ἀνηρητημένους ἐπὶ τῶν

στύλων θυρεούς ιστορικά ὀνόματα καί χρονολογίαι ἔπλεκον μίαν ὠραίαν ἄλυσιν, ἡ ὁποία κατέληγεν εἰς τό ὄνομα τοῦ Στρατηλάτου. “Κίμων - Εὐρυμέδων 465”, “Ἀγησίλαος - Σάρδεις, 345”, “Ἡράκλειος - Σάρος, 625”, “Λέων Γ' - Ἀκροῖνόν, 740”, “Κωνσταντῖνος Ε' - Συρία, 750”, ἔγραφαν οἱ θυρεοί. Καί “Κωνσταντῖνος ΙΒ'” ἔγραφεν ἡ μετόπη τῆς ὠραίας Βυζαντινῆς ἀψίδος. Καί δέν ἔγραφε τίποτε, δέν ἔγραφε τίποτε πλέον, ἡ ἀραβική ἀναμνηστική στήλη τήν ὁποίαν εἶχαν οἰκοδομήσει οἱ Τοῦρκοι εἰς τό μέσον τῆς πλατείας τοῦ Στρατηγείου εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ 1897. Περιβεβλημένη καί αὐτή τά κυανόλευκα χρώματα ἀνέμενεν ἐκεῖ ταπεινή παρ' ὄλον τό ὕψος τῆς τόν Νικητήν Στρατηλάτην, τόν ἐλευθερωτήν Βασιλέα.

Κατά μήκος τοῦ διαδρόμου τῆς ἀποβάθρας εἶχον παραταχθῆ δεκάδες λευκοφόρων παρθένων τῆς Σμυρναϊκῆς κοινωνίας. Ὅταν διέσχιζαν τοὺς δρόμους τῆς πόλεως βασιτάζουσαι τά ἀνθοβριθῆ κἀνιστρά των καί ἄδουσαι τόν “Ἀετό”, τό θέαμα ἦτο ἀρρήτου ὠραιότητος. Καί ὅταν προσελθόντες παρετάχθησαν παρ' αὐτάς οἱ λευκοφόροι εὐζωνοὶ τῆς Ἀνακτορικῆς φρουρᾶς, τό θέαμα συνεπληρώθη κατά τόν μαγευτικώτερον τρόπον. Ἡ ἀδρά ἀρρενωπότης τῶν εὐζώνων τῆς Ρούμελης καί ἡ ἀγγελικὴ χάρις τῶν παρθένων τῆς Ἰωνίας ἐνηγκαλίσθησαν ἐκεῖ εἰς ἀφθάστου ὠραιότητος σύμπλεγμα, τό ὁποῖον, συμβολίζον τήν αἰωνίαν ἀλκὴν καί χάριν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἦτο τό μόνον ἱκανόν ν' ἀποδώσῃ τὰς τιμὰς εἰς τόν Βασιλέα τοῦ θρύλου.

Ὑπὸ τὰς κωδωνοκρουσίας ὄλων τῶν ναῶν, τοὺς ἤχους τῶν μουσικῶν, τοὺς κανονιοβολισμούς τῆς “Λήμνου”, τὰς ἰαχὰς τοῦ πλήθους ἡ βασιλικὴ ἀτμάκατος ἐπλεύρισεν εἰς τήν ἀποβάθραν. Ὁ Ἀρχιστράτηγος τῆς Μ. Ἀσίας κ. Παπούλας καί ὁ Ὑπατος Ἀρμοστής κ. Στεργιάδης ὑπεδέχθησαν τόν Βασιλέα. Οἱ εὐζωνοὶ παρουσίασαν ὄπλα. Αἱ Ἰάδες παρθένοι παρουσίασαν ψυχὴν. Ραίνουσαι τόν Βασιλέα μέ τά εὐώδη ἄνθη τῶν κανίστρων των ἔψαλλον κατανυκτικώτατα τό “Τῆ ὑπερμάχῳ Στρατηγῶ τὰ Νικητήρια”.

Μόνον ἓνα δάκρυ ἠδύνατο τήν στιγμὴν ἐκείνην νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς σκηνῆς. Καί τό ἔχυσε πρῶτος ὁ Βασιλεὺς. Ἐρρευσεν ἄφθονον ἀπὸ τὰ γαλανὰ, τ' ἀγαθὰ του μάτια, ὅταν ἡ δεσποινὶς Ἴρις Βεϊνόγλου τόν προσεφώνησε τόσον συγκινητικὰ.

*Τὴν ἡμέρα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Βασιλεῆ Κωνσταντίνου στή Σμύρνη,
Ἀθηναῖοι δημοσιογράφοι στόν κήπο τοῦ Στρατηγείου.
Ο Γ. Ἀθανασιάδης εἶναι ὁ πρῶτος ἀπό δεξιά.*

ΕΙΣ ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ

Ἀποθεούμενος ὑπό ἑξακοσίων περίπου ἀξιωματικῶν, πλήθους ἐπισήμων ἀντιπροσώπων τῶν κατοίκων τῆς Σμύρνης καί χιλιάδων στρατιωτῶν συνωστιζομένων εἰς τὰς πέριξ τῆς πλατείας ὁδούς, προχωρεῖ ὁ Βασιλεὺς χαιρετῶν. Τόν συνοδεύει ὁ Στρατηγός Παπούλας καί ἀκολουθοῦν οἱ πρίγκηπες, ὁ Ἀρμοστής, οἱ Ὑπουργοί, οἱ ὑπασπισταί. Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ Στρατηγείου ὄρθιος ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ ὥραν ὀλόκληρον ἐδέχθη τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς πόλεως καί κατόπιν ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνωτέρους καί κατωτέρους ἀξιωματικούς καί τὰς ἀρχάς. Ἐθλιψεν ὅλων τὸ χέρι πολὺ συγκινημένος. Καί μετὰ τὴν χειραψίαν αὐτὴν δέν ὑπῆρχε πλέον ἀξιωματικὸς ἀπότακτος καί ἀξιωματικὸς Ἀμύνης. Ὑπῆρχον μόνον Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν πατρίδα καί τόν συμβολίζοντα τὴν δόξαν καί τὸ κλέος τῆς καί τὴν ἰσχυρὰν ἐνότητά τῆς Βασιλεῆς Κωνσταντίνου.

Τρεῖς προσεφώνησαν τόν Βασιλέα. Πρῶτος ὁ ἐπίσκοπος Ξανθουπόλεως κ. Ἀμβρόσιος, ὁ ὁποῖος εἶπε τά ἑξῆς:

“Ὡ Λαοπρόβλητε Βασιλεῦ ἡμῶν, πατεῖς* τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλληνικωτάτης Ἰωνίας, τῆς κοιτίδος τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἐνδόξου ἐκείνης χώρας, ἦν νικηφόρως διέδραμον τά ἡρωϊκὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου καί τῶν ἐνδόξων προκατόχων Σου Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, Ἰουστινιανοῦ τοῦ Μεγάλου, Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ, Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου, Ἡρακλείου τοῦ νικητοῦ καί τῆς λοιπῆς χορείας τῶν Ἰσαακίων, Κομνηνῶν καί Παλαιολόγων, τῶν ὁποίων τὸ ἐκπολιτιστικόν καί ἀπελευθερωτικόν ἔργον ἐκλήθη ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ἢ Μεγαλειότητος Σου, ὁ νικηφόρος Στρατηλάτης καί ἐνδοξος νικητὴς τοῦ 1913, νά συνεχίσῃ καί φέρῃ εἰς αἴσιον πέρασ μετὰ τῶν ἡρωϊκῶν στρατευμάτων Σου.

Κύριος ὁ Θεὸς κατενοδώσοι τά διαβήματά Σου καί κατευθύνει τὰς Βασιλικὰς βουλὰς Σου ἐπ’ ἀγαθῷ τῆς λατρευούσης Σε Ἑλληνικῆς φυλῆς”.

Κατόπιν, ἐξ ὀνόματος τῶν δύο Σωμάτων τῆς Κοινότητος ὁ γηραιὸς δημοσιογράφος κ. Μ. Δ. Σεῖζάνης ἐκ τῆς προσφωνήσεως τοῦ ὁποίου παραθέτω τὸν κάτωθι ὠραῖον ἐπίλογον:

“Μεγαλειότατε,

Προπέμποντες, ὅταν ἡ ὥρα ἐπιστῇ, διὰ τῶν ἐνθερμοτέρων εὐχῶν ἡμῶν τὴν Ἡμετέραν Μεγαλειότητα ἐκεῖ ἐνθα μετ’ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ Σᾶς ἀναμένουσιν ἀρχαῖοι συμπολεμισταὶ καί νεοσύλληκτοι μικρασιᾶται ἀνυπόμονοι ν’ ἀκούσωσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν χειλέων Σας τὸ πολεμιστήριον σύνθημα, ἀδιστακτῶς πιστεύομεν ὅτι δέν θά βραδύνη ἡ ἡμέρα, καθ’ ἣν καί ἡ Ἰωνικὴ ὁμογένεια θά καταθέσῃ μετὰξύ τῶν ἄλλων προηγηθέντων στεφάνων καί τόν ἴδιον αὐτῆς ἐκ δάφνης στέφανον, ἐπὶ τῶν ταινιῶν τοῦ ὁποίου νά ἐπιγράψῃ:

«Ζήτω ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων Κωνσταντῖνος»”.

Καί τέλος ἐξ ὀνόματος τῶν προέδρων τῶν Σμυρναϊκῶν Σωματείων ὁ κ. Ἀθηνογένης.

*. Σ.τ.Ε. Ἔγινε διόρθωση τῆς φράσης «Ὁ Λαοπρόβλητος Βασιλεὺς ἡμῶν πατεῖ...», ἡ ὁποία γραφόταν στήν ἐφημερίδα.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΞΩΣΤΗΝ

Καθ' ὄλην τήν διάρκειαν τῆς δεξιώσεως, ὁ στρατός καί ὁ λαός ἐμαίνοντο ἐξ ἐνθουσιασμοῦ εἰς τήν πλατεῖαν τοῦ Στρατηγεῖου. Ἀπό ὅλα τά σημεῖα ἐψάλλετο βροντοφώνως ὁ “Ἄετός” καί διάφορα ἄλλα τραγούδια τοῦ Βασιληᾶ καί τοῦ Κουμπάρου.

– Τόν ἐ-φέ-ρα-με! Τόν ἐ-φέ-ρα-με! ὠρῦνοντο οἱ φαντάροι ἑξαλλοι. Καί κάθε τόσο μία ἰσχυρά, παλλομένη ἀπό συγκίνησιν, κραυγή ἀναπηδοῦσεν, ὀλόκληρος πίδαξ ἀφοσιώσεως καί λατρείας, πρὸς τό Στρατηγεῖον.

– Θέλουμε νά Τόν ἰδοῦμε πρὶν πᾶμε νά σκοτωθοῦμε!

Καί ὅταν ἐτελείωσεν ἡ δεξιώσις, ὁ Βασιλεύς ἐν τῷ μέσῳ τῶν πριγκήπων καί τοῦ Ἐπιτελείου Του ἐνεφανίσθη εὐθυτενῆς εἰς τόν ἐξώστην τοῦ Στρατηγεῖου τῆς Μ. Ἀσίας, ὠραῖος, μέγας, πελώριος μέσα εἰς τήν αἶγλην τῆς δόξης Του καί τόν φωτοστέφανον τῆς λατρείας τοῦ στρατοῦ καί τοῦ λαοῦ Του.

Εἶνε ἀδύνατον νά ἐκφρασθῇ ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς στιγμῆς. Ὁ στρατός, διασπάσας τήν ζώνην, συνέρρευσεν ἑξαλλος κάτωθι τοῦ Στρατηγεῖου καί μέ ἀγρίας κραυγᾶς καί χειρονομίας ἐκόρεσε τήν ψυχικήν του ἀνάγκην τῆς λατρείας.

Ο ΠΑΡΑΠΛΟΥΣ

Τά κορίτσια εἶχαν γονυπετήσει τώρα κατά μῆκος τοῦ διαδρόμου τῆς ἀποβάθρας καί μέ τ' ἀβρά τους χέρια ἐχάϊδευαν τόν τάπητα πού εἶχε πατήσει καί πού θά ξαναπατοῦσε ὁ Βασιληάς. Καί ὅταν Ἐκεῖνος ξαναπέρασε, τά γονυκλινῆ κορίτσια ἀνεγείροντο καί τοῦ φιλοῦσαν εὐλαβικά τό χέρι. Παραδίδω στους ζωγράφους τήν εἰκόνα αὐτήν, διά νά τήν ἀναπαραστήσουν, ἂν δύνανται, χωρίς νά λησμονοῦν ὅτι στάς λευκοφόρους ἐκεῖνας παρθένους εἶχον μετεμψυχωθῇ τήν στιγμὴν ἐκείνην ὅλοι οἱ μάρτυρες καί ὅλοι οἱ ἥρωες τῆς μακροαίωνος δουλείας. Οἱ παλμοὶ αἰώνων ἔγιναν εἰς παλμός τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς τά στήθη των. Καί οἱ πόθοι γενεῶν ἐπραγματοποιοῦντο τήν στιγμὴν ἐκείνην μέ τό φίλημα τοῦ χεριοῦ τοῦ Κωνσταντίνου...

Ἡ τρικυμία τῶν ψυχῶν καί τῶν καρδιῶν εἶχεν ἐν τῷ μεταξύ μεταδοθῇ στό Σμυρναϊκὸ κόλπο. Καί ὡσάν ἡ Ἰωνικὴ γῆ νά μὴν ἤθελε ν' ἀποδώσει πλέον τόν λατρευτὸν Βασιλέα, ἡ ἀτμάκατος δέν ἠδύνατο νά προσεγγί-

ση εἰς τὴν ἀποβάθραν. Μετὰ πολλοὺς κόπους ἐπλεύρισε, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπήδησε ταχύς καὶ ἀκριβῆς εἰς τὴν θέσιν Του. Ἐβοήθησε κατόπιν καὶ τοὺς ἄλλους νὰ πηδήσουν. Καὶ ἡ βοήθειά Του ἦτο χρήσιμος. Ὁ κ. Β. Δούσμανης χωρὶς αὐτὴν μποροῦσε νὰ μὴ πατήσῃ εἰς στερεόν ἀλλ' εἰς ὑγρὸν μέρος. Ὑπὸ τοὺς κρότους νέων κανονιοβολισμῶν ἐπεβιάσθη ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ ἀκολουθία Του τοῦ ἀντιτορπλικοῦ "Ἀσπίς". Καὶ παρέπλευσε τὴν προκυμαίαν κοσμοβριθῆ εἰς ὅλην τὴν μακροτάτην ἔκτασίν της. Κοσμοβριθῆ εἰς τὰ χεῖλη της, εἰς τὰ πεζοδρομίᾳ της, εἰς τὰ παράθυρα καὶ τὰ μπαλκόνια καὶ τὰς στέγας τῶν πλουσίως στολισμένων μεγάρων της.

Τὰ κύματα ἔσκαζαν ἄγρια καὶ οἱ καθηλωμένοι στὴν προκυμαία ἐβρέχοντο μέχρις ὀσφύος. Τό ὑπέμεναν μαρτυρικῶς ἐπὶ ὥρας... Καὶ ὅταν οἱ κανονιοβολισμοὶ καὶ ὅταν αἱ ἐκκωφαντικὲς σειρῆνες τῶν ἀτμοπλοίων ἀνήγγειλαν τὴν ἐκκίνησιν τῆς "Ἀσπίδος", ὅλη ἐκείνη ἡ παράταξις, ὅλο ἐκεῖνο τό πλῆθος ἐσείσθη, συνεταράχθη, συνεδονήθη. Παρηκολούθουν τό θέαμα ἀπὸ ἀτμακάτου. Καὶ οὐδέποτε θά λησμονήσω τὴν ἐντύπωσιν τοῦ σεισμοῦ πού μοῦ ἔδιδε. Καθὼς ἐκινουῦντο χέρια, μανδῆλια, καπέλλα, σημαῖες, κλάδοι δάφνης, καὶ ἐκινουῦντο τρελλά, σπασμωδικά, ἐξωφρενικά, ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι ἐσεῖοντο ὅλον τό ἔδαφος, ὅλα τὰ κτίρια, ὅλη ἡ Σμύρνη, ἡ Μικρὰ Ἀσία ὀλόκληρος ἀπὸ τὰ βαθύτερά της σπλάγχνα. Τό πανδαιμόνιον αὐτό μετεδίδετο ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς προκυμαίας. Ἡ μία τρικυμία ἀντεμετώπιζε τὴν ἄλλη. Ἡ ἰαχὴ της συνεχέετο μέ τοὺς παφλασμούς της. Καὶ τό κύμα τῆς ξηρᾶς, τό κύμα τῆς ψυχῆς, τό κύμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἐπεβάλλετο εἰς τό κύμα τῆς θαλάσσης πού ἔλειχεν ἄγριον ἀλλὰ εὐλαβὲς τὰ πλευρά τῆς "Ἀσπίδος". Καὶ ὑπὲρ τόν κόλπον τῆς Σμύρνης, τόν ὠραιότερον αὐτόν μυχόν τοῦ Αἰγαίου, ὑπὲρ τὴν Ἰωνίαν ὀλόκληρον μία καὶ πάλιν ἐκυριάρχει κραυγὴ:

– Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος!

ΣΤΟ ΚΟΡΔΕΛΙΟ

Μέ μίαν ὠραίαν καμπύλην ἡ "Ἀσπίς" ἐγκατέλειψε τὴν Πούνταν, τό ἄκρον τῆς Σμυρναϊκῆς προκυμαίας, καὶ ἔπλευσε πρὸς τό Κορδελιό. Εἰς τὴν κομψὴν ἀποβάθραν τῆς ἐπαύλεως Κοτζιά, θαυμασίως διακοσμημένην, ἀναμένουν τόν Βασιλέα ὁ Στρατηγὸς Παπούλας, ὁ κ. Στεργιάδης, οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ κλήρου καὶ τῶν κοινοτήτων Κορδελιοῦ. Ἐνώπιον τῆς

ἀνακτορικῆς ἐπαύλεως ἔχει παραταχθῆ διμοιρία εὐζώνων τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Τό ὑπόλοιπον τάγμα τῆς φρουρᾶς ἔχει παραταχθῆ δεξιά. Ἀπό τῆς ἀποβάθρας μέχρι τῆς θύρας τῆς ἐπαύλεως ἔχει ἀνεγερθῆ συνεχῆς ἀψίς, ὑπό τήν ὁποίαν παρετάχθησαν λευχειμονοῦσαι αἱ μικραὶ μαθήτριαι τοῦ Κορδελιοῦ. Ἀπέναντι τῆς ἀποβάθρας ἀναμένουν οἱ δημογέροντες καί αἱ κυραὶ τῆς Ἀδελφῆς τοῦ Στρατιώτου τοῦ Κορδελιοῦ. Κατά μῆκος τῆς παραλιακῆς λεωφόρου, στήν προκυμαία καί στούς ἐξώστας τῶν ὠραίων ἐπαύλεων χιλιάδες λαοῦ. Εἰς τήν ἐκβολήν τῶν καθέτων ὁδῶν ὑφoῦνται ὠραῖαι κυανόλευκοι ἀψίδες μέ τά Βασιλικά σήματα. Μία μεγάλη χαρακτηριστική ἐπιγραφή ἀνεμίζεται. Φέρει τό ρητόν: "Οὐκ ἀγαθόν πολυκοιρανίη. Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς".

Ὁ Βασιλεύς ἀποβιβάζεται. Καί ἐνθουσιάζει καί τρελλαίνει. Καί ἀποθεοῦται. "Καί στήν Πόλι, Βασιληά μας!" φωνάζουν δακρυσμένοι γηραιοὶ δημογέροντες. "Τά ἄνθη αὐτά εἶνε ἄνθη τῆς Λευτεριᾶς, πού μᾶς φέρει ὁ μέγας Βασιληάς μας", λέγει μέ τρέμουσαν φωνήν ἡ κ. Σταματιάδου προσφέρουσα τήν ὠραίαν ἀνθοδέσμη. Ὁ Βασιλεύς χαιρετᾷ τούς δημογέροντας καί προχωρεῖ. Δέχεται νέαν συγκίνησιν διά μέσου τῶν παρθένων πού ψάλλουν τό "Ἄετό" στό πέρασμά Του καί τόν ραίνουν μέ ἄνθη. Πρό τῆς ἐπαύλεως κινηματογραφική μηχανή παίρνει τὰς εἰκόνας. Ἀλλά Τοῦ φράζει τό δρόμο πρὸς τούς παρατεταγμένους τσολιάδες. Καί ὁ πάντοτε ἀπλοῦς καί συνετός Βασιληάς μας φωνάζει στό φωτογράφο:

- Κάμε πέρα! Καί προχωρεῖ. Καί ἐπιθεωρεῖ τούς εὐζώνους Του. Κυττάζονται μάτια μέ μάτια. Ἀναγνωρίζονται, συνεννοοῦνται, ἀλληλοφιλοδοροῦνται. Ἐκεῖνος τό δυναμογόνο μαγνητισμό Του. Ἐκεῖνοι τήν ἀπέραντη ἀφοσίωσί τους. Εἰσέρχεται κατόπιν στήν ἔπαυλι. Οἱ ἐπίσημοι Τόν ἐγκαθιστοῦν καί φεύγουν. Σέ λίγο ἐμφανίζεται στό ἐπάνω μπαλκόνι τῆς βίλλας ἐν τῷ μέσω τοῦ Διαδόχου καί τοῦ Πρίγκηπος Ἀνδρέου. Νέα θύελλα ἐγείρεται. Εἶνε ὠραῖος, εἶνε μεγαλοπρεπής, εἶνε ὄνειρώδης. Πῶς νά μή συνταραχθῆ τό πλῆθος; Τά μάτια Του γεμίζουν ἀπό τό ὄραμα τῆς Σμύρνης καί τῶν βουνῶν της. Τά μάτια Του πετοῦν τή φλόγα πού ἐγγυᾶται τήν ἐλευθερία. Πῶς νά μή ζητωκραυγάσῃ τό πλῆθος;

Ἡ ἔπαυλις πολιορκεῖται ἀπό ὅλα τά μέρη. Καί πολιορκεῖται μέχρι βαθείας νυκτός. Στρατιῶται καί πολῖται χορεύουν ἐκεῖ γύρω καί γλεντοῦν. Χιλιάδες κεριῶν καί λαμπάδων ἀνάβονται. Καί ψάλλεται τό

Χριστός Ανέστη. Καί ψάλλεται ὁ “Ἀητός”. Εἰς τό βάθος ὁ λιμῆν ὅλος καταυγάζεται ἀπό τά πυροτεχνήματα. Αἱ φορηγίδες μέ τήν ἐνετικήν φωταγώγησίν των προσεγγίζουν τήν παραλίαν τοῦ Κορδελιοῦ. Ὁ στόλος παρυσιάζει φαντασμαγορικόν θέαμα. Ἡ φωτεινή σιλουέττα τῆς “Λήμνου” μέ τούς ὑψηλοῦς πύργους της εἶνε μαγευτική. Ἐνα πελώριο Π μέ τό στέμμα ἐπάνω του φωτοβολεῖ. Οἱ ἠλεκτρικοί προβολεῖς τῶν πολεμικῶν ἐξαπολύουν φωτεινάς δέσμας ἀνά τās ἀκτάς καί τόν νεφελώδη οὐρανόν. Ἡ πόλις τῆς Σμύρνης κολυμβᾷ εἰς τό φῶς. Πρωτοφανής εἰς τά χρονικά της κίνησις ταράσσει τά κέντρα καί τās συνοικίας. Τρελλή πανήγυρις τελεῖται παντοῦ. Ἐνα ὠραῖο μεθύσι κατέχει ὅλους. Ὁ Βασιλεύς μετά τό γεῦμα παρηκολούθησεν ὀλίγον τήν ἐνετικήν ἐορτήν τοῦ λιμένος καί ἀπεσύρθη ἐνωρίς διά ν’ ἀναπαυθῆ. Τόν ἐνανούριζεν ἡ ἀπήχησις τῶν πανηγυριστικῶν ἰαχῶν.

ΕΔΩ ΗΤΟ Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ

Ἡ ὑποδοχή τοῦ Βασιλέως εἰς τήν Σμύρνην θά παραμείνη ἱστορική. Ἡ ἀποθέωσις Του ὑπῆρξε πλήρης. Ἡ παρουσία Του ἀπεδείχθη πολυτιμωτάτη. Ἐδῶ ἦτο ἡ θέσις τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ 1921. Εἰς τήν ὑγιᾶ καί ζωογόνον ἀτμόσφαιραν, ὅπου ἔχουν διαχυθῆ ὅλα τά ἀρώματα τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς. Ἐδῶ ὅπου οἱ ἱστορικοί ὀρίζοντες διαγράφονται εὐκρινεῖς καί ρόδινοι τριγύρω μας. Ἐδῶ ὅπου πνέει ἰσχυρά καί μεγαλοουργός πνοή. Ἐδῶ ὅπου αἰσθάνεται κανεῖς ὅτι κάτι μεγάλο κυφορεῖται, συντελεῖται, δημιουργεῖται διά τήν Ἑλληνικήν Φυλήν. Μᾶς τά εἶπε μέ τό Διάγγελμά Του. Σεῖς αὐτοῦ τά ἐδιαβάσατε. Ἡμεῖς ἐδῶ τά ἠσθάνθημεν, τά ἐζήσαμεν, τά ζῶμεν. Καί εἴμεθα ὅλοι εὐτυχεῖς, διότι ἀπολαμβάνομεν τήν ἡδονήν ἐξαιρετικῶν στιγμῶν τῆς ἐθνικῆς Ἱστορίας, στιγμῶν διά τās ὁποίας ἀξίζει, μά τήν ἀλήθεια, νά ζῆ κανεῖς, ἀλλά διά τās ὁποίας καί ἀξίζει ν’ ἀποθάνη.

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΣΜΥΡΝΗ, 9 Ιουνίου. Αί τελευταῖαι εἰδήσεις περὶ μεσολαβήσεως τῆς Εὐρώπης πρὸς συμβιβαστικὴν λύσιν τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς διαφορᾶς καὶ ἡ κατεσπευσμένη ἀναχώρησις τοῦ κ. Γούναρη, ἡ ὁποία προσέδωσεν εἰς αὐτάς αἰφνιδίως ἀνησυχαστικὸν χαρακτῆρα, διέχυσαν εἰς τὴν Μικρασιατικὴν ἀτμόσφαιραν ἕνα νέον στοιχεῖον, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἐξαρθῇ ἔτι μᾶλλον τὸ μένος τοῦ στρατοῦ καὶ ἔτι μᾶλλον νὰ ἐξαρθῇ τὸ φρόνημα αὐτοῦ καὶ ἡ σιδηρᾶ θέλησις τῆς νίκης. Ὁ στρατευθεὶς πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ ἐγκατεσπαρμένος εἰς τὰ βᾶθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, δέν πολιτικολογεῖ οὔτε ἀσχολεῖται μὲ τὰς διπλωματικὰς μηχανορραφίας. Τοῦτο μόνον αἰσθάνεται, γνωρίζει καὶ πιστεύει: ὅτι ὁ ἐκκρεμῆς λογαριασμὸς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς πρὸς τὸν ἀπαίσιον κατακτητὴν, ὁ ὁποῖος ἀνέκοψεν ἐπὶ τόσους αἰῶνας τὴν ἐκπολιτιστικὴν σταδιοδρομίαν της, πρέπει νὰ ἐξοφληθῇ ὀριστικῶς τὴν φορὰν αὐτὴν. Καὶ ὁ τελευταῖος, καὶ ὁ ἀπλούστερος Ἕλλην στρατιώτης διατελεῖ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἐντυπώσεως ὅτι μοχθεῖ καὶ θυσιάζεται τὴν φορὰν αὐτὴν διὰ νὰ στεγάσῃ τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐθνικὸν μέγαρον, τὸ ὁποῖον ἐθεμελιώθη εἰς τὰ 1821, καὶ συνεπληρώθη εἰς τὰ 1912-1913 καὶ πρόκειται ὄντως ν' ἀποτελειωθῇ τῶρα διὰ νὰ τὸ κατοικήσωμεν ὅλοι μὲ ἄνεσιν καὶ μὲ χαρὰν, μὲ εὐεξίαν καὶ μὲ εὐδαιμονίαν.

Ὁ πόλεμος καὶ αἱ κακουχίαι του εἶνε κάτι τὸ φρικτὸν καὶ τὸ ἀποτρόπαιον, ὅταν οἱ πολεμισταὶ εὐρίσκωνται ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῆς σκέψεως καὶ τῆς προδιαθέσεως. Ὅταν ὅμως διέλθουν τὸ στάδιον τῆς ἀποφάσεως καὶ διατεθοῦν κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῶν ὑψηλοτέρων ἠθικῶν ἐπιταγῶν τῆς ψυχῆς των, τότε βλαστάνει ἐντὸς των καὶ γύρω των ὅλη ἡ ποίησις καὶ ἡ χαρὰ τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ, τοῦ ἐθνικοῦ, τοῦ ἱεροῦ πολέμου. Καὶ ἡ βλάστησις εἶνε πλουσία, ὡραία, μεθυστικὴ ὅταν ὑπάρχῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συμβολίζει τὸ προαιώνιον ὄνειρον τῆς Φυλῆς, ὅλους τοὺς θρύλους καὶ ὅλας τὰς παραδόσεις της, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ζῆ καὶ θὰ ζῆ εἰς ὅλα τὰ ἐθνικὰ παραμύθια, ἐκεῖνος διὰ τὸν ὁποῖον γράφει πτωχικὰ

ὁ κάλαμος καί ὀμιλοῦν πεζά τὰ χεῖλη, ἀλλ' εἰς τό ἀντίκρουσμά του καί εἰς τό ἄκουσμά του κἄν διατρέχει εὐγλώττως τὰ σώματα τό ἱερόν ρίγος τῆς ψυχικῆς μέθης, τῆς ἐνσυνειδήτου αὐταπαρνήσεως.

ΑΝΑΜΕΝΟΥΝ ΤΟ ΣΑΛΠΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΘΕΣΕΩΣ

Δέν χρειάζεται ἐξειδικιασμένη ψυχολογική ἀνάλυσις διὰ νά παρουσιάσῃ κανεῖς τόν ἐσωτερικόν κόσμον, κοινόν καί ὁμοιόμορφον, τῶν μυριάδων πολεμιστῶν οἱ ὅποιοι ἀπό τῆς Νικομηδείας μέχρι τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ φυτεύουν τήν ὠραίαν, τήν ἰσχυράν, τήν ἠρωϊκὴν δενδροστοιχίαν τῶν Ἑλληνικῶν λογγῶν. Καί δέν χρειάζεται, διότι εἶνε γνώριμός μας ἀπό λίαν πρόσφατον παρελθόν ἡ σημερινή ψυχολογική κατάστασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Διότι, κατὰ πολὺ φυσικὴν συνέπειαν, ἀνεπτύχθη εἰς ὅλους ἡ διάθεσις τῆς ἀνοιξέως τοῦ 1913. Ὁ Μάϊος τοῦ 1913 εἰς τό Σαρηγκιόλ καί τήν Μπάλτσαν καί τό Ἀσβεστοχώρι, καί ὁ Μάϊος τοῦ 1921 εἰς τό Ἀδᾶ Παζάρ καί τήν Κοῦλα καί τό Τουμλοῦ Μπουνάρ ἤνθισαν εἰς τήν Ἑλληνικὴν ψυχὴν τὰ αὐτὰ ἄνθη καί ἐσκόρπισαν εἰς τοὺς Ἑλληνικοὺς οὐρανοὺς τὰ αὐτὰ χρώματα. Καθὼς τότε, τοιουτοτρόπως καί τώρα. Ἐνα μόνον σάλπισμα γνωρίζει ἡ Ἑλληνικὴ σάλπιγξ, τό σάλπισμα τῆς ἐπιθέσεως. Αὐτό μόνον ἀναμένει ὁ στρατός. Διότι τό ἔχει διατάξει ἤδη ἡ ψυχὴ του.

ΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ κ. ΓΟΥΝΑΡΗ

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ἑλλάδος, μετατεθεῖσα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας εἰς Σμύρνην, ἤκουσε καθαρῶς τόν παλμόν τοῦ στρατοῦ καί ἠρμήνευσε πιστῶς τὰ ρίγη τῆς ψυχῆς του. Τοῦτο δέν σημαίνει βεβαίως ὅτι ἔπρεπε ν' ἀποστρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τόν διπλωματικόν ὀρίζοντα καί νά περιμένη νά τόν διερευνήσῃ τότε μόνον ὅταν ἡ νίκη τῶν ὀπλων θά τόν κατηύγαζε μέ τὰς ὠραίας ἀστραπὰς τῆς.

Ἐκοινωνήσαμεν ὅλοι ἐδῶ ἀπὸ τήν ροδίνην αἰσιοδοξίαν τοῦ κ. Γούναρη καί ἐξετιμήσαμεν δεόντως τὰ ἐπιχειρήματά του ὑπὲρ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς του. Δέν πταίομεν δέ βεβαίως ἡμεῖς ἐάν ἐγεύθημεν ἀκουσίως τήν ἀνησυχίαν τήν ὁποίαν μᾶς προσέφεραν ἡ αἰφνιδία ἀναχώρησις του ὥρας τινὰς μετὰ τὰς δηλώσεις του ὅτι ἡ θέσις του ἦτο εἰς τήν Σμύρνην καί δέν ἐσκέπτετο νά μετακινηθῇ, διότι δέν ἔπρεπε νά μετακινηθῇ ἐντεῦθεν. Ἐν τούτοις οἱ λόγοι οἱ ὅποιοι τόν μετεκίνησαν διὰ

νυκτός καί ἐπί πτερύγων θαλασσαετοῦ ἐψιθυρίζοντο ἀπό πολλοῦ καί ἠδύνατο καί ὤφειλε νά τούς ἐκτιμήσῃ περισσότερο. Πρέπει δέ νά εἶνε βέβαιος ὁ κ. Γούναρης ὅτι δέν ἔκαμε μέ τάς ἐπιμόνους δηλώσεις περί χρονοτριβῆς του ἐν Σμύρνη τόσον καλόν εἰς τήν κοινήν γνώμην καί τοῦ λαοῦ καί τοῦ στρατοῦ, ὅσον κακόν ἔκαμε μέ τήν αἰφνιδίαν καί ἄνευ δηλώσεων ἀναχώρησίν του. Ἀφοῦ ἐκοπίασε νά πείσῃ ὅτι ἔπρεπε νά παρατείνῃ τήν ἐκστρατείαν του ἐνταῦθα, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχισε νά πείθῃ καί νά ἐμφανίζῃ τόν πολιτικόν ὀρίζοντα αἰθριον, ἐξηφανίσθη, ὑπέικων εἰς ἀνάγκην τήν ὁποίαν δέν προέβλεψε, διά ν' ἀφήσῃ ὀπισθέν του εἰς τό Κορδελιό τήν ὡς τόσον ἀναγκαίαν ἐξαρθεῖσαν θέσιν του ἐκεῖ ὄχι κενήν ἀλλά πλήρη ἐρωτηματικῶν καί ἀνησυχίας.

ΤΑ ΧΑΔΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Ἄς μή νομισθῇ ὁμως ὅτι ἡ προκληθεῖσα ἀνησυχία εἶνε ἰκανή νά διαταράξῃ βαθύτερον τήν περιγραφεῖσαν ψυχολογίαν τοῦ στρατοῦ μας. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἰς τά ἀναπεπταμένα στρατόπεδα τά ὁποῖα διαστίζουσι τάς ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δέν πολιτικολογοῦν. Ἡ πολιτική σκέψις ἔχει τελείως ἀτονήσῃ. Τό φυλετικόν ἔνστικτον ἐκυριάρχησε καί διατελεῖ ἐν διεγέρσει. Ἐνα ἀγνόν, ἰσχυρόν, ἄγιον ὀρμέμφυτον, κοινόν καί ἰσοδύναμον, ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν ὅλα τά ἠφαίστεια τά ὁποῖα περικλείει ἡ θερμή Ἑλληνική ψυχή. Καί καμμία δύναμις δέν φαίνεται ὄντως ἰκανή νά φράξῃ τούς κρατῆρας αὐτούς καί νά ἐπιβάλῃ τήν μεγάλην ἀφλογιστίαν τῆς ὁποίας τόν ψόφον ὀνειρεύεται ἡ συμμαχική διπλωματία. Ὁ Ἑλληνικός στρατός θέλει νά πολεμήσῃ καί θά πολεμήσῃ. Θέλει νά νικήσῃ καί θά νικήσῃ. Θέλει νά παγιώσῃ ὀριστικὴν καί ἀδιατάρακτον εἰρήνην καί θά τήν παγιώσῃ.

Δέν εἶνε δέ ὑπερβολή ὅτι τά χάδια αὐτά τῆς εἰρήνης, τά ὁποῖα προσφέρει ἡ συμμαχική διπλωματία, δέν δελεάζουσι καί δέν γλυκαίνουν τόν Ἑλληνικόν στρατόν. Ἀλλά τόν ἐξάπτουσι καί τόν παροργίζουσι. Καί ἀρχίζει νά συντάσῃ τήν διαταγὴν τῆς ἐπιθέσεως μόνος του.

Κατώτεροι αξιωματικοί αναπαυόμενοι.

Στρατιωτικές ασκήσεις.

Η ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ

ΣΜΥΡΝΗ, 12 Ιουνίου. Τελευταῖαι πληροφοροῖαι βεβαιοῦν ὅτι ὁ ἐχθρός συνεχίζει τὰς πυρετώδεις προετοιμασίας του ὀχυρώνων τὰς γραμμὰς του ἔμπροσθεν τῆς Κιουτάχειας καὶ τοῦ Ἀφίον Καραχισάρ. Τὰ πρό τῆς Κιουτάχειας ὀχυρωματικά ἔργα εἶνε ἐντελῶς νέα, κατασκευασθέντα μετὰ τὴν τελευταίαν ἐπίθεσιν. Ἐπίσης καὶ τὰ πρό τοῦ Ἀφίον Καραχισάρ, τῶν ὁποίων ἡ πρώτη γραμμὴ ἐκτείνεται ὀπισθεν τοῦ Ἀκάρ Ντάγ καὶ ἡ δευτέρα ἄρχεται ἕξ χιλίομετρα ἐντεῦθεν τοῦ Μπάλ Μαχμούτ.

Τό Στρατηγεῖον μας ὅμως εἶνε ἐν πλήρει γνώσει τῆς ἀμυντικῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπὶ τῇ βάσει δέ τῶν ἐξηκριβωμένων πληροφοριῶν τῆς ὀργανώσεως τῶν Κεμαλικῶν γραμμῶν, ἐκτεινομένων ἄλλως τε ἐπὶ ἑδαφῶν τελείως γνωστῶν ἐκ τῶν τελευταίων ἐπιχειρήσεων, κατηρτίσθη, τῇ συνεργασίᾳ καὶ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, τό σχέδιον τῆς ἐπιθετικῆς ἐνεργείας. Πᾶσα περίπτωσις καὶ πᾶσα λεπτομέρεια ἔχουν προβλεφθῆ. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τοῦ ἐξόχως ἀκμαίου ἠθικοῦ τοῦ στρατοῦ μας, τῆς θελήσεώς του ὅπως νικήσῃ, τῆς πίστεώς του διὰ τοὺς καρπούς τῆς νίκης, καθὼς καὶ τῆς μεγάλης πολεμικῆς πείρας του, θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ἡ ἐπίθεσις θὰ ἐξελιχθῆ μέ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐπὶ τοῦ καταρτισθέντος σχεδίου καὶ θὰ ἐπιτύχῃ ἐντὸς τοῦ προβλεπομένου χρόνου τοὺς ἀντικειμενικοὺς αὐτῆς σκοπούς. Εἶνε γεγονός ὅτι οὐδέποτε ἡ Ἑλλάς παρέταξε τόσον τελείως ὀργανωμένον, τόσον ἐμπειροπόλεμον ἀλλὰ καὶ τόσον φρονηματισμένον στρατόν. Ὅπως ἐπίσης εἶνε ἀληθές ὅτι οὐδέποτε ἀντεμετώπισε τόσον σκληρόν ἀγῶνα ὡς ὁ ἐπικείμενος, διὰ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ κλείσῃ ὁ ἐπικός κύκλος τῶν ἀγῶνων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος διὰ τὴν ἐθνικὴν τῆς παλιγγενεσίαν.

ΕΝΔΙΑΜΕΣΟΣ ΖΩΝΗ. ΤΣΕΤΗΔΕΣ

Ἀντελήφθη ὅτι ἡ μνεῖα τῆς δράσεως ἐν τῇ ἐνδιαμέσῳ ζώνῃ, ἡ γενομένη εἰς κάποιον πολεμικόν ἀνακοινωθέν τῶν τελευταίων ἡμερῶν, προκαλέσεν ἐντύπωσιν καὶ ἴσως ἀνησυχίαν τινά. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐπὶ τῆς

ένδιαμέσου ζώνης, τῆς διηκούσης ἀπό τοῦ Μετώπου μέχρι τῶν προθύρων τῆς Σμύρνης, ἐξασκεῖται ἄγρυπνος ἐπιτήρησης ἐπιβαλλομένη ἐκ τῆς φύσεως τοῦ διεξαγομένου ἀγῶνος, ἐκ τῆς συστάσεως τῶν πληθυσμῶν καί ἐκ τῆς θέσεως τῆς μετωπικῆς μας γραμμῆς. Εἶνε γνωστόν ὅτι ἀπό τὰς περιοχάς τοῦ Νυμφαίου, τοῦ Σιπύλου καί τοῦ Τμώλου οὐδέποτε, οὔτε ἐπί Τουρκοκρατίας, ἔλειψαν τὰ ἄτακτα στοιχεῖα, οἱ γνωστοί ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσέτηδες Τοῦρκοι λησταντάρται. Δέν ἔχει λησμονηθῆ ἀκόμη ὁ περίφημος Τσακιτζῆς, ὁ ὁποῖος μέ τούς Τσέτηδές του εἶχε καταστή πρό ὀλίγων ἐτῶν ὁ σατραπίσκος τῆς ὑπαίθρου χώρας τῆς Σμύρνης. Τούς Τσέτηδες αὐτούς, κατὰ παράδοσιν ὑπάρχοντας πάντοτε εἰς τὰς ἐπαρχίας Μαγνησίας, Περγάμου, Φιλαδελφείας κλπ., ἠθέλησε νά ἐκμεταλλευθῆ ὁ Κεμάλ. Ἐπωφελοῦμενος τοῦ ὑπάρχοντος μεταξύ τοῦ μετώπου τῶν δύο ἰδικῶν μας ὁμάδων Προύσης καί Οὐσάκ χάσματος, διὰ τοῦ ὁποῖου εἶνε ἀδύνατον φύσει νά διέλθῃ συντεταγμένον τμημα στρατοῦ, δύνανται ὁμως νά διεισδύσουν μεμονωμένοι ἄτακτοι, κατώρθωσε νά συνεννοηθῆ μέ τούς Τσέτηδες, νά τούς ὑποβάλῃ εἰς κάποιαν ὀργάνωσιν, νά τούς ἐφοδιάσῃ μέ ὄπλα καί χειροβομβίδας καί νά τούς κατευθύνῃ εἰς παρενοχλητικὴν δρασίαν κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν συγκοινωνιῶν τῶν μετόπισθεν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἐργασία αὐτὴ ἐγένεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Ὅπως καί εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐπατάχθη καί κατεστάλη. Διότι ἐνεφανίσθησαν μὲν πλειστάκις συμμορίαὶ Τσέτηδων, ἀλλ' οὐδέποτε κατώρθωσαν σοβαρόν τι. Πάντοτε διασκορπίζονται ὑπὸ τῶν φρουρῶν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἢ ὑπὸ τῶν εἰδικῶν καταδιωκτικῶν ἀποσπασμάτων, πλεῖστοι δέ ἐξ αὐτῶν ἔχουν συλληφθῆ. Ἐσχάτως μάλιστα, ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς ἐνδιαμέσου ζώνης ὁ ὑποστράτηγος κ. *** ἢ καταδίωξις τῶν Τσέτηδων εἰς αὐτὰς τὰς φωλεάς των ἐνετάθη τόσον, ὥστε σχεδόν ἐξοντώθησαν ὀλοσχερῶς. Πολυάριθμον τουλάχιστον σῶμα Τσέτηδων ἀπὸ μηνῶν ἔχει νά ἐμφανισθῆ. Ἡ τελευταία ἐμφάνισις συμμορίας ἐκ 300 μελῶν εἶχε σημειωθῆ τὸν Μάρτιον εἰς τὴν περιφέρειαν Ἀξαρίου. Κατόπιν προδοσίας, φαίνεται, οἱ Τσέτηδες περικύκλωσαν σέ κάποιο χωριὸ Ἑλληνικὸ ἀπόσπασμα δυνάμεως 30 ἀνδρῶν, εἶχον δέ ὄπλα Μάνλιχερ καί χειροβομβίδας. Οἱ ἰδιοί μας ἀντέταξαν σθεναρὰν ἄμυναν, ὀχυρωθέντες εἰς τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου, κατώρθωσαν δέ νά εἰδοποιήσουν ἕτερον ἀπόσπασμα συνοδεῦον τούς ἀξιωματικούς τῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας ἐκεῖ πλησίον. Οἱ χαρτογρά-

φοι, περί τούς 30, ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν ἔφιπποι ἐπὶ τῶν μεταγωγικῶν τῆς ὑπηρεσίας των. Εἰς τὴν ἐμφάνισίν των οἱ Τσέτηδες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν νομίσαντες ὅτι ἔρχεται ἰππικόν. Καταδιωχθέντες δέ διελύθησαν κακὴν κακῶς. Μεταξὺ τῶν συλληφθέντων αἰχμαλώτων ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τινος ἰδικοῦ μας ἀξιωματικοῦ Τοῦρκος ἀμαξίας γνωστός του ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην! Οὗτος ὠμολόγησεν ὅτι ἐστρατολογήθη πρὸ ἔτους ἐν Θεσσαλονίκη ὑπὸ τῶν Κεμαλικῶν ὀργανώσεων καὶ ἐχρησιμοποιήθη εἰς τὰ ἄτακτα σώματα.

Τοιαύτη εἶνε ἡ δρᾶσις τῶν Τσέτηδων τῆς ἐνδιαμέσου ζώνης, οἱ ὅποιοι, ἐπαναλαμβάνω, οὐδεμίαν σοβαρὰν ἐνόχλησιν κατώρθωσαν νὰ παρεμβάλουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν μετόπισθεν, πλήν τῆς ἀνάγκης νὰ φρουρηταὶ κάπως προσεκτικώτερον ἢ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ καὶ ἡ ὑπαιθρος ἐν γένει χώρα. Σημειωτέον ὅτι οἱ φιλήσυχοι Τουρκικοὶ πληθυσμοὶ παρέχουν πᾶσαν συνδρομὴν πρὸς ἐξόντωσιν τῶν Τσέτηδων.

ΕΝΩ ΤΟΝ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΝ

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γίνεται εἰς τὸ μέτωπον καὶ κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἀφ' ἧς ἔφθασεν ὁ Βασιλεύς εἰς Σμύρνην, εἶνε ἀπερίγραπτον. Αἱ ἐφημερίδες γίνονται καθημερινῶς ἀνάρπαστοι. Ἀπὸ κάθε γραμμὴ, ἀπὸ κάθε λέξι προσπαθοῦν ὅλοι νὰ μαντεύσουν πότε ἔρχεται ὁ Βασιλεύς. Οὐδέποτε ἔπαυσαν αἱ διαδόσεις "ἔρχεται, ἔρχεται αὐριον", "ἦλθε στὴ Μαγνησίᾳ", "εἶνε στό τάδε σῶμα στρατοῦ". Ὅλα τὰ Ἑλληνικά κουτσοχώρια τὸν περιμένουν νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸ καθένα. Καὶ ὅλα τὰ τμήματα, ὅλοι οἱ σχηματισμοὶ τὸν περιμένουν νὰ ἐμφανισθῇ στὸν καταυλισμὸ τους. Δέν ὑπάρχει φαντάρος ὁ ὅποιος νὰ μὴ ἔχη πεποιθῆσιν ὅτι ὁ Κουμπάρος θὰ τιμήσῃ μέ τὴν ἐπίσκεψίν του τὸ ταπεινὸ του ἀντίσκηνο. Καὶ ὅλοι εὐτρεπίζουσιν ὅσο μποροῦν τὸ νοικοκυριὸ τους.

Ὅλοι αἱ πόλεις τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἔχουν ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν διακοσμηθῆ. Ἡ ὠραιότερα ἀψὶς ἀναμένει τὸν Στρατηλάτην εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν. Παντοῦ ἔχουν στηθῆ μικρότερες ἀψίδες, παντοῦ ἀπλά "προσκυνητάρια", αὐτοσχεδίαστα ἰκρία δαφνοστόλιστα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκτίθενται αἱ εἰκόνες του. Εἶνε δέ πολὺ χαρακτηριστικὴ ἡ θρησκευτικὴ ἀφοσίωσις, ἡ λειτουργικὴ προσοχὴ καὶ ἀκρίβεια, μέ τὴν ὁποίαν κάθε ἡμέραν πού περνᾷ χωρὶς νὰ ἐμφανισθῇ αἱ Ἑλληνοπούλες εἰς τὰς πόλεις

καί τά χωριά, οί στρατιῶτες εἰς τά στρατόπεδα, ἀνανεώνουν τά ἄνθη καί τὰς δάφνας τῶν ἀψίδων καί τῶν διακοσμήσεων διά νά εἶνε νωπά καί δροσερά τή στιγμή πού θά ἐμφανισθῇ ὁ Βασιληάς, καθὼς εἶνε πάντοτε νωπά καί δροσερά καί εὐώδη τά ἄνθη τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀφοσιώσεως πού θάλλουν μέσα στίς καρδιές ὄλων.

Ἀρχαῖο εὕρημα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΠΡΙΓΚΗΠΟΣ

Τ.Τ. 925, Ιούνιος. Αί τελευταῖαι ἀνταύγειαι τοῦ λυκόφωτος ἐχρωμάτιζαν ἀκόμη τόν ὀρίζοντα τοῦ γραφικοῦ ὄροπέδιου, ὅταν ἐφθάσαμε στό μικρό χωριουδάκι *** ὅπου ἔχει σταθμεύσει γιά λίγες ἡμέρες τό Στρατηγεῖον τῆς *** Μεραρχίας. Αἱ κορυφογραμμαί ἐφάνταζαν στό βάθος ὡσάν μικροί σκόπελοι στόν ὠκεανό τῶν χωραφιῶν, τοῦ λειβαδιῶν καί τῶν λόγγων. Ἡ ἐσπερινή γαλήνη ἐξηπλοῦτο μέ τόν ἀβρόν τῆς τροπον εἰς ὄλο τό ὄροπέδιον. Καί ἀπεκρούετο ἀγρίως μόνον ἀπό τήν περιοχὴν τῶν καταυλισμῶν, ὅπου ἡ κίνησις καί ὁ θόρυβος δέν εἶχαν καταπαύσει ἀκόμη. Ἐκεῖ δά σχηματίζεται κάποια ἐλαφρά πτυχή τοῦ ἐδάφους, ἕνας ἀνεπαίσθητος ἐπιμήκης λοφίσκος, ὁ ὁποῖος νομίζει κανεῖς πῶς εἶνε σχηματισμένος προσωρινῶς δι' ὀλίγας στιγμάς μόνον ἀπό μίαν κίνησιν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ὡσάν ἕνα κύμα χλοῖσμένου χώματος. Στό πράνές τῆς πτυχῆς αὐτῆς ἐκτείνονται οἱ καταυλισμοί τοῦ Στρατηγεῖου. Καί μπροστά ἀπό τάς σκηνάς καί τ' ἀντίσκηνα ὑψοῦνται δύο σπίτια: ἕνα μακρυνό ἰσόγειο, ἄλλο μονώροφο. Καί τά δύο παληά, μισοερειπωμένα, τσατμαδένια. Ἐνστικτωδῶς βαδίζει κανεῖς πρὸς τά ἐκεῖ.

Ἀλλά σταματᾷ, αἰφνιδιαζόμενος ἀπό τό ἀπροσδόκητον θέαμα. Στή μικρὴ πλατεῖα πού ἀνοίγεται μπροστά στά δύο ξυλένια σπίτια, στέκεται ὀλομόναχος, ὄρθιος, μέ τό τσιγάρο στό χέρι, ἀκίνητος, σιωπηλός, ρεμβώδης ὁ στρατηγός. Εἶνε πολύ ψηλός, κομψός, μέ μία εὐγενικωτάτη σιλουέττα πού διαγράφεται στό θαμπό φῶς ἀχνή σάν ἰδιόρρυθμο σκίτσο δυνατοῦ ζωγράφου. Δύο εὐζωνοὶ σκοποὶ βηματίζουν εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων πίσω του καί ἡ μονότονος κίνησις των χρωματίζει ζωηρότερα τήν ἐπιβλητικὴν ἀκίνησίαν του. Τό ἀνάστημά του, ἡ στάσις του, ἡ μοναξιά του σ' ἕνα τέτοιο περιβάλλον, σέ μία τέτοια μυστηριώδη ὥρα, ἔδιδαν κάποιαν ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν, ἡ ὁποία, καθὼς ἦτο καί ὅλως διόλου αἰφνιδία, ἐχαράσσετο πολὺ βαθειά. Ὁ σιωπηλός, ὁ ἀκίνητος, ὁ ξεμοναχιασμένος στρατηγός πού ἐκάπνιζεν ἐκεῖ δά ρεμβώδης τό τσιγάρο του ἦτο ὁ πρίγκηψ Ἀνδρέας.

Ἔχω ὄλην τήν διάθεσιν νά παραδεχθῶ ὅτι ἐπρόκειτο ἀπλούστατα περί ἑνός στρατηγοῦ, διοικητοῦ μεραρχίας, ὁ ὁποῖος πιστός εἰς τό στρατιωτικόν του καθῆκον ἠσχολήθη ὄλην τήν ἡμέραν μέ τήν ὑπηρεσίαν καί τήν κίνησιν τῶν στρατευμάτων του καί τήν ἐσπερινήν αὐτήν ὥραν διασκέδαζε τήν μοναξιάν του μέ τήν πολύ ὀλίγον ψυχαγωγικήν παρακολούθησιν τῆς διερχομένης πειό κάτω ἀμαξοστοιχίας. Δί' ἕνα ὅμως διατελοῦντα ὑπό τήν ἐπήρειαν τῆς σκέψεως ὅτι διέσχιζε τά βάρη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρασυρόμενος ὑπό τῆς ἱστορικῆς πλημμυρίδος ἢ ὁποία τά κατακλύζει, δι' αὐτόν ἢ ἐμφάνισις Ἑλληνοσ πρίγκηπος ἐκεῖ, τήν ὥραν ἐκείνην ὑπό τὰς συνθήκας ἐκεῖνας, ἦτο μία ὀλόκληρος σελίς Ἱστορίας, ἕνα ὀλόκληρον ποίημα, σελίς τήν ὁποίαν ἔγραφεν ὁ ἴδιος μόνον μέ τό νά βλέπη τόν στρατηγόν-πρίγκηπα στά βάρη τῆς Ἀνατολίας, ποίημα, τό ὁποῖον συνέθετεν ὁ ἴδιος μόνον μέ τό νά τοῦ σφίγγη τρέμοντας ἀπό συγκίνησι τό χέρι.

Σέ λίγην ὥραν ὁ ἐπιτελάρχης του καί ἄλλοι ἀξιωματικοί τόν περιεκύκλωσαν. Ἡ μουσική τῆς Μεραρχίας ἄρχιζε πάλι τήν ἐκτέλεσι τοῦ βραδυνοῦ της προγράμματος. Κάποιος Ἑλληνικός σκοπός ἀντήχησε καί οἱ στρατιῶται ἔτρεχαν νά χορέψουν. Ὁ πρίγκηψ ἐβάδισε πρὸς τό χορό τους. Μπορεῖ κανεῖς νά ἐπισκεφθῆ τώρα τό ταπεινό ξυλένιο σπίτι πού κάποιος ἄγνωστος χαντζῆς τό ἔχτισε γιά κατοικία του καί ἢ φιλοπατρία τοῦ πρίγκηπος τό διεκόσμησε κατά τόν ὠραιότερο τρόπο καί τό μετέβαλε σέ μεγαλοπρεπέστατο ἀνάκτορο. Τό ἰσόγειο εἶνε ξεπάτωτο, χωματένιο, ὑγρό. Σχεδόν ὀρθία σκάλα μέ 15 μικρές βαθμίδες ὀδηγεῖ στό ἀνώγειο. Εἶνε χωρισμένο στό διάδρομο καί σέ δύο μικρά δωμάτια, ὅλα ξεταβάνωτα καί χωρίς κανένα τζάμι. Στό διάδρομο εἶνε στρωμένο τό τραπέζι. Ὑπάρχει τραπεζομάντηλο καί τρεῖς ἀλατζένιες ριγωτές πετσέτες. Στήν κρεβατοκάμαρα ἕνα χαμηλό κρεβάτι ἐκστρατείας σκεπασμένο μέ κοινή κουβέρτα τοῦ στρατοῦ κ' ἕνα τραπέζι ἐκστρατείας γεμᾶτο μικροπράγματα νιψίματος καί ξυρίσματος. Λιτή, πενιχρά, αὐστηρά ἐπίπλωσις. Ὁ ὑπηρέτης ἀνεβάζει τά ὑπόλοιπα σερβίτσια τοῦ τραπεζιοῦ. Καί τοποθετεῖ στή μέση μίαν ἀφράτη λευκή κουραμάννα. Ὁ θόρυβος ξυπνᾷ τά χελιδόνια πού εἶχαν κουρνιασει στή φωληά τους, χτισμένη στή γωνιά τοῦ τοίχου ἐπάνω ἀπό τό τραπέζι. Φτερουγίζουν τρομαγμένα καί... ὁ ὑπηρέτης βρῖσκεται στήν ἀνάγκη νά ἀλλάξη ἀμέσως ἕνα πιάτο, γιατί τά χελιδόνια δέν κάθονται φρόνιμα καί τό λερώνουν!

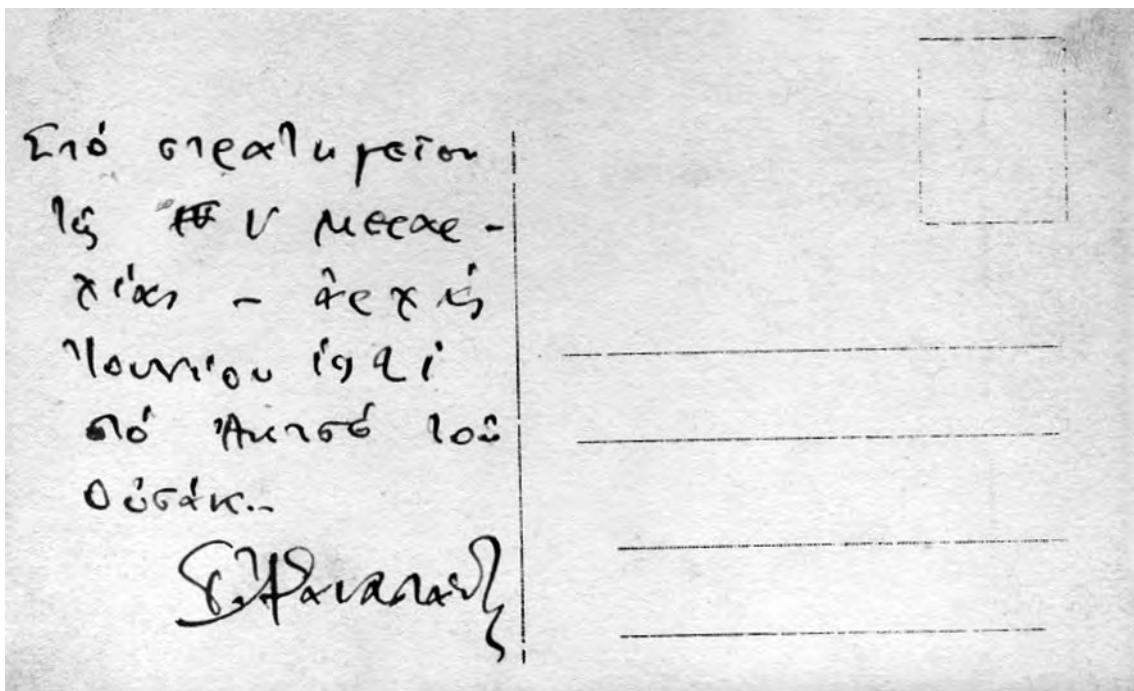
Φωτογραφία από τό στρατηγείο τής 5ης μεραρχίας στό Ούσάκ.
 Στό κέντρο εἶνε ὁ στρατηγός Κοντούλης, ἀριστερά του ὁ ὑπουργός
 στρατιωτικῶν Στράτος. Στό ἄκρο δεξιό της μέρος εἶνε ὁ Γ. Αθανασιάδης - Νόβας.

Ἡ ἐπιθετικὴ ἰσχυρὴ μεραρχία
 τῆς 5ης Μεραρχίας.
 Ἡ ἀριστερὰ μερὴς τῆς
 5ης Μεραρχίας, οἱ ἀρχηγοὶ
 τῆς 5ης Μεραρχίας τῆς
 5ης Μεραρχίας τῆς 5ης Μεραρχίας
 ὁ ἀρχηγὸς τῆς 5ης Μεραρχίας τῆς 5ης Μεραρχίας
 ὁ ἀρχηγὸς τῆς 5ης Μεραρχίας τῆς 5ης Μεραρχίας

Ἰδιόχειρη σημείωση τοῦ Γ. Αθανασιάδη στό πίσω μέρος τῆς φωτογραφίας.

Τό στρατηγείο τής V μεραρχίας στό Άκτσέ τοῦ Οὐσάκ.
Ο Γ. Αθανασιάδης διακρίνεται μέ τό καπέλο στό χέρι.

Ιδιόχειρη σημείωση τοῦ Γ. Αθανασιάδη στό πίσω μέρος τής φωτογραφίας.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΠΙΘΕΩΡΕΙ ΤΑ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΑ

ΟΥΣΑΚ, 18 Ιουνίου. Κάπου ἐδῶ κοντά, στους πράσινους λειμῶνες τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Οὐσάκ, πού τό ὕψος του φθάνει τά 1000 μέτρα, ἔχει.. ἀγκυροβολήσει τό ἀεροδρόμιον τοῦ Ναυτικοῦ μας. Καί παραξενεύεται κανεῖς πολύ ὅταν, ἀνάμεσα στά πράσινα ἐρείπια δένδρων καί λουλουδιῶν κάποιου χαλασμένου μπακτσέ, δίπλα στά μεγάλα ἀεροπορικά ὑπόστεγα καί πέριξ τῶν ἰσχυρῶν πολεμικῶν ἀεροπλάνων μέ τούς κυανολεύκους κύκλους, ἀντικρῶζη γνώριμες φυσιογνωμίες ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ καί γνωστῶν μελῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας. Παραξενεύεται δέ ἀκόμη περισσότερο ὅταν συμβῆ νά ἐπιτύχη τό θέαμα ναυτικῶν ἀεροπόρων ἐφίππων ἀνά τό ὄροπέδιον. Κατακτηταί καί τῶν τριῶν στοιχείων, θαλάσσης, ἀέρος καί ξηρᾶς μοχθοῦν καί προκινδυνεύουν καί αὐτοί στά βάθη τῆς Ἀνατολίας γιά τήν ἐλευθερία καί τήν ἀνάπτυξι τῆς φυλῆς.

Αἱ τελευταῖαι ἐπιχειρήσεις τῶν ἀεροπόρων τῶν “προκεχωρημένων σμηνῶν” Ναυτικοῦ, ὅπως χαρακτηρίζεται ὑπηρεσιακῶς τό σῶμα των, ὑπῆρξαν σπουδαιόταται καί διά τ’ ἀποτελέσματά των καί διά τήν ἐξαιρετικήν τόλμην ἢ ὁποῖα ἀπητήθη. Ἐγράφησαν εἰς τήν Ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀεροπορίας αἱ λαμπρότεραι σελίδες της.

Ἡ Πρῶτη Κατὰ Κιοῦταχείας

Ὅταν στό τουρκικό ἀεροδρόμιον τοῦ Οὐσάκ ἐγκατεστάθησαν οἱ ἀεροπόροι τοῦ Ναυτικοῦ μας, στό γραφεῖο τοῦ ὀνομαστοῦ Τούρκου ἀεροπόρου Χαλήλ, ὁ ὁποῖος πολλάς νίκας ἠμφισβήτησε μέ τούς Ἄγγλους ἀεροπόρους στή Βαγδάτη, εἶχεν ἀνευρεθῆ μεταξύ ἄλλων ἢ φωτογραφία τῆς ἐρωμένης του μέ μίαν ὠραίαν ἀφιέρωσιν πλήρη ἀγάπης καί θαυμασμοῦ. Οἱ ἀεροπόροι μας πολύ ἐλυπήθησαν, διότι ὁ Τοῦρκος συνάδελφός των ἐστερήθη τόσον προσφιλοῦς κειμηλίου καί εἰς τήν πρώτην ἐπίσκεψίν των ἔσπευσαν νά τό ἀποδώσουν, ἀδιάφορον ἂν τήν ἀπόδοσιν συνώδευσαν καί μέ μερικάς βόμβας. Ἡ φωτογραφία ἐκλείσθη εἰς εὐώδη φάκελλον, ἐπί τοῦ ὁποῖου ἐγράφη: “Αὐστηρῶς προσωπική διά

τόν αεροπόρον Χαλήλ” Καί εἰς τόν εὐώδη φάκελλον, ἐπειδή ὁ κεραυνός θά ἐξαπεστέλλετο δι’ ἄλλης ὁδοῦ, ἐκλείσθη μετὰ τῆς φωτογραφίας ἡ σημείωσις: “Οἱ Ἕλληνες συνάδελφοί σας, φανταζόμενοι πόσον σᾶς λυπεῖ ἡ στέρησις τῆς προσφιλοῦς αὐτῆς φωτογραφίας, σᾶς τήν ἐπιστρέφουν εὐχαρίστως, ἀφοῦ δέν ἐτολμήσατε νά ἔλθετε νά τήν ζητήσετε ἄνευ ἰσοδότητος!”

Καί τήν 5.30' πρωϊνήν τῆς 9ης Ἰουνίου, ἑπτὰ ναυτικά αεροπλάνα ὑπό τόν ἀρχηγόν τῶν προκεχωρημένων σμηνῶν ἐπέταξαν πρὸς τήν Κιουτάχειαν, ὑπὲρ τήν ὁποίαν κατήλθον μέχρις ὕψους 700 μέτρων. Εὐθύς ὡς τὰ αεροπλάνα μας ἐνεφανίσθησαν εἰς τήν Κιουτάχειαν, τὰ ἀντιαεροπορικά πυροβολεῖα τῶν Τούρκων ἤρχισαν σφοδρόν καί συνεχές πῦρ ἐναντίον των. Τοῦτο ὁμως δέν ἠμπόδισε τοὺς γενναίους μας νά θίξουν σχεδόν τό ἔδαφος μέ τὰς ὑπερηφάνους πτέρυγας των καί νά ἐξαπολύσουν κατά τῶν Τουρκικῶν θέσεων 100 ὄλας μεγάλας καί μικράς ἐμπρηστικὰς καί ἐκρηκτικὰς βόμβας. Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ βομβαρδισμοῦ ἔγιναν ἀμέσως καταφανῆ. Εἰς τόν σιδηροδρομικόν σταθμόν καί διάφορα ἄλλα στρατιωτικά ὑπόστεγα ἐσημειώθη ἔναρξις πυρκαϊᾶς, καθὼς μαρτυροῦν καί αἱ ληφθεῖσα φωτογραφία. Μία δέ βόμβα ἐξερράγη ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Τούρκου ἀρχιαεροπόρου Χαλήλ: ὁ φάκελλος μέ τήν φωτογραφίαν τῆς λατρευτῆς του ὑπάρξεως.

Ἄτρωτοι μέσα στήν ταχύτητα τῆς ἐνεργείας των οἱ αεροπόροι μας, ἀνέκρουσαν πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς γραμμάς, κατοπτεύοντες ἐν τῷ μεταξὺ τὰς κινήσεις καί τὰς θέσεις τῶν Τουρκικῶν στρατευμάτων. Ὅτε δέ διέκριναν κάπου παρὰ τό Ἀλαγιούντ Ντάγ ἐχθρικόν στρατεύμα ἐν πορείᾳ, κατήλθον χαμηλότατα ὑπεράνω του καί τό ἐμυδραλλιοβόλησαν, ἐνσπείραντες πανικόν καί διάλυσιν εἰς τὰς φάλαγγας του.

Ἡ δευτέρα ὁμως ἐπιχείρησις κατά τοῦ Ἑσκή Σεχήρ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνος. Ἐπρόκειτο περὶ πτήσεως 6 περίπου ὥρων, ἐνῶ ἡ βενζίνη τῶν αεροπλάνων εἶνε ἀσφαλοῦς ἐπαρκειᾶς 5 ὥρων ἄνευ ἰσοδότητος.

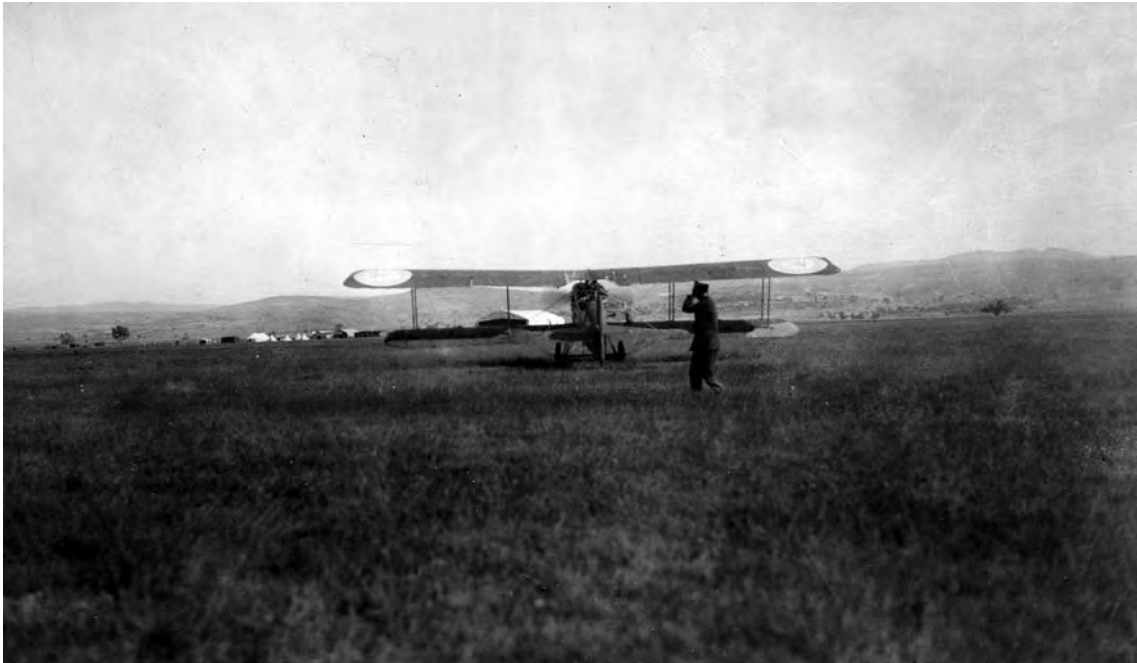
Ἐπιπλέον συνεπῶς ὁ μέγας κίνδυνος, καί ἂν διασωθοῦν ἀπὸ τὰ ἀντιαεροπορικά πυροβολεῖα καί ἂν καταβάλουν τοὺς ἀντιπάλους αεροπόρους, καί πάλιν ν’ ἀναγκασθοῦν δι’ ἔλλειψιν βενζίνης νά πέσουν εἰς ἐχθρικόν ἔδαφος. Ἡ διαταγή τῆς ἐπιχειρήσεως ἐδόθη τήν 15ην Ἰουνίου. Εἶδα τοὺς τολμηροὺς ἀετούς μας κατά τὰς ὥρας τῆς προπαρασκευῆς των.

Ανομολογοῦσαν τό λίαν ἐπικίνδυνον τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀλλά μέ μίαν ἀπάθειαν καταπληκτικὴν. Ἦρεμοι, ψύχραιμοι, φαιδροὶ ἐπηγαινοήρχοντο στό ἀεροδρόμιόν τους, δοκιμάζοντες τὰ ἀεροπλάνα καί ἐτοιμάζοντες τίς βόμβες. Ὁ ἕνας τους μάλιστα ἔκανε ἵππασία στό παχύχλοο λειβάδι καί τό σύμπλεγμα αὐτό τοῦ ἐφίππου ἀεροπόρου τοῦ ναυτικοῦ ἐπέιξε τή φαντασία νά πλάσῃ τό σύμβολον ἑνός Ἰκαροκενταυροτριτώνος, πού δέν ὑπάρχει οὔτε στήν ἀρχαία μας μυθολογία!

Οἱ πυρομηχανικοὶ ἐτοίμαζαν τὰς βόμβας, τρομερά μηχανήματα καταστροφῆς, τῶν ὁποίων ἡ ἀποθήκη περιεσφίγγετο πειὸ πέρα ἀπὸ ἕνα κατεστραμμένον ροδῶνα.

Ἀλλά περιεσφίγγετο ματαίως, διότι δυστυχῶς δέν ἦλθεν ἀκόμη ἡ ἐποχὴ πού τὰ τριαντάφυλλα μποροῦν νά κατισχύσουν τοῦ πυρός καί τοῦ σιδήρου. Στό μεταξύ αὐτό, οἱ ἀεροπόροι ἐτοίμαζαν ἀπὸ μίαν φωτογραφίαν των ἕκαστος. Ἐπρόκειτο νά τοὺς χρησιμεύσῃ.

Τό ἀπόγευμα τῆς 15ης, ὁ στολίσκος τῶν ἀεροπλάνων ἐπέταξε χαμηλά πρὸς ἀνατολάς, διῆλθε τό Καπακλάρι, διῆλθε τό Μπανάζ καί προσεγγιώθη εἰς τὸν κάμπον τοῦ Ὁτουράκι, 40-50 χιλιόμετρα ἐκεῖθεν τοῦ Οὐσάκι, διὰ νά εἶνε πλησιέστερα πρὸς τό ἐχθρικόν ἔδαφος. Τὰ ἐξημερώματα τῆς 16ης Ἰουνίου, ὁ ἀρχηγός τοῦ σμήνους ἐκοινοποιεῖ τὴν ἐξῆς ἡμερησίαν διαταγὴν: "Διὰ τὴν πατρίδα καί τὸν Βασιλέα μας μέ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, χειρισταὶ καί παρατηρηταὶ ἐκτελέσατε τό καθῆκον σας." Πόσον εἶνε συγκινητικὴ καί πόσον ἐνέχει τὸν παλμόν τοῦ κινδύνου καί τὴν ἀπάθειαν τῆς περιφρονήσεώς του μέσα στά λίγα τῆς λόγια!... Τὰ ἀεροπλάνα μας ἐξεκίνησαν τό ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου. Δυστυχῶς δέν κατώρθωσαν νά συνεχίσουν ὅλα τὴν πορείαν των ἕνεκα βλάβης τῶν μηχανῶν. Καί τὴν ὥραϊαν ἐκείνην αὐγὴν, ἀπὸ τό ὕψος ἐκεῖνο πού ἐδέσποζεν ὀλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἦτο δραματικῶς συγκινητικόν διὰ τοὺς προχωροῦντας ἀεροπόρους μας νά ἀναγιγνώσκουν εἰς τὸν διαυγῆ οὐρανόν τὰς λέξεις αὐτάς, τὰς ὁποίας ἐχάρασεν εἰς αὐτόν ὁ συνθηματικὸς πύραυλος πού ἐξαπέλυαν ὀπισθὲν των οἱ ἀποχωροῦντες ἀγαπητοὶ συνάδελφοι, τὰς λέξεις: "Ἀδυνατῶ ἐξακολουθήσω. Προσπαθῶ προσγειωθῶ ἡμέτερον ἔδαφος". Εὐτυχῶς ὅλα τὰ ἀποχωρήσαντα ἀεροπλάνα κατώρθωσαν νά προσγειωθοῦν εἰς τό Ὁτουράκι σῶα, μέ μικρὰς μόνον ζημίας τοῦ ἑνὸς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς προσγειώσεως.

Τό αεροδρόμιο του Ουσάκ.

ΑΕΡΟΜΑΧΙΑΙ ΚΑΙ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΙ

Από τὰ τρία πού ἐπροχώρησαν τό ἕνα ὑπό τόν αεροπόρον κ. Γ. ἀπώλεσε τὰ ἴχνη τῶν ἄλλων καί, πλεῦσαν δεξιότερον τῆς Κιουτάχειας διά τοῦ Ἀλαγιούντ, ἔφθασε μόνον του ὑπεράνω τοῦ Ἑσκή Σεχήρ. Μόλις ἐνεφανίσθη ἐκεῖ, εὐρέθη ἀπέναντι Τουρκικοῦ αεροπλάνου, μετά τοῦ ὁποίου συνῆψεν αερομαχίαν. Ἀφοῦ τοῦ ἔρριψε 400 περίπου σφαίρας, τό ἠνάγκασε νά προσγειωθῆ. Καί κατόπιν, ἐλεύθερον ἀπό ἀέρος ἀλλά βαλλόμενον ἀπό ξηρᾶς συνεχῶς, κατήλθεν, ἐβομβάρδισε τό Ἑσκή Σεχήρ, ρῖψαν ὄλας τὰ βόμβας του καί, ἀφοῦ ἐφωτογράφησε τὰς ἐκρήξεις των, ἀπῆλθε ταχέως πρὸς τήν βάσιν του. Ἦμουν στάς προφυλακάς τοῦ Ὀτουράκ, ὅταν διῆλθεν ἐπιστρέφον ὑπερήφανον καί ἔρριψε τόν συνθηματικόν λευκόν πύραυλον "προχωρῶ ἀνεξάρτητος εἰς Οὔσάκ". Οἱ φαντάροι ἐχαιρέτισαν τήν διέλευσίν του μέ ζητωκραυγᾶς.

Τά δύο ἄλλα αεροπλάνα μας διῆλθον ἄνωθεν τῆς Κιουτάχειας. Ἐκεῖ ἀνέμεναν δύο τουρκικά αεροπλάνα εἰς ὕψος 2000 ποδῶν. Συνήφθη σφοδρά αερομαχία. Τά τέσσαρα ἀντίπαλα αεροπλάνα ἀλληλοεπετίθεντο μέ λυσσαλέαν ὀρμήν πυροβολούμενα* μέ τὰ πολυβόλα των. Μετά πολ-

* Σ.τ.Ε. Ἴσως στό κείμενο τοῦ Γ. Ἀθάνα νά γραφόταν πυροβολοῦντα.

λους έλιγμούς και καταδιώξεις, ό έχθρός ήττηθείς ύπεχώρησε. Τότε τά ιδικά μας κατήλθον και έβομβάρδισαν τήν Κιουτάχειαν. Έρριψαν δέ οι άεροπόροι μας, πλήν τών βομβών, τά μπιλλιέτα των τσακισμένα και τάς φωτογραφίας των μέ τήν έπιγραφήν “έπιθυμούμεν νά γνωρίσετε τούς Έλληνας έπισκέπτας σας, οι όποιοι σās περιμένουν νά μετρηθήτε μαζί τους, ένας πρός ένα, όποτεδήποτε και όπουδήποτε θελήσετε”.

Μετά τήν Κιουτάχειαν, οι άεροπόροι μας προχωρήσαντες έβομβάρδισαν από ύψους 800-1000 μέτρων τό Έσκη Σεχήρ, υπό τό πύρ τών πυροβολείων του. Ακολουθως δέ τό μέν ένα άεροπλάνον επέστρεψεν εις Ούσάκ, τό δέ άλλο υπό τόν άρχηγόν του σμήνους πλωτάρχην κ. Π.Μ. ήναγκάσθη νά τραπή πλησιέστερον πρός τήν Προΰσαν. Καθ’ όδόν διέκρινε κατασκήνωσιν τουρκικού λόχου, τήν όποιαν έβομβάρδισε.

Τήν έπομένην, ή άρχηγίς του σμήνους, έγκαταλείψασα λίαν πρωϊ τήν Προΰσαν, διηθύνθη μόνη πρός τό Έσκη Σεχήρ, όπου έβομβάρδισεν έπιτυχέστατα τόν σταθμόν και τά εργοστάσια πυρομαχικών του έχθρου. Έκεϊθεν δέ επέστρεψε κατ’ ευθειαν εις Ούσάκ σώα και άβλαβής. Διήνυσαν δηλαδή εν όλω τά Έλληνικά άεροπλάνα 600 χιλιόμετρα και 700 ή άρχηγίς, άερομαχοΰντα και πυροβολούμενα από ξηράς αλλά πάντοτε κατισχύοντα και καταστρέφοντα έργα και θέσεις του έχθρου. Και αι καταστροφαι αύται ήσαν ή τρομερά προειδοποίησις ότι προσεγγίζει ή στιγμή τής έφόδου τών Έλληνικών στρατευμάτων, ή όποια θά σημάνη ως έπιτακτική διαταγή εκκενώσεως του Κοτuaiου και του Δορυλαιου από τάς βαρβαρικές όρδās αι όποiai επί αιώνας τά κατέχουν.

ΑΝΑ ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΟΥΣΑΚ

ΟΥΣΑΚ, Ιούνιος. Εἰς τὴν πόλιν ὅπου ὑφαίνονται οἱ ὠραιότεροι τάπητες τῆς Ἀνατολῆς μετὰ τὸ Σπάρτα, ὑφαίνεται τὴν ἐποχὴν αὐτὴν εἰς ἓνα πολυσύνθετον, κολοσσιαῖον ἐργαλεῖόν ἢ Ἑλληνικὴ Νίκη. Τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ἄψυχον ὑλικὸν συμπλέκονται καὶ συναποτελοῦν τὸ γερὸν, τὸ στερεὸν, τὸ μαγεμένον διασίδι, ὑφάδι καὶ στημόνι τῆς Νίκης, ἀνάμεσα στὰ ἐλεφαντένια χτένια τῆς θείας προνοίας καὶ τῶν ἱστορικῶν πεπρωμένων τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ρέει εἰς ποταμούς χακί τὸ ἔμψυχον ὑλικόν, κατακλύζει τὰ καλντερίμια τοῦ Οὐσάκ, πλημμυρίζει τὰ πέριξ, διαχύνεται πειὸ πέρα στὸ **, στὸ **, ἱστορικὰ πλέον χωριά, τὰ ὅποια εἶχον ὀρισθῆ ὡς χῶροι συγκεντρώσεως τῶν Μεραρχιῶν μας καὶ ἀπὸ τὰ ὅποια ἐξώρμησαν πρὸς τὴν μάχην, πρὸς τὴν δόξαν. Καὶ πυργοῦνται εἰς λόφους ἐδῶ, εἰς βουνὰ ἐκεῖ τὸ ἄψυχον ὑλικόν, τὸ ὁποῖον ἐχρειάσθη τόσον χρυσόν καὶ τόσον ἰδρῶτα διὰ τὴν κατασκευὴν του, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ τόσον ἀνθρώπινον αἷμα διὰ τὴν χρῆσιν του καὶ τὴν ἀνάλωσίν του. Καταλαμβάνεται κανεὶς ἀπὸ ἱλιγγον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ζαλιστικῆς αὐτῆς κινήσεως, τῆς ἀενάου αὐτῆς κυκλοφορίας τοῦ ἀπεράντου στρατοπέδου. Σώματα Στρατοῦ καὶ Μεραρχίαι, ὄρχοι καὶ ἐφοδιοπομπαί, συζυγαρχίαι καὶ ἀγέλαι, διμοιρίαι διανομῶν καὶ συνεργεῖα, κλίβανοι καὶ νοσοκομεῖα, ἀεροδρόμια καὶ βουβαλοδρόμια, ἀεροπλάνα, αὐτοκίνητα, ἀμάξια, ἀραμπάδες, μοτοσυκλέτες, ποδηλάτα, ἄλογα, μουλάρια, καμήλες, βώδια μετακινοῦνται, ἐπισταθμεύουν, καταυλίζονται, πηγαινοέρχονται. Μία παραζάλη, μία σύγχυσις, μία ζύμωσις, ἓνας συμφυρμός. Ἀλλὰ μέσα στὴ Βαβυλωνία αὐτὴ τὴ θορυβώδη καὶ τὴν ἀκατάπαυστη αἰσθάνεται κανεὶς κάποιαν ἁρμονίαν, διακρίνει τὴν αἰτία, διαβλέπει τὸ σκοπὸν, ἀντιλαμβάνεται τὸ κέντρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκπορεύεται ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις, περὶ τὸ ὁποῖον στρέφεται ὅλη αὐτὴ ἡ δίνη καὶ ἐννοεῖ ὅτι εὐρίσκεται πρὸ μιᾶς ὀλοκλήρου δημιουργίας, πρὸ ἑνὸς ὀλοκλήρου κόσμου, πρὸ ἑνὸς πολέμου, πατρὸς πράγματι τῶν πάντων.

Παραπλεύρως εἰς τὴν ἐντατικὴν, τὴν ἐρεθισμένην, τὴν ἀεικίνητον αὐτὴν ζώην καὶ δρᾶσιν συνεχίζεται ἡσυχος, ὁμαλή, σχεδὸν χωρὶς διατα-

ραχήν ἢ ζωὴ τῶν πληθυσμῶν. Ἐξω εἰς τοὺς ἀγρούς οἱ χωρικοὶ θερίζουν τὰ μεστωμένα στάρια τοῦ ὑψιπέδιου κάτω ἀπὸ τὰς βαρεῖας, εὐρυκύκλους πτήσεις τῶν πελαργῶν ἢ καλλιεργοῦν τὸ εὐανθές ὄπιον. Μέσα εἰς τὴν πόλιν, ὁ μουεζίνης προσεύχεται ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ μιναρέ του, ὁ ἔμπορος σταυροποδιάζεται νωχελῶς στὴ μέση τοῦ μαγαζιοῦ του, ἡ χανούμισσα παραπαίει μὲ τὰ πασουμάκια τῆς στό ἀνώμαλο καλντερίμι. Ἐ, φυσικά, ἡ κίνησης τῆς ἀγορᾶς ἔχει χιλιαπλασιασθῆ. Μαγειρεῖα, καφενεῖα, κουρεῖα, χαρτοπωλεῖα, καπνοπωλεῖα ἔχουν ἀνοίξει δεξιά καὶ ἀριστερά. Παλαιοελλαδίτικη ἐπιχειρήσις προβάλλει ἀπὸ παντοῦ. Ἀκόμη καὶ θίασος ἐνέσκηψε. Παίζει ἀπὸ πρωΐας μέχρι νυκτός, συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως «τό Τζιώτικο Ραβαῖισ» σὲ μιά μπαράκα κάποιος παρόδου τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ. Οἱ φαντάροι μπαινοβγαίνουν καὶ γελοῦν. Τὴν κεντρικὴν ὁδόν, διὰ τῆς ὁποίας εἰσέρχεται τις ἀπὸ τὸν σιδηροδρομικόν σταθμόν εἰς τὴν ἀγοράν τῆς πόλεως, διακόπτει κάπου ὡς ἐναέριον ὁδόφραγμα πελωρία ταινία, ἢ ὁποία μετεωρίζει τὴν ἐπιγραφήν:

«Προχώρει, Γυιέ τοῦ Ἀετοῦ,
ὁ δρόμος πάει στὴν Πόλι.»

Οἱ Ἕλληνες τοῦ Οὐσάκ εἶνε Τουρκόφωνοι ἀλλὰ μὲ βαθύτατον ἐθνικόν φανατισμόν. Ἐχουν δύο ἐκκλησίας. Ἡ λειτουργία γίνεται φυσικά Ἑλληνιστί. Κατὰ τὰς ἐπισήμους ὁμως ἡμέρας, οἱ παπάδες μεταφράζουν καὶ Τουρκιστί τὸ Εὐαγγέλιον.

Τὸ περίεργον πού συμβαίνει στό Οὐσάκ, ἀντιθέτως πρὸς τὰ καθιερωμένα πανταχοῦ, εἶνε ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶνε ὅλοι πτωχοὶ χειρώννακτες καὶ γεωργοί, τὸ δὲ ἐμπόριον εὐρίσκεται στὰ χέρια τῶν Τούρκων. Τὸ πρᾶγμα εἶνε ἀνεξήγητον, πολὺ περισσότερον μάλιστα ἀφοῦ τὸ Οὐσάκ εἶνε σπουδαῖο ἐμπορικὸ καὶ βιομηχανικὸ κέντρο. Συνήνητσα καὶ μερικοὺς Ἑλληνοφώνους κατοίκους, οἱ ὁποῖοι ὁμως εἶνε ἐπήλυδες ἐγκατεστημένοι ἐδῶ ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας, ὅταν εἶχε κατὰ ὀλόκληρον τὸ Οὐσάκ ἀπὸ πυρκαϊάν. Καὶ εἶνε κυρίως κτίσται καὶ ξυλουργοὶ μετακληθέντες τότε διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως. Ὁ ἕνας ἦτο ἀπὸ τὴ Μαγνησία, ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴ Ρόδο, ὁ τρίτος Καππαδόκης. Ὁ τελευταῖος μάλιστα εἶνε κρυπτοχριστιανός. Ἐδῶ ὀνομάζεται Μιχάλης. Στὸ χωριὸν του ὀνομάζεται Μεμέτης. Οἱ τεχνῖται αὐτοὶ γυρίζουν ὅλα τὰ χωριά, συναναστρέφονται ὅλους τοὺς πληθυσμούς καὶ δίδουν πολυτίμους πληροφορίες γιὰ τὴν περι-

φέρεια. Παντού άνευρίσκονται άρχαϊα Έλληνικά συντρίμματα. Καί οί Όθωμανοί κάτοικοι τό θεωροϋν γούρι νά έντοιχίζουν ένεπίγραφες πλάκες ή όπωσδήποτε σκαλισμένα μάρμαρα στους τοίχους τών σπιτιών τους. Άλλά, παρά τά νεκρά αυτά άπομεινάρια του παλαιού Έλληνικού βίου, θαυμαστότερα καί συγκινητικώτερα εΐνε τά ζωντανά ύπολείμματα του παλαιού έθνικού χαρακτήρος τής χώρας. Βεβαιουν οί άνθρωποι αυτοί ότι μεταξύ τών Τουρκικων πληθυσμων διασωζεται ζωηρά ή παραδοσις τής καταγωγής των από χριστιανους, από Έλληνας, οί όποιοι γνωρίζουν νά καλλιεργοϋν τόσην γην όση άποδίδει τον άρτον του ένιαυτου, έχουν πολλά έθιμα άντικείμενα εις την Μωαμεθανικήν θρησκείαν, έχουν πολλά άνθρωπολογικά γνωρίσματα άπομακρύνοντα αυτούς από την τουρκομανικήν φυλήν. Άλλά τά συμπτώματα του άταβισμού, ή ζώσα άκόμη παραδοσις τής καταγωγής έμποιοϋν έτι μεγαλειότεραν έντύπωσιν. Προς τον Άγιον Γεώργιον καί την Παναγίαν διατηροϋν ιδιαίτερος βαθύν σεβασμόν οί Μωαμεθανοί χωρικοί του Ούσακ. Πιστεύουν έπίσης καί την Άγίαν Άναστασίαν, κατά την πανήγυριν τής όποιας πολλοί ξεκινουν καί κατέρχονται προσκυνηταί εις την θαυματουργόν εκκλησίαν τής Άγίας, όνομαστήν εις όλην την Μικράν Άσίαν, πού εύρίσκειται εις τό τουρκόφωνο χριστιανοχώρι τής Μαγνησίας Χορόσκιοι. Διεκδικουν μάλιστα την Άγίαν Άναστασίαν ως έντελώς ιδικήν των άγίαν καί συχνά έπαναλαμβάνουν έννοουντες αυτήν:

– Γκαραγκίς μπιζίμ (ή μαυροφόρα δική μας εΐνε).

Πρό όλίγων άκόμη ήμερων εις ένα Τουρκικό χωριό έπεσκευάζετο ό μιναρές του τζαμιου καί παρά την βάσιν του παρετηρήθη άρχαϊος χριστιανικός τάφος. Οί Τουρκοί τον περιειργάζοντο καί ό παριστάμενος χότζας ειπε μέ κάποιαν πικρίαν:

– Νά! Κυττάξτε! Όλοι χριστιανοί εΐμαστε μιά φορά έδω πέρα.

– Γιατί νά μήν ξαναγίνετε, τζάνε μ', έσπευσε νά παρατηρήση ό χριστιανός χτίστης.

Ό χότζας έσεισε άργά τό σαρικοφόρο κεφάλι καί κύτταξε τον ουρανό χωρίς νά άπαντήση. Άσφαλώς άμφιβάλλει ό δυστυχής χότζας περι του πραγματικού κυρίου τών ουρανων καί του άληθινου προφήτη του.

Σημειωτέον ότι οί άγροτικοί αυτοί πληθυσμοί εις τους όποιους διατηρείται ή παραδοσις τής χριστιανικής καταγωγής δέν άνήκουσιν εις

τάς γνωστάς αἰρέσεις τῶν Σταυριωτῶν, τῶν Κιζιλιμπάσηδων, τῶν Γιουρούκων, τῶν Νταγλήδων. Εἶνε Τοῦρκοι περισσότερο ἀπό τοὺς σημειωθέντας αὐτοὺς αἰρετικούς, ἀποτελοῦν ὁμῶς χωριστὴν κατηγορίαν. Αἱ γυναῖκες τῶν δέν φοροῦν φερετζέ. Πολλοὶ πίνουν καὶ κρασί. Τὰ χωριά τους εἶνε μικρά καὶ ἀκάθαρτα. Τὰ σπίτια τους χαμηλά, ξυλοπλινθόκτιστα μὲ μεγάλες ταράτσες ἀλειμμένες πηλό. Ἡ στέγη ἐπίπεδος, δεύτερη ταράτσα κί' αὐτὴ πηλόχρυστη.

Καλλιεργοῦν ἀποκλειστικῶς τὸ σιτάρι καὶ τὸ ἀφίονι. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐργάζονται αἱ γυναῖκες. Σκυμμένες, μεσοκομμένες σκαλίζουν τὴ γῆ μὲ μικρὸ, κοντὸ σκαλιστῆρι καὶ τὸ κεφάλι τους κρούει σχεδόν τὸ χῶμα. Ὀρες ὀλόκληρες ἔτσι σκυμμένες κάνουν τὴ δουλειά αὐτὴ στὰ χωράφια. Ἐν τῷ μεταξύ, οἱ ἄνδρες περιδιαβάθουν στίς πλατειῆς ταράτσες τῶν σπιτιῶν, αἱ ὁποῖαι καταλήγουν ὄλαι καὶ πάντοτε ἐπὶ τῆς πλευρᾶς πού περνάει ὁ δρόμος, εἰς ἓνα ξύλινον παραβάν ὀλίγον τι ἑναέριον, ὀλίγον τι μετέωρον, πολὺ δέ... περίβλεπτον, τὸ ὁποῖον ἐντούτοις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν εὐμάρειαν τῶν ἰδικῶν μας προγόνων.

Τέτοια χωριά εἶνε τὸ Ἀκτσέ, τὸ Γκιλτζάν, τὸ Καπακλάρ, τὸ Ὀτουράκ, τὸ Τουμλοῦ Μπουνάρ, τὸ Πασατζίκ, ὅλα τὰ ἐλάχιστα γραφικὰ χωριά τοῦ γραφικωτάτου ὄροπέδιου τοῦ Οὐσάκ, τὸ ὁποῖον ὑψοῦται χίλια μέτρα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ βυθίζεται ἑκατοντάκις χίλια ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ αἰῶνος. Καὶ αὐτὴ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ πού τὸ διαχαράσσει μοιάζει σάν γρατσουνιά καμωμένη ἐπάνω στό ἄγριο πάλεμα τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ τόπου πρὸς τὸν ζῶντα χρόνον.

Εἰς αὐτὰ τὰ ἀρχέγονα πεδία, τὰ ὁποῖα ἐπὶ αἰῶνας τώρα εἶχε μεταβάλλει ἡ Τουρκικὴ κατοχὴ εἰς τέλματα, εἰς νεκροταφεῖα, εἰς κατωκημένας ἐρήμους, μοχθεῖ καὶ ἀγωνίζεται ὁ Ἑλληνικὸς στρατός ἀναγνωρίζων τὰ ἴχνη τῶν μυρίων τοῦ Ξενοφῶντος, συναντῶν τὰ ὄστᾶ τῶν φαλαγγιτῶν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, συνεχίζων τὰς πορείας τῶν Βυζαντινῶν ταγμάτων. Καὶ τίς οἶδεν ὁποῖος πολιτισμὸς πρόκειται ν' ἀναθάλη καὶ νά ἀκμάσῃ εἰς τὰς πλουσίας αὐτάς ἐκτάσεις. Δέν εἶνε δυνατόν νά τὰς ὀργώσουν ἐπὶ ματαίῳ αἱ Ἑλληνικαὶ φάλαγγες. Εἶνε ἀδύνατον νά τὰς ποτίσῃ ἀκάρπως τὸ Ἑλληνικὸν αἷμα.

ΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΣ

ΟΥΣΑΚ, Ιούνιος. Ὁ μέγας ὠροδείκτης τοῦ ἱστορικοῦ ὠρολογίου πλησιάζει νά δείξη τήν δωδεκάτην. Εἶνε ἡ δωδεκάτη τῆς τελικῆς ἐφόδου, τῆς ἀποφασιστικῆς ἐνεργείας. Ἐδῶ αἰσθάνεται τις καθαρώς τήν κρισιμότητα τῶν στιγμῶν τὰς ὁποίας διέρχεται ἡ ζωὴ τῆς φυλῆς μας. Ἡ ἀγρία φυλετική πάλη, ἡ ὁποία ἤρχισεν ἀπὸ ἐννέα περίπου αἰῶνων εἰς τήν Μικράν Ἀσίαν, ἐγγίζει εἰς τό τέρμα της. Τό τουρκομανικόν θηρίον ἐντείνει τὰ θηριώδη ἐνστικτά του καί καταβάλλει τὰς τελευταίας σπασμωδικὰς προσπαθείας διὰ νά κρατήσῃ εἰς τοὺς ὄνυχάς του τήν ἐκφεύγουσαν λείαν. Ὁ Ἑλληνικός Ἄετός σπαταλᾷ τόν ἐνθουσιασμόν του, ἐξαντλεῖ τόν οἶστρον του καί καταπίπτων ὡς κεραυνός ἀπὸ τό ὕψος τῆς ἱστορικῆς του ἀποστολῆς ραμφίζει ἀμειλίκτως τόν ἀνήμερον ἐπιδρομέα. Ἡ ὥρα τῆς κρίσεως τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος ἔφθασε. Σημαίνει.

Τὰ Ἑλληνικά στρατεύματα ἐπεράτωσαν τὰς προπαρασκευάς των. Ἐτοιμα καθ' ὅλα, στρατοπεδευμένα εἰς τοὺς χώρους συγκεντρώσεως, χωρισμένα εἰς τὰ συγκροτήματα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀπήτησε τό στρατηγικόν σχέδιον τῆς δράσεως, τελείως ἐφωδιασμένα, ἐμπνεόμενα ἀπὸ τήν σταθερωτέραν πίστιν, φλεγόμενα ἀπὸ τόν ἱερώτερον ἐνθουσιασμόν ἀναμένουν ἐναγωνίως τήν διαταγὴν τῆς προελάσεως.

Προσβλέπουν ἀπὸ τὰς γυμνάς κορυφάς τοῦ Ἀκάρ Ντάγ τὰ μελανόχρωμα βουνά τοῦ Ἀφιόν Καραχισάρ, ἀπὸ τό Χασάν Τεπέ καί τό Σελᾶ Ὀγλοῦ τὰς διαβάσεις τῆς Κιουταχείας, ἀπὸ τόν Βιθυνικόν Ὀλυμπον τοῦ Ἑσκή Σεχλήρ τὰς ὄροσειράς, ἀναμετροῦν μέ ὑπερήφανον βλέμμα τὰς ἀποστάσεις, ἐπισημαίνουν μέ περιφρονητικὴν προσοχὴν τὰς θέσεις τοῦ ἐχθροῦ, λογαριάζουν μέ ἀπάθειαν τὰ κορμιά πού θά χρειασθῇ νά πέσουν. Οὐδεμία ἀμφιβολία διὰ τήν μεγάλην νίκην. Οὐδεὶς δισταγμός διὰ τήν μεγάλην θυσίαν. Ἄπλετον φῶς καταλάμπει τόν ἐσωτερικόν κόσμον τοῦ Ἑλληνοστρατιώτου. Θεία ἀρμονία πλημμυροῖ τήν ψυχὴν του. Αἱ ἐσωτερικαὶ του δυνάμεις ἔχουν τελείως ἰσορροπηθῆ, συνταχθῆ, ὀργανωθῆ, ἔχουν αὐστηρῶς ὑπαχθῆ εἰς τό ἀνώτερον κέντρον, ὅπου ἄρχει ἡ συνείδη-

σις. Ἡ φιλοτιμία καί ἡ ἀνδρεία καί οἱ ἐνθουσιασμοί τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου εἶνε γνωστά. Ἡ ἐσωτερική ὀργάνωσις ὅλων αὐτῶν, ἡ σιδηρᾶ δι' ὅλων αὐτῶν αὐτοκυριαρχία, ἡ ἀνάρρησις εἰς τήν ἀρχήν τῆς συνειδήσεως, ἡ ἀπόλυτος παντοδυναμία τῆς, αὐτά ἴσως δέν εἶνε ὅσον πρέπει γνωστά εἰς ὄσους δέν ἔζησαν ὀλίγας ὥρας ἐν τῷ μέσῳ τῶν στρατευμάτων τῆς γραμμῆς, ἐπὶ τῶν ἱερῶν τόπων τοὺς ὁποίους διήνοιξεν εἰς τόν Ἑλληνισμόν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος καί ἐστερέωσαν εἰς αὐτόν οἱ καστροπολεμίται τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου.

Τό ἱστορικόν θαῦμα, πρό τοῦ ὁποίου ἐξίσταται ὁ ἀκριβῆς παρατηρητής, δέν εἶνε ἡ στρατιωτική ὀργάνωσις τῶν 200 χιλιάδων ὀπλιτῶν μας καί ἡ τελεία συντήρησις αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 300 χιλιομέτρων ἀπὸ τῆς βάρσεως. Δέν εἶνε ἀκόμη οὔτε ἡ ὄντως θαυμαστή ψυχολογία τῆς πανόπλου μάζης. Εἶνε κυρίως ἡ ἐσωτερική ὀργάνωσις τοῦ ἀτόμου. Εἶνε κυρίως ἡ ψυχολογία τοῦ ἐπιστρατευμένου ἀγρότου. Ἐάν ὅλοι μαζί οἱ γενναῖοι μας πολεμισταί θά νικήσουν τήν προσεχῆ ἑβδομάδα τόν προαιώνιον ἐχθρόν, ἕκαστος ἐξ αὐτῶν χωριστά ἐνίκησε προηγουμένως ὀλίγον καί τόν προαιώνιον ἑαυτόν του.

Καί ἂν εἰς τό θαῦμα αὐτό ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἡ τύχη τοῦ σημερινοῦ πολέμου, εἰς αὐτό τοῦτο θά ὀφείλεται ἐξ ὀλοκλήρου πλέον ἡ προσδοκωμένη τύχη τῆς αὐριανῆς εἰρήνης. Αὐτό εἶνε τήν στιγμὴν αὐτὴν τό μέγα μυστικόν τῆς Φυλῆς καί ὄχι ἡ ἐπιθετικὴ παράταξις τοῦ στρατοῦ καί τό στρατηγικόν σχέδιον τοῦ Ἐπιτελείου διὰ τήν ἀπόκρυψιν τῶν ὀποίων ἀγρυπνεῖ δικαίως ἡ λογοκρισία. Καί γίνομαι μέ ἰδιαιτέραν ἡδονὴν ἔνοχος προδοσίας τοῦ μεγάλου αὐτοῦ μυστικοῦ μας, τοὺς προδότας τοῦ ὁποίου δέν ἐννοεῖ νά πιστεύῃ ὁ ἐχθρός, διότι εἶνε πεπρωμένον νά δεχθῆ τάς ἐνόρκους καταθέσεις τῶν πλέον ἀψευδῶν μαρτύρων ὀμιλούντων τήν αἰωνίαν γλῶσσαν τῆς λόγχης καί τοῦ τηλεβόλου!

Ἡ ὀργανωσις τῆς ἀμύνης τοῦ ἐχθροῦ

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Μαρτίου ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ κατέβαλεν ὅλας του τάς δυνάμεις πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ στρατοῦ του ἀριθμητικῶς καί ποιοτικῶς. Χάρις εἰς τήν ὑποστήριξιν τῶν γνωστῶν ἐντίμων φίλων του κατώρθωσε νά ἐφοδιασθῆ σχετικῶς καλά, νά ὀργανώσῃ τελειότερον τάς μονάδας του καί νά ὀχυρώσῃ ἀσφαλέστερον

τάς γραμμάς του.

Ἡ τελευταία πανωλεθρία, τήν ὁποίαν εἶχε πάθη εἰς τό Τουμλοῦ Μπουνάρ, ὅπου ἔρριψεν ὀκτώ μεραρχίας του μέ τήν ἀπόφασιν νά διασπάσῃ τό Ἑλληνικόν μέτωπον, ν' ἀποκόψῃ πρὸς τό Ἄφιόν τό Α' Σῶμα Στρατοῦ καί νά βαδίσῃ μέ τό ἵππικόν του κατά τῆς ἀφρουρήτου Σμύρνης, ἡ πανωλεθρία αὐτή, μέ τήν ὁποίαν ἀπήντησεν εἰς τό μεγαλοφυές σχέδιόν του ἡ Ἑλληνική ἀνδρεία, καταγαγοῦσα πρὸ τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ ἀγνοηθέντα δυστυχῶς τότε θρίαμβον, εἶχε πολὺ στοιχίσει ἠθικῶς εἰς τόν Κεμάλ. Διότι, ἐκτός τῶν βαρυτάτων ἀπωλειῶν τῶν ἐπιτεθεισῶν μεραρχιῶν του, συνετρίβη τελειῶς τό ἠθικόν των. Καί ἦτο τόσος ὁ ἀντίκτυπος τῆς ἥττης ἐκεῖνης, ὥστε ὁ Κεμάλ ἠναγκάσθη ν' ἀντικαταστήσῃ τόν ἀρχηγόν τοῦ νοτίου μετώπου του Ραφέτ πασάν, στρατηγόν μεγάλης ἐπιρροῆς καί κομματάρχην ἰσχυρόν ἐν τῇ Ἐθνοσυνελεύσει τῆς Ἀγκύρας θεωρούμενον συναρχηγόν τοῦ Ἐθνικιστικοῦ κινήματος μετὰ τοῦ Κεμάλ. Φαίνεται ὁμως ὅτι τά ἐσωτερικά πράγματα τῆς Ἀγκύρας ἐξειλίχθησαν κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Ραφέτ πασάς ὄχι μόνον δέν παρεπέμφθη εἰς δίκην, ὡς εἶχεν ἀπειληθῆ, ἀλλ' ἐπανῆλθεν ἐσχάτως εἰς τήν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων τά ὁποῖα θά ὑπερασπισθοῦν τό Ἄφιόν Καραχισάρ καί τήν Κιουτάχειαν.

Ἡ συνολική δύναμις τοῦ κεμαλικοῦ στρατοῦ ὑπολογίζεται εἰς 85.000 ἄνδρας καί 150-209 πυροβόλα. Ἡ δύναμις αὕτη τῶν 85.000 ἀνδρῶν εἶνε σχεδόν ὅλη παρατακτική, διότι, καθὼς εἶνε γνωστόν, ὁ Κεμάλ κατέχων τάς ἐσωτερικάς γραμμάς συγκοινωνίας καί δρῶν ἐπὶ ἐντελῶς φιλικῶ ἐδάφους, ἀπασχολεῖ ἐλαχίστας δυνάμεις εἰς τάς διαφόρους ὑπηρεσίας τῶν μετόπισθεν. Τό ὅτι ὁμως ἡ δύναμις αὐτή εἶνε τό μέξιμουμ τῆς στρατολογικῆς ἀποδόσεως τοῦ κράτους τῆς Ἀγκύρας, ἀλλά καί τό μίνιμουμ τῆς ἠθικῆς ἀντοχῆς, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι δέν ἐτόλμησεν ἐπὶ τόσον καιρόν ὄχι νά ἐπιτεθῆ, ἀλλ' οὐδέ νά πιέσῃ κἄν ἰσχυρῶς τάς Ἑλληνικάς γραμμάς, μολονότι ἐγνώριζεν ὅτι ὀπισθεν αὐτῶν ἐνηργοῦντο κινητοποιήσεις καί ἀναδιοργανώσεις τάς ὁποίας ἡδύνατο σοβαρῶς νά ζημιώσῃ καί ἡ παραμικρά ἐνόχλησις ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Εἶνε συνεπῶς βέβαιον ὅτι ὁ Κεμάλ δέν εἶχεν οὔτε δυνάμεις οὔτε ἠθικόν διαθέσιμα διὰ νά τά φθείρῃ καί συνεσπειρώθῃ εἰς ἑαυτόν, συγκεντρῶν ὅλα τά στοιχεῖα του διὰ τήν ὑπέρ τῶν ὄλων ἄμυναν.

Διά νά ὀργανώσῃ τήν ἄμυνάν του, ἀπεσύρθη εἰς γραμμάς ἀπεχούσας πέντε καί ἕξ καί δέκα χιλιόμετρα ὡς ἐπί τό πολύ ἀπό τάς ἰδικάς μας γραμμάς, χωρίς νά ἐγκαταστήσῃ οὐδέ κἄν μονίμους προφυλακάς εἰς τό μεταξύ διάστημα. Τήν ἐπαφήν μέ τά Ἑλληνικά στρατεύματα διετήρησε διά κινήτων προφυλακῶν ἵππικου.

Καί διέθεσε τρεῖς μεραρχίας ἵππικου διά τήν τοιαύτην προκάλυψιν του. Τρεῖς μεραρχίας ἵππικου! Εἶνε κάτι τρομακτικόν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἀποτελοῦν ἐξευτελισμόν ἵππικου καί παρωδῖαν μεραρχίας αἱ τρομεραὶ αὐταὶ μονάδες τοῦ Κεμάλ. Διότι ἐκάστη μεραρχία δέν ἔχει παρά ὀλίγας ἑκατοντάδας ψωράλογα καί ὀλίγας δεκάδας σπάθας. Ἀπετελέσθησαν αἱ μεραρχίαι αὐταὶ ἀπό διαφόρους ἀτάκτους Τσέτες, οἱ ὅποιοι ἐπετάχθησαν μαζύ μέ τά μικρόσωμα ἵππάρια τῶν χωρίων των. Πρόκειται δηλαδή μᾶλλον περί προχείρου ἐνώσεως ἐφίππων ληστοσυμμοριῶν παρά περί ὀργανωμένου στρατεύματος. Οὐλαμοὶ τῶν κωμικῶν αὐτῶν οὐλάνων τοῦ θανάτου τοῦ Κεμάλ διατρέχουν ἐνίοτε τήν πρό τῶν γραμμῶν μας ἐλευθέραν ζώνην, διά νά διασκορπισθοῦν εἰς τούς πρώτους πυροβολισμούς. Θεωρεῖται βέβαιον ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ μεραρχίαι τῶν κενταύρων θά ἀποσυρθοῦν καλπάζουσαι εἰς τήν πρώτην προώθησιν τῶν στρατευμάτων μας.

Ο ΚΕΜΑΛ ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΑΦΥΓΗ

Πλήν τοῦ ἵππικου ὅμως ἐμφανίζονται ἐνίοτε καί ἰδίως ἐπί τῶν κορυφῶν τοῦ Ἀκάρ Ντάγ ὀλιγάριθμα τμήματα πεζικοῦ μέ ἰδιορρύθμους στολάς, κυρίως δέ ποδήρεις Ἀραβικούς χιτῶνας. Ἡ ἐπίδειξις των εἶνε καθαρῶς ἀποκρηάτικη, διότι ἀνεμίζουν κομπαστικῶς τούς χιτῶνας των καί ὀμιλοῦν προσποιητῶς Ἀραβικήν γλῶσσαν, ἐπιζητοῦντες, φαίνεται, νά καταπλήξουν τούς στρατιώτας μας, παριστῶντες ὅτι ἐξηγέρθησαν ὅλαι αἱ Μουσουλμανικαὶ φυλαὶ καί συνέρρευσαν ἀπό περάτων Ἰσλαμικῆς γῆς, διά νά προασπίσουν τήν κληρονομίαν τοῦ χαλίφου!

Παρά τά ἀστεῖα αὐτά τεχνάσματα πρέπει νά παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Κεμάλ καταβαλὼν ὅλην τήν ἀνεγνωρισμένην ὀχυρωματικὴν του τέχνην καί ὅλας του τὰς δυνάμεις ὀργάνωσεν ἰσχυρὰς ἀμυντικὰς γραμμάς πρό τοῦ Ἀφίον Καραχισάρ ἀπό Κιουτσούκ Τζορτζᾶ, πιθανῶς μέχρι Μουτατίμπ Ντάγ καί Καλετζίκ Ντάγ καί βορειότερον ἐπί τοῦ Ἰμπουλάκ Ντάγ καί

Κιλιτζίκ Δερβένι, κυρίως δέ ἐπί τοῦ Ἀλαγιούντ Ντάγ, ὅπου κατά πᾶσαν πιθανότητα θά ἐπιχειρήσῃ νά ὑπερασπισθῇ τήν Κιουτάχειαν.

Παρ' ὅλα ταῦτα ὁμως, ἐπερχομένου του Ἑλληνικοῦ χειμάρρου, ἡ θέσις του θά εἶνε δυσχερεστάτη, διότι ἡ πρωτοβουλία τῶν κινήσεων εὐρίσκεται ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας τοῦ ἡμετέρου Στρατηγείου, τό δέ μέτωπον εἶνε τόσον εὐρύ, ὥστε παρέχει πολλά ἐπίκαιρα σημεῖα κρούσεως. Καί ἐνῶ ὁ Κεμάλ δέν εἶνε εἰς θέσιν νά παρατάξῃ δυνάμεις ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς γραμμῆς τοῦ μετώπου, ὁ στρατηγός Παπούλας ἔχει τήν εὐχέρειαν νά κρούσῃ εἰς πολλά σημεῖα, προκαλῶν εἰς ὅλα τήν προσοχήν τοῦ ἐχθροῦ καί δίδων ἐν τέλει τό ὀριστικόν κτύπημα ἐκεῖ ὅπου ὁ ἐχθρός δέν θά τό ἀναμένῃ. Σημειωτέον ὅτι ὁ ἀγών τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ θά ἐνταθῇ μέχρις ὅτου ἀνατραπῇ ὁ ἐχθρός ἐκ τῶν χαρακωμάτων του, διότι μετά ταῦτα ἡ .....* ἰκανότης καί δύναμις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἀπομένει τόσον ὑπερτέρα, ὥστε ἡ καταπολέμησις τοῦ ἐχθροῦ εἶνε βεβαία καί εὐκολος. Ἀλλά θά ἐξαναγκασθῇ ἄραγε νά δώσῃ μάχην ἐκ παρατάξεως; Κατά πᾶσαν πιθανότητα ναί. Διεπιστώθη ἐσχάτως ὅτι ὁ Κεμάλ ἀποσύρει τάς ράβδους τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς μέχρις Ἀφιόν Καραχισάρ καί καταστρέφει τά ὑπάρχοντα ἔργα. Παρατηρήθη ἐπίσης ὅτι μεταφέρει πρὸς τά ἐνδότερα ἀρκετόν βαρὺ πυροβολικόν. Ταῦτα μαρτυροῦν βεβαίως περὶ τῶν προθέσεων του ὅπως ὑποχωρήσῃ ἐγκαίρως εἰς δευτέραν γραμμὴν ἀμύνης. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὴ δέν δύναται νά εἶνε παρά ἐκεῖθεν τοῦ σιδηροδρόμου Ἑσκή Σεχέρ-Καραχισάρ, κατ' ἀνάγκην θά προσπαθήσῃ νά ὑπερασπισθῇ πάσῃ θυσίᾳ τόν σιδηρόδρομον αὐτόν, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τήν σπονδυλικήν στήλην τοῦ μετώπου του καί ἡ ἀπώλεια τοῦ ὁποῖου θέλει ζημιώσῃ τά μέγιστα αὐτόν ὑλικῶς καί ἠθικῶς. Διὰ λόγους λοιπόν καθαρῶς στρατιωτικούς, ἀλλά καί σπουδαίους ἠθικούς, ὁ Κεμάλ θέλει ἀμυνθῆ μέχρις ἐσχάτων μεταξύ Ἑσκή Σεχέρ-Κιουτάχειας - Καραχισάρ. Ἄλλως τε, ἐφόσον ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει εἰς τό Ἑλληνικόν Στρατηγεῖον, δέν θά εἶνε εὐκόλον εἰς τόν Κεμάλ οὐδέ καν ὡς λιποτάκτης νά διαφύγῃ ἀμαχητί πρὸς τά ὀπίσω διὰ μέσου τῶν σοφῶν ἐλιγμῶν τοῦ νικῶντος στρατοῦ μας.

Αὐτὴ περίπτου εἶνε ἡ θέσις καί ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τῶν ἀντιπάλων στρατῶν εἰς τάς παραμονάς τῆς μεγάλης συγκρούσεως. Τό

* Σ.τ.Ε. Παραλείφθηκε μία δυσνόητη λέξις.

σχέδιον τῶν Ἑλληνικῶν ἐπιχειρήσεων μελετηθὲν βαθύτατα, ἐξονυχισθὲν λεπτομερέστατα, ἐνεκρίθη ὑφ' ὄλων τῶν ὑπευθύνων παραγόντων καὶ τοῦ Στρατηλάτου Βασιλέως. Ὁ στρατηγὸς Παπούλας, ἐνταλεῖς τὴν ἐκτέλεσίν του, ἀναχωρεῖ διὰ νὰ διευθύνῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν μάχην τῆς ὁποίας ἐπίκειται ἡ ἔναρξις.

Ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἐνσαρκῶν τὴν ἐνότητα, τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἔθνους, ἀκολουθεῖ τὰ στρατεύματά του ἀνά τὰς ἱστορικές διαβάσεις τῆς Ἀνατολίας, ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς συμπεριφέρει διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸν πολιτισμὸν καὶ τὴν πρόοδον. Τὸ αἰωνόβιον δένδρον τῆς φυλῆς σειέται πρόρριζα. Ὁ ὠραῖος καρπὸς τῆς τελικῆς νίκης ἔχει ὠριμάσει πλέον ἐπὶ τῶν κλώνων του. Πίπτει δροσερὸς καὶ γλυκύτατος. Εὐτυχῆς ἡ γενεὰ τῶν ἀηττήτων πολεμιστῶν ἡ ὁποία τὸν συγκομίζει εἰς τὴν ἀγρίαν χαρὰν τοῦ πολέμου, διὰ νὰ τὸν γευθῇ εἰς τὰς εὐτυχεῖς ὥρας τῆς εἰρήνης.

*Τὸ τοπογραφικὸ τμήμα τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ἔτοιμο
νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σαγγαρίου.*

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΚΑΤΕΛΑΒΕ ΤΗΝ ΘΕΣΙΝ ΤΟΥ

ΟΥΣΑΚ, 24 Ιουνίου, (Ταχυδρομικῶς). Ὁ στρατηγός Παπούλας υπέγραψε χθές τό κάτωθι φύλλον πορείας:

“Στρατιά Μικρᾶς Ἀσίας

Ἐπιτελεῖον. Γραφεῖον 1ον.

Φύλλον πορείας.

**Διά τόν ὑποφαινόμενον ἀπερχόμενον εἰς... μετά κλιμακίου τῆς ....
Στρατιάς συνεπεία τῆς ὑπ’ ἀριθ. 12717 (26.6.21) Διαταγῆς Στρ. Μ.
Ἀσίας. Παρακαλοῦνται ὅθεν κλπ.**

Σμύρνη, 23 Ιουνίου 1921.

Ὁ Ἀρχηγός Στρατιάς Μ. Ἀσίας

Α. ΠΑΠΟΥΛΑΣ”

Ἡ ἐμπιστευτική ὑπηρεσία τήν ὁποίαν ἤλθε νά ἐκτελέσῃ ὁ Στρατηγός μέ τό ἐπιτελεῖον του εἰς τά μακρυνά αὐτά σημεῖα μαντεύεται εὐκόλως. Στά βουνά τοῦ Ἀκάρ Ντάγ καί τοῦ Μουράτ Ντάγ (ντάγ σημαίνει βουνό στήν Τουρκική) καί τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου ἀναμένουν ἐπί τόσας ἡμέρας τώρα μακράς ὡς αἰῶνας τό ποθητόν σύνθημα τῆς ἐφόδου αἱ μυριάδες τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Καί ἡ ἱστορική στιγμή τῆς τελειωτικῆς ἐξορμήσεως ἐφθασε. Τήν προανήγγειλε σήμερον ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου μέ τόν Στρατηγόν τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων. Τήν φέρνει αὖριον μαζύ Του ὁ θρυλικός Βασιλεύς μέ τήν θύελλαν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ πού θά διεγείρῃ ἡ παρουσία Του ἐν τῷ μέσω τῶν σιδηρῶν λεγεῶνων του.

Τήν 7.35' π.μ. ὁ Στρατηγός Παπούλας μέ τό ἐπιτελεῖον του ἐπεβιβάζετο ἐκτάκτου ἀμαξοστοιχίας εἰς τόν σιδηροδρομικόν σταθμόν Μπασμαχανέ τῆς Σμύρνης. Δεκάδες ἀξιωματικῶν εἶχον συρρεύσει νά τόν κατευοδώσουν. Ἡ σκηνή τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ μέ τούς αὐστηροῦς στρατιωτικούς χρωματισμούς τῆς ἐνεῖχεν ἐπιβάλλουσιν μεγαλοπρέπειαν. Παρ’ ὄλην τήν μυστικότητα πού εἶχε τηρηθῆ, τά γυναικόπαιδα τῶν πέριξ ἑλληνικῶν συνοικιῶν συνέρρευσαν παρά τόν σταθμόν καί

ἐχαιρέτησαν τὴν ἐκκίνησιν τῆς ἀμαξοστοιχίας μέ ζητωκραυγὰς, μέ εὐχὰς, μέ ἀνθοβροχήν. Στά προάστεια τοῦ Χαλκὰ Μπουναρ καὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶχε προκληθῆ συναγερμός. “Στὴν εὐχή τοῦ Θεοῦ!” “Καὶ στὴν Πόλι”. “Νικηταὶ καὶ τροπαιοῦχοι”.

Στό Κορδελιό ἐπεβιβάσθη τῆς ἀμαξοστοιχίας ὁ Διάδοχος Γεώργιος μέ τὸν ὑπασπιστὴν του λοχαγόν κ. Δ. Λεβίδην. Ὁ Πρωθυπουργός κ. Γούναρης καὶ ὁ ὑπουργός κ. Θεοτόκης μέ πολλοὺς ἀυλικούς κατευδώνουν τὴν Α.Υ. Φαῖδρος, εὐλύγιστος, εὐρωστος ἀνεβαίνει ὁ Διάδοχος στό βαγκόν - σαλόν. Οἱ ὑπουργοὶ τὸν ἀποχαιρετοῦν ἐκεῖ.

«Εὐχομαι νίκας καὶ δάφνας» ἀκούεται λέγων ὁ κ. Γούναρης, ἐνῶ σφίγγει τὸ χέρι τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ κ. Παπούλα. Ἐνσκήψαντες φωτογράφοι ἀπαθανατίζουν τὰς σκηνάς. Εἰς τὰς πρὸς τὸν σταθμὸν παρόδους τὸ πλῆθος μαίνεται. Κυρίαὶ καὶ δεσποινίδες ἀτημέλητοι, μέ τὴν πρωϊνῆν των περιβολήν, ἐξυπνήσασαι ὡς ἀπὸ ἓνα καλὸν ὄνειρον, ἔσπευσαν εἰς τὸν σταθμὸν. Σημαῖαι σείονται, μανδήλια χαιρετοῦν, ἄνθη μαδῶνται. Εὐχαὶ καὶ ἐξορκισμοὶ διασταυροῦνται δεξιά καὶ ἀριστερά. Καὶ ἐπιμόνως ἀκούεται μέ μανίαν, μέ ὑστερισμὸν ἢ ἐρώτησις:

– Ποῦ εἶνε ὁ Κῶττος μας; Ποῦ εἶνε ὁ Βασιληάς μας; Νὰ ῥθῆ μαζύ σας: Αὐτός θὰ μπῆ στὴν Πόλι!

Τὸ πρᾶγμα εἶνε καταφανές. Οἱ ἀδελφοὶ μας τῆς Ἰωνίας μᾶς ἔχουν περάσει στή λατρεία καὶ στὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ Βασιληᾶ μας. Ἦτο ὁ Βασιλεύς. Ἔγινε Βασιλέας. Ἔγινε Κωνσταντῖνος. Ἔγινε Κῶττος. “Ποῦ εἶνε ὁ Κῶττος μας;” ἐκραύγαζαν ὑστερικά αἱ γυναῖκες τοῦ Κορδελιοῦ προπέμπουσαι τὸν Διάδοχο καὶ τὸν Στρατηγὸν στό Μέτωπο.

“ΖΗΘΙ, ΛΕΒΕΝΤΑ ΒΑΣΙΛΕΥ!”

Εἰς τούς διαμέσους σταθμούς εἶχε διασπαρῆ ἢ διάδοσις ὅτι θὰ διήρχετο ὁ Βασιλεύς. Καὶ ὅπου ἔλαβον καιρὸν εἶχον προστρέξει οἱ πληθυσμοί, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, μέ τὸν πόθον τῆς ἀτενίσεως τοῦ ὄνειρου τόσων γενεῶν, τὸν πόθον τοῦ ἀντικρύσματος τοῦ μεγάλου Βασιληᾶ ζωγραφισμένον ζωηρὰ σ’ ὅλα τὰ δακρυσμένα μάτια. Ὅπου ὅμως ἡ διάδοσις ἐκυκλοφόρησεν ἀργὰ τὸ θέαμα ἦτο γραφικώτερον καὶ συγκινητικώτερον. Διότι ἔβλεπε κανεὶς, τὴν ὥραν ἐκείνην μόλις, νὰ τρέχουν δρομαίως πρὸς τὴν διερχομένην ἀμαξοστοιχίαν ἄνδρες, γυναῖκες, γέροντες, παιδία μέ

σημαίας καί ἀνθοδέσμας καί δῶρα διά μέσου τῶν ἀγρῶν, ἕνα τρέξιμον ἔξαλλον, τρελλόν, μανιακόν. Αἱ σκηναί αὐταί ἐπανελήφθησαν εἰς τήν Μαινεμένην, εἰς τό Μουραντιέ, εἰς τό Χορόσκοιοῖ, εἰς τήν Μαγνησίαν, εἰς τόν Κασαμπᾶν. Εἰς τό Ἀχμετλή εἶχε διοργανωθῆ ἐπισημοτέρα ὑποδοχή. Ὁ ἱερεὺς μέ τό ἀργυροποίκιλτον Εὐαγγέλιον ἀνά χειρας, οἱ δημογέροντες, οἱ διδάσκαλοι, οἱ μαθηταί καί ὄλοι οἱ κάτοικοι, Χριστιανοί καί Τοῦρκοι. Εἶχε στηθῆ ὠραία ἀψίς μέ τήν ἐπιγραφὴν “Καλῶς μᾶς ἦλθες, Στρατηλάτη Βασιλιά”, εἶχον ἐπιστρωθῆ τάπητες, εἶχον συλλεχθῆ ἄφθονα ἄνθη. Οἱ μαθηταί φουστανελλοφόροι, αἱ μαθήτριάι μέ ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἀμφίεσιν. Ἡ διδασκάλισσα μέ πολὺν οἶστρον. Κάθε μαθήτρια ἀπήγγειλεν ἀπὸ ἕνα ἐπίκαιρον ποίημα γιὰ τήν πατρίδα, γιὰ τόν Βασιλέα, γιὰ τήν Βασίλισσα, γιὰ τόν Διάδοχο, γιὰ τήν Πόλι. Ὅλα μέ αἰσθημα καί μέ πόνο. Ἀλλά καί μέ ὑπερκαθαρεύουσιν. Δεῖγμα ἡ ἀμίμητος κλητικὴ “Ζῆθι, Λεβέντα Βασιλεῦ!”. Ὁ Διάδοχος ἤκουσε μέ κατάνυξιν τόν κατακλυσμόν αὐτόν τῶν στίχων καί, καλῶς μαντεύσας, ἠρώτησε τήν διδασκάλισσαν ἐάν τά ποιήματα ἦσαν ὅλα ἰδικά της ἔργα. Κατένευσε μετριοφρόνως.

Στῆ Φιλαδέλφεια, περιέζωσε τήν ἀμαξοστοιχίαν ἀκράτητον κῦμα χακί. Μικροῦ δεῖν ἀπήγετο ὁ Διάδοχος στά χέρια, ὅταν ἠθέλησε νά προχωρήσῃ πρὸς τήν ὑψωθεῖσαν ἐκεῖ κολοσσιαίαν δαφνηρεφῆ στοάν. Ὁ «Γυιὸς τοῦ Ἀετοῦ» ἐβροντολαλεῖτο ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν εὐρυστέρων ἐπιστράτων. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ εἶδησις ἔφθασεν εἰς τήν πόλιν τῆς Φιλαδελφείας, ἀπέχουσιν περὶ τὰ εἴκοσι λεπτά, καί ἐκηρύχθη γενικὴ κάθοδος τῶν κατοίκων. Ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ κατεσκευάσθησαν ἀνθοδέσμαι, συνελέγησαν ὀπωρικά, συνετάχθησαν οἱ πρόσκοποι, ἐποιήθησαν προσφωνήσεις καί τό “Βασιλόπουλό μας”, ὅπως ἔλεγον παιδάκια καί γρηοῦλες, ἐγένετο ἀντικείμενον ἀποθεώσεως ἀπὸ τοὺς ἐνθουσιώδεις Φιλαδελφεῖς. Οἱ πρόσκοποι ἐτραγούδησαν κάτω ἀπὸ τόν ἐξώστην τοῦ Διαδόχου συγκινητικώτατα πατριωτικά ἄσματα διατρανοῦντα τόν πόθον τῆς ἐλευθερίας τοῦ μικρασιατικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Εἰς τοὺς περαιτέρω σταθμούς, διά τῶν ὁποίων ἡ ἀμαξοστοιχία ἀνέρχεται πρὸς τό ὑψιπέδιον τῆς Ἀνατολίας, τό ἐνδιαφέρον ἦτο καθαρῶς στρατιωτικόν. Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἐναέριοι γέφυραι, αἱ σήραγγες, αἱ ἐπιχωματώσεις, τὰ μεγάλα τεχνικά ἔργα τῆς γραμμῆς ἀπαιτοῦν ἀγρυπνον φρούρησιν καί πυκναί φρουραί ἔχουν διατεθῆ ἀνά μικρὰ δι-

αστήματα. Ὁ Διάδοχος παρηκολούθει ἀπὸ τὰ παράθυρα τὴν ἀνάβασιν, ἢ ὅποια ἐξέθετεν εἰς ὠραίαν θέαν τὴν ἀπέραντον κοιλάδα τοῦ Ἑρμου. Καί ὅπου ὁ συρμός ἐσταματοῦσεν ἐζήτηει μετ' ἐνδιαφέροντος πληροφορίας ἀπὸ τούς σκοπούς.

Στὸ μέσον τῆς φωτογραφίας εἶνε ὁ ἀρχιστράτηγος Παπούλας, ἀριστερά του ὁ πρωθυπουργὸς Γούναρης καὶ δεξιά του ὁ Διάδοχος.

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΕΛΒΑΝΛΑΡ

Ἀπὸ τὸν σταθμὸν Γκιουνάϊκιοῖ εἰσερχόμεθα εἰς τὸ θέατρον τῆς μάχης ἢ ὅποια διεξήχθη χθὲς παρὰ τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, κατόπιν τῆς ἐπιθέσεως τῶν Τούρκων πρὸς καταστροφὴν τῆς. Ὁ Διάδοχος καὶ ὁ Στρατηγὸς ζητοῦν παντοῦ λεπτομερεῖς πληροφορίας. Εἰς τὸ Ἑλβανλάρ, κύριον θέατρον τῆς μάχης, πλήρεις λόχοι εἶνε παρατεταγμένοι. Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησίν των, καὶ ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τῶν ἡλιοψημμένων πολεμιστῶν, ὁ Διάδοχος καὶ ὁ Στρατηγός, ἀκολουθούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου, προχωροῦν καὶ ἐπισκέπτονται τὸ πεδίου τῆς μάχης, ὅπου κείτονται ἀκόμη πολλὰ πτώματα Τούρκων. Εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εὐρίσκονται οἱ νεοσκαφεῖς τάφοι τῶν ἰδικῶν

μας ἐνδόξων νεκρῶν. Ὁ Διάδοχος ἀποκαλύπτεται ἐνώπιόν των μετὰ συγκινήσεως.

Καί εἰς τούς ἐπομένους σταθμούς ἡ χθεσινή θρασεῖα τουρκική ἀπόπειρα ἀποτελεῖ τό θέμα τῶν ἀναφορῶν καί τῶν ἐρωτήσεων. Στό Ἀχμετλέρ, στό Ἰνέϊ, τέως στρατηγεῖον τοῦ πρίγκηπος Ἄνδρέου, στό Καρακουγιού. Παντοῦ στρατός χαλύβδινος, πειθαρχικός, φλογισμένος. Ὁ Διάδοχος κατέρχεται παντοῦ, ἐπιθεωρεῖ, ἐρωτᾷ, πληροφοροεῖται καί λάμπει ὀλόκληρος ἀπό χαράν καί ἱκανοποίησιν.

Εἰς τὸ Στρατοπέδον

Εἰσερχόμεθα εἰς τὴν πολυθόρυβον, τὴν πολυπληθῆ...* Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ στρατοπέδου μᾶς περιβάλλει καί μᾶς...* μέ τὴν περιεργον δραστηκωτάτην δύναμίν της.

Εἰς τὸν σταθμὸν ἀναμένουν δεκάδες πολλαὶ ἀξιωματικῶν ὑπὸ τούς στρατηγούς κ.κ. Α. Κοντούλην καί Α. Βλαχόπουλον καί ὅλοι οἱ Ἕλληνες, Ἀρμένιοι καί Τοῦρκοι πρόκριτοι. Ἐν μέσω χαρακτηριστικῆς σιγῆς ὁ Διάδοχος καί ὁ κ. Παπούλας κατέρχονται πρό τῆς παρατάξεως τῶν ἐπισήμων, τούς ὁποίους παρουσιάζει ὁ κ. Κοντούλης. Ἀλλά ἡ τελετικὴ σιγή τῆς ἐπισημότητος κατασπαράσσεται εὐθύς ἀμέσως ἀπὸ τὰς οὐρανομήκεις ζητωκραυγὰς τῶν χιλιάδων τοῦ συγκεντρωθέντος στρατοῦ. Ὠρῶνται, χειρονομοῦν, χοροπηδοῦν πέριξ τῆς ζώνης τῶν ἀξιωματικῶν.

- «Γιατί δέν μᾶς τόν φέρατε!»

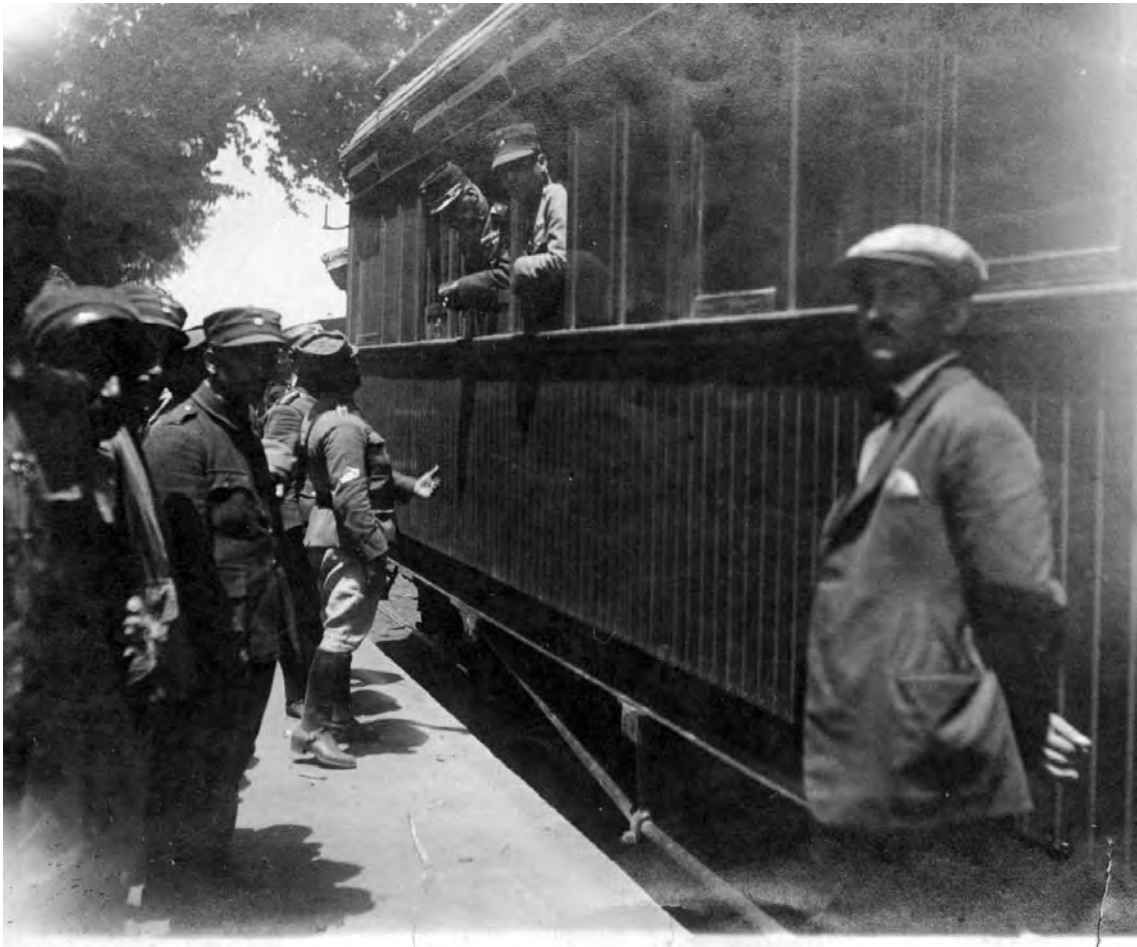
- «Θέλουμε τόν Κουμπάρο!»

Ἐν μέσω παρομοίων ἐκδηλώσεων ἡ Ἐπιτελικὴ συνοδεία διασχίζει τὴν ἐφεδροβριθῆ κεντρικὴν ὁδὸν τοῦ Οὐσάκ. Ὁ Διάδοχος κατέλυσεν εἰς τό ἐτοιμασθέν δι' Ἀνάκτορον μέγαρον τοῦ ἀειμνήστου Μεχμέτ πασᾶ, δρᾶσαντος καθὼς λέγεται εἰς τὸν Ρωσοτουρκικόν πόλεμον, ἐκ τοῦ ὁποίου συναπεκόμισεν ὀλίγην μὲν δόξαν, πολὺν ὅμως πλοῦτον, τὸν ὁποῖον ἐπηύξησε διὰ τῆς τοκογλυφίας του. Ἴδιοκτῆτης τοῦ μεγάρου τούτου εἶνε τώρα ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλετῆ μπέης, διαμένων ἐν Σμύρνη. Τό μέγαρον ἔχει ἔνδεκα μεγάλα δωμάτια, ὠραῖον κῆπον καί ἰδιαιτέρας κατοικίας διὰ τούς ὑπασπιστάς καί τὴν φρουράν ἐντός του κήπου, εἶνε δέ θαυμασίως ἐπιπλωμένον διὰ βαρυτίμων ταπήτων καί μεταξωτῶν. Ποῖος νὰ τό

* Σ.τ.Ε. Στὰ σημεῖα αὐτά, τὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας ἔχει κενὰ.

ἔλεγε πρό ὀλίγων ἐτῶν ὅτι ἡ θεία Πρόνοια προώριζε τήν πολυτελῆ αὐτήν φωλεάν τοῦ Ἀνατολίτου πασαῖ διά πολεμικόν Ἀνάκτορον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου!

Ὁ διάδοχος μέ τόν ἀρχιστράτηγο Παπούλα στό σιδηροδρομικό σταθμό Φιλαδέλφειας. Στό δεξιό μέρος τῆς φωτογραφίας, ὁ Γ. Ἀθανασιάδης.

ΕΝ ΠΟΡΕΙΑ

27 Ιουνίου, Γενικόν Στρατηγεῖον. Ὅλαι αἱ μονάδες τοῦ στρατοῦ μας εὐρίσκονται τήν στιγμὴν αὐτὴν ἐν πορείᾳ, ἢ ὁποῖα ἤρχισεν ἀπὸ τὰ ἄσημα Καπακλάρ καὶ Ὀτουράκ καὶ Μπανάζ, χωρῖα τοῦ ἀνατολικοῦ ὄροπεδίου, διὰ νὰ καταλήξῃ, ὅπως πιστεύομεν, εἰς τὰ ἐνδοξότερα τῶν τοπωνυμικῶν τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ἀξιωματικοί, ἤδη τοποθετούμενοι ἢ ἐπανερχόμενοι ἐξ ἀδείας διὰ νὰ παρευρεθοῦν εἰς τὴν ὠραίαν στιγμὴν τῆς ἐξορμήσεως, σπεύδουν βιαστικοί, νευρικοί, λαχανιασμένοι νὰ ἐρωτήσουν τὰ διάφορα Φρουραρχεῖα:

– «Μήπως ξέρετε, παρακαλῶ, ποῦ εὐρίσκεται ἡ τάδε Μεραρχία;»

– «Ἐν πορείᾳ, κύριε λοχαγέ!»

Καὶ ὁ κύριος λοχαγός σπεύδει νὰ ἐπιβιβασθῇ εἰς τὴν πρώτην ἀμαξοστοιχίαν, κατέρχεται εἰς τὸν πλησιέστερον σταθμόν, ἐπιβαίνει τοῦ πρώτου μεταγωγικοῦ καὶ καλπάζει πρὸς τὴν ὑποδεικνυομένην κατεύθυνσιν, πρὸς τὴν ὁποῖαν ὀπισθεν ἑνός βουνοῦ θὰ συναντήσῃ τὸ σύνταγμά του καὶ ὀπισθεν ἑνός ἄλλου ἀπωτέρου βουνοῦ θὰ συναντήσῃ αὐριον μαζύ μέ τὸ σύνταγμά του τὴν νίκην καὶ τὴν δόξαν.

ΠΕΤΑΓΜΑ ΤΩΝ ΓΥΛΙΩΝ

Οἱ στρατιῶται μας εἶνε τὰς ἡμέρας αὐτάς κατενθουσιασμένοι. Τρίβουν τὰ χέρια των, πετοῦν ἀπὸ τὴν χαρὰν των. Ἐπαυσαν αἱ διαδόσεις, αἱ ὑποθέσεις, αἱ εἰκασίαι. Ἐχουν τὰς πρώτας ἐνδείξεις τῆς πραγματικότητος. Ἡ ὥρα τῆς ἐπιθέσεως ἔχει σημάνει πλέον. Τό ξέρουν πολὺ καλά τώρα. Πρῶτον, διότι παρέδωσαν ὅλοι τοὺς γυλιούς των καὶ ἀπέμειναν ἐλαφροί, ἐλεύθεροι, εὐπετεῖς, μόνον μέ τὸ σακκίδιον καὶ τὴν κουβέρταν.

– Ἐχουμε τόσα ντάγ νὰ διαβοῦμε ἀκόμα, ἔλεγε περιχαρῆς ἕνας εὐζωνος. Ὁ γυλιός μᾶς κόβει τὰ φτερά! Πετᾶμε τὸ γυλιό γιὰ νὰ πετᾶμε ἀπὸ ντάγ σέ ντάγ!

Οἱ γυλιοὶ συνεκεντρώθησαν εἰς τὰ μετόπισθεν, ἐσφραγίσθησαν ἐντός σάκκων.

Δευτέραν ἀπόδειξιν διά τήν προσέγγισιν τῆς περιποθήτου ὥρας ἀποτελεῖ εἰς τήν ἐκτίμησιν τῶν ἐμπειροπολέμων στρατιωτῶν μας ἡ πληροφορία ὅτι ὁ ἐφοδιασμός τῶν σωμάτων μέ νωπάς τροφάς παύει ἀπό αὐριον, Δευτέραν 28ην Ἰουνίου. Τήν Τρίτην, τήν Τετάρτην, τήν Πέμπτην, πολεμισταί τότε, νικηταί τότε, διώκται τότε οἱ γενναῖοι μας θά ἐξαντλήσουν τάς ἐφέδρους τροφάς μέ τάς ὁποίας ἐφωδιάσθησαν. Καί μόλις ἐπιτευχθοῦν οἱ πρῶτοι ἀντικειμενικοί σκοποί, εἰς τά γνωστά καί καθωρισμένα σημεῖα τῶν πρώτων ἐνδόξων σταθμῶν, ὁ ἀνεφοδιασμός θά ἐπαναληφθῆ πλήρης.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ

Ὅλαι αἱ ὑπηρεσίαι τῶν μετόπισθεν λειτουργοῦν ἀληθῶς ἀκριβέστατα. Πρέπει νά εὐρεθῆ τις εἰς στιγμάς ὡς αἱ παροῦσαι, εἰς παραμονάς κολοσσιαίας ἐπιθετικῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἡ ἐπικειμένη, διά νά ἀντιληφθῆ ὁποία ἀκοίμητος φροντίς, ὁποία τελεία ὀργάνωσις, ὁποῖος μόχθος ἀπαιτεῖται διά τήν ἐνημερότητα καί τήν ἐπάρκειαν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἐφοδιασμοῦ. Δέν εἶνε δέ πλέον ὁ πόλεμος τοῦ '12 καί τοῦ '13, κατά τόν ὁποῖον ἡ κλασσική λιτότης τοῦ Ἑλλήνος στρατιώτου συνεπλήρωνε τάς ἀτελείας τῆς Ἐπιμελητείας, χωρίς νά παραπονεθῆ καθόλου ἡ ἄπτερος Νίκη τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων. Τώρα ὁ Ἕλλην στρατιώτης εἶνε ἀπόμαχος τοῦ μεγάλου εὐρωπαϊκοῦ πολέμου καί μαζύ μέ τήν μεγάλην πείραν ἀπέκτησε καί τήν ἕξιν τῆς πολυτελοῦς στρατοπεδιακῆς διαβιώσεως. Συνεπῶς, δέν πρέπει νά τοῦ λείπει τίποτε. Εὐτυχῶς, δέν τοῦ λείπει τίποτε. Καί ὁποῖος παρακολουθεῖ τάς προσπαθείας τῆς Ἐπιμελητείας μας μπορεῖ νά εἰπῆ μέ πεποίθησιν ὅτι καί δέν θά τοῦ λείψῃ τίποτε, ὅσονδήποτε καί ἂν προελάσῃ.

Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Ἡ ζωή τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου προσέλαβε πολεμικωτάτην ὄψιν. Αἱ θύραι τῶν γραφείων τοῦ Ἐπιτελείου ἐρμητικῶς κλεισμένα εἰς ὄλους. Ἀπό τά φωτισμένα παράθυρα διακρίνει κανεῖς κεφαλάς σκυμμένας στούς χάρτας καί ἀξιωματικούς σχεδιάζοντας κροκί.

Ὁ ἀρχιστράτηγος κ. Παπούλας ἀεικίνητος ἀπό τῆς 5ης πρωϊνῆς, καθ' ἣν ἐγείρεται πάντοτε, μέχρι τῆς 10ης ἑσπερινῆς, καθ' ἣν πάντοτε

ἀποσύρεται διά νά κοιμηθῆ, ἐάν τό ἐπιτρέψουν οἱ κορέοι, οἱ ὁποῖοι, μολονότι Ἀνατολίτες, ἀναπτύσσουν κάθε νύκτα μεγάλην δραστηριότητα. Πρωῖ καί ἀπόγευμα ἐπιθεωρεῖ πάντοτε τά νοσοκομεῖα, φορητούς κλιβάνους, τούς ὄρχους αὐτοκινήτων. Κάτι πρέπει νά συμπληρωθῆ, κάτι πρέπει νά λειτουργήσῃ ἀκόμη καλλίτερα. Φαντασθῆτε ἐπιθεώρησιν χιλίων περίπου αὐτοκινήτων, χιλίων καμήλων, τριῶν χιλιάδων ἀραμπάδων, φόρτωσιν ὄλων αὐτῶν, κίνησιν ὄλων αὐτῶν, κυκλοφορίαν ὄλων αὐτῶν.

Ὁ Διάδοχος, πιστός, πειθαρχικός, πρόθυμος στρατιώτης, πρωῖ καί ἀπόγευμα μέ τήν αἰωνίαν ὄρεξίν του, τό παντοτεινόν του χαμόγελο, προσέρχεται στά γραφεῖα τοῦ Ἐπιτελείου, καταλαμβάνει τό κάθισμά του καί λαμβάνει γνῶσιν τῆς καταστάσεως καί τῶν σχεδίων.

Κυκλοφορεῖ ἔξω σάν κοινός ἀξιωματικός καί συναναστρέφεται μεταξύ τῶν στρατιωτῶν, οἱ ὁποῖοι τόν ἔμαθαν, τόν γνωρίζουν, τόν χαιρετοῦν μέ οἰκειότητα καί τόν λατρεύουν ὡς γνήσιον Γυιόν τοῦ Ἀετοῦ. Ὁ κ. Παπούλας τοῦ ἔχει ἐπανειλημμένως συστήσει νά εἶνε κάπως περισσότερο προφυλαγμένος εἰς τήν κυκλοφορίαν του, ἀφοῦ τόσοι Τοῦρκοι σκύβουν πάντοτε ἔως τό ἔδαφος καί τόν προσκυνοῦν ὅπου περάσῃ...

«ΥΨΗΛΟΤΑΤΕ, ΠΑΜΕ»!..

Δέν εἶνε δυνατόν ὅμως ν' ἀποδοθῆ τό ὕψος τοῦ κ. Παπούλα ἀπέναντί τοῦ Διαδόχου. Ὑψος ἀνάμικτον σεβασμοῦ πρὸς τόν Ὑψηλότατον, προστάσιας πρὸς τόν ἐμπεπιστευμένον καί διαταγῆς πρὸς τόν συνταγματάρχην τῶν Γενικῶν Ἐπιτελῶν. Εἰς κάποιον σταθμόν εἶχε παραταθῆ ἡ χρονοτριβή. Καί διά πολλούς λόγους ἔπρεπε νά σταματήσῃ. Καί ὁ κ. Παπούλας μέ χαρακτηριστικὴν κίνησιν τῆς κεφαλῆς καί πλαγίαν ἀναστροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν, τονίζων χωριστά κάθε λέξιν:

– Ὑψηλότατε,... πᾶμε!

Μόλις ἀπεμακρύνθησαν, ὁ Διάδοχος ἐψιθύρισε γελαστός στόν Ἐπιτελάρχην κ. Πάλλη:

– Σάμπως ἀγριεύει ὁ στρατηγός!

«ΕΚΕΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ»

Δί' αὐτό ἡ ἐκδρομὴ τοῦ Διαδόχου ἐπ' αὐτοκινήτου μέχρι τοῦ ἀκραίου σταθμοῦ τῶν προφυλακῶν μας ἔγινε κρυφά ἀπὸ τόν Ἀρχιστράτηγον. Ἐκεῖ

ἐπάνω στά βουνά τοῦ *** ἀνῆλθεν ὁ Διάδοχος στό ὑψηλότερον σημείον καί κατώπευσε τάς ἐχθρικός θέσεις πρὸς τὴν Κιουτάχειαν.

– «Ὡστε πρὸς τὰ ἐκεῖ ἀκριβῶς εἶνε ἡ Κιουτάχεια», ἠρώτησε ὁ Διάδοχος.

– «Μὴ βιάζεσθε, Ὑψηλότατε, καί θά πᾶμε γρήγορα!» ἀπήντησε ἕνας δεκανεὺς τοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐκεῖ ἐπάνω, πρὸ τῶν συρματοπλεγμάτων τὰ ὁποῖα στολίζουν δαφνοστεφεῖς εἰκόνες τοῦ Κωνσταντίνου, οἱ ἡρωϊκοὶ μας Ἀκρίται ἀπεθέωσαν τὸν Διάδοχον τοῦ ἑλληνικοῦ θρόνου.

– «Θέλουμε νὰ πεθάνουμε γιὰ τὸν Κουμπάρο!» ἐφώναζαν. «Θά τὸν πᾶμε στὴν Πόλι!».

ΠΡΙΝ ΕΞΟΡΜΗΣΟΥΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ίούνιος. Από τό Ουσάκ προς τήν Κιουτάχειαν υπάρχει ωραία άμαξιτή όδός διερχομένη διά τοῦ Τσεντίζ. Περιελίσσεται εἰς τάς πλαγιάς καί τάς κορυφάς τῶν βουνῶν, βυθίζεται εἰς γραφικάς χαράδρας, ἀνακύπτει εἰς καμπυλωτούς αὐχένας, διατηρεῖ παντοῦ τήν ὠμορφιά ἑνός καλοῦ δρόμου διά μέσου ὄρεινῶν ὄγκων. Τήν άμαξιτήν αὐτήν ὁδόν ἔχουν κατασκευάσει, διαρκοῦντος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, Ἄγγλοι αἰχμάλωτοι τῶν Τούρκων ἀπό τάς μάχας τῆς Μεσοποταμίας. Θα χρησιμεύσει εἰς τήν προέλασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Τό γεγονός ὅτι εἶνε ... Ἄγγλικόν ἔργον δέν πιστεύομεν νά ἐκθέσει τήν Ἀγγλικήν ουδετερότητα. Πρέπει ὁμως ὅπωςδήποτε ἡ δι' αὐτῆς νικηφόρος προέλασις τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ νά ὑπενθυμίσει εἰς τήν Εὐρώπην πόσον ἀγριος καί πείσμων κοινός ἐχθρός ὑπῆρξεν ἡ Τουρκία εἰς στιγμάς κρισιμωτάτας.

Μέχρι τοῦ 15ου χιλιομέτρου ἡ ὁδός κατείχετο ὑπό τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Ἐκεῖ ἐξηπλοῦντο τά φυλάκια τῆς προκαλύψεώς μας καί τά συρματοπλέγματα ἐχάρασσαν τά προσωρινά πολεμικά σύνορα. Εἰς τά ὕψη ἐκεῖνα τῶν 1000-1500 μέτρων ὁ θερινός ἥλιος δέν γίνεται ποτέ πολύ ἐνοχλητικός. Αἱ ἀκτῖνες του, συμπαίζουσαι μέ τάς πνοάς τῆς αὐρας τῶν κορυφῶν, δανεῖζονται ἀρκετήν δροσερότητα. Δι' αὐτό ἡ ἀνάβασίς μας ἔως ἐκεῖ κάποιο ἡλιόλουστο ἀπομεσήμερο τοῦ Ἰουνίου ἦτο καί μία ἀναψυχή. Τό αὐτοκίνητο ἀνερχιχᾶτο ἑλαφρό καί γοργό εἰς τούς ἀνηφορικούς δρόμους. Αὐτά τά μικρά «φόρτ» ἔχουν καταστήσει τά κατσίκια τοῦ εἴδους τοῦ αὐτοκινήτου! Δέν ὑπάρχει κακοτοπία καί κρημνός πού νά μήν περνοῦν, νά μήν ἀνεβαίνουν. Ἀλλά πόσον ὀλίγον πολεμικόν, πόσον ἀγριον ἦτο τό θέαμα πού μᾶς περιέβαλεν ὅταν ἀφήσαμε τίς καλλιεργημένες πλαγιές καί βρεθήκαμε στά καθαρά βουνά! Περικυκλωμένοι ἀπό ὄλα τά μέρη ὄχι ἀπό Τούρκους, ὄχι ἀπό λόγχεις καί συρματοπλέγματα, ἀλλ' ἀπό δάση ὀλόκληρα, δάση ἀπέραντα πολυανθισμένων τριανταφυλλιῶν! Κατάφυτα γύρω τά βουνά, κορυφές, πλαγιές, λαγκαδιές, ἀπό τριανταφυλλιές ἀγριες, πού ἐχαίροντο τήν ἀκμή τῆς ἀνθήσεώς των μέ τά πυκνά, λευκά,

ὀλιγόφυλλα λουλούδια των. Κάτω ἀπό τόν ἀπέραντο φιλικό των οὐρανό, ὑπεράνω ἀπό κάθε ἀνθρώπινη ἐχθρική των ἀθλιότητα, ἐζοῦσαν τά εὐώδη θαμνόδασα τήν ἀγνήν ζωήν των. Ὁ ὄργασμός τῆς ἀνοίξεώς των εἶχε τήν ἱερότητα τελετῆς. Ὅλη ἡ φύσις προσελάμβανε μαζί τους πανηγυρικήν ὄψιν. Κάποιο μυστήριον τῆς ἀγνώστου θρησκείας τῶν ἀψύχων ἐτελεῖτο ἐκεῖ ἐπάνω. Τό χάσμα τῶν ὀφθαλμῶν, ἡ ἐλαφρά εὐώδης ἀπόπνοια ἦτο ἡ μικρά, ἡ ἀσήμαντος κατάληψις ἡμῶν τῶν ἀπίστων. Ἦκουε κανεῖς ὡς ἐν παραισθήσει νά ἐξέρχεται ἀπό τήν ἀγνήν ἐκείνην ἀνθοῦσαν, ἀναδημιουργοῦσαν φύσιν ἡ ὑποβλητική βεβαίωσις ὅτι ἡμεῖς οἱ βέβηλοι εἴμεθα χίλιες φορές ἀγριώτεροι ἀπό τίς ἀγριες τριανταφυλλιές τῆς! Καί τό αὐτοκίνητό μας ἐφευγε σάν κυνηγημένο ἀπό τόν ὀλάνθιστον ἐκεῖνον χῶρον, ὅπου τό βομβοῦν πέριξ τῶν ἀγριορόδων ἔντομον εἶχε περισσοτέραν ψυχὴν ἀπό τήν ἰδικήν μας!

ΟΙ ΑΚΡΙΤΑΙ ΤΟΥ ΜΕΤΩΠΙΟΥ

Σέ κάθε πηγή καί σέ κάθε βρυσούλα, ξεμοναχιασμένοι στρατοκόποι φαντάροι λούζονται καί δροσολογιοῦνται, ἄλλοι πλένουν τά μαντήλια τους κί ἄλλοι ποτίζουν τ' ἀλογά τους. Σέ κάποιο χάνι πού προβάλλει στό δρόμο μέ τήν προθυμία ἐλεήμονος Σαμαρείτου, ἔχουν ἐπιγράψει οἱ φαντάροι μέ κάρβουνο: «Τοῦ Σκορδᾶ τό χάνι». Ὅσο πλησιάζουμε πρὸς τή γραμμὴ τῆς προκαλύψεως τόσο πυκνώνονται οἱ στρατιωτικοὶ καταυλισμοί. Μεγάλα τοπομαχικά, ξεμοναχιασμένα σέ διάφορα σημεία, στρέφουν τόν ὑπερήφανον ὄλμο τους πρὸς τήν κατεύθυνσι τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλά, θαρρεῖς, τά ταπεινώνει κάπως τό προσεκτικό τους σκέπασμα μέ χλωρούς κλάδους δένδρων, ἡ τεχνική τους αὐτὴ μεταμόρφωσι πού τά κρύβει ἀπό τά μάτια τοῦ ἐχθροῦ. Περνοῦμε ἀπ' τό Σαϊτάνκιοϊ-εὐζωνοχώρι, τοποθεσία βαπτισμένη ἔτσι ἀφ' ὅτου οἱ εὐζωνοὶ τοῦ Πλαστήρα εἶχαν χτίσει ἐκεῖ τόν εὐρυθμο στρατιωτικό συνοικισμό πού στεγάζει τώρα τή Διοίκησι τοῦ Συντάγματος προκαλύψεως. Καί φθάνουμε στό Σελᾶ Ὀγλοῦ, διάσελο τοῦ ὁμώνυμου χωριοῦ, ἔδρα τάγματος καί πυροβολαρχίας. Πίσω ἀπό τό διάσελο, μικρὴ συνοικία σκηνῶν καί ἀντισκηνῶν, ἐπάνω στήν ἐπίπεδη ἐπιφάνειά του, φαντάροι καί πυροβοληταὶ παίζουν ἀμπάριζα, ἐμπρός, στήν ἀντίθετη πλαγιά του, μερικά δικά μας προκεχωρημένα φυλάκια καί πειὸ πέρα, τό ἐχθρικόν ἔδαφος, σωρείτης δασωμένων βουνῶν καί λόφων,

πού φθάνουν έως τήν Κιουτάχεια. Τά συρματοπλέγματά μας διακρίνονται από λόφο σέ λόφο ανάμεσα στους θάμνους. Αριστερά, ή Ψηλή Κορφή, κωνοειδές βουνό πού κατάκορφα του έχει, ή μάλλον είχε τώρα πειά, τό παρατηρητήριό του τό πυροβολικό μας. Μία στενή σούδα οδηγεί στό υπόγειο άμπρί, χαμηλό τετράγωνο διαμέρισμα έπιπλωμένο μέ ένα κρεβάτι, ένα τηλέφωνο και μία διόπτρα πυροβολικού, για τήν όποία άνοιγεται στενόμακρο άνοιγμα προς τό μέρος του έχθρου. Ούτε μέ τό ισχυρό αυτό τηλεσκόπιο του πυροβολικού δέν διακρίνεται πουθενά έχθρός. Λουφάζει πειό μέσα στα βουνά του. Μονάχα σέ κάποιο έρειπωμένο έξοχικό σπίτι, κάτω χαμηλά σ' ένα λόφο, εμφανίζεται πότε-πότε περιπολία ίππέων. Τό κανόνι μπορούσε νά τήν άποδεκατίση. Άλλά δέν αξίζει τήν όβίδα και τον κόπο. Οί στρατιώτες μας όλοι εύτραφείς, ροδοπάρειοι, καλοδεμένοι. Υγεία σώματος και υγεία ψυχής. Η τροφή τους έκλεκτή και άνελλιπής. Τό ψωμί άσπρο άρίστης ποιότητας. Οί έφοδιασμοί ένεργοϋνται μέ θαυμαστήν ένημερότητα και τάξιν μέχρι και του τελευταίου άκραιοϋ σταθμοϋ. Και μόνον, μόνον, μόνον ό καπνός λείπει! Δέν εΐνε κριμα νά πλεονάζη, νά πάη χαμένος τόσος καπνός στην Παλαιά Έλλάδα και στό Μέτωπο ό γενναίοι μας νά τόν στεροϋνται;

Πολύ σπουδαϊον κατορθωμα εΐνε, και αξίζει νά σημειωθῆ, ή έξις τῆς τελείας καθαριότητας πού απέκτησαν οί στρατιώται μας. Πλένονται, λούζονται, σαπουνίζονται άκαταπαύστως. Τό σαπουνί εΐνε άπαραίτητο πειά. Δέν άργησε δέ νά φανῆ και τό άποτέλεσμα τῆς τόσης καθαριότητας. Καταπολεμηθεΐσα μέ χίλια φάρμακα άλλα, συγχρόνως και μέ τήν καθαριότητα, εξέλιπε, μπορεΐ νά ειπῆ κανείς, καθ' όλοκληρίαν ή παλαιά σύντροφος του στρατιώτου εις τας κακουχίας του, ή ψειρα! Τό όχληρόν αυτό και επικίνδυνον ζωϋφιον κατέχεται, φαίνεται, υπό άντιμιλιταρισμοϋ και έγκατέλειψε τας παλαιάς του συμπαθείας.

ΤΕΛΕΙΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Μέ τήν εύκολίαν και τήν προχειρότητα πού λϋονται όλα τά στρατιωτικά ζητήματα έγκαθιστοϋν οί στρατιώται μας όπου σταματήσουν όλόκληρα ιδρύματα! Εις τήν ** πυροβολαρχίαν του τ.τ. 924, εύρισκομένην εις ύψος 1500 περίπου μέτρων, έχει έγκατασταθῆ ... λέσχη πυροβολητών και θέατρον. Η λέσχη εΐνε επίμηκες οϊκοδόμημα όρθογώνιον χτισμένο μέ

πασσάλους καί κλάδους δρυῶν. Ἐσωτερικῶς διήκει καθ' ὄλον τό μῆκος τῆς μόνης αἰθούσης ... χωματίνη τραπέζα περιφραγμένη μέ κλάδους. Εἰς τό κέντρον ἔχει φυτευθῆ χλόη διά τῆς ὁποίας γράφεται ἡ φράσις «Ζήτω ὁ Κωνσταντῖνος». Ἀνθοδέσμαι ἀπό ἄγρια ἄνθη τοῦ βουνοῦ στολίζουσι τά τέσσαρα ἄκρα τῆς τραπέζης. Ἀνθοδοχεῖα ὑπάρχουσι ἄφθονα, κουτιά ἀπό κονσέρβες. Ὑπεράνω τῆς τραπέζης κρέματαί τό «Τιμολόγιον φαγητῶν», ἀκριβώτερα τῶν ὁποίων εἶνε τό «ψητῶ» καί τό «οὔζω» ἐφ' ᾧ καί γράφονται φαίνεται μέ ὠμέγα. Ἀπέναντι ὑψοῦται τό θέατρον. Καραγκιόζης ἐπὶ τοῦ παρόντος μέ πολεμικόν ρεπερτουάρ. Ὁ ἀνώνυμος πασάς τοῦ Καραγκιόζ-μπερντέ ἐδῶ ἔχει βαπτισθῆ εἰς Κεμάλ καί ἐξευτελίζεται κάθε βράδυ συλλαμβανόμενος αἰχμάλωτος πότε ἀπό τόν Καραγκιόζη, πότε ἀπό τόν Χατζηαβάτη καί πότε ἀπό τόν σιόρ-Διονύσιον.

Πεῖο πίσω ὁμως, στό Σαϊτάνκιοῖ, ὑπάρχουσι μόνιμοι ἐγκαταστάσεις ἀποτελοῦσαι ὀλόκληρον στρατιωτικὴν πολίχνην, τῆς ὁποίας οἰκισταί εἶνε ὁ συνταγματάρχης Πλαστήρας μέ τό Σύνταγμά του. Ὑπάρχουσι οἰκίσκοι διά τούς ὀπλίτας, οἴκοι διά τούς ἀξιωματικούς, μέγαρον διά τόν διοικητήν, λουτρῶνες καί θέατρον δι' ὄλους. Τό θέατρον ἔχει μῆκος 50 περίπου μέτρων καί πλάτος 15, τελείως στεγασμένο, μέ πυκνήν σειράν παραθύρων, ἔχει ἀμφιθεατρικά καθίσματα, ὠραίαν σκηηνήν, κομψά καμαρίνια καί εὐρείαν πλατεῖαν πρό τῆς σκηνης στρωμένην μέ τσιμέντο καί προωρισμένην γιά χορό! Οἱ εὐζωνοὶ τοῦ Πλαστήρα εἶχον μάθει ὄλοι ὄλους τούς εὐρωπαϊκούς χορούς.

Ἀναμφιβόλως δέ θά ἀποτελοῦσε ἐκλεκτὴ σουαρέ ντέ γκαλά μία εὐζωνική χοροεσπερίς, κατά τὴν ὁποίαν, ὑπὸ τὰς ὁμοβροντίας τῶν Τουρκικῶν προφυλακῶν, οἱ πτερόποδες τσολιάδες θά ἐχόρευαν μέ τά τσαρουχάκια τους τσάμικον καί φόξ-τρότ, καλαματιανόν καί οὐάν-στέπ. Τὴν ἐποχὴ πού ἐπεσκέφθη τὸ γραφικόν εὐζωνοχώρι, τό κατοικοῦσαν οἱ φαντάροι* ..., ἐδίδετο δέ στό θέατρο ἀπογευματινὴ μουσικὴ συναυλία πρὸς τιμὴν τοῦ διερχομένου πολιτικοῦ ἀρχηγοῦ κ. Ν. Στράτου. Ὁρχήστρα ἀπὸ 18 ὄργανα ἐξετέλει εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ θεάτρου διάφορα στρατιωτικὰ ἐμβατήρια ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν λοχίου. Τὰ ὄργανα εἶνε ἰδιοκτησία τοῦ Συντάγματος, ἀγορασμένα δι' ἐράνων. Πόσον ἀνακουφίζει ἡ μουσικὴ στὴν ἔντονη ἀλλὰ καί μονότονη ζωὴ τοῦ μετώπου εἶνε περιττόν νά τονί-

* Σ.τ.Ε. Ἡ φράση πού ἀκολουθεῖ εἶναι ἀδύνατον νά διαβασθεῖ λόγω κακῆς ἐκτυπώσεως.

σω. Καί μέσα στά τόσα ἑκατομμύρια στρατιωτικῶν δαπανῶν θά ἔπρεπε νά διατεθῆ ἓνα ποσόν διά τοῦ ὁποίου νά ἀποκτήσουν τήν μουσικήν των ὅλα τά Σώματα, ἑκάστη Μεραρχία τοῦλάχιστον.

Τώρα ὁμως, τή στιγμή αὐτή πού γράφω, τή στιγμή αὐτή πού διαβάζετε, αἱ ἔσπεριδες τοῦ μετώπου ἔχουν διακοπῆ, αἱ μουσικαί ἔχουν σιωπήσει, οἱ χοροί ἔχουν παύσει. Σιωπηλοί, ἀθόρυβοι, σοβαροί διολισθαίνουν οἱ γενναῖοι μας στρατιῶται πρός τά ἔμπρός. Ἡ ἡμέρα τῆς μεγάλης πολεμικῆς ἑορτῆς ἔφθασε. Ὁ χορός θά ἐπαναληφθῆ μετ' ὀλίγας ἡμέρας στήν Κιουτάχεια, ὅπου αἱ στρατιωτικά μουσικαί θά ἀνακρούσουν ὡς νικητηρίους ὕμνους τόν ἔθνικό ὕμνο τῆς Ἑλλάδος καί τό ἀγαπητό βασιλικό τραγούδι τῶν φαντάρων.

Ο ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ. ΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΙ.

Τ.Τ. 908, ἑσπέρα 28 Ἰουνίου. (Ταχυδρομικῶς). Ἡ παραμονή τῆς μεγάλης ἐπιθέσεως, τὴν ὁποίαν ἐπέρασα ἐν τῷ μέσῳ τῶν προφυλακῶν μας, μοῦ ὑπενθύμιζε τὰς ὡραίας παραμονάς τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν στὰ σπίτια τῆς ἐπαρχίας, τὰς παραμονάς τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Πάσχα. Αἱ προετοιμασίαι τῶν τελευταίων ὡρῶν εἶχον ὅλην τὴν λαμπρότητα τῆς φροντίδος καὶ τὴν ἀνυπόμονον χαρὰν καὶ τὴν φαιδρὰν δραστηριότητα πού χρωματίζουν τὸ ἐσωτερικόν τῶν νοικοκυρεμένων σπιτιῶν τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας. Τὸ μεγάλο νοικοκυρόσπιτο τῆς πατρίδας ἐπεδείκνυεν ἐκεῖ πέρα, ὀπισθεν τοῦ Χασάν Τεπέ, τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ καὶ τοῦ Ἀκάρ Ντάγ, ὄλον τὸ πατριαρχικόν του μεγαλεῖον καὶ παρεσκευάζετο διὰ τὸ μεγάλο Πάσχα τῆς νίκης. Ὁ ἀνθῶν ἐνθουσιασμός καὶ ἡ λάμπουσα προθυμία καὶ ἡ συγκινοῦσα ἀφοσίωσις ἐστόλιζαν τὴν μεγάλην ἐκείνην ἔκτασιν, τὴν ὁποία διήρχετο κανεὶς ὡς ἀπέραντον αἶθουσαν, ὅπου τοῦ προσεφέρετο ἡ πεποίθησις τῆς νίκης.

Μεταξὺ τῶν διαβάσεων τοῦ Ὀβατζίκ καὶ τοῦ Ἀκάρ Ντάγ δύο Σώματα Στρατοῦ ἐμπρός καὶ πλῆθος ὀπισθεν, τὸ ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας 28ης Ἰουνίου, συνεπλήρωναν τὰς τελευταίας τῶν παρασκευάς καὶ μέ τὴν διαταγὴν τῆς ἐξορμήσεως, τὴν διαταγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων δύο ἡμερῶν κοινοποιημένην πλέον, ἐδοκίμαζαν τὰς τελευταίας βασάνους τῆς ἀνυπομονησίας.

Ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς τοῦ Ὀτουράκ, ἀκραῖος τότε, παρουσίαζε ταραχώδη κίνησιν. Λόφοι τροφίμων καὶ βουνά πυρομαχικῶν ἰσοπεδοῦντο ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν. Μακραὶ σειραὶ αὐτοκινήτων, κλιναμαξῶν, ἀραμπάδων, καμήλων, ἡμιόνων διεσκόρπιζαν τὰ λοφόβουνα αὐτὰ τοῦ μετουσιωμένου χρυσοῦ εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Συνεργεῖα μηχανικοῦ κατεσκευάζαν μέ καταπληκτικὴν ταχύτητα ξυλίνας γεφυροσκευάς. Ἀποσπάσματα τηλεγραφητῶν ἐτοίμαζαν νέας γραμμάς. Ἀξιωματικοὶ τῆς Ἐπιμελητείας καὶ τῶν Μεταφορῶν προπαρασκευ-

αζαν τήν προέκτασιν τῆς σιδηροδρομικῆς συγκοινωνίας μέχρι Τουμλοῦ Μπουνάρ, ὑγειονομικοὶ σχηματισμοὶ παρεσκευάζαν τήν ἴδρυσιν διαμέσων χειρουργικῶν σταθμῶν. Καί παρ' ὄλον τόν κονιορτόν, πού ἀνύψωνε πανταχόθεν τὰ νέφη του, παρ' ὄλον τόν ἰδρῶτα, πού ἐστάλαζε πανταχοῦ τήν ἀλμυράν βροχήν του, ὅλη αὐτή ἡ κίνησις, ἡ δρᾶσις, ἡ διασταύρωσις, εἶχον χαράν, φῶς, καθαρότητα, λαμπρότητα, αἴγλην. Καί ὡσάν νά ἐξέφραζαν ὅλα αὐτά μαζί, ὡσάν νά ἐφανερώωναν τήν ἀπόκρυφον ψυχὴν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ὀργανισμοῦ καί τῆς ἐντόνου ζωῆς του, αἱ μουσικαὶ ὄλων τῶν σωμάτων, μία στό σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, ἄλλη στό Μπουγιούκ Ὀτουράκ, ἄλλη στάς δασωμένας κορυφογραμμὰς ἐπαιάνιζαν φαιδρά ἢ ἐνθουσιώδη τεμάχια, τὰ ὅποια ἐδῶ ἐσφύριζαν οἱ ἐργαζόμενοι στρατιῶται καί ἐκεῖ ἐχόρευαν οἱ ἐτοιμοπόλεμοι εὐζωνοί.

Σιωπηλῆ, κρυφῆ, μυστικῆ εἰργάζετο παντοῦ ἡ Ἐπιτελικὴ ὑπηρεσία. Στό σκοτεινὸν Σταθμαρχεῖον τοῦ Ὀτουράκ, ὁ σωματάρχης κ. Β. μέ τόν ἐπιτελάρχην του κ. Σ. σκυμμένοι στοὺς χάρτας των καί στά τοπογραφικὰ των ἀνάγλυφα ἐτοίμαζαν τὰς τελευταίας διαταγὰς. Κατακεκλιμένοι ἐπὶ χλωρῶν κλάδων στή λιτὴ σκηνὴ του, χωρὶς κρεβάτι, χωρὶς τραπέζι, στάς ὄχθας βαλτώδους ρυακίου, ὡσάν παλαιὸς Σπαρτιάτης στρατηγός, ὀλομόναχος ὁ Μέραρχος κ. Τ. ἐμελετοῦσε τὰς διαταγὰς καί ἐσχεδίαζε τήν ἐφαρμογὴν των. Καθισμένος στή χωματένια ταράτσα ἀρχηγόνου σπιτιοῦ στό Μπουγιούκ Ὀτουράκ ὁ σωματάρχης κ. Κ. ὑπογράφει διαταγὰς, ἐνῶ διὰ μέσου τῶν σιδηρῶν κιγκλίδων μικροῦ παραθύρου διακρίνεται ὁ ἐπιτελάρχης του κ. Γ. σκυμμένος στά χαρτιά του. Ὀλίγον πειὸ ἐπάνω τὸ ἐπιτελεῖον ἄλλης Μεραρχίας ἐργάζεται ὑπὸ τὰ φυλλώματα πυκνῆς συστάδος καρποφόρων δένδρων. Καί μίαν μόλις ὥραν πειὸ ἐπάνω, στό γραφικώτερον Πασατζίκ, συναντᾶ κανεὶς τὸ Στρατηγεῖο καί ἄλλης Μεραρχίας καί νομίζει ὅτι πίπτει εἰς ἀθηναϊκὴν αἴθουσαν ἀναγνωρίζων ὑπὸ νεοφυῆς ὑπογένειον γνωστοτάτας ἀθηναϊκᾶς φυσιογνωμίας.

Ὁ Μέραρχος κ. Φ. μέ τόν ἐπιτελάρχην του κ. Κ. καί ὄλους τοὺς ἀξιωματικούς τοῦ ἐπιτελείου του ἐπιχειρεῖ ἐπιθεώρησιν τῶν συνταγμάτων καί τῶν σχηματισμῶν τῆς Μεραρχίας του. Εὐρίσκει δύο ὡραῖα λόγια ν' ἀποτείνῃ σέ κάθε Σύνταγμα:

– «Γρήγορα, κύριε Μέραρχε!» φωνάζουν οἱ φαντᾶροι του. «Σέ δύο ἡμέρες θέλουμε νά πᾶμε στήν Κιουτάχεια».

– «Στά χέρια θά τά πάρουμε τά κανόνια!» φωνάζουν οί πυροβολη-
ταί.

Ἐδῶ καί τό ἥρωϊκό εὐζωνικό σύνταγμα τῆς Βασιλίσσης Σοφίας. Ὅλοι
οί εὐζωνοὶ φέρουν μέ ὑπερηφάνεια στάς ἐπωμίδας των τό ἀρχικό Σ τῆς
ἐπιτίμου διοικητοῦ των.

– «Ἡ λατρευτή μας Βασίλισσα», λέει ὁ κ. Μέραρχος, «ἦλθε στή Σμύρ-
νη καί περιμένει μέ τό τηλέφωνο στ' αὐτί νά μάθη τά κατορθώματά σας.
Ἔχω πεποίθησιν ὅτι πρῶτος ἀπό ὄλους τούς Μεράρχους θά ἀναγγεῖλω
εἰς τήν Α.Μ. τήν ἄλωσιν τοῦ Ἐσκή Σεχήρ ἀπό τό Σύνταγμα Της!».

– «Ζήτω τῆς Κουμπάρας», οὐρλιάζουν οί εὐζωνοὶ πατημένοι βαρειά
στό φιλότημο.

Ἐν τῷ μεταξύ μία ὠραία δύσις ἐσπατάλα τά ὠραία τῆς χρώματα
ὑπεράνω τῶν πρασίνων ἀγρῶν καί τῶν δασωδῶν κορυφογραμμῶν. Αἱ
καθημεριναί ἀμετάβλητοι αὐταί ὠραιότητες τῆς φύσεως ἀνεμιγνύεντο μέ
τήν ἔκτακτον μοναδικήν ἱστορικότητα τῶν στιγμῶν, ὡσάν γιά νά κατα-
λαγιάσουν, νά κατευνάσουν τήν νευρικήν ἀνυπομονησίαν ἐκείνων ποῦ
εἶχαν τήν ἰκανότητα νά τὰς αἰσθανθοῦν. Ματαίως ὁμως. Παρεσύρετο
κανεῖς εὐχαρίστως καί ἐπνίγετο ἡδονικῶς ἐντός ὠκεανοῦ μεγαλοπρεπῶν
ὄνειροπολήσεων. Ἡ ἐμφάνισις καί ἡ ἀκμή τῆς Φυλῆς, τό μεσουράνημά της
καί ἡ παρακμή της, ἡ ἀντίδρασις της καί ἡ ἀνάστασις της ἐζωγραφίζοντο
ζωηρά, φανταχτερά, ἐπιβλητικά διά τῶν εἰκόνων πολέμων καί μαχῶν.

Ἀπώτατα ἔλαμπον αἱ πυραὶ τῆς ἀλωθείσης Τροίας. Ἐκεῖ ὠρθοῦτο
τό τρόπαιον τοῦ Μαραθῶνος. Ἐδῶ ἐξαπελύετο ἡ εὐεργετική καταγίς
τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Καί ἐξειλίσσοντο αἱ μεγάλαι ἐκστρατεῖαι τῶν
Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Καί διεδραματίζετο ἡ τραγωδία τοῦ 1453.
Καί ἐμεγαλουργεῖτο ἡ ἐποποιΐα τοῦ 1821. Τίποτε δέν ἐπεσκίαζε τά κα-
τορθώματα τοῦ 1912-13. Καί δέν ἔλεγε κανεῖς ὅτι τά ἀνεπόλει ὅλα αὐτά.
Ἐπίστευεν ὅτι τά ἔβλεπε καθρεφτισμένα μέσα σέ μία σταγόνα, τοῦ
αἵματός του, σταγόνα, ἡ ὁποία ἐκτυποῦσε τήν ἀφετηρίαν της, διά νά τήν
ἀνοίξη καί νά χυθῆ, νά χυθῆ καί νά ποτίσῃ τό χῶμα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας
καί νά πραγματοποιήσῃ τό θαῦμα τῆς νέας Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ὅταν εἶχε νυκτώσει πλέον καλά, ἓνα μισό φεγγάρι γλυστροῦσε στόν
αἴθριον οὐρανόν καί κατέπιπτεν ὀπισθεν τῶν χαμηλῶν δυτικῶν λόφων
τοῦ Ὀτουράκ. Εἶχαν τελειώσει τά ἑσπερινά προσκλητήρια καί ἀπό τοῦ

ένός ἄκρου τῶν ἀλλεπαλλήλων στρατοπέδων μέχρι τοῦ ἄλλου δέν εἶχεν ἀκουσθῆ εἰμή παρῶν καί παρῶν. Μυριάδες παρῶν, πού συναποτελοῦσαν ἓνα μόνο, τό μέγαλον αἰώνιον, ἀκλόνητον παρῶν τοῦ ἑλληνικοῦ πατριωτισμοῦ. Ἐνας ἐνθουσιώδης λόγος κάποιου δεκανέως διά τήν ἱερότητα τῆς αὐριανῆς ἡμέρας ἤρκεσε νά ἀνάψη πυρκαϊάν εἰς τήν ψυχικήν πυρίτιδα κάποιου τμήματος. Ἡ ἀνατίναξις ἐξεδηλώθη μέ οὐρανομήκεις ζητωκραυγάς. Καί τό ἅγιον αὐτό, τό θαυματουργόν αὐτό πῦρ μετεδόθη παντοῦ ὀλόγυρά μας ἀπό καταυλισμοῦ εἰς καταυλισμόν, ἀπό στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον. Δέν εἶνε δυνατόν ν' ἀποδοθῆ τό πρωτότυπον μεγαλεῖον τῶν βροντωδῶν ἐκείνων ζητωκραυγῶν, πού ἀναπηδοῦσαν ὀμαδικαί, συμπαγεῖς, τρομεραί, ἀνατριχιαστικαί ἀπό τάς σκοτεινάς κοιλάδας καί κλιτύας, ἀπό τάς φωτεινάς κορυφογραμμάς, ὅπισθεν τῶν ὁποίων κατέπιπτεν ἡ ἡμισέληνος. Αἱ ζητωκραυγαί ἐξακολουθοῦν νά δονοῦν τάς σκοτεινάς ἐρημίας. Καί ἀνέρχονται πρὸς τοὺς οὐρανοὺς τολμηραί, ὡσάν νά ἀπευθύνωνται πρὸς τόν Θεόν, ὡσάν ν' ἀποτελοῦν κατανυκτικήν προσευχήν, ὡσάν νά περιέχουν εἰλικρινῆ ἐξομολόγησιν. Εἶνε ἡ προσευχή ἐκείνων πού θά ἐξυπνήσουν τήν χαραυγήν διά νά ὀρμήσουν πρὸς τήν δόξαν. Εἶνε ἡ ἐξομολόγησις ἐκείνων πού θά βαδίσουν πρὸς τόν θάνατον. Πραγματικόν δέος συνέχει τήν ψυχήν μου. Αἰσθάνομαι ὅτι παρίσταμαι εἰς ὑποβλητικήν νυκτερινήν μυσταγωγίαν. Εἶνε ὁ μέγας ἐσπερινός τῆς ἑλληνικῆς νίκης, τῆς ὁποίας ἡ μεγαλοπρεπής ἀλλά καί αἵματηρά λειτουργία ἀρχίζει αὐριον.

Η ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ ΤΩΝ ΦΑΛΑΓΓΩΝ

Τ.Τ. 908, 30 Ιουνίου. – Ἐνόμισα πώς μᾶς ἐξύπνησε κάποια μυστηριώδης φρικίασις, πού διέτρεξε τά σώματά μας ἀκριβῶς τήν ὠρισμένην ὥραν, τρεῖς μετά τό μεσονύκτιον τῆς 29ης Ἰουνίου. Καί ἡ χαρὰ γή ἐφρικία εἰς τόν οὐρανόν. Ὁ Αὐγερινός ἔλαμπε πρὸς Ἀνατολάς τόσον ὠραῖα, τόσον εὐμενικά, ὥστε εἰς τήν ἐποχήν τῶν ἀστρολόγων θά ἐπίστευαν ὅτι ἀνέτειλε διά νά δείξη τήν νικηφόρον κατεύθυνσιν. Ὁ θόρυβος τῆς ἐγέρσεως ἀντήχησεν ἀπό ὄλους διά μιᾶς τούς καταυλισμούς. Διήρηκσεν ὀλίγην ὥραν καί κατόπιν ἤρχισε νά σβέννυται διαδοχικῶς ἀπό καταυλισμοῦ εἰς καταυλισμόν.

Οἱ κέλητες τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ ἐπιτελείου τῆς ** Μεραρχίας, ἐλάκτιζον ἀνυπομόνως τό δροσιμένο ἔδαφος τοῦ ἀγροῦ μέ τόν νεοβλαστημένον ἀραβόσιτον. Στάς 4.30' ἀκριβῶς, ὁ μέραρχος ἐπροχώρησε μέ τήν διαταγήν:

– Ἐπί τῶν ἵππων!

Ἡ ἔφιππος συνοδεία διέσχισε θορυβωδῶς τό κοιμισμένο χωριό καί ἀνερχήθη ἐπί τοῦ ἀνατολικοῦ βουνοῦ. Ὅπισθέν του τά χρώματα τῆς Ἀνατολῆς ὠργίαζαν. Καί χωρίς νά θέλη ἀνέμενε κανεῖς ν' ἀκούση τούς κρότους τῶν κανονιοβολισμῶν, αἱ φλογώδεις λάμπεις τῶν ὁποίων ἐπυρπόλουν τόν ὀρίζοντα. Ἀλησμόνητον θέαμα ἐπρόβαλε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας. Αὐτήν τήν ἐντύπωσιν ἔδιδαν αἱ μυρμηγκιαί πού ἐκυμάτιζον ἐπί τῶν κλιτύων, ἐπί τῶν αὐχένων, ἐπί τῶν κορυφογραμμῶν. Ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι τήν στιγμὴν ἐκείνην ἀνεπήδων ἀπό τήν γῆν χιλιάδες πανόπλων στρατιωτῶν καί ἔτρεμαν τά βουνά ἀπό τὰς ὠδῖνας τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ τοκετοῦ!

Μία – μία, αἱ φάλαγγες συνετάσσοντο καί ἐκινοῦντο κατά τήν καθωρισμένην τάξιν. Αἱ ἐμπροσθοφυλακαί ἔσπευδον πρὸς τήν κατωφέρειαν. Αἱ πλαγιοφυλακαί ἐλοξοδρόμουν εἰς τὰς χαράδρας. Οἱ κορμοὶ τῶν φαλάγγων ἐκινοῦντο βραδύτερον.

Ἡ χλόη ἦτο καταδρόσος, κάτω ἀπό τά πέταλα τῶν ἀλόγων μας. Τά

πουλιά έτιτίβιζαν στίχους ειρήνης και αγάπης. Οί άγροί μās έπεδείκνυον τά πλούτη των μέ κομπασμόν. Λαμπρός, στρογγυλός, ταχυκίνητος ήλιος έκυλούσε ώσάν ρόδα επάνω στά βουνά του Αφιόν Καραχισάρ και ήλθε νά μās προϋπαντήση φαιδρός, υποχρεωτικός, μόλις επατήσαμε την κορυφογραμμήν. Τό θέαμα ήτο έτι μεγαλοπρεπέστερον. Κατ' ευθείαν εμπρός διέσχισε την κοιλάδα τό ευλύγιστον φείδι της έμπροσθοφυλακής μας, οί ευζωνοί της Βασιλίσσης Σοφίας. Δεξιά μας, εις τάς ύψηλοτέρας γυμνάς δειράδας του Ακάρ Ντάγ, διήρχοντο αί φάλαγγες της ** Μερραρχίας. Αριστερά μας δέ, διά μέσου τών δασωμένων κορυφών, έξώρμα άλλη Μερραρχία. Τό έχθρικόν έδαφος έξετεινέτο εμπροσθέν μας απέραντον. Ένόμιζε κανείς ότι αί διάφοροι φάλαγγες έσπευδον ώσάν νά επρόκειτο νά κατευθυνθοϋν εις τό αυτό σημείον και επεδίωκον νά προκαταλάβη ή μία την άλλην. Εις την όλην φαιδρότητα της πρωΐας αί χαρίεσσαι αύται κινήσεις έλάμβανον την όψιν παιδιās. Έπίστευε κανείς ακραδάντως τούς κορυδαλλούς, οί όποιοι πετώντες υπεράνω τών φαλάγγων έβεβαίωσαν περί τούτου μέ τά τραγούδια των.

Η εμπροσθοφυλακή μας τρέχει ήδη εντός του έχθρικού έδάφους. Τό έπιτελείον της Μερραρχίας, προηγούμενον του κορμου της κυρίας φάλαγγος, διέρχεται από τάς άμυντικές μας γραμμάς. Υπόγεια πυροβολεία, χαρακώματα, παρατηρητήρια. Έγκαταλελειμμένα, νεκρά. Καί δέν διέρχεται κανείς πρό οϋδενός νεκρου χωρίς θλίψιν. Μέσα εις τούς πολεμικούς εκείνους λάκκους, θάπτουν οί στρατιώται μας την ζωήν τόσων μηνών, ένα κομμάτι της ζωής των.

ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΙΚΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

Ώρα 5.10' διερχόμεθα τάς τελευταίας σειράς τών συρματοπλεγμάτων κομμένας εις τά σημεία της διαβάσεως του στρατου, πατοϋμε τό έχθρικόν έδαφος. Μία ένστικτος όρμή βυθίζει τά σπιρούνια εις τά πλευρά τών αλόγων. Εις τό έχθρικόν έδαφος δέν εισέρχονται. Εισβάλλουν. Εισβάλλομεν καλπάζοντες. Οί όφθαλμοί μας δέν ανακαλύπτουν καμμίαν διαφοράν. Πρέπει όμως νά έχη κάποιαν διαφοράν τό έχθρικόν έδαφος, διότι άνέρχεται από αυτό και μās μεταδίδεται έλαφρόν ρίγος. Μέ κάποιαν περίεργον χαράν εισερχόμεθα εις τό χωριουδάκι Ότουράκ Τσιφλίκ. Οί λίγοι κάτοικοι προσέρχονται και μās χαιρετοϋν μέ τόν τεμενά τους. Οί

διερμηνεῖς ἐρωτοῦν καί πληροφοροῦνται ὅτι δέν ὑπῆρχεν ἐδῶ καθόλου τουρκικός στρατός.

Ἀλήθεια, ποῦ εἶνε ὁ τουρκικός στρατός, ποῦ εἶνε ὁ ἐχθρός; Τά χωράφια γύρω εἶνε γεμάτα κίτρινα στάρια καί χρυσές ἀκτῖνες ἡλίου. Μερικές σκόρπιες παπαροῦνες, μά δέν ὁμοιάζουν οὔτε αὐτές μέ σταγόνες αἵματος. Ἄλλ' ὄχι, βεβαίως ὁμοιάζουν. Ἀκοῦτε; Ὡρα 6.10' ἀκριβῶς πίπτουν οἱ πρῶτοι πολεμικοὶ πυροβολισμοί. Ἐβαπτίσθημεν εἰς τό πῦρ. Ἡ φάλαγξ σταματᾷ μέχρις ὅτου ἐξακριβωθῆ τί συμβαίνει. Δέν ἀργεῖ νά ὑψωθῆ νέφος κονιορτοῦ εἰς τό ἄκρον τοῦ δρόμου. Εἶνε ὁ ἔφιππος ἀγγελιοφόρος: Ἀπό τά Β.Α. ὑψώματα τοῦ Κιζιλτζάκιοϊ ἐβλήθη δι' ἀραιῶν πυρῶν ἡ πλαγιοφυλακή μας, ἀπήντησε καί οἱ ὀλιγάριθμοι ἐχθροὶ ἀπεσύρθησαν.

Ἡ φάλαγξ συνεχίζει τήν πορείαν της. Εἰς τάς 6.15' ὁ ἐλιγμός τῆς ὀδεύουσης δεξιᾷ μας Μεραρχίας διακρίνεται θαυμάσια. Ἀναφαίνεται πάλιν ἀριστερά καί ἡ ἄλλη γειτονική μας Μεραρχία. Ὁ ἐχθρός πρό τῆς τοιαύτης παραλλήλου προελάσεως τῶν φαλάγγων δέν εἶνε δυνατόν νά σταθῆ. Φεύγει. Διερχόμεθα διὰ τῶν ὠχυρωμένων γραμμῶν του. Φθάνομεν δέ καλπάζοντες ἐπὶ τῶν δεσποζουσῶν κορυφῶν πρός ἐξέτασιν τῶν ὀχυρωματικῶν του ἔργων. Διατί νά τά ἐγκαταλείψῃ τόσον ἀδόξως; Εἶνε ἀπερίγραπτος ἡ ἀγανάκτησις τῶν στρατιωτῶν.

– Φεύγει ὁ Κ....! ἀλλά ποῦ θά μάς πάη; Στήν Κόκκινη Μηλιά θά τόν πᾶμε κυνηγώντας!

Στάς 7 εἰσερχόμεθα εἰς τήν σιδηροδρομικήν γραμμήν. Οὔτε ράγες οὔτε τραβέρσες οὔτε βίδα, πουθενά! Ὁ δρόμος ἔχει χορταριάσει παντοῦ. Καί ὅποιος θέλει μόνον πιστεύει ὅτι ἐκεῖ ἐπάνω περνοῦσε πρό τριῶν μηνῶν σιδηρόδρομος! Συναντοῦμε δύο μικρά γεφυράκια ἀβλαβῆ. Πρὶν ἢ χαροῦμε ὁμως γι' αὐτό φθάνομε σέ τρίτο μεγαλείτερο τελείως κατεστραμμένο. Καί τέταρτο ἀκόμη πειό μεγάλο, ἐπίσης.

Ἀπό χωρικούς πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ ἀφαίρεσις τῶν γραμμῶν ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Μπάλ Μαχμούτ καί πέραν. Δεξιᾷ τῆς γραμμῆς εἶνε τό χωριό Κιζιλτζάκιοϊ. Καπνοὶ ἀναθρόσκουν ἀπό τά πλινθόκτιστα σπίτια μαρτυροῦντες ὅτι οἱ κάτοικοι διάγουν ἐν ἡσυχία καί εἰρήνῃ.

Ἀνερχόμεθα τά ὑψώματα τοῦ Κιζιλτζάκιοϊ. Δεξιᾷ μας ὑψοῦται τό Ρεσίλ Τεπέ, ὅπου πρέπει νά συναντήσῃ ἡ ** Μεραρχία κάποιαν ἰσχυράν ἀντίστασιν! Ἀλλά δέν τήν συναντᾷ καί τό διέρχεται ἀμαχητί.

Μικραί άψιμαχίαι λαμβάνουν χώραν και περί τά ύψώματα του Σελκή Σεράϊ. Φεύγουν και από δώ προτροπάδην οί περίφημοι ίππεις του Κεμάλ.

Στάς 9 παρά 20' εισερχόμεθα εις τό Σελκή Σεράϊ. Έλάχιστα χαμόσπιτα πέριξ άσβεστοχρίστου σαραγιού, όλα έγκαταλελειμμένα. Μερικές ψηλές, άργυρόλευκες ίτιές φυτεμένες μπροστά στο έρημο μέγαρο, στήν καμπή κάποιου ποταμίσκου, δίδουν κάποια όμορφιά στο τοπείο. Μά πειό πολύ τό όμορφαίνει ή παρακειμένη βρύση μέ τό κρύο νερό πού θεραπεύει τήν πρώτη δίψα μας. Καί πειό πολύ άκόμα ή άνακάλυψις δύο παλαιών μαρμαρίνων μικρών λείων κιόνων, πού ξεδιψάζει τήν ψυχή μας. Ήταν καιρός νά ιδούμε κάτι έλληνικό, κάτι σαν έλληνική σφραγιδα στον τόπο αυτόν. Έκτύπησα δυνατά τά χάλκινα ρόπτρα τής μεγάλης πόρτας του σαραγιού μήπως τό ζωντανέψω. Έναυάγησαν αί προσπάθειά μου καθώς και των περιστεριών πού φτερουγίζουν άδιακόπως γύρω στή σκεπή του. Έάν επιτρέπεται εις ένα πολεμικόν άνταποκριτήν ή κατάχρησις τόσων ειρηνικών εικόνων, θά σās δείξω επάνω στή μεγάλη ίτιά του Σελκή Σεράϊ μίαν ώραία, πολύ ώραία φωληά πελαργών.

ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΗΣΙΣ

Μετά μικράν άνάπαυσιν προχωροϋμεν. Άκούονται οί πρώτοι κανονιοβολισμοί εις τό άριστερόν μας. Φαίνεται ότι βάλλεται ή άριστερά μας Μεραρχία από τά ύψώματα του Κιζιλ Ντάγ.

Πρό των ύψωμάτων του Χαμούρ Καμίλ βάλλεται και πάλιν ή έμπροσθοφυλακή μας από άραιά πυρά. Καί πάλιν ό έχθρός αποχωρεί άμέσως. Τήν 11.15' εισερχόμεθα εις τό Χαμούρ. Έχει τελείως έγκαταλειφθή από τούς κατοίκους. Φαίνεται δέ ότι εδώ ήτο έδρα μονάδος ίππικου. Περισυλλέγονται διάφορα στρατιωτικά μικρολάφυρα, σφαιρες, χειροβομβίδες, παλάσκες. Άνευρίσκονται και στόχοι ίππικου, τεκμήριον ότι έχει κάπως έκγυμνάσει τό πρίν ασύντακτον ίππικόν του ό Κεμάλ. Δύο Τουρκοί χωρικοί, συλληφθέντες καθ' όδόν, όμολογοϋν ότι έρχονται από τό Άφιόν Καραχισάρ, τό όποϊον έξεκένωσαν οί Τουρκοί, αναχωρήσαντος του τελευταίου τάγματος προς βορράν, τό απόγευμα τής 28ης. Ή όρنيθοτροφία του Χαμούρ εϊνε άφθονος και ως άδέσποτος κατ' εύθειαν άνάλογος προς τήν λείαν των διερχομένων πολεμιστών. Από Χαμούρ ή Μεραρχία όδεύει

εις τρεῖς φάλαγγας. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ προχωρεῖ διὰ τοῦ χωρίου Ἐϊτζέ εις Οὐλουντζάκ, ὁ κορμός ἀπ' εὐθείας ἀπὸ Χαμούρ εις Οὐλουντζάκ καὶ ἡ τρίτη ἀριστερὰ φάλαγγξ βαδίζει πρὸς Ντερέκιοϊ. Εἰς τὸ Χαμούρ ὅμως ἔγινε μεσημβρινὴ ἀνάπαυσις μιᾶς ὥρας περίπου.

Ὑπὸ δεινὸν μεσημβρινὸν καύσωνα τὰ τμήματα ἐξηκολούθησαν τὴν πορείαν των – εἶχον ἤδη διανύσει 20 χιλιόμετρα – δυσφοροῦντα ὄχι διὰ τὸν κόπον ἀλλὰ πάντοτε μόνον διὰ τὴν δραπέτευσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Διερχόμεθα τὸν ποταμὸν Πουρσάκ. Ρέει ἀντιστρόφως κατὰ τὴν ἀντίληψίν μας, προερχομένην ἀπὸ τὴν ιδέαν ὅτι ἐρχόμεθα ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἔχουν ἤδη γυρίσει τὰ νερὰ τοῦ ὄροπέδιου. Δὲν τρέχουν πλέον πρὸς τὸ Αἰγαῖον, ἀλλὰ πρὸς τὸν Εὐξείνιον! Θάλαττα! Θάλαττα! λοιπὸν;

Μετὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Πουρσάκ συναντῶμεν τραχείας ἀνωφερείας πρὸς τὸ Οὐλουντζάκ. Ἡ πορεία γίνεται ἐπιπονωτάτη. Οἱ ἄνδρες ὑποφέρουν. Ἀλλὰ αἱ φάλαγγες βαδίζουν κανονικῶς. Καὶ τὸ ἠθικὸν παραμένει θαυμάσιον. Ὁ ἰδρῶς χύνεται κρουνηδὸν καὶ ἀδιαμαρτυρητῶς. Ἀλλοίμονον μόνον στὲς βρῦσες καὶ τὲς πηγὲς ποῦ συναντοῦν! Ἄν δὲν τὲς ρουφήξουν ὅλες, ἕως ὅτου γίνουν βοῦρκος, δὲν φεύγουν.

Διερχόμεθα τὰς ἀποτόμους κλιτύας μὲ τὴν ἐλαφρὰν ἀνακούφισιν τοῦ βαλσαμώδους ἀρώματος τῶν ἐλάτων. Ἐπὶ τέλος συναντῶμεν καὶ ἔλατα, πλὴν ὅμως ἀραιότατα καὶ ὅλα νανοφυῆ.

Τὸ χωριὸ Οὐλουντζάκ κοινὸ, φτωχόν, ἀκάθαρτο. Νέος ὀρίζων προβάλλει ὅμως ἐκεῖθεν. Πρὸς βορρᾶν κυανίζουν τὰ βουνὰ τοῦ Τσάλ Τεπέ καὶ τοῦ Ἐλμαλῆ Ντάγ, ὅπου ἀναμένονται τὰ πρῶτα ὀχρωματικὰ ἔργα τῆς Κιουτάχειας. Πρὸς ἀνατολάς, ὑπεράνω μεγάλου κυματοειδοῦς καλλιεργημένου ὄροπέδιου, λογχίζει τὸν ὀρίζοντα ἓνα λευκὸ τζαμί. Εἶνε τὸ Ἐϋρέτ, τὸ τέγμα τῆς πορείας μας, ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς πρώτης ἡμέρας. Οἱ ἄνδρες τὸ ἀντικρῦζον μὲ ἀνακούφισιν. Πόσον ἐξαπατᾶ ὅμως ὁ κάμπος! Εἶνε ἀκόμη δύο ὠρῶν πορεία ἕως ἐκεῖ καὶ μάλιστα μὲ αἰσθητὰς ἀναβοκαταβάσεις, διότι τὸ πλούσιον αὐτὸ ὄροπέδιον διασχίζεται ἀπὸ μεγάλα καὶ πλατέα κύματα. Εἶνε ὅμως καλλιεργημένον μέχρι τῆς τελευταίας γωνίας καὶ προδίδει φιλοπόνους καὶ πλουσίους κατοίκους.

Διῆλθα τὸ ὄροπέδιον αὐτὸ πεζὸς ἐν τῷ μέσω τῶν εὐζώνων. Ἦσαν ὄντως κουρασμένοι ἀπὸ τὴν πορείαν τῶν 35 χιλιομέτρων ποῦ εἶχαν διανύσει. Δὲν ἤκουεν ὅμως κανεῖς οὐδεμίαν διαμαρτυρίαν, οὐδένα γογγυσμόν.

Ἡ μόνη των ἀταξία ἦτο νά κυνηγοῦν κανένα γαῖδαρο πού ἐνεφανίζετο μέσα στά σπαρτά, νά τόν ἐπιτάσσουν ἂν τόν ἐπιαναν καί νά βαδίζουν ἐπί πώλου ὄνου κατά τοῦ Κεμάλ!

Ξαπλωμένοι ἐπάνω στά στάρια ἐκάναμε τήν κανονική ὠριαία στάσι κατά τὰς 7 μ.μ. ὑπό ὠραιοτάτην δύσιν τοῦ ἡλίου, ὅτε ἠκούσθη Β.Δ. βαρύγδουπος κανονιοβολισμός.

– «Ἄρχισαν οἱ μισοκάρεις!» ἐφώνησαν οἱ εὐζωνοὶ ἀναπηδήσαντες.

Μακρὰ σ' ἓνα βαθυκύανο βουνό, πού δίπλα του ἔδυεν ὁ ἥλιος καί ἔχυνεν ἀσώτως αἷμα καί χρυσόν ὡς ἄλλο ἐμπόλεμον κράτος, διεκρίνετο μεγάλη κηλὶς φαιοῦ καπνοῦ. Εὐθύς ἀνεφάνη δευτέρα κηλὶς καί τρίτη καί τετάρτη εἰς διάφορα σημεία. Οἱ δοῦποι τῶν κανονιοβολισμῶν ἐπηκολούθουν μετὰ τριάντα περιῖπου δευτερόλεπτα. Ἐπρόκειτο περί ἀποστάσεως 10 καί πλέον χιλιομέτρων. Ἐμάχετο ἡ ἀριστερά μας ὀδεύουσα Μεραρχία ἐπὶ τῶν ἀντερεισμάτων τοῦ Τσάλ Τεπέ, ἡ κατάληψις τοῦ ὁποίου ἦτο ὁ ἀντικειμενικός της σκοπός. Κατ' ἀρχὰς εἶχαμε ὑποθέσει ὅτι βάλλονται οἱ ἰδικοὶ μας ἐπιτιθέμενοι καί ἡ σκέψις ὅτι ἐκεῖ πέρα θά πίπτουν κορμιά ἀδελφῶν μας ἐπέφερεν ἀκαριαίως λύπην. Ἐξηκριβώθη ὁμως ὅτι τό βάλλον βαρὺ πυροβολικόν ἦτο ἰδικόν μας καί τὰ εὐζωνάκια ἐχάρησαν χαράν μεγάλην διὰ νά ξαναλυπηθοῦν ὁμως ἀμέσως πάλιν, διότι δέν ἐγινόταν τό πανηγύρι αὐτό στό δικό μας μέτωπο.

– «Μπίτ θράσα θά πάη ἡ μέρα!» ἔλεγαν τεντωμένοι στά στάρια καί μέ βγαλμένα τά κράνη.

– «Ἄκοῦς σαράντα χιλιόμετρα χωρίς μάχη!».

– «Τώρα πειὰ καλά εἶνε νά μὴ φανῆ ἐχθρός γιὰτ' εἶστε κουρασμένοι καί δέν ἔχετε κουράγιο...».

– «Ποιός τό λέει; Ἄς ξεμ' τίσουν οἱ γουρνομύτες καί θά ἰδῆς ἂν κάνωμε τρία μερόνυχτα πόλεμο!».

ΔΥΟ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ

Ἐπέπρωτο ὁμως νά μὴ τελειώσῃ ἀναιμάκτως ἡ κοπιώδης αὐτὴ πορεία. Ἐνῶ οἱ ἔφιπποι ἀνιχνευταὶ μας εὐρίσκοντο ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἐπὶ τοῦ Ἐϋρέτ κύματος, ἐδέχθησαν πυρὰ ὀμαδόν μέσα ἀπὸ τὰ στάρια, ὅπου εἶχαν κρυφτῆ 150 – 200 ἵππεῖς τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς ἵππεὺς ἐτραυματίσθη ἐλαφρῶς στό πόδι καί εἰς ἵππος. Πάραυτα τό εὐζωνικόν

τάγμα τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς ἀνεπτύχθη καί ἔβαλε πῦρ πεζικοῦ καί πολυβόλων. Ἀντηλλάγησαν ἀρκετοί πυροβολισμοί. Ἡ ὀρειβατική μοῖρα τῆς ἐμπροσθοφυλακῆς τοποθετηθεῖσα ἔβαλε καί αὐτή ἀμέσως κατά τῶν ἰππέων, οἱ ὅποιοι διεσκορπίσθησαν τραπέντες εἰς φυγῆν. Ἐτραυματίσθη ἑλαφρῶς εἰς εὐζωνος ἀκόμη. Τοιουτοτρόπως ἐχύθη ὀλίγον αἷμα διά τήν ἄλωσιν τοῦ Ἐϋρέτ, τό ὅποιον διήλθε, στρατοπαιδεῦσαν ἀνατολικῶς τοῦ χωρίου, τό Σύνταγμα τῶν εὐζώνων τήν 8ην μ.μ.

Τά λοιπά τμήματα τῆς Μεραρχίας κατηυλίσθησαν ἐντεῦθεν τοῦ χωρίου. Ὀλίγον ἀργότερα, ἀπό τά ὑψώματα τοῦ Ρεσίλ Τεπέ ἔρριψε πύραυλον, ἀναγγείλασα τήν κατάληψίν του, ἡ ** Μεραρχία. Εἰς τό γραφικόν ὄροπέδιον τοῦ Ἐϋρέτ, ὕψους 1.150 μέτρων, ὑπό τό γλυκύ σεληνόφως καί τήν δροσερωτάτην αὐραν οἱ κατάκοποι ἄνδρες ἀνεπαύθησαν καλά καί ἀναλαβόντες δυνάμεις εὐρέθησαν πάλιν ἐπί ποδός τήν 8ην πρωϊνήν.

Ὀλίγον μετά τήν ἀφίξιν τῆς ἡ Μεραρχία, χάρις εἰς τήν ἀφοσίωσιν τοῦ εἰδικοῦ συνεργείου, κατώρθωσε νά συνδεθῆ τηλεφωνικῶς μέ τό Σῶμα Στρατοῦ. Ἐπίσης ἐπεκοινώνησε διά τοῦ ἀσυρμάτου μέ τήν Στρατιάν. Ὅλην τήν νύκτα μετέδιδε καί ἐλάμβανεν εἰδήσεις καί διαταγάς. Ἐπίσης, ἐντός τῆς νυκτός συνεκεντρώθησαν καί τά μετόπισθεν κλιμάκιά τῆς ὄλα, μηδέ τῆς ἐφοδιοπομπῆς τῶν ἀραμπάδων ἐξαιρουμένης. Καί τήν 4.30' πρωϊνήν ἐξεκίνησε πάλιν, συνεχίζουσα τήν πορείαν τῆς πρὸς Μπέηκιοῖ – Ντουγκέρ – Καραμπουγιού, γραμμήν τήν ὅποιαν καί κατέλαβε. Πρωῖ – πρωῖ τῆς 30ῆς οἱ εὐζωνοὶ ἔστειλαν στό Μέραρχό τους τό πρῶτον δῶρον, ἕνα Τοῦρκον ἰππέα, ὁ ὅποιος ἐπλησίαζε πρὸς ἀνίχνευσιν, χωρίς ν' ἀντιληφθῆ τό εὐζωνικόν φυλάκιον πού ἦτο κρυμμένο στά στάρια. Τόν ἄφησαν νά πέση στήν κάννη τῶν ὄπλων των, τόν ἐτραυμάτισαν καί τόν συνέλαβαν. Ὡμολόγησεν ὅτι ἀνῆκε στό 20όν σύνταγμα ἰππικοῦ, τό ὅποιον μετά τοῦ 57ου ἀποτελοῦν τήν πρώτην Μεραρχίαν ἰππικοῦ, τήν ἀποσυρθεῖσαν δηλαδή φρουράν τοῦ Ἀφίόν Καραχισάρ.

ΕὔΡΕΤ

Τήν πρωϊαν τῆς 30ῆς, πρίν φύγη, ἐκάλεσεν ὁ Μέραρχος ὄλους τούς ἄρρενας κατοίκους τοῦ Ἐϋρέτ. Τούς συνέστησε τάξιν καί ἡσυχίαν ὑποσχεθεῖς πλήρη ἀσφάλειαν καί δικαιοσύνην. Τούς ἐβεβαίωσεν ὅτι οἱ Μουσουλμάνοι θά ζήσουν μέ τούς Ἑλληνας σάν καλοί φίλοι. Οἱ Τοῦρκοι

ἐν χορῶ ἐβεβαίωσαν ὅτι ὁ Ἑλληνικός Στρατός τούς σώζει ἀπό τόν ζυγόν τοῦ Κεμάλ, ὁ ὁποῖος μέ τήν στρατολογία του καί τάς ἀναγκαστικάς εἰσφοράς εἶχε καταστή ἀφόρητος. Ὑπεσχέθησαν πλήρη νομιμοφροσύνην.

Τό Ἐϋρέτ κατοικεῖται μόλις ἀπό 150 οἰκογενείας. Παρουσιάζει ὁμως ἀρκετήν ἀνάπτυξιν. Συναντᾶ κανεῖς κήπους μέ λαχανικά, καλήν καλλιέργειαν, σχετικῶς πλουσίαν κτηνοτροφίαν καί κάπως καλύτερα σπίτια.

Τό σπουδαιότερον ὁμως εἶνε ὅτι εἰς τήν εἴσοδον τοῦ χωρίου σώζεται μεταβληθεῖς εἰς ἀποθήκην, παλαιός βυζαντινός ναός βασιλικοῦ ρυθμοῦ κτισμένος, καθῶς φαίνεται, μέ ὑλικόν ἀρχαιοτέρου Φρυγικοῦ ναοῦ. Διότι ἐδῶ ἐκτείνεται πλέον ἢ χώρα τῆς Φρυγίας καί παντοῦ ἀφθονοῦν τά ἀρχαῖα ἐρείπια. Ὁ ναός τοῦ Ἐϋρέτ ἔχει εἰς τήν πρόσοψίν του μερικούς ἀρχαίους κίονας μέ δωρικά κιονόκρανα, ἐσωτερικῶς δέ δύο παραλλήλους χαμηλάς στοάς. Ἐπιγραφὴν δέν διέκρινα πουθενά. Εἰς τούς στρατιώτας μας ἐπροξένησεν εὐχάριστον συγκίνησιν ἢ συνάντησιν τοῦ ἀρχαίου τούτου ναοῦ.

Τό Ἐϋρέτ κεῖται ἐπί τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Ἀφίον – Κιουτάχειας καί πέντε χιλιόμετρα ἀπό τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καί τοῦ σταθμοῦ Ἰσχανιέ, τόν ὁποῖον κατέστρεψαν οἱ Κεμαλικοὶ ὑποχωροῦντες. Κατέχει ἐπίκαιρον πρὸς βορρᾶν σημεῖον καί διήλθον δι' αὐτοῦ ὄλαι αἰ ἀπό νότου δράσασαι μεραρχίαι μας.

Τό ἀπόγευμα τῆς 30ῆς, ἐχθρικόν ἀεροπλάνον ἔρριψε μερικάς βόμβας ἄνευ ἀποτελέσματος κατὰ τοῦ Ἐϋρέτ καί πυροβοληθέν ἀπεμακρύνθη.

ΡΑΓΔΑΙΑΙ ΠΡΟΕΛΑΣΕΙΣ

Τ.Τ. 908, 30 Ιουνίου. Ἦτο πραγματικῶς μεγαλειῶδες τό θέαμα τῆς χθεσινῆς ἐξορμήσεως τῶν φαλάγγων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἐντός τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους. Δέν εἶχεν ἀκόμη ἀνατείλει ὁ ἥλιος τῆς 27ης, ὅτε εἰς τὰς σπουδαιοτέρας διαβάσεις ἐνεφανίσθησαν αἱ Ἑλληνικαί ἐμπροσθοφυλακαί. Εἰσήλασαν εἰς τό ἐχθρικόν ἔδαφος ἄνευ ἀντιστάσεως καί ἐπροχώρησαν βαθύτατα εἰς αὐτό μέ μικράς ἀψιμαχίας μόνον. Ἡ μανία τοῦ στρατοῦ διά τήν ἄμαχον ἀποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ ἀπό τὰς πρώτας ὀχυρωμένας γραμμάς του ἦτο ἀπερίγραπτος. Φθάνοντες ἐπί τῶν ἐρήμων χαρακωμάτων οἱ στρατιῶται μας εὗρισκον τούς βαρυτέρους ὄνειδισμούς διά τόν θρασύδειλον ἐχθρόν. Καί μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά τόν συνήντων πειό πέρα ἐπέτων ἀπό κορυφῆς εἰς κορυφήν, διανύσαντες μέχρι τῆς ἐσπέρας 40-50 χιλίόμετρα. Ὅλοι σχεδόν αἱ ἀκολουθηθεῖσαι ὁδοί ἦσαν ἀνώμαλοι καί ὄρειναι, ὄλοι γυμναί, ἐκτεθειμέναι εἰς τόν δεινόν καύσωνα τῆς χθεσινῆς ἡμέρας, πολλάί δέ καί μέ πλήρη σχεδόν σπάνιν ὕδατος. Ἐν τούτοις, παρ' ὅλα ταῦτα οἱ ἄνδρες ἐπέδειξαν θαυμασίαν ἀντοχήν βαδίζοντες ἀγογγύστως, ἄδοντες καί ἀστεϊζόμενοι καί ἀναζητοῦντες μέ πρωτοφανῆ ὄρεξιν μάχης τόν ἐχθρόν μέχρι βαθείας νυκτός. Αἱ φάλαγγες ἐβάδιζαν τελείως συντεταγμέναι, τηρηθέντων ὅλων τῶν ὄρων τῆς τακτικῆς. Διά τόν δυναθέντα δέ νά παρατηρήσῃ τήν ἐξέλιξιν τῶν στρατευμάτων ἀφ' ὑψηλοῦ ἀπεκαλύπτετο ὠραιότατα ἡ τελειότης τοῦ ἐπιτελικοῦ σχεδίου. Ἐβλεπέ τις νά ἐκτελοῦνται θαυμάσιοι ἐλιγμοί διά τῶν ὁποίων ὄλοι αἱ διαβάσεις καί ὄλοι οἱ αὐχένες ἀπεκλείοντο καί κατεκλύζοντο ὑπό Ἑλληνικῶν στρατευμάτων. Καί εἶχε τήν ἐντύπωσιν ὅτι πολλάί ἑκατοντάδες χιλιάδων στρατοῦ ἐκινούντο ἐλικοειδῶς, ἔτοιμαί νά περισφίξουν ἀναποδράστως ἐντός τῶν ἐλίκων τῶν τὰς ἐχθρικός θέσεις καί τὰ ἐχθρικά στρατεύματα.

Καθώς ἀποδεικνύεται, ὁ Κεμάλ δέν ἐσκόπει βεβαίως νά δώσῃ σπουδαίαν μάχην οὔτε ὑπεραμυνόμενος τοῦ Ἀφίον Καραχισάρ οὔτε χρησιμοποιῶν τὰς ὀχυράς διαβάσεις τοῦ Ρεσίλ Τεπέ καί τοῦ Τσάλ Τεπέ κλπ. Ἀναμφιβόλως ὁμως ἐπρότιθετο ν' ἀντιτάξῃ εἰς τὰ ὀχυρώτερά του

σημεία ισχυράν ἄμυναν, ὅπως κατατρίψη καί φθείρη τὰς δυνάμεις μας καί παρασύρη αὐτάς περισσότερον ἐξασθενημένας εἰς τὰς κυρίας ἀμυντικὰς του γραμμὰς, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν τό τρίγωνον Ἑσκή Σεχήρ - Κιουτάχεια - Σεϊντῆ Γαζῆ. Εὐρεθεῖς ὅμως πρό τῆς τεχνικωτάτης παραλλήλου ὁδεύσεως τῶν ἡμετέρων φαλάγγων καί τῆς ἀκρατήτου ὁρμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ ἠναγκάσθη ν' ἀποσυρθῆ ἀπό παντοῦ τελείως διατηρήσας ἐλαφροτάτην ἐπαφήν δι' ὀλίγων ἰππέων. Τοιοῦτοτρόπως κατελάβομεν διά συντόνου πορείας καί ἄνευ σταγόνος αἵματος ὄχυρωτάτας θέσεις ἐξασφαλιζούσας τὰς διαβάσεις ἐκεῖνας διά τῶν ὁποίων θά διενεργεῖται ὁ ἀνεφοδιασμός τοῦ μαχομένου πολὺ βορειότερον στρατοῦ.

Μεταφορά τραυματιῶν ἀπό τό μέτωπο.

Καθὼς εἶχα ἀναγγεῖλει διά τῆς "Ἀθηναϊκῆς", ἕξ Ἑλληνικαὶ φάλαγγες καί ἡ ταξιαρχία ἰππικοῦ ἐπτὰ ἐξώρμησαν συγχρόνως τὴν πρωΐαν τῆς 27ης κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Ἡ ἐξόρμησις ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ τὴν πρωΐαν τῆς 26ης ἀνεβλήθη ὅμως τὴν τελευταίαν στιγμὴν διὰ νὰ συμπληρωθῆ ἡ προπαρασκευαστικὴ κίνησις ὁμάδος τινός τοῦ βορείου τομέως καί συγχρονισθῆ τελείως ἡ ἐνέργεια εἰς ὅλους τοὺς ὑποτομείς.

Εἰς ὄλους τούς τομεῖς καί τούς ὑποτομεῖς ἐσημειώθη ραγδαία προέλασις. Ἐντός τῆς πρώτης ἡμέρας τῶν ἐπιχειρήσεων ἔπεσεν οὐσιαστικῶς τό Ἀφίον Καραχισάρ, καταληφθέν τυπικῶς τήν ἐπομένην. Ἐπειδή δέ, καθ' ὅλας τάς πληροφορίας, ὁ στρατός τοῦ Καραχισάρ ὑπεχώρησε πρὸς βορρᾶν, αἱ Μεραρχίαι τοῦ νοτίου συγκροτήματος, καλυφθεῖσαι πρὸς νότον, ἐστράφησαν ραγδαίως πρὸς βορρᾶν ἀποτελέσασαι μετὰ τῆς ταξιαρχίας τό ἀριστερόν τῆς παρατάξεώς μας, τό ὁποῖον καμπυλοῦται πρὸς Σεϊντή Γαζῆ.

Σώματα Στρατοῦ τοῦ κέντρου προελάσαντα ραγδαιότατα κατέλαβον σπουδαία ἐρείσματα ἐγγύτατα τῆς κυρίας ἀμυντικῆς γραμμῆς. Σοβαράν ἀντίστασιν εἰς τούς ὑποτομεῖς τούτους συνήντησεν ἡ ** Μεραρχία προσκρούσασα διὰ τοῦ εὐζωνικοῦ τῆς συντάγματος τό ἀπόγευμα τῆς 30ῆς εἰς τό ὠοειδές βουνόν Αἰκερικτζῆ, ὕψους 1020 μέτρων, ἰσχυρῶς ὄχυρωμένον. Κατὰ τήν διεξαχθεῖσαν μάχην ἔλαβον μέρος δύο μόνο λόχοι, οἱ ὁποῖοι ἐπέδειξαν θαυμασίαν διαγωγὴν, μαχόμενοι ἀφόβως καί κανονικῶς ὡς εἰς ἐκτέλεσιν γυμνασίων, μολονότι κατεῖχον τήν πεδιάδα καί ἐβάλλοντο μέ πυροβολικόν καί πολυβόλα ἀφ' ὑψηλοῦ. Ἐκεῖ ἔσχομεν καί τάς πρώτας σοβαράς ἀπωλείας, ἐφονεύθησαν 2 ὀπλίται καί ἐτραυματίσθησαν ἑλαφρῶς, εἰς τὰ ἄκρα κυρίως, 45 περίπου. Οἱ τραυματῆαι διεκομίσθησαν ἀμέσως διὰ τῶν νοσοκομειακῶν αὐτοκινήτων εἰς τὰ μόνιμα νοσοκομεῖα τῶν μετόπισθεν ἐντός 10 ὥρῶν. Απομακρυνομένης δέ τῆς γραμμῆς μας ἰδρύνονται ἀμέσως χειρουργεῖα μέ τούς ἐπιφανεστέρους χειρουργούς μας ὀλίγον ὀπίσω τῆς γραμμῆς τῆς μάχης.

Ἐπίσης, ταχύτατα ἐγένετο παρ' εἰδικῶν ἀξιωματικῶν ἡ ἀναγνώρισις τῶν ὁδῶν συγκοινωνίας, ἐπεσκευάσθησαν τὰ κακά αὐτῶν σημεῖα καί εὐθύς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἤρχισεν ὁ ἀνεφοδιασμός δι' αὐτοκινήτων καί κλιναμαξῶν. Τοιοῦτοτρόπως, μολονότι οἱ ἄνδρες εἶχον ἐφοδιασθῆ μέ τεσσάρων ἡμερῶν ἐφεδρικός τροφάς, ἀμέσως τήν δευτέραν ἡμέραν τῆς ἐπιθέσεως εἶχον συσσίτιον νωπῶν τροφῶν εἰς ἀποστάσεις ἑκατοντάδος καί πλέον χιλιομέτρων μακράν τοῦ κέντρου ἐφοδιασμοῦ, τό ὁποῖον διαρκῶς προωθεῖται.

Ἡ 1η Ἰουλίου εὐρίσκει τάς Ἑλληνικάς δυνάμεις εἰς ἀρίστας θέσεις. Θά εἶνε δέ αὕτη ἡ κρίσιμος ἡμέρα. Διότι κατ' αὐτήν θά φανῆ ἂν ὁ ἐχθρὸς σκέπτεται νά δώσῃ ἀποφασιστικὴν μάχην πρὸ τῆς Κιουταχειάς. Ὅλαι

αί υπάρχουσαι ένδείξεις πείθουν ότι ό έχθρός έξαναγκάζεται νά δώση έκει μεγάλην μάχην. Όσονδήποτε όχυρά και άν είνε τά άμυντικά του έργα, ή καταστροφή του θεωρείται βεβαία, διότι περισφίγγεται πανταχόθεν. Πάντως, αί έπιχειρήσεις τής αύριον θά διαλευκάνουν τήν κατάστασιν άποκαλύπτουσαι τούς σκοπούς του έχθρου.

Αί άεροπορικά άνιχνεύσεις απέδωσαν χθές και σήμερα θαυμάσια άποτελέσματα συντελέσασαι τά μέγιστα εις τάς διαμορφώσεις του σχεδίου έπιχειρήσεων. Ό άνθυπολοχαγός άεροπόρος κ. Θεμελής, βληθείς άνωθεν τής Κιουτάχειας υπό έχθρικού πολυβόλου εις τήν χείρα, κατώρθωσε νά όδηγήση ασφαλώς τό άεροπλάνον του εις τάς γραμμάς μας. Έχθρικόν άεροπλάνον έρριψε βόμβας τινάς κατά του Έυρέτ τό άπόγευμα τής σήμεραν άνευ σοβαρου άποτελέσματος.

Οί πληθυσμοί παρέμειναν όλοι σχεδόν εις τά καταληφθέντα μέρη. Ό Τουρκος δήμαρχος του Άφιόν Καραχισάρ, φυγας μέχρι τουδε εις Ουσάκ και κατάδικος εις θάνατον υπό του Κεμάλ, επιστρέφει αύριον εις τήν έδραν του.

ΠΡΟ ΤΟΥ ΑΦΙΟΝ ΚΑΡΑΧΙΣΑΡ

ΓΕΝ. ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ, 3 Ιουλίου. Ὅτε τήν 30ήν Ἰουνίου κατελήφθη ἡ πόλις τοῦ Ἀφίων Καραχισάρ, πλήρης ἡρεμία ἐπεκράτει ἐντός τῆς πόλεως καί εἰς τά πέριξ. Οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι εἶχον ὅλοι παραμείνει καί ἔσπευσαν νά ὑποσχεθοῦν τάξιν εἰς τούς διοικητάς τῶν εἰσελθόντων στρατευμάτων μας. Κατά τās ληφθείσας πληροφορίας, τό ἀπόγευμα τῆς 28ης Ἰουνίου εἶχεν ἀποχωρήσει σιδηροδρομικῶς πρὸς βορρᾶν τό τελευταῖον τάγμα τῆς φρουρᾶς τοῦ Ἀφίων Καραχισάρ. Καί μετὰ τήν ἀποχώρησιν τούτου, ἤρχισε ἡ ἀνατίναξις τῶν γεφυρῶν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Αἱ προελαύνουσαι τήν 29ην Ἑλληνικαί φάλαγγες ἤκουον ἀκόμη ἐνιαχοῦ ἐκρήξεις συμπληρούσας τό ἔργον τῆς καταστροφῆς.

Τό ἵππικόν τῶν Μεραρχιῶν τοῦ νοτίου συγκροτήματος ἐξηκρίβωσε κατὰ τās ἀνιχνεύσεις του τήν παρουσίαν μιᾶς ἐχθρικῆς ταξιαρχίας ἵππικοῦ, μικρᾶς δυνάμεως, ἀνατολικῶς τοῦ Ἀφίων Καραχισάρ.

Ἄλλ' ἡ μικρά αὕτη δύναμις οὐδεμίαν ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν καί τό Γενικόν Στρατηγεῖον ἀπεφάσισε ν' ἀποσύρη τās κυρίας δυνάμεις τοῦ νοτίου συγκροτήματος πρὸς βορρᾶν, ὅπου ἤρχιζεν ἤδη ὁ σφοδρός ἀγών κατὰ τοῦ ὄγκου τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ, ἰσχυρῶς κατωχυρωμένου.

Εὐτυχῶς δέν εἶχε συντελεσθῆ ἡ κίνησις αὐτή πρὸς βορρᾶν, ὅτε τήν 12.30' πρὸ μεσημβρίας τῆς 1ης Ἰουλίου παρετηρήθη ἡ προσέγγισις μακρᾶς στρατιωτικῆς ἀμαξοστοιχίας ἐξ Ἰκονίου, συγχρόνως δέ ἐσημειοῦτο ἡ παρουσία μεγάλων ἐχθρικῶν δυνάμεων εἰς τά Β.Α. τοῦ Ἀφίων Καραχισάρ ὑψώματα. Πάραυτα ὁ διοικητής τῶν πέριξ τοῦ Ἀφίων Καραχισάρ δυνάμεων ἀνέφερε τήν κατάστασιν εἰς τήν μετακινουμένην μεραρχίαν του ἡ ὁποία, ἀνακόψασα τήν πορείαν της, ἐξηκρίβωσε τās δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καί ὑποστραφεῖσα παρετάχθη καταλλήλως.

Τήν 12ην νυκτερινήν ὁ ἐχθρός ἐνήργησε σφοδράν ἐπίθεσιν. Εἶνε ἀληθές ὅτι ἐπέδειξεν ὀρμὴν μεγάλην καί ἐπιμονήν σκληράν. Παρ' ὅλα ταῦτα ὁμως ἡ ἐπίθεσις του ἀπεκρούσθη καθ' ὅλην τήν γραμμήν. Εὐθύς ἀμέσως διετάχθη ἀντεπίθεσις ἰδική μας, ἡ ὁποία ἐξετόπισε τόν ἐχθρόν

ἀπό τὰς πρώτας γραμμάς του παρὰ τὴν ἐρρωμένην του ἀντίστασιν. Σημειωτέον ὅτι ἡ μάχη διεξήγετο εἰς ὀλίγην ἀπὸ τῆς πόλεως ἀπόστασιν, μόλις χιλιομέτρων τινῶν. Ἐν τῷ μεταξύ ἡ σελήνη ἔδυσσε καὶ ὑπὸ τὸ ἀπλωθὲν σκότος ὁ ἐχθρὸς ἐπανέλαβε λυσσωδῶς τὰς ἐπιθέσεις του. Εἰς ταύτας ἀντετάσσοντο λυσσωδέστεραι ἰδικαὶ μας ἀντεπιθέσεις. Οὐδαμοῦ ἡ ἀπόστασις μεταξύ τῶν ἀντιμαχομένων μερῶν ὑπῆρξε περισσοτέρα τῶν 30-40 μέτρων. Ἦτο δὲ τοιαύτη ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους, διασχιζομένου ἀπὸ ἀλλεπαλλήλους μικρὰς χαράδρας, ὥστε εἰς πολλὰ μέρη ἐπῆλθεν ἀνάμιξις καὶ ἄγριος συνήφθη ἀγὼν μέ τὰ χέρια. Αἱ χειροβομβίδες ἐξερηγνύοντο ὀλόγυρα τῶν ἐπιτιθεμένων καὶ πολλάκις δὲν ἀντελαμβάνετό τις ἐάν ἦτο ἐχθρική ἢ φιλική. Πανταχοῦ ὁμως ὑπερίσχυον οἱ ἰδικοὶ μας ἐκτοπίζοντες διαρκῶς τοὺς Τούρκους ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν καὶ ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὑψωμα.

Ὁ ἐκ τοῦ συστάδην τόσον ἄγριος ἀγὼν ἐξηκολούθησεν ὅλην τὴν νύκτα. Καὶ ἦτο τὸ σκότος, τὸ ὁποῖον ἐπολλαπλασίαζε τὴν ἀγριότητα τῆς μάχης. Τὸ φρόνημα τῶν Τούρκων ἦτο πραγματικῶς ἰσχυρόν. Ἐπολεμοῦσαν μὲ ἀγρίαν χαρὰν, ἐκβάλλοντες θρησκευτικὰς ἐπικλήσεις καὶ προκλητικὰς κραυγὰς. Οἱ στρατιῶται μας τὸ ὁμολογοῦν καυχώμενοι ὅτι κατενίκησαν βορειοανατολικῶς τοῦ Καραχισάρ μίαν ἀκμαίαν καὶ πολεμοχαρῆ τουρκικὴν μεραρχίαν προερχομένην, καθὼς ἔλεγε κάποιος τραυματίας, μέσα ἀπὸ τὴν Κόκκινη Μηλιά.

«Ἄχαχά, Γκιαοῦρ. Γκιαοῦρ. Γκιέλ μπουρντά! Γκιέλ μπουρντά!» ἐκραύγαζαν οἱ Τουρκαλάδες μὲ ἀδιάπτωτον ἠθικὸν εὐθύς ὡς ἐγκαθίσταντο εἰς τὰς νέας των θέσεις καὶ ἔστρεφον πρὸς τοὺς καταδιώκοντας φαντάρους.

Τὴν πρωΐαν ὁ ἀγὼν εἶχεν ἀποκλίνει ὀριστικῶς ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Μεραρχίας, ἡ ὁποία ἀπεδίωξε τὸν ἐχθρὸν πολὺ μακρὰν καὶ ἀπῆλλαξε τὸ Ἄφιόν Καραχισάρ τῆς ἀναφανείσης ἀπειλῆς. Τὴν 2αν Ιουλίου ἔφθασεν εἰς τὸ Ἄφιόν Καραχισάρ ἀποστολὴ ἐδικῶν μηχανικῶν ὑπὸ τὸν κ. Βλάγκαλην, ὅπως μελετήσῃ τὴν κατασκευὴν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἰς τὰ καταστραφέντα 18 χιλιόμετρα καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς συγκοινωνίας.

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ. 3 Ιουλίου. Κατέρχονται επί τῶν νοσοκομειακῶν αὐτοκινήτων διά μέσου τῶν δειράδων τοῦ μικρασιατικοῦ ὄροπεδίου κατά δεκάδας οἱ τραυματῖαι μας. Τυλιγμένοι εἰς τοὺς ἐπιδέσμους των, μέ τά αἵματα χυμένα ἐπάνω εἰς τὰς στολάς των, ἀκτινοβολοῦν ὄλοι χαράν καί ὑπερηφάνειαν. Δεξιά ἀφήνει ἕνας στεναγμόν, ἀριστερά ἐκπέμπει ἄλλος ἐπιφώνημα πόνου· τοὺς προσβλέπετε ὁμως καί ἀμέσως γελοῦν· τοὺς ἐρωτᾶτε καί ἀμέσως θεριεύουν.

Κατά σύμπτωσιν ἔπεσα σήμερα εἰς ὄμιλον ἡρωϊκῶν τραυματιῶν τῆς ** Μεραρχίας, τῆς ὁποίας εἶχα παρακολουθήσει τήν ἐξόρμησιν καί τήν προέλασιν μέχρις Ἐϋρέτ. Εἶνε ἀκράτητοι πολεμισταί, τῶν ὁποίων ἐθαύμαζα τήν δίψαν τῆς μάχης καί τήν ἀγανάκτησιν διά τήν φυγῆν τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπί τέλους τόν συνήντησαν, τόν ἐκτύπησαν εἰς τήν σιδηροφρακτον φωλεάν του, τόν ἀνέτρεψαν, τόν καταδιώκουν.

Κατά τὰς διηγήσεις τοῦ ὑπολοχαγοῦ κ. Παπαγιαννάκη, τραυματισμένου ἐλαφρῶς εἰς τήν κεφαλῆν, ἡ ** Μεραρχία ἐκκινήσασα τήν πρωϊαν τῆς 30ῆς Ἰουνίου ἀπό Ἐϋρέτ ἔφθασε τήν ἑσπέραν εἰς τά πρῶτα ἀντερείσματα τοῦ Καραμπουγιοῦ Νταγ μέ μικράς ἕως ἐκεῖ ἀψιμαχίας. Ὅταν εἶχε φθάσει εἰς ἀπόστασιν 3.000 μέτρων, τό ἐχθρικόν πυροβολικόν ἤρχισε νά βάλῃ ἐναντίον τῶν φαλάγγων μας, Τό ἰδικόν μας πυροβολικόν, ἀναπτυχθέν ἀμέσως, ἀπήντησε μέ πολλήν ἐπιτυχίαν. Καί ἐξηκολούθησεν ἀπροσκόπτως ἡ προέλασις τοῦ πεζικοῦ μέχρις ἀποστάσεως 1000 μέτρων. Ἐκεῖ ἐδέχθησαν σφοδρά πυρά πεζικοῦ καί πυροβόλων. Ἦτο ἡ ὥρα 4 μ.μ. Συνήφθη ἀγών σφοδρός μέ συνεχῆ καί σταθεράν προέλασιν τῶν ἡμετέρων. Τό ἑσπέρας εἶχον ἤδη φθάσει εἰς ἀπόστασιν 200 μόλις μέτρων ἀπό τοῦ ἐχθροῦ, ὅτε ἡ ἐμπροσθοφυλακῆ ἀπήντησεν ἐχθρικά συρματοπλέγματα, τά ὁποῖα λόγω τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους δέν εἶχον παρατηρηθῆ προηγουμένως. Εἶποντο πολλάί σειραί συρματοπλεγμάτων. Ἀμέσως διετάχθη καθήλωσις τῶν προπορευομένων φαλάγγων. Οἱ ἄνδρες, μολονότι κατάκοποι ἐκ τῶν μακροτάτων πορειῶν καί τῆς πολυώρου μάχης, ἤθελον

νά εξακολουθήση ή επίθεσις.

– «Θέλουμε νά κοιμηθοῦμε ἀπάνω στίς ραχοῦλες. Δέν καθόμαστε ἐδῶ!» ἐφώναζαν.

Τέλος ή Μεραρχία κατέλαβε τάς ὠρισμένας θέσεις καί κατηλίσθη. Διά νυκτός ἐξεδόθη γενική διαταγή τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς ἐπομένης. Διετάσσετο δέ ή ἀντί πάσης θυσίας κατάληψις τοῦ Καραμπουγιῶ.

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΤΗΣ 1ης ΙΟΥΛΙΟΥ

Τήν 1ην Ιουλίου, ἀπό τῆς χαραυγῆς τό πυροβολικόν ἤρχισε σφοδρόν προπαρασκευαστικόν πῦρ κατά τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, τάς ὁποίας κατέσκαψε, διανοίξαν τελείως τά συρματοπλέγματα.

Τήν 4ην πρωϊνήν διετάχθη ή ἐξόρμησις τοῦ πεζικοῦ. Εἶνε ἀφάνταστος ή ὀρμητικότης τήν ὁποία ἀνέπτυξαν οἱ εὐζωνοὶ καί οἱ φαντάροι μας. Ἄλλοι κραυγάζοντες τήν προσφιλή πολεμικήν κραυγήν «Ἄέρα! Ἄέρα!» καί ἄλλοι ἄδοντες στίχους τοῦ «Ἄετοῦ» ἐπέτων μέ τήν λόγχην προτεταμένην ἀπό χαράκωμα σέ χαράκωμα. Οἱ Τοῦρκοὶ ἀντέτασσαν ἀληθῶς ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν, ἀλλά χωρίς βραδυπορίαν ἀνετρέποντο καί ἐξεδιώκοντο.

Ἡ κυρία ἐπίθεσις διεξήγετο ἀπό τοῦ δεξιῶ, τό ὁποῖον ἐπετέλει καί τάς μεγαλειτέρας προόδους. Ὁ ἐχθρός περισφιγγόμενος στενώτατα ἐγκατέλειψε τά ὀχυρώματά του καί ἀπεσύρετο εἰς τάς κυρίας ἀμυντικάς του γραμμάς καταβάλλων ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς νά κρατηθῆ ἐπί τοῦ κεντρικοῦ ὄγκου τοῦ Καραμπουγιῶ, τό ὁποῖον ἀπετέλει τήν ἐγγύησιν τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τοῦ μετώπου του. Ἐπί τῶν κυρίων ἀμυντικῶν γραμμῶν διεξήχθησαν νέοι σφοδρότατοι ἀγῶνες. Τήν 4ην μ.μ. ὤραν ὁ ὀρμητικὸς καί ἐνθουσιώδης Μέραρχος κ. Φ. διέταξε γενικήν ἐφοδον. Ὑπῆρξεν ἄγριον καί πανίσχυρον τό τεράστιον κῦμα τῆς γενικῆς αὐτῆς ἐφόδου. Ἐσκάσε παταγωδῶς ἐπί τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων, τά συνέτριψε, τά κατέκλυσε, τά ὑπερέβη μέ θυελλώδη ταχύτητα. Μέ ἀγρίαν χαράν οἱ γενναῖοι Θεσσαλοὶ εὐρέθησαν ἐπί τῶν κορυφῶν τοῦ Καραμπουγιῶ, ἀνέπνευσαν τόν καθαρόν τῶν ἀέρα, ἠτένισαν ἀριστερά πρὸς τήν Κιουτάχειαν, δεξιά πρὸς τό Ἐσκή Σεχήρ καί ἐξηκολούθησαν τό ἔργο των. Ὁ ἀγαπητὸς τῶν Μέραρχος καί συμπολίτης διέτασε γενικήν καταδίωξιν τοῦ ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ. Καί ἐνῶ τό πυροβολικόν ἔβαλεν

ἀκαταπαύστως ἐπιτεῖνον τὴν σύγχυσιν καὶ τὸν πανικόν, τὸ μεραρχιακόν ἵππικόν ἐσπάθιζεν ἀγρίως ὅπου τὸν κατέφθανε καὶ τὸ πεζικόν τὸν κατεδίωκε κατὰ πόδας.

Ἡ ἐπελθοῦσα νύξ διέκοψε τὴν καταδίωξιν. Ὁ ἐχθρὸς ἐγκατέλειπεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πλῆθος νεκρῶν καὶ ἀρκετούς αἰχμαλώτους μὴ καταμετρηθέντας εἰσέτι. Αἱ ἰδικαί μας ἀπώλειαι εἶνε ἐν συγκρίσει μικραί, εἰς νεκρούς ἰδίως ἐλάχιστα.

Ἡ ΜΕΡΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καθ' ἣν ὥραν ἡ ** Μεραρχία διεξήγαγε τὸν σφοδρὸν κατὰ τοῦ Καραμπουγιῦ ἀγῶνα, ἡ ** Μεραρχία, εὐρισκομένη εἰς τὸ δεξιὸν τῆς, ἔφθανεν εἰς τὸ ὕψος τῆς καὶ ἐνεπλέκετο καὶ αὐτὴ εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὴν ἐσπέραν τῆς 30ῆς εἶχε σταθμεύσει εἰς Καράκιοι μέ μικράς παρενοχλήσεις ἐκ μέρους τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τῆς 5ης πρωϊνῆς τῆς 1ης Ιουλίου ἤρχισεν ἡ ἐπίθεσις ἐμπλακέντος εἰς τὴν μεγάλην μάχην τοῦ Καραμπουγιῦ τοῦ ** πεζικοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸ ἀριστερόν τῆς. Τὸ 2ον τάγμα τοῦ Συντάγματος τούτου, κατέχον τὸ ἄκρον ἀριστερόν, ἦλθε πρῶτον εἰς ἐπαφὴν μέ τὸν ἐχθρόν. Εὐρέθη πρό ἀποτομωτάτου ὑψώματος, λίαν ἀνωμάλου καὶ βραχῶδους, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀπόπτου θεώμενον ἐφαίνετο τελείως ἀπρόσιτον. Λόγω τῆς βραχῶδους φύσεως τοῦ ἐδάφους τὰ ἐχθρικά χαρακώματα ἦταν τελείως κεκαλυμμένα, τόσον δηλαδή ὥστε οἱ ἀξιωματικοὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν κατεπλάγησαν διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὴν τελειότητα τῆς κατασκευῆς. Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὸ τάγμα ἔφθασεν ἐγγύτατα τῶν χαρακωμάτων, τῶν Τούρκων ὑπολογιζόντων ὅτι, ἐάν ἔβαλον ἐξαίφνης καὶ πλησιέστατα κατὰ τῶν ἐφορμώντων, θὰ τοὺς κατέπληττον καὶ θὰ τοὺς ἀνέτρεπον. Διὰ τοῦτο, ἐνῶ καὶ διὰ λίθων θὰ ἠδύναντο νὰ συγκρατήσουν ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοὺς ἐπιπίπτοντας, ἠυδόκησαν νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν ὑψηλότερον πρό τῶν χαρακωμάτων τῶν καὶ ἐντὸς αὐτῶν. Ἐπεσαν ὁμως πολὺ ἔξω εἰς τοὺς λογαριασμούς τῶν. Διότι ὅπου ἐπάτησεν ἡ ἑλληνικὴ ἀρβύλα ἐστερεώθη καλά καὶ ὅπου ἤστραψεν ἡ ἑλληνικὴ λόγχη συνετρίβη ἡ τουρκικὴ. Ἐπάνω λοιπὸν εἰς τοὺς ἀγρίους ἐκείνους βράχους συνήφθη ἀγριωτέρα πάλιν διὰ τῶν λογῶν καὶ τῶν χειροβομβίδων στῆθος μέ στῆθος. Τὸ ἑλληνικὸν τάγμα διεσπάρη μέσα στὰ τουρκικὰ χαρακώματα καὶ διεξήγετο ἀγῶν ἀνδρός

πρός άνδρα. Ο διοικητής του τάγματος κ. Αλεξάκης έτραυματίσθη μέ χειροβομβίδα εις την κεφαλήν εντός έχθρικού χαρακώματος, ό έπιτελής του λοχαγός κ. Παπαγιάννης επίσης. Άλλοι πέντε άξιωματικοί του τάγματος οί κ.κ. Βλαζάκης, Χατζησταύρου, Τοράκης, Τζιορτζακάκης και Τασός έτραυματίζοντο. Οί άνθυπολοχαγοί Γερακάκης και Άνυφαντάκης έπεςαν νεκροί ήρωϊκώς μαχόμενοι.

Έκ των Τούρκων έφονεύθησαν, κατασφαγέντες διά της λόγχης των έφορμώντων, πολυάριθμοι. Σωροί πτωμάτων έγέμιζαν τά χαρακώματα, καθ' ήν στιγμήν οί νικηταί ώρμων εις την καταδίωξιν των ύπολειφθέντων έχθρων μέ έπικεφαλής τον ίδιον ταγματάρχην τραυματισμένον και αίματοβαφή.

Πλήθος τουρκικών όπλων έγκατελείφθησαν εκεί, έκυριεύθησαν δέ και πέντε πολυβόλα, καθ' ήν στιγμήν έβαλλον άκόμη. Αί τουρκικαί πεδιναί πυροβολαρχίαι σιγήσασαι πολύ ένωρίτερον είχον άποσυρθή και διέφυγαν.

Τό έσπέρας της 1ης Ιουλίου, αί δύο έπιθετικά Μεραρχίαι του ** Σώματος Στρατού, τό δεξιόν δηλαδή της παρατάξεώς μας, είχον έκπληρώσει τον άντικειμενικόν αυτών σκοπόν, καταλαβοῦσαι τά καθωρισμένα διά της διαταγής των έπιχειρήσεων σημεία μετά πλήρη κατανίκησιν και μεγάλην φθοράν του έχθρου.

Ο ΕΧΘΡΟΣ ΥΠΕΡΦΑΛΛΑΓΙΖΕΤΑΙ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ, 4 Ιουλίου. Καθ' ὅλην τήν ἡμέραν τῆς Παρασκευῆς καί τοῦ Σαββάτου ἐξηκολούθησε σφοδρός ἀγών εἰς τό δεξιόν τοῦ νοτίου τομέως μας. Μετά τήν κατάληψιν τοῦ ὄχυρωτάτου Καραμπουγιῶ Ρουκλοῦ Ντάγ,* τό ὄποϊον ἦτο ὅσον καί τό ὄνομά του ἀτελεύτητον καί εἰς ἕκτασιν καί εἰς ὄχυρώσεις, συνεχίσθη ἡ μάχη τήν 2αν Ιουλίου ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν συμπραττουσῶν μεραρχιῶν μας τοῦ ὑποτομέως ἐκείνου. Καί ἡ μὲν πρώτη μεραρχία προήλασε παραλλήλως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πέραν τῆς Μαλατείας πρὸς Μακχάτ, ἡ δέ δευτέρα, διαβάσα διὰ συνεχῶν μαχῶν τό Σαριτζέ Ντάγ ἀπό τοῦ ἀριστεροῦ του ἄκρου, προήλασε πρὸς Ἐρικλῆ, τό ὄποϊον κατέλαβε κατόπιν σφοδρᾶς μάχης.

Τήν πρωΐαν τῆς 3ης Ιουλίου, ἡ μεραρχία ἐξηκολούθησε τάς ἐπιθέσεις της μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τό Ντάμ Καγιά καί τό Καντάκ Ντάγ. Ὁ ἐχθρός ἦτο πανταχοῦ θαυμασίως ὠχυρωμένος. Ἐν τούτοις τά ὄχυρώματά του ἀνεσκάφησαν ὑπό τοῦ πυροβολικοῦ μας σπαταλήσαντος χιλιάδας βλημάτων. Τά γενναῖα ἀττικά συντάγματα δι' ἄλλεπαλλήλων ἐφόδων κατελάμβαναν ἕν πρὸς ἕν τά χαρακώματα τοῦ ἐχθροῦ. Καί τήν ἑσπέραν τῆς 3ης Ιουλίου εὐρίσκοντο τά ὑψώματα τοῦ Καντάκ Ντάγ ὑπό τήν κατοχήν των. Διά λυσσαλέων ἀντεπιθέσεων προσεπάθησεν ὁ ἐχθρός ν' ἀνακαταλάβῃ τό Καντάκ Ντάγ καί ἀποσοβῆσιν τήν κύκλωσιν. Πλήν οὐδέν κατώρθωσε. Προκεχωρημένα τμήματά μας ἐφθασαν τήν νύκτα τῆς 3ης πρὸς τήν 4ην Ιουλίου μέχρι τοῦ χωρίου Φεντούκ.

Ἐχουν συλληφθῆ πολλοί αἰχμάλωτοι μή καταριθμηθέντες. Μεταξύ αὐτῶν καί δύο ἀξιωματικοί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ἔφεδρος ἀνθυπολοχαγός. Εἶνε γαλλομαθέστατος καί κατάγεται ἐκ Σμύρνης. Ἐξαιρετικὴν φροντίδα καταβάλλει ὁ ἐχθρός, ὅπως περισώσῃ τό πυροβολικόν του, τό ὄποϊον ἀποσύρει διὰ τοῦτο λίαν ἐγκαίρως. Ἐπί τοῦ Καραμπουγιῶ ὀρειβατικῆ

* Σ.τ.Ε. Στὴν πραγματικότητα, πρόκειται γιὰ τὶς δύο συνεχόμενες ὀροσειρὲς Καραμπουγιῶ Ντάγ καὶ Ρουκλοῦ Ντάγ.

πυροβολαρχία τοῦ ἐχθροῦ, παραμείνασα, κατώρθωσε νά βάλῃ ἕξ ὀβίδας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Στρατηγείου τῆς ἰδικῆς μας μεραρχίας καί ἄνωθεν ἀκριβῶς τῆς θέσεως τοῦ Μεράρχου κ. Β. Εὐτυχῶς, δέν ἐσημειώθη οὐδέν δυστύχημα, μολονότι ἐπὶ τοσοῦτον ἀπετόλμησε νά παραμείνῃ. Καί εὐθύς κατέφθασε τό πεζικόν μας εἰς τὰ πυροβολεῖα της, ὅποτε ἡ πυροβολαρχία εἶχε γίνει ἄφαντος ἀναρπαγεῖσα πρὸς τὰ ὀπίσω διὰ μέσου τῶν χαραδρῶν.

Τοῦ ἰδικοῦ μας πυροβολικοῦ ἡ δρᾶσις ὑπῆρξε ἀξιοθαύμαστος, ὄχι μόνον διὰ τὴν ταχίστην ἀνάπτυξιν καί τὴν εὐστοχίαν ἀλλὰ καί διὰ τὴν ριψοκίνδυνον αὐταπάρνησιν τῶν στελεχῶν. Τόσον ἐξετίθεντο καί ἐρριψοκινδύνεον, ὅταν ἡ ἀνάγκη τό ἐκάλει, ὥστε ὁ ἀείμνηστος ταγματάρχης τοῦ πυροβολικοῦ Ἰωάννης Ἀγαπητός, εἰς ἐκ τῶν ἀρίστων ἀξιωματικῶν μας, ἐφονεύθη διὰ σφαίρας Μάουζερ, ἡ ὁποία, εἰσελθοῦσα διὰ τοῦ ἄνω χείλους, διέτρησε τό κρανίον του. Πολλοὶ τῶν συλληφθέντων Τούρκων αἰχμαλώτων φέρουν ἰταλικῆς κατασκευῆς στολάς, οἱ δὲ ἀτομικοὶ των ἐπίδεςμοι εἶνε ὅλοι Ἰταλικοὶ καί Ρωστικοὶ. Ὅλοι σχεδόν οἱ Τοῦρκοι νεκροὶ καί αἰχμάλωτοι εὐρέθησαν ἐφωδιασμένοι διὰ χρημάτων. Εἶδον καί ὠραῖον Κεμαλικόν ταχυδρομικόν δελτάριον μέ καλλιτεχνικώτατα γραμματόσημα παριστῶντα τό μέν ἐν τὴν νίκην τῶν Δαρδανελλίων κατὰ τόν Εὐρωπαϊκόν πόλεμον μέ σχεδιασμένην ὀλόκληρον τὴν Χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, τό δὲ ἄλλο τόν ἀναμνηστικόν ὀβελίσκον τοῦ Τουρκικοῦ Συντάγματος καί τό τρίτον τόν Πύργον τοῦ Λεάνδρου.

Καθ' ὄλην τὴν ἔκτασιν τοῦ θεάτρου τῶν τελευταίων μαχῶν συνήντων τὰ στρατεύματά μας ἀρχαῖα Φρυγικὰ ἐρείπια καί πλεῖστα Βυζαντινά. Ἐντελῶς πρωτότυποι ἦταν οἱ Φρυγικοὶ Τύμβοι, κωνοειδεῖς, ἐσκαμμένοι ἐσωτερικῶς, μέ μικρὰ παράθυρα, ὅλοι δὲ μονοκόμματοι, κατεσκευασμένοι μᾶλλον ἐξ ἀπολιθωθείσης ἀργίλλου. Καλόν θά ἦτο νά ἀποσταλοῦν ἀμέσως εἰδικοί ἀρχαιολόγοι πρὸς ἐξέτασιν καί εἰδικὰς ἐρεῦνας.

Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι τῶν περιφερειῶν τούτων ἐπέδειξαν ἐχθρικοτάτην διαγωγὴν κατὰ τοῦ μαχομένου στρατοῦ μας. Καί ὅπου δέν ἐγκατέλειψαν τὰ χωρία των, ἀκολουθοῦντες καί βοηθοῦντες τόν Κεμαλικόν στρατόν, παρέμειναν διὰ νά ἐπιχειροῦν δολοφονικὰς ἐπιθέσεις κατὰ μικροτέρων τμημάτων τῶν φαλάγγων μας ἢ μεμονωμένων στρατιωτῶν. Ἐναντίον τῶν χωρίων τούτων ἐφηρμόσθησαν τὰ πολεμικά νόμιμα.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις εἰς πολεμικὴν ἐνέργειαν καὶ εἰς σχετικὰς ποικιλίας ὑπῆρξεν ἡ δρᾶσις τῶν μεραρχιῶν τοῦ δεξιοῦ ὑποτομέως μας, αἱ ὁποῖαι διὰ τῆς ραγδαιοτάτης προελάσεώς των, τῆς ἐπιθετικῆς των ὁρμῆς, τῆς αὐτοθυσίας των, ὑπερεφάλαγγισαν τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως. Διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν μικρῶν λεπτομερειῶν προσθέτω ὅτι ὑπὸ τοῦ ὑπιδάρχου κ. Μ. τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Μεραρχίας κατελήφθη τὸν πρῶτον ἡ Κιουτάχεια... τηλεφωνικῶς, ἀπὸ τῆς 29ης Ἰουνίου ἀκόμη. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης, φθάσας πρὸς ἀναγνώρισιν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ἰσχανιέ, εἶδεν οὗτος τὸ τηλεγραφικὸν σύρμα διατηρούμενον ἀβλαβές. Εὐθύς προσήρμωσε τηλεφωνικὴν συσκευὴν καὶ... ἔλαβε γραμμὴν.

- Ἄλό! ἄλό! ἐκάλουν ἀπὸ πολὺ μακρὰ.
- «Τί εἶνε αὐτοῦ;» ἠρώτησε τουρκομαθὴς ἱππεύς.
- «Ἐδῶ Κιουτάχεια. Ἐκεῖ;».
- «Σταθμὸς Ἰσχανιέ».
- «Ποιὸς εἶνε στό τηλέφωνο καὶ τί θέλει;».
- «Στρατιώτης τηλεφωνητής. Οἱ Γκιουνάνηδες ἔφθασαν. Ζητῶ διαταγὰς τί νὰ κάμω».
- «Νὰ λάβῃς διαταγὰς ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς σου».
- «Οἱ ἀξιωματικοί μου ἐδραπέτευσαν. Εἶμαι μόνος».
- «Πῶς ὀνομάζεσαι;».
- «Χαλήλ Ἀζίζ».
- «Πῶς ὀνομάζοντο οἱ ἀξιωματικοί σου;».
- «Μουσταφᾶ Κεμάλ, Ραφέτ πασάς, Ἰσμέτ πασάς...».
- «Ἄ! βρωμο-ρωμηέ! Σκυλί Γκιαούρ! Σέ κατάλαβα ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ποιὸς εἶσαι!...». Καὶ τὸ τηλέφωνον ἐκόπηκεν ἀποτόμως.

Ὅπωςδήποτε ὅμως ἡ τηλεφωνικὴ κατάληψις τῆς Κιουτάχειας εἶχε συντελεσθῆ!

Ελεύθερες ώρες των φαντάρων μέσα στο φυλάκιο.

ΑΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΙΚΩΝ ΦΑΛΑΓΓΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ, 4 Ιουλίου. Ἡ πίεσις τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ ἀπὸ Β.Δ., ὁ πλευρικός λογχισμός τοῦ μικτοῦ ἀποσπάσματος ἀπὸ Τσεντίτζ, ἡ σφοδρὰ κρούσις κατὰ μέτωπον ἐκ τοῦ νότου, ἡ ὀρμητικὴ πλευρική κρούσις κατὰ μῆκος τῆς γραμμῆς Ἄφιόν - Κιουτάχειας, τὸ τελειωτικὸν τοπικῶς κτύπημα τῆς νοτίας ὁμάδος κατὰ τοῦ Ἄφιόν Καραχισάρ, ἡ ἐνεργητικὴ ἀπειλὴ τῆς βορείας ὁμάδος κατὰ τοῦ Ἑσκή Σεχέρ, ἐπιχειρούμενα ὅλα ταυτοχρόνως, ὅλα ραγδαίως, ὅλα ἀποφασιστικῶς, παρεζάλισαν προφανῶς τὸν Κεμάλ καὶ τοὺς στρατηγούς του. Αἱ τέλειαι ὀχυρώσεις, τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ἡ σχετικῶς μεγάλη ἀριθμητικὴ του δύναμις, ἡ ἀπομάκρυνσις μας τόσοσιν πολὺ ἀπὸ τὰς βάσεις μας παρεῖχον εἰς τὸν Κεμάλ πλείστας ἐλπίδας ἀποτελεσματικῆς του ἀμύνης καὶ μετατροπῆς τοῦ ἐπιθετικοῦ ἀγῶνος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς χρονίζοντα ἀγῶνα χαρακωμάτων. Διὰ τοῦτο ἐπέισθη νὰ παραμείνη, νὰ ὑπερασπίσῃ τὸ ὀχυρὸν τρίγωνον Κιουταχειας - Σεϊντή Γαζῆ - Ἑσκή Σεχέρ καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ τῶν ὅλων. Τὸ σχέδιον ὁμῶς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου ὑπῆρξε τόσοσιν ἐπιτυχές, ἡ ἐφαρμογὴ του τόσοσιν τελεία, ἡ ὀρμὴ τῶν στρατευμάτων μας τόσοσιν ἀκράτητος καὶ ἡ ἐθελοθυσία των τόσοσιν μεγάλη, ὥστε, ὡσάν νὰ ἐπρόκειτο περὶ μεγάλων γυμνασιῶν, τὴν ὠρισμένην ἡμέραν ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ παρέλυσε πρό τοῦ κινδύνου πλήρους περικυκλώσεως καὶ αἱ μεραρχίαι του ἤρχισαν τρεπόμεναι εἰς φυγὴν.

Ἡ δρᾶσις τῶν διαφόρων σωμάτων καὶ συγκροτημάτων τῆς Στρατιᾶς ὑπῆρξε τελείως συγχρονισμένη καὶ ἀρμονικὴ, ὡς διέγραφε καὶ διέτασσε ἡ σοφὴ μπαγκέτα τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

Ἐφόσον ὁ ἐχθρὸς θὰ ὑπεστήριζεν ἰσχυρῶς τὴν Κιουτάχειαν, ἡ ὑποχώρησις του ἐν περιπτώσει ἥττης φυσικόν ἦτο νὰ γίνῃ πρὸς Ἑσκή Σεχέρ καὶ Σεϊντή Γαζῆ. Ἐκεῖθεν λοιπόν ἔπρεπε νὰ ὑπερφαλαγγισθῆ. Τὴν σχετικὴν κίνησιν ἀνέλαβον δύο Μεραρχίαι, αἱ ὁποῖαι μέχρι μὲν τοῦ Ἑϋρέτ προήλασαν σχεδόν ἀνενοχλήτως, ἐκεῖθεν ὁμῶς ἀπὸ τοῦ Καραμπουγιού Ντάγ διεξήγαγον σκληρότατον ἀγῶνα καὶ ἐκέρδισαν

σπιθαμήν πρὸς σπιθαμήν τό ἔδαφος, ἐπιτυχοῦσαι νά ἐμφανισθοῦν χθές εἰς τὰ ἐσωτερικά πλευρά τοῦ ἐχθροῦ καί νά τόν ἐξαναγκάσουν εἰς γενικήν ὑποχώρησιν. Οἱ ἀγῶνες τῶν δύο τούτων Μεραρχιῶν τήν 2αν καί 3ην Ἰουλίου ἐπὶ τοῦ Σαριτζέ Ντάγ πρὸς Ἐρικλῆ, πρὸς Ντάμ Καγιά, πρὸς Καντάκ Ντάγ ὑπῆρξαν σειρὰ ἡρωϊσμῶν καί ἀνδραγαθημάτων. Ἡ ὁρμή τῶν ἐπιτιθεμένων ἦτο πάντοτε θυελλώδης καί ἡ ἀντίστασις των εἰς τὰς ἀντεπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ γρανιτώδης πάντοτε. Ἐδῶ ἀνηρπάζοντο μέσα ἀπὸ πυροβολεῖα τῶν Τούρκων δύο πολυβόλα συστήματος Μαξίμ, βάλλοντα ἀκόμη. Ἀλλοῦ ἐβάλλοντο ἀπὸ ἐχθρικόν πυροβολικόν στά Στρατηγεῖα τῶν Μεραρχιῶν. Ἀλλά ἡ προχώρησις ἐξηκολούθει πάντοτε, τό ἔδαφος ἐκερδίζετο ὀριστικῶς, ἡ ὑπερφαλάγγισις ἐπετυγχάνετο σταθερῶς.

Τό ἀπόγευμα τῆς 3ης Ἰουλίου, ὁ ἐχθρός ἀντελαμβάνετο ὅτι ἐκινδύνευε ν' ἀποκλεισθῆ. Καί διέτασσε γενικήν ὑποχώρησιν. Εἰς πλεῖστα τμήματά του ἐσημειώθη πανικός. Ἀντιθέτως, ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἰδικῶν μας στρατευμάτων ἐκορυφώθη. Καί ὑπὸ τό φέγγος τῆς σελήνης, καταφανῶς μεροληπιτοῦσης ὑπέρ τῶν νικητῶν, κατεδιώκετο ἀγρίως πᾶν ὑποχωροῦν ἐχθρικόν τμήμα. Μετά δέ τήν πρώτην γραμμὴν τῆς ὑπερφαλαγγίσεως, ἐσχηματίζετο διὰ νυκτός παραλλήλως καί δεξιώτερον δευτέρα γραμμὴ διὰ τῆς κατεσπευσμένης πρὸς τὰ ἄνω προχωρήσεως μεραρχίας τῆς νοτίας ομάδος, ἐχούσης τόν μεγαλείτερον ἀριθμόν μεταξύ τῶν δρωσῶν μεραρχιῶν καί τόν ὑψηλότερον Μέραρχον μεταξύ τῶν δρωντων Μεράρχων. Ἡ Μεραρχία αὐτὴ ἐπρόκειτο νά ἐξημερωθῆ σήμερον δεξιά τοῦ Σαριτζέ Ντάγ. Δεξιώτερον καί αὐτῆς θά ὀρθώση τρίτην γραμμὴν ὑπερφαλαγγίσεως, τρίτον φραγμόν κατὰ τῶν φευγόντων τό ἵππικόν μας.

Γράφω τὰς γραμμάς αὐτάς βιαστικά τὰς πρωϊνάς ὥρας τῆς 4ης Ἰουλίου. Τὰ πρόσκαιρα νοσοκομεῖα ὑποδέχονται γύρω μου δι' ὅλης τῆς νυκτός τραυματίας. Τὰ αὐτοκίνητα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ ροχθοῦν ἀκαταπαύστως, ἀναχωροῦντα μέ πολεμοφόδια, πού σχεδόν ἐξηντλήθησαν στή γραμμὴ τῆς μάχης. Τό τηλεφωνικόν κέντρον ἀγρυπνεῖ καί αὐτό λαμβάνον καί μεταδίδον πληροφορίας καί διαταγὰς. Τίποτε δέν κοιμᾶται, τίποτε δέν ἡσυχάζει, τίποτε δέν ἀδρανεῖ. Ὅλα νομίζει κανεὶς ἀγρυπνοῦν, κινοῦνται, δροῦν, μοχθοῦν, ποθοῦν νά μετάσχουν τῶν ἀγαθῶν τῆς νίκης. Εἶνε ἡ ὥρα τρίτη πρωϊνῆ. Κάποιος ἀξιωματικὸς ἐξορμᾷ ἀπὸ τό τη-

λεφωνικόν κέντρον, εισβάλλει εις τήν πενιχράν μου καλύβην, άπλώνει τά δάκτυλά του εις τόν κακῶς φωτιζόμενον χάρτην, κατατρώγει διά τῶν βλεμμάτων τρία - τέσσαρα χωριά καί επί τέλους ανακράζει:

– Νά το! έφθασαν στό Φεντούκι! Θα ξημερωθούν στή σιδηροδρομική γραμμή. Θα τούς πιάσουν! Τούς πιάσαμε... Αύριο έχουμε μεγάλο Πάσχα. Πρέπει νά κυριευθοῦν έντός τῆς ήμέρας ή Κιουτάχεια καί τό Έσκη Σελή! Θα κυριευθοῦν! Ο πόλεμος, κύριοι, τελειώνει αύριο!...

Ώρα 3.20'. Τό τραυματιοφόρον τραίνο σφυρίζει. Πρέπει νά έξαποστείλω μέ τόν συνοδόν του ό,τι κατώρθωσα νά συναρμολογήσω έν μέσω τόνων θορύβων, κόπων καί πρό παντός συγκινήσεων.

Τραυματίες.

Μέσα σέ έχθρικά χαρακώματα.

Τραυματίες.

Περυσλλογή τραυματιών.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

Τό λίχνισμα τοῦ σιταριοῦ.

Πλύσιμο ρούχων.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

Τό κούρεμα.

Έπιδιόρθωσι άρβύλων.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

Ξεψείρισμα.

«Πιάσιμο» νερού από τό ποτάμι.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ.

Επιτηρώντας Τούρκους αίχμαλώτους πού καθαρίζουν πατάτες.

Κατασκευή μακαρονιών.

**ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑΝ.
ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΩΡΑΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ.**

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ, 5 Ιουλίου. Τό Γενικόν Στρατηγεῖον τῆς Στρατιάς κατηυθύνθη σήμερον τό πρωῖ εἰς Κιουτάχειαν χωρίς νά ἔχη ἀκόμη πληροφορίας ἄν κατελήφθη ἡ πόλις ἢ ὄχι. Διετρέξαμεν δεκάδας χιλιόμετρων ἀνά τό ἀχανές ὄροπέδιον, ἐν μέσῳ τῶν γονίμων ἀγρῶν, τοὺς ὁποίους οἱ ἀπλοῖκοί ἰδιοκτῆται των ἐθέριζαν ἐντελῶς ἡσυχοί. Πολυἀριθμοὶ ἀγέλαι βωδιῶν ἔβροσκον εἰς τοὺς ἀνθισμένους λειμῶνας φυλασσόμεναι ἀπό ἀνηλίκους βουκόλους. Μακαρία εἰρήνη ἐβασίλευεν εἰς τὰς ὠραίας αὐτάς ἐκτάσεις. Καί ὅμως χθές ἀκόμη ἐμυκᾶτο εἰς τὰς ἀπέναντι ὄροσειράς ἡ μάχη, σήμερον ἀκόμη διέρχονται οἱ τραυματῆται μας. Τὴν μεσημβρίαν διερχόμεθα τό Ἄλτουντᾶς, βορείως τοῦ ὁποίου πολυήμερος μάχη εἶχε διεξαχθῆ κριθεῖσα μόλις χθές διὰ τῆς νίκης τῶν Ἑλληνικῶν ὄπλων καί τῆς φυγῆς τοῦ ἐχθροῦ. Δεξιά μας, ὁ περιώνυμος λόφος 1020 τοῦ Ἀϊκερικτζῆ, ποτισμένος μέ ἀφθονον εὐζωνικόν αἷμα. Ἐμπρός μας, ἀριστερά μας μετ' ὀλίγον, τό ἀπρόσιτον Ἀκτσάλ Ντάγ, φυσικόν ὄχυρώτατον προπύργιον τῆς Κιουτάχειας ἀπό νότου. Ἀπό τοῦ ὕψους τοῦ αὐχένος βλέπει τις ἐκατέρωθεν τὰ πυροβολεῖα καί τὰ χαρακώματα τοῦ ἐχθροῦ, τελείας ὄχυρωματικῆς τέχνης, προσθέτοντα εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἐδάφους ὅτι ἔλειπε διὰ νά γίνῃ ὁ αὐχὴν ἀπόρθητος. Εὐρύτατον πεδῖον βολῆς ἐκτείνεται ἐνώπιόν μας. Ὅλη ἡ κοιλάς τοῦ Ἀτλαντικοῦ βάλλεται ἐφ' ὄλων τῶν σημείων τοῦ αὐχένος. Πρέπει νά ἔχη τις ἄμεσον ἀντίληψιν τῆς θέσεως, διὰ νά κατανοήσῃ τό θαῦμα τῆς ἡρωϊκῆς προσπελάσεως τοῦ στρατοῦ μας καί τό κατόρθωμα τῆς διανοίξεως τῶν διαβάσεων αὐτῶν. Πέραν τοῦ Ἀκτσάλ Ντάγ συναντῶμεν πυκνάς φάλαγγας στρατοῦ ἐν πορείᾳ ἢ στρατοπεδεύσει. Καί τό χαρμόσυνον ἄγγελμα τῆς καταλήψεως τῆς Κιουταχείας μεταδίδεται ἀπό τό στόμα αὐτῶν τῶν ἐκπορθητῶν της.

– Ἐπεσε, παιδιά;

– Ἐπεσε! Ἐμεῖς δέν μπήκαμε ὅμως...

Ίδου τό μαρτύριον τοῦ Ταντάλου, διαρκοῦν μίαν μόνον στιγμὴν, ἀλλὰ ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς τὴν αἰωνιότητα ἐκείνου. Ἐπειτα ἀπὸ πορείας ἡμερῶν καὶ νυκτῶν, ἀπὸ μάχας αἱματηρᾶς καὶ ἀγρίας, ἀπὸ κόπους καὶ θυσίας ἔφθασαν τέλος πάντων πρὸ τῆς περιμαχήτου πόλεως, ἀντίκρουσαν τὸ Βυζαντινὸ τῆς κάστρο καταυγαζόμενον ἀπὸ τὴν αἴγλην τῆς νέας νίκης, ἀντίκρουσαν τὰ τζαμιά τῆς ταπεινωμένα ἀπὸ τὴν ἥτταν τῆς βαρβαρότητος, καὶ ἀντὶ νὰ εἰσέλθουν, διετάχθησαν ἀμέσως νὰ βαδίσουν πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν. Καὶ βαδίζουν ἀκούραστοι, ἐνθουσιώδεις, θαυμαστοί. Ἀναγνωρίζουν τὸν Διάδοχον καὶ τὸν κ. Παπούλαν. Ἐκσποῦν εἰς ἰσχυρὰς ζητωκραυγὰς, ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὁποίας μόνον στήθη πολεμιστῶν, νικητῶν στήθη δύνανται νὰ βγάλουν.

- Ζήτω ὁ Διάδοχος.
- Ζήτω τὸ καμάρι τοῦ Θρόνου.
- Ζήτω ὁ Στρατηγός μας.

Η ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ

Εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον πεδιάδος ἐκτάσεως 20 περίπου χιλιομέτρων, εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀτζέμ Ντάγ, ἀργιλλώδους βουνοῦ μέ λευκοτάτας χαράδρας, ἐκτείνεται ἡ Κιουτάχεια. Τὴν ἀντικρύζομεν ἀπὸ μακρὰν καὶ νομίζει κανεὶς ὅτι τὰ αὐτοκίνητά μας αὐξάνουν τὴν ταχύτητά των ὠθούμενα ἀπὸ τὴν ἀνυπομονησίαν μας.

Ἡ Κιουτάχεια κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μικτοῦ Ἀποσπάσματος τὸ ὁποῖον διοικεῖ ὁ συνταγματάρχης κ. Τσιρογιάννης, τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς 4ης Ἰουλίου. Ταυτοχρόνως κατέφθανον εἰς τὰ βόρεια προάστειά τῆς τμήματα τῆς 10ης Μεραρχίας τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, τὸ ὁποῖον κατήλθεν ἀπὸ τὴν Προῦσαν. Μετὰ εἰκοσιτέσσαρας ὥρας εἰσῆρχετο εἰς τὴν πόλιν ὁ Διάδοχος Γεώργιος, ὁ Ἀρχιστράτηγος Μ. Ἀσίας κ. Παπούλας καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τῆς Στρατιᾶς. Ὁ κ. Τσιρογιάννης εἶχε διατάξει νὰ σταματήσῃ ἡ κυκλοφορία τῆς πόλεως, δέν ἐπέτρεψε δέ καὶ εἰς τοὺς στρατιώτας του νὰ εἰσέλθουν πλὴν τῶν φρουρῶν καὶ τῶν περιπόλων.

Μόλις κατέφθασεν ὁ Ἀρχιστράτηγος, ἐγκατεστάθη εἰς τὸ Διοικητήριον. Οἱ κάτοικοι χωρὶς νὰ γνωρίζουν ποῖος εἶνε ἐφαντάσθησαν ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ὅτι εἶνε κάποιος μέγας “κομαντάντης”. Ἀμέσως ἐσηματίσθησαν ἐπιτροπαὶ Ἑλλήνων, Ἀρμενίων καὶ Τούρκων, αἱ ὁποῖαι

παρουσιάσθησαν εις τόν στρατηγόν. Ὁ Τουρκοκός δήμαρχος Χουσεϊν ἐφένδης παρέδωσε τήν πόλιν ὑποσχεθείς ἐκ μέρους τοῦ Μουσουλμανικοῦ στοιχείου τάξιν καί ὑποταγήν εις τά κελεύσματα τῆς νέας διοικήσεως, τήν ὁποίαν σέβονται ὅσον καί τήν παλαιάν. Ὁ κ. Παπούλας διεβεβαίωσε τόν δήμαρχον ὅτι ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἀδιακρίτως φυλῆς καί θρησκείας, θά προστατευθοῦν καί θά τύχουν δικαιοσύνης, διότι ὁ Ἑλληνικός στρατός ἔρχεται ὡς ἐκπολιτιστής καί εἰρηνοποιός.

Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὅλοι ἰσχυροί, ὠχροί, φάσματα ἀνθρώπινα. Διότι οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ ἕνδεκα ἤδη μῆνας ἐκρύπτοντο εις τά σκοτεινά ὑπόγεια τῶν σπιτιῶν, ὅπως ἀποφύγουν τήν ἐξορίαν εις Σεβάστειαν, ὅπου εὐρίσκονται πλέον τῶν χιλίων ἀνδρῶν. Ἐννέα Ἕλληνες ἐπιχειρήσαντες κατά τὰς ἡμέρας τῶν ἐξοριῶν ν' ἀποδράσουν εις Προῦσαν καί συλληφθέντες ἐθανατώθησαν οἰκτρῶς. Μεταξύ αὐτῶν ἦσαν καί οἱ δημοδιδασκαλοὶ Βασ. Δομάτσης καί Νικ. Παπαδόπουλος. Θά ἦσαν δέ ἀγριώτεροι οἱ διωγμοὶ ἐπεκτεινόμενοι καί εις τά γυναικόπαιδα, ἐάν δέν ἐτύγχανε φιλάνθρωπος μουτσαρίφης, ὁ Ραχμῆ βέης, ἐνισχυόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπίσης φιλάνθρωπου ἐπιθεωρητοῦ τῶν σχολείων Φακῆρ βέη.

Ἡ Ἑλληνική ἐπιτροπὴ ἐξέφρασεν εις τόν κ. Παπούλαν τήν βαθεῖαν χαράν τῶν ὁμοεθνῶν διὰ τήν πραγματοποίησιν τοῦ γλυκυτέρου ὀνείρου των, ηὐχήθη τό ὡς εὖ παρέστη καί ἐζήτησε συγγνώμην, διότι ἡ ἀφίξις ἦτο ἀπρόοπτος καί δέν ἐγένετο ὑποδοχή.

Ὁ κ. Παπούλας ἀπήντησε καταλλήλως. Ὅταν ἐρωτήσαντες ἔμαθον ἀπὸ τόν ἴδιον ὅτι εἶνε ὁ Παπούλας, ἐξεδήλωσαν κατάπληξιν. Καί τοῦ διηγήθησαν τί ἔλεγαν οἱ Τουρκοὶ ἐναντίον του καί πῶς θά τόν... ἐτιμῶρουν ὅταν ὀσονούπω θά τόν ἠχμαλώτιζαν!

Ἀπερίγραπτος εἶνε ἡ ταραχὴ τήν ὁποίαν ἐξεδήλωσεν ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Ἑλλήνων ὅταν ὁ κ. Παπούλας ἀνεκοίνωσεν ὅτι εὐρίσκεται εις Κιουτάχειαν καί ὁ Διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου. Συντετριμμένοι διότι ἦλθε χωρίς νά τοῦ στρώσουν τάπητας, νά ρίψουν ἄνθη, νά χτυπήσουν καμπάνες, παρουσιάσθησαν ἐνώπιόν Του καί ἔδειξαν ὄλην τήν συγκίνησιν των.

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Ἡ Α.Υ. ὁ Διάδοχος, πάντοτε μειδιῶν, πάντοτε περιχαρῆς καί αἰσιόδοξος, εἶχε τήν ὥραν ἐκείνην ἀπαστράπττον μειδίαμα εις τά χεῖλη.

Ἀπήλαυεν ἀπό τό ὕψος τοῦ Διοικητηρίου τό πανόραμα τῆς πόλεως καί τῆς πεδιάδος καί οἱ ὀφθαλμοί του ἠκτινοβόλουν ἀπό μίαν ἀνωτέραν, λεπτοτάτην χαράν, πού θά μπορούσε νά ὀνομασθῆ ἱστορική χαρά.

Ἐδέχθη μέ πραγματικήν προθυμίαν, μέ εἰλικρινῆ εὐχαρίστησιν, μέ προσήνειαν, μέ οἰκειότητα τούς ἐλευθερωθέντας, ἔσφιξε τό χέρι των, συνεμερίσθη τήν συγκίνησιν των, ἠρώτησε καί ἔμαθε μέ ἐνδιαφέρον τά βāsανά των, τās θυσίας των, τό μυστικόν τῆς ἀντοχῆς των.

Πόσον εὐτυχεῖς ἦσαν τήν στιγμὴν ἐκείνην οἱ τόσον δυστυχεῖς ἕως προχθές ὁμοεθνεῖς! Τό χεῖλος των ἔτρεμεν ἀπό τήν συγκίνησιν, τὰ βλέφαρα των ἦσαν ὑγρά, ἡ ἀναπνοή των ἀνώμαλος. Μέσα εἰς τήν ἀτμόσφαιραν ἐκείνην τῆς προσηνείας καί τῆς οἰκειότητος τοῦ Ἑλληνοσ Πρίγκηπος, τοῦ Ἑλληνοσ Διαδόχου, του αὐριανοῦ Βασιλέωσ τῶν Ἑλλήνων, ἀνεύρισκον καί ἀνέπνεον τήν ἀγνωτέραν πνοήν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ ἡδονή των ἦτο ἀφάνταστος. Θά ἐπεθύμει πās τις νά ἦτο ἕως χθές δοῦλος διὰ νά κατέχη σήμερον ὀλόκληρον αὐτήν τήν εὐτυχίαν!

ΑΝΑ ΤΗΝ ΠΟΛΙ

Οἱ ἐντόπιοι ὑπολογίζουσι τόν πληθυσμόν τῆς Κιουταχείας εἰς 45-50.000 ἐκ τῶν ὁποίων 7.000 εἶνε Ἑλληνες, 2000 Ἀρμένιοι καί οἱ λοιποὶ Τοῦρκοι. Χίλιοι ἄνδρες ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἔχουσι ἀπαχθῆ εἰς Σεβάστειαν. Οἱ λοιποὶ ἐκρύπτοντο ἐπὶ ἔνδεκα μῆνας. Παρουσιάσθησαν εἰς τήν ἀγοράν μόλις σήμερον. Αἱ συναντήσεις των καθ' ὁδόν ἦσαν συγκινητικώταται. Ὡς ἄλλοι Λάζαροι, ἐπανελθόντες εἰς τήν ζωὴν, ἐναγκαλίζονται καί καταφιλοῦνται.

Ἡ Κιουτάχεια εἶναι γνησίᾳ ἐπαρχιακὴ τουρκόπολις μέ λιθόστρωτα στενά σοκάκια, μεγάλα ξύλινα καί πλινθόκτιστα σπίτια, μεγαλοπρεπῆ τζαμιά μέ συσκίους περιβόλους, σκεπαστάς ἀγοράς, γηραλέας πλατάνους ἀνά τās ὁδοὺς καί ἀφθόνους κρήνας. Εἶνε πραγματικῶσ περιόρουτος. Εἰς κάθε γωνίαν σχεδόν ὑψοῦται μαρμαρίνη ἀείροος κρήνη μέ χάλκινον κρουνόν καί παρ' αὐτόν τό ἀλυσόδετον τάσι νά πίνουσι οἱ διαβάται. Τά νερά τους εἶνε κρῦα καί διαυγῆ. Ἔχει ὠραῖα δημόσια κτίρια. Τό Διοικητήριόν της, παμμέγεθες, εὐρὺ, ὑψηλόν, εἶνε μεγαλοπρεπές. Ἡ πρόσοψις, ἀπό τῆς ζώνης τοῦ ἄνω ὀρόφου, καλύπτεται ἀπό πολυχρόμους πλάκας, ἐκλεκτά δείγματα τῆς ἐγχωρίας καλλιτεχνίας τῶν περιφήμων πλακῶν

τῆς Κιουταχείας. Ἀκόμη καί ἡ κεντρική καπνοδόχος τοῦ κτιρίου εἶνε ὀλόκληρος ἀπό πολυτελεῖς τοιαύτας πλάκας. Παρομοίως διακόσμητον εἶνε καί τό ὑπόστοον τῆς εἰσόδου.

Παρά τό Διοικητήριον εὐρίσκεται ὠραῖον μαρμάρινον νοσοκομεῖον καί ὄπισθεν μεγάλοι στρατῶνες καί σχολεῖα καί ἄλλα νοσοκομεῖα.

Ἡ Ἀρμενική συνοικία εὐρίσκεται εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως, ἡ Ἑλληνική εἰς τό δυτικόν τῆς ἄκρον. Ὅταν διήρχετο ἀπό ἐκεῖ ὁ στρατός, τά γυναικόπαιδα τοῦ ἔκαναν συγκινητικήν ὑποδοχήν.

Εὐθύς ὡς ὁ κ. Παπούλας διέταξε νά ἀνοιχθοῦν τά καταστήματα καί νά ἐπαναληφθῇ ἡ κυκλοφορία, οἱ δρόμοι ἐγέμισαν στρατιώτας καί πολίτας. Τά χριστιανικά παράθυρα γυναικες καί κορίτσια. Ἦσαν τόσον ἐκφραστικά, τόσον ἀγνά τά χαμόγελα τῆς χαρᾶς, μέ τά ὅποια, ὡσάν μέ ροδόφυλλα, μᾶς ἔρραιναν ἀπό τά ὑψηλά των παράθυρα.

Μία θλιβερά πομπή ἦλθε νά ἐπισκιάσῃ τήν ὠραίαν χαράν τῶν πρώτων αὐτῶν ὠρῶν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ κηδεία τριῶν τραυματιῶν τῆς τελευταίας πρό τῆς Κιουταχείας μάχης τοῦ μικτοῦ ἀποσπάσματος. Ἐπιβλητική, αὐστηρά, βραδυποροῦσα διήλθεν ἡ πομπή διά τῶν κεντρικῶν ὁδῶν καί κατέληξεν εἰς τό Ἑλληνικόν Νεκροταφεῖον. Τά τρία κυανόλευκα φέρετρα περιεβλήθησαν ὅλην τήν τιμήν καί ὄλον τόν πόνον πού ἄξιζαν...

Ἀργότερα ἡ στρατιωτική μουσική διέσχισε τήν πόλιν ἀνακρούουσα ἐνθουσιώδη θούρια. Ὁ "Τυῖός τοῦ Ἀητοῦ" ἀνεστάτωσε καί ἐδῶ τό πᾶν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι αὐριον θά τόν τραγουδοῦν ὅλα τά Ἑλληνόπουλα.

Ἡ Κιουτάχεια διοικητικῶς εἶνε πρωτεύουσα σαντζακίου μέ πέντε καζάδες. Ἐμπορικῶς ἐζημιώθη ἀπό τήν σιδηροδρομικήν γραμμήν Βαγδάτης, ἡ ὅποια δέν διέρχεται δι' αὐτῆς. Ἐνῶ ἀρχαιότερον ἦτο σπουδαιότατος σταθμός ὄλων τῶν ὁδῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τό Αἰγαῖον καί τόν Βόσπορον.

Περίφημα εἶνε τά Φαβεντιανά ἀγγεῖα τῆς Κιουταχείας. Εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας αὐτῆς ἔδωσεν ἀφορμήν ἡ ἄφθονος πορσελάνη, ἐκ τῆς ὅποιας ἀποτελεῖται τό ὑπερκείμενον ὄρος Ἀτζέμ Ντάγ. Πλήν τῶν ἀγγείων κατασκευάζονται καί ὠραῖαι πλάκες, ἔγχρωμοι.

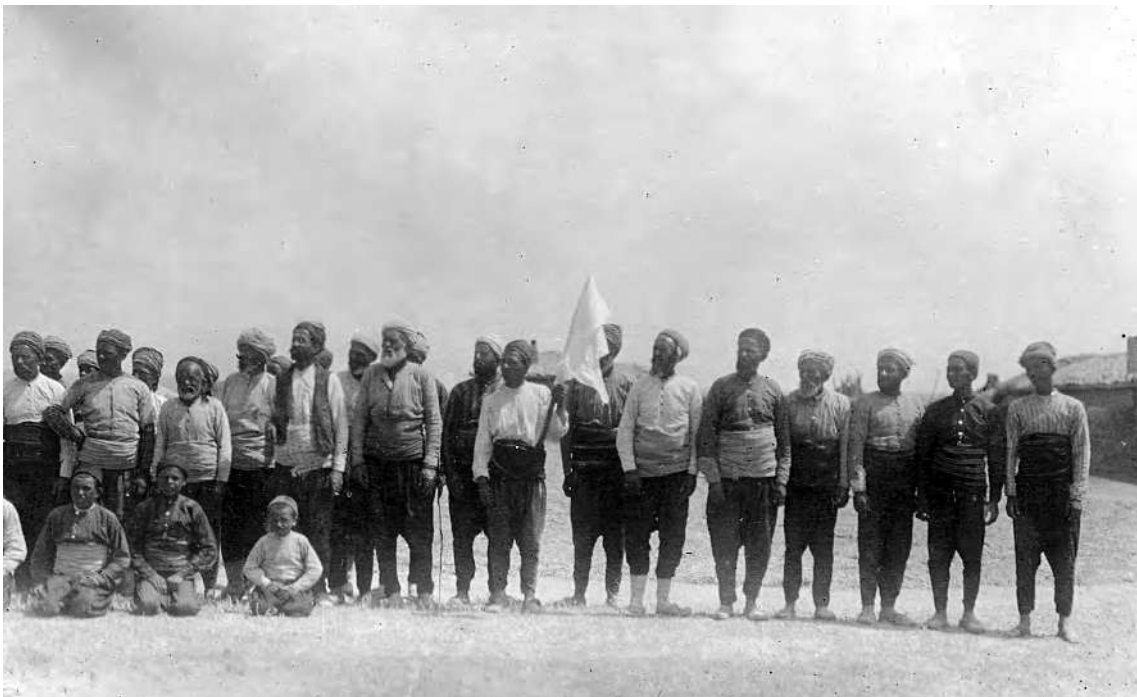
Χισάρ ὀνομάζεται καί κατοικεῖται ἀπό Τούρκους τό παλαιόν Βυζαντινόν φρούριον τοῦ φρυγικοῦ Κοτταίου. Κεῖται ἐπί δεσπόζοντος λόφου καί ἦτο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τῆς Ἀνατολῆς. Διετέλεσεν ἐπί πολλάς δεκα-

ετηρίδας εις χεῖρας τῶν Σελσδούκων καὶ ἀκολουθῶς περιῆλθεν εἰς τοὺς Ὀσμανίδας τῆς Προύσης.

Περὶ τοῦ διαβοήτου Ρεσίτ πασᾶ Κιουταχῆ τοῦ 1821, κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἐρεῦνας μου, δέν διατηρεῖται καμμία παράδοσις. Καὶ ὅμως ὁ στρατηγὸς Παπούλας ἦλθε μὲ ὄλας τὰς τιμὰς νὰ τοῦ ἀποδώσῃ τὴν ἐπίσκεψιν τὴν ὁποίαν πρό αἰῶνος ἠθέλησε νὰ κάμῃ ὁ Κιουταχῆς εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, τὸ Μεσολόγγιον!

Εἰς τὴν Κιουτάχειαν κατελήφθησαν πολλαὶ στρατιωτικαὶ ἀποθήκαι πλήρεις τροφίμων, ἰδίως διπυρίτου. Κατὰ τινὰς πληροφορίας ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ εἶχεν ἔλθει ἐνταῦθα τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν, παραμονὴν τῆς ἐκκενώσεώς της, διαμείνας ὀλίγας ὥρας. Οἱ εὐζωνοὶ τὸ ἤκουσαν καὶ εἶνε ἀπαρηγόρητοι.

– «Δέκα ὠροῦλες καὶ θά τὸν πιάναμε! Σά μᾶς γλύτωσε, ἄϊ!».

Υποδοχὴ τοῦ προελαύνοντος στρατοῦ ἀπὸ Τούρκους κατοίκους.

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ, 7 Ιουλίου. Ἡ Κιουτάχεια (Ἡ ἀρχαία πόλις Κοτύαιον) μπορεῖ ν' ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα τουρκικῆς ἀνατολικῆς πόλεως. Ἀποτραβηγμένη εἰς τό ἄκρον τῆς πεδιάδος τῆς, ἀνέρχεται ὀλίγον ἐπὶ τῶν προπόδων τοῦ Ἀτζέμ Ντάγ γιὰ νά ἔχῃ τήν ἐποπτεῖαν, τό πανόραμά τῆς. Τά σκολιά λιθόστρωτα σοκάκια τῆς διέρχονται διὰ μέσου σωρῶν ξυλίνων καί πλινθοκτίστων σπιτιῶν, ὑψηλῶν, πεπαλαιωμένων, στοιβαγμένων τοῦ ἑνός ἐπὶ τοῦ ἄλλου ὡσάν ἀπό ἐσχάτην ἀνάγκην ἀλληλοβοηθείας. Δροσερόν χαρακτηριστικόν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς πόλεως εἶνε τά ἄφθονα, διαυγῆ καί ψυχρά νερά τῆς. Εἰς ἐκάστην γωνίαν ὑψοῦται μαρμαρίνη κρήνη. Πολλοί ἔχουν ἀρχαίας ἐπιγραφάς. Ἄλλαι εἶνε στολισμέναι μέ ἐγχωρίους ἐγχρώμους πλάκας. Ἀλλά τό πολύτιμον κοινόν στολίδι ὄλων εἶνε τό ρευστόν ἐκεῖνο κρύσταλλον, πού ρεεῖ ἀενάως ἀπό τούς χαλκίνοους κρουνοῦς των κελαρῦζον τό ἀνατολικόν ἄσμα του. Καθαρόν κασσιτέρινον τάσι εἶνε κρεμασμένον μέ χαλκίνην ἀλυσίδα ἀπό κάθε βρῦσι διὰ νά ἐπαυξάνῃ τόν πειρασμόν τοῦ διαβάτου. Γηραιαί πλάτανοι ἐκτείνουν τούς πολυφύλλους κλάδους των ἐπὶ τῶν δρόμων εἰς ἀκανόνιστα διαστήματα. Καί ὅπου ἡ παχυτέρα σκιά καί τό ἀφθονώτερο νερό, ἐκεῖ τό ἀπαραίτητο πεζούλι καί τά κοντά καθίσματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων καθισμένοι σταυροπόδι οἱ νωχελεῖς Κιουταχῆδες ροφοῦν τόν ἀργιλέ των καί παραδίδονται στό κισμέτι των.

Πολλά καί ὠραῖα τζαμιά στολίζουν τήν πόλιν. Πράσινοι κῆποι περιβάλλουν τά περισσότερα. Μακρά σειρά κρουνῶν διὰ τήν καθαριότητα τῶν πιστῶν παρατάσσεται μπροστά σέ κάθε τζαμί.

Τό ἱστορικώτερον ὄλων εἶνε τό Ὅγλου Τζαμί, κτισθέν πρό ἑκατοντάδων ἐτῶν πρός τιμήν τῆς μνήμης τοῦ Σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Κεραυνοῦ.

Παραπλεύρως τοῦ τζαμιοῦ αὐτοῦ εὐρίσκεται μικρότερον τέμενος, τεκές, ἐντός τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ τάφος τοῦ Γιακούμπ Τσελεπῆ. Εἶνε ὁ τελευταῖος Σελσδοῦκος Σουλτᾶνος τῆς Κιουτάχειας, ὁ ὁποῖος εἶχε συμβάλει πολύ εἰς τήν ἀνάδειξιν καί τήν ἀκμήν τῆς πόλεως πρό ἑπτακοσίων

περίπου ἐτῶν. Ωραῖον ἀναβρυτήριον εὐρίσκεται εἰς τό μέσον τοῦ τεμέ-
νους, τό ὁποῖον περιβάλλουν σκιερά δένδρα. Μετάλλινά τάσια εἶνε γύρω
γύρω στή στέρνα τοῦ ἀναβρυτηρίου. Τό νερό εἶνε ἀγιασμένο καί μακάρι-
οι οἱ εὐτυχοῦντες νά πίνουν. Εἶχα τήν εὐτυχίαν αὐτήν. Δροσερώτατον.

Ὁ τάφος τοῦ Γιακούμπ Τσελεπῆ εὐρίσκεται στόν ἀριστερόν θόλον
τοῦ τεκέ. Ἀπλοῦς, ἀπλούστατος. Ἀνθοδοχεῖα στολίζουν τάς τέσσαρας γω-
νίας του. Διάφορα ἀραβικά ρητά ἔχουν ἐπιγραφή πέριξ εἰς τούς τοίχους.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΗΣ ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑΣ

Ἐάν ὑπάρχη προᾶξις τις, ἡ ὁποία ὁμως ἀπηθανάτισε τόν περίφημον
αὐτόν Τσελεπῆν τῆς Κιουτάχειας, εἶνε ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐγχώριας βιομη-
χανίας τῶν ἐγχρώμων πλακῶν καί τῶν Φαβεντιανῶν ἀγγείων.

Τά ὑπερκείμενα τῆς Κιουτάχειας βουνά παρέχουν ἄφθονον γῆν
ὁμοιάζουσαν πολύ πρός τήν πορσελάναν. Καί ὁ Γιακούμπ Τσελεπῆ
εἶχε τήν ἐμπνευσιν ν' ἀναπτύξη εἰς τήν πρωτεύουσάν του ἰδιόρρυθμον
ἀγγειοπλαστικήν. Μετεκάλεσε πρός τοῦτο οἰκογένειαν καλλιτεχνῶν
ἐξ Ἀρμενίας. Τοῦτο συνέβη πρό ἑπτὰ περίπου αἰῶνων. Καί τῆς αὐτῆς
οἰκογενείας οἱ ἀπόγονοι ἐξακολουθοῦν μέχρι σήμερον νά κατέχουν τό
μυστικόν τῆς βαφῆς τῶν πλακῶν καί τῶν ἀγγείων. Ὀλόκληρος ἡ βιομηχα-
νία εὐρίσκεται ἀκόμη εἰς χεῖρας τῶν Ἀρμενίων αὐτῶν. Εὐνόητοι ἀνάγκαι
τούς ἠνάγκασαν νά συνεταιρισθοῦν μέ κάποιους Τούρκους. Ἐν τούτοις
αἱ τελευταῖαι πολεμικαί περιστάσεις ἐσταμάτησαν τήν παραγωγήν ἐπί
πολλούς μῆνας. Καί τώρα τά δύο ὑπάρχοντα καταστήματα τῆς Κιουτά-
χειας πωλοῦν παλαιάν παραγωγήν των. Ἔχουν δέ πιάτα, ἀνθοδοχεῖα,
ὑδροχόους, κύπελλα καί διάφορα ἄλλα σκεύη. Τά σχήματα κομψά. Ἡ
διακόσμησις ὄχι τόσον λεπτῆς τέχνης. Τά χρώματα ζωηρά. Τό μυστικόν
εἶνε ὅτι τά χρώματα εἶνε ὀρυκτά, παράγονται δέ καί τελειοποιοῦνται ἐδῶ.
Σχήματα καί γραφαί ὑπενθυμίζουν ζωηρῶς Ροδιακὴν τέχνην καί γενικώ-
τερον Ἀναγέννησιν. Αἱ τιμαί σχετικῶς χαμηλαί. Ἀλλ' ἡ μεταφορά δυσχε-
ρεστάτη. Εἶνε δέ καί πολύ εὐθραυστα. Ὁ Διάδοχος καί ὁ κ. Παπούλας
ἠγόρασαν ὀλίγα σκεύη εἰς ἀνάμνησιν.

Ἔχει τήν θέσιν του ἐδῶ καί ἓνα ἀνέκδοτον τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ,
ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύεται καί εὐστοχος πυροβολητής! Ἐλθὼν πρό μηνῶν
στήν Κιουτάχεια παρήγγειλε μίαν ὀλόκληρον σειράν 200 σκευῶν διά σά-

λαν καί τραπεζαρίαν, μέ τήν διαταγήν νά έτοιμασθοῦν έντός 40 ήμερῶν. Ὁ Ἀρμένιος άγγειοπλάστης τοῦ έζήτησε 300 λίρας. Ὁ Στρατάρχης τῆς Ἀγκύρας περιέκοψε τό ποσόν.

– Θά σοῦ δώσω 149 λίρες.

– Πέκει, πασά μου! Ἄν ήθελεν, άς έκανε καί διαφορετικά. Τήν περικοπήν τῶν λιρῶν μποροῦσε ν' άκολουθήση ή περικοπή τῆς κεφαλῆς! Τά σερβίτσια ήτοιμάσθησαν όλα έντός τῶν 40 ήμερῶν. Θαυμάσια βάζα μέ πρωτότυπα διακοσμητικά, πινάκια μέ πανσέδες ζωηρούς, ώραίους σάν φυσικούς (εἶδα ένα έξ αὐτῶν, τό όποῖον περισεῦσαν ήγόρασε σήμεραν ό κ. Μποασσονά). Ἄνθοδοχεῖα μέ ζωγραφισμένα άνθη, ώραιότερα άπό τά φυσικά πού βλαστάνουν οί μπαξέδες τῆς Ἀγκύρας. Ἡτοιμάσθησαν, συνεσκευάσθησαν, παρεδόθησαν στό μουτσαρίφη. Ἐστάλησαν στόν Μουσταφά Κεμάλ. Ὁ Ἀρμένιος άγγειοπλάστης εἶχε τήν άφέλειαν νά περιμένη τάς 149 λίρας. Ἄντ' αὐτῶν έλαβεν έπίσημον χρεωστικόν έγγραφον ότι τοῦ όφείλονται 149 λίραι. Πάλι καλά!

Τό έργοστάσιον τῆς άγγειοπλαστικῆς εἶνε εὐρύτατον τριώροφον οἰκοδόμημα. Τά μηχανήματα όμως καί ή έργασία άρχέγονα. Τά σχεδιάσματα εἶνε άνατεθειμένα σέ μικρά παιδιά καί κορίτσια. Ἐλπίζεται ότι έντός 2-3 ήμερῶν θά έπαναρχίση ή έργασία.

ΑΠΟΘΗΚΑΙ ΠΛΗΡΕΙΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Εἰς τήν Κιουτάχειαν άνευρέθησαν μεγάλαι άποθήκαι πλήρεις τροφίμων τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, ιδίως διπυρίτου. Ὁ διαταχθεῖς άφοπλισμός τῶν κατοίκων δέν απέφερε σπουδαῖα πράγματα. Ἄπό άρχαιολογικῆς άπόψεως όμως, μάλιστα. Καρυοφύλλια, γιαταγάνια, πάλες. Ἄνευρέθησαν όμως εἰς τά Ἀρχεῖα τῶν δημοσίων γραφείων πολλά ένδιαφέροντα έγγραφα. Μεταξύ τῶν άλλων φυλλάδιον τυπωμένο τόν παρελθόντα Μάϊον στήν Ἄγκυρα καί άποτελοῦν τήν μαύρην Κεμαλικήν Βίβλον. Τό έξώφυλλον ήτο κατάμαυρο. Καί μέ λευκά γράμματα έπεγράφετο ό τίτλος: “Γιουρεκλέρ Ἀτζισί”. Δηλαδή: “Σπαραγμοί καρδιῶν” άν ό διερμηνεύς μου μετέφρασε καλά. Μέ άφθαστον λυρισμόν άφηγεῖται ό άνώνυμος συγγραφεύς τά παθήματα τῶν τουρκικῶν πληθυσμῶν άπό τόν έλληνικόν στρατόν. Δύναμις φαντασίας μοναδική. Ὡς έπωδός έπαναλαμβάνεται ή έπίκλησις: “Ἐυπνήστε, άγάδες, μπαρμπάδες, ξυπνήστε!” Πολλά τεύ-

χη από αυτά ήσαν έτοιμα προς αποστολήν μέ τάς έπιγραφάς των. Καί άπεστέλλοντο σέ χωριά πρό πολλοῦ κατεχόμενα από τόν έλληνικόν στρατόν. Οί Τουρκοί τής Κιουτάχειας βεβαιοῦν ότι άγνοοῦσαν τήν βίβλον αυτήν. Μόνον ένας τήν έ γνώριζε. Καί μόλις τήν επέδειξα μοῦ εἶπε γελῶντας χαρακτηριστικά:

– Όλα ψέμματα!

Βεβαίως ψέμματα άφοῦ τήν ίδίαν ήμέραν τής κατοχῆς οί Τουρκοί τής Κιουτάχειας έξήσκουν τό έμπόριόν του καί τό έπάγγελμά του έκαστος, έντελῶς ήσυχoi έν μέσω χιλιάδων Έλλήνων στρατιωτῶν προθύμων νά άκριβοπληρώσουν τά πάντα.

ΑΙ ΣΥΝΟΙΚΙΑΙ ΤΗΣ

Η Αρμενική συνοικία κείται εις τό κέντρον τής πόλεως. Ο Αρμενοκαθολικός ναός της, όλάνοικτος από τήν ὥραν τής άπελευθερώσεως, δέχεται διαρκῶς τάς έπισκέψεις τῶν στρατιωτῶν μας. Η χαρά τῶν Αρμενίων έν τῷ μέσω τῶν Έλλήνων στρατιωτῶν εἶνε άπερίγραπτος. Αί Αρμενίδες εἶνε ὄλαι ὠραῖαι, μέ ροδαλά χρώματα καί γελαστά μάτια. Τριακόσαι περίπου οικογένειαι Αρμενικαί εύρίσκονται τώρα στήν Κιουτάχειαν.

Η έλληνική συνοικία εύρίσκεται στό δυτικόν άκρον τής πόλεως. Έκεῖ γίνεται άλλο προσκύνημα τῶν στρατιωτῶν μας. Έκστρατεύουν καθ' ὀμίλους καί περιέρχονται ὄλους τους δρόμους, σταματοῦν εις ὄλα σχεδόν τά 1.500 περίπου σπίτια της. Δέν έχουν τρόπο νά τούς περιποιηθοῦν καλύτερα. Καί ὡσάν διά νά δείξουν καλύτερα τό μέγεθος τής τωρινῆς ευτυχίας των, διηγοῦνται μέ τά ζωηρότερα χρώματα τά βάσανά των τής δουλείας. Καί ιδίως ὀδηγοῦν εις τάς άπαισίας ὑπογείους κρύπτας, ὄπου οί άνδρες επί ένδεκα μήνας εἶχον ζήσει ὡς άλλοι άσπάλακες, φανερωθέντες μόλις χθές ὠχροί, σκελετώδεις, γενειοφόροι, καρηκομόωντες!

Στήν έλληνική Μητρόπολι τῶν Ταξιαρχῶν διατηροῦνται πολλαί άρχαιόταται εικόνες βυζαντινῆς έποχῆς.

Τό Φρούριον δέν παρουσιάζει κανέν ενδιαφέρον. Τρία παλαιά σωληνοειδή κανόνια εἶνε παραπεταμένα κάπου. Καί μόνον ή θεά τής πεδιάδος εἶνε θαυμασία. Έκτείνεται εύρεῖα, πολύδενδρος, άλλου πράσινη καί άλλου κίτρινη, κατά τά σπαρτά, διασχιζομένη από τόν Θύμβρην πο-

ταμόν καί λευκοτάτους άμαξιτούς, τής Προύσης, τοῦ Ἐσκῆ Σεχήρ καί τοῦ Ἀφίόν Καραχισάρ. Ἡ πεδιάς τής Κιουτάχειας παράγει ὄπιον καί μεταξύ τῶν ἄλλων προΐόντων ὀνομαστά βύσσινα.

Περιέργως πως οὔτε μεταξύ τῶν Ἑλλήνων οὔτε μεταξύ τῶν Τούρκων σώζεται παράδοσις τις περὶ τοῦ Ρεσίτ πασᾶ (Κιουταχῆ) τοῦ 1821, ἐνώδιὰ πολλά τζαμιά, τοποθεσίας, τζάκια διηγοῦνται θρύλους καί παραδόσεις.

Μεταξύ τῶν φαντάρων, ἄγνωστον πῶς, ἐπήγασεν ἡ διάδοσις ὅτι καθῶς στήν Προῦσα εἶνε ὁ τάφος τοῦ Καραγκιόζη, ἔτσι στήν Κιουτάχεια εἶνε ὁ τάφος τοῦ Ναστραδίν Χότζα. Καί τόν ἀναζητοῦν παντοῦ. Μέχρι τῆς στιγμῆς δέν ἀνευρέθη. Καί ὁ θυμόσοφος Χότζας μένει χωρὶς τό εὐθυμον τρισάγιον πού ἀσφαλῶς θά ἔψαλλον ἐπὶ τοῦ τάφου του οἱ πορθηταί τῆς Κιουτάχειας.

Τό ἐπιτελεῖο τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ὑπό τόν ὑποστράτηγο Πολυμενᾶκο εἰσέρχεται στήν Κιουτάχειαν τήν 5/7/1921.

Άποψη τής Κιουτάχειας.

ΤΟ ΑΓΓΕΛΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΗΨΕΩΣ ΤΟΥ ΕΣΚΗ-ΣΕΧΗΡ

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ, 7 Ιουλίου. Τήν νύκτα τῆς 6ης Ἰουλίου, τό Ἐπιτελεῖον τῆς Στρατιᾶς ἀνέμενε ἀνυπομόνως εἰδήσεις ἀπό τὰς προελαυνούσας κατὰ τοῦ Ἐσκή Σεχέρ (ἀρχαῖο Δορύλαιο) φάλαγγας. Ἡ περιμάχητος πόλις, τήν ὁποία περιέβαλεν ὁ θρῦλος τοῦ ἀπορρήτου, ζωηρῶς χρωματιζόμενος ἀπό τοὺς ποταμούς τῶν αἱμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιθέσεως τοῦ Μαρτίου, ἔπρεπε νά ἔχη καταληφθῆ ἐντός τῆς ἐσπέρας, ἀφοῦ εὐρίσκετο πλέον κυκλωμένη ἐξ ὅλων τῶν σημείων. Ἡ περίσφιγξις ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὁ Κεμάλ περιεσφίγγθη στενώτατα ἐντός τοῦ τρομεροῦ διλήμματος νά ἐκλέξη μεταξύ τῆς ὀριστικῆς ἐντίμου ταφῆς του ἐντός τῶν φρουρίων του καί τοῦ αἰωνίου ὄνειδους τῆς ἐγκαταλείψεώς των. Ἐπροτίμησε τό δεύτερον καί ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἡ ὁποία διὰ τὰς ὀπισθοφυλακάς τους εἶχε μεταβληθῆ εἰς πανικόν. Καί ἐγκατελείποντο τραυματῖαι, ὄπλα, τρόφιμα, κλινάμαξαι, συρμοὶ σιδηροδρομικοὶ πλήν τῶν μηχανῶν, ὅλα αὐτὰ δέ διεσπαρμένα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ὑποχωρήσεως, πλήν τῶν ἐγκαταλειφθέντων εἰς τὴν πόλιν.

Τοιαύτην ἀνέμενε τὴν ἐξέλιξιν τῆς πολιορκίας τοῦ Ἐσκή Σεχέρ καί τό Ἐπιτελεῖον μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ πέριξ αὐτοῦ διάταξιν τῶν μεραρχιῶν μας, διάταξιν ἐπιτυχῶς ἀναπτυσσομένην καί εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀποφασίζουσαν τὴν τύχην τῆς πόλεως. Ἐν τούτοις πληροφορίαι θετικαὶ δέν ὑπῆρχον ἀκόμη. Καί ἡ ἡμέρα δέν ἦτο δυνατόν νά τελειώσῃ χωρὶς αὐτάς. Σιωπηλοὶ, ἀκίνητοι, σφικτοί, ὅπως εἶνε πάντοτε οἱ πειθαρχημένοι στρατιωτικοὶ εἰς τὴν ἀνυπομονησίαν των, παρέμενον οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ Ἐπιτελείου εἰς τὰ γραφεῖα των, τὰ ἀπέραντα γραφεῖα τοῦ Διοικητηρίου τῆς Κιουταχείας, ἀμυδρῶς φωτιζόμενοι ἀπὸ θαμπὰς λυχνίας.

Ἐπὶ τέλος οἱ ἀεροπόροι ἐτερμάτισαν τὴν φάσιν αὐτὴν τῆς ἀναμονῆς. Αἱ παρατηρήσεις τῆς ἀπογευματινῆς πτήσεώς των ἐπιστοποιοῦν ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔφευγεν ἀτάκτως καταδιωκόμενος ὑπὸ ἡμετέρων σωμάτων, ἐνῶ ἄλλα σώματα βαίνουν πρὸς τὴν πόλιν τοῦ Δορυλαίου, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀπέχουν περὶ τὰ τέσσαρα χιλιόμετρα.

Τό Έσκη Σεχήρ είχε λοιπόν πέσει. Φαντάζομαι ότι από αὐτοῦ κάτω θά εὐτυχίζετε τούς παρακολουθήσαντας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τόν πόλεμον καί εὐρεθέντας ἐντός τῶν γεγονότων, διότι δῆθεν ἀπήλαυσαν δροσεράς τὰς εἰδήσεις, θερμήν τήν χαράν τῆς νίκης. Ἀδίκως ὁμως. Διότι ἐδῶ αἱ εἰδήσεις ἔρχονται κομματιασμένες καί προδιαθέτουν καί προκαταλαμβάνουν καί ἐξατμίζουν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τούς ὠραίους ἀτμούς τοῦ ἀκαριαίου ἐνθουσιασμοῦ καί ἀμβλύνουν τόν γλυκύν κεραυνόν τοῦ χαρμῶν ἀγγέλματος. Πληροφορεῖται κανείς ἀθηντικῶς ὅτι τό Έσκη Σεχήρ πρέπει νά πέση τότε. Κατόπιν ὅτι θά πέση τότε. Κατόπιν ὅτι ὀριστικῶς πέφτει τότε. Κατόπιν ὅτι ἀσφαλῶς θά ἔπεσεν. Ἐπί τέλους ἔρχεται ἕνα τηλεγράφημα ὅτι ὄντως ἔπεσε. Ὁ ὠραίος κεραυνός, ἡ ἡδονική βόμβα ἀντιπαρέρχεται καί σκάζει μακράν, πίσω, πολύ πίσω στή Σμύρνη, στήν Ἀθήνα.

Ὅπωςδήποτε ὁμως ἡ σημερινή ἡμέρα ἦτο ἡμέρα νίκης. Πρωῖ-πρωῖ ἦλθε τό τηλεγράφημα τοῦ στρατηγοῦ Πολυμενάκου ἀγγέλλον τήν κατάληψιν καί τὰς λεπτομερείας τῆς. Ἡ χαρά τῆς νίκης κατηύγαζε τὰ πρόσωπα ὅλων.

Ὁ στρατηγός Παπούλας κατέφθασε λίαν πρωῖ εἰς τό γραφεῖον του. Οἱ ἐπιτελικοὶ του σύμβουλοι ἔτρεξαν νά τόν συγχαροῦν. Τούς ἀπέδωσεν ὅλα τὰ συγχαρητήρια.

Πλήθος στρατιωτῶν προσέτρεχαν νά πληροφορηθοῦν τήν ἀλήθειαν τῆς εἰδήσεως. Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τοῦ Κοτυαίου διεπυθάνοντο περιχαρεῖς τό χαρμῶσνον γεγονός. Ἦσαν ποτισμένοι μέ τόν θρῦλον τοῦ ἀπορθητοῦ. Οἱ Τοῦρκοι ἐξεδήλωναν κατάπληξιν καί κατάπτωσιν. Τό περίεργον μεϊδιάμα τῶν τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἥλλαξε. Μεταξύ τῶν ὀφθαλμῶν καί τῶν χειλέων τῶν διαβάζει κανείς τήν σκέψιν “ἔπεσε τό Έσκη Σεχήρ; Χάθηκε ἡ Τουρκία!” Τόν Κεμάλ οὐδέποτε τόν ἠγάπησαν καί τόν περιέβαλαν μέ ἐμπιστοσύνην πραγματικήν. Ἦχοντο τήν πτώσιν τῆς ἐπαχθοῦς ἀρχῆς του. Ἀλλά ἡ πτώσις του τοιουτοτρόπως ἐπερχομένη συμπαρασύρει εἰς δεινήν πτώσιν ὀλόκληρον τήν Τουρκίαν. Σημειωτέον ὅτι ὁ Κεμάλ διά συνεχῶν προκηρύξεων, τὰς ὁποίας ἐξέδιδε τὰς τελευταίας ἡμέρας, κατ' ἀρχάς μέν μετέδιδε τερατολογίας, ὅτι ἐνίκησε τούς Ἕλληνας, ὅτι συνέλαβεν αἰχμάλωτον τόν ἀδελφόν τοῦ Βασιλέως, ὅτι ἐφόνευσε τόν Παπούλαν (!), ἀκολούθως δέ ἐπεξήγει εἰς τούς ἀγάδες του ὅτι ἀποσύρεται εἰς Έσκη

Σεχήρ, διά νά παρασύρη ἐκεῖ τούς Ἕλληνας καί τούς καταστρέψη, θά ἐπανέλθη δέ νικητής εἰς Κιουτάχειαν ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν.

Ἡ θλιβερά λοιπόν ἀπελπισία τῶν Τούρκων ἀποτελεῖ ἕνα ταιριαστό σκοτεινό φόντο εἰς τάς ὠραίας εἰκόνας τῆς Ἑλληνικῆς χαρᾶς. Πολύ συγκινητικά εἶνε αἱ ἐκδηλώσεις τῶν τραυματιῶν. Ὄταν ἐτοιχοκολληθῆτο τό ἀνακοινωθέν τῆς καταλήψεως καί τό ἤκουσαν στά κρεββάτια των, ἀνετινάχθησαν καί ἔτρεξαν ἄλλοι στά παράθυρα τῶν νοσοκομείων, ἄλλοι στάς ἐξόδους καί ἄλλοι στό δρόμο νά τό ἰδοῦν, νά πεισθοῦν, νά μάθουν λεπτομερείας. Καί οἱ θάλαμοι τῶν νοσοκομείων ἐγένισαν μετ' ὀλίγον ἀπό τόν ἦχο τοῦ «Ἄετοῦ» τόν ὁποῖον ἔψαλλον αἱ γραφικάι χορωδαίαι τῶν γενναίων μέ τά σπασμένα πόδια, τά κρεμασμένα χέρια, τά τρυπημένα κρανία. Ἀπό τά προσωρινά χειρουργεῖα κατέφθανον ἀκόμη τραυματίαι μέ τά ὑγειονομικά αὐτοκίνητα. Ἄλλοι στρατιῶται ἔσπευδαν νά τά περικυκλώσουν:

- Ποῦ λαβωθήκατε, παιδιά;
- Τίνος συντάγματος εἴσθε;
- Τί ἀπωλείας εἶχατε;

Καί οἱ τραυματίαι ἀπαντοῦσαν μέσα ἀπό τά αὐτοκίνητα.

- Ἐπεσε τό Ἐσκῆ Σεχήρ; εἶνε ἀλήθεια;
- Ἐπεσε, ἔπεσε, χθές τό βράδυ!
- Ἄ! ὀρέ Κῶτσο σέ βγάλαμε ἀσπροπρόσωπο κι' ἄς πάει σάν πάει!...

Ὦχ!...

Μέ τή χειρονομία τοῦ "ἄς πάει, σάν πάει", τό λαβωμένο χέρι πονοῦσε φρικτά. Ἀλλά ὁ νικητήριος χαιρετισμός πρὸς τόν Κουμπάρο εἶχε γίνει.

Ἡ ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΠΑΠΟΥΛΑ

Ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς νικητρίας Στρατιᾶς τελεῖ τά ἐπινικία του συγγράφων εἰς τό γραφεῖον του κατάκλειστος, σιωπηλός, ὡς ἐν ὠραία μυσταγωγία, τά συγχαρητήρια τηλεγραφήματα τῆς νίκης. Μόλις τά ἀποπερατώνει, εἰσβάλλω μέ τά ἰδικά μου συγχαρητήρια. Στά μάτια τοῦ κ. Παπούλα διαβάζω μυστικόν ἀνέκφραστον, ἀνερχόμενον βραδέως πρὸς τά ἄνω ἀπό τά βάθη του τό «νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλον σου...».

Ὁ κ. Παπούλας ἔχει ἤδη ἔτοιμα τά ἐπινικία τηλεγραφήματά του πρὸς τόν Βασιλέα, πρὸς τήν Ἐθνοσυνέλευσιν, πρὸς τήν Κυβέρνησιν. Θά

έχουν ήδη ανακοινωθῆ ἀρμοδίως τὰ κείμενα.

Ἔχει ἀκόμη ἔτοιμον ὁ κ. Παπούλας τὴν Ἡμερησίαν Διαταγὴν τῆς 7ης Ἰουλίου πρὸς τὴν Στρατιάν τῆς Μ. Ἀσίας, ἣν πρὸ ἡμερῶν σᾶς ἀπέστειλα.

Μνημεῖα ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τέχνης τοῦ Δορυλαίου.

*Ἡ τραπεζαρία τοῦ Κεμάλ στό Δορύλαιο.
Διακρίνεται μπουκάλι μέ προφανῶς οἰνοπνευματώδες ποτό στό τραπέζι.*

Στρατιωτικοί κλίβανοι Ἐσκή Σεχήρ.

Έσκη Σεχήρ, γέφυρα Πουρσάκ.

Έσκη Σεχήρ, (Δορύλαιον).

Η ΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΔΟΡΥΛΑΙΟΥ

ΔΟΡΥΛΑΙΟΝ 9 Ιουλίου. Μέσα από τὰ σπασμένα συρματοπλέγματα καὶ τὰ κενὰ πυροβολεῖα τοῦ περιμαχήτου καὶ αἰμοδιψοῦς Ἑσκῆ Σεχῆρ προβάλλει τώρα λαμπρὸν καὶ ὠραῖον τὸ Δορύλαιον, τὸ ποτὲ πολύχρυσον Δορύλαιον, ἡ πρωτεύουσα τῆς πλουσίας Φρυγίας. Ὅτε διέσχίζα πρὸ ὀλίγου τὴν γραφικὴν κοιλάδα ἀκολουθῶν τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν Ἴν Ἐϋνοῦ-Ἑσκῆ Σεχῆρ, ἐδυσκολευόμουν νὰ πιστεύσω ὅτι διὰ μέσου τόσων φαιδρῶν τοπειῶν καὶ εἰρηνικῶν εἰκόνων βαίνω ἀνενόχλητος πρὸς τὸ σιδηρόφρακτον, τὸ ἀπόρθητον, τὸ ἀπρόσιτον Ἑσκῆ Σεχῆρ τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ, ὅπου ἡ δύουσα ἡμισέληνος εἶχεν ἐναποθέσει τὰς τελευταίας ἐλπίδας μιᾶς νέας φεγγοβολῆς τῆς εἰς τὸν ὀρίζοντα τῆς Ἀνατολῆς.

Οἱ γεωργοὶ ποὺ ἐθέριζαν ἤσυχοι τὰ μεστωμένα στάχυα, οἱ βοσκοὶ ποὺ ἐσκάριζαν μὲ βιβλικὴν μακαριότητα τὰ κοπάδια των ἀνὰ τοὺς εὐρεῖς λειμῶνας, οἱ πελαργοὶ ποὺ ἐπεριδιάβαζαν μὲ μεγαλοπρέπειαν ἀναμέσον τῶν δεματίων τοῦ θερισμένου σταριοῦ, προσεῖλκυαν τὴν σκέψιν εἰς ὠραίους εἰρηνικοὺς στοχασμούς. Καὶ ἔπρεπε νὰ περάσῃ τὸ αὐτοκίνητο μὲ τοὺς τραυματίας διὰ νὰ γεμίσῃ σκόνη τὰ μάτια, μικρόβια τὰ πνευμόνια, κο-νιορτὸ πολέμου τὴν ψυχὴ!... Ταχύτερον παρ' ὅσον τὸ αὐτοκίνητον ἀφήνει πίσω τῆς ἡ σκέψις πατριαρχικοὺς ἀγροὺς καὶ εἰδυλλιακοὺς λειμῶνας καὶ εἰρηνικοὺς διαλογισμούς... Πόλεμος, φόνος αἷμα, νίκη!... Μήπως δὲν ὑπάρχει δίπλα μου, διότι πρέπει νὰ ὑπάρχη, ἓνα γεμισμένο τουφέκι; Καὶ μήπως δὲν χαίνουν ἀκόμη ἀπειλητικῶς τὰ χαρακώματα τοῦ ἐχθροῦ δεξιά, ἀριστερά, ἐμπρὸς μας εἰς ὅλα τὰ λοφόβουνα ποὺ περνοῦμε; Καὶ μήπως δὲν φρικιᾶ κανεὶς ἀκουσίως εἰς τὸ ἀντίκρουσμα τῆς ἱστορικῆς πλέον πόλε-ως; Ἴδου τὴν συγκεντρωμένην, δενδροφύτευτος, ὠραία, γραφικὴ, μὲ τὴν ἐλαφρὰν ἐξάπλωσιν τῶν κρασπέδων τῆς ἐπὶ τοῦ τραπεζοειδοῦς γηλόφου ὁ ὁποῖος ὀρθοῦται πρὸς νότον ὡσὰν διὰ νὰ τὴν προφυλάξῃ ἀπὸ ἀνυπάρκτου κινδύνου. Ἡ χαρὰ μας στὸ ἀντίκρουσμά τῆς, ἐλευθέρως πλέον, Ἑλληνικῆς πλέον, ὑψώνεται εἰς κατανυκτικὸν μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἡρωϊκῶν νεκρῶν οἱ ὁποῖοι πρὸ τριῶν μηνῶν ἔπεσαν στὸ Ἀβγκὶν καὶ τὴν

Κοβαλίτσαν, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν στὸ Καραμπουγιῶ καὶ στὸ Τουρκμέν Ντάγ, χθὲς ἀκόμη ἐδῶ γύρω, καὶ ἔπασαν γιὰ τὴ δόξα τῆς πατρίδος, γιὰ τὸν θρίαμβον τῆς φυλῆς, γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ Δορυλαίου. Τί σημαίνει ἂν εἶνε ὠραῖο ἢ ἄσχημο, μεγάλο ἢ μικρό, πλούσιο ἢ φτωχὸ τὸ Δορύλαιον; Ἄρκει ὅτι τὸ ὄνομά του προκαλεῖ ρίγη σὲ κάθε Ἑλληνικὸ κορμί, ἄρκει ὅτι γράφεται δίπλα στὸ Μεσολόγγι, στὸ Μπιζάνι, στὸ Κιλκίς. Ἄρκει αὐτὸ διὰ νὰ εἰσέλθῃ κανεὶς μὲ συγκίνησιν ἱεράν.

Ο ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΟΥ ΕΣΚΗ ΣΕΧΗΡ

Ἡ ὁδὸς Κιουταχείας-Δορυλαίου εἰσβάλλει εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ ΒΔ. Ἀριστερὰ μερικοὶ ἀμπελόφυτοι λοφίσκοι, δεξιὰ ὁ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς μὲ τὰς ἀπεράντους ἐγκαταστάσεις καὶ τὴν πυκνὴν δενδροστοιχίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ τὸ θέατρον τῆς πρώτης φάσεως τῆς χθεσινοβραδυνῆς μάχης.

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προκαταλαμβάνεται τις συμπαθῶς. Ἡ περιοχὴ τοῦ σταθμοῦ εἶνε μίᾳ ὠραία εὐρωπαϊκὴ γωνία. Καὶ κατόπιν δρόμοι εὐρεῖς. Δενδροστοιχίαι κανονικαί. Σπίτια εὐρωπαϊκά. Ἐνα ἐργοστάσιον κεραμοποιῆας ἐδῶ. Ἄλλο οἶνοπνευματοποιῆας ἐκεῖ. Πόλις.

Ἡ φυσιγνωμία της καὶ ἡ κίνησίς της τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐντελῶς ἐξαιρετικὴ καὶ ιδιόρρυθμος. Εἰς τοὺς τοίχους τῶν οἰκιῶν καὶ εἰς τοὺς κορμούς τῶν δένδρων, παντοῦ, φωτογραφίαι τοῦ Βασιλέως. Διὰ νὰ σταματοῦν ὡσὰν σὲ προσκνητάρια στρατιῶται καὶ πολῖται καὶ νὰ προσεύχωνται τὴν προσευχὴ τῆς καρδιάς:

*«Μὲ τέτοιον Κωνσταντῖνο,
μὲ τέτοιον Βασιλῆά!...»*

Καὶ τί περνοῦν, τί περνοῦν. Αὐτοκίνητα μὲ τραυματίας, αὐτοκίνητα μὲ τροφάς, αὐτοκίνητα μὲ πολεμοφόδια, ἵππεῖς, πεζοί. Μία συζυγαρχία πυροβολικοῦ. Ἐνα συνεργεῖον τηλεγραφητῶν. Μία ἐφοδιοπομπὴ ἀραμπάδων. Ἄλλη καμήλων. Συνοδεῖαι αἰχμαλώτων, συνοδεῖαι λαφύρων. Κηδεῖαι ἡρωϊκῶν νεκρῶν μας. Πυκνοὶ ὄμιλοι γυναικῶν καὶ παιδιῶν Ἑλλήνων περιφέρονται διὰ μέσου τῆς ἱλιγγιώδους αὐτῆς στρατιωτικῆς κυκλοφορίας καὶ χαίρονται καὶ ἀπολαμβάνουν καὶ ροφοῦν τὰς ὠραίας στιγμὰς τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς ἐλευθερίας.

Τὴν πόλιν διασχίζει ὁ Πουρσάκ, ὁ ἀρχαῖος Γύμαρις, θολὸς ποταμὸς μὲ ὀφιοειδῆ κοίτην. Πυκναὶ ἰτέαι φύονται κατὰ μῆκος τῆς κοίτης του καὶ

ἀγνοῶ ἂν τὰ πρασινόφαια φύλλα των παίρνουν τὸ χρῶμα τοῦ ποταμοῦ ἢ ὁ ποταμὸς τὸ ἰδικὸν των. Εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως ἔχει σχηματισθῆ τεχνητὸς καταρράκτης διὰ νὰ παραχθῆ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Τὸ Δορύλαιον ἠλεκτροφωτίζεται. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, παρὰ τὰ φυλλώματα τῶν ἰτεῶν, ἀπέναντι στοὺς παφλάζοντας καταρράκτας εἶνε παραταγμένα καφενεῖα, τῶν ὁποίων οἱ ἐξῶσται μὲ τὰ ἀνθισμένα κράσπεδα προβάλλουν πρὸς τὸν ποταμὸν καὶ θέλγουν τοὺς ρωμαντικούς.

Εἰς τὴν συνοικίαν ὅπου τὰ στρατιωτικὰ γραφεῖα ἢ κινήσεις εἶνε ἀπεριγράπτως ἀσφυκτική. Ἀγορά, πανήγυρις, διαδήλωσις, καυγὰς, μάχη, τί γίνεταί τέλος πάντων; Ὑπὸ τὴν πυκνὴν δενδροστοιχίαν μὲ τὴν παχεῖαν σκιὰν τελεῖται πανδαιμόνιον. Πρὸς τί νὰ τὸ ἐπαυξήσω μὲ μίαν περιγραφὴν ἢ ὁποία ἀσφαλῶς δὲν θὰ τὸ ἀποδίδει;

Ἀπὸ τὸ μέγαρον τοῦ Στρατηγεῖου τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ κυματίζει μεγαλοπρεπῶς πελωρία κυανόλευκος. Καὶ κάτω παιανίζει ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ματαίως προσπαθοῦσα νὰ ἐπιβάλη τοὺς ἤχους τῆς εἰς τὴν πολεμικὴν τύρβην. Μόνον ὅταν ἀντηχῆ ὁ «Ἀετός», σταματᾷ κάθε ἄλλος θόρυβος, κάθε ἄλλη φωνή, καὶ ὁ καθένας, ἄλλος ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο καὶ ἄλλος ἀπὸ τὸν ἀραμπὰ καὶ ἄλλος ἔφιππος, ἀρπάζει μίαν στροφὴν τοῦ ἀγαπημένου τραγουδιοῦ καὶ τὴν ἐκσφενδονίζει βροντοφώνως πρὸς τὰ φυλλώματα τῶν ἀκακιῶν...

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Τὸ Δορύλαιον ἔχει 6.000 Ἑλληνας, ἀγνοῦς, γνησίους, Ἑλληνοφώνους, ἀποίκους ἐδῶ ἀφ' ἧς ἐδημιουργήθη ἡ πόλις, ἀπὸ τριάκοντα δηλαδὴ περίπου ἐτῶν. Κατάγονται ἀπὸ τὴ Θράκη, ἀπὸ τὴ Μακεδονία, ἀπὸ τὰ νησιά, ἀπὸ τὰ ἐσωτερικώτερα τῆς Ἀσίας. Οἱ ἄρρενες ἔχουν ὅλοι ἐκτοπισθῆ στὴ Σεβάστεια, στὴν Ἐρζερούμ, στὴ Μαλάτεια. Ὀλίγοι ἐσώθησαν, διότι ἦσαν ὑπάλληλοι τῶν σιδηροδρόμων καὶ συνεπῶς ἀπαραίτητοι. Αὐτοὶ φοροῦν ἀκόμη φέσια. Καὶ σὲ κάθε αὐτοκίνητο ποὺ φεύγει φωνάζουν:

– Φέρτε μας καπέλλα νὰ φορέσουμε. Πῶς νὰ γίνῃ;

Ὅταν τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης 6ης Ἰουλίου τὸ ἐπιτελεῖον τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ἐπλησίαζεν εἰς τὴν πόλιν, τὰ γυναικόπαιδα καὶ οἱ ὀλίγοι ἄνδρες ἐξῆλθον εἰς ἀπόστασιν δύο χιλιομέτρων καὶ μὲ ἀπερίγραπτον συγκίνησιν ὑπεδέχθησαν τοὺς ἐλευθερωτάς. Κατεφίλουν τὰ χέρια τοῦ

στρατηγοῦ καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, ἐθώπευον τὰ ἄλογα, ἐχοροπηδοῦσαν γύρω εἰς τὴν συνοδείαν καὶ ἀπετέλεσαν τὴν τιμητικὴν οὐρὰν τῆς ὅταν διέσχισε τὴν πόλιν.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης συντηρεῖ τρία σχολεῖα, ὑπάρχουν δὲ ἀκόμη ἄλλα τρία Εὐρωπαϊκὰ τοιαῦτα. Ὅλοι σχεδὸν αἱ σπουδαιότεραι ὑπηρεσίαι τοῦ σιδηροδρόμου εὐρίσκονται εἰς χεῖρας Ἑλλήνων. Ἐπίσης καὶ μέγα μέρος τοῦ ἐμπορίου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι οἱ ἔμποροι ἐξωρίσθησαν καὶ εἰς ἐλαχίστας γυναικας κατέστη δυνατὴ ἡ ἐξακολούθησις παρ' αὐτῶν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων.

Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν χθὲς πρὸ τῆς πόλεως μάχην οἱ Ἕλληνες ἔδειξαν ἀξιοθαύμαστον ψυχραιμίαν, γενναιότητα καὶ πεποιθήσιν εἰς τὴν νίκην τοῦ στρατοῦ. Ὅπως ἐξεδήλωσαν σήμερον ἀδελφικὸν πένθος κατὰ τὴν κηδεῖαν τριῶν ἀξιωματικῶν καὶ ὀκτῶ στρατιωτῶν πεσόντων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. Τὴν κηδεῖαν ἠκολούθησεν ὁ στρατηγὸς κ. Πολυμενᾶκος μὲ τὸ ἐπιτελεῖον του, πλῆθος στρατοῦ καὶ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῆς πόλεως. Καὶ δύο συγκινητικαὶ λεπτομέρειαι: Ὁ εἷς τῶν κηδευομένων ἀξιωματικῶν, ὑπολοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ, ἦτο ἄγνωστος. Μετεφέρθη ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τὴν πόλιν χωρὶς κανεὶς νὰ ξέρῃ τὸ ὄνομά του ἢ νὰ ἀναγνωρίζῃ τὴν φυσιογνωμίαν του. Καὶ ἐτάφη ὁ ἀφανὴς ἦρως ὡς ἄγνωστος πρὸς ἔτι μεγαλειτέραν ἔξαρσιν τῆς θυσίας του εἰς τὴν συνείδησιν ὄλων τῶν περιτοιχισάντων τὸ φέρετρόν του ἀξιωματικῶν.

Ἐτερος ἀξιωματικὸς, λοχαγὸς τοῦ πεζικοῦ, ἦτο θῦμα ἀδελφικῆς σφαίρας ἐκ τραγικῆς παρεξηγήσεως. Ναυτικὸν ἀεροπλάνον ὑπολαβὸν ὡς ἐχθρικὰς τὰς κατασκοπῆσεις πέριξ τοῦ Δορυλαίου τὴν πρωΐαν τῆς 7ης ἔρριψε κατ' αὐτῶν βόμβας καὶ ἐθρηνήσαμεν ὀλίγα θύματα, μεταξὺ τῶν ὀπίων καὶ ὁ κηδευθεὶς σήμερον λοχαγός...

ΚΕΜΑΛΙΚΑ ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ

Ὁ Κεμάλ εὐρίσκετο εἰς τὸ Ἑσκῆ Σεχῆρ ὅταν κατελήφθη ἡ Κιουτάχεια καὶ, φόβῳ συσχεθεὶς μήπως τὸν καταπλακώσουν τὰ ἐρείπια τοῦ καταρρέοντος ὀχυρωτικοῦ του τριγώνου Κιουταχείας – Ἑσκῆ Σεχῆρ – Σεϊντῆ Γαζῆ, ἀνεχώρησεν ἀμέσως διὰ τὴν Ἄγκυραν, ἀφοῦ διέταξε ν' ἀνατιναχθῇ τὸ ἐργοστάσιον τοῦ σιδηροδρόμου.

Ὅσάκις ἐπεσκέπτετο ὁ Κεμάλ τὸ Δορύλαιον, κατέλυνεν εἰς τὸ παρὰ

τὸν σταθμὸν μέγαρον τῆς Διοικήσεως τῶν Σιδηροδρόμων. Ἡ τελευταία του μεγαλοπρεπῆς ἐμφάνισις εἶχε σημειωθῆ τὴν 22αν Ἰουνίου. Ἐξενάγει τότε τὸν Φραγκλὲν Μπουγιὸν* καὶ τὸν ταγματάρχην τῆς χωροφυλακῆς Σαροῦ, καθὼς καὶ 2-3 Βουλγάρους «συντρόφους». Θέλων δὲ νὰ ἀποδείξῃ τὴν βασιλεύουσαν εἰς τὸ κράτος του γαλήνην καὶ τὴν μεταξὺ τῶν πληθυσμῶν ὁμόνοιαν ἔδωσεν εἰς τὸν κῆπον τοῦ σταθμοῦ χορὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ὑπεχρέωσε νὰ παρευρεθοῦν ὅλοι οἱ Ἕλληνες. Ἡ χοροεσπερὶς ἤνοιξε μὲ Ζεϊμπέκικο χορὸ, ἐξηκολούθησε μὲ οὐρανὸν στέπ, τὸν ὁποῖον ἐχόρευσε πρῶτος ὁ Κεμάλ, καὶ ἔληξε... μετὰ τινὰς ἑβδομάδας μὲ τὸν χορὸν τοῦ ταψιοῦ, τὸν ὁποῖον συνέστησεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός! Ὁ Κεμάλ ἔφερε κατὰ τὴν χοροεσπερίδα κυνηγετικὴν στολήν. Προσηθάνετο φαίνεται τὸ ἐπικείμενον... κυνήγι!

Ἀπὸ τριῶν μηνῶν, ἀπὸ τῆς ἐπιθέσεως δηλαδὴ τοῦ Μαρτίου, εἶχεν ἀρχίσει ἡ διάλυσις καὶ μεταφορὰ διαφόρων μηχανημάτων τοῦ ἐργοστασίου τῶν σιδηροδρόμων, τὸ ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι εἶχον μεταβάλει εἰς πολεμικὸν ἐργοστάσιον. Καὶ εἶχεν ὑπονομευθῆ ὅλον τὸ ἐργοστάσιον χωρὶς εὐτυχῶς νὰ δυνηθοῦν τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ τὸ ἀνατινάξουν, διότι, ἐνῶ κατεγίνοντο εἰς τοῦτο, ἐνεφανίσθη τμημα ἵππικοῦ Τουρκικοῦ ὑποχωροῦντος, τὸ ὁποῖον ὁμως ἐξέλαβον ὡς ἰδικὸν μας καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Τοιοῦτοτρόπως ἐσώθη μία ἀτμομηχανὴ τελεία μόλις ἐπισκευασθεῖσα, δύο ἄλλαι ὑπὸ ἐπισκευὴν καὶ μία μικρὰ διὰ βοηθητικὰς ὑπηρεσίας τοῦ σταθμοῦ. Τριάκοντα ἄλλαι ἄχρηστα ἀτμομηχαναὶ καὶ πλέον τῶν 160 βαγονίων εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀπέραντον ἔκτασιν τοῦ σταθμοῦ, τοῦ ὁποῖου αἱ ἀλλεπάλληλοι γραμμαὶ ἔχουν πλάτος χιλιομέτρων. Κατὰ τὰς βεβαιώσεις τῶν Ἑλλήνων ὑπαλλήλων, αἱ γραμμαὶ Κιουταχείας καὶ Καραχισὰρ δὲν ὑπέστησαν σπουδαίας καταστροφάς. Μία γέφυρα κατεστράφη ἐπὶ τῆς πρώτης καὶ δύο ἐπὶ τῆς δευτέρας, καὶ αἱ τρεῖς ὄχι μεγάλαι.

Οἱ ἐπισημότεροι Τοῦρκοι τοῦ Δορυλαίου ἠκολούθησαν τὸν Τουρκικὸν στρατόν. Ὁ πολὺς πληθυσμὸς παρέμεινε καὶ ἐπεδόθη ἐκ νέου ἡσύχως εἰς τὰ ἔργα του, κατὰ τὴν προκλήρυσιν τοῦ στρατηγοῦ Πολυμενάκου, ὁ ὁποῖος ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου κατέλαβε τὴν πόλιν.

Ἰδίως ἡ τελευταία νίκη κατέπνιξε καὶ τοῦ τελευταίου Κεμαλικοῦ τὴν ἀνησυχίαν. Διότι φεύγων ὁ Τοῦρκος Φρούραρχος Δορυλαίου τὴν 5ην Ἰουλίου

* Σ.τ.Ε. Πρῶην ὑπουργὸς τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως. Στις 7 Ὀκτωβρίου 1921, θὰ ὑπογράψῃ ὡς ἐκπρόσωπός της Σύμφωνο μὲ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Κεμάλ. Καὶ σὲ ἐκείνη τὴν ἀποστολὴν συνοδεύεται ἀπὸ τὸν Σαροῦ, ἀνώτερο ἀξιωματικὸ τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ.

είχεν εἶπη κομπαστικῶς:

– «Εἶπατε, παρακαλῶ, εἰς τὸν Ἕλληνα ἀντικαταστάτη μου ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας θὰ ἐπανέλθω εἰς τὴν θέσιν μου. Τόσον μόνον θὰ διαρκέση ἡ ἐξουσία του ἐδῶ!»

Δὲν ἔλεγε ψέμματα. Μετὰ δύο ἡμέρας ἐπεχείρησε νὰ ἐπανέλθῃ. Ἀλλὰ ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς τὸν εἶχε ἀντικαταστήσει ὀριστικῶς καὶ δὲν ἐπέτρεψε τὴν ἐπάνοδόν του.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΕΣΚΗ ΣΕΧΗΡ

ΔΟΥΥΛΑΙΟΝ, 9 Ιουλίου. Ἡ ἄλωσις τῆς Κιουτάχειας καί ἡ πτώσις τοῦ Ἐσκή Σεχήρ δέν ἐπεβράδυναν καθόλου τήν ὀρμητικὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ μας. Οἱ στρατιῶται μας διήρχοντο πρό τῶν περιμαχήτων πόλεων χωρὶς νά εἰσέλθουν εἰς αὐτάς καθόλου, μολονότι εὐρίσκοντο εἰς τὰ κράσπεδά των. Καί χωρὶς κανένα παραπόνον, καμμίαν διαμαρτυρίαν ἐξηκολούθουν τὰς πορείας των πρός τὰ ἔμπρός, πρός τήν Ἄγκυραν, ὅπου ἔφευγεν ὁ ἐχθρός.

Ἵπῆρξε δέ ὄντως θαυμαστή ἡ πρόνοια καί ἡ στρατηγικότης τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Στρατιᾶς, τό ὁποῖον κατηύθυνε τὰς φάλαγγας πρός τὰ ἐπίκαιρα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐνέκλειον ὅλας τὰς ἐλπίδας τῆς περικυκλώσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλά καί ὅλους τους κινδύνους ἀναλήψεως ἐνεργητικῆς δράσεως ἐκ μέρους του.

Ἐβάδιζαν δέ τὰ Σώματά μας οὕτω πως μετά τήν κατάληψιν τῆς Κιουταχειᾶς: Τό Γ' Σῶμα Στρατοῦ δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ Πουρσάκ, μετά διήμερον δέ πορείαν κατέλαβε τό Ἐσκή Σεχήρ. Τό Α' Σῶμα Στρατοῦ κατεδίωξε τόν ἐχθρόν ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ Πουρσάκ. Τό Β' Σῶμα Στρατοῦ ἐβάδιζε πρός Σεϊντή Γαζή. Τό Μικτόν Ἀπόσπασμα 9ης Μεραρχίας ἀπετέλεσε τό ἄκρον ἀριστερόν καί ἡ ἀνεξάρτητος Ταξιαρχία Ἴππικοῦ διετάχθη νά βαδίση πρός τό Σεϊντή Γαζή. Ἀντικειμενικός σκοπός τῶν κινήσεων τούτων ἦτο ἡ ἀποκοπή, εἰ δυνατόν, τοῦ ἐχθροῦ καί ὅπωςδήποτε ὁ ἐξαναγκασμός του εἰς ἐγκατάλειψιν τῶν στενωπῶν Σεϊντή Γαζή καί Ἐσκή Σεχήρ.

Ἐξ ὅλων τῶν Σωμάτων τό Β' εἶχε συναντήσῃ πρό καί περίξ του Σεϊντή Γαζή τήν ἰσχυροτέραν ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ ὑπεραμυνομένου τοῦ ἀριστεροῦ του ὄχι μόνον διά τόν ἄμεσον φόβον τῆς ἐκεῖθεν κυκλώσεως, τήν ὁποῖαν ἠδύνατο ν' ἀποφύγη συνεχίζων τήν ραγδαίαν ὑποχώρησίν του, ἀλλά κυρίως διά τήν ἐξασφάλισιν τοῦ σχεδίου του, τό ὁποῖον, ὡς ἀπεδείχθη, συνίστατο εἰς τήν ἀντεπίθεσιν πρός ἀνακατάληψιν τοῦ Ἐσκή Σεχήρ, διάρρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς παρατάξεως καί ἐξόρμησιν πρός Κιου-

τάχειαν. Τοῦ σχεδίου τούτου, τό ὁποῖον δέν ἔστερεῖτο βεβαίως στρατηγικότητος, δέν ἐβράδυνε νά ἐπέλθῃ ἡ ἀποφασιστική ἐφαρμογή καί ἡ πανηγυρική ἀποτυχία.

ΠΩΣ ΚΑΤΕΛΗΦΘΗ ΤΟ ΔΟΥΛΑΙΟΝ

Ἡ κατάληψις τοῦ Ἑσκή Σεχήρ εἶχε συντελεσθῆ ὡς ἑξῆς:

Τό Γ' Σῶμα Στρατοῦ βαδίσαν τήν 5 Ιουλίου ἀπό Ταουσσανλή πρὸς Κιουτάχειαν κατηλύσθη ἀνατολικῶς τοῦ Μουλᾶ Ὀγλοῦ παρά τήν 10ην Μεραρχίαν, ἀριστερώτερον τῆς ὁποίας εὐρίσκετο ἡ 7η. Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ ἀνεμένετο βορείως τοῦ Κογκαλή Κεῦπρῆ ἐκ τοῦ χωρίου Σομπράν, ὅπου τό ἔδαφος ἦτο λίαν ἐκμεταλλεύσιμον, διότι παρέχει ὀχυρωτάτας θέσεις καί πεδῖον βολῆς εὐρύτατον. Τό Σῶμα λοιπόν γενόμενον κύριον τοῦ ὄροπέδιου Μουλᾶ Ὀγλοῦ μέ μικράν ἀντίστασιν διέταξε διά τήν ἐπομένην ἡμέραν προέλασιν τῶν φαλάγγων εἰς Ἑσκή Σεχήρ.

Τό ἑσπέρας ὁμως τῆς 5ης ἀνηγγέλθησαν ὑπό τῶν ἀεροπλάνων συγκεντρώσεις ἐχθρικῶν δυνάμεων μεγάλων εἰς Τουτλουτζᾶ Τεπέ καί Καλᾶ Τεπέ καί βορειότερον πρὸς Ἴν Ἐῦνοῦ καί Ὀκλουμπαλή, μικροτέρων δέ δυνάμεων περὶ τό Χατζῆ Μουσταφᾶ Μπέη Τσιφλίκ πρὸς τήν σιδηροδρομικήν γραμμὴν Βαγδάτης, εἰς τό πλευρόν δηλαδή τῆς Μεραρχίας. Ἐάν ὁ ἐχθρός κατεῖχεν ὄντως τὰς θέσεις ταύτας, τό Στρατηγεῖον τοῦ Σώματος εὐρίσκετο ἐντὸς βολῆς. Ὅπωςδῆποτε, συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίας ταύτας, ἠκυρώθη τήν νύκτα ἡ διαταγή τῆς προελάσεως πρὸς Ἑσκή Σεχήρ καί ἐλήφθησαν μέτρα πρὸς ἐπίθεσιν κατὰ τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατεῖχεν ὁ ἐχθρός.

Τήν 6ην Ιουλίου, ἡμέραν Τρίτην, αἱ Μεραρχίαι ἐξεκίνησαν διά τήν ἐπίθεσιν ταύτην, ἀλλὰ ἐχθρός δέν ὑπῆρχε πουθενά εἰς τὰ ὑποδειχθέντα σημεία. Κατόπιν τούτου διετάχθη ἡ προέλασις κατ' εὐθείαν πρὸς Ἑσκή Σεχήρ.

Τήν 6ην μ.μ. ὁ στρατηγός Πολυμενᾶκος μέ τό ἐπιτελεῖον του καί μίαν ἡμιλαρχίαν ἵππικοῦ εἰσῆρχετο εἰς τήν πόλιν. Τό Ἑσκή Σεχήρ εἶχε καταληφθῆ. Τό Δορύλαιον ἔπειτα ἀπό τόσους αἰῶνας ἦτο πάλιν ἐλεύθερον.

ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ

Τήν ἐπομένην, 7ην Ιουλίου, διετάχθη προώθησις τῶν μεραρχιῶν τοῦ Σώματος περὶ τὰ 20 χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Δορυλαίου, ὅπου ὑπάρχει ὄχυρά στενωπὸς διαχωριζομένη ὑπὸ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Ἡ 7η Μεραρχία θὰ κατελάμβανε τὸ βορείως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς τμήμα καὶ ἡ 10η τὸ νοτίως αὐτῆς. Διετάχθη δὲ νὰ ἐνεργήσῃ πρώτη ἡ 10η τὴν κατάληψιν τοῦ νοτίου τμήματος. Πράγματι, ἀπόσπασμα τῆς Μεραρχίας ταύτης ἐβάδισε κατὰ τῆς στενωπού, ἀλλὰ συνήντησεν ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τῆς ἰσχυρὰν ἀντίστασιν. Δύο τουρκικαὶ μεραρχίαι, ἡ 4η καὶ ἡ 41η, καὶ τμήμα τῆς 24ης κατεῖχον ἰσχυρῶς τὴν στενωπόν. Ἡ προσπέλασις τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἦτο δυσχερὴς καὶ συνεπήγετο ἀπωλείας. Ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Σώματος κ. Σπυρόπουλος μετέβη αὐτοπροσώπως ἐπὶ τόπου καὶ διέγνωσε τὴν κατάστασιν. Ἀπεφάσισε δὲ τὴν δι' ἐλιγμοῦ ἀσφαλέστεραν καὶ μὲ ὀλιγωτέρας ἀπωλείας ἐκβίασιν τῆς στενωπού. Καὶ ὁ ἐλιγμὸς αὐτὸς διετάχθη διὰ τὴν ἐπομένην, 8ην Ιουλίου, ὅποτε καὶ ἤρχισεν ἐκτελούμενος ὑπὸ τῆς 10ης Μεραρχίας. Κατὰ σύμπτωσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην διήρητο ἐκεῖθεν ἡ ταξιαρχία ἰππικοῦ βαδίζουσα πρὸς Σεϊντῆ Γαζῆ. Ὁ ταξιαρχος κ. Νικολαΐδης παρακληθεὶς ἐδέχθη νὰ συνδράμῃ διὰ τῆς ταξιαρχίας του τὸν ἀγῶνα τῆς 10ης Μεραρχίας, ὅπως ἐπιτευχθῆ ἀσφαλέστερον ἡ πλευροκόπησις τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ ἐβάδισεν ἡ ταξιαρχία πρὸς νότον τοῦ Δορυλαίου. Δέν παρῆλθεν ὁμως ὥρα καὶ ἡ ταξιαρχία ἀναφέρει ὅτι παρατήρησε βαδίζουσαν ἀπὸ νότου πρὸς τὸ Δορύλαιον φάλαγγα ἐκ δύο τουρκικῶν μεραρχιῶν ἐλισσομένων ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Ἄκ Μπουνάρ, δέκα δηλαδὴ χιλιόμετρα νοτίως τοῦ Δορυλαίου. Ἄμα τῇ λήψει τῆς πληροφορίας διετάχθη ἡ 7η μεραρχία νὰ στραφῆ πάραυτα πρὸς νότον, μετέβη μάλιστα αὐτοπροσώπως ὁ ἐπιτελάρχης κ. Σπυρόπουλος, ὅπως ἐπισπεύσῃ τὴν κίνησιν ταύτην. Ὁ Μέραρχος τῆς 7ης κ. Πλατῆς ἀνέφερε τότε ὅτι καὶ ἀπὸ βορρᾶ ὑπὲρ τὸ χωρίον Μουταλίμπ ἀνεφάνη ἐχθρός. Ὑπετέθη ὅτι ἐπρόκειτο περὶ μικρῶν δυνάμεων καὶ ἀπεστάλη ἓν ἀνεξάρτητον τάγμα, ὅπως τὰς διαλύσῃ. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁμως ὁ ἐπιτελάρχης τοῦ Σώματος ἐπέστρεφεν εἰς τὸ Δορύλαιον, ἐχθρικὴ ὀβίς ἐξερράγη πλησίον του, παρὰ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τῆς πόλεως. Τοῦτο ἐφάνερωνεν ὅτι ὁ ἀπὸ βορρᾶ κίνδυνος ἦτο σοβαρός.

Πάραυτα ἀνεστάλη ἡ κίνησις τῆς 7ης Μεραρχίας καὶ διετάχθη αὕτη

νά κάμη μεταβολήν καί αντιμετώπιση πρὸς βορρᾶν καί ἀνατολάς τὸν ἐχθρόν. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Μεραρχίας ἐτάχθη καί τό μόλις καταφθάσαν μικτόν ἀπόσπασμα τοῦ συνταγματάρχου κ. Τσιρογιάννη. Εὐθύς τό πυροβολικόν μας ἐτάχθη εἰς τάξιν μάχης καί ἤρχισε τήν κεραυνοβόλον δρᾶσιν του.

ΠΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Τήν 1ην μ.μ. τῆς 8ης Ιουλίου ἐγενικεύετο ἡ μάχη περίξ του Δορυλαίου. Ὁ ἐχθρός ἐπίεζε τοξοειδῶς τήν ἡμετέραν παράταξιν καί ἐπέσπευδε προφανῶς τήν προέλασιν του πρὸς Δορύλαιον, ἀποσκοπῶν εἰς τήν πάση θυσία κατάληψιν του. Καί διεξήγετο ἡ μάχη εἰς ἀπόστασιν ἑνός μόλις χιλιομέτρου ἀπὸ τῆς πόλεως, εἰς τὰ πρόθυρά της, εἰς τὰ κράσπεδά της. Δύο - τρεῖς ἐχθρικοί ὀβίδες ἔπεσαν παρά τὸν σιδηροδρομικόν σταθμόν χωρὶς νά προξενήσουν ζημίας. Ὁ πληθυσμός τῆς πόλεως κατείχετο ὑπὸ δικαίας συγκινήσεως. Πλείστοι ὁμως παρηκολούθουν τήν μάχην, ἡ ὁποία διεξήγετο μέ κανονικότητα γυμνασίων. Πολλοί Τοῦρκοι φοβηθέντες ἠθέλησαν νά τραποῦν πρὸς τό μέρος τῶν ἐχθρικῶν στρατευμάτων, ἔγιναν ὁμως ἀντιληπτοί καί ἠμποδίσθησαν. Κάποιος ἠθέλησε νά πληροφορήσῃ τούς ἀπέναντι ἐχθρούς διὰ τινος συστήματος ὀπτικοῦ τηλεγράφου. Καί αὐτός συνελήφθη. Ὁ δικηγόρος καί δημοσιογράφος Σαμπαχεδίν ἐξώρμησεν ἔφιππος ἐκ τῆς πόλεως διὰ νά ἐνωθῇ μέ τούς Τούρκους.

- Ἄλτ! ποῦ πᾶς; τὸν ἠρώτησεν ὁ πρῶτος φαντάρος.
- Δέν θά δώσω λόγο!

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Ἄρπαγμα τοῦ χαλινού, κατέβασμα τοῦ Δόν Κιχώτου καί ἀποστολή του στό Σῶμα Στρατοῦ. Κρατεῖται ἀκόμη στή γραφεῖα του. Εἶνε τύπος φανατικοῦ Τούρκου. Σωματώδης, χονδροκέφαλος, κατσαρομάλλης. Ὁμολογεῖ τήν ὀριστικὴν πλέον ἦτταν τοῦ Κεμαλισμοῦ. Καί ἦτο ὁ πιστότερος φίλος τοῦ Κεμάλ στό Ἑσκή Σεχήρ. Ἀλλά τὰ ἐπεισόδια αὐτά, ὅσονδήποτε πρωτότυπα καί ἂν εἶνε, δέν ἔχουν σημασίαν πρὸ τοῦ μεγάλου τό ὁποῖον προσέλαβεν ἡ μάχη.

Η ΓΕΝΙΚΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Ὁ Ἀμερικανὸς στρατιωτικὸς ἀκόλουθος, παρατυχὼν εἰς Δορύλαιον, ἐξεδήλωνε κάποιαν ἀνησυχίαν εἰς τὸ Ἐπιτελεῖον τοῦ Σώματος. Καί ὁ ἐπιτελάρχης, μέ τήν παντοτεινήν του ἡρεμίαν καί νηφαλιότητα ἀδιατάρακτον, τὸν διεβεβαίωσεν ὅτι ἐντὸς δύο ὠρῶν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἔχη ἐκδιωχθῆ τελείως. Καί ἡ πρόβλεψις του ἐπηλήθευσε.

Τὸ ἐχθρικὸν τόξον τὸ περισφίγγον τήν πόλιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐχαλαροῦτο. Ἡ μάχη γενικευθεῖσα τελείως εὐρίσκετο εἰς ὄλην τήν ἀκμήν της. Καί ἐξηκολούθησεν ἐν ὄλη της τῇ ἐντάσει μέχρι τῆς 3ης μ.μ.

Τὸ μικτὸν ἀπόσπασμα τῆς 9ης Μεραρχίας εἶχε διαταχθῆ νὰ πλευροκοπήσῃ τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ ἐχθροῦ καί, ἐλιχθέν κρυφίως ὀπισθεν χαμηλῶν ὑψωμάτων, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ πλευρὸν τῆς τουρκικῆς παρατάξεως παρά τὸ Μουταλίμπ. Εὐθύς ὁ ἐχθρὸς διέταξεν ὑποχώρησιν διὰ ν' ἀποφύγῃ τήν πλήρη κύκλωσιν. Τὸ ἀπόσπασμα διετάχθη τότε νὰ παραμείνῃ ὡς ἐφεδρεία καλύπτουσα τὸ ἀριστερόν μας καί ἡ καταδίωξις ἐνηργήθη ὑπὸ τῆς μεραρχίας. Ἡ ὑποχώρησις τῶν Τούρκων δὲν ἐβράδυνε νὰ μεταβληθῆ εἰς φυγὴν. Μέχρι τοῦ ὑψομέτρου 1500 τοῦ Μπόζ Ντάγ ἡ 7η Μεραρχία κατεδίωξεν ἀπνευστί σχεδὸν τὸν ἐχθρόν. Ὅταν δέ, καταφθάσαν τὸ βαρὺ πυροβολικὸν μας, ἐπεμήκυνε τήν βολήν καί ἀπεδεκάτισε τοὺς πρώτους ὄγκους τοὺς ὁποίους ἐπέτυχε, τότε πλέον ἡ φυγὴ ἀπέβη ἄτακτος. Αἱ τουρκικαὶ μεραρχίαι διελύθησαν εἰς ὀμάδας. Οἱ γενναῖοι ἐθνικισταὶ τοῦ Κεμάλ ἀπέριπτον τὰ ὄπλα των καί τήν ἐξάρτυσιν των καί ἐξηφανίζοντο ἀπὸ χαράδρας εἰς χαράδραν. Ἦσαν δέ εἰς τὸ μέτωπον τοῦτο τέσσαρες ἐχθρικαὶ μεραρχίαι, ἡ 1η ἢ 11η, ἢ 3η τοῦ Καυκάσου καί μία ἄλλη ἀκόμη καί δύο συντάγματα ἵππικοῦ, τὰ ὁποῖα, σημειωτέον, ἐπανειλημμένως εἶχον ἐνεργήσει ἐπελάσεις κατὰ τῶν ἡμετέρων γραμμῶν, ἐρρωμένως ἀποκρουσθείσας.

ΑΠΟ ΝΟΤΟΝ

Ἐνῶ ταῦτα διεδραματίζοντο εἰς τὸ ἀπὸ βορρᾶ μέτωπον, ἀπὸ νότου ἡ τουρκικὴ φάλαγξ ἐσχημάτιζεν ἄλλον κύκλον ἀπειλητικώτατον. Ἀπετελεῖτο δέ αὕτη ἀπὸ τήν 61ην, 15ην, 23ην μεραρχίας, τήν 5ην τοῦ Καυκάσου καί τὰς 4ην καί 41ην, αἱ ὁποῖαι ἀπησχόλουν κυρίως τήν 10ην μεραρχίαν μας. Πρὸς τήν φάλαγγα ταύτην ἐνεπλάκη πρῶτον ἀπόσπασμα τῆς 7ης με-

ραρχίας εύρισκόμενον εἰς Σούπ Ἐϋρέν. Εὐθύς ἀμέσως ὁμως ἐνεπλάκη ἡ 1η Μεραρχία καί παραπλεύρως τμήματα τῆς 2ας. Ἐγκαίρως κατέφθασε καί ἡ Ταξιαρχία Ἴππικοῦ. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξεν ἐδῶ ἐπιμονώτερος, σκληρότερος, ἀγριώτερος. Τολμηραὶ κινήσεις ἐξετελοῦντο, λυσσωδεῖς ἐπιθέσεις ἐνηργοῦντο, κύματα ἀντεπιθέσεων ἀντεξώρμων εὐθύς.

Ἡ ἡρώϊκὴ πρώτη Μεραρχία μας, ὡς τρόπαιον τῆς ὁποίας πυργοῦται ἤδη εἰς τὸ κέντρον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τὸ ὄγκῳδες Καραμπουγιοῦ Ρουκλοῦ Ντάγ, ἔκαμε θαύματα ὁρμῆς καί ἀνδρείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ἐνθουσιώδους καί χαλυβδίνου μεράρχου τῆς κ. Φράγκου. Τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ἀπέναντί τῆς ἐχθρικᾶ τμήματα κατενικήθησαν, διεσπᾶσθησαν, διεσκορπίσθησαν. Ὀλόκληρος ἡ 23η τουρκικὴ μεραρχία ἀπεσυνετέθη τελείως. Πλεῖστοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τῆς συνελήφθησαν. Ἡ 1η Μεραρχία κατηρίθμει μετὰ τὴν μάχην 850 αἰχμαλώτους καί ἄφθονον ὑλικόν.

Ἡ ΑΓΡΙΑ ΕΠΕΛΑΣΙΣ

Ἀλλὰ τὸ κορυφῶμα τῆς πολεμικῆς γραφικότητος καί τῆς ἀγρίας μεγαλοπρεπείας ἀπετέλεσεν ἡ ἐπέλασις τοῦ ἵππικοῦ μας. Τὴν ἐνήργησεν ὀλόκληρον τὸ 3ον Σύνταγμα Ἴππικοῦ. Ἡ ὁρμὴ τῆς ἦτο θυελλώδης. Ἡ δρᾶσις τῆς λυσσωδῆς. Τὰ ἀποτελέσματά τῆς φρικιαστικά.

Οἱ ἵππεῖς μας ἐξετοξεύθησαν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων ὡς ἄλλαι ζῶσαι ὀβίδες τεραστίων, δαιμονίων, μυστηριωδῶν τηλεβόλων! Καὶ ἐξερράγησαν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν Τούρκων ὡς καταστρεπτικὰ βλήματα διασπείροντα σπάθας καί σπαθισμούς, ὄπλᾶς καί λακτισμούς, πιστολισμούς καί σφαίρας. Ἦσαν ἀγριαὶ στιγμαὶ ἀνηλεοῦς, ἀνοικτίρμονος ὀλέθρου! Κλαγγαὶ σπαθῶν καί κροταλισμοὶ πετάλων καί χρεμετισμοὶ ἵππων καί ἰαχαὶ ἵππέων, ἐπιφωνήσεις τρόμου καί ἐπικλήσεις οἴκτου καί θραύσεις κρανίων καί ἀναβλύσεις κρουνῶν αἵματος συνανεφύροντο καί συναπετέλουν τὸν τρομερόν, τὸν ἀπαίσιον, τὸν ἀνατριχιαστικόν, τὸν θηριώδη ὀρυμαγδόν τῆς συγκρούσεως. Οἱ βραχίονες τῶν ἵππέων ἐπρήσθησαν καί αἱ σπάθαι των ἠμβλύνθησαν θραύουσαι κρανία! Σωρός πτωμάτων ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος. Οἱ Τούρκοι ἔφευγον προτροπάδην. Οἱ ἵππεῖς τοὺς κατέφθανον μὲ τὰς αἰμοσταγεῖς των σπάθας. Καὶ ἓνας - ἓνας ἐκυλίετο ὑπὸ τὰ καθημαγμένα πέταλα τῶν φριμασσόντων πολεμικῶν ἵππων. Ἡ ἐπέλασις ἔδωσε τὸ σύνθημα τῆς γενικῆς ὑποχωρήσεως τοῦ ἐχθροῦ.

Ἀπέριπτον τά πάντα διά νά σώσουν τό εὐτελές σαρκίον. Καί κατεκρημνίζοντο εἰς τάς χαράδρας καί ἐξηφανίζοντο ὀπισθεν τῶν βράχων.

Φρικῶδες ἦτο τό θέαμα τοῦ πεδίου τῆς ἐπελάσεως. Σωροί πτωμάτων παραμορφωμένων, λίμναι αἱμάτων, οἰμωγαί τραυματιῶν, οἱ ὅποιοι ἐκυλίοντο ὡς σκώληκες διά μέσου τῶν πτωμάτων. Εἰς τριακοσίους ὑπελογίσθησαν οἱ νεκροί τοὺς ὁποίους ἐγκατέλειπεν εἰς τό πεδίον τῆς μάχης τό 3ον Σύνταγμα Ἴππικοῦ μας προελαύνον μέ ἵππους καί ἰππεῖς πλήρεις αἱμάτων καί λύθρων.

Ἡ ΔΕΞΙΑ ΜΑΣ ΠΤΕΡΥΞ

Δέν ἠδυνήθη νά κρατήσῃ περισσότερον τόν ἀγῶνα του ὁ ἐχθρός ἀπέναντί τοῦ δεξιῦ μας κέρατος, τό ὅποιον περιέβαλε τό Σεῖντή Γαζή. Ἐκεῖ εἶχε ρίψει τάς ὑπολοίπους 6 ἢ 7 Μεραρχίας του πρὸς τόν σκοπὸν νά ματαιώσῃ τὴν ἀπειλουμένην ἐκεῖθεν ὑπερφαλάγγισίν του. Δέν φαίνεται πιθανόν νά ἐπεδίωκε διάσπασιν τοῦ μετώπου μας καί πρὸς τά ἐκεῖ, διότι, καί ἂν ἐπετύγχανε, θά διηνοίγετο ἐνώπιόν του ἄγριον ὄρεινόν ἔδαφος, τό ὅποιον δέν ἠδύνατο νά ἐκμεταλλευθῇ τελεσφόρως, ὅπως τουναντίον θά συνέβαινε ἂν διέσπα τό ἀριστερόν ἢ τό κέντρον μας, ὅποτε ἐκτός τῆς ἀμέσου καταλήψεως τοῦ Δορυλαίου θά ὤρμα πρὸς τάς διαβάσεις τῆς Κιουτάχειας. Καί ἐκεῖ ὁμως ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε σκληρός καί ἐπίμονος. Τό κατέχον τό ἄκρον δεξιὸν Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀνέτρεψε ταχέως τόν ἐχθρὸν καί καταδιῶκον συντόνως αὐτόν τόν ἀπώθησε πρὸς βορρᾶν. Λόγω τῆς μεγάλης ἀποστάσεως δέν ἔχουν συγκεντρωθῆ ἀκόμη λεπτομερέστεραι πληροφοροίαι περὶ τῶν φάσεων τοῦ ἀγῶνος τῆς δεξιᾶς μας πτέρυγος.

Ἡ μάχη διήρκεσεν ὅλον τό ἀπόγευμα τῆς 8ης καί ὅλην τὴν νύκτα τῆς 8ης πρὸς τὴν 9ην Ἰουλίου. Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ, μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς γενικῆς ἀντεπιθέσεως τὴν ὁποίαν ἐνήργησεν, ὑπῆρξε πεισματώδης. Ἐρριψεν εἰς τόν ἀγῶνα ὄλας του τάς ἐφεδρείας. Οἱ ἀξιωματικοὶ μέ τά πιστόλια στά χέρια ἐνεθάρρουναν καί ἠπέιλουν τοὺς ἄνδρας των. Ἄλλ' οὐδαμοῦ δέν κατώρθωσαν οὐδέ τὴν ἐλαχίστην τοπικὴν ἐπιτυχίαν νά ἐξασφαλίσουν. Ἀνετρέποντο ἀπὸ γραμμῆς εἰς γραμμὴν καί ἀπὸ ὑψώματος εἰς ὑψωμα, διαρκῶς χάνοντες αἰχμαλώτους καί ὑλικόν. Ἐπὶ τέλους, τὴν 3ην πρωῖνὴν ἡ γραμμὴ των διεσπάσθη τελείως καί ἤρχισεν ἡ μεγάλη ἀποσύνθεσις. Ἀπέναντι τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ἡ 23η Μεραρχ-

χία κατεκερματίζετο. Καί ὅλος ὁ Κεμαλικός στρατός ἀποσυντεθειμένος εἰς ἀσυντάκτους ὁμάδας ἔφευγεν ἐν πανικῷ πρὸς τὴν Ἄγκυραν.

Ὁ μικρὸς ἑθελοντὴς ἀπὸ τὴν Μικρὰ Ἀσία Σ. Βασιλείου.

ΠΕΔΙΟΝ ΜΑΧΗΣ

Ἐπεσκέφθην τό πεδίον τῆς μάχης πρὸ τοῦ Ἑσκῆ Σεχέρ παρά τό Μουταλίμπ. Ὅμαδες αὐτομόλων ἀόπλων, ἔλεινῶν, ἀποτεθαρρημένων ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐπανήρχοντο κατεπτοημένοι εἰς τὰ χωρία των. Ἐκατοντάδες πτωμάτων ἐθάπτοντο εἰς μεγάλους λάκκους. Εἰς 1400 - 1500 ὑπολογίζονται οἱ πρὸ τοῦ Δορυλαίου πεσόντες διὰ τὴν ἀνακατάληψιν του Τοῦρκοι. Ἀφθονία

ύλικού ἦτο πανταχοῦ ἐγκατεσπαρμένη, ὄπλα, πολεμοφόδια, τηλεβόλα, τροφαί, ἐξαρτύσεις, κλινοσκεπάσματα. Εἰκὼν ἀθλιότητος καὶ ἀηδίας. Τό πτώμα τοῦ δυστυχοῦς ποιμένος τῶν λειμώνων τῆς Ἀγκύρας καὶ τό σῶμα τοῦ μικροσώμου ἵππου τῆς Φρυγίας παρέκειντο τυμπανιαῖα καὶ ἐμάχοντο ποῖον νά κινήσῃ τήν μεγαλειτέραν ἀποστροφήν. Τό καθημαγμένον ὄπλον καὶ τό ἀνεστραμμένον βλητοφόρον ἠμιλλῶντο ποῖον νά δώσῃ πλησιεστέραν καθ' ἑαυτό τήν εἰκόνα τῆς ἥττης... Ἀπληστοὶ κόρακες περιῖπταντο καὶ μέ τούς κρωγμούς των μᾶς ἠπεύλουν, παρεξηγοῦντες προφανῶς τήν παρουσίαν μας καὶ νομίζοντες ὅτι ἤλθομεν ν' ἀμφισβητήσωμεν τήν λείαν τῶν πτωμάτων! Ἀπορεῖ κανεὶς πῶς ἐν μέσῳ τόσης ἀθλιότητος καὶ ἀηδίας βλαστάνουν ἀμάραντοι δάφναι καὶ ἀειθαλῆ ἄνθη ἀθανασίας. Ἀλλά διατί ν' ἀπορῆ; Εἶνε τόσον βέβαιον ὅτι τά αἵματα καὶ τά λύθρα καὶ τά πτώματα καθὼς παχύνουν τούς ἀγρούς τοῦ στίβου τῶν ἀγώνων ἔτσι παχύνουν καὶ τὰς σελίδας τῆς Ἱστορίας τῶν ἐθνῶν! Χρειαζέται ὀλίγος σκληρός θετικισμός.

Ἴδού τό πεδίον τῆς τελευταίας ἴσως πάλης τῶν δύο φυλῶν, τοῦ τελευταίου ἴσως κτυπήματος τοῦ γιγαντωθέντος σκλάβου ἐναντίον τοῦ ἐκφυλισθέντος τυράννου. Εἰς τό πεδίον αὐτό θά καλλιερῆ ἡ Ἱστορία διά μέσου τῶν αἰώνων ἀφθόνους Ἑλληνικὰς δάφνας. Ἄς ὁμολογήσωμεν τήν εὐτυχίαν μας διά τό ἀντίκρουσμα τῆς πρώτης σπορᾶς, τοῦ πρώτου βλαστήματος τῶν δαφνῶν αὐτῶν. Καί ἄς δρέψωμεν τά πρώτα φύλλα των διά νά ράνωμεν τούς τάφους τῶν ἡρωϊκῶν νεκρῶν μας, οἱ ὅποιοι μέ τούς ἐνδόξους τάφους των θά φρουροῦν αἰωνίως τήν Ἑλληνικὴν γῆν τοῦ Δορυλαίου!

ΜΕΤΑ ΤΟΣΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΘΡΙΑΜΒΩΝ

Κιουτάχεια, 10 Ιουλίου. Από πόσων αιώνων ανέμενε τό Κοτύαιον τήν σημερινήν ἡμέραν! Τά ἔνδοξα ἐρείπια τοῦ Βυζαντινοῦ του φρουρίου ἀνθίσταντο ἐπιμόνως εἰς τόν πανδαμάτορα χρόνον, ὡσάν νά τά ἐνίσχυεν ἡ πεποίθησις ὅτι θά ἤρχετο ἡμέρα κατά τήν ὁποίαν θά ἀντίκρουζον καί πάλιν τήν αἰγλήν νικηφόρου χριστιανοῦ Βασιλέως συνεχίζοντας τήν μεγάλην ἀποστολήν τῆς φυλῆς εἰς τά ἱστορικά αὐτῆς ἐδάφη.

Τήν 2αν μ.μ. σήμερον ὁ Βασιλεύς Κωνσταντῖνος μέ ὀλόκληρον τό ἐπιτελεῖον του εἰσήρχετο νικητής καί τροπαιοῦχος εἰς τήν Κιουτάχειαν. Πρὸ πολλῶν ὠρῶν ὀλόκληρος ἡ πόλις εὐρίσκετο ἐπὶ ποδός. Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Τοῦρκοι ἐγκατέλιπον τάς σημαιστολίστους οἰκίας καί τά κλειστά καταστήματα καί συνέρρεον πρὸς τό νότιον μέρος τῆς πόλεως, ἀφ' ὅπου θά εἰσήρχετο ὁ Βασιλεύς διὰ τῆς ὁδοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ - Κιουτάχειας, τήν ὁποίαν εἶχον ἀκολουθήσει αἱ νικηφόροι φάλαγγες τοῦ κέντρου κατά τήν ἐπίθεσιν.

Οἱ Ἕλληνες καί Ἀρμένιοι μαθηταί καί μαθήτριάι μέ τούς διδασκάλους των προσῆλθον σείοντες μικράς Ἑλληνικάς σημαίας. Καί θά ἦσαν ὁ συμπαθέστερος ὄμιλος τῆς συγκεντρώσεως, ἐάν δέν κατέφθανον φρενητιῶντες πλεῖστοι ἐλαφρῶς τραυματαία, τῶν ὁποίων οἱ λευκοὶ ἐπίδεσμοι ἀπετέλουν τήν ὠραιότεραν διακόσμησιν ὄλων.

Ὁ διάδοχος Γεώργιος καί ὁ Ἀρχιστράτηγος κ. Παπούλας μέ τούς ἀξιωματικούς τοῦ Ἐπιτελείου κ.κ. Πάλλην ἐπιτελάρχην, Σαρρηγιάννην ὑπαρχηγόν, Βερνάρδον, Ἀθανασιάδην, Τσοῦκαν καί Διαλέτην ἐξῆλθον διὰ νά προῦπαντήσουν τόν Βασιλέα εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιομέτρων μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Γυμάρεως ποταμοῦ.

Ἐκεῖ ὁ νικητής Ἀρχιστράτηγος τῆς Μ. Ἀσίας ἔθεσεν ὑπό τό σκῆπτρον καί τήν στραταρχικὴν ράβδον τοῦ μεγάλου Βασιλέως τήν πόλιν τοῦ Κοτυαίου, τήν Κιουτάχειαν τῶν μακρῶν αἰώνων τῆς τουρκικῆς δουλείας.

Ἡ μακρὰ συνοδεία ἔφθασεν εἰς τήν εἴσοδον τῆς πόλεως ὀλίγον

μετά τήν 2αν μ.μ. ὥραν. Ἐπεκράτησαν στιγμαί τινες συγκινητικῆς σιγῆς. Ωμίλουν οἱ παλμοί τῶν καρδιῶν, ὠμίλουν τά δάκρυα τῶν ὀφθαλμῶν μόνον. Ἴδού ὁ Μέγας, ὁ θρυλικός, ὁ λατρευτός Βασιλεύς!

Εἰς τήν ἐμφάνισίν Του, μία μυριόστομος κραυγή συνετάραξε τήν ἀτμόσφαιραν:

– Ζήτω ὁ Κωνσταντῖνος!

Καί ἐπεκράτησε πανζουρλισμός, φρενίτις, πανδαιμόνιον. Οἱ τραυματαῖα ἐχαλοῦσαν τόν κόσμον. Ἀδύνατον ν' ἀντιληφθῆ κανεῖς τί ἔλεγε καθένας των. Τά λόγια των ἀνέβαιναν πηγαῖα, αὐθόρμητα, συγκεχυμένα ἀπό τά στήθη των. Οἱ ἄλλοι στρατιῶται εἶχον καί αὐτοί τρελλαθῆ. Τί νά πρωτακούση κανεῖς;

– Καλῶς ἦλθες, Κουμπάρε! Καί στήν Πόλι!

– Ἐνικήσαμε, τούς σαρώσαμε!

– Γιά σένα πολεμήσαμε!

Μέσα εἰς τό πλαίσιον αὐτό τοῦ χακί οἱ ἐντόπιοι τά εἶχαν σάν χαμένα. Καί ἐστάλαζαν σιωπηλά τά δάκρυα τῆς χαρᾶς των.

– Ζήτω! ζήτω! ἀνεφώνουν κάθε τόσο μηχανικῶς. Καί τά βουρκωμένα τους μάτια δέν μποροῦσαν νά χορτάσουν τό θέαμα τοῦ Βασιληᾶ, τοῦ Ἐλευθερωτοῦ, τοῦ ἐκλεκτοῦ τῆς Θείας Προνοίας.

Πλαῖι στούς ἀκτινοβολοῦντας Ἑλληνας, ἴσταντο περιχαρεῖς οἱ Ἀρμένιοι καί παρίσταντο περιδεεῖς οἱ Τοῦρκοι, διαρκῶς ἐπαναλαμβάνοντες τούς τεμενάδες των καί ἐξωτερικεύοντες ὅσον ἠδύναντο περισσότερον τά αἰσθήματα τοῦ σεβασμοῦ καί τῆς εὐχαριστήσεως.

Ὅταν κατωρθώθη νά ἐπικρατήσῃ σχετική ἡσυχία, προσῆλθεν εἰς τό μέσον ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως, ὁ Δήμαρχος Χουσεῖν Χουσονῆ, ὁ ὁποῖος κρατῶν ἀργυροῦν δίσκον, περιέχοντα τεμάχια ἄρτου καί ἄλατος προσεφώνησεν ὡς ἐξῆς:

«Ἡ πόλις τῆς Κιοντάχειας δι' ἐμοῦ προσφέρει εἰς τήν Ὑμετέραν Μεγαλειότητα, κατά τό ἀρχαῖον Ἑλληνικόν ἔθιμον, ἄρτον καί ἄλας, σύμβολα φιλοξενίας καί ὑποταγῆς, μέ ἀνοικτάς δέ ἀγκάλας ὑποδέχεται σήμερον τόν ἐλευθερωτῆν τῶν ὑπό τό πέλμα αἰμοχαροῦς τυράννου στεναζόντων πληθυσμῶν».

Μετά τήν προσφώνησιν, προσέφερε τό περιεχόμενον τοῦ δίσκου εἰς τόν Βασιλέα. Κάποιος ἐκ τῆς ἀκολουθίας ἐφώνησεν ἕνα “ὄχι”, τό ὁποῖον

έννοουσε βεβαίως ότι δέν ἔπρεπε νά γευθῆ ὁ Βασιλεύς τόν τουρκικόν ἐκεῖνον ἄρτον. Ἐν τῷ μεταξύ ὁμοῦς ὁ Βασιλεύς εἶχεν ἀρπάσει τεμάχιον ἄρτου, τό ἐβούτησεν εἰς τό ἄλας καί τό ἔτρωγε, προσφέρων ἕτερον τεμάχιον εἰς τόν νικητήν στρατηγόν κ. Παπούλαν, ὁ ὁποῖος τό ἔφαγεν ἐπίσης. Καί τοιουτοτρόπως συνεπληρώθη ἡ κατάκτησις τῆς Κιουτάχειας κατά τό ἀναστηθέν ὑπό τοῦ Τούρκου Δημάρχου ἀρχαῖον Ἑλληνικόν ἔθιμον.

Ἀκολουθῶς προσεφώνησεν ἡ διδασκάλισσα δῖς Μελοπομένη Μαμπούλου ἐκ Θράκης, ἡ ὁποία μέ φωνήν παλλομένην ἐκ συγκινήσεως ἐχαιρέτησε τόν λυτρωτήν Βασιλέα καί διετράνωσε τά αἰσθήματα εὐγνωμοσύνης τῶν ἐλευθερωθέντων σκλάβων.

Ὁ Βασιλεύς λίαν συγκεκινημένος ηὐχαρίστησε, καί ὑπό τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους ὀλοκλήρου, στρατιωτῶν καί πολιτῶν, Χριστιανῶν καί Μωαμεθανῶν, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν πόλιν. Ἀκολουθῶς ἐπέβη πάλιν τοῦ αὐτοκινήτου Του καί κατηυθύνθη εἰς τό μέγαρον παλαιοῦ Τούρκου μεγιστᾶνος, τό ὁποῖον εἶχεν ἐτοιμασθῆ δι' ἀνάκτορον.

Ὁ Βασιλεύς ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκεϊάν Του διὰ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴν καί τὴν εὐχαρίστησίν Του ἀπὸ τὴν θέαν τῆς Κιουτάχειας.

Ὡραῖον ἐπεισόδιον συνέβη καθ' ὁδὸν εἰς τόν Βασιλέα. Δεκαπέντε χιλιόμετρα ἐντεῦθεν τοῦ Ἀλτουντᾶς, ἐνεφανίσθη εἰς τά πλάγια τῆς Βασιλικῆς συνοδείας ἔφιππος ὁμάς ἐνόπλων Τούρκων. Ὁ διοικητὴς τοῦ τάγματος Φρουρᾶς ταγματάρχης κ. Μπασακίδης ἔσπευσε νά τοὺς σταματήσει:

- Ποῦ πάτε;
- Ἀπὸ τὴν Κιουτάχεια στό Ἀλτουντᾶς μέ ἄδεια τοῦ πασᾶ!
- Καί τί εἶσθε σεῖς;
- Σύμμαχοί σας Τσερκέζοι!

Καί ἔλαμπον οἱ γραφικοὶ ἐκεῖνοι ἵππεῖς ἀπὸ χαρὰν, διότι ἀντελήφθησαν ὅτι ἔπесαν αἰχμάλωτοι τῆς Βασιλικῆς συνοδείας.

Πεῖο κάτω ὁ Βασιλεύς εἶχε κατέλθει ἀπὸ τό αὐτοκίνητόν Του καί ἀνεπαύετο στόν ἴσκιό κάποιας ἰτιᾶς, παρατηρῶν ἀντικρῦ Του τό θέατρον τῶν μαχῶν τῆς XIII Μεραρχίας ἐπὶ τοῦ Ἀκτσάλ Ντάγ.

Ὅταν ἀντελήφθη τοὺς Τσερκέζους, τοὺς ἐκάλεσε στόν ἴσκιό τῆς ταπεινῆς ἰτέας τοῦ Ἀλτουντᾶς.

*Ο δήμαρχος Κιουτάχειας προσφέρει ψωμί και άλάτι
στόν βασιλιά σέ ένδειξι ύποταγής.*

*Ο άρχιστράτηγος Παπούλας και ό διάδοχος Γεώργιος
μέ τούς άξιωματικούς του Γενικού Στρατηγείου.*

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΚΥΡΑΝ!

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ, 13 Ιουλίου. Ἡ ἀφίξις τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Γούναρη ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς ζωηράν κίνησιν. Τό Κοτύαιον ἔχει τήν ἱστορικὴν τιμὴν νά εἶνε τήν στιγμὴν αὐτὴν ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Βασιλεύς, ὁ Διάδοχος, ὁ πρωθυπουργός, ὁ ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν, τὰ Ἐπιτελεῖα τοῦ Στρατοῦ εὐρίσκονται συγκεντρωμένα ἐδῶ. Καί τό σπουδαιότερον, ἡ συγκέντρωσις αὐτὴ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀπὸ κοινοῦ λῆψιν σπουδαιωτάτων ἀποφάσεων διὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ὁ ὁποῖος μάχεται νικηφόρως διὰ τὴν εἰρήνευσιν καί τόν ἐκπολιτισμὸν τῆς Ἀνατολῆς.

Μακρὰν ἐκεῖ, πεντήκοντα χιλιόμετρα πέραν τοῦ Δορυλαίου, πέραν τοῦ Ἀζιζιέ, παρὰ τό Σιβρῆ Χισάρ, ἀναπαύεται ὁ νικητὴς στρατός καί ἀνανεώνει τόν ἱματισμὸν του, τὴν ὑπόδησίν του, τὰ ἐφόδιά του. Μόνον τὴν ἠθικὴν του δύναμιν δέν ἀνανεώνει, διότι δέν εἶχεν ἀνάγκην ἀνανεώσεως, διότι οὐδέποτε ἐφθάρη, διότι οὐδεὶς κόπος, οὐδεμία θυσία τὴν ἐμείωσεν ἐπ' ἐλάχιστον. Ἀναπαύονται οἱ γενναῖοι μας εἰς ὠραίους τόπους δασώδεις, καταρδεύτους, πλήρεις σεβασμίων ἐρειπίων ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ναῶν τῆς λατρείας τοῦ Ὀλύμπου, ἢ ὁποῖα ἔδωσε τόν Μέγαν Ἀλέξανδρον, καί τῆς λατρείας τοῦ Γολγοθᾶ, ἢ ὁποῖα ἔδωσε τοὺς Ἡρακλείους καί τοὺς Κομνηνοὺς. Ἀναπαύονται καί πανηγυρίζουν τὴν νίκην, πανηγυρίζουν τόν θρίαμβον κατὰ τόν ἰδικὸν των τρόπον. Αἱ ἀγέλαι τῶν Μεραρχιῶν διετάχθησαν νά χορηγήσουν ἀφθονα σφάγια. Καί πυκνοὶ καπνοὶ ἀνέθορον ἀπὸ τὰ στρατόπεδά μας, ὡς ἄλλοτε ποτε ἀπὸ τὰ ὁμηρικὰ στρατόπεδα. Ὀβελῖαι ἐψήνοντο παντοῦ. Καί κοκορέτσια. Καί σπληνάντερα. Καί περίξ τῶν ψησταριῶν χοροὶ καί τραγοῦδια καί γλέντια. Μία ἢ κραυγὴ:

«Στὴν Ἄγκυρα! Στὴν Ἄγκυρα!».

Μία ἐπωδός: *“Νά διώξουμε τόν Τοῦρκο*

στὴν Κόκκινη Μηλιά,

ὦ γενναῖε Βασιληά!”

Ἄς μοῦ συγχωρηθῆ τό τόλμημα τῆς κατασκευῆς εἴδους τινός κο-

κορετοίου διά τῆς παραθέσεως μιᾶς πενιχρᾶς εἰκόνος τῶν εὐζωνικῶν στρατοπέδων παρά τήν ἐξιστόρησιν τῆς ἐπισήμου κινήσεως τοῦ Κοτταίου. Ἡθέλησα νά δώσω τό φόντο τῶν ἐπισήμων αὐτῶν συσκέψεων. Προσεπάθησα νά τοποθετήσω τό πλαίσιον ἐν τῷ ὁποίῳ κινουῦνται Βασιλεῖς, ὑπουργοί, στρατηγοί, ἐπιτελεῖς, σχεδιάζοντες καί ἀποφασίζοντες τήν στρατιωτικὴν πολιτικὴν πορείαν τοῦ Κράτους πέραν τοῦ Δορυλαίου, πέραν τῆς νίκης. Ἀπεπειράθην νά παραστήσω πῶς ἡ εὐζωνικὴ ψυχὴ παρίσταται ζωηρά, ἔντονος, ἐνθουσιῶσα εἰς τὰ πολεμικά καί πολιτικά συμβούλια τῶν μεγάλων καί ὑπαγορεύει αὐτή, ὡς ἄλλη χρησιμοδότις πυθία, πυθία σαφῆς, διαυγῆς καί καθαρολόγος, τὰς ἐθνικὰς ἀποφάσεις...

Ὁ κ. Γούναρης εὐθύς μετὰ τήν ἀφίξιν του ἔσχε μακράν συνεργασίαν μετὰ τοῦ Βασιλέως, εἰς τόν Ὅποιον ἐξέθεσε τὰ τῆς διπλωματικῆς καταστάσεως, καθὼς καί τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως ἐν Τουρκίᾳ καί τοῦ ἀντικτύπου τῆς ἑλληνικῆς νίκης τόσον εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς Κεμαλικῆς Μικρασίας ὅσον καί ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τό ἀπόγευμα τῆς Τρίτης (13 τρέχοντος) ὁ κ. Γούναρης καί ὁ κ. Θεοτόκης συνειργάσθησαν διά μακρῶν εἰς τό μέγαρον τοῦ Διοικητηρίου μέ τόν Ἀρχιστράτηγον κ. Παπούλαν καί τόν ἐπιτελάρχην του κ. Πάλλην.

Ὁ κ. Γούναρης ἠθέλησε νά διαφωτισθῆ λεπτομερῶς περὶ τῶν συνθηκῶν ὑπὸ τὰς ὁποίας πρόκειται νά διεξαχθῆ ἡ νέα φάσις τῶν στρατιωτικῶν μας ἐπιχειρήσεων μέχρις Ἀγκύρας. Ἐπληροφορήθη τὰς νέας ἀνάγκας. Ἔμαθε τὰς πιθανότητας. Ἔλαβε γνῶσιν τῶν δυσχερειῶν. Ἦκουσε τούς τρόπους τῆς ἀντιμετωπίσεώς των.

Ὅταν ἐξῆλθε τοῦ μακροῦ τούτου συμβουλίου, τόν εὗρον τόσον περιχαρῆ, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε ἀπὸ τοῦ 1915.

- Εἶμαι τελείως εὐχαριστημένος.
- Θά παραμείνετε βεβαίως ὀλίγας ἡμέρας, κ. Πρόεδρε.
- Καί πολλάς ἴσως...

Ἡ πρώτη ἔνδειξις ὅτι ἀποφασίζεται ἡ ἐκστρατεία τῆς Ἀγκύρας.

- Ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς καταστάσεως, κ. Πρόεδρε;

Εἶχομεν ἐν τῷ μεταξύ κατέλθη εἰς τήν πλατείαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς Διοικητηρίου. Καί προσβλέπων ὁ κ. Γούναρης τήν διακόσμητον πρόσοψιν τούτου ἀπαντᾷ:

– Βλέπω ότι ή έξωτερική κατάστασις του Διοικητηρίου είνε μεγαλοπρεπεστέρα τής έσωτερικής!...

Έν τῷ μεταξύ καταφθάνει καί ό κ. Θεοτόκης, ό όποίος, θέτων λογοκρισίαν καί εις αὐτήν τήν ἀρχιτεκτονικήν κριτικήν του κ. Προέδρου, τόν παραλαμβάνει ἐπί του αὐτοκινήτου, ὑπό τούς τροχούς του όποίου κόπτεται ἀγρίως ή... διαφωτιστική συνέντευξις.

Τήν πρωΐαν καί τό ἀπόγευμα τής Τετάρτης ἐξηκολούθησαν αἱ συνεργασίαι καί αἱ συσκέψεις. Ο κ. Γούναρης ἐπεσκέφθη πάλιν τό Στρατηγεῖον ἀπό πρωΐας.

Τό Ἐπιτελεῖον τής Στρατιάς ἔχει ἤδη καταρτίσει πλήρες σχέδιον ἐπιχειρήσεων πρός τήν Ἄγκυραν. Ὅλαι αἱ δυσχέρειαι ἔχουν μελετηθῆ. Ὅλων ἔχει προβλεφθῆ ή ἀντιμετώπισις.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει περί τής ταχείας καταλήψεως τής Ἀγκύρας. Ἀκράδαντος πεποίθησις ἐπικρατεῖ ότι ό ἐχθρός θά ήττηθῆ καί πάλιν ὀλοσχερῶς τήν φοράν αὐτήν, ἐάν κατορθώση νά περισυλλέξη, νά ἀνασυντάξη τά λείψανα του στρατοῦ του καί θελήση νά δώση μάχην.

Μία εἶνε κυρίως ή δυσχέρεια. Η ἔλλειψις συγκοινωνιῶν.

Η ἀπόστασις Δορυλαίου - Ἀγκύρας ὑπολογίζεται εις 240 χιλιόμετρα. Ἐξ αὐτῶν ἔχει ἤδη καταλάβει ό στρατός μας 40-50, ὅπου καί ἐσταμάτησεν. Ὑπολείπονται 200 περίπου.

Κατά τάς συγκεντρωθείσας πληροφορίας, ἐκ τῶν 240 χιλιομέτρων τά 150 πρῶτα παρέχουν καταλλήλους καί ἐπαρκεῖς ὁδοῦς. Μέχρι τής ἀποστάσεως αὐτῆς ό ἀνεφοδιασμός του στρατοῦ μας εἶνε τελείως ἐξησφαλισμένος. Ὑπολείπονται 90-100 χιλιόμετρα, τά όποῖα θά ἐξυπηρετῆ δι' ὅλας τάς Μεραρχίας μία καί μόνη ὁδός. Η ὁδός αὐτή πρέπει νά ἐπαρκέση. Καί διά νά ἐπαρκέση, τό Γραφεῖον Μεταφορῶν, ή Ἐπιμελητεία, τό Μηχανικόν, ή ὑπηρεσία αὐτοκινήτων ἔχουν τόν λόγον. Καί δίδουν τόν λόγον.

Ο κ. Πρωθυπουργός, ἀναγκασθεῖς καί αὐτός νά ἐγκύψη πολύ ἐπί τῶν χαρτῶν, ἐζήτησεν ἔγγραφον λεπτομερῆ ἔκθεσιν. Τό Ἐπιτελεῖον τήν κατήρτισε. Καί ό κ. Παπούλας τήν ὑπέγραψεν ἀναλαμβάνων τήν εὐθύνην.

Ο ἐπιτελάρχης τής Στρατιάς κ. Πάλλης ἔλυσε πρῶτος τήν σιωπήν καί προέβη εις τάς κατηγορηματικὰς δηλώσεις τάς όποίας ἀπό χθές σᾶς

έτηλεγράφησα, δηλώσεις πολιτικοστρατιωτικές.

«Τό ἔργον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ δέν ἔληξεν. Ἦδη ἀρχίζει ἡ δευτέρα περίοδος, ἥς τ' ἀποτελέσματα ἐλπίζομεν ὅτι δέν θά ὑστερήσουν τῶν τῆς πρώτης».

Ἰδού ἡ ἀπόφασις τῆς ἐκστρατείας τῆς Ἀγκύρας ὠμολογημένη.

Τό ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης (14 Ἰουλίου) ὁ στρατηγός Παπούλας εἶχε δίωρον συνεργασίαν κατ' ἰδίαν μέ τόν Βασιλέα. Ὁ στρατηγός ἐξέθετεν εἰς τόν Ἑστεμμένον Στρατηλάτην τό σχέδιον τῶν νέων ἐπιχειρήσεων ἐν ὅλῃ του τῆ λεπτομερεία.

Καί ὁ Βασιλεύς, ὡς εἶχε συμβῆ καί μέ τό σχέδιον τῆς πρώτης περιόδου τῶν ἐπιχειρήσεων, σχέδιον καταρτισθέν ὑπό μόνου τοῦ ἐπιτελείου τῆς Στρατιᾶς Μ. Ἀσίας καί ἀμεταβλήτως ἐγκριθέν ὑπ' Αὐτοῦ, ἐνέκρινε τό νέον σχέδιον τοῦ στρατηγοῦ Του καί τοῦ Ἐπιτελείου Του, χωρίς νά προσθήσῃ, χωρίς νά ἀφαιρέσῃ τίποτε.

Αἱ ἐπιχειρήσεις κατὰ τῆς Ἀγκύρας ἄρχονται ἐντός δεκαημέρου. Τό Στρατηγεῖον τῆς Στρατιᾶς ἐγκαθίσταται εἰς Δορύλαιον, ὁπόθεν θά διευθύνῃ. Ἐν τῷ μεταξύ μεθαύριον Σάββατον (17 Ἰουλίου) εἰς τό Δορύλαιον τελεῖται μεγάλη στρατιωτική τελετή, ὁμοίαν τῆς ὁποίας εἰς μεγαλοπρέπειαν καί ἐπιβάλλον δέν εἶδεν ἡ νεωτέρα Ἑλλάς. Ἀλλά τελεῖται ἐπίσης ἐν τῷ μεταξύ εἰς Δορύλαιον καί ἡ μεγάλη προπαρασκευή τῆς νέας μακροῦς ἐκστρατείας. Εἶνε ἀφάνταστος ἡ ταχύτης μετά τῆς ὁποίας αἱ μετόπισθεν ὑπηρεσίαι συγκεντροῦνται εἰς Δορύλαιον, εἰς τό ὁποῖον ἐκβάλλουν καί συσσωρεύονται ὅλα τά κέντρα ἐφοδιασμοῦ τῆς Μ. Ἀσίας. Εἶνε ἀνυπολόγιστοι αἱ ποσότητες τῶν τροφίμων καί τῶν πυρομαχικῶν αἱ διοχετευθεῖσαι ἐκεῖ. Σημειῶνω μόνον ὅτι ἀπό τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς καταλήψεως εὐρίσκοντο εἰς Δορύλαιον 80.000 ζεύγη ἀρβυλῶν. Καί εἶνε φανερόν ποία ἀνάγκη τοῦ εἶδους αὐτοῦ θά ὑπῆρχε κατόπιν πορειῶν 300 χιλιομέτρων! Ἐπειδή δέ ὁ λόγος περί τῶν μακροτάτων πορειῶν καί εἰς ἀνωμαλότατα ἐδάφη, παραθέτω εἰς μικράν παρένθεσιν τήν πληροφορίαν ὅτι κατὰ περίεργον τρόπον εἰς τήν ἐκστρατείαν αὐτήν οἱ ἀναφερθέντες διά κτύπημα καί πλήγιασμα τῶν ποδιῶν των στρατιῶται μας δέν ἀνῆλθον οὔτε εἰς ἓνα 5%.

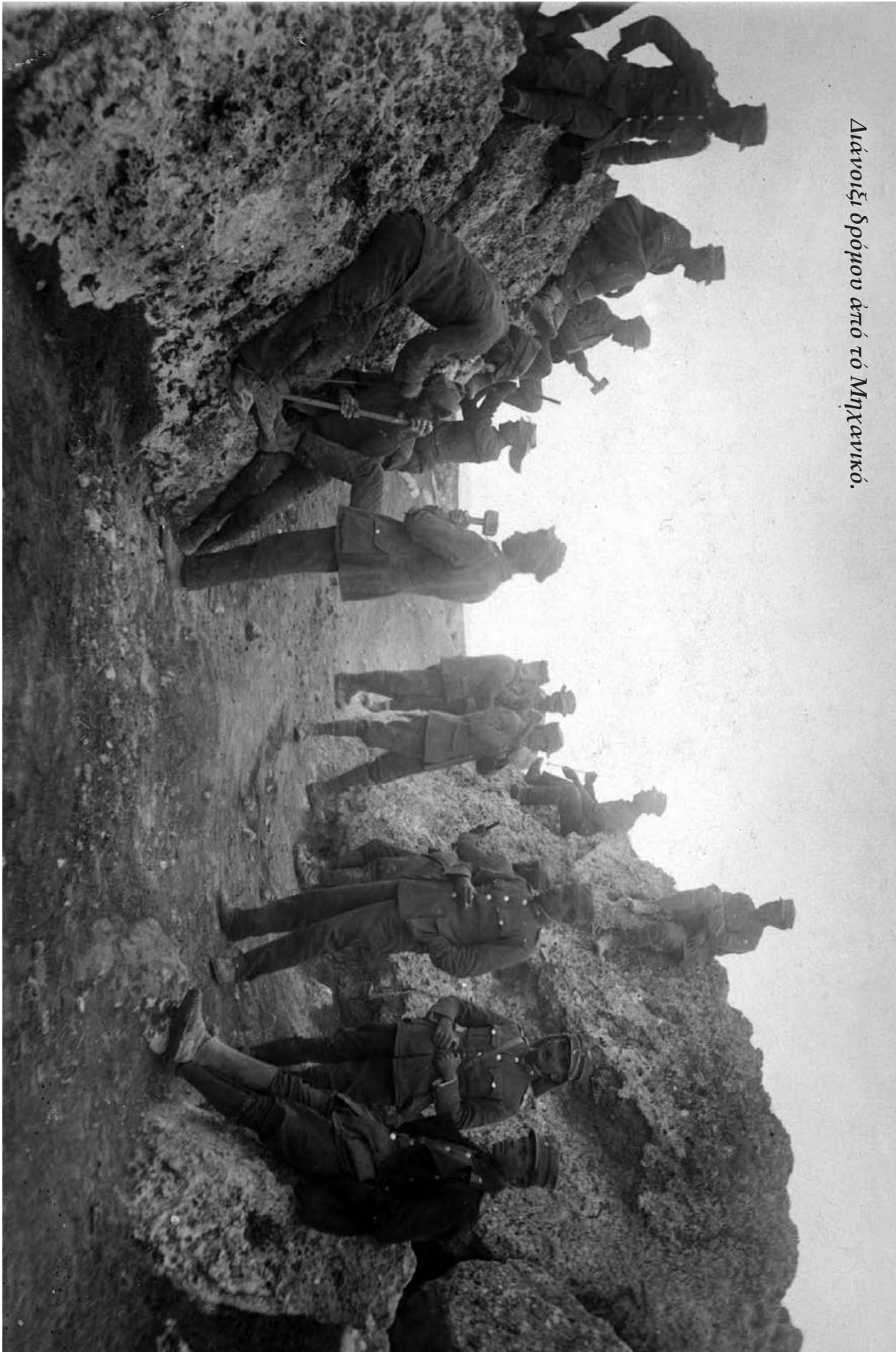
Σημειωτέον ὅτι διά τήν νέαν ἐκστρατείαν ἡ Στρατιὰ δέν ἀπήτησεν οὐδεμίαν πρόσθετον δαπάνην. Ἐπαρκοῦν αἱ προμήθειαι πού ὑπάρχουν,

διότι, φυσικά, ή δευτέρα αυτή περίοδος τῶν ἐπιχειρήσεων προεβλέπετο καί προπαρεσκευάζετο.

Καί τώρα αἱ εὐχαριστίαι μας πρὸς τόν Ὑψιστον διὰ τὰς μεγάλας νίκας τοῦ Στρατοῦ μας ἅς γίνουιν νέαι παρακλήσεις, νέαι ἰκεσίαι, νέαι εὐχαί διὰ τήν νέαν του πολεμικήν προσπάθειαν, ή ὁποία θά διασπάσῃ τὰ ὄρια καί τῆς Μεγάλης Φρυγίας, διὰ νά φέρῃ τήν ἐλευθερίαν καί τόν πολιτισμόν καί εἰς τῆς ἀρχαίας Γαλατίας τὰ βαρβαροκρατούμενα ἐδάφη. Ἐκεῖ ὁ ἐχθρός θά πληγῇ εἰς τήν καρδίαν του καί θά πέσῃ ἐκτάδην.

Πρὸς τοῦτο ή ἐκστρατεία αὕτη θά ἔχῃ εἰδικόν χαρακτήρα, ὁ ὁποῖος θά ἐπιτρέψῃ ταχίστην ἐνέργειαν καί ἄμεσον ἐπιτυχίαν τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἐχθρός δέν θά ἔχῃ πρωτεύουσιν, δέν θά ἔχῃ ἠθικόν κέντρον κυβερνήσεων, στρατηγείων καί ἐθνοσυνελεύσεων, δέν θά ἔχῃ ἐργαστάσια πυρομαχικῶν, ἱματισμοῦ καί ἐξαρτύσεως. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ὁ ἐχθρός δέν θά ὑπάρχῃ. Θά εἶνε νεκρός εἰς τήν φωλεάν του.

Καί ἐνώ αἱ ἀπαιτούμεναι ἑλληνικαί δυνάμεις θά καταφέρουν ἐνταῦθα τό καίριον τοῦτο κτύπημα, ἄλλαι ἑλληνικαί δυνάμεις θά κινουῦνται ἴσως ἀλλαχοῦ. Καί θά εἶνε τό σύνολον τῶν ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐν δράσει. Καί θά εἶνε ὁ Στρατηλάτης Βασιλεύς ἀμέσως ἐπί κεφαλῆς. Διὰ νά ἐπιφέρῃ αὐτοπροσώπως, κατὰ τὰς ἀνεξευρευνήτους βουλὰς τῆς Θείας Προνοίας, τήν δικαίαν ἱστορικήν ἀνταπόδοσιν, τήν ἀγίαν ἐπανόρθωσιν τοῦ ἱστορικοῦ ἐγκλήματος τό ὁποῖον ἀνέκοψε τόν ἐκπολιτισμόν τῆς Ἀνατολῆς ἐπί τόσους αἰῶνας! Διὰ νά ὑπογράψῃ ὁ Ἰδιος τό πολεμικόν ἀνακοινωθέν, τό ὁποῖον θά εἶνε τό τελικόν Χριστός Ἀνέστη τῆς Φυλῆς, τό ὁποῖον θά εἶνε ὁ χαρμόσυνος ἐπίλογος τοῦ τραγικοῦ ἐπιτυμβίου εἰς τόν ταπεινόν τάφο τοῦ ἀναζῶντος Μαρμαρωμένου Βασιληᾶ!

Διάνοιξη δρόμου από τό Μηχανικό.

Κατασκευή δρόμων.

Η ΔΟΞΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑΣ

ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑ, 13 Ιουλίου. Ὁ Ἑλληνισμός τῆς Κιουτάχειας σήμερον συνησθάνθη βαθεία, πλατεία, ολοκληρωτικά τὴν ἀπελευθέρωσίν του. Σήμερον ἐώρτασε τὸ ἐθνικὸν του Πάσχα, σήμερον ἔλουσε τὴν ψυχὴν του εἰς τὸ ροδόφως τῆς νέας αὐγῆς πού ἀνέρχεται εἰς τὸν μικρασιατικὸν ὀρίζοντα. Διὰ τοὺς ἀδελφούς μας οἱ ὁποῖοι διεβίωσαν τόσους αἰῶνας ὡς ναυαγοὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μουσουλμανικοῦ ὠκεανοῦ πού κατέκλυσε τὴν χώραν των, τὸ Ἔθνος, ἡ Φυλὴ, τὸ Γένος ἔζων ἐντὸς τῆς καρδίας των καὶ ἐντὸς τῶν ναῶν των. Οἱ ταπεινοὶ των ναοί, τοὺς ὁποίους ὁ Κατακτητὴς δέν ἐπέτρεπε συνήθως νὰ κτίσουν ὑψηλοτέρους, μεγαλοπρεπεστέρους, δέν ἦσαν μόνον οἴκοι Κυρίου ἀλλὰ καὶ ἐθνικαὶ κιβωτοί. Ἐκεῖ ἀνεβαπτίζετο ἡ ψυχὴ εἰς τὰ νάματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐκεῖ ἀνεθερμαίνοντο τὰ ζώπυρα τῆς ἐθνικῆς πίστεως.

Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ τελεσθῆ ἡ μεγάλη δοξολογία τῆς ἐλευθερίας, ἔπρεπε νὰ λειτουργηθῆ ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸν ἱερόν ναόν των, ἔπρεπε ν' ἀντηχήσῃ εἰς τοὺς παλαιούς θόλους του τὸ "Ζήτω ἡ Ἑλλάς", διὰ νὰ συναισθανθοῦν μέχρι τῶν μυχιῶν των τὴν ἐλευθερίαν καὶ νὰ πιστεύσουν εἰς αὐτήν. Καὶ ἡ ἐθνικὴ αὐτὴ μυσταγωγία ἐτελέσθη σήμερον.

Τὴν 11ην π.μ. ὁ Βασιλεὺς μέ τὴν ἀκολουθίαν του διέσχισε τοὺς στενοὺς, ἀνηφορικοὺς καὶ ἐλικοειδεῖς δρόμους τῆς Κιουτάχειας καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ναόν τῶν Ταξιαρχῶν, ὅπου ἐψάλη ἡ δοξολογία τῆς ἐλευθερίας.

Ὀλόκληρος ἡ ἑλληνικὴ συνοικία ἦτο ἀνάστατος. Προχειροφκιασμένες, ἀκαλαίσθητες, ιδιόρρυθμες ἑλληνικὲς σημαῖες εἶχαν ἀναρτηθῆ εἰς ὅλα τὰ σπίτια, τῶν ὁποίων οἱ ἔνοικοι κατεπλημμύρισαν τὸν ναόν καὶ τὰς πέριξ παρόδους. Ὁ χρωματισμὸς τοῦ συναγερμοῦ αὐτοῦ ἦτο ἐντελῶς πασχαλινός, ἐντελῶς ἀναστάσιμος. Δάφνες καὶ μύρτα δεμένα μέ κυανόλευκες ταινίες κατεκάλυπτον τὴν πύλην τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ. Πολυτελεῖς ἀνατολικοὶ τάπητες εἶχαν ἐπιστρωθῆ μέχρι τῆς θύρας τῆς ἐκκλησίας καὶ

πειό πέρα μέχρι τοῦ μεγάρου τῆς Μητροπόλεως.

Αἱ μικραὶ μαθήτριά εἶχαν παραταχθῆ δεξιά καὶ ἀριστερά. Ἄλλαι ἐβάσταζαν ἀνθοδέσμας, ἄλλαι κάνιστρα μέ φύλλα δάφνης, ἄλλαι λιβανιστήρια πού ἔκαιαν μοσκολίβανα.

Τό ἐσωτερικόν τῆς ἐκκλησίας ἦτο ἀγνώριστον κάτω ἀπό τήν ἐπιμελῆ ἐπίστρωσιν καί ἐπένδυσιν μέ πολυτελεστάτους τάπητας. Ἐμπροσθεν τοῦ μητροπολιτικοῦ Θρόνου εἶχον τοποθετηθῆ τρεῖς βελούδινοι θρόνοι διά τόν Βασιλέα, τόν Διάδοχον καί τόν πρίγκηπα Νικόλαον.

Η ΑΦΙΞΙΣ

Μία θύελλα ζητωκραυγῶν καί ἐπευφημιῶν προανήγγειλε τήν ἄφιξιν τοῦ Βασιλέως. Αἱ μαθήτριά ἤρχισαν νά ψάλλουν τό “Γυιό τοῦ Ἄετοῦ”. Πότε τόν ἔμαθαν κι’ ὄλα! Πολλοί ὁμοεθνεῖς μή γνωρίζοντες τήν ἑλληνικὴν ἐξέβαλλον ἀνάρθρους κραυγὰς. Πόσα χεῖλη ἔτρεμαν ἀπό τήν συγκίνησιν, χωρὶς νά μποροῦν νά μιλήσουν. Καί πόσα μάτια ἐβούρκωναν ἀπό δάκρυα χωρὶς νά μποροῦν πειά νά ἰδοῦν τήν ἐνσάρκωσιν τοῦ ὄνειρου διά τό ὁποῖον ἐδάκρυζαν!

Καί ἐνεφανίσθη ὁ Βασιλεύς εὐθυτενής, μεγαλοπρεπής, συγκινημένος. Ἐχαιρετοῦσε τό πλῆθος πού τόν ἀπεθέωνε καί, καθὼς ἔπαιζε τό μάτι του δεξιά καί ἀριστερά καί ἔβλεπε μόνον γυναικόπαιδα καί ἐλαχίστους ἄνδρας, ἢ συγκίνησιν του ἐκορυφοῦτο.

Οἱ ἱερεῖς, συνοδευόμενοι ἀπό τὰ ἑξαπτέρυγα, ἔσπευσαν εἰς προῦπάντησιν τοῦ Βασιλέως, ὁ ὁποῖος ἔσκυψε καί ἠσπάσθη τό Εὐαγγέλιον. Ἡ διδασκάλισσα δὶς Μελπομένη Μαμοπούλου προσεφώνησεν ἐκεῖ τόν Βασιλέα. Μέ ὄλην τήν τρυφερότητα καί τήν εὐαισθησίαν τῆς γυναικείας ψυχῆς ἐξέφρασε τήν χαράν καί τήν ἀγαλλίασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ διά τήν ἀπελευθέρωσιν του καί διά τήν παρουσίαν τοῦ θρυλικοῦ Κωνσταντίνου, τόν ὁποῖον ἀναμένει ὁ θρόνος τῶν Παλαιολόγων.

Ἡ δοξολογία ἐψάλη κατανυκτικώτατα. Ὁ Βασιλεύς ὀρθιος, ἀσάλευτος, προσηλωμένος εἰς τὰς ἀγίας εἰκόνας παρηκολούθει τούς ψαλμούς τοῦ Δαυῖδ καί τὰς εὐχάς. Συχνά ἔκανε τό σημεῖον τοῦ Σταυροῦ ἀναβλέπων πρὸς τὰς ἀγίας εἰκόνας. Καί ἐθαύμαζαν οἱ θρησκόληπτοι ἀδελφοί τήν εὐλάβειαν, τήν ἀφοσίωσιν, τήν φιλακολουθίαν τοῦ Βασιλέως των.

Ζητωκραυγαὶ βροντώδεις, ἐνθουσιώδεις, πονεμέναι, ἐμπαθεῖς ζητω-

κραυγαί ἐκάλυψαν τό τέλος τοῦ “Πολυχρονίου”.

Καί ἡ συγκίνησις τοῦ παλλομένου, τοῦ δακρύνοντος πληρώματος ἐνόμιζε κανεῖς ὅτι μετεδίδετο εἰς τάς εἰκόνας, εἰς τό θυσιαστήριον, εἰς ὀλόκληρον τόν γέρικον ναόν, ὁ ὁποῖος καθηγιάζετο ἐκ δευτέρου πανηγυρίζων κάποια νέα, ἄλλα, ὑψηλά ἐγκαίνια.

Απαγγελία καταδικαστικῆς ἀποφάσεως σέ Τούρκο κατάσκοπο.

ΕΙΣ ΤΟ ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Παραπλεύρως τοῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν, εἰς τόν αὐτόν περίβολον, ὡσεὶ ἀλληλοφρουρούμενα καί ἀλληλοὑποστηριζόμενα, ὑψοῦνται τά μέγαρα τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως καί τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων Κοτυαίου. Τό Κοτύαιον ὑπάγεται ἐκκλησιαστικῶς εἰς τήν Μητρόπολιν Γαλατίας καί Μεγάλης Φρυγίας, ἡ ὁποία περιλαμβάνει τήν Ἄγκυραν, τό Δορύλαιον καί τό Κοτύαιον μέ ἔδραν τήν Ἄγκυραν. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Γερβάσιος εὑρίσκεται εἰς Κωνσταντινούπολιν διαφυγών τούς ὄνυχας τοῦ Κεμάλ. Ὁ ἀρχιερατικός του Ἐπίτροπος εὑρίσκεται ἐξόριστος εἰς Σεβάστειαν.

Οἱ πρόκριτοι τῆς πόλεως, οἱ δημογέροντες, ὅσοι διέφυγον τήν ἐξορίαν, δεξιοῦνται τόν Βασιλέα εἰς τήν εὐρεΐαν αἴθουσαν τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου, τήν κατάστρωτον μέ πολυτιμοτάτους τάπητας. Διαρκούσης τῆς δοξολογίας εἶχε καταφθάσει καί ὁ Πρωθυπουργός κ. Γούναρης μετά τοῦ κ. Θεοτόκη.

Εἰς ἄκρον συγκινητική ὑπῆρξεν ἡ παρουσίασις τῶν γερόντων προκρίτων εἰς τόν Βασιλέα. Τρέμοντες ἀπό τήν συγκίνησιν ἔσκυβαν καί τοῦ φιλοῦσαν τό χέρι. Καί ὅπως τό ἔσφιγγαν μέσα στό τρεμουλιάρικο ἰδικόν των δέν ἤμποροῦσαν νά τό ξεσφίξουν, νά τό ἀφήσουν. Ἦσαν ὅλοι καταδιωγμένοι, βασανισμένοι. Ἄλλοι εἶχαν ξεφύγει ἀπό τόν Κεμάλ καί διετέλεσαν κρυμμένοι εἰς τάς ἀπαισίας κρύπτας των. Ἄλλοι ἐκρατοῦντο εἰς τό Ἑσκή Σεχρή καί, ἐγκαταλειφθέντες εὐτυχῶς ἐκεῖ, ἐπέστρεψαν μόλις χθές καί προχθές εἰς τάς οἰκογενείας των. Ὁ Βασιλεύς ἐζητοῦσε πληροφορίας μέ πολύ μεγάλο ἐνδιαφέρον δι' ὅλα. Τά μεγάλα γαλανά του μάτια ἦσαν ξεχειλισμένα ἀπό πόνο, ἀπό συμπάθεια.

– «Καί τώρα ποῦ εἶνε οἱ ἄλλοι ἐξόριστοι;».

– «Στή Σεβάστεια, στήν Ἐρζερούμ...».

– «Μαθαίνετε τουλάχιστον;».

– «Ἔχουμε τρεῖς μῆνες τώρα νά μάθουμε!...».

Ὁ δημοδιδάσκαλος κ. Ἀνδρέας Εὐφραιμίδης προσεφώνησε τόν Βασιλέα ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος Κοτναίου ὡς ἑξῆς:

«Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Σώπασε, κυρά Δέσποινα... Πάλι μέ χρόνια μέ καιρούς πάλι δικά μας θᾶναι!

Μεγαλειότατε,

Ὁ Ἑλληνικός πληθυσμός Κοτναίου ἀπευθύνει διά τοῦ στόματός μου τόν ἐγκαρδιώτατον χαιρετισμόν του πρὸς τόν δαφνοστεφῆ Βασιλέα του. Ρίγη ἐνθουσιασμοῦ καί ἱεράς συγκινήσεως κατέχουσι τήν στιγμὴν ταύτην τάς καρδίας ἀπάντων, ἀφοῦ βλέπομεν μέσω ἡμῶν μετά αἰώνων ὀλοκλήρων ἀπαισίαν δουλείαν τόν λυτρωτὴν καί σωτῆρα μας Μέγαν Βασιλέα καί δὴ ἐκεῖνον ὅστις διά τοῦ ὀνόματός του καί τῆς δράσεώς του ἐνεσάρκωσεν ἐν ἑαυτῷ ὅλα τά ἰδανικά τοῦ Ἔθνους.

Ἡ Ἑλληνική Κοινότης Κοτναίου, ἥτις ὑπέστη τά φρικτώτερα μαρτύρια κατὰ τά τελευταῖα ἔτη, θεωρεῖ ἑαυτήν ἱκανοποιημένην ἐπὶ τῷ αἰσίῳ καί μόνον τούτῳ γεγονότι, δραττομένη δέ τῆς εὐκαιρίας ταύτης ἐκφράζει καί τόν διακαῆ αὐτῆς πόθον, ὅπως παραμείνῃ ἕσαεὶ πλέον εἰς τάς ἀγκάλας τῆς μητρὸς Ἑλλάδος. Διά ταῦτα, ἐκφράζουσα τήν ἀπειρον αὐτῆς εὐγνωμοσύνην, εὐχεται νά Σέ ἴδῃ ἐντός ὀλίγου ἀποκαθιστάμενον ἐπὶ τοῦ εὐκλεοῦς θρόνου τῶν Παλαιολόγων. Ζήθι, Βασιλεῦ! Ζήτω ὁ Διάδοχος, Ζήτω ὁ στρατός, Ζήτω ἡ Μεγάλη Ἑλλάς!»

Εἰς τόν Βασιλέα προσεφέρθησαν λουκούμι καί μαστίχα. Τά ἐδέχθη εὐχαριστῶν τήν διδασκάλισαν δίδα Μαμοπούλου.

- Σεῖς εἶσθε ἀπό δῶ;
- Ὅχι, Μεγαλειότατε, Θραῖσσα.
- Θραῖσσα;;;
- Ἐκ Θράκης κατάγομαι.
- Ἄ! μάλιστα!...

Καί γελῶν εὐχαριστημένος, εὐτυχῆς διά τήν εὐτυχίαν πού ἐσκόρπα εἰς ὄλους, ἀπεχαιρέτησε καί ἀπεχώρησε περιστοιχιζόμενος ἀπό τίς μικρές Ἑλληνοπούλες πού ἔψαλλον τόν "Ἄητό" καί οἱ φωνοῦλες των ἐπνίγοντο εἰς τās ζητωκραυγὰς τῶν μεγαλειτέρων.

Πεδινά κανόνια στη μάχη του Έσκι Σαχέρ.

ΟΛΙΓΑ ΣΚΙΤΣΑ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΣΚΗΝΩΝ

ΔΟΥΥΛΑΙΟΝ, 19 Ιουλίου. Ὁ Βασιλεύς Κωνσταντῖνος ἐβράδυνε νά εισέλθη εἰς τό Δορύλαιον δύο ὀλοκλήρους ὥρας. Ἐπρεπε νά ἔχη φθάσει τήν 5ην ἀπογευματινήν τῆς 17ης Ἰουλίου 1921 καί ἔφθασε τήν 7ην.

Ἀλλά διατί ἐβράδυνε τόσον ὁ Βασιλεύς; Ἀπλούστατα. Τέτοια εἶνε ἡ ζωή Του, τό ἄστρον, ἡ μοῖρα Του. Πῶς ἦτο δυνατόν νά διατρέξῃ 72 χιλιόμετρα, ὅσα χωρίζουν τήν Κιουτάχειαν ἀπό τό Ἑσκή Σεχήρ, χωρίς ἐπεισόδιον; Ὁφείλε νά συμβῆ καί συνέβη. Ἐνα μεγάλο αὐτοκίνητο Τύλωρ, ἀνήκον εἰς μεταφορικήν διμοιρίαν, ἔσπασε κάποιον ξύλινο πρόχειρον γεφυράκι καί ἐβούλιαξε μέ τίς μπροστινές του ρόδες στό λασπῶδες αὐλάκι. Ἡ βασιλική συνοδεία κατέφθασε χωρίς τό Τύλωρ νά ἔχη μετακινηθῆ. Ἡγωνίζοντο οἱ σωφέρ νά ἐπιστρώσουν στή λάσπη τάβλες καί πέτρες, γιά νά περάσῃ. Φραγμένος ὁ δρόμος. Μόλις ἐσταμάτησεν, ὁ Βασιλεύς ἐπήδησεν ἀπό τό αὐτοκίνητό Του καί κατασκονισμένος, ἀγνώριστος μέ τά κλειστά Του γυαλιά, ἔτρεξε στόν τόπον τοῦ παθήματος. Οἱ σωφέρ ἐμαρμάρωσαν μεταξύ ζητωκραυγῆς καί φόβου κατσάδας.

– Ἐμπρός παιδιά, νά τό ξεκολλήσουμε!

Ἐσκυψαν πάλι νά ἐργασθοῦν. Σκυμμένος μαζύ τους κί ὁ Βασιλεύς.

– Ἐκεῖ χῶστε αὐτό τό ξύλο... Τήν πέτρα ἔτσι... Ὅχι. Ἄλλοιῶς... Νά ἔτσι.

Ἐβγαλε τά μαῦρα γυαλιά Του νά βλέπῃ καλύτερα καί ἐξακολούθησε νά ὑποδεικνύῃ τόν καλύτερον τρόπο προχείρου ἐπισκευῆς τοῦ γεφυριού.

Ἐρριξε μία ματιά στό ἔμπροσθεν μέρος τοῦ αὐτοκινήτου καί χαμογέλασε, ὅταν εἶδε τήν ἐπιγραφή “Ζήτω ὁ Κουμπάρος”, πού ἔχουν χρωματισμένη ὅλα τά αὐτοκίνητα. Καί τήν εἰκόνα Του πειό ἐπάνω στό κρουστάλλινο προπέτασμα τοῦ σωφέρ.

Ἐπί τέλους τό Τύλωρ κατώρθωσε νά περάσῃ καί ἀμέσως τό προσπέρασεν ἡ βασιλική συνοδεία. Τότε ἐξερράγησαν οἱ σωφέρ τῆς διμοιρίας εἰς ζητωκραυγάς:

– “Ἐτσι τήν πέτρα”. “Ἄλλοιῶς τό ξύλο”, ἐπανελάμβαναν ἀπομνημο-

νεύοντες τάς προσταγὰς του.

Καί προσέθεταν φυσικώτατα:

– Κ' ἔπειτα λέει μὴν τὸν ἀγαπᾶς!

Οἱ τρουμπέτες ἐσφύριζαν: “Τὸν ἐ-φέ-ρα-με”. Καί τὰ χεῖλη ἐτραγουδοῦσαν ὡσάν κατόπιν αἰφνιδίου μεθυσιοῦ:

“Λεβέντη τόνε θέλουμε

ἐμεῖς τό Βασιληά μας...”.

Αἱ σκηναί τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Βασιλέως πρό τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ἑσκή Σεχλήρ μποροῦν νά περιγραφοῦν μόνον ἀπό παράφρονα φουτουριστήν. Ἦσαν στιγμαί ὁμαδικῆς παραφροσύνης χιλιάδων στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι μόνον πού δέν ἔβγαλαν τάς ξιφολόγχας των νά σφαγοῦν ἀναμεταξύ των ἢ ν' αὐτοκτονήσουν! Δέν ἔμεινεν ἄλλου εἶδους τρέλλα πού νά μὴ τήν κάνουν ἐκεῖ γύρω στὸν συνθλιβόμενον Βασιλέα. Καί καθὼς πυκνὸν νέφος σκόνης ἐθάμβωνε τὴν ὅλην σκηνογραφίαν, δέν μποροῦσε κανεὶς ν' ἀντιληφθῆ, ἐάν τὰ μαινόμενα ἐκεῖνα πλήθη, αἱ τρικυμιῶσαι ἐκεῖναι μᾶζαι, ὠρμοῦσαν διὰ νά λατρεύσουν ἢ διὰ νά κατασπαράξουν τὸν Στρατηλάτην.

Τόσον ἀγρίως ἐξωφρενικαί ἦσαν αἱ ἐκδηλώσεις.

Τό Ἀνάκτορον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου εἰς Δορῦλαιον εἶνε τό μέγαρον τοῦ Μωχαμέτ - ἐφένδη Ζεϊντίνογλου, πλουσιωτέρου Τούρκου τοῦ Ἑσκή Σεχλήρ, ἀποσυρθέντος εἰς Ἄγκυραν. Εἶχε κατοικήσει κάποτε εἰς αὐτό καί ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ. Ἀλλ' ἦτο πεπρωμένον νά ἀποκτήσῃ πολὺ μεγαλειτέραν δόξαν, ἢ ὅποια εὐρέθη εἰς τὸν κολοφῶνά της, ὅταν αἱ χιλιάδες τοῦ στρατοῦ τό περιεκύκλωσαν, τό περιέσφιξαν καί ἐκινδύνευσε νά τό κρημνίσουν ἀπὸ τάς ζητωκραυγὰς.

Ὁ Βασιλεὺς ἐνεφανίσθη στό παράθυρο καί ἓνα μυστικὸ σιωπητήριον ἐσήμανε δι' ὄλους. Οὐδεμία τρικυμία ἐκόπασε ποτέ τόσον ἀκαριαίως. Ὁ Βασιλεὺς ὁμιλεῖ:

– “Σᾶς εὐχαριστῶ καί σᾶς συγχαίρω. Τὰ κατορθώματά σας εἶνε μεγάλη. Ἡ Πατρις σᾶς εὐγνωμονεῖ. Ἡ νίκη σας θά ἐπιβάλη εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν εἰρήνην καί θά γυρίσουμε ὅλοι εὐτυχεῖς στὰ σπίτια μας πολὺ γρηγορα...!”.

Οὐδεμία γαλήνη συνεταράχθη ποτέ δαιμονιωδέστερον.

– Ὅσο θέλει καθόμαστε!

*Ο στρατηγός Πολυμενάκος, διοικητής του Γ' Σώματος Στρατού με
τό έπιτελείο του μετά την κατάληψη του Έσκη Σεχήρ (Δορύλαιο).*

Οί στρατηγοί Πολυμενάκος (δεξιά) και Τρικούπης στό Έσκη Σεχήρ.

Τό προσωπικό του νοσοκομείου στό Έσκη Σεχήρ.

- Δέκα χρόνια πολεμοῦμε ἀκόμα γιά σένα!
- Ό,τι διατάξεις θά γίνη!..
- “Μέ τέτοιους στρατιῶτες σάν ἐσᾶς, πάω καί στήν Κόλασι...”.
- Όχι στήν Κόλασι!... Σέ θέλουμε!
- Στήν Πόλι θά πᾶμε.
- Χίλια χρόνια θά σέ ... ζήσουμε!
- “Ζήτω ἡ Πατρίς!”
- Ζήτω ὁ Κουμπάρος!

Καί ἐπηκολούθησε τέτοιο πανδαιμόνιον, πού, ἔχοντας κανεῖς ἔναυλα τὰ θερμά αὐτά λόγια τῆς ἀρχαιοπρεποῦς στιχομυθίας τοῦ Βασιληᾶ μέ τόν στρατόν Του, ἐπίθετο πῶς ἓνα ἐκ τῶν δύο συνέβαινε τήν στιγμὴν ἐκείνην: ἢ ἡ μετάβασις εἰς τήν Κόλασιν, πού ἀνέφερεν ὁ Βασιληᾶς ἢ ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως πού ἀπήντησαν οἱ πολεμισταί Του!

Ὀλίγον μετὰ τήν ἄφιξιν τοῦ Βασιλέως στό Δορύλαιον, εἰς τήν αἴθουσαν τοῦ στρατηγοῦ Παπούλα, κατοικήσαντος παρά τὰς ὄχθας τοῦ Πουρσάκ, στό σπίτι τοῦ συλληφθέντος κεμαλικοῦ σατράπου δικηγόρου

Τακατίν, ἦσαν συγκεντρωμένοι ὁ ἐπιτελάρχης τῆς Στρατιᾶς κ. Πάλλης, ὁ ὑπαρχηγός κ. Σαρρηγιάννης, ὁ συνταγματάρχης κ. Ἀθανασιάδης καὶ μερικοὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, ὅτε προσέρχεται ὁ ὑπασπιστὴς τῆς ὑπηρεσίας κ. Μεταξᾶς καὶ ἐγχειρίζει εἰς τὸν κ. Παπούλαν ἰδιόγραφον ἐπιστολὴν τοῦ Βασιλέως. Ὁ γρανιτώδης στρατηγὸς συγκινεῖται εὐθύς ὡς ἀνέγνωσε τὰς πρώτας γραμμάς. Καὶ παραδίδει τὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς παρισταμένους. Ἀναγινώσκειται εἰς ἐπήκοον. Ἐτηλεγράφησα τὸ κείμενόν της.

Ἡ ἐπιστολή ἦτο γραμμένη σὲ πένθιμο χαρτί.

Ὁ στρατηγὸς ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Βασιλέα διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν. Μπορεῖ νὰ προστεθῇ ἡ λεπτομέρεια ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἔπαιρνε τὴν ὥρα ἐκείνη λουτρό. Καὶ τοιουτοτρόπως ὁ κ. Παπούλας ἐπανέκαμψε φέρων τὸν Ταξιάρχην τοῦ ... Λουτροῦ.

Ἡ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τῶν Ἀριστείων, καθὼς ἐγένετο μάλιστα εἰς τὸ αἵματοπότιστον πεδῖον τῆς μάχης τῆς 8ης Ἰουλίου, ἐνεῖχεν ἀπερίγραπτον μεγαλοπρέπειαν. Τὸ κέφι τοῦ Βασιλέως ἦτο ἐξαιρετικόν. Καὶ τὸ διετήρησε μέχρι τέλους παρ' ὅλην τὴν τετράωρον ταλαιπωρίαν.

Τραυματίες στό Στρατιωτικό νοσοκομεῖο Σμύρνης.

Εἰς τόν κ. Παπούλαν εἶπεν, καθὼς εἶχεν ἄλλως τε προσθέσει καὶ εἰς ὑστερόγραφον τῆς ἐπιστολῆς Του, ὅτι θὰ τοῦ ἔδιδε χρυσοῦν σταυρόν, ἐπειδὴ οἱ Ταξιάρχαι δέν ἔχουν ἀκόμη ἔλθῃ εἰς τό Ὑπουργεῖον, ἀλλὰ θὰ τόν φέρῃ εἰς τόν λαιμόν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ταξιάρχου. Καὶ προσέθεσεν:

– Ἀλλὰ νά τόν περάσης μέ λάστιχο, γιατί μέ τὴν κορδέλλα θὰ σέ πνίγη!...

Ὁ Διάδοχος ἀνέλαβε νά στερεώσῃ τόν σταυρόν στό περιλαίμιον τοῦ κ. Παπούλα. Καὶ εἰς τὰς Σημαίας ἀνηρτήθη χρυσοῦς σταυρός, μέχρις ὅτου ἔλθουν οἱ Ταξιάρχαι.

Χαρακτηριστικὴ τῶν αὐστηρῶν ἀρχῶν τῆς Βασιλικῆς μας Οἰκογενείας ἦτο ἡ σκηνὴ τῆς παρασημοφορίας τοῦ Διαδόχου. Ἐσκυψεν ἕως κάτω ἐνώπιον τῶν χιλιάδων ἐκείνων νά ἀσπασθῇ τὸ πατρικὸ χέρι πού ὑψοῦτο νά τοῦ κοσμήσῃ τὰ στήθη. Καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐτράβηξε τὸ χέρι μέ κάποιον κίνημα πού ἐπικύρωνε βασιλικά τὴν βεβαιότητα τοῦ βαθύτατου σεβασμοῦ.

Ἀπένειμεν ὁ Βασιλεὺς ἰδιοχείρως 1450 παράσημα εἰς 250 ἀξιωματικούς καὶ 1200 ὀπλίτας. Τούς ἐρωτοῦσεν ὅλους ἀπὸ ποῦ κατάγονται. Καὶ τοιουτοτρόπως ἤκουσεν ἐπανειλημμένως ὅλας τὰς ἐπαρχίας τοῦ Βασιλείου Του! Διότι ὅλη ἡ Ἑλλάς παρήλασεν ἐκεῖ.

Ἀμίμητοι ἦσαν οἱ εὐζωνοὶ εἰς τὰς στιχομυθίας των μέ τόν Βασιλέα.

– «Ἀπὸ ποῦ κατάγεσαι;».

– «Ἰέκ Τυρνάβ'».

– «Τίνος συντάγματος;».

– «Τ' πρώτ' ἠβζώνων».

– «Καὶ πῶς δέν ἔχεις τὸ Σίγμα;».

– «Μῶπεσε στ' μάχ'!».

– «Νά τό ξαναβάλῃς...».

– «Θά τοῦ ξαναβάλου!».

– «Ἐέρεις ποῦ θὰ τό κρεμάσῃς τὸ παράσημο;».

– «Ἐιέρου. Στοῦ κ' μπί!».

Καὶ μέ μία “γυρβωλίγκα” ὁ εὐζωνὸς ἐξηφανίζετο καὶ παραχωροῦσε τὴν θέσιν του στόν ἄλλον.

Διαρκούσης τῆς παρασημοφορίας ἔφθασεν εἰς τὰ χέρια τοῦ Διαδόχου μία αἰμόφυρτος φωτογραφία τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Ἦτο

τσακισμένη στά τέσσαρα καί διάτρητος ἀπό σφαίραν. Ὁ στρατιώτης τῆς 1ης Μεραρχίας Ντόκας τὴν εἶχε διπλωμένην ἔτσι στό στήθος του. Ἡ ἐχθρική σφαῖρα τὸν εὗρηκεν ἐκεῖ. Διεπέρασε τὴν φωτογραφίαν τοῦ Βασιλέως καί ἐπροχώρησεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ γενναίου παλληκαριοῦ διὰ νὰ εὗρη ἐκεῖ ἄλλο ἵνδαλμα τοῦ λατρευτοῦ Βασιλέως. Ἐπεσε νεκρός. Κάποιος συνάδελφός του ἀπέσυρε τὴν αἰμόφυρτον φωτογραφίαν. Ἦτο αὐτή. Ἐκινηματογραφήθη ἀμέσως. Καί κατόπιν τὴν ἐζήτησε πάλιν ὁ Διάδοχος.

Ἡ δοξολογία, ἡ παρασημοφορία, ἡ ἐπακολουθήσασα παρέλασις, ὅλη αὐτή ἡ λαμπρά, ἡ θριαμβευτική τελετὴ εἶχομεν ὅλοι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι γίνεται εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Βυζαντίου! Ὡσάν νὰ διεγράφοντο εὐκρινῶς ὀπισθεν τῶν Φρυγικῶν βουνῶν αἱ ἐπάλξεις τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων, ὡσάν νὰ ἐκάλει ἐκεῖ τὸν Διάδοχον τῶν Παλαιολόγων ἡ πεπρωμένη ὥρα σημαίνουσα εὐκρινῶς, διασταυρώναμεν ὅλοι τὴν εὐχὴν.

- Καί στὴν Πόλι τώρα!

Ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Δορύλαιο.

ΑΙ ΔΕΚΑΗΜΕΡΟΙ ΜΑΧΑΙ ΤΗΣ 5ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

Ἑσκή Σεχήρ, 19 Ἰουλίου. Τὴν ἀλησμόνητον ἡμέραν τῆς 28ης Ἰουνίου 1921, τρέχων ἀπὸ κατασκηνώσεως εἰς κατασκήνωσιν ἀνά τό ἀπέραντον στρατόπεδον τοῦ Ὀτουράκ, ὅπου ἐξεκολάπτετο ἡ ἑλληνικὴ νίκη, συνήντησα τὸν καταυλισμὸν τοῦ Ἐπιτελείου τῆς 5ης Μεραρχίας. Καί κάτω ἀπὸ μίαν μικρὰν σκηνήν, ἀπομονωμένην στὴν ὄχθη βορβορώδους ποταμίσκου ἐξωραϊσμένου ἀπὸ λίγες ἰτιές, συνήντησα τὸν Διοικητὴν τῆς Μεραρχίας κ. Ι. Τριλίβαν, συνταγματάρχην τοῦ πεζικοῦ. Ἐκαθότουν σταυροπόδι κατὰ γῆς, ἐπάνω σὲ κομμένες ἰτιές καὶ ἀνασκάλευεν ἓνα φάκελλον γραφομηχανημένων διαταγῶν. Οὔτε κρεββάτι, οὔτε τραπέζι, τίποτε. Ἐξαπλώθηκα πλησίον του καὶ ἤκουσα διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν πεποίθησιν τῆς νίκης.

Ἡυχήθην εἰς τὸν Μέραρχόν της θριαμβευτικὰς νίκας. Καί αἱ εὐχαί μου, εὐχαί ὀλοκλήρου του ἔθνους, εὐλογίαι τοῦ μεγάλου Θεοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐξεπληρώθησαν. Ἐπανεῖδον τὸν κ. Τριλίβαν χθές παρασημοφορούμενον μὲ τό ἀριστεῖον τῆς ἀνδρείας ἀπὸ τὸν Βασιλέα, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπίσης παρασημοφορουμένων ἐπιλέκτων τῆς Μεραρχίας του, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιλέκτων τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ μεταξύ εἶχα συλλέξει ὅλας τὰς πληροφορίες περὶ τῆς συνεχοῦς, ἐντόνου καὶ νικηφόρου δράσεως τῆς συμπαθοῦς αὐτῆς Μεραρχίας, τῆς ὁποίας τὰς τελευταίας σελίδας τῆς ἱστορίας παρέχω, χωρὶς ν' ἀπομακρυνθῶ εἰς τὰ κύρια σημεῖα ἀπὸ τὴν γλαφυρὰν ἀφήγησιν φίλου ἀξιωματικοῦ, ὀλίγον δημοσιογράφου ἄλλοτε.

Πρέπει ν' ἀρχίσω μὲ τὴν παράθεσιν τῆς ἐμπνευσμένης ἡμερησίας διαταγῆς τοῦ Μεράρχου, ἡ ὁποία ἐκοινοποιήθη εἰς τὰ Σώματα τὴν παραμονὴν τῆς ἐξορμήσεως καὶ ἐπροκάλεσεν ἀνάφλεξιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν ἀνδρῶν. Εἶχεν ὡς κατωτέρω:

«Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί καὶ στρατιῶται,

Ἡ εὐλογημένη ὥρα ἐσήμανεν. Ἐντὸς ὀλίγου καὶ πάλιν αἱ ἰαχαί μας θὰ δονήσουν τὸν ἀέρα, θ' ἀναφλεγῇ καὶ πάλιν ὁ ὀρίζων ἀπὸ τὰς ἀστραπὰς τῶν

πυροβόλων μας, θά ανατριχιάσωμεν καί πάλιν από ἄγιον ἐνθουσιασμόν, θά τανύσωμεν τά φτερά μας καί θά ὀρμήσωμεν ὡς ἀετοί πρὸς τήν Νίκην καί τήν Δόξαν. Ὁ Θεός καί τό Δίκαιον εἶνε μαζί μας. Θ' ἀγωνισθῶμεν ἀγῶνα ἀπελευθερωτικόν, ἀγῶνα εὐγενῆ, ὅπως ὅλοι οἱ ἀγῶνες τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς, τόν ἔσχατον ἀγῶνα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς Φυλῆς μας. Ἐκ τοῦ ἀγῶνος τούτου ἐξαρτᾶται ὄχι μόνον ἡ τύχη ἡμῶν, τοῦ Στρατοῦ Μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλά καί τοῦ Κράτους καί τοῦ ἔθνους ὀλοκλήρου. Ἐπομένως πρέπει νά νικήσωμεν καί θά νικήσωμεν. Ἀνάγκη τό κτύπημα τό ὁποῖον θά καταφέρωμεν κατά τοῦ προαιωνίου ἐχθροῦ τῆς Φυλῆς μας νά εἶνε τελειωτικόν, ἀνάγκη νά ὀρμήσωμεν ὡς καταιγίς καί νά παρασύρωμεν καί καταστρέψωμεν πᾶν ἐμπόδιον, πᾶσαν ἀντίστασιν, νά δώσωμεν μίαν ὄραν πρωτύτερα τήν λύσιν τῆς καταστάσεως καί νά ἐπανέλθωμεν εἰς τούς κόλπους τῆς οἰκογενείας μας. Πρέπει νά φανῶμεν ἀντάξιοι τῆς Φυλῆς μας, ἀντάξιοι τῶν ἡρωϊκῶν προγόνων μας, ἀντάξιοι τῶν ἡρωϊκῶν συναδέλφων μας καί συναθλητῶν μας. Σκεφθῆτε ὅτι ἅπας ὁ Ἑλληνισμός ἔχει ἐστραμμένα πρὸς ἡμᾶς τά βλέμματά του καί μετ' ἀγωνίας ἀναμένει τήν Νίκην, μετ' ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ ἀναμένει νά μᾶς στεφανώσῃ ἐπιστρέφοντας νικητάς, ἡμᾶς τούς συντελεστάς τοῦ μεγαλείου τῆς προσφιλοῦς μας Πατρίδος. Κάμετέ με, ἐάν ἐπιζήσω, νά εἶμαι ὑπερήφανος διά σᾶς. Κάμετε νά ὑπερηφανεύεται ἡ οἰκογένειά μας καί ἡ ἰδιαιτέρα μας πατρίς. Ἐκπροσωπῶν τήν στιγμὴν ταύτην τούς γονεῖς σας, τὰς οἰκογενείας σας, τούς ἀδελφούς σας, εὔχομαι εἰς ὄλους σας "Ὡρα καλή καί ὁ Θεός μαζί σας". Ὁ Θεός μαζί σας. Ζήτω ἡ γλυκειά μας Πατρίδα. Ζήτω ὁ Βασιλεὺς Ἀρχιστράτηγος. Ζήτω ἡ Ἐλευθερία.

Μέτωπον Μικρᾶς Ἀσίας. Θεῖσις ἐξορμήσεως.

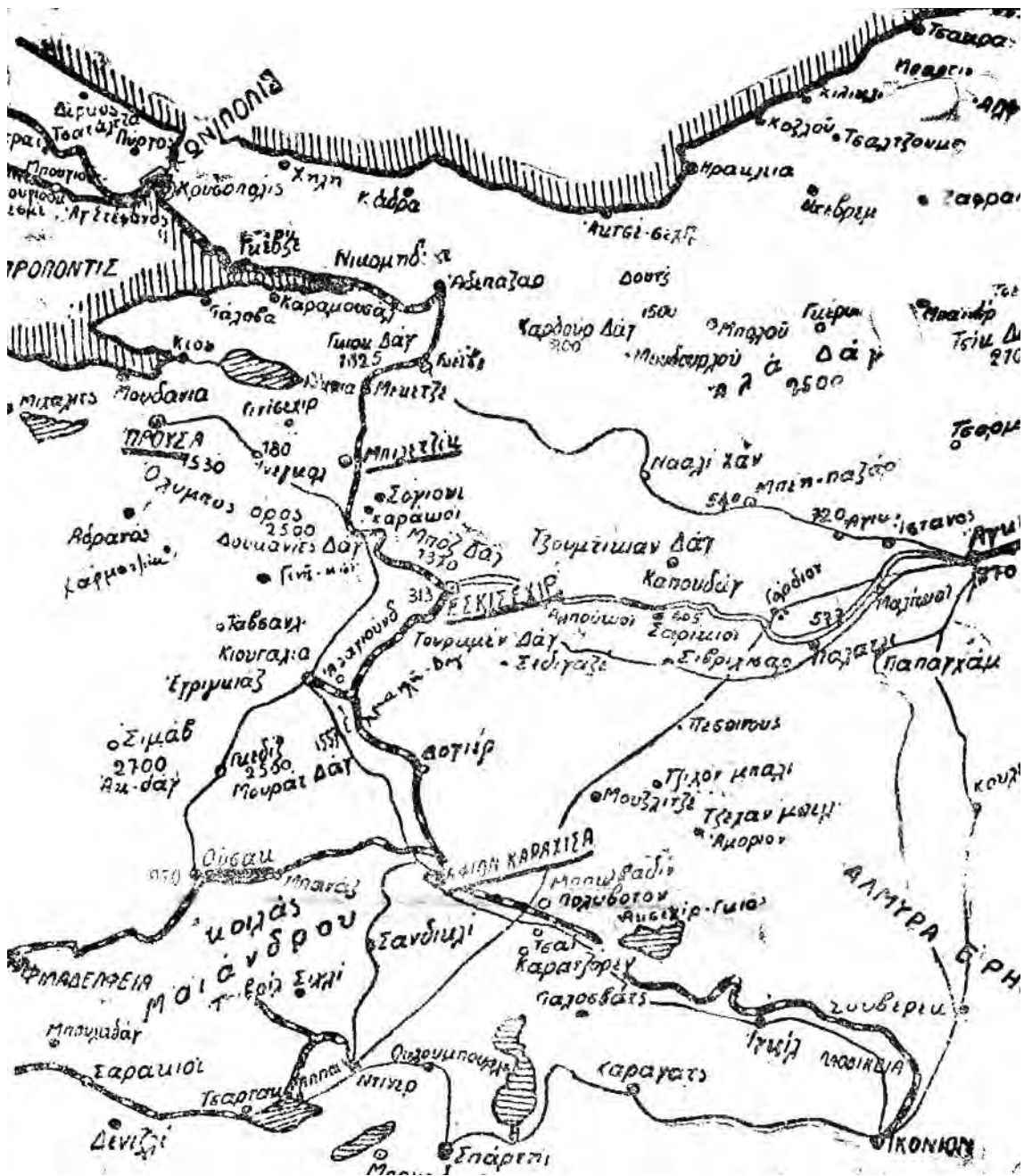
Τῆ 27ῃ Ἰουνίου 1921

Ὁ Μέγαρχος Ι. ΤΡΙΑΛΙΒΑΣ, Συνταγματάρχης».

Η ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ

Ἡ ἐξόρμησις τῆς μεραρχίας ἐγίνε τήν 4ην πρωϊνήν τῆς 29ης διὰ μέσου τῶν θαμνοφύτων λόφων τοῦ Ὀτουράκ. Τό δρομολόγιον τῆς πορείας τῆς ἦτο: Ὀτουράκ - Σιδηροδρομικός σταθμός Τουμλοῦ Μπουνάρ - Σάλκιοϊ - πρὸς Μπάς Καρίς Ἐγιοῦκ. Οἱ ἄνδρες εἶχον ἀναπτύξει ἐξαίρετον ἠθικόν. Ὁ πόθος τῆς νίκης ἔλαμπεν εἰς τούς ὀφθαλμούς ὄλων. Καί ἔλαμπεν ἀκόμη εἰς ὄλων τά μέτωπα ἡ ὁμαδική συνείδησις τῆς ἱερότητος καί τῆς εὐγενείας

Μικρασιατικό μέτωπο, καλοκαίρι 1921.

του αναλαμβανομένου αγώνος. Αυτός ο ένθουσιασμός, αυτή η προθυμία, αυτή η πεποίθησις εξήγγιζαν εκ των προτέρων όλας τας φρικαλεότητες, όλας τας ανθρωποθυσίας πού θά έπακολουθοῦσαν. Η βαθεία, ή πηγαία χαρά τόσων χιλιάδων αλκίμων ανδρών πού έπροχωροῦσαν διά νά σπείρουν αλλά και διά νά λάβουν τόν θάνατον, ή χαρά αυτή έφάνερωνε

κατά τόν ωραιότερον τρόπον τήν πραγματικότητα τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος καί τήν συνείδησιν τῆς εὐγενοῦς ἀποστολῆς.

Αἱ φάλαγγες ἐβάδιζαν μέ θαυμαστήν τάξιν. Ἦτο ἕνας πρωῖνός στρατιωτικός περίπατος γεμᾶτος μεγαλεῖον καί χάριν. Ὁ σιδηροδρομικός σταθμός Τουμλοῦ Μπουνάρ κατελήφθη χωρίς ἀντίστασιν, χωρίς ἐμφάνισιν τοῦ ἐχθροῦ. Καί αἱ ὑπερκείμεναι πευκόφυτοι κορυφαί κατηυγάζοντο ἀπό δύο συγχρόνως ἀνατολάς ἐρχομένας ἀντιθέτως, τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου, ὁ ὁποῖος ἀνέβαινε ἀπό τά βάθη τῆς Ἀσίας, καί τήν ἀνατολήν τῆς ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ἐρόδιζεν ἐκεῖ ἀκτινοβολουμένη ἀπό τά βάθη τῆς Ἑλλάδος. Καί ἦσαν ἀκτῖνες τῆς αἰστιβαραί λόγχοι τῶν γενναίων ὀπλιτῶν τῆς αἰωνίας κοιτίδος τῆς ἐλευθερίας...

Εἰς τό πῦρ ἐβαπτίσθη ἡ μεραρχία τήν 8.30'. Ἐνα ἐχθρικόν Σύνταγμα ἰππικοῦ μέ δύο πυροβόλα κατεῖχε τά ὑψώματα τοῦ Σάλκιοῦ. Ἐβαλε κατά τῶν ἡμετέρων φαλάγγων. Ἡ ἐμπροσθοφυλακή ἀνεπτύχθη. Ἐπηκολούθησε συμπλοκή. Ὁ ἐχθρός ἀνετράπη χωρίς ἀργοπορίαν. Καί ἡ μεραρχία ἐξηκολούθησε τήν πορείαν τῆς πρὸς Μπάς Καρίς Ἐγιούκ, ὅπου καί διενυκτέρευσε.

Τήν ἐπομένην, 30ήν Ἰουνίου, ἡ μεραρχία ἐξηκολούθησεν ἀκωλύτως τήν προέλασίν τῆς. Τό Τουρκικόν ἰππικόν Σύνταγμα ἐτήρει διαρκῶς τήν

Μέρος τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ἑσκή Σεχίρ.

ἐπαφήν παραχωροῦν πολύ προθύμως τό ἔδαφος τοῦ Κράτους του!

Ἀντικειμενικός σκοπός τῆς μεραρχίας ἦτο ἡ κατάληψις τοῦ ὄρεινου ὄγκου Ἐλμαλῆ Ντάγ, ὄχυροῦ προπυργίου τῶν πρὸς τὴν Κιουτάχειαν δι-
αβάσεων. Ἡ κατάληψις τοῦ Ἐλμαλῆ Ντάγ θά ἔλυνεν οὕτως εἰπεῖν τόν
κόμβον τῆς ἀλύσεως τῶν ὄχυρωμάτων τὰ ὁποῖα περιέβαλλον τὴν Κιου-
τάχειαν. Μικρά τμήματα κατεῖχον τόν ἀνχένα ὕψους 1000 μέτρων. Μέ-
τάς πρώτας ὁμως βολάς τοῦ ἡμετέρου πυροβολικοῦ ἀπεσύρθησαν. Τοιου-
τοτρόπως καί ἡ 30ῆ Ἰουνίου παρήλθε χωρίς σοβαράν δρᾶσιν.

Τὴν 1ην Ἰουλίου ἐξηκολούθησεν ἡ μεραρχία τὴν προέλασιν της μέ-
δρομολόγιον Ἐλμαλῆ - Κιόρτις. Προήλασεν ἀκωλύτως καί ἔστησε τάς
προφυλακάς της 2 χιλίόμετρα βορείως τοῦ Κιόρτις, ἐπὶ τῆς χαράδρας καί
τοῦ ποταμοῦ Σογκούντ.

ΑΙ ΩΡΓΑΝΩΜΕΝΑΙ ΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ἀπέναντι τῶν ἡμετέρων θέσεων ὁ ἐχθρός κατεῖχε τὰ ὑψώματα
Τσιφλίκ - Τσαούς Τσιφλίκ, ὕψωμα 1792 - Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ. Καί, καθὼς
ἐξηκριβώθη, τὰ κατεῖχε διὰ δυνάμεως τεσσάρων Μεραρχιῶν, αἱ ὁποῖαι
ἦσαν ἡ 3η, ἡ 4η, ἡ 8η καί ἡ 57η. Διέθετον ἐπαρκῆ ἀριθμὸν τηλεβόλων, ἐκ
τῶν ὁποίων 3 βαρέα τῶν 155.

Αἱ θέσεις τοῦ ἐχθροῦ ἦσαν φύσει ὄχυραί καί καλῶς ὠργανωμέναι.
Ἐπλεονέκτουν πολὺ τῶν ἡμετέρων θέσεων ἐξορμήσεως. Τὰ συντάγματα
τῆς 5ης Μεραρχίας μας ὤφειλον, ἐξερχόμενα τῆς χαράδρας 2 χιλίόμετρα
βορείως τοῦ Κιόρτις, νά διέλθωσιν ἐκτεταμένην πεδιάδα ἐστερημένην καί
τῆς ἐλαχίστης πτυχῆς. Καί ἦτο τό μῆκος τῆς πεδιάδος ταύτης τὴν ὁποίαν
ἔπρεπε νά διασχίσωσιν 7 ὅλα χιλίόμετρα.

Εἶχεν ἐγγίσει ἡ ὥρα τῆς ἀγρίας συγκρούσεως. Ὁ ἥλιος τῆς 2ας
Ἰουλίου ἀνέτειλεν κόκκινος σάν καθημαγμένος.

Τὴν 6ην πρωϊνὴν ἡ Μεραρχία ἤρχισεν ἐκβάλλουσα ἀπὸ τὴν χα-
ράδραν τοῦ Κιόρτις πρὸς τὴν πεδιάδα. Προηγεῖτο τό 33ον Σύνταγμα
πεζικοῦ μέ διάταξιν ἡμιδιμοιωρῶν κατὰ τετράδας εἰς παράταξιν μέ δι-
άστημα πενήντα βημάτων. Τό θέαμα ἦτο ἐξόχως γραφικόν. Τί ὠραία
ἀντιμετώπισις τοῦ θανάτου!

Τὰ ἐχθρικά πυροβόλα ἄρχονται βάλλοντα λυσσωδῶς κατὰ τοῦ Συ-
ντάγματος μέ τόν σκοπὸν νά παρακωλύσωσι τὴν προσπέλασιν τούτου εἰς

τά ύψώματα τοῦ Τσαούς Τσιφλίκ. Τό Σύνταγμα ἐξακολουθεῖ ἀταράχως τήν προέλασίν του. Οἱ ἄνδρες βαδίζουν μέ τά ὄπλα ἀνηρητημένα. Πῶς ν' ἀποδοθῆ ἡ βαθεῖα αὐτῆ περιφρόνησις πρὸς τόν θάνατον; Τό βουῖσμα τῶν πυκνῶν ὀβίδων δέν εἶνε πλέον τό προμήνυμα θανάτου. Εἶνε κάτι σάν ἔκφρασις ὀργῆς καί ἀγανακτήσεως διὰ τήν περιφρόνησίν του. Ὅχι πλέον ὁ ἐχθρός ἀλλά τά ἴδια τά κανόνια του λυσοῦν καί μαίνονται ὠθούμενα ἀπό τό σκηνωθέν μέσα στούς φλογώδεις ὄλμους των πνεύμα τοῦ ὀλέθρου! Καί οἱ λεοντόκαρδοι πολεμισταί μας βαδίζουν πάντοτε μέ τά ὄπλα των ἀνηρητημένα!

Τήν 7.30' εἰσέρχονται εἰς τά πυρά πεζικοῦ. Λαμβάνουν τάς καταλλήλους διατάξεις καί ἐπιτίθενται δρομαίως κατὰ τῶν ἐχθρικῶν ὀργανώσεων ἐπὶ τοῦ Τσαούς Τσιφλίκ. Τήν στιγμὴν αὐτὴν τό 44ον Σύνταγμα ἐκβάλλει ἀπό τάς χαράδρας τοῦ Κιόρτις καί κατευθύνεται πρὸς τό Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ. Ἀλλά ἐπὶ τοῦ Τσαούς Τσιφλίκ ὁ ἀγὼν γίνεται σφοδρός. Καί πάντοτε σφοδρότερος. Αἱ ἐπιθέσεις διαδέχονται ἀλλήλας. Καί εἶνε ἡ μία τῆς ἄλλης ἀγριωτέρα. Παρέρχεται μία ὥρα. Καί γράφεται ἡ ὥρα αὐτὴ μέ ἄφθονον αἷμα εἰς τό ὠρολόγιον τῆς πολεμικῆς αὐτῆς ἡμέρας. Ἐπὶ τέλος τήν 8.30' τό 33ον Σύνταγμα καταλαμβάνει τάς κορυφογραμμὰς τοῦ Τσαούς Τσιφλίκ.

ΓΕΝΙΚΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ

Τό 44ον Σύνταγμα ἐμπλέκεται καί αὐτό εἰς ἀγῶνα σκληρόν. Ἀνέρχεται διὰ συντόμου προελάσεως τά πρῶτα ύψώματα τοῦ Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ. Ἀλλ' ἐκεῖ εὐρίσκει τόν ἐχθρόν θαυμασίως ὠργανωμένον ἀμυντικῶς. Τό φύσει ὀχυρόν τοῦ ἐδάφους ἔχει συμπληρώσει ἡ πολεμικὴ τέχνη. Ἀμύνεται ὁ ἐχθρός ἐρρωμένως, ἀσφαλῶς κατοχυρωθεὶς ἐντὸς ὀρυγμάτων ὀρθίως πυροβολοῦντος μετ' ἀναβαθμοῦ. Καί ὁ ἀγὼν ἐξελίσσεται ἀγριώτατος ἐπὶ τῶν βραχιδῶν ἐκτάσεων τοῦ Ἰσμιτζίκιοϊ. Θραύονται τά κύματα τῶν ἐλληνικῶν ἐπιθέσεων ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν βράχων. Καί ὡς ἄλλος ἀφρός ἀφαντάστου τρικυμίας τινάσσεται παντοῦ τό τίμιον ἐλληνικόν αἷμα.

Τό 43ον Σύνταγμα πεζικοῦ ρίπτεται καί αὐτό εἰς τόν ἀγῶνα. Παρεντίθεται μεταξύ τοῦ 33ου καί τοῦ 44ου. Βοηθεῖ τάς προσπαθείας ἀμφοτέρων. Ἡ μάχη ἐντείνεται.

Ὁ ἥλιος τῆς 2ας Ιουλίου κλίνει πρὸς τήν δύσιν του. Τήν ὁποίαν

Ἐπιδιόρθωσι πυροβόλου στό Ἑσκή Σαχήρ.

φλογίζει. Τὴν ὁποῖαν αἱματοβάφει. Ἴδου ἐκεῖ ψηλά εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὸ ἀντικατόπτρισμα τοῦ ἐπιγείου ὀλέθρου. Φλόγες καὶ αἷμα. Ἡ ἐσπέρα ὑποβάλλει τὸ σιωπηλὸν κήρυγμα τῆς γαλήνης τῶν ὄντων. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν θέσεων τῆς Πέμπτης Μεραρχίας ἐξακολουθεῖ ἡ αἱματηρὰ τρικυμία, ἐξακολουθεῖ ὁ δεινὸς ἀγὼν. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης φαίνεται ἀμφίροπον. Ὁ ἐχθρὸς κρατεῖ τὰς θέσεις του. Ἀλλ' αἰσθάνεται καλὰ μετὰ πόσης βίας, μετὰ πόσης δυσκολίας τὰς κρατεῖ. Μᾶς ἀποκρούει ἐπὶ ὥρας πολλάς. Ἀλλὰ δέν τολμᾷ νὰ μᾶς ἀντεπιτεθῆ. Καὶ εἶνε μία Μεραρχία ἢ ἐπιτιθεμένη. Καὶ εἶνε τέσσαρες αἱ ἀμυνόμενοι. Αἱ ἐχθρικάι Μεραρχίαι εἶνε μικροτέρας συνθέσεως, ἀλλ' ὅπωςδήποτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὁ ἀμυνόμενος εἶνε πολυαριθμότερος τοῦ ἐπιτιθεμένου. Ὁ ἐχθρὸς ἐκτιμᾷ τὴν κρισιμότητα. Νομίζει ὅτι συνήνησε τὸ ἀσθενές σημεῖον. Ἴδου ὅτι ὁ ἀγὼν χρονίζει. Ἡ Κιουτάχειά του δέν θά πέση εὐκόλα. Ἀλλ' ἴσως θά δυνηθῆ καὶ νὰ διασπάσῃ τὴν ἑλληνικὴν παράταξιν μέ μίαν ἀντεπίθεσιν

εις τόν τομέα τῆς αίμορραγούσης Μεραρχίας.

Ὅπισθεν ἐκεῖ εἶνε αἱ διαβάσεις τοῦ Τουμλοῦ Μπουνάρ. Καί πειό πίσω τό Οὐσάκ, τό ἑλληνικόν κέντρον ἐφοδιασμοῦ. Ἐνα κεραυνοβόλον κτύπημα πρός τά ἐκεῖ θά ἦτο μία σπαθιά εἰς τόν στόμαχον τῆς ἑλληνικῆς Στρατιᾶς, τῆς ὁποίας θά ἐχύνοντο ὅλα τά ἔντερα! Ἡ εἰκὼν εἶνε ὀλίγον τολμηρά ἀλλά καί πολύ παραστατική. Ὁ Ἰσμέτ πασάς τήν ἐζωγράφισεν εἰς τήν φαντασίαν του καί τόν κατέθελξεν. Ὀλίγη τόλμη, ὀλίγη δραστηριότης διά νά πραγματοποιηθῇ...

Τήν 20ήν ὥραν, δηλαδή τήν 8ην ἐσπερινήν, καταφθάνουν ἐσπευσμένως ἐκ Κιουτάχειας δύο νέαι ἐχθρικοί Μεραρχίαι, ἡ 7η καί ἡ 23η. Καί ἡ Πέμπτη μας εὐρίσκεται ἀντιμέτωπος ἕξ τουρκικῶν Μεραρχιῶν! Ἐξ αὐτῶν ἡ μέν 7η ἐντάσσεται εἰς Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ, ἡ δέ 23η ἐναντίον τοῦ 33ου Συντάγματος μας.

Ἡ ἀφιξις τῶν ἐχθρικῶν ἐνισχύσεων προεμήνυσεν ἀντεπίθεσιν. Δέν βραδύνει νά ἐκδηλωθῇ αὕτη. Ὑπό τήν ἀνταύγειαν τῆς εἰρηρικῆς ἀμφιλύκης ὁ ἐχθρός ἀναλαμβάνει ἐπίθεσιν ἐπί τοῦ ἄκρου δεξιοῦ ἡμῶν. Τό 44ον Σύνταγμα ἀποκρούει λυσσωδῶς τὰς ἐχθρικός ἐπιθέσεις.

ΜΑΝΙΩΔΗΣ ΑΓΩΝ

Ἡ 1η Μεραρχία ἐμάχετο δεξιά ἐν ἐπαφῇ μετά τῆς 5ης, δαμάζουσα τούς ὄγκους τοῦ Καραμπουγιοῦ Ντάγ. Ἀντελήφθη τόν κρίσιμον ἀγῶνα τῆς ἀδελφῆς Μεραρχίας, μετά τῆς ὁποίας προήλαυνεν ὡσεὶ χειροκρατούμενη, καί ἐνίσχυσεν ἐγκαίρως τό δεξιόν της δι' ἑνός Συντάγματος.

Τό 44ον Σύνταγμα ἐνισχυθέν τοιοῦτοτρόπως ἀντεπιτίθεται κατά τῶν Τούρκων μετά τόσης ὀρμῆς, ὥστε καταλαμβάνει τά πρῶτα ὀχυρώματά των. Λυσσῶντες οἱ Τοῦρκοι ἐνεργοῦν ἀμέσως ἀντεπίθεσιν καί ἐκβάλλουν πάλιν τούς ἰδικούς μας.

“Ὁ ἀγών ἐπί τοῦ σημείου τούτου λαμβάνει μορφήν μανίας”, εἶνε ἡ ἐπιγραμματική φράσις τοῦ παρατυχόντος ἀξιωματικοῦ.

Ἐνδεκα φορές τό 44ον Σύνταγμα καταλαμβάνει τήν ἀνατολικωτέραν κορυφήν τοῦ Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ καί ἔνδεκα φορές τήν χάνει πάλιν ἐν διαστήματι δύο ὥρῶν! Ἄγριαι σκηναί διαδραματίζονται. Οἱ φαντᾶροι μας ἐφορμοῦν μέ λύσσαν, μέ μανίαν, μέ ἀγρίαν σιγήν, ἀγρίαν διότι σφίγγουν τά δόντια καί δαγκάνουν τά χεῖλη ἀπό τήν ὀργήν. Οἱ Τοῦρκοι

Ἀποθήκη πυρομαχικῶν.

ἀντεπιτίθενται ὠρῶμενοι, ἐπικαλούμενοι τόν Ἀλλάχ, χύνοντες ἀφρούς λύσσης. Τό νυκτερινόν σκότος καλύπτει τάς δραματικές σκηνάς τῶν μανιωδῶν συγκρούσεων. Ἡ σελήνη αἶρεται ὑπέρ τούς βράχους καί ὡσάν ν' ἀποτελῆ μυστηριώδη ἐνίσχυσιν, ὡσάν νά ἔρχεται ἐν εἴδει τρομεροῦ ἀφορισμοῦ μακράν ἀπό τήν Μέκκαν, ἀπό τόν τάφον τοῦ Προφήτου, φωτίζει τήν ὥραν ἐκείνην τήν λυσσωδεστέραν ἐξόρμησιν τῶν Τούρκων. Καί περιλούει μετ' ὀλίγον μέ τό θαμπόχρυσον φῶς της τήν περιμάχητον κορυφογραμμήν, ἡ ὁποία παραμένει ἐπί τέλους εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Καί ἡ ὑπόλοιπος νύξ τῆς 2ας Ἰουλίου διέρχεται ἐν ἡρεμία καί σιγῇ. Οἱ κατάκοποι πολεμισταί ἀναπαύονται ἐπί τοῦ αἵματοβρέκτου πεδίου τῆς ἀμφιρρόπου μάχης. Αἱ τάξεις των ἔχουν ἀραιωθῆ. Πίσω ἐκεῖ στά χειρουργεῖα βογγοῦν ἀκόμη οἱ τραυματαῖα τῆς ἀγρίας μάχης. Καί γύρω ἐδῶ περιῖπτανται αἱ ψυχαί τῶν ἐνδόξων νεκρῶν. ὦ, βεβαίως δέν θά πετάξουν εἰς τούς εὐδαίμονας τόπους τοῦ αἰωνίου φωτός, ὅπου τάς ὀδηγεῖ ἡ θυσία των, ἐάν δέν μαδήσῃ προηγουμένως ἡ νίκη τάς θαλεράς δάφνας της ἐπί τοῦ τόπου αὐτοῦ τόν ὁποῖον ὑγραίνει ἀκόμη τό αἷμα των! Καί τό γλυκύ ὄνειρον τῆς μεγάλης νίκης βαυκαλίζει τούς κοιμωμένους πολεμι-

στάς ὄλους...

Η ΕΠΟΠΟΪΑ ΤΗΣ 3ης ΙΟΥΛΙΟΥ

Ἡ χαραυγή ἐβιάζετο νά διανοιῆξῃ τόν ὀρίζοντα εἰς τό φῶς, ὡσάν νά ἐνδιεφέρετο καί αὐτή διά τήν ἐξομάλυνσιν τῶν πολεμικῶν λογαριασμῶν τούς ὁποίους εἶχε περιπλέξει τό χθεσινόν σκότος.

Τήν 4.30' πρωϊνήν τῆς 3ης Ἰουλίου τό ἐχθρικόν πυροβολικόν ἀνοίγει σφοδρόν πῦρ κατά τῶν θέσεων τοῦ ἀριστεροῦ μας, τάς ὁποίας κατεῖχε τό 33ον Σύνταγμα. Αἱ θέσεις ἀνασκάπτονται. Τό χῶμα ὀργώνεται καί σπείρεται σάρκας καί ποτίζεται αἷμα. Οἱ βράχοι ξερριζώνονται καί φυτεύονται μέλη καί κυλίνονται πτώματα.

Μετά τήν προπαρασκευήν τοῦ πυροβολικοῦ, τό ἐχθρικόν πεζικόν ἀναλαμβάνει ἐπίθεσιν. Ἐξορμᾷ ἀκάθεκτον καί ἐπιτίθεται θυελλωδῶς. Τό 33ον Σύνταγμα ἀμύνεται, ἀλλ' ἡ θύελλα ὑπερισχύει. Καί ὑποχωρεῖ. Ἀξιομνημόνευτος ὑποχώρησις! Ὑποχωρεῖ μόλις 50, ὄχι περισσότερα βήματα. Καί ὡσάν νά συναντᾷ ἐκεῖ τό ἔδαφος τοῦ Ἄνταιου, ἀναλαμβάνει νέας δυνάμεις. Στέκεται. Ἀνασυγκροτεῖται εὐθύς κατ' ἀγκῶνα καί εὐθύς ἀντεπιτίθεται διά μόνης τῆς λόγχης. Ἡ ὑποχώρησις τῶν 50 βημάτων ἔγινε ὡσάν διά νά πάρῃ φόρα. Καί ἡ φόρα πού ἐπῆρε ἦτο τρομερά. Τά πενήντα βήματα ὑπερπηδῶνται ἀλματωδῶς καί κῦμα θυελλώδους τρικυμίας ἐκσπᾷ κατά τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Ἡ ἐπίθεσις διεξάγεται μετά τόσης σφοδρότητος ὥστε ὁ ἐχθρός ἀνατρέπεται, ἀπορρίπτει τά ὄπλα καί ὑποχωρεῖ δρομαίως φεύγων διά τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Γενήκιοι πρὸς τήν Κιουτάχειαν! Πρωτοφανῆς κεραυνοβόλος ἐπιτυχία ἀντεπιθέσεως κατά ὑπερτέρου ἐχθροῦ ἔχοντος τήν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπιθέσεως!

Ταυτοχρόνως ἐπί τοῦ δεξιῦ ἡμῶν, τό 44ον Σύνταγμα καί τμήμα τῆς Πρώτης Μεραρχίας ἐνεργεῖ σφοδροτάτην ἐπίθεσιν κατά τῶν θέσεων τοῦ ἐχθροῦ ἐπί τοῦ Ἰσμιτζίκιοι Τεπέ. Ἡ αὐτή ἐπιτυχία στέφει καί τήν ἐπιχείρησιν τοῦ δεξιῦ μας. Ὁ ἐχθρός ἐκβάλλεται ἀπό τά ὄχυρά του καί καταδιώκεται ἀπό κορυφῆς εἰς κορυφήν. Ὀλόκληρον τό ὄχυρόν συγκρότημα τοῦ Ἰσμιτζίκιοι Τεπέ περιπίπτει εἰς χεῖρας μας. Πρόκειται περί ἡμιμονίμων ὄχυρώσεων πολὺ καλῶν. Τά πυροβολεῖα τέλεια, τά ὀρύγματα ὄλα εἰς θέσιν ὀρθίως πυροβολοῦντος μετ' ἀναβαθμοῦ.

Ὁ ἐχθρός ἐκβληθεῖς καί ἐδῶ τῶν ὄχυρωμάτων του τρέπεται εἰς

ἄτακτον φυγὴν ἀμειλίκτως καταδιωκόμενος πρὸς Γενήκιοϊ.

Τοιοῦτοτρόπως ἔληξεν ἡ διήμερος αὕτη μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Μεραρχία ἀντιπαραταχθεῖσα εἰς 6 τουρκικὰς μεραρχίας κατήγαγε τελικὴν ἐπὶ τοῦ κέντρου νίκην, προξενήσασα τεραστίας ἀπωλείας εἰς τὸν ἐχθρόν. Καί αἱ ἰδικαὶ τῆς ἀπώλειαι ἦσαν βεβαίως σοβαραί.

Ἡ προέλασις τῆς Μεραρχίας ἐξηκολούθησε μέχρι νυκτός. Ἐγκατέστησε τὰς προφυλακὰς τῆς δύο χιλιομέτρα νοτίως τοῦ Γενήκιοϊ.

ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ. ΣΥΛΛΟΓΗ ΛΑΦΥΡΩΝ

Τὴν ἐπομένην, 4ην Ιουλίου, ἡ Μεραρχία ἐξηκολούθησε τὴν προέλασιν τῆς πρὸς Κιουτάχειαν. Ὁ ἐχθρὸς εἶχε διαρρεύσει διαρκούσης τῆς νυκτός. Προελαύνουσα ἡ Μεραρχία περιουνέλεγε πλῆθος ἐγκατεσπαρμένου πολεμικοῦ ὑλικοῦ, μεταξύ τοῦ ὁποίου ἓν πεδινόν καὶ δύο ὀρειβατικά πυροβόλα καὶ 260 βλήματα βαρέος πυροβολικοῦ.

Συνέλαβεν ἐπίσης 250 αἰχμαλώτους, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ τὸν ἐπιτελάρχην τῆς 4ης Μεραρχίας Ἰσμὲτ ἐφένδην, τραυματίαν.

Ἐνῶ ἡ Μεραρχία εὐρίσκετο ἔξωθι τῆς Κιουτάχειας, διετάχθη νὰ καταδιώξῃ τὸν ἐχθρόν πρὸς τὸ Σεϊντῆ Γαζῆ. Καὶ ἐτέθη ἀμέσως ἐν πορείᾳ χωρὶς ἀνάπαυσιν, χωρὶς ἀναπνοήν. Καὶ τί πορεία! Δυσχερεστάτη, κοπιωδεστάτη. Ἐπρεπε νὰ διασχίσῃ τὸν ὀρεινόν καὶ δασώδη ὄγκον τοῦ Τουρκμὲν Ντάγ.

Τὸ ἄγριον αὐτὸ ἀσιατικόν ὄρος ἔχει ὕψος 2000 περίπου μέτρων. Καὶ εἶνε ἀδιάβατον ὄχι τόσον λόγῳ τῶν βράχων του καὶ τῶν κρημνῶν του ὅσον λόγῳ τῶν παρθένων δασῶν ἅτινα τὸ κατακαλύπτουσι.

Τὴν 7ην Ιουλίου ἡ Μεραρχία ἤχθη ἐνώπιον τῶν ὑψωμάτων Οὔτς Σεραϊ, ὅπου ὁ ἐχθρὸς τὴν ἀνέμενε ἐπὶ ὀχυρωτάτων θέσεων, καλύπτων τὴν κοιλάδα τοῦ Σεϊντῆ Γαζῆ.

Ἡ Μεραρχία ἐπετέθη κατὰ τῶν ὑψωμάτων Μπαμπᾶ Τεπέ - Φουντουτζάκ - Κιζιλ Ντάγ - Οὔτς Σεραϊ καὶ διὰ τῶν τριῶν αὐτῆς Συνταγμάτων, προηγουμένου τοῦ 43ου. Ὁ ἀγὼν ὑπῆρξε κοπιωδέστατος μᾶλλον λόγῳ τοῦ διακεκομμένου χαραδρώδους καὶ δασώδους ἐδάφους παρά ὡς ἐκ τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ στρατιῶται τῶν Συνταγμάτων τοῦ Πεζικοῦ ἐχρειάσθη, πρὶν ἢ χρησιμοποιοῦν ὡς τυφεκιοφόροι, νὰ γίνουν σκαπανεῖς πρὸς διάνοξιν ὁδοῦ! Ἀλλὰ περὶ τὴν 16ην (4ην μ.μ.) ὥραν, ἐνῶ

Συγκέντρωσι καλύκων μετά τήν μάχη.

τό ήμέτερον πυροβολικόν έβαλλεν άγρίως κατά τών έχθρικών θέσεων, τό πεζικόν ήρχισε ν' άνέρχεται επί τών όχυρωμάτων του έχθρου. Ο έχθρός στηριζόμενος εις τά μεγάλα έδαφικά πλεονεκτήματά του άντέτασσε σφοδροτάτην άντίστασιν.

Ήτο ή ώρα 18.30, έξήμισυ του δειλινού, ότε ό άρχηγός του Πεζικου συνταγματάρχης κ. Λιάπης διατάσσει τούς σαλπικτάς νά σαλπίσουν καθ' όλην τήν γραμμήν τόν "Γυιό του Άετου". Ήτο σάλπισμα θυέλλης. Ήτο σπινθήρ άνατινάξεως. Ωσάν νά έπήλανε μπροστά έφιππος ό λατρευτός Στρατηλάτης Βασιλεύς και νά έφιλοτιμούντο νά τόν ακολουθήσουν όλοι, νά μή ύστερήση κανείς, ώρμησαν οί πυρίκμητοι φαντάροι, άνέτρεψαν μέ ένα λάκτισμα, θά έλεγε κανείς, τόν έχθρόν από τών όχυρών του θέσεων και τόν κατεδίωξαν μέχρι τών άκροτάτων ανατολικών ύψωμάτων του Τουρκμέν Ντάγ, τά όποια κατέρχονται έως τήν κοιλάδα του Σείντη Γαζή.

Τοιουτοτρόπως, ό έχθρός ριφθείς κάτω όλων τών όχυρών του θέσεων συντάσσεται εις τήν κοιλάδα εις φάλαγγα και ύποχωρεί έσπευσμένως καταδιωκόμενος υπό πυρών πυροβολικου και μή τηρών ουδέ τήν έπαφήν καν μετά τών ήμετέρων στρατευμάτων.

Τὴν ἐπομένην, 8ην Ἰουλίου, ἐνεφανίσθη ἀπέναντι τῆς Μεραρχίας τουρκικόν σύνταγμα, ἀλλὰ μόλις εἶδε τὰς φάλαγγας προελαυνούσας ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἡ Μεραρχία ἐξηκολούθησε τὴν προέλασίν της ἀπωθοῦσα διαρκῶς τὸν ἐχθρόν πρὸς βορρᾶν καὶ ἀπειλοῦσα τὸ ἀριστερόν τῶν μαχομένων πρὸς ἀνακατάληψιν τοῦ Ἑσκή Σεχλή τουρκικῶν δυνάμεων.

ΑΙ ΑΠΩΛΕΙΑΙ

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ δεκαήμεροι συνεχεῖς ἀγῶνες τῆς Ε' Μεραρχίας. Διήνυσε μαχομένη εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ 300 - 315 χιλίόμετρα. Ἡ γενναίότης καὶ ἡ ὀρμητικότης ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ὑπῆρξαν ἀντάξια τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Ἀξίζει νὰ τονισθῇ ὁμως ἰδιαίτερος ἡ ἀγρία, ἡ θηριώδης ὑγεία τῶν στρατιωτῶν. Σπάνιον φαινόμενον: Οὐδεὶς παρεπονέθη διὰ τὴν ὑγείαν του!

Ἡ σελὶς τῶν ἀπωλειῶν εἶνε πλήρης, καθὼς πλήρεις εἶνε αἱ σελίδες τῆς δράσεως καὶ τῆς δόξης. Χωρὶς τὰ πτώματα τῶν ἡρωϊκῶν νεκρῶν ὡς πολῦτιμον βᾶσιν δέν στένεται ἡ πυραμὶς τοῦ θριάμβου. Καὶ δέν γράφεται ὁ διθύραμβος τῆς νίκης χωρὶς τὸ αἷμα τῶν τιμίων τραυματιῶν. Τὴν σελίδα αὐτὴν πλαισιώνει τὸ κυανόλευκον πένθος τῶν ὑπὲρ πατρίδος πιπτόντων. Καὶ εἶνε μεγάλη. Καὶ εἶνε πυκνή. Διότι εἶχεν ἡ Ε' Μεραρχία τὰς περισσοτέρας γενικὰς ἀπωλείας ἐξ ὅλων τῶν μεραρχιῶν.

“Χιλίους ἐξακοσίους ἐν ὄλω ἐκτὸς μάχης”. Ἄς εἶνε αἰωνίως τιμημένοι οἱ προφρόνως θυσιασθέντες ὑπὲρ Πατρίδος!

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ἡρώτησα ἀξιωματικόν τοῦ ἐπιτελείου τῆς μεραρχίας περὶ τῆς γνώμης του ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ ἐχθροῦ καθὼς τὸ ἀντελήφθη ἀπὸ τοῦ ἰδικοῦ του, τρόπον τινά, παρατηρητηρίου. Ἡ ἀντίληψις του δέν διαφέρει ἀπὸ τὴν γενικὴν. Καὶ κατ' αὐτούς τὸ σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ ἦτο τὸ ἐξῆς:

Ἐγκατάλειψις τοῦ Ἀφίον Καραχισάρ, ἄμυνα κατὰ τοῦ ἄκρου δεξιῶν τοῦ κέντρου τῆς παρατάξεώς μας. Ἐπίθεσις κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ κέντρου τῆς παρατάξεώς μας, κατὰ τοῦ κέντρου δηλαδὴ τοῦ στρεφομένου ἄξονος τῆς Στρατιᾶς μας, διάσπασις αὐτοῦ καὶ προέλασις εἰς Οὐσάκ. Ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτὸ ἀπέτυχε καθ' ὀλοκληρίαν πρὸ τοῦ θαυμαστοῦ

σχεδίου τῆς στερεᾶς καί τεχνικῆς στροφῆς ὁλοκλήρου τῆς Στρατιᾶς, πρωτοφανοῦς εἰς τὰ πολεμικά χρονικά, ἀλλά κυρίως πρό τῆς γενναιότητος καί τῆς αὐτοθυσίας τοῦ Ἑλληνος στρατιώτου, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκδώσει ὡς ἄτομον ἕκαστος ἀνέκκλητον τήν ἀπόφασιν τῆς νίκης.

Καί πρέπει νά κλείσω τήν βιαστικήν ἀφήγησίν μου παραθέτων τήν συγχαρητήριον διαταγήν τοῦ κ. Μεράρχου μετὰ τήν θριαμβευτικήν ἔκβασιν τῆς διημέρου μεγάλης μάχης.

ΚΑΝΟΝΙΑ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ**3ης Ιουλίου 1921***Γενναῖοι μου ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί καί στρατιῶται,*

Ἐδικαιώσατε τὰς ἐλπίδας μου, τὴν πεποίθησίν μου ἐπὶ τὴν Νίκην. Κατὰ τὸν διήμερον σκληρόν ἀγῶνα κατὰ ἰσχυρῶς ὠχυρωμένης θέσεως ἐπεδείξατε πάντες ἡρωϊσμόν ἀπαραμίλλον Ἑλληνικόν. Εἶμαι ἔκθαμβος εἰσέτι ἀπὸ τὰς πρὸ τῶν ὀμμάτων μου ἐξελισσομένας ἡρωϊκὰς σκηνὰς ἀνταπαρνήσεως καὶ θυσίας. Ἐπολεμήσατε γενναιότατα καὶ ἐκρατήσατε ἀκλόνητοι τὰς θέσεις ἃς κατεκτήσαμε διὰ τοῦ αἵματός σας, διὰ τοῦ αἵματος τῶν ἡρωϊκῶν συναδέλφων σας ἀπέναντι λυσσώδους ἐπιμονῆς τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἀνακατάληψιν. Ἐμείνατε ἀκλόνητοι πρὸ τῆς μεγάλης ὑπεροχῆς τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ ἐνσπείροντος τὸν θάνατον. Ἐπαίξατε μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης εἰς τὸν ἀγῶνα ὃν διεξάγει ἡ Πατρίς πρωτεύοντα ρόλον μαζύ μέ τὰς δύο ἄλλας ἡρωϊκὰς Μεραρχίας I καὶ XIII. Εἶσθε ἄξιοι πάσης Ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης. Σᾶς συγχαίρω ἐξ ὅλης καρδίας ὡς ἀντιπροσώπους τῆς Πατρίδος σας. Εἶχον δίκαιον νὰ ὑπερηφανεύωμαι διὰ σᾶς. Θὰ λάβω συγχαρητήρια θερμά, ἀλλ' ἢ τιμὴ θ' ἀνήκει δλόκληρος εἰς σᾶς. Ἐκφράζω τὴν εὐαρέσκεϊάν μου εἰς τὴν XIII(α) Μοῖραν Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν παρέσχεν εἰς τὴν Μεραρχίαν συμμετασχοῦσα εἰς τὸν ἀγῶνα. Εὐχαριστῶ τὴν ἀδελφὴν ἡρωϊκὴν I Μεραρχίαν διὰ τὴν συνδρομὴν ἣν μοι παρέσχεν εἰς τό δεξιόν μου κατὰ τὴν ἀπό κοινοῦ κατάληψιν τοῦ κυριωτέρου ὠχυρωμένου ὄρεινοῦ ὄγκου, κλειδὸς τῆς ὅλης τοποθεσίας. Κλίνω τό γόνυ πρὸ τῶν ἡρωϊκῶν νεκρῶν μας. Προτεínaτέ μου τοὺς διακριθέντας, ἵνα ἀμείψω ἀμέσως ἠθικῶς.

Ὁ Μέραρχος I. ΤΡΙΑΙΒΑΣ Συνταγματάρχης".

Ἡ Πατρίς διὰ τῆς χειρὸς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ἐπαρασημοφόρησε τὰς σημαίας τῶν Συνταγμάτων τῆς Μεραρχίας καὶ τὸν Διοικητὴν τῆς καὶ τοὺς ἀνδραγαθήσαντας ἀξιωματικούς καὶ ὀπλίτας τῆς. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἱστορία ἀνοίγει δι' αὐτοὺς τὰς πολυχρῶμους δέλτους αὐτῆς.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΟΡΔΙΟΝ ΔΕΣΜΟΝ

ΔΟΥΥΛΑΙΟΝ, 22 Ἰουλίου. Ὁ στρατός τοῦ Κεμάλ κατήντησε πίθος τῶν Δαναϊδῶν. Ἀπό τό ἕνα μέρος ὁ στρατάρχης τῆς Ἀγκύρας προσπαθεῖ νά τόν ἀνασυγκροτήσει, νά συμπληρώσῃ τά κενά, νά γεμίσῃ τά στελέχη διά βιαίας στρατολογίας καί ἀπό τό ἄλλο ἀξιωματικοί καί στρατιῶται διαρρέουν ἐξακολουθητικῶς πρός τάς ἰδικάς μας τάξεις.

Τοῦρκος ἀξιωματικός διαφυγῶν ἐσχάτως καί αὐτομολήσας πρός τοὺς ἡμετέρους βεβαιοῖ τά ἐξῆς περί τῆς δυνάμεως καί τῶν θέσεων τοῦ Κεμαλικῦ στρατοῦ.

Μετά τήν πανωλεθρίαν τῆς 8ης Ἰουλίου ἠναγκάσθη τό ἐπιτελεῖον τῆς Ἀγκύρας νά μεταβάλλῃ τήν σύνθεσιν τοῦ στρατοῦ, διότι πλεῖσται μεραρχίαι ἔμειναν μέ δύναμιν ὀλιγωτέραν Συντάγματος. Τοιοῦτοτρόπως ἀπετελέσθησαν ἐν ὄλω ὀκτώ μεραρχίαι πεζικοῦ καί τρεῖς ταξιαρχίαι ἵππικοῦ συνολικῆς δυνάμεως 40.000 ὡς ἔγγιστα ἀνδρῶν.

Ἐκ τούτων τό ἵππικόν κινεῖται εἰς τήν μεταξύ Σαγγαρίου καί ἡμετέρων προφυλακῶν ζώνην τηροῦν ἐλαφράν προκάλυψιν καί ἐνεργοῦν ἀναγκαστικὴν στρατολογίαν. Τέσσαρες μεραρχίαι πεζικοῦ ὑπὸ τόν Ἰσμέτ πασάν κατέχουν τήν γραμμὴν Σιβρῆ Χισάρ, στηρίζουσαι τάς πτέρυγας των ἐπὶ τῶν παραλλήλων κλάδων τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ. Ἡ γραμμὴ Σιβρῆ Χισάρ εἶνε φυσικῶς ὀχυρωτάτη, ἐκ τῶν ὀλίγων ἴσως ὀχυρωτάτων θέσεων τοῦ κόσμου. Δύο κλάδοι τοῦ Σαγγαρίου ποταμοῦ καί ὁ Θύμβρης εἰς τό μέσον ἄγουν τρεῖς παραλλήλους ὀριζοντίας γραμμάς, τάς ὁποίας κλείει καθέτως ἡ κυρία κοίτη τοῦ ποταμοῦ, τήν ὁποίαν διέρχεται ἐγκαρσίως ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Δορυλαίου-Ἀγκύρας. Εἰς τό μέσον τῶν ποταμῶν τούτων εὐρίσκεται καί τό ἱστορικόν Γόρδιον, πέριξ τοῦ ὁποίου πλέκονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον οἱ ποτάμιοι πλόκαμοι, ὥστε ὄντως δέν εἶχε παρά νά τοὺς διαβῆ ἀσφαλῶς μέ τόν στρατόν του ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, διά νά βεβαιώσῃ δικαίως ἡ Ἱστορία ὅτι ἔλυσε διά τῆς σπάθης του τόν θρυλικόν Γόρδιον δεσμόν.

Ἐπειτα ἀπό τόσους αἰῶνας ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος θά λύσῃ ἐκ

νέου τόν Γόρδιον δεσμόν διά τῆς σπάθης τοῦ στρατηγοῦ Παπούλα.

Ἀλλ' ἐκτός τῶν ποταμῶν ἡ γραμμὴ Σιβρῆ Χισάρ προστατεύεται ὑπὸ ὀχυρωτάτου ὄρεινου ὄγκου, τοῦ ὁποίου ἡ κατοχὴ εἶνε μέγιστον πλεονέκτημα εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ Κεμαλικὸς στρατὸς ὑποχρεοῦται νὰ ὀχυρωθῆ εἰς τὴν γραμμὴν Σιβρῆ Χισάρ καὶ νὰ δώσῃ ἐπ' αὐτῆς μάχην. Καὶ ἂν μὲν τό πράξῃ, θέλει παράσχει εἰς τόν ἑλληνικὸν στρατὸν τὴν εὐκαιρίαν νέας περιφανοῦς νίκης, ὡς ἡ ἄλωσις τοῦ Καραμπουγιοῦ καὶ τοῦ Ἑλμαλή. Ἐάν δέ ἐγκαταλείψῃ τὴν ὀχυρὰν ταύτην γραμμὴν ἄνευ μάχης, θέλει πλέον ἀποδείξει πανηγυρικῶς τὴν ἀθεράπευτον ἐξάντλησιν τῶν δυνάμεών του ἠθικῶς καὶ ὑλικῶς.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ Κεμάλ ἀνθιστάμενος εἰς τὴν Σιβρῆ Χισάρ καὶ ἠττώμενος θέλει εὐρεθῆ εἰς δυσχερεστάτην θέσιν, διότι ὀπισθὲν του εὐρίσκεται ἡ καμπὴ τοῦ Σαγγαρίου. Εἶνε γνωστὸν δέ ὁποίαν σημασίαν ἔχει ἡ ὑπαρξίς ποταμοῦ εἰς τὰ νῶτα στρατοῦ καὶ μάλιστα στρατοῦ μέ κλονισμένον ἠθικόν.

Τὸ μειονέκτημα τοῦτο δὲν φαίνεται ὅτι ὑποτιμᾷ τὸ Κεμαλικὸν ἐπιτελεῖον. Καὶ ἔχον ἰσχυροὺς λόγους νὰ θεωρῆ βεβαίαν τὴν ἄλωσιν τοῦ Σιβρῆ Χισάρ ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ προτιμᾷ νὰ ἀποσύρῃ τὰς δυνάμεις του ἐκεῖθεν τοῦ ποταμοῦ. Ὑπάρχουν πληροφορίαι ὅτι αἱ τέσσαρες μεραρχίαι αἱ παρατεταγμέναι εἰς τὴν γραμμὴν Καϊμάζ πρὸ τοῦ Σιβρῆ Χισάρ διετάχθησαν νὰ ὑποχωρήσουν ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου, ὅπου εὐρίσκονται καὶ αἱ ὑπόλοιποι τέσσαρες μεραρχίαι πεζικοῦ. Πολύ πιθανόν, εἰς ἐπὶ πλέον λόγος τῆς ἀποχωρήσεως ταύτης νὰ εἶνε καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς αὐτομολίας διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀποστάσεων μέχρι τῶν ἑλληνικῶν γραμμῶν καὶ τῆς παρενθέσεως τῶν ποταμῶν.

Εἶνε ὁμως ἡ κατάστασις τοῦ Κεμαλικοῦ στρατοῦ πραγματικῶς ἀθλία πλέον. Γυμνοί, ἀνυπόδητοι, νηστικοί, πανικόβλητοι οἱ στρατιῶται του. Πέριξ τῶν καταυλισμῶν ὑπάρχουν πάντοτε ἰσχυραὶ φρουραὶ διὰ νὰ ἐμποδίζουσιν τὰς λιποταξίας. Παρ' ὅλας τὰς φρουράς καθημερινῶς ὑπεκφεύγουσιν πάμπολλοι. Καὶ καθημερινῶς τυφεκίζονται πολλοὶ ἐκ τῶν συλλαμβανομένων λιποτακτῶν. Τὸ ρεῦμα τῆς λιποταξίας ἐπέτεινεν ἡ ἐλλιπεστάτη τροφοδοσία ἀφ' ἑνός καὶ ἡ διεισδύσασα ἀφ' ἑτέρου πληροφορία ὅτι ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς συμπεριφέρεται μετὰ συμπαθεί-

ας καί εὐσπλαγχνίας τόσον πρὸς τοὺς τουρκικοὺς πληθυσμούς τῶν ἐλευθερουμένων χωρῶν ὅσον καί πρὸς τοὺς παραδιδομένους στρατιωτικούς, οἱ ὅποιοι παραμένουν ἐλεύθεροι εἰς τὰς ἐστίας των.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας αὐτάς δέν εἶνε δυνατόν βεβαίως νά ὑπολογίζεται σοβαρῶς ὁ ἐχθρός. Τά ὑπολογιζόμενα ἢ μᾶλλον ὑπολογισθέντα, μελετηθέντα καί ὀδηγήσαντα εἰς τήν λήψιν τῶν ἀναγκαίων μέτρων εἶνε αἱ τεραστιαι ἀποστάσεις, ἡ σπάνις ὕδατος, ἡ ἔλλειψις καυσοξύλων, ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ὁδῶν. Περί ὅλων ἐλήφθησαν καί λαμβάνονται δραστήρια μέτρα. Δύναται τις σήμερον νά βεβαιώσῃ ὅτι ὁ ἐφοδιασμός τοῦ στρατοῦ μας κατὰ τήν προέλασίν του μέχρις Ἀγκύρας ἔχει τελείως ἐξασφαλισθῆ καί ἀπὸ τῆς ἀπόψεως συγκεντρώσεως ἐπαρκῶν ἐφοδίων εἰς τὰ πλησιέστερα κέντρα καί ἀπὸ τῆς ἀπόψεως μεταφορῶν εἰς τὰ ἀπώτερα σημεῖα τῆς προελάσεως.

Μεγάλῃ σπουδαιότητος ἐπιτυχία τῆς Ἐπιμελητείας μας ὑπῆρξεν ἡ ἀποκατάστασις τῆς λειτουργίας τῶν τεσσάρων ἀλευρομύλων τοῦ Δορυλαίου, τῶν ὁποίων αἱ Τοῦρκοι εἶχον ἀχρηστεύσει τὰ μηχανήματα. Ἀπὸ χθές ἐργάζονται καί οἱ τέσσαρες. Ἀπὸ σήμερον ἐπανελήφθη εἰς ὅλον τὸ στράτευμα ἡ τακτικὴ χορήγησις πλήρους μερίδος ἄρτου καί ἀντὶ τῶν 70.000 ὀκάδων ἀλεύρου, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται ἡμερησίως, ἔχομεν ἤδη ἐπιτοπίαν παραγωγὴν 100.000 ὀκάδων ἡμερησίως!

Ἀπόλυτος πεποιθήσις ἐπικρατεῖ ὅτι, διδομένου μετ' ὀλίγας ἡμέρας τοῦ νέου συνθήματος, οἱ γενναῖοι μας θά σπεύσουν πτερωτοὶ εἰς τήν Ἄγκυραν. Τὰ 270 χιλιόμετρα, τὰ ὅποια χωρίζουν τὸ πεδῖον τῆς τελευταίας μάχης ἀπὸ τήν κεμαλικὴν πρωτεύουσιν, θά διανυθοῦν εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν. Ὁ ἐχθρός θά ἀνατραπῆ μέ ἓν λάκτισμα, ὅπουδῆποτε καί ἂν θελήσῃ νά δοκιμάσῃ τὰς τελευταίας δυνάμεις του.

Τὸ ἀπόρθητον ἐκ φύσεως Σιβρῆ Χισάρ, ἡ βυζαντινὴ Ἰουστινιανούπολις, θά εἶνε περὶ τὰς ἀρχάς Αὐγούστου ὑπὸ τήν κατοχὴν μας. Καί αἱ κλαγγαὶ τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων θέλουν ἀποτελέσει ὠραῖον μνημόσυνον εἰς τιμὴν τῆς μνήμης τοῦ Αὐγούστου τοῦ Βυζαντίου, ὁ ὅποιος ἐδώρησε τὸ ὄνομα του πρὸ τόσων αἰῶνων εἰς τήν ἀπόμακρον πόλιν τῆς Μικρασίας.

Τὸ πολυθρύλητον Γόρδιον ἀπὸ τὰ θαμβὰ βᾶθη τῆς Ἱστορίας θέλει ἀνέλθει εἰς νέαν ἔνδοξον πραγματικότητα. Ἡ ἑλληνικὴ σπάθη λύει καί πάλιν διὰ μέσου του τόσους καί τόσους δεσμούς! Ἡ δύναμις δια-

Βόσκημα αγελάδων και προβάτων.

λύει πάντοτε όλους τους θρύλους, λύει πάντοτε όλα τὰ προβλήματα, ἀποκαθιστᾷ πάντοτε τὴν ὀρθὴν καὶ δικαίαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Θὰ ἐπαναλάβωμεν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπὶ τόπου τὸ παραμῦθι τοῦ Γορδίου δεσμοῦ καὶ θὰ κατανοήσωμεν τελείως τὸ ἐπιμύθιον του.

Πεῖο πέρα θὰ θελήσῃ ἴσως ὁ ἐχθρὸς νὰ πειραματισθῇ πῶς πολεμᾷ ὁ Ἕλλην στρατιώτης, καὶ ὅταν ἔχη ποταμούς εἰς τὰ νῶτα του, καὶ ὅταν ἔχη ἐρήμους εἰς τὸ πλευρόν του. Καὶ θὰ πεισθῇ ὅτι τὰ ἴχνη τῆς νικηφόρου διαβάσεώς του εἶνε ἀκατάλυτοι γέφυραι ἐπὶ τῶν ποταμῶν καὶ ἐπὶ τῶν ἐρήμων ἀμφιλαφεῖς ὁάσεις, καθὼς εἶνε σφραγίδες πολιτισμοῦ παντοῦ καὶ παντοῦ βωμοὶ ἐλευθερίας!

Ἀλλὰ δέν εἶνε ἀληθῶς μικρά ἢ νέα αὐτὴ ἐκστρατεία τῶν 300 χιλιομέτρων, τὴν ὁποίαν θὰ φράσσουν ἐδῶ τὰ ὄρη καὶ ἐκεῖ οἱ ποταμοί, τὴν ὁποίαν θὰ περιορίζῃ συνεχῶς ἡ μεγάλη Ἄλμυρά Ἐρημος τῆς Μικρασίας! Θὰ παραμείνῃ ἀσφαλῶς εἰς τὴν νεωτέραν Ἱστορίαν μας ὡς ἄκρον ἄυτον ἀποφασιστικότητος, αὐτοπεποιθήσεως καὶ τόλμης. Ὁ καὶμένος ὁ τσολιάς!

Ἐγνώρισε χαράδρας καὶ κρημνούς, κάμπους καὶ ποταμούς, τρικυμίας καὶ χιονοθυέλλας, ἐγνώρισεν ἀκόμη τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ τὸ ρεῦμα τοῦ Δνειστέρου καὶ τὰς στέππας τῆς Ρωσσίας. Μόνον τὴν ἔρημον δέν εἶχε γνωρίσει!. Ἴδου τώρα, ὅτι πολεμᾷ διὰ μέσου ἐρήμου. Ἴδου ὅτι θὰ χαράζῃ τὰ ἴχνη τῶν τσαρουχιῶν του καὶ εἰς τὴν ἄμμον τῆς Ἄλμυρᾶς Ἐρήμου, διὰ τῶν κρασπέδων τῆς ὁποίας θὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν Ἄγκυραν!

Μετά ἓνα καὶ ἡμισυ μῆνα ἢ ἐκστρατεία θὰ ἔχη λήξει τελειωτικῶς. Εἰς πολὺ βραχύτερον διάστημα χρόνου τὸ κράτος τῆς Ἄγκυρας δέν θὰ ὑπάρχῃ πλέον. Ἐνας εὐζωνος σκοπὸς θὰ φρουρῇ τὴν κατάκλειστον θύραν τὴν τουρκικῆς ἐθνοσυνελεύσεως. Ἀλλὰ θὰ μεταφέρῃ ὁ Κεμάλ εἰς τὴν Σεβάστειαν τὴν πρωτεύουσάν του. Ἴσως νὰ κοπιᾷ πρὸς τοῦτο ματαίως. Ἐάν ἐπιμένῃ νὰ συντηρῇ τὸ σκιῶδες κράτος του - ἐπιμονὴ λίαν ἀπίθανος πλέον - ἡμεῖς δέν θὰ δυσκολευθῶμεν νὰ τοῦ ἀποδώσωμεν τὴν ἱστορικὴν πρωτεύουσάν του, ὅπου ἐπώασθησαν αἱ μεγάλαι ἰδέαι του καὶ ἐξεκολάφθησαν τὰ μικρά ἔργα. Θὰ τοῦ ἐπιτρέψωμεν ἴσως νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ δέν πρέπει νὰ ἀναζητήσῃ πολεμικὰ ἐργαστάσια, ἀλλ' ἄς μὴ θελήσῃ νὰ ἐπανεύρῃ στρατιωτικὰς ἐγκαταστάσεις, ἀλλ' ἄς μὴ πιστεύσῃ ὅτι θὰ τὸν συνδέῃ πλέον μία πολύτιμος σιδηροδρομικὴ γραμμὴ μέ τὴν

Δυτικήν Μικράν Ασίαν, μέ τήν Κωνσταντινούπολιν, μέ τήν Εὐρώπην. Ἡ φωλεά του θά ἔχει ἐπιστρωθῆ μέ ἀκάνθας. Καί θά εἶνε ἀκατοίκητος φωλεά ἐντός πυρποληθέντος δάσους. Ἡ Ἄλμυρά Ἐρημος δέν εἶνε δύσκολον νά ἐπεκταθῆ καί νά περιβάλῃ ὅλας τά διαβάσεις.

Εἰς τήν νέαν αὐτήν πικράν ἔρημον δέν θά ἔχει νά ἀναζητήσῃ ὁ Κεμάλ παρά τόν τάφον του.

Ἐν τῷ μεταξύ δέ ὑπάρχουν καί ἄλλαι κατευθύνσεις δράσεως διά τόν ἑλληνικόν στρατόν, τοῦ ὁποίου τά νικηφόρα ἴχνη θά ἔχουν συμπληρώσει τήν χάραξιν τῆς μαγικῆς πεντάλφας τῆς εἰρήνης ἐπί τῆς ἀχανοῦς Μικρασίας! Οἱ στρατιῶται μας ἐλπίζουν ὅτι ἡ λόγχη των θά λύσῃ ὀριστικῶς ὅλους τούς συγχρόνους Γορδίους δεσμούς!...

Παρατηρητήριο κατά τήν ὥρα μάχης.

Η ΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, Ίούλιος 1921. Ἡ πρώτη Μεραρχία μας ὑπῆρξε κατά τήν λήξασαν φάσιν τοῦ πολέμου κατ' ἑξοχήν εὐτυχής. Συνήνητησε τάς σπουδαιότερας ὀχυρώσεις τοῦ ἐχθροῦ, ἔδωσε τάς περισσοτέρας καί πεισματωδεστεράς μάχας, κατήγαγε πάντοτε θριαμβευτικάς νίκας, συνέλαβε τοὺς περισσοτέρους αἰχμαλώτους. Εἶχεν εἰς ἀξιοματικούς τάς μεγαλυτέρας ἀπωλείας, ὑπολειφθεῖσα εἰς ὀπλίτας κατά τι τῆς 5ης Μεραρχίας.

Ἐπέστεψε τήν εὐτυχίαν της ἡ ἐκλογή της ὅπως παρελάση ὀλόκληρος ἐνώπιον τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου κατά τήν ἱστορικήν στρατιωτικὴν τελετὴν τοῦ Δορυλαίου τῆς 18ης Ἰουλίου.

Διὰ τήν πλήρη καί λεπτομερῆ ἐξιστορήσιν τῆς δράσεως τῆς πρώτης Μεραρχίας δέν ἀρκοῦν τὰ ὄρια καί ὁ τρόπος τῆς προχείρου συγγραφῆς μιᾶς συνειθισμένης πολεμικῆς ἀνταποκρίσεως. Ἐγράφησαν ὅμως τόσαι ἀνακρίβειαι καί τόσαι συγκεχυμένοι πληροφοροίαι εἰς τόν τύπον κατά τήν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, ὥστε ἐπιβάλλεται ἡ τμηματικὴ ἀφήγησις τῶν πραγματικῶν γεγονότων πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀληθείας καί σχηματισμόν ἀκριβοῦς ἀντιλήψεως περὶ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων τοῦ στρατοῦ μας. Μὲ ἰδιαιτέραν δέ εὐχαρίστησιν ἐπιλαμβάνομαι τῆς λεπτομεροῦς ἐξιστορήσεως τῶν πεπραγμένων τῆς πρώτης Μεραρχίας, διότι αὐτὴν παρηκολούθησα ἐθελοντῆς κατά τάς δύο πρώτας ἡμέρας τῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπὸ τὰς σημαίας της ἀνέπνευσα τήν πρώτην αὔραν τῆς νίκης καί εἰς τήν ὀρμὴν τῶν ἀνδρῶν της, εἰς τοὺς ὄλμους τῶν πυροβόλων της, εἰς τὴν τελειότητα τοῦ Μεράρχου της καί τοῦ Ἐπιτελείου του διέκρινα ἔκτοτε τήν ἐγγύησιν τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατήσεως τοῦ στρατοῦ μας καί τῆς πανωλεθρίας τοῦ ἐχθροῦ.

Εἶχα ἀφήσει τήν σιδηρᾶν Μεραρχίαν διερχομένην τήν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν Βαγδάτης καί βαδίζουσαν κατά τῶν ὀργανωμένων θέσεων τοῦ ἐχθροῦ. Ἐπανεῦρον αὐτὴν στρατοπεδευμένην εἰς τὴν πλαγίαν τοῦ ὑπερκειμένου τοῦ Δορυλαίου γυμνοῦ βουνοῦ μὲ μίαν ὀραίαν διάταξιν, ἡ ὁποία προσέδιδεν ἀπερίγραπτον γραφικότητα εἰς τὸ γυμνὸ βουνό, τὸ

αίφνιδίως δασωθέν από συστάδας άντισκήνων, τό άκαριαίως άνθῆσαν τάς θαλερωτέρας δάφνας. Είς τό μεσολαβῆσαν διάστημα είχε γράψει είς τήν ίστορίαν της ώραίας πολεμικής σελίδας. Πρίν ἤ μεταγραφούν είς τάς χρυσᾶς δέλτους τῆς αιώνιας Έλληνικῆς Ίστορίας, θά προσπαθήσω νά τάς άντιγράψω προχείρως έδῶ.

Ο ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μετά κοπιωδεστάτην πορείαν 45 χιλιομέτρων καί μικράν τινά άψιμαχίαν, ἡ Μεραρχία κατέλαβε τήν 29ην Ίουνίου τό Έϋρέτ, ὅπου καί διενυκτέρευσε.

Τήν 30ήν Ίουνίου έξεκίνησε λίαν πρωί μέ άντικειμενικόν σκοπόν τό Καραμπουγιού Ντάγ (τό Μεγάλο Μαῦρο Βουνό), τοῦ ὁποίου είχεν έμφανισθῆ από τῆς προτεραιάς είς τό βάθος τοῦ ὀρίζοντος από τῶν ύψωμάτων τοῦ Οὔλουντζάκ ὁ άγριος σκοτεινός ὄγκος.

Ἡ απόστασις μέχρι τό Καραμπουγιού ἦτο 25 χιλιομέτρων. Πρώτον έπεισῶδιόν της ύπῆρξεν ἡ διασκέλισις τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Βαγδάτης. Τήν 9.15' άκριβῶς τά πρώτα τμήματα τῆς Μεραρχίας συνήντησαν τήν γραμμήν. Καί τήν έχαιρέτησαν μέ τήν χαράν πού χαιρετῶμεν άγαπητόν γνώριμον άπαντώμενον έν τῷ μέσω τῆς έρήμου. Ὁ άγαπητός γνώριμος τόν ὁποῖον έχαιρέτων έκεῖ στά βάθη τῆς Μικρασίας οἱ Έλληνες στρατιῶται ἦτο ὁ σύγχρονος Πολιτισμός, ἦτο ὁ παρών Αἰών, τοῦ ὁποίου νεκρά ἴχνη διαβάσεως άπετέλει ἡ άτέρμων σιδηροδρομική γραμμή καί ζῶσαν έξάπλωσιν άπετέλουν οἱ γενναῖοι μας πολεμισταί.

Μετ' ὀλίγον καταλαμβάνονται άνευ άντιστάσεως τά χωρία Μπελτζεμίζα καί Μπέηκιοῖ. Ἡ δενδροφυτεία των, οἱ κῆποι των, ἡ κατασκευή άκόμη τῶν σπιτιῶν προδίδουν κάποιαν έλαφράν διαφοράν πολιτισμοῦ από τά άλλα τουρκοχώρια. Τῷ ὄντι, έχουν έδῶ άποικισθῆ από πολλῶν έτῶν άρκετοῖ Τουρκοκρητες περισσότερον, φυσικά, έκπολιτισμένοι από τούς αὐτόχθονας.

Ἡ πορεία τῆς Μεραρχίας συνεχίζεται ύπό άφόρητον καύσωνα, πνιγηρόν κονιορτόν καί τελείαν έλλειψιν ὕδατος. Καί καθίσταται ἡ πορεία της πραγματικῶς μαρτυρική. Πολλοί στρατιῶται πίπτουν, παθόντες ἡλίασιν. Ὅλοι άναζητοῦν ματαίως νερό. Οὔτε σταγῶν.

ΑΡΧΙΖΕΙ Ο ΓΑΜΟΣ

Ο Μέραρχος αναγκάζεται νά διατάξη τήν διακοπήν τῆς πορείας ἐπί μίαν ὥραν, ὅπως ἀναλάβουν οἱ ἄνδρες καί παρασχεθῇ ἰατρική περίθαλψις εἰς τούς παθόντας ἡλίαισιν. Ἡ μικρά αὐτή ἀνάπαυσις ἀναζωογονεῖ κάπως τήν Μεραρχίαν.

Τήν 14ην ὥραν συνεχίζεται ἡ προέλασις. Ἡ Μεραρχία εὐρίσκεται τρία χιλιόμετρα βορείως τοῦ Μπέηκιοῦ. Ἐκεῖ ἐκρήγνυται ἐν τῷ μέσῳ τῶν προελαυνόντων τμημάτων ἡ πρώτη ἐχθρική βολή βαρέος πυροβολικοῦ. Ἀλαλαγμοί χαρᾶς ὑποδέχονται τό πολύτιμον δῶρον, διά τοῦ ὁποίου προσφέρει ὁ ἐχθρός τήν ποθητήν μάχην!

- Ἀρχίζει ὁ γάμος!... Σωπάστε κ' ἀρχίζει ὁ γάμος.
- Καλορρίζικα!
- Θέλουμε κ' ἐμεῖς μπομπονιέρα!

Μέ πᾶσαν ἐνδεικνυομένην προφύλαξιν ἀλλά καί μέ πλήρη ἀταραξίαν, μέ κέφι, μέ ἀστεϊσμούς, μέ εἰρωνείαν πρὸς τόν ἐχθρόν, μέ περιφρόνησιν πρὸς τόν θάνατον ἐξακολουθοῦν τά βαλλόμενα τμήματα τήν προέλασιν των χωρίς καμμίαν ἐπιβράδυνσιν. Ὁ Μέραρχος κ. Φράγκου καί τό Ἐπιτελεῖον του βαδίζουν ἀκόμη μετά τῶν πρώτων γραμμῶν. Τό πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ διαρκῶς σφοδρύνεται. Καθίσταται ραγδαῖον, καταιγιστικόν. Παντός διαμετρήματος τηλεβόλα ἐξεμοῦν πῦρ καί σίδηρον ἀπό τά πετρώδη στέρνα τοῦ Καραμπουγιῦ. Ὁ ἐχθρός προσπαθεῖ νά καταπλήξῃ, νά καταπτοήσῃ. Ἀλλ' ἀντί τούτου τό πύρινον αὐτό λουτρό τονώνει, ἀποχαλυβδώνει, ἐξάπτει τούς πολεμιστάς μας. Ὑπό τόν σφοδρότατον ἐκεῖνον καταιγισμόν τό πεζικόν μας ἀναρριχᾶται εἰς τάς ἀποκρήμνους κλιτύς τοῦ Τσικουρτζᾶ Καλέ. Ὁ Μέραρχος καί τό Ἐπιτελεῖον του ἐκτελοῦν ἐκεῖ προσωπικήν ἀναγνώρισιν τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Καί ἀμέσως ἀποφασίζεται ταχεῖα ἐπίθεσις κατά τοῦ Καραμπουγιῦ.

Ἡ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ

Κατά τήν ἐκδοθεῖσαν διαταγήν, τό 4ον Σύνταγμα πεζικοῦ θά ἐπιτεθῇ κατά τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ Καραμπουγιῦ. Τό 1/38 Σύνταγμα εὐζώνων, ἀριστερά τοῦ 4ου, κατά τῆς κυρίας κορυφῆς τοῦ Καραμπουγιῦ.

Τό 5ον Σύνταγμα πεζικοῦ ἐνεργεῖ ἀνεξαρτήτως καί κυκλωτικῶς

ἀποτελοῦν χωριστὴν φάλαγγα.

Τό Πυροβολικόν τῆς Μεραρχίας ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀρχηγοῦ ἀντισυνταγματάρχου κ. Παναγοπούλου ἔχει ἤδη καταλάβει ἐγκαίρως τὰς θέσεις του.

“ΧΥΜΑ ΚΟΥΦΕΤΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ;”

Ἡ ἐξόρμησις διετάχθη διὰ τὴν 15.30'. Τὰ τμήματα ἐξορμοῦν ἀκριβῶς καὶ μέ θαυμαστὴν τάξιν ὑπὸ τὸ καταιγιστικόν πῦρ τοῦ ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ προχωροῦν κατ' εὐθειαν πρὸς τοὺς ἀντικειμενικούς σκοπούς ἕκαστον. Ἀδημονοῦν νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς τὸ ἐχθρικόν πεζικόν. Καὶ ἐρωτοῦν τὰς διερχομένας ὀβίδας οἱ ἀτάραχοι στρατιῶται μας.

- Δέ μοῦ λές; Πεζικό δέν ὑπάρχει;
- Χύμα κουφέτα δέν ἔχετε;

Ἄλλ' ἡ προσπέλασις ὑπὸ τὰ σφοδρά πυρά τοῦ πυροβολικοῦ ἐκτυλίσσεται ὑπὸ συνθήκας λίαν δυσκόλους διὰ τὸ πυροβολικόν μας. Τό ἀπόκρημνον καὶ διακεκομμένον τοῦ ἐδάφους ἀναγκάζει τὰς φάλαγγας νὰ διέρχωνται ἀπὸ ὠρισμένας προσβάσεις ἐπισημασμένας ἀπὸ τὸ ἐχθρικόν πυροβολικόν. Φράκται πυρός ὑψοῦνται εἰς τὰ σημεῖα ἐκεῖνα. Ἄλλ' ἡ ὀρμὴ τοῦ πεζικοῦ μας οὐδόλως ἀνακόπτεται. Μέ στῶϊκὴν ἀπάθειαν προχωροῦν οἱ ἄνδρες ὑπερπηδῶντες τοὺς πυρίνους φραγμούς, περιφρονοῦντες τὰς ὀβίδας, μυκτηρίζοντες τὸν θάνατον.

ΥΠΟ ΤΑΣ ΕΧΘΡΙΚΑΣ ΟΒΙΔΑΣ

Ὁ μέραρχος ἔχει ἰδρύσει τὸ παρατηρητήριόν του εἰς τὴν θεριζομένην ζώνην. Καὶ ὁ παλαίμαχος αὐτός στρατιώτης εὐρίσκεται ἀναγκασμένος νὰ θαυμάσῃ τὴν πρωτοφανῆ ἀπάθειαν τῶν στρατιωτῶν πρὸ τοῦ βρέμοντος κινδύνου. Χαρακτηριστικὴ εἰκὼν ἐκτυλίσσεται πρὸ τοῦ παρατηρητηρίου τοῦ μεράρχου. Τμῆμα μεταγωγικῶν διέρχεται καὶ ἐπὶ ἐκάστου ἡμιόνου ὑπὲρ τὸν φόρτον ἔχουν προσδεθῆ χῆνες, συγχωρημένα λάφυρα ἀπὸ κάποιον ἀδέσποτο χωριό. Μία ὀβὶς βαρέος πυροβολικοῦ σκάει ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεταγωγικῶν. Τὰ κτήνη αἰφνιδιάζονται, αἱ χῆνες ἐκβάλλουν κραυγὰς τρόμου, πολλαὶ πετοῦν δεξιά καὶ ἀριστερά κόψασαι τὰ δεσμά των. Ἡ ὀβὶς δέν εἶχεν εὐτυχῶς θίξει κανένα. Ἄλλ' ὁ θάνατος εἶνε πάντοτε παρών. Κανείς δέν τὸν λογαριάζει. Καὶ μέσα στοὺς καπνοὺς τῆς ἐκρήξεως

οί μεταγωγικοί τρέχουν νά συλλάβουν πάλιν τάς διαφευγούσας χήνας, αί όποΐαι δέν ύπενθυμίζουν βεβαίως πολύ εκείνας τοῦ Καπιτωλίου!

ΑΠ' ΑΚΡΟΥ ΕΙΣ ΑΚΡΟΝ

Ο ήλιος κλίνει βραδυπορών προς τήν δύσιν του. Νομίζει κανείς ότι και αυτός επιβραδύνει τήν κάθοδόν του ώσάν νά θέλη νά ἔχη, πρίν εξαφανισθῆ, τό αποτέλεσμα τῆς παρατεινομένης μάχης. Εἶνε ἡ ὥρα 18.30' μ.μ. Τό πεζικόν μας ἔχει αναρριχηθῆ εἰς τάς βραχώδεις κλιτύς τοῦ Καραμπουγιού. Τήν ὥραν αὐτήν ἀκριβῶς δεχόμεθα τά πρῶτα πυρά τοῦ ἐχθρικοῦ πεζικοῦ. Καί τό πῦρ γενικεύεται ἀμέσως, ώσάν νά τό μετέδωσε διά μυστηριώδους θρυαλλίδος ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῶν ὀρέων ὁ ἐγγίζων τήν ὥραν ἐκείνην τάς δυτικάς κορυφογραμμάς ήλιος.

Ἡ ἀντίστασις τοῦ ἐχθροῦ ἐκδηλώνεται εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πεισματωδестаτή. Τό πεισματικόν κροτάλισμα τῆς βροχῆς τῶν βολίδων τοῦ πεζικοῦ του μπορεῖ νά μεταφρασθῆ ὡς θέλον νά κράξῃ:

– Σταθῆτε! Μήν εἴσθε τρελλοί. Δέν εἶνε δυνατόν νά φθάσετε ποτέ ἐδῶ ἐπάνω!...

Ἀλλά τό κύμα τῆς ἑλληνικῆς ἐφόδου παφλάζει πλέον ἐπί τῶν πρώτων ἐχθρικῶν γραμμῶν. Καί τάς κλονίζει καί τάς διασπᾶ. Ὑποχωρεῖ ὁ ἐχθρός διεκδικῶν σπιθαμήν προς σπιθαμήν τό ἔδαφος. Ταχέως ἀναγκάζεται νά καταφύγῃ καί νά περιορισθῆ εἰς τήν κυρίαν γραμμήν τῆς ἀντιστάσεώς του, τήν ὁποίαν εἶχε ὀργανώσει εἰς τά νότια ἀντερείσματα τοῦ Καραμπουγιού. Ἐκεῖ ὁ ἀγών συνεχίζεται σφοδρός. Ἡ ἐσπερινή αὔρα ματαίως δροσίζει τά μέτωπα τῶν πολεμιστῶν, τά ὁποῖα φλογίζει περισσότερο ὁ πυρετός τῆς μάχης. Ἐπέρχεται ἡ νύξ. Καί ὁ ἐχθρός δέν πρέπει νά μείνῃ περισσότερο εἰς τάς δεσποζούσας θέσεις του.

ΕΜΠΡΟΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΛΟΓΧΗΣ

Διατάσσεται γενική ἐφοδος τῶν δύο Συνταγμάτων, τοῦ 4ου καί τοῦ 1/38. Ἡ ἑλληνική λόγχη θριαμβεύει διά μίαν ἀκόμη φοράν. Ὁ ἐχθρός ἐκβάλλεται δι' αὐτῆς ἀπό τά χαρακώματά του καί καταδιώκεται πολύ πέραν αὐτῶν.

Τήν 20.30' ὁ ἀγών κοπάζει ὡσάν νά ἐδαμάσθῃ καί νά κατεσιγάσθῃ ἀπό τήν νυκτερινήν γαλήνην, ἡ ὁποῖα εἰρήνευε τά πάντα. Τά τμήματα

τῆς μεραρχίας ἐγκαθίστανται ἐν προφυλακαῖς μάχης. Καί ἀναμένουν ἀντεπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ. Γενικῶς ἔχει πιστευθῆ ὅτι ὁ ἀγὼν τοῦ Καραμπουγιῦ ἔληξε. Τό Μεγάλο Μαῦρο Βουνό εἶνε ἰδικόν μας.

Η ΔΕΥΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ἐπρόκειτο ὁμως περὶ μεγάλης πλήν εὐλόγου πλάνης. Δέν ἦτο δυνατὸν νά γνωρίζη κανεὶς τὴν παράξενον διαμόρφωσιν τοῦ ἐδάφους.

Μετά τὴν πρώτην ἀλωθειῖσαν ὄφρυν, ὅπου ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ἐγκαταστήσει τὴν πρώτην γραμμὴν ἀντιστάσεώς του, μία ἐλαφρά κλίσις τοῦ ἐδάφους, μέ ἡμερον καὶ ὁμαλὸν πρὸς δυσμάς, ἄγριον, χαραδρῶδες πρὸς ἀνατολάς τό ἔδαφος, ὀδηγεῖ σέ μίαν ἄλλην ὄφρυν, ὅπου ὁ ἐχθρὸς εἶχεν ὀργανώσει τὴν δευτέραν καὶ κυριωτέραν γραμμὴν ἀντιστάσεώς του.

Προτιμῶ νά δώσω ἐκ τῶν προτέρων μίαν εἰκόνα τῆς κυρίας αὐτῆς ὀχυρωτικῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, καθὼς ἀπεκαλύφθη μετά τὴν κατάληψίν της, διὰ νά ἐξαρθῆ τοιοῦτοτρόπως ἀφ' ἑαυτῆς ἡ συναφθεῖσα γιγαντομαχία καὶ ἡ περιφανῆς νίκη τῆς Μεραρχίας.

Μέγα συνεχές χαρακῶμα ἐξετείνετο εἰς μῆκος 6-7 χιλιομέτρων. Τό χαρακῶμα τοῦτο ἦτο ἐπενδεδυμένον μέ ξηρολιθίαν ἐξ ὄγκολίθων συναρμοζομένων μέ τούς φυσικούς βράχους τοῦ ὄρους. Ὅπισθεν τοῦ χαρακῶματος τούτου ὑπῆρχε δευτέρα γραμμὴ κυκλοφορίας μέ ἀλληλοδιαδόχους ἐγκαρσίους τάφρους συγκοινωνίας. Τέλεια παρατηρητήρια ἦσαν κατεσκευασμένα εἰς τὰς καταλληλοτέρας θέσεις. Μεγάλαι ἀποθήκαι πυρομαχικῶν ὑπῆρχον εἰς ἐπιμελῶς ἐκλεγέντα σημεία. Πλήρες τηλεφωνικόν δίκτυον συνέδεε τό ἐκτεταμένον ὀχύρωμα.

Ὅλον τό πρόσθεν ἔδαφος εἶχε θαυμασίως ἀπογυμνωθῆ διὰ λίαν ἐπιμελοῦς ἀποκοπῆς τῶν ὑπαρχόντων δένδρων. Καί ὅλα τὰ χαρακῶματα, παντός εἴδους, εἶχον ἐπιμελῶς ἀποκρυβῆ μέ κλάδους καὶ μέ χόρτα.

Αἱ ὁδοὶ κυκλοφορίας εἶχον ἐπίσης ἀποκρυβῆ τελείως διὰ θάμνων οἱ ὅποιοι ἦσαν φυτευμένοι ἐπιτηδείως.

Τό πυροβολικόν τοῦ ἐχθροῦ εἶχε τοποθετηθῆ εἰς τοιαύτας θέσεις, εἶχε κατανεμηθῆ κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὐδεμία ὁδὸς ἔμενεν ἄβλητος. Τὰ πυροβόλα του ἐπλευροκόπουν τελείως τὰς ὁδεύσεις πρὸς τὴν γραμμὴν χαρακῶματων του καὶ ἐθέριζον πᾶσαν πρόσβασιν ἄγουσαν πρὸς αὐτά.

Τοιαύτη ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἦτο ἡ τρομερά ἀμυντική ὀργάνωσις τοῦ Καραμπουγιῦ Ντάγ, τό ὁποῖον, ὡς ἐξηκριβώθη ἀργότερον, ὑπερησπίζοντο τρεῖς τουρκικαί μεραρχίαι, αἱ 57η, 7η καί 8η.

ΠΑΣΗ ΘΥΣΙΑ ΕΩΣ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ

Πρό τοιαύτης τελείως ὀχυρωμένης ἐχθρικής τοποθεσίας εὐρέθη ἡ Α' Μεραρχία τήν πρωΐαν τῆς 1ης Ἰουλίου, ὅτε ἀπό τῆς 4ης ὥρας τό ἐχθρικόν πυροβολικόν ἤρχισε νά καταγίζη τὰς θέσεις μας.

Ἀμέσως διατάσσεται γενική καί σύντονος καί συνδεδυασμένη προσπάθεια τῶν τριῶν Συνταγμάτων, τὰ ὁποῖα σύμφωνα μέ τήν διαταγήν τῆς μεραρχίας ἔπρεπε πάση θυσία μέχρι τῆς μεσημβρίας “νά ἐκκαθαρίσουν τελείως” τό Καραμπουγιῦ Ντάγ.

Τό 1/38 Σύνταγμα τῶν εὐζώνων ἀνέλαβε τήν κατά μέτωπον ἐπίθεσιν. Τό 4ον Πεζικόν διετάχθη νά ἐνεργήσῃ ἐλιγμόν κατά τοῦ ἀριστεροῦ τοῦ ἐχθροῦ. Καί τό 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ νά πιέσῃ τό δεξιόν πλευρόν τοῦ ἐχθροῦ.

Αἱ διαταχθεῖσαι κινήσεις ἐκτελοῦνται ἀμέσως μέ ὀρμητικότητα μεγάλην. Πλήν ματαιῶς ζητεῖται νά εὐρεθῇ πλευρόν τοῦ ἐχθροῦ! Τά ὀχυρώματα τοῦ Καραμπουγιῦ ἀποτελοῦν μίαν ἐκτεταμένην περιβολήν. Καί τὰ τρία συντάγματα προσκρούουν εἰς καλῶς ὀχυρωμένας ἐχθρικάς μετωπικάς γραμμάς.

Ἐκτείνονται αἱ γραμμαί αὐταί καί πέραν ἀκόμη τοῦ μετώπου τῆς μεραρχίας, περιβάλλουσαι καί τόν πρός τὰ δεξιά παρακείμενον ὄρεινον ὄγκον τοῦ Ρουκλου Ντάγ, ὅπου εἶχεν ἐμπλακῆ εἰς σφοδρόν ἀγῶνα ἐπίσης ἀπό τῆς 5ης πρωῖνης ὥρας ἡ Β' Μεραρχία.

ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ

Τό ἡρωϊκόν εὐζωνικόν Σύνταγμα τῆς Βασιλίσσης Σοφίας διεκδικεῖ πρῶτον τό γέρας τῆς νίκης. Ρίπτεται ἀκάθεκτον κατά μέτωπον. Κατακλυσμός πυρός ἐκχύνεται ἐναντίον του. Τίποτε δέν σταματᾷ τοῦς εὐζώνους. Μέ πρωτοφανῆ περιφρόνησιν πρός τόν θάνατον, ὡσάν μέ πλήρη ἄγνοιαν τοῦ κινδύνου, ὡσάν μέ τελείαν πῶρωσιν τοῦ ἐνστίκτου τῆς αὐτοσυντηρήσεως, ὁρμοῦν καί διασκελίζουν τήν μίαν μετά τήν ἄλλην τὰς ἐχθρικάς γραμμάς. Ὅτι καί νά γράψῃ, ὅτι καί νά φαντασθῇ κανεῖς διά

τήν νέαν αὐτήν εὐζωνικήν ἐποποιῖαν θά εἶνε ὀλίγον! Ὅμοιοι μέ δαίμονας, μέ θεούς, μέ μαινομένους τιτᾶνας, οἱ ἀθάνατοι Ρουμελιῶτες προχωροῦν, στριφογυρίζουν, χτυποῦν, λογχίζουν. Πλευροκοποῦνται, κυκλώνονται, θερίζονται ἀπό τὰ ἐχθρικά πυροβόλα, περιζώνονται ἀπό θάλασσαν φλογῶν, μαστίζονται ἀπό χάλαζαν σφαιρῶν, ὑφίστανται ἀντεπιθέσεις, ἀπειλοῦνται ἀπό παντοῦ, ἀναγκάζονται νά λογχομαχήσουν ἐπί πολλήν ὥραν, πλήν δέν σταματοῦν! Ἡ ὀρμή των εἶνε ἀκατάσχετος, τό θάρρος των ἀμείωτον, τό κράτος των ἀσάλευτον.

Ἐπί τέλους, περισφίγγουν τόν ἐχθρόν εἰς τήν κυρίαν γραμμήν του!

ΤΟ ΕΥΖΩΝΙΚΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ

Τό ὀρειβατικόν πυροβολικόν τῆς Μεραρχίας εὐζωνοποιεῖται καί αὐτό. Τά κανόνια μας, ὡσάν νά μὴν εἶνε πειὰ ἀπό χάλυβα ἀλλ' ἀπό λιγεράδα εὐζώνου, ὡσάν νά μὴ κολλοῦν μέ ρόδες, ἀλλά νά πηδοῦν μέ εὐζωνικά τσαρούχια, τὰ ὀρειβατικά μας κανονάκια συμβαδίζουν, συμπετοῦν, συνορμοῦν μέ τούς εὐζώνους καί κατακεραυνώνουν εὐστόχως τόν ἐχθρόν.

Καί πληρώνει ἀκριβὰ ἐδῶ τό πυροβολικόν μας τήν ὑπέροχον αὐτήν δρᾶσιν του. Ὁ διοικητής τῆς Μοίρας ταγματάρχης Ἰωάννης Ἀγαπητός, "παρασυρθεὶς ἀπό τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἰδανικῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος", ὅπως γράφει κάποιος συνάδελφός του, φέρεται μέχρι τῆς γραμμῆς τῶν μαχομένων ἀκροβολιστῶν, ὅπως ἀναγνωρίσῃ αὐτοπροσώπως τὰς ἐχθρικάς θέσεις. Μία ψυχὴ εὐζώνου σπαρταρᾷ μέσα εἰς τό μικρόν, τό κομψόν σῶμα του καί τόν ἀνορθώνει ἀτρόμητον εἰς τήν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός. Ὡ τόν ὠραῖον θάνατον!... Ἡ μοιραία σφαῖρα τόν ἀναζητεῖ ἐπειγόντως, τόν ἀνακαλύπτει εὐθύς, φυτεύεται εἰς τό στόμα του καί τόν ἀφήνει ἄπνουν! Ὁ τάφος του, μαζί μέ τούς τάφους τῶν ἄλλων γενναίων, ἡμερώνει τώρα τήν ἀγρίαν ἐρημίαν τοῦ Καραμπουγιοῦ καί σφραγίζει μέ τό κῦρος τῆς θυσίας τήν ἐλληνικότητα τῶν Μικρασιατικῶν ἐδαφῶν!...

Τήν στιγμὴν αὐτήν ἔχει κανεὶς τήν εὐκαιρίαν νά μοιρολογήσῃ μέ δύο λόγια τους ἡρωϊκοὺς νεκρούς, ἀλλά τήν τρομεράν ἐκείνην ὥραν ὁ θάνατος των πρέπει νά εἶνε τό πλεόν ἀσήμαντο γεγονός! Οὔτε μία βολὴ δέν ἐρρίφθη πρὸς τιμὴν τοῦ θανάτου του, οὔτε μία βολὴ δέν ἐπεβραδύνθη ἐξ αἰτίας του! Τό πυροβολικόν ἐξακολουθεῖ τήν σύντονον προπαρασκευήν

του, μετά τήν όποίαν τό εύζωνικόν έπιχειρεϊ τήν τελευταίαν του προσπάθειαν διά τής λόγχης.

Τά άλλα δύο πεζικά Συντάγματα άμιλλώνται εις τόν άγώνα έπιδεικνύοντα τούς αύτούς ήρωϊσμούς, ύφιστάμενα τάς αύτάς θυσίας. Καί τήν αύτήν ακριβώς ώραν, κατά θαυμάσιον συνδυασμόν προσπαθειών, εύρίσκονται έχοντα περισφίξει τόν έχθρόν από παντού!

Τήν 10.30' ακριβώς ώραν τής 1ης Ίουλίου τό Καραμπουγιού εΐνε όλόκληρον υπό τήν κατοχήν μας. Άξιωματικοί καί στρατιώται θαυμάζουν τά άπροσδόκητα, τά άπιστεύτως τέλεια όχυρώματα του έχθρου.

Καί περιοδεύουν, έκαστος στόν τομέα του, ανά τά βωβά, τά νεκρά, τά θλιβερά έχθρικά όχυρώματα. Άπειρία έχθρικων πτωμάτων εΐνε σκορπισμένα παντού στό πεδίο τής μάχης. Όπλα πεταμένα, πολυβόλα έγκαταλελειμμένα, πυρομαχικά σκορπισμένα, ύγειονομικόν, τηλεφωνικόν ύλικόν. Καί κάπου έδω κ' έκει σωροί οικιακων σκευων καί ρούχων, "πλιάτσικο" των Τούρκων από τά γύρω χωριά!

Ο ήλιος τής μεσημβρίας, λαμπρός όσον ή νίκη των ελληνικων

Μεταφορά τραυματιών.

ὄπλων, περιλούει ἀπλῆτως τὴν ἔκτασιν τοῦ ὀλέθρου.

Ὁ ἱερεὺς τῆς Μεραρχίας εὐλογεῖ καὶ θάπτει τοὺς ἡρωϊκοὺς νεκροὺς ἐπὶ τοῦ αἵματοβαφοῦς πεδίου τῆς μάχης, εὐχόμενος ἐπὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν τάφων...

Καὶ ὁ μέραρχος συντάσσει καὶ κοινοποιεῖ παραχρῆμα πρὸς τὰ διακριθέντα τμήματα τῆς μεραρχίας τὴν κάτωθι συγχαρητήριον διαταγὴν:

“Ἀριθ. 19578/2231. Πρὸς 1/38 Εὐζώνων, τὰ Συντάγματα Πεζικοῦ 4ου καὶ 5ου, Μοίρας Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, Πεδινήν Μοῖραν, Πυρ/χίαν Σκόντα, Ἀρχηγούς Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ.

Ἐπὶ περιφανεῖ καταλήψει Καραμπουγιῶ μετὰ σκληρόν καὶ πείσμονα ἀγῶνα, καθ’ ὃν ὁ ἐχθρὸς ἐκδιωχθεὶς διὰ λόγχης ἐξ ὀργανωμένων θέσεων του ἐτράπη εἰς φυγὴν μετὰ βαρυντάτων ἀπωλειῶν του, ἀπευθύνω ἐγκάρδια συγχαρητήρια πρὸς τοὺς Διοικητὰς τῶν Μονάδων μου καὶ ἅπαντας τοὺς γενναίους μου ἀξιωματικούς καὶ γενναίους μου ὀπλίτας αὐτῶν διὰ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀντοθυσίαν καὶ γενναιότητα.

Πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς δὲ νεκροὺς τοὺς πεσόντας ὑπὲρ τοῦ Μεγαλεῖου τῆς Πατρίδος μας καὶ τιμήσαντας τὰ Ἑλληνικά ὄπλα ἀπευθύνω εὐλαβῆ χαιρετισμὸν στεφανάνων τοὺς τάφους αὐτῶν εἰς μνήμην αἰδίου καὶ ἔνδειξιν σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ἡ παροῦσα κοινοποιηθῆτω ἀμέσως εἰς ἅπαντας τοὺς ὑφ’ ὑμᾶς.

Στρατηγεῖον 1η Ἰουλίου 1921

Α' Μεραρχία

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΦΡΑΓΚΟΥ”

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΤΟΥ ΥΨΩΜΑΤΟΣ 1799 ΤΗΣ 2ας ΚΑΙ 3ης ΙΟΥΛΙΟΥ

Ἡ 2α Ἰουλίου εὐρῆκε τοὺς ἄνδρας τῆς Μεραρχίας ἐπὶ τοῦ Καραμπουγιῶ κουρασμένους ἀπὸ τὴν συνεχῆ πορεία, ἐκνευρισμένους ἀπὸ τὸν σκληρόν ἀγῶνα, ἐξηντλημένους ἀπὸ τὴν ἀϋπνία καὶ τὴν κακὴν διατροφήν. Παρ’ ὅλας τὰς προσπάθειας τῆς Ἐπιμελητείας μας, ὁ ἐφοδιασμὸς ἦτο πολὺ δύσκολος ἕως ἐκεῖ ἐπάνω καὶ ἡ παρασκευὴ τοῦ συσσιτίου δυσχερεστάτη. Ἀλλ’ ἐντελῶς ἀκαταπολέμητος ἦτο ἡ δίψα. Μεγάλῃ σπάνις νεροῦ στό Καραμπουγιῶ. Καὶ γι’ αὐτὸ ὡσάν νά διψοῦσε κί αὐτὸ τό ἴδιο τό Μεγάλο Μαῦρο Βουνό, ἔπιεν, ἔπιεν, ἔπιεν ἀπλήστως τόσον αἷμα!

Ἡ Στρατιὰ ἔδωσε τὴν 2αν Ἰουλίου στή Μεραρχία τελικόν ἀντικειμε-

νικόν σκοπόν τό χωρίον Ἄκ Ὀλούκ, 30 χιλιόμετρα ΝΑ τῆς Κιουτάχειας. Οἱ ἄνδρες παρ' ὄλην τήν κούρασιν καί τήν ἐξάντλησιν ξεκινοῦν πάλιν θαλεροί, πάντοτε ἀκμαῖοι, αἰωνίως φτερωτοί.

Διέρχεται ἡ Μεραρχία τās κορυφάς Ἐβιόκ Τεπέ καί Ἄϊραντζίκ Γκεντίκ χωρίς καμμίαν ἀντίστασιν. Ἀλλ' εἶνε πειό πίσω τό φοβερόν ὕψωμα 1799, τό κλειδί τῆς μεγάλης ὠχυρωμένης γραμμῆς Κιουτάχειας, τό "Μπιζάνι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας", ὅπως τό ὠνόμασαν κατόπιν οἱ εὐζωνοί. Ἐκεῖ προβλέπεται νέος σκληρός ἀγών. Καί ἡ Μεραρχία βαδίζει ἀποφασιστικῶς πρὸς αὐτόν.

Περί τήν 12ην εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν ὀκτώ περίπου χιλιομέτρων ἀπό τό 1799. Ἀπό τοῦ σημείου τούτου γίνεται εὐθύς ἀντιληπτόν ὅτι ἡ πρὸς τὰ ἀριστερά δρωσα 5η Μεραρχία ἔχει ἐμπλακῆ εἰς σοβαρόν ἀγῶνα.

Τά συντάγματα πεζικοῦ συγκεντροῦνται. Τό πυροβολικόν τῆς Μεραρχίας τάσσεται πρὸς πυροβόλησιν. Ἡ προσπέλασις ἀρχίζει.

Τό ἐχθρικόν πυροβολικόν σιωπᾶ, δέν ἐμφανίζεται καθόλου. Ἔχει στραφῆ ὀλόκληρον πρὸς τό μέρος τῆς 5ης Μεραρχίας.

Τά τμήματα προχωροῦν εἰς φάλαγγας πορείας. Διέρχονται τήν μίαν μετά τήν ἄλλην τās χαράδρας καί ἀρχίζουν ν' ἀνεβαίνουν τό φοβερόν 1799. Εἶνε ἀκόμη τήν στιγμὴν αὐτήν ὁ κοιμισμένος Δράκων. Προσφέρεται γαλήνιον, πρᾶον, προσηνές. Ἀλλά σπανίως ἐπηκολούθησε τήν γαλήνην τοιαύτη τρικυμία!

Ὅλωσ αἰφνιδίως ἀντήχησεν ἀπέραντος ὁμοβροντία τουρκικῶν πολυβόλων καί ὄπλων.

Καί ὀλόκληρος ἡ γραμμὴ "ἀναψε", κατὰ τήν γραφικὴν πολεμικὴν ἔκφρασιν. Οἱ φαντᾶροι μας μέ τήν ἰδίαν πάντοτε ὀρμήν, μέ τήν ἰδίαν πάντοτε ἀκαμπτὸν θέλησιν τῆς νίκης ρίπτονται κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων.

Αἱ λόγχοι ἀστράπτουν ὑπὸ τόν φλογερόν ἥλιον τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Ἰουλίου. Καί αἱ λευκαί των ἀστραπαὶ ὑπερισχύουν. Ἡ πρώτη γραμμὴ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων κυριεύεται διὰ τῆς λόγχης.

Ὁ ἐχθρός ἀποσύρεται εἰς τήν δευτέραν γραμμὴν του, ἰσχυροτέραν καί καλλίτερον ὠχυρωμένην. Ἐπιπίπτουν οἱ γενναῖοι μας ἀκράτητοι καί ἐναντίον αὐτῆς. Ἀνθίσταται. Δέν θά καμφθῇ! Ὁ ἐχθρός τό εἶχε πιστεύσει ἐπὶ πολύ. Ἀλλά διεψεύσθη διὰ μιᾶς. Ἡ ἑλληνικὴ λόγχη ἐκαρφώθη νικη-

τρια καί εἰς τήν δευτέραν γραμμὴν τῶν χαρακωμάτων του!

ΤΟ ΚΛΕΙΔΙ ΤΗΣ ΚΙΟΥΤΑΧΕΙΑΣ

Καί ὁρμοῦν οἱ γενναῖοι μας πάλιν ἔμπρός. Δέν ὑπολείπεται παρὰ ἡ τρίτη γραμμὴ. Πρέπει νά πέσῃ καί αὐτὴ ἐντός τῆς νυκτός. Τό μεγάλο κλειδί τῶν ὄρεινῶν πυλῶν τῆς Κιουτάχειας πρέπει νά περιέλθῃ χωρὶς ἄλλο ἀπόψε στὰ χέρια τοῦ εὐζώνου!

Ἔχει νυχτώσει πλέον. Καί μία νύξ κολάσεως προμηνύεται. Μία νύξ ὀλέθρου ἀρχίζει.

Ὁ ἐχθρός ἔχει ὠχυρωμένην τήν τρίτην γραμμὴν του μέ σχέδιον δολοφονικόν. Ἐκτός τοῦ ὅτι ἡ ὀχύρωσίς της εἶνε ἀσυγκρίτως τεχνικωτέρα τῶν δύο ἄλλων καί ἀσυγκρίτως ἰσχυροτέρα αὐτῶν, ἔχει χρησιμοποιήσει ἐδῶ καί συρματοπλέγμα, οἱ φραγμοὶ τοῦ ὁποίου ἐκτείνονται ἀόρατοι, μυστικοὶ ὀπισθεν πτυχώσεως τοῦ ἐδάφους, ὅπου παραφυλάττουν τὰ θύματα ὡς ἄλλοι ἀναγκαῖοι συνεργοὶ τῆς προμελετημένης δολοφονίας!

Κατὰ τῆς τρίτης αὐτῆς γραμμῆς ὁρμοῦν ἀκάθεκτοι οἱ γενναῖοι πορθηταὶ τοῦ Καραμπουγιῦ. Καί μέ ὄλη τὴ φόρα πού ἀναπτύσσει ἡ προτεταμένη λόγχη, ὁ μυστηριώδης αὐτός μοτέρ τῆς θυελλώδους ὀρμῆς, σκοντάπτουν ἐπάνω στὰ συρματοπλέγματα καί καρφώνονται εἰς αὐτὰ καί τὰ καβαλοῦν καί τὰ ὑπερπηδοῦν καί περιπλέκονται ἀνάμεσά τους. Ἐκτυλίσσονται δραματικά σκηναί, τὰς ὁποίας τό ἐξαπλωθέν σκότος δέν ἀφίνει νά φανερωθοῦν, ὡσάν νά τὰς κρατῆ μόνον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν δαιμόνων πού κρύβει στοὺς ζοφεροὺς του κόλπους. Ἀναζοῦν ὦραι τῆς ἐποποιΐας τοῦ Μπιζανίου. Οὐδεὶς δειλιᾶ, οὐδενός ἀνακόπτεται ἡ ὀρμὴ, εἰς οὐδένα γεννᾶται ἡ ἰδέα νά ὑποχωρήσῃ. Εὐρίσκονται ἀπροσδοκῆτως πρό συρματοπλέγματος. Θὰ τό διασπάσουν καί θὰ περάσουν! Καί ἂν εὐρίσκοντο πρό ὠκεανοῦ θὰ τόν διέπλεον καί θὰ περνοῦσαν. Καί ἂν εὐρίσκοντο πρό φλεγομένου ποταμοῦ τῆς Κολάσεως θὰ τόν διεσκέλιζαν καί θὰ περνοῦσαν!... Οὐδέποτε ὁ ἱλιγγος τῆς ὀρμῆς, ἡ μέθη τῆς μάχης, ὁ ἴμερος τῆς νίκης παρέσυραν περισσότερον καί ἐξελόγιασαν περισσότερον πολεμιστάς!

Οἱ Τοῦρκοι ἐκαραδοκοῦσαν, ἀναμένοντες τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποία θὰ καθηλοῦντο οἱ ἐφορμῶντες εἰς τὰ συρματοπλέγματα. Καί ὅταν ὁ θόρυβος καί ἡ ταραχὴ καί ἡ ἐπαύξησης τοῦ πολεμικοῦ ὀρυμαγδοῦ

έσημαναν τήν ὀλεθρίαν αὐτήν στιγμήν, τότε ἐσπατάλησαν τήν χρῆσιν τῶν μέσων τῆς ἀμύνης των. Πυροβόλα καί ὄπλα, χειροβομβίδες καί λόγχοι ἐκτοξεύουν καί σπείρουν καί καταφέρουν τόν θάνατον. Λυσσώδης ἀγών συνάπτεται περὶ τὰ συρματοπλέγματα ἐκεῖνα, τὰ ὅποια στάζουν εἰς τό σκότος αἷμα καί ξεσχίζουν σάρκας. Πλεῖστοι γενναῖοι μας εὐρίσκουν ἐδῶ σκληρόν θάνατον. Πολλοί ἀξιωματικοί μεταξύ αὐτῶν. Μνημονεύω τόν ἡρωϊκόν λοχαγόν Ἀναστ. Σαμολαδᾶν, ὁ ὅποιος ἐλογχίσθη καί ἐξέπνευσεν ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν συρματοπλεγμάτων ἐνθαρρύνων ἕως τήν τελευταίαν στιγμήν τοὺς ἄνδρας του.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας εἶνε ἄσκοπον καί εἶνε ἀσύμφορον νά ἐξακολουθήσῃ ὁ αἱματηρὸς ἀγών. Διατάσσονται οἱ ἰδικοί μας ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τήν δευτέραν γραμμὴν, τήν ὁποίαν πρό ὀλίγου εἶχαν κυριεύσει. Καί ἀποσύρονται. Μερικοὶ Τοῦρκοι τοὺς ἀκολουθοῦν. Ἐδῶ ἐφοροῦσαν καί οἱ Τοῦρκοι κράνη. Σημεῖον ἀναγνωρίσεως μεταξύ των εἶχον οἱ ἰδικοί μας τό κράνος. Καί οἱ Τοῦρκοι ἀνεμίχθησαν ἀπαρατήρητοι, μᾶλλον ἀπὸ σύγχυσιν παρά ἀπὸ τέχνασμα. Ἀλλά ἕνα κράνος δέν μπορεῖ νά ξεγελάσῃ ἐπὶ πολύ. Τὰ "χνῶτα δέν ἔμοιαζαν" καθὼς λένε οἱ φαντᾶροι μας. Οἱ παρεισφρήσαντες Τοῦρκοι ἀνεκαλύφθησαν ἐγκαίρως καί μέ τήν σκληρότητα πού ἐπέβαλλεν ὁ τόπος καί ὁ χρόνος ἐλογχίσθησαν παραχρῆμα.

Τοιοῦτοτρόπως, ἀποσυρθέντες ἐγκατεστάθησαν οἱ ἰδικοί μας εἰς τήν δευτέραν τέως ἐχθρικὴν γραμμὴν. Ἀλλ' ἡ νύξ διέρρευσε ἀνήσυχος, ἀγρία, ἐκνευριστικὴ. Τὰ ἐχθρικά πολυβόλα δέν ἔπαυσαν νά καταρριπιζοῦν τὰς θέσεις μας. Αἱ χειροβομβίδες δέν ἔπαυσαν νά κροτοῦν. Ἐχθρικαὶ ἀντεπιθέσεις ἐξεδηλοῦντο κάθε τόσο μέ ἀγρίους ἀλαλαγμούς. Οἱ φαντᾶροι μας τὰς ἀπέκρουον ὄλας κραυγάζοντες τήν προσφιλῆ των πολεμικὴν κραυγὴν.

– Ἀέρα! Ἀέρα!

Καί διήρκει ἕνας ἀγών νεύρων, ἀγών ἠθικῆς ἐξαντλήσεως, ἀγών σωματικοῦ ἀποκαμοῦ. Κατὰ περίεργον ψυχολογικὴν διεργασίαν, τήν ἀγρίαν καί τραχεῖαν διάθεσιν τῶν στρατιωτῶν μας διεδέχθη διάθεσις φαιδρά, διάθεσις πανηγυρικὴ. Ἡ πολεμικὴ παννυχὶς προσέλαβε διασκεδαστικόν χαρακτήρα. Τό "Ἀέρα! Ἀέρα!" ἐχρωματίζετο πλέον σάν ἐπιφώνημα γλεντιοῦ. Καί ὅταν μετ' ὀλίγον ἤρχισε σύντονος δρᾶσις τοῦ

ἐχθρικοῦ πυροβολικοῦ, τό γεγονός ἐχαιρετίσθη καθώς ἡ προσέλευσις εἰς τό γλέντι μιᾶς μπάντας καλῶν ὀργάνων.

Τώρα γίνεται σωστό τό πανηγύρι! Τό ἐχθρικόν πυροβολικόν ἐγκαταλεῖψαν τόν τομέα τῆς 5ης Μεραρχίας ἐστράφη ὀλόκληρον κατά τῆς 1ης. Καί ἤρχισε νά καταιγίζη ὅλας τὰς θέσεις τοῦ μετώπου μας καί ὅλας τὰς χαράδρας, ὅπου εὐρίσκοντο αἱ ἐφεδρεῖαι μας. Καί ἂν μή τίποτε ἄλλο, ἐπέφερεν ὁμως βαρείας ἀπωλείας εἰς τόν Μορφέα, ὁ ὁποῖος ματαίως ἤνοιγε τὰς ἀγκάλας του εἰς τούς κατακόπους πολεμιστάς!

ΟΙ ΣΠΑΣΜΟΙ ΤΟΥ ΘΗΡΙΟΥ

Ἐξημέρωσεν ἡ 3η Ἰουλίου. Καί ὑπό τό φῶς τοῦ λυκαυγοῦς ἀπεκαλύφθη ὅτι ὁ ἐχθρός εἶχε περισφιχθῆ ἀπό παντοῦ. Ἡ ὀλονύκτιος ἀγριωτάτη δρᾶσις του ἦτο ὁ ἀπηλπισμένος ἀγών τοῦ θηρίου τοῦ ὁποῖου ἔχει περιζωσθῆ ἡ φωλεά.

Κατά μέτωπον εἶχε καθηλώσει τόν ἐχθρόν εἰς τήν τρίτην γραμμὴν τῶν χαρακωμάτων του τό 4ον Πεζικόν Σύνταγμα. Εἰς τό δεξιόν, εἶχεν ἐμπήξει τήν λόγχην εἰς τό πλευρόν του τό εὐζωνικόν. Εἰς τό ἀριστερόν, τό 5ον Σύνταγμα διεξεδίκει ἤδη πρῶτον τήν τελικὴν νίκην, διότι εἶχεν ὄντως ἐκβάλει τόν ἐχθρόν εἰς τό σημεῖον ἐκεῖνο ἀπό τῶν χαρακωμάτων του τῆς τρίτης γραμμῆς, χωρὶς νά δυνηθῆ ὁμως νά κρατηθῆ πολὺ ἐπ' αὐτῆς, διότι εὐρέθη πρό ἀσυγκρίτως ὑπερτέρων δυνάμεων.

Ἀναγνωρισθεῖσης καλῶς τῆς γενικῆς καταστάσεως ἤρχισεν ἡ προ-παρασκευὴ τῆς τελικῆς ἐφόδου. Δεξιώτερον, ἡ 5η μεραρχία εἶχεν ἤδη ἀρχίσει τήν ἐπίθεσιν.

Ὁ μέραρχος κ. Φράγκου εὐρίσκεται αὐτοπροσώπως εἰς τήν πρώτην γραμμὴν. Μέ τήν ἀπέραντον αἰσιοδοξίαν του καί τόν ἀνεξάντλητον ἐνθουσιασμόν του ἐνθαρρύνει τούς ἄνδρας δίδων τήν πρώτην ὠθησιν. Τήν 10.20' ἄρχεται ἡ γενικὴ ἐπίθεσις τῆς μεραρχίας. Τό σιδηρόφρακτον ὀχύρωμα τοῦ 1799 πλήττεται σφοδρῶς ἀπό ὅλα τὰ σημεῖα. Εὐθύς ἀπό τήν πρώτην ἐκδήλωσιν τῆς ἐπιθέσεως καταφαίνεται ἡ σιδηρᾶ ἀπόφασις τῆς ἀντί πάσης θυσίας καταλήψεως τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Ἡ ὅλη ἐπίθεσις εἶχε τόν "ἀέρα", τό ὕφος τῆς βεβαίας νίκης. Ἡ καταπόνησις, ὁ ἐκνευρισμός τῆς προτεραίας νυκτός ἀντί νά ἐξαντλήσῃ καί νά ἀποκαρδιώσῃ τούς ἄνδρας μας, ἀπεναντίας τούς ἐξηγρίωσε καί τούς

ἐδυνάμωσεν. Ἐξαπελύθησαν ὡς μία ὁμοβροντία κεραυνῶν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων. Καμμία τέχνη δέν μπορεῖ νά παραστήσῃ τήν θυελλώδη ὀρμήν καί τήν ἰσχυροτάτην κρούσιν των. Ἐξερράγησαν διά μιᾶς ἐπάνω στάς τουρκικάς ἐγκαταστάσεις σάν τεράστιες ζωντανές ὀβίδες πού ἔσπερναν λογχιές ἀντί βλημάτων.

Καί τήν 11.20' ὁ ἐχθρός ἠναγκάζετο νά ἐγκαταλείψῃ τά ὄχυρώματά του καί νά τραπή πανικόβλητος εἰς φυγήν.

Μία ἀπέραντος νικητήριος ἰαχή ἀντήχησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ ὑπερηφάνου 1799. Ἡ ἐξέτασις τῶν ὄχυρωμάτων του παρουσιάζει ἀπροσοδοκίτους ἐκπλήξεις εἰς τούς ἀξιωματικούς μας. Οὐδέποτε ἀνέμενον τό θαῦμα αὐτό τῆς ὄχυρωτικῆς ἐπί τῶν παρθένων καί ἀπροσίτων ἐκείνων βουνῶν. Ὁχύρωσις τεραστία. Χαρακώματα μέ ἐργασίαν πολύ ἐπιμελημένην. Συρματοπλέγματα πυκνά, ἀλλεπάλληλα, ἀδιάβατα. Ἀμπριά βομβαρδισμοῦ τέλεια. Παρατηρητήρια, τηλεφωνεῖα, ἀποθήκαι πολεμοφοδίων, τά πάντα εἰς τήν ἐντέλειαν. Πλήρεις δηλαδή ἐγκαταστάσεις διά πολύ μακράν ἄμυναν. Καί ὑπεράνω ὄλων αὐτῶν τῶν ἐγκαταστάσεων, ὄλων αὐτῶν τῶν ὄχυρώσεων διέφευγεν ἡ διαψευθεῖσα ἐλπίς τοῦ Κεμάλ περί ἐπιβολῆς χρονίου ἀγῶνος χαρακωμάτων. Ἀπειρία ἐχθρικῶν πτωμάτων ἔφρασε τάς τάφρους καί ἐκάλυπτε τό ἔδαφος. Ἡ εὐστοχία καί ἡ ἀποτελεσματικότης τοῦ πυροβολικοῦ μας ἐλέγχονται θαυμασταί. Καί ἐπί τῶν πτωμάτων αὐτῶν, τά ὁποῖα συνεσώρευσε τό πυροβολικόν, ἄλλα πτώματα διάτρητα ἀπό λογχισμούς. Ἀναγνωρίζεται εὐκόλως τό δεύτερον αὐτό στρῶμα τῶν πτωμάτων, διότι μεταξύ τῶν ἐχθρικῶν τοιούτων εὐρίσκονται διασκορπισμένα καί πολλά πτώματα ἰδικῶν μας. Τά ἱερά πτώματά των ξεχωρίζονται ἐπιμελῶς. Ὅλα σχεδόν φέρουν τραύματα διά λόγχης. Ὅλοι ἔπεσαν ἐνδόξως ἐπάνω εἰς τά ἐχθρικά χαρακώματα κατὰ τήν γλυκυτάτην ὥραν πού ἡ Νίκη ἠσπάζετο τάς σημαίας τῶν Συνταγματῶν των.

Ὁ ἱερεύς τῆς μεραρχίας ψάλλει τάς νεκρωσίμους ὠδᾶς καί οἱ ἀφανεῖς ἥρωες τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τῆς Φυλῆς θάπτονται εἰς τά μακρυνά καί ἄξενα βουνά τῆς Μικρασίας.

ΜΕ ΤΑ ΟΠΛΑ ΑΝΗΡΤΗΜΕΝΑ

Τοῦρκος ἀξιωματικός, αἰχμάλωτος τῆς μάχης τοῦ Καραμπουγιού, δι-

εβεβαίου τόν άξιωματικόν πληροφοριῶν τῆς μεραρχίας ὅτι τό 1799 εἶνε άπόρθητον. Καί εἰς παρατήρησιν ὅτι τίποτε δέν εἶνε άπόρθητον διά τόν έλληνικόν στρατόν, ὁ Τουρκος αἰχμάλωτος άπήντησεν:

- Άν πέση τό 1799, δέν έχετε παρά νά βαδίσετε στό Έσκή Σεχήρ μέ τά ὅπλα άνηρτημένα!

Κατά τήν άλωσιν τοῦ 1799 συνελήφθησαν πολλοί άξιωματικοί αἰχμάλωτοι. Αἱ πληροφορίες ὄλων βεβαιοῦν ὅτι ἡ Α΄ Μεραρχία άντιμετώπισε καί κατέβαλεν εἰς τόν τομέα της έκείνον τέσσαρας έχθρικές μεραρχίας πεζικοῦ, τήν 4ην, 7ην, 24ην καί 3ην τοῦ Καυκάσου, καί μίαν ίππικοῦ, τήν 2αν.

ΕΝΤΟΣ ΤΡΙΗΜΕΡΟΥ

Εἷς έκ τῶν άξιωματικῶν τούτων έλεγεν ὅτι τό 1799 έθεωρεῖτο τό κλειδί τῶν ὀχυρώσεων τῆς Κιουτάχειας. Καί ὁ Κεμάλ μέ τό έπιτελεῖον του υπελόγιζον εἰς τρίμηνον τουλάχιστον άμυναν έπ΄ αὐτοῦ! Πλήν ἡ τρίμηνος άμυνα δέν κατωρθώθη νά διατηρηθῆ οὔδέ καν τριήμερος.

Ίδιαιτέρως πρέπει νά τονισθῆ ὅτι κατά τόν διήμερον άγῶνα τοῦ 1799 οἱ άνδρες υπέφεραν πολύ άπό τήν δίψαν. Μετά τήν μάχην τοῦ Καραμπουγιου εἶχον άνεπαρκέστατα ὑδρευθῆ. Έπροχώρησαν μέ τήν έλπίδα πάντοτε ὅτι θά συναντοῦσαν καί πειό πέρα άκόμη νερό. Άλλ΄ έπί τρεῖς συνεχεῖς ὤρας δέν έσταζε πουθενά οὔτε σταγόνα νά δροσίσουν τόν λάρυγγά των. Καί ένεπλάκησαν εἰς τήν μάχην τοῦ 1799 κατάκοποι, κάθιδροι καί άνυδροι. Διά νά συμπληρωθῆ δέ τό μαρτύριόν των, ἦσαν ἠναγκασμένοι νά τρώγουν άποκλειστικῶς σαρδέλλες τοῦ κουτιου καί τυρί, διότι τό μαγεῖρευμα ἦτο άπολύτως άδύνατον.

Ο ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Παρ΄ ὄλας τás στερήσεις ταύτας τό ἠθικόν των διετηρήθη άκέραιον, ἡ ὀρμή των άμείωτος, ἡ θέλησις τῆς νίκης άσάλευτος!

Ἡ ευγενεστέρα άμιλλα άνεπτύσσετο διαρκῶς μεταξύ των. Καί έπειδή ὄλα τά Συντάγματα εἶνε τώρα άναμεμιγμένα καί συμπολεμοῦν Νησιῶτες, Ρουμελιῶτες, Μωραῖτες, Μακεδόνες, Ἡπειρῶτες, Θραῖκες, ἡ άμιλλα έφερε πρὸς ἓνα πνεῦμα τοπικισμοῦ. Έκαστος ὄμιλος συμπατριωτῶν προσεπάθει νά ίκανοποιήση τήν ιδιαίτέρα του πατρίδα καί οἱ άπαρτίζοντες αὐτόν

ένέτεινον τὰς δυνάμεις των, ἐξώθουν τὴν αὐτοθυσίαν των, ἐκορύφουν τὸν ἡρωϊσμόν των. Κατὰ τὸν ἀπολογισμόν ἐκάστης μάχης, ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος διεξεδίκων ἐκάστη ἰδιαίτερος καὶ ὀλόκληρον τὸ γέρας τῆς νίκης. Τὸ ἀληθές ὅμως εἶνε ὅτι τὸ εἶχαν κερδίσει ὅλαι μαζὺ μετὴν ἀνδρείαν καὶ τὰς θυσίας τῶν γενναίων παιδιῶν των.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ 1799, ἡ καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ ἐξηκολούθησε, καὶ τὸ ἔσπερας τῆς 3ης Ἰουλίου ἔφθασεν ἡ μεραρχία εἰς Ἄκ Ὀλούκ. Πλῆθος ὑλικοῦ ἔχουν ἐγκαταλείψει καθ' ὁδὸν οἱ πανικόβλητοι φυγάδες. Συλλαμβάνονται αἰχμάλωτοι 200 ἐξ αὐτῶν καὶ μία ὀλόκληρος ἐφοδιοπομπὴ γεμάτη τροφάς καὶ ἀποσκευάς ἀξιωματικῶν.

Η ΕΚ ΠΑΡΑΤΑΞΕΩΣ ΜΑΧΗ ΤΗΣ 8ης ΙΟΥΛΙΟΥ. ΝΕΟΣ ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ Α΄ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ.

Ἡ Πρώτη Μεραρχία εἰσῆλθεν εἰς Ἑσκή Σεχήρ τήν 7ην Ἰουλίου. Ἡ πόλις εἶχε καταληφθῆ τήν ἑσπέραν τῆς προηγουμένης ὑπό τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.

Τήν 8ην Ἰουλίου ἡ Μεραρχία λαμβάνει διαταγήν νά βαδίση πρὸς νότον καί ἐγκαταστήσῃ προφυλακὰς 15 χιλίόμετρα νοτίως Ἑσκή Σεχήρ εἰς τό Σούπ Ἐϋρέν, ὅπου ἀπὸ τῆς προηγουμένης εὐρίσκετο τό 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ. Ἐκκινεῖ καί βαδίζει κανονικῶς κατὰ φάλαγγας, χωρὶς κανεῖς νά ὑποπτεύεται ὅτι ἐπέκειτο μεγάλη μάχη. Οἱ ἄνδρες προχωροῦν ἄδοντες τραγούδια εἰρήνης καί διερωτώμενοι ἂν θά εἶνε ώραία καί δροσερά τά μέρη ὅπου θά στήσουν τάς προφυλακὰς των καί θά ἀναπαυθοῦν. Ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος ἔφ. ὑπολοχαγὸς Ἰωάννης Δαμηλάτης ἔχει φορέσει στολήν περιπάτου μέ μακρὸ γυριστό παντελόνι. Εἰς ἐρώτησιν συναδέλφου του ἀξιωματικοῦ διατί ἐκομψεύθη τόσον ἀπήντησε γελαστός, καθὼς πάντοτε.

– Μήπως πᾶμε στή μάχη; Ἕνας περίπατος 15 χιλιομέτρων εἶνε!...

Καί ἐβάδιζε φαιδρός μέ τό μπαστούνι στό χέρι ὡσάν σέ περίπατον πράγματι. Καί ἐβάδιζε πρὸς τόσον σύντομον θάνατον! Καί ἐβάδιζε πρὸς τόσον ἄφθαστον δόξαν...

Περί τήν 12ην τῆς μεσημβρίας δέν εἶχε φθάσει ἀκόμη ἡ κεφαλή τῆς φάλαγγος στό Σούπ Ἐϋρέν, ὅταν ἀπὸ ἀνατολῶν ἀνεφάνησαν τέσσαρες ἰσχυραὶ φάλαγγες, αἱ ὁποῖαι ἐβάδιζαν πρὸς τό ἀριστερόν πλευρόν τῆς Μεραρχίας. Χωρὶς ν' ἀπολεσθῆ οὔτε ἓν δευτερόλεπτον χρόνου ἡ Μεραρχία ἐτοιμάζεται νά ἀναλάβῃ αὐτὴ πρώτη τήν ἐπίθεσιν κατὰ τοῦ ἐπερχομένου ἐχθροῦ. Ἀμέσως τό 5ον Πεζικόν Σύνταγμα ἀναπτύσσεται καί καταλαμβάνει θέσεις, ὅπως ὑποδεχθῆ τόν ἐχθρόν. Ἀριστερώτερον, τό 1ον Εὐζωνικόν Σύνταγμα ἀναγκάζεται καί αὐτό νά ἀναπτυχθῆ ἀμέσως, διότι ὁ ἐχθρὸς ἔχει πλησιάσει καί ἀρχίζει νά τό ἐνοχλῆ μέ τό πυροβολι-

κόν του. Δεξιώτερον, τό 4ον Πεζικόν καιροφυλακτεῖ ἄλλην φάλαγγα, ἡ ὁποία ἐλίσσεται πρὸς τὰ ἐκεῖ ὑψώματα, διὰ νά πλευροκοπήση.

Πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς ἀναπτυχθῆ καλά - καλά τό 5ον Πεζικόν καί τό 1ον Εὐζωνικόν τοῦ ἐπιτίθενται ἀκράτητα μέ ἀγρίαν χαράν ἐγκλείουσιν ὅλην τήν ἀκράδαντον πεποιθήσιν τῆς νίκης.

Καί συμβαίνει τό πρωτοφανές ἴσως εἰς τὰ πολεμικά χρονικά γεγονόσ, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Μέραρχος μέ τό Ἐπιτελεῖον του ἔδωσαν πρῶτοι τό παράδειγμα τῆς ὁρμῆς. Ἐπί κεφαλῆς τῆς ἀλύσεως τῶν ἀκροβολιστῶν τοῦ 5ου Συντάγματος ὁ ἡρωϊκὸς συνταγματάρχης, διοικητῆς τῆς Μεραρχίας, κ. Φράγκου συντρίβει τό πρῶτον ἐχθρικόν τμήμα. Ἐβδομήκοντα αἰχμάλωτοι συλλαμβάνονται τήν στιγμὴν ἐκείνην. Οἱ στρατιῶται οἰστροηλατοῦνται ἀπὸ τό παράδειγμα τοῦ Μεράρχου των καί ρίπτονται μεθυσμένοι ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ ὄγκου ἐκβάλλοντες ἀγρίας κραυγὰς ἐνθουσιασμοῦ!

Ἦτο κάτι κεραυνοβόλον, κάτι καταπελτικόν, ζαλιστικόν, τελειωτικόν. Ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ παρέλυσεν εὐθύς. Πλήρης σύγχυσις ἐπικρατεῖ εἰς τὰς τάξεις του. Ἀνατρέπεται, ὑποχωρεῖ, φεύγει. Ἀλλά πῶς φεύγει! Ἡ μία Μεραρχία του πίπτει ἐπάνω εἰς τήν ἄλλην. Καί ἀναμιγνύονται. Καί θαλασσώνουν. Τρανὴ ἀπόδειξις τοῦ θαλασσώματος αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἡ ἀνάμιξις τῶν μονάδων πού εἶχαν οἱ συλληφθέντες ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ἐφάπαξ 1000 αἰχμάλωτοι. Ταυτοχρόνως μέ τήν ἀνατροπὴν τοῦ κέντρου τό 4ον Πεζικόν συντρίβει τήν φάλαγγα ἡ ὁποία ἐβάδιζε νά μᾶς πλευροκοπήση. Ὁ ἐχθρὸς φεύγει πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα καταδιωκόμενος ἀπηνῶς πέραν τοῦ Ντερμπέντ. Ἀπορρίπτει σωρηδόν τὰ ὄπλα του. Ἡ ὁδὸς εἶνε γεμάτη ἀπὸ πτώματα τουρκικά, ὄπλα, πολυβόλα, πυρομαχικά, παντοειδῆς ὑλικόν πολέμου.

Τό ἐσπέρας, ἡ Μεραρχία καταριθμεῖ προχείρως τήν λείαν της. Χίλιοι καί πλέον αἰχμάλωτοι, 2 πυροβόλα, 6 πολυβόλα, πλῆθος ὄπλων καί πολεμοφοδίων.

Οἱ αἰχμάλωτοί της ἀνήκουν εἰς τὰς 61ην, 23ην, 41ην Μεραρχίας καί 4ην καί 5ην Μεραρχίας τοῦ Καυκάσου. Μεταξύ αὐτῶν εἶνε καί 9 ἀξιωματικοί, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς ταγματάρχης, ἀρχηγὸς πυροβολικοῦ τῆς 41ης Μεραρχίας. Ὅλοι καταθέτουν ὅτι ὁ Κεμάλ ἐστήριξεν ὅλας τὰς ἐλπίδας του εἰς τήν οἰκτρῶς ἀποτυχοῦσαν ἐπίθεσιν. Οὐδέποτε ἐφαντάζοντο ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ Μεραρχίαι θά εὐρίσκοντο εἰς τόσον ἐπίκαιρα σημεῖα, τελείως

ἀνασυντεταγμένοι καί ἔτοιμοι καθ' ὅλα πρὸς μάχην ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου. Ὅλοι ὁμολογοῦν ὅτι ὁ Κεμάλ ἔχασεν ὀριστικῶς τὸ παιγνίδι του.

Τὴν ἐπομένην, ἡ Μεραρχία ἐξηκολούθησεν τὴν καταδίωξιν. Καί ἡ ἀποσύνθεσις τοῦ Κεμαλικοῦ στρατοῦ ἐπιστοποιεῖτο ἀνά πᾶν βῆμα. Κατὰ δεκάδας συλλαμβάνονται οἱ φυγάδες, κρυμμένοι μέσα στὰ σπαρτά ἢ πίσω ἀπὸ τὰ ἄχυρα. Ὅπλα καί ἐφόδια εἶνε πεταμένα παντοῦ. Ἡ κατάστασις αὐτὴ ἀπαντᾶται μέχρι τοῦ Λουφτιέ (45 χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Ἑσκή Σεχήρ), ὅπου ἐσταμάτησεν ἡ Μεραρχία. Ἐκεῖ συνελήφθη καί μία τουρκικὴ ἐφοδιοπομπή ἀπὸ 100 καμήλους καθὼς καί 500 περίπου φυγάδες στρατιῶται τοῦ Κεμάλ, οἱ ὅποιοι ἔκλεισαν τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν λαφύρων τῆς Μεραρχίας.

ΝΕΚΡΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ

Θά ἔπρεπε νά ἦτο τὸ συμπλήρωμα τῆς βιαστικῆς αὐτῆς διηγήσεως ἡ παράθεσις τοῦ καταλόγου ὄλων τῶν ἐνδόξων νεκρῶν καί τραυματιῶν τῆς μεραρχίας.

Δυστυχῶς δὲν εἶχε καταρτισθῆ ἀκόμη. Καί παραθέτω μόνον τῶν ἀξιωματικῶν τὰ ὀνόματα, καί αὐτῶν ὅσα κατώρθωσα νά συγκεντρώσω.

Εἶνε οἱ ἑξῆς:

ΝΕΚΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

1) Ταγματάρχης πυροβολικοῦ Ἀγαπητὸς Ἰωάννης, μάχη Καραμπουγιῦ Ντάγ. 2) Ἀντισυνταγματάρχης Πεζικοῦ Τζαβέλας Ἰωάννης, μάχη ὑψώματος 1799. 3) Λοχαγὸς πεζικοῦ Θεοδώρου Χρ. μάχη Καραμπουγιῦ Ντάγ. 4) Λοχαγὸς Πεζικοῦ Σαμολαδάς Ἀναστ., μάχη ὑψώματος 1799. 5) Λοχαγὸς Πεζικοῦ Χρήστου Μαρ., ὑψωμα 1799 6) Λοχαγὸς Πεζικοῦ Καλαμάτας Δημ. ὑψωμα 1799. 7) Ὑπολοχαγὸς Πεζικοῦ Καλλέργης Ξενοφ., μάχη Καραμπουγιῦ Ντάγ. 8) Ὑπολοχαγὸς Πεζικοῦ Δαμηλάτης Ἰωάννης μάχη Ἄκ Μπουνάρ. 9) Ἀνθυπολοχαγὸς Πεζικοῦ Σαμαράς Ἀπόστ., μάχη Καραμπουγιῦ Ντάγ. 10) Ἀνθυπολοχ. Πεζικοῦ Χατζῆς Παν., μάχη ὑψώματος 1799. 11) Ἀνθυπασπιστὴς Πεζικοῦ Βαρδαλῆς Δημ., μάχη Καραμπουγιῦ Ντάγ.

ΤΡΑΥΜΑΤΙΑΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

1) Ταγματάρχης Πεζικού Αντωνακόπουλος Γ., μάχη ύψωματος 1799. 2) Ταγματάρχης Πεζικού Βλῶν Δ., μάχη ύψωματος 1799. 3) Λοχαγός Πεζικού Σκαναβῆς Ο., μάχη Καραμπουγιού Ντάγ. 4) Λοχαγός Πεζικού Παπαδάτος Κωνστ., ὕψωμα 1799 5) Ὑπολοχαγός Πεζικού Ἀργυρός Κωνστ., μάχη ύψωματος 1799. 6) Ὑπολοχαγός Πεζικού Ξεζωνάκης Ι., μάχη ύψωματος 1799. 7) Ανθυπολοχαγός Πεζικού Πολίτης Ἀθ., μάχη Καραμπουγιού Ντάγ. 8) Ανθυπολ. Κασιμάτης Ι., μάχη Καραμπουγιού Ντάγ. 9) Ανθυπολ. Πεζικού Κατσάνος Γ., μάχη Ἄκ Μπουνάο. 10) Ανθυπασπιστής Πεζικού Φορτούνας Νικ., ὕψωμα 1799.

Ο ΔΑΜΗΛΑΤΗΣ

Ἄς μοῦ ἐπιτραπῆ νά προσθέσω δύο μόνον λέξεις διά τόν θάνατον τοῦ ἀλησμονήτου συναδέλφου Γιάννη Δαμηλάτη.

Ὡδηγοῦσεν ὄρθιος τήν διμοιρίαν του κατά τήν ὀρμητικὴν ἐπίθεσιν τῆς 8ης Ἰουλίου δεικνύων διαρκῶς εἰς τούς ἄνδρας του τήν κατεύθυνσιν τοῦ ἐχθροῦ μέ τό μπαστούνι του. Προχωροῦσαν ἀλματικῶς. Σέ κάποιον ἄλμα, πληγώθηκε στόν ἀριστερό βραχίονα, πλησίον στόν ὦμο.

– Πληγώθηκα, κύριε λοχαγέ, ἐφώναξε.

– Ἀποσυρθῆτε!

– Ἄ, ὄχι! Εἶνε πολύ ἐλαφρά... καί, στραφεῖς πάλι πρός τούς ἄνδρας τῆς διμοιρίας του, διέταξεν:

– Ἐμπρός, παιδιά!

Τό νέον ἄλμα ἦτο θυελλώδους ὀρμῆς. Ὁ αἰμοβαφής βραχίων τοῦ ὑπολοχαγοῦ διμοιρίτου ἐκέντριζε τήν φιλοτιμίαν τῶν ἀνδρῶν. Δέν εἶχον παρέλθει οὔτε πέντε λεπτά τῆς ὥρας ἀπό τόν πρῶτον τραυματισμόν. Καί τό δεύτερο, τό θανατηφόρο βόλι βρῆκε κατάστηθα τό εὐγενικό παλληκάρι. Ὁ Γιάννης Δαμηλάτης ἦταν νεκρός. Δέν ἀνῆκε πειά στήν παληά του, τήν ἀγαπημένην του δημοσιογραφική οἰκογένεια. Ἀνῆκε στό Ἐθνικόν Πάνθεον!

Ο τάφος του Γιάννη Δαμηλάτη.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΜΗΛΑΤΗΣ

Τίς πένες άκονίζαμε μαζί
νά γράφουμε για κάθε τί πού ζει
άντίκρυ, στά γραφεία μας, καθισμένοι...

Τήν πένα σου άκονίζω χωριστά
νά γράψω λίγα λόγια δακρυστά
για τή ζωή σου τή στεφανωμένη.

Ό θάνατός σου, Φίλε, ζηλευτός:
Σ' άνάρπαξε τής Δόξας ό άετός
στά δυνατά φτερά τά ματωμένα.

Στήν έρημο είχε ό τάφος σου άνοιχθει
του̃ στήσαν άλλοι έπάνω τό σπαθί
κ' έγώ τήν όρφανή σου, Γιάννη, πένα...

Γ. ΑΘΑΝΑΣ, από τήν ποιητική συλλογή "Αίνος καί θρήνος"

Η ΕΞΟΡΜΗΣΙΣ

ΣΤΡΑΤΙΑ Μ. ΑΣΙΑΣ, Γ. Στρατηγείον (2 Αύγουστου 1921). Καθώς από χθές σās ἐτηλεγράφησα, ἡ ἔνδοξος Στρατιά μας ὀλόκληρος ὑπό τόν δαφνοστεφῆ ἀρχηγόν της στρατηγόν Παπούλαν ἤρχισε τήν προέλασίν της πρός συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ καί ἄλωσιν τῆς πρωτευούσης του, τήν πρωΐαν τῆς 1ης Αύγουστου.

Αἱ ἀνατολικῶς τοῦ Ἑσκή Σεχήρ προφυλακαί τῆς Στρατιᾶς ἐξετείνοντο μετά τήν μάχην τῆς 8ης Ἰουλίου ἐπί τῆς ἐξῆς γραμμῆς: Ἀπό ἐγγύς δυτικῶς Χοσρέφ Πασᾶ Χάν διῆκον πρός βορρᾶν κατά μήκος τοῦ ποταμοῦ Ἀκάρ Σοῦ διά τοῦ Ντούζ Τεπέ, Ὀρτᾶ Τεπέ, ἀνατολικῶς Ἀλπήκιοϊ καί εἶτα βορειότερον πρός τά ὑψώματα ἀνατολικῶς τοῦ Μπόζ Ντάγ, ἔνθα καί τό βόρειον αὐτῶν ἄκρον.

Ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης ἐξώρμησεν ἡ Στρατιά χθές τήν πρωΐαν καί ὑπό τόν πνιγηρόν καύσωνα προήλασε ραγδαίως ἐντός τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους, ἐντελῶς γυμνοῦ καί ἀδένδρου εἰς τήν ζώνην αὐτήν μέ ἐλάχιστο ὕδωρ καί ἀνά μεγάλας ἀποστάσεις ἀναβλύζον. Κατά τās συγκεντρωθείσας πληροφορίας, οἱ ἄνδρες ὄλων τῶν μεραρχιῶν ἐβάδισαν μέ ἀμείωτον ἐνθουσιασμόν ἐπιδείξαντες τήν ἰδίαν σιδηρᾶν ἀντοχήν εἰς τās κακουχίας ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τόν Ἑλληνα στρατιώτην. Τά ἐχθρικά τμήματα προκαλύψεως ἐπί τῆ ἐμφάνισι τῶν πυκνῶν, τῶν χαλυβδίνων Ἑλλήνων φαντάρων ἀπεσύροντο μετά σπουδῆς ἐγκαταλείποντα ὄχυράς τοποθεσίας πολλαί τῶν ὁποίων εἶχον καί ὀργανωθῆ ἀμυντικῶς. Αἱ λαβοῦσαι χώραν ἀψιμαχίαι εἶνε ἀσήμαντοι. Ὅπου ὁ ἐχθρός ἐπεχείρησε ν' ἀντισταθῆ, ἀνετράπη διά τῆς πρώτης προσπαθείας τῶν ἐμπροσθοφυλακῶν μας. Ἀραιοί τυφεκιοβολισμοί, ἀραιότερα πυρά πολυβόλων καί ὀλιγάριθμοι κανονιοβολισμοί ἠΰφραναν χθές τήν ψυχὴν τοῦ Ἄρεως.

ΑΙΦΝΙΔΙΑΣΜΟΣ ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΙΠΠΙΚΟΥ

Εὐτυχεστέρα πασῶν ὑπῆρξε ἡ φάλαγξ...* Ἐνῶ ἐβάδιζε πρός τό

* Σ.τ.Ε. Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο, τὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας ἔχει κενὸ.

Ντόν Τεπέ, πληροφορεῖται ἀπό τούς ἀνιχνευτάς της ὅτι ὀλόκληρος μεραρχία ἐχθρικοῦ ἰππικοῦ κατέχει τήν θέσιν. Ἀμέσως ἀναπτύσσεται καταλλήλως καί ὀρμητικῶς. Ὁ ἐχθρός δέν ἀνέμενε φαίνεται προέλασιν τόσων ἑλληνικῶν δυνάμεων πρὸς τό μέρος ἐκεῖνο καί καταλαμβάνεται ἑξαπίνης. Ὁ αἰφνιδιασμός ἐπιφέρει σύγχυσιν καί ταραχήν εἰς τό στρατόπεδόν του. Οἱ ἰππεῖς ἐπιχειροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν καί πεζομαχήσουν. Τό πυροβολικόν τοῦ ἐχθροῦ βάλλει βεβιασμένως. Τά πολυβόλα του ἀρχίζουν τὰς ριπάς των. Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ σύγχυσις δέν εἶνε δυνατὸν νά κατανηκθῆ. Ὁ πανικός μεταδίδεται ἀπό τμήματος εἰς τμήμα καί ὀλόκληρος ἡ μεραρχία ἰππεύσασα τρέπεται εἰς φυγήν βαλλομένη ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας. Τό στρατόπεδόν της καταλαμβάνεται ἀμέσως καί ἀπειρία ὑλικοῦ εὐρίσκεται ἐκεῖ. Τά καζάνια τῶν ἐχθρικῶν ἰλῶν ἔχουν ἐγκαταλειφθῆ ὅλα πλήρη ἐτοιμοῦ πρὸς διανομήν φαγητοῦ! Οἱ γενναῖοι πολεμισταί μας δέχονται εὐχαρίστως τό προσφερθέν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων γεῦμα. Πολυάριθμοι χιλωτῆρες καί ἄλλο ὑλικόν ἰππικοῦ περισυλλέγονται, συνεχίζεται δέ ἡ καταδίωξις τοῦ πρὸς Μιχαλίτς φεύγοντος ἐχθροῦ.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟΝ ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

Εἰς τό ἄλλο ἄκρον τῆς παρατάξεώς μας, τό δεξιόν, λαμβάνει χώραν ἄλλο ἐπεισόδιον χαρακτηριστικόν τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως τοῦ ἐχθροῦ. Ἐνῶ ἐκεῖ οἱ πεζοί μας καταδιώκουν τούς πανικοβλήτους ἰππεῖς τοῦ Κεμάλ, ἐδῶ οἱ ἰππεῖς μας αἰχμαλωτίζουν τούς πεζούς του! Οὐλαμός ἰππικοῦ μας, ἐνεργῶν ἀναγνώρισιν εἰς τό ἄκρον δεξιόν, εὐρέθη ἀντιμέτωπος ἐχθρικῶν δυνάμεων, τὰς ὁποίας διεσκόρπισεν. Ἀλλ' ἐνῶ ἐκάλλαζε πρὸς καταδίωξίν των, περιπίπτει εἰς χαράδραν, ἐντός τῆς ὁποίας ἀπεκρούπτετο τό πολυαριθμότερον ἐχθρικόν τμήμα. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς ἀνθυπίλαρχος κ. Α. κατανέμει εὐθύς καταλλήλως τούς ἄνδρας του καί ἀρχίζει πῦρ κατά τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῶ συγχρόνως ἐζήτησεν ἐνισχύσεις. Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καί αἱ ἀποστάσεις ἦσαν τοιαῦται, ὥστε βεβαίως ἐπρεπεν ὁ εἰς ἐκ τῶν συναντηθέντων ἀντιπάλων νά εἶνε αἰχμάλωτος τοῦ ἄλλου. Εἰς τὰ πρῶτα πυρά τῶν ἰππέων μας οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νά φωνάζουν:

– Τεσλίμ!* Τεσλίμ!

Οἱ ἰδικοί μας, νομίζοντες ὅτι καλοῦν οἱ πολυαριθμότεροι τούς

* Σ.τ.Ε. Παραδίνομαι.

ὀλιγωτέρους νά παραδοθοῦν, ἀπήντησαν μέ τήν σκληράν γλώσσαν τοῦ μάνλιχερ. Ἀλλά τότε οἱ Τοῦρκοι ἀπορρίψαντες ἐπιδεικτικῶς τά ὄπλα καί ὑψώσαντες τάς χεῖρας διευκρίνισαν τήν πρόθεσίν των ὅπως παραδοθοῦν.

Πράγματι δέ οἱ ἱππεῖς τοῦ οὐλαμοῦ ἐπέστρεφον μετ' ὀλίγον εἰς τό σῶμα των σύροντες ἀνά δύο αἰχμαλώτους ἕκαστος!

ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΙΒΡΗ ΧΙΣΑΡ

Ὑπό τοιαύτας συνθήκας προελάσαντα τά στρατεύματά μας κατέλαβον χθές τό ἑσπέρας τήν γραμμὴν Μάνδρα ἐπί Σαγγαρίου - Καϊμάζ, Ἄκ Κιοπροῦ ἐπί Πουρσάκ - Τούτ Ἀγάτς, ἑβδομήκοντα χιλιόμετρα ἀνατολικῶς τοῦ Ἑσκῆ Σεχήρ.

Καί σήμερον συνεχίζουν τήν προέλασίν των διευθυνόμενα πρὸς ἀνατολάς, ὅπως ἐκπορθήσουν κατ' ἀρχάς τήν φύσει ὀχυρωτάτην τοποθεσίαν περὶ τό Σιβρῆ Χισάρ.

Ἡ τοποθεσία αὕτη περιβάλλεται ὑπό τῶν ἀδιαβάτων ποταμίων γραμμῶν τοῦ Πουρσάκ καί τοῦ Ἄνω Σαγγαρίου δυναμένων νά θεωρηθῶσιν ὡς σοβαρώτατον κώλυμα, ἂν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν τό βάθος, τό πλάτος καί ἡ ὀρμητικότης αὐτῶν, τοιαῦτα, ὥστε νά μὴ εἶνε βαταί αἱ ποτάμια αὗται γραμμαί εἰ μὴ μόνον διὰ γεφυρῶν.

Ἐάν ὁ ἐχθρὸς δέν ἐκμεταλλευθῆ τήν ὀχυρωτάτην ταύτην τοποθεσίαν ἐπιχειρῶν ν' ἀνακόψη πρὸ τῶν βράχων τῆς καί πρὸ τῶν ποταμῶν τῆς τήν προέλασιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, θέλει ἀποδείξει τήν ἀδυναμίαν του καί τήν ἠθικὴν κατάπτωσιν τῶν στρατευμάτων του.

Μετά τήν ἐκπόρθησιν τῆς ἰσχυρᾶς ἀμυντικῆς γραμμῆς Σιβρῆ Χισάρ, ἡ Στρατιά μας θά ἐξακολουθήσῃ τήν προέλασίν τῆς πέραν τοῦ Σαγγαρίου ἐπιτιθεμένη κατὰ τῆς κυρίας ἀμυντικῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ὁποία κεῖται ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ καί φράσσει ἀπάσας τάς διαβάσεις τῶν κλεισωρειῶν τάς συγκλινούσας πρὸς τήν Ἄγκυραν.

Ἡ κυρία αὕτη ἀμυντικὴ γραμμὴ τοῦ ἐχθροῦ περιλαμβάνει ἀλλεπαλλήλους γραμμάς ὀχυρωμάτων τόσον κατὰ μέτωπον ὅσον καί πρὸς κάλυψιν ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν πρὸς τε βορρᾶν καί νότον, ὡς ἔχει ἐξακριβωθῆ ἐκ πασῶν τῶν μέχρι τοῦδε πληροφοριῶν καί τῶν ἀναγνωρίσεων τῶν ἀεροπλάνων. Ἐκ τῆς τοιαύτης ὀχυρώσεως τῆς γραμμῆς ταύτης διαφαί-

νεται ή απόφασις τοῦ ἐχθροῦ ν' ἀντιτάξῃ ἐκεῖ δι' ὅλων τῶν δυνάμεων του ἰσχυροτάτην ἀντίστασιν καί δώσῃ ἀποφασιστικὴν μάχην, ἐκ τῆς ἐκβάσεως τῆς ὁποίας θά κριθῆ ὄχι μόνον τό στρατιωτικόν ἀλλά, διὰ τῆς πτώσεως τῆς Ἀγκύρας, καί τό πολιτικόν τούτου ἔργον.

Πρός τὴν ἰσχυρὰν ταύτην τοποθεσίαν προελαύνων ὁ στρατός μας, ἀντιμετωπίζει μετ' ἀφθάστου θάρρους τὸν ἀπαιτούμενον σκληρὸν ἀγῶνα καί ἀναμένει ἀνυπομόνως τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θά ἔλθῃ εἰς σύγκρουσιν μέ τὸν μεγάλον ὄγκον τῶν ἐχθρικών δυνάμεων. Ἔχει ἀπόλυτον πεποίθησιν ὅτι ἐκεῖ περὶ τό θρυλικόν Γόρδιον θέλει καταγάγει τελειωτικὸν θρίαμβον κατατροπῶν ὀλοσχερῶς τὸν ἐχθρόν καί ἀποδίδων τοιοῦτοτρόπως τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς φιλησύχους πληθυσμούς τῆς Ἀνατολῆς, τοὺς δεινῶς καταπιεζομένους ὑπὸ τῶν Κεμαλικῶν ὀρδῶν.

Τραυματίες στό Σιβρῆ Χισάρ.

ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Διὰ νά φθάσῃ εἰς τὸν τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν πρὸς τὸν

ὁποῖον ἀπό χθές ὀρμητικῶς βαδίζει ὁ ἑλληνικὸς στρατός, ἔχει νά διατρέξει ἀπὸ Δορυλαίου 200 περίπου χιλιόμετρα διὰ μέσου ἑδαφῶν στεππωδῶν, ἀνύδρων, ἀδένδρων, πλήρων ἀποπνικτικοῦ κονιορτοῦ, σχεδόν ἐρήμων, ὑπὸ τὸν πνιγηρὸν δὲ καύσωνα ἠπειρωτικοῦ κλίματος, ἐν μηνὶ Αὐγούστῳ. Ἀλλὰ ταῦτα δέν πτοοῦσι τοὺς ἐπικούς ἀκρίτας μας, οἱ ὁποῖοι ἀκάθεκτοι προχωροῦν ἀπὸ χθές εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολῆς, πραγματοποιοῦντες νικηφόρον ἐκστρατείαν, διὰ τὴν ὁποίαν θά σεμνύνεται αἰωνίως ἡ ἑλληνικὴ πατρίς, ὅσον καὶ διὰ τὴν πορείαν τῶν μυριῶν τοῦ Ξενοφῶντος, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν λεγεῶνων τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Εἶνε δὲ καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν θαυμάσιον τὸ ὅλον σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τελεία ἡ ὅλη ὀργάνωσις τῆς ἐκστρατείας.

Ὁ κύριος ὄγκος τῆς Στρατιᾶς, δυνάμεως πολλῶν Μεραρχιῶν, βαδίζει ἐντὸς τῶν βραχιόνων τοῦ Πουρσάκ καὶ τοῦ Σαγγαρίου, κατὰ μέτωπον πρὸς τὸ Σιβρῆ Χισάρ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐνεργεῖ κυκλωτικῶς πέραν τοῦ Σαγγαρίου, τὴν καμπὴν τοῦ ὁποῖου θά διέλθῃ διὰ παραλλήλου καμπῆς. Ἰσχυρὰ τμήματα τῆς Στρατιᾶς, ἀποτελοῦντα τὴν ἀριστεράν τῆς πτέρυγα, προελαύνουν ταυτοχρόνως βορείως τοῦ ποταμοῦ Πουρσάκ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μιχαλίτς, ὅπου ὁ ἐχθρὸς ἔχει συγκεντρώσει δυνάμεις προκεχωρημένας τῆς κυρίας αὐτοῦ ἀμυντικῆς γραμμῆς, ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου, καὶ ἐγκαταστήσει ταύτας εἰς διπλᾶς γραμμάς ἐκ τῶν προτέρων ὀργανωθείσας.

Αἱ μακροαὶ σιδηροδρομικαὶ καὶ ὀδικαὶ συγκοινωνίαι τῆς Στρατιᾶς, ὡς καὶ τὰ κατὰ μῆκος τούτων κέντρα καὶ σταθμοὶ ἐφοδιασμοῦ, εὐρίσκονται ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν δυνάμεων ἀνταποκρινομένων πρὸς τὴν σοβαρότητα ἐκάστου κέντρου ἢ σταθμοῦ.

Ἡ ἀσφάλεια τέλος ἀπάσης τῆς ὀπίσω κειμένης χώρας, ἀνατεθεῖσα εἰς ἀνωτέραν Γενικὴν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν, εἶνε ἐπίσης τελείως ἐμπεδωμένη.

Ἐκτελοῦνται δὲ τὰ ἔργα ταῦτα μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ὑπὸ τῶν εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν τῆς Στρατιᾶς χρησιμοποιουμένου παντός ὑλικοῦ μέσου εἴτε ἐκ τῆς χώρας εἴτε ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ μακρυνῶν ἀποστάσεων.

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διεξάγεται καὶ πρὸς τοιοῦτους στρατιωτικούς ἀντικειμενικούς σκοποὺς ἀποβλέπει ἡ ὑπὸ τοὺς ἐκτεθέντας ὄρους ἀρξαμένη χθές νέα περίοδος τῆς μεγάλης ἐκστρατείας μας. Ὑπὸ τὸ πέλ-

μα τῶν μυριάδων πολεμιστῶν μας σείεται, δύναμαι νά εἶπω, ὀλόκληρος ἡ Μικρασιατική γῆ, τήν ὁποίαν οὐδέποτε κατέκλυσε πολυαριθμότερος καί ἰσχυρότερος στρατός ἐξαιρέσει τῶν ὀρδῶν τοῦ Ταμερλάνου. Καί ὅταν ἡ πολεμική Ἱστορία τῶν αἰῶνων προώρισται ἀσφαλῶς ν' ἀφιερῶση χρυσᾶς σελίδας διά τόν στρατιωτικόν αὐτόν ἄθλον τό ὁποῖον κατάγουν τά στρατεύματα τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου ὑπό τόν πολύπειρον καί γενναῖον στρατηγόν Του Παπούλαν, δέν πρέπει βεβαίως νά μᾶς ἀπομένη καμμία ἀμφιβολία ὅτι καί ἡ πολιτική Ἱστορία θά ἐκθέτη εἰς ἀντιστοίχους σελίδας τήν συντέλεσιν τῆς πλήρους ἀποκαταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καί τήν ἀνάκτησιν τῆς ἑλληνικῆς ἠθικῆς ἡγεμονίας εἰς τήν κακοδαιμονοῦσαν ἀπό μακρῶν αἰῶνων Ἀνατολήν!

*Ἀνώτεροι Ἄγγλοι ἀξιωματικοί
μέ τό ἐπιτελεῖο τῆς 1ης Μεραρχίας.*

Η ΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ ΚΑΤΑΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ. Η ΚΥΡΙΑ ΑΜΥΝΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ.

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, 3 Αύγουστου. Τήν 31ην Ιουλίου ή στρατιά Μ. Ασίας κατείχε διά ** Μερραρχιῶν της τήν γραμμὴν Χοσρέφ Πασᾶ Τσάκ* - Ακάρ Σοῦ - Ντούζ Τεπέ - Ὀρτᾶ Τεπέ - Ἀλπήκιοϊ- Μπόζ Ντάγ. Ἀπό τῶν θέσεων τούτων τήν πρωϊαν τῆς 1ης Αύγουστου ἐξώρμησαν τά στρατεύματά μας καί μέ τήν κεκτημένην ὄρμην, μέ τόν παντοτεινόν ἐνθουσιασμόν προήλασαν πρὸς ἀνατολάς πρὸς συνάντησιν τῶν ἀνασυντασσομένων λειψάνων τοῦ ἐχθροῦ, κατασύντριψιν αὐτῶν καί ἐκπόρθησιν τῆς πρωτευούσης του.

Ἡ νέα προέλασις γίνεται τώρα διά μέσου ἀπεράντων στεππωδῶν ἐκτάσεων, χωρὶς νερό, χωρὶς ἴσκιον, χωρὶς ξυλείαν, μέ ἄφθονον κονιορτόν καί πλούσιον ἥλιον.

Ἐν τούτοις προχωροῦν οἱ ἀκαταπόνητοι πολεμισταί μας μέ ἀποφασιστικότητα, μέ καρτερίαν, μέ πολεμικὴν χαράν. Πειθήνιοι εἰς τάς συμβουλὰς τῶν ἀξιωματικῶν κατὰ τρόπον πρωτοφανῆ, προκειμένου περὶ νεροῦ καί περὶ δίψης, δέν ἐξαντλοῦν τήν προμήθειαν τοῦ παγουριοῦ των.

- Σέ πόσα χιλιόμετρα θά βροῦμε νερό, κύριε λοχαγέ;
- Σέ τέσσερα, παιδιά! Οἰκονομία.
- Σέ τέσσερα; Μᾶς φτάνει. Ἄλλες δύο γουλιές λοιπόν!

Καί πράγματι, χάρις εἰς τήν ἐγκράτειαν αὐτὴν κατώρθωναν νά ἐπαρκοῦν ἀπὸ ποταμάκι σέ ποταμάκι κί ἀπὸ χωριό σέ χωριό, ὅπου, πολὺ ἢ λίγο, ἐστάλαζε λίγο νεράκι, θολό καί λασπῶδες ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον. Τυχρότεροι ὑπῆρξαν οἱ ἄνδρες τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ, τό ὅποιον ἐβάδιζε νοτίως τοῦ Πουρσάκ πρὸς Καϊμάζ, διότι συνήντησαν κατὰ τήν πορείαν των ἀμπέλια, μέ τά σταφύλια τῶν ὁποίων ἐδρόσισαν καί ἐγλύκαναν μαζύ τόν ξηραμένον οὐρανίσκον.

Ὁ ἐχθρὸς ἐλαχίστην προέβαλεν ἀντίστασιν διά τῶν τμημάτων

* Σ.τ.Ε. Ἔτσι ἀναγράφεται στοῦ κείμενο τῆς ἐφημερίδας, ἀλλὰ ἴσως νὰ πρόκειται γιὰ τὸ τοπωνύμιον Χοσρέφ Πασᾶ Χάν.

ίππικου του τά όποια έτήρουν τήν προκάλυψιν. Έκ τών τμημάτων τούτων άλλα άπεσύροντο άμαχητί, άλλα προεκάλουν μικράς άψιμαχίας και τά όλιγώτερα επέμειναν να δοκιμάσουν και όλίγες κανονίες. Η άκρα άριστερά φάλαγξ τής Στρατιᾶς, ραγδαίως προελάσασα, ήφνιδίασεν όλόκληρον Τουρκικήν Μεραρχίαν ίππικου μετά πολυβόλων και πυροβολικου. Οί ίππεΐς του Κεμάλ έτράπησαν εις άτακτον φυγήν έγκαταλείψαντες εις τά ύψώματα του Ντόν Τεπέ, όπου τό στρατόπεδόν των, άφθονον ύλικόν και δη τούς λέβητας του συσσιτίου γεμάτους άχνίζον φαγητόν, έτοιμον προς διανομήν.

Πολλά τμήματα έχθρικων όπισθοφυλακων παρεδόθησαν άμαχητί εις τάς έμπροσθοφυλακάς μας.

Υπό τάς συνθήκας αυτάς κατελήφθη τήν έσπέραν τής 1ης Αύγουστου ή γραμμή Μάνδρας επί Σαγγαρίου - Καϊμάζ, Άκ Κιοπροϋ επί Πουρσάκ - Τούτ Άγάτς.

ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Τήν έπομένην πρωϊαν ή προέλασις έξηκολούθησε καθ' όλην τήν γραμμήν. Τά παρά τούς ποταμούς πορευόμενα τμήματα άλλαχου μέν κατώρθωσαν να καταλαμβάνουν άθίκτους τάς γεφύρας, άλλαχου δέ, κατεστραμμένας ήδη, τάς έπεσκεύαζαν άμέσως.

Η αντίστασις του έχθρου ύπήρξε και τήν ήμέραν αυτήν μικρά. Τοιουτοτρόπως μέ έλαχίστας άπωλείας εις τραυματίας κατελήφθη ή όχυρωτάτη τοποθεσία Σιβρηΐ Χισάρ, ή όποια, καταλλήλως προασπιζομένη, θά μας άπησχόλει πολλάς ήμέρας, ίσως και θά μας έστοίχιζε πολλάς άπωλείας. Ο έχθρός εύρεθείς πρό τών πυκνων Έλληνικων φαλάγγων και τής στρατηγικωτάτης όδεύσεώς των, αισθανόμενος δέ τούς ποταμούς εις τά νώτα του ήναγκάσθη να άποσύρη έγκαίρως τάς δυνάμεις του ανατολικώς του Σαγγαρίου αφήσας τάς όπισθοφυλακάς του διά να προστατεύσουν τήν διάβασιν και καταστρέψουν είτα τάς γεφύρας. Τοιουτοτρόπως, τήν έσπέραν τής 2ας Αύγουστου ή Στρατιά κατείχε τήν γραμμήν Κιζιλ Μπουκλου - Σαρίκιοϊ επί του Πουρσάκ - Ιουστινιανούπολις (Σιβρηΐ Χισάρ) Τσαντίρ Κιοπροϋ επί Σαγγαρίου- Κεσιλί.

Τάγμα πεζικου τής 10ης Μεραρχίας κατέλαβε τήν πόλιν του Ιουστινιανου, ή όποια μετά τόσους αιώνας είδε πάλιν πανόπλους

Ἕλληνας μαχητάς ἐπί τῆς ὄχυρᾶς τοποθεσίας της.

Η ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Σήμερον ἡ προέλασις συνεχίζεται πάλιν ἀπό πρωΐας διά τε τοῦ κυρίου ὄγκου τοῦ κέντρου καί τῶν δύο πτερύγων, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μετὰ τοῦ κέντρου ἐπί τῶν ποταμῶν Πουρσάκ ἢ ἀριστερά καί Κάτω Σαγγαρίου ἢ δεξιά. Κατά τάς ὑπαρχούσας μέχρι τῆς στιγμῆς πληροφορίας, τό κέντρον μας συναντᾷ ἐλαχίστας δυνάμεις ἀπέναντί του. Τό δεξιόν μας καταδιώκει τάς διαρρεούσας πρὸς τήν καμπήν τοῦ Σαγγαρίου ἐχθρικάς μεραρχίας τῆς Κιλικίας. Ἡ ἀριστερά μας δέ πτέρυξ ἀπωθεῖ μαχομένη τάς ἀντιπάλους της δύο ἐχθρικάς μεραρχίας, ἐξ ὧν ἡ μία πεζικοῦ καί ἡ ἄλλη ἵππικοῦ, μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τό Μιχαλίτς, τό ὁποῖον ἀσφαλῶς θέλει καταλάβει ἐντός τῆς ἐσπέρας.

Ἐντός τῆς αὔριον θά ἔχη καταληφθῆ ὁλόκληρος ὁ ἐντός τῶν τριῶν ποταμίων κοιτῶν θύλαξ τοῦ Σιβρῆ Χισάρ καί τά στρατεύματά μας θά εἶνε τότε ἀντιμέτωπα τῆς κυρίας ἀμυντικῆς γραμμῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἡ ὁποία περιέχουσα τό ἱστορικόν Γόρδιον ἐκτείνεται κατά μήκος καί παραλλήλως τῆς καθέτου κοίτης τοῦ Σαγγαρίου. Ἐπί τῆς γραμμῆς ταύτης ὁ ἐχθρός θά ἀμυνθῆ κρατερῶς καί θά συναφθῆ μετ' ὀλίγας ἡμέρας μάχη ἀποφασιστική, ἡ ὁποία θά κρίνη τήν τύχην ὁλοκλήρου του κράτους τῆς Ἀγκύρας.

Παρ' ὅλας τάς ὄχυρώσεις καί τάς προετοιμασίας τοῦ ἐχθροῦ ἡ πρωτοβουλία ἀνήκει πάντοτε ὁλόκληρος εἰς τό Ἑλληνικόν Ἐπιτελεῖον, τό ὁποῖον καί θά ὀρίσῃ τόν χρόνον καί τόν τόπον τῆς μάχης διά τῆς ἰσχυρᾶς κρούσεως τήν ὁποίαν θά καταφέρῃ ἀπό τοῦ καταλλήλου μέρους κατά τοῦ ἐχθρικοῦ συγκροτήματος.

Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους. Τό ξίφος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου εἶμαρτο νά ἐπαληθεύσῃ ἐκ νέου ὡς ἄλλοτε ποτε τό ξίφος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, καί ἐπί τῶν αὐτῶν ἀσιατικῶν θέσεων, τόν μόνον ἀσφαλῆ τρόπον διά τοῦ ὁποίου λύνονται οἱ αἰώνιοι Γόρδιοι δεσμοί τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων!

Ποταμός Γκεούκ.

Πότισμα καμήλων.

ΕΝ ΜΕΣΩ ΤΑΤΑΡΩΝ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ, 3 Αύγουστου. Ἡ ζώνη τῆς Μ. Ἀσίας ἐντός τῆς ὁποίας προελαύνει ἀπό προχθές ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς κατοικεῖται ἀπὸ πληθυσμούς ἀνήκοντας κυρίως εἰς τρεῖς φυλάς, τῶν Κιρκασίων, τῶν Κούρδων καὶ τῶν Τατάρων, μέ μικρὰς καθαρῶς τουρκικὰς μειοψηφίας. Καὶ αἱ τρεῖς φυλαὶ εἶνε τουρκόφωνοι καὶ Μωαμεθανοὶ τὴν θρησκείαν. Ἐν τούτοις μισοῦν τρομερὰ τοὺς Τούρκους, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων ἔχουν ὑποστῆ τὰ πάνδεινα διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Καὶ ἰδίως μισοῦν τὸ νεογνὸν κράτος τῆς Ἀγκύρας, ἀπὸ τὰς ὀρδὰς τοῦ ὁποίου κατεβασανίζοντο ἕως προχθές.

Οἱ Τάταροι καὶ οἱ Κιρκάσιοι κατοικοῦν ἰδίως μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σαγγαρίου καὶ Πουρσάκ, ἐνῶ οἱ Κούρδοι κατέχουν ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν περιφέρειαν ἢ ὁποία, ἀρχομένη νοτίως του Σαγγαρίου, φθάνει ἕως τὴν Ἀλμυρὰν Ἐρημον.

Ὑπάρχουν ἀκόμη ἐγκατεσπαρμένοι εἰς τὴν ζώνην αὐτὴν καὶ ἀρκετοὶ Λαζοί.

Φιλοξενουῖμαι μέχρι τῆς στιγμῆς εἰς περιοχὰς ταταρικὰς καὶ σπουδάζω τοὺς τύπους τῆς μογγολικῆς φυλῆς, οἱ ὅποιοι ὅσον καθαρῶτεροι καὶ τόσον ἀσυμπαθέστεροι εἶνε ἀληθῶς. Ἐν τούτοις οἱ ψημμένοι αὐτοὶ ἀνατολιῖται μέ τὴν σιμὴν ρῖνα καὶ τὰ ἐξέχοντα μῆλα τῶν παρειῶν εἶνε καθαροὶ εἰς τὰ σπίτια των, πρόθυμοι εἰς τὴν φιλοξενίαν των καὶ ἐργατικοὶ εἰς τὰ χωράφια των. Δέν δυσκολεύεται κανεὶς ν' ἀνακαλύψῃ κάποια ἴχνη καλλιτέρου πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν ἰθαγενῆ τοιοῦτον. Καὶ δι' αὐτὸ δέν ἐκπλήσσεται ὅταν πληροφορηθῆται ὅτι οἱ Τάταροι αὐτοὶ ἔχουν ἀποικισθῆ εἰς τὰ ὄροπέδια τοῦ Σαγγαρίου μόλις πρό δεκαπέντε ἐτῶν. Κατώκουν ἕως τότε εἰς τὴν Κριμαίαν καὶ οἱ παλαιότεροι ὀμιλοῦν ἀκόμη ρωσσικά. Ὅλων δέ τὰ Τουρκικά εἶνε ἄθλια καὶ παρεφθαρμένα. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνην εἶχε γίνῃ συστηματικὴ προπαγάνδα μεταξὺ τῶν ταταρικῶν πληθυσμῶν τῆς Κριμαίας καὶ χιλιάδες οἰκογενειῶν, ἀποσπασθεῖσαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ πατρικά ἐδάφη, κατῆλθον πρὸς τὴν ἀχανῆ Ἀνατολίαν, ὅπου οἱ ἄνθρωποι τοῦ

Χαλίφου τῶν πιστῶν τούς ὑπέσχοντο ἐπιγείους παραδείσους. Εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτὴν οἱ Τάταροι ἐγκατεστάθησαν εἰς σουλτανικά τσιφλίκια καὶ οἱ συνοικισμοὶ τῶν ἔλαβον τὰ ὀνόματα διαφόρων Σουλτάνων: Ἀζιζιέ, Μαχμουντιέ, Χαμιντιέ. Τὰ μέρη αὐτὰ εἶνε εὐφορα ἀλλὰ ἐντελῶς γυμνά καὶ μὲ πόσιμα νερά σχεδόν μόνον τῶν ποταμῶν, οἱ ὁποῖοι εἶνε πάντοτε θολοὶ καὶ βορβορώδεις. Οἱ Τάταροι, μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος, κατόρθωσαν νὰ ἐξαγοράσουν τὰ κτήματα καὶ νὰ ἀποκατασταθοῦν εἰς ἰδιοκτίητας. Ἐν τούτοις ἡ ἔλλειψις ἀσφαλείας, ἡ κακοδιοίκησις, αἱ Κεμαλικαὶ αὐθαιρεσίαι καὶ ἡ ἔμφυτος νοσταλγία πρὸς τὴν πατρικὴν γῆν τούς ἔχουν ἀναγκάσει νὰ μελετοῦν διαρκῶς πῶς θὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν Κριμαίαν! Ἐν τῷ μεταξύ καλλιεργοῦν ἐπιμόχθως τὴν γόνιμον μικρασιατικὴν γῆν, χρησιμοποιοῦν δὲ τελειοποιημένα σχετικῶς σιδηρᾶ ἄροτρα καὶ καλὰς θεριστικὰς καὶ ἀλωνιστικὰς μηχανάς. Τα σπίτια τῶν εἶνε χαμηλά, ἐπιμήκη, χωμάτινα, μὲ βαρεῖας ἀχυροχωματίνους στέγας καὶ μικροσκοπικὰ παράθυρα. Κατοικοῦν κατὰ πατριὰς εἰς εὐρεῖς περιβόλους, ἔχουν δὲ τὰ χωριά τῶν...* ρυμοτομίαν, εὐρεῖς καὶ καθέτους δρόμους. Τὸ ἐσωτερικὸν τῶν σπιτιῶν εἶνε καθαρῶτατον. Οἱ τοῖχοι καὶ ἡ ὀροφή ἀσβεστωμένοι κατάλευκοι μὲ τεφρόχρουν ταινίαν ὀλόγουρα ὑπὲρ τὸ δάπεδον, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπεστρωμένον μὲ ψάθες καὶ κιλίμια. Εἰς τὴν μίαν πλευρὰν ἐπιμήκης στρωμνὴ καὶ πολύχρωμα μαξιλάρια σχηματίζουν τὸν ὄντᾶν. Χαρακτηριστικὰ εἶνε τὰ ὀγκῶδη ἰδιόρρυθμα τζάκια, συστήματος ρωσικοῦ, τὰ λεγόμενα «πέτσικα». Διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁμως ἄλλης καυσίμου ὕλης ἀποξηραίνονται πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κόπροι βοῶν. Καὶ ἡ πρωτόγονος αὐτὴ βιομηχανία καυσίμου ὕλης γεμίζει τὰς αὐλὰς μὲ σωρούς κοπρίνων πλίνθων δυσαρέστων καὶ εἰς τὴν ὄρασιν καὶ εἰς τὴν ὄσφρησιν.

Τὰ ταταρικά χωρία συντηροῦν καὶ ἰκανὴν κτηνοτροφίαν. Ἀγέλαι μεγαλοσώμων βοῶν καὶ λευκοτριχῶν σγουρῶν αἰγῶν τῆς Ἀγκύρας νέμονται τούς ἐκτεταμένους λειμῶνας. Καὶ οἱ ὀρνιθῶνες τῶν περιβόλων εἶνε πλούσιοι πάντοτε. Μόνον εἰς τὴν δενδροφυτεῖαν καὶ τὴν κηπουρικὴν ὕστεροῦν. Ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ τὸ χωριὸν Μαχμουντιέ, ὅπου ἐμφανίζεται, ὡς ἄλλη ὄασις, θαλερὰ βλάστησις, δενδροφυτεῖαι, λαχανόκηποι, μπιστάνια. Ἐκεῖ καὶ τὰ σπίτια εἶνε πολὺ καλλίτερα. Διασώζεται δὲ κάπου καὶ

* Σ.τ.Ε. Στὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας, παραλείπεται μία λέξις, προφανῶς ἐπειδὴ ἦταν δυσανάγνωστη.

ἐγκαταλελειμμένος κήπος μέ καταφανῆ ἴχνη τεχνικῆς διαιρέσεως καί καλλιέργειας. Ὡς ἄλλον θρύλον διατηροῦν οἱ ἄποικοι τὴν παράδοσιν ὅτι ἐκεῖ κατοικοῦσέ ποτε κάποιος Πολωνός μεγιστάν ἀγνώστου προελεύσεως καί ἀγνώστου τέλους. Ἡ πιθανή ἐξήγησις εἶνε ὅτι θά πρόκηται περὶ διευθυντοῦ τινος τῶν παλαιῶν σουλτανικῶν ιδιοκτησιῶν.

Στό ἐξωτικό αὐτό χωριό τῆς μικρασιατικῆς στέππας κατοικοῦν «λογῆς τῶν λογαδιῶν» ἄνθρωποι, καθὼς παρατηρεῖ, δικαίως ἐκπληττόμενος, κάποιος στρατιώτης τοῦ ἰδρυθέντος ἐκεῖ τηλεφωνικοῦ κέντρου, ἐκτελῶν καί χρῆη ὑποφρουράρχου Μαχμουντιέ! Κατοικοῦν δηλαδή Κιρκάσιοι, Λαζοί, Τοῦρκοι, Τάταροι τῆς Κριμαίας, Τάταροι τῆς Ρουμανίας, Μακεδόνες ἐκ Σερρῶν! Καί πλὴν τῶν λαχανικῶν, τῶν πεπονιῶν, τῶν καρπουζιῶν, ὀλίγου βασιλικοῦ, ὀλίγων γαρυφάλλων, φύεται ἐκεῖ καί ὀλίγη ἑλληνικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποίαν ὁμιλοῦν μερικοὶ ἐκ τῶν κατοίκων.

Ὑπῆρξε δέ τόσον ἐπαρκῆς ἢ τε φυτικὴ καί ἢ ψυχικὴ ἄνθησις τοῦ χωρίου, ὥστε οἱ κάτοικοι, ἀκούσαντες ὅτι θά διέλθῃ ὁ Διάδοχος τοῦ ἑλληνικοῦ Θρόνου καί ὁ Ἀρχιστράτηγος, ἀνήγειραν ἀνθοστόλιστον ἀψίδα, διὰ νὰ τοὺς ὑποδεχθοῦν!

Εἰς τὰς περιφερείας αὐτάς ὑπάρχουν καί τὰ μεγάλα ἵπποφορβεῖα τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως. Τὰ περισσότερα κτίρια τῶν σταύλων παρέμειναν ἄθικτα. Μερικά ὅμως τὰ ἐπυρπόλησαν οἱ Κεμαλικοὶ, ἀφοῦ ἀπέσυραν τοὺς σταυλιζομένους ἵππους.

Οἱ Κεμαλικοὶ ὑποχωροῦντες προσπαθοῦν νὰ παρασύρουν μαζί των ὄλους τους πληθυσμούς. Δι' ἐπισήμου προκηρύξεώς του ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ ἐκάλει τοὺς πληθυσμούς νὰ ἀκολουθήσουν τὸν στρατόν του, διότι καί ἂν ἔλθουν οἱ Ἕλληνες, αὐτὸς ταχέως θά τοὺς ἐκδιώξῃ πάλιν καί τότε ἐπανερχόμενος θά τιμωρήσῃ σκληρῶς ὅσους παραμείνουν! Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεὶς ἠκολούθησε τὰς Κεμαλικὰς ὀρδὰς, αἱ ὁποῖαι ὑποχωροῦσαι διήρπασον ὅ,τι ἠδύναντο καταταυραννοῦσαι τοὺς κατοίκους. Ἐτηλεγράφησα ἤδη ὡς χαρακτηριστικὴν λεπτομέρειαν τὸ αἵματηρὸν δράμα τοῦ τουρκικοῦ χωρίου Ντογάν Ὅγλου, ὅπου εἰσελθὼν τὴν 2αν Αὐγούστου ὁ στρατὸς μας εὔρε τοὺς κατοίκους ἐντρόμους καί τὰς γυναῖκας κοπτομένας πέριξ δέκα πτωμάτων ἀνδρῶν σφαγέντων ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων των, διότι ἠρνήθησαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν εἰς τὴν παράφρονα ἀνταρσίαν των!

Παντοῦ, οἱ Τάταροι καί οἱ Κιρκάσιοι ἰδιαίτερος, ἀλλὰ καί αὐτοὶ οἱ κα-

θαροί Τουῦρκοι, ὑπεδέχθησαν μέ χαράν καί ἀνακούφισιν τόν στρατόν μας ὡς ἐλευθερωτήν. Καί προθύμως παρέχουν ὅλα τά μέσα τῆς ἀναπαύσεως κατὰ τās βραχείας ὥρας τῆς ἐπισταθμίας. Εἴμεθα ἀληθῶς ὑποχρεωμένοι πρὸς τοὺς φιλήσυχους αὐτοὺς Τατάρους, τῶν ὁποίων τά ιδιόρρυθμα σπίτια μᾶς δίδουν τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἐφθάσαμεν ἐκστρατεύοντες μέχρι τῆς Σκυθίας! Ἀλλά μᾶς δίδουν ὀλίγον καί τήν ἐντύπωσιν παλαιᾶς Ἑλλάδος. Διότι αἱ γυναῖκες των εἶνε ἀκάλυπτοι ἐντελῶς, δέν ἔχουν σαλβάρια, φοροῦν ἀλατζένιο φουστάνι, βαμβακερό μαντήλι, λευκή πλεχτή κροσσωτή ζώνη, τσίτινη ποδιά καί γυρίζουν ἐλεύθερα στήν αὐλή περιστοιχιζόμενες – ἰδού - ἀπό τίς κόττες των, τίς χῆνες των καί τά μικρά των ταταράκια! Εἰκόνες περίπου πελοποννησιακές. Ὁμολογουμένως δέ θά ἦσαν γραφικώτερες ἐάν τά ἔμψυχα ὄντα των δέν ἦσαν γενικῶς τόσον ὀλίγον ὠραῖα τήν ὄψιν.

Σύντομη ἀνάπαυσι τῶν στρατιωτῶν.

Η ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΣΙΒΡΗ ΧΙΣΑΡ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ, 4 Αύγουστου. Ἡ ἐσπέρα τῆς 2ας Αύγουστου εὔρε τὴν Στρατιάν Μ. Ἀσίας εἰς τὴν γραμμὴν Κιζίλ Μπουκλοῦ - Σαρίκιοϊ, ἐπὶ τοῦ Πουρσάκ, Ἰουστινιανουπόλεως - Τσαντίρ Κιοπροῦ ἐπὶ Σαγγαρίου - Κεσιλί.

Ἡ προέλασις τῆς ἡμέρας ταύτης, γενομένη μὲ μικράς μόνον καὶ πάλιν ἀψιμαχίας, ἀπέφερε τὴν πτώσιν τῆς ὀχυρᾶς γραμμῆς Σιβρῆ Χισάρ, τὴν ὁποίαν ὁ ἐχθρὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπερασπίσῃ οὔτε χάριν τῆς τιμῆς τῶν ὄπλων, ἀσεβῶν, δύναται τις εἰπεῖν, καὶ πρὸς τὴν πολεμικὴν ἱστορίαν τῶν αἰώνων, ἢ ὁποία διδάσκει ὅτι περὶ τὴν ὀχυρὰν αὐτὴν τοποθεσίαν διεξήχθησαν πάντοτε αἱματηροὶ ἀγῶνες, διότι οὐδεὶς κάτοχος τῆς ἐγκατέλειπέ ποτε αὐτὴν ἀμαχητὶ καὶ οὐδεὶς ἐκπορθητῆς αὐτῆς τὴν ἐκυρίευσεν εὐκόλως!

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 2ας Αύγουστου, τάγμα πεζικοῦ τῆς 10ης Μεραρχίας κατέλαβε τὴν Ἰουστινιανούπολιν (Σιβρῆ Χισάρ). Ἡ πόλις εἶνε κτισμένη εἰς ὕψος 1200 περίπου μέτρων καὶ διὰ τῶν σωζομένων εἰσέτι βυζαντινῶν τειχῶν καὶ ἄλλων ἐρειπίων τῆς ὁμιλεῖ εὐγλώττως περὶ τῆς ἀκμῆς τῆς κατὰ τοὺς εὐκλεεῖς χρόνους τῆς Αὐτοκρατορίας, ἑνὸς τῶν ἐνδοξοτέρων θεμελιωτῶν τῆς ὁποίας φέρει διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ ὄνομα. Ἡ Ἰουστινιανούπολις εἶνε τῶρα κωμόπολις 7-8 χιλιάδων κατοίκων, ἐμπορικὸν κέντρον τῆς περιοχῆς τὴν ὁποίαν συσφίγγουν μὲ τοὺς βραχίονάς των ὁ Σαγγάριος καὶ ὁ Πουρσάκ. Μεταξὺ τῶν χωρικῶν τῆς περιοχῆς ταύτης φημίζεται διὰ τὴν πλουσίαν – ἄλλοτε ἴσως - ἀγορὰν τῆς καὶ τὸ περίφημον ὠρολόγιόν τῆς, τὸ ὁποῖον ἀκούεται εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιομέτρων, σημαῖνον νωχελῶς τὰς νεκρὰς ὥρας τῆς τουρκικῆς Ἀνατολῆς!...

Μεταξὺ τῶν πρώτων εἰσελθόντων εἰς τὴν πόλιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ συγκαταλέγονται καὶ αἱ Ἀθηναῖαι δεσποινίδες Δεληγιώργη καὶ Γαζῆ, ἀδελφαὶ νοσοκόμοι ἑνὸς Αὐτοκινήτου Χειρουργείου.

Η ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΤΗΣ 3ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Χθές ἡ προέλασις τῆς Στρατιᾶς ὑπῆρξεν ὀλίγον δυσχερεστέρα.

Αἱ ἐχθρικάί ἵππικαί Μεραρχίαι ἤρχισαν ν' ἀντιτάσσουν ἰσχυροτέραν ἄμυναν χρησιμοποιοῦσαι περισσότερον καί τό πυροβολικόν των. Ἡ ἀριστερά πτέρυξ κατόπιν συνεχῶν συμπλοκῶν κατέλαβε τό Μιχαλίτς καί προήλασεν ἀνατολικώτερον. Ἡ ἄκρα δεξιὰ Μεραρχία, ὑπό τὰς διατάγας τέως ὑπασπιστοῦ τοῦ Βασιλέως, κατέλαβε τό ἱστορικόν Ἀμόριον. Αἱ ἄλλαι μεραρχίαι τοῦ δεξιοῦ καί ἡ Ταξιαρχία Ἴππικοῦ προήλασαν ἔτι ἀνατολικώτερον πρὸς Γενήκιοι, καταδιώκουσαι τὰς ἀπὸ Κιλικίας ἀνελθούσας διὰ τοῦ Ἄκ Σεχήρ ἐχθρικάς φάλαγγας.

Ὁ ὄγκος τοῦ κέντρου ἐξαπλοῦται διαρκῶς πρὸς ἀνατολάς πληρῶν ὄλην τὴν μεταξύ τῶν ποταμῶν ὄρεινὴν ἔκτασιν. Ἀναγνωρίσεις τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ ἐξηρεύνησαν ὅλας τὰς γωνίας τῆς περιφερείας τοῦ Π τῶν ποταμῶν. Πολλαχοῦ αἱ γέφυραι κατελήφθησαν ἄθικτοι. Ἡ ἐπισκευὴ τῶν καταστραφειῶν ἤρχισε συντόνως. Σήμερον ὀλόκληρος ὁ μεταξύ τῶν ποταμῶν χώρος κατέχεται ὑπὸ τῆς Στρατιᾶς. Ἀπὸ αὔριον, 5ην Αὐγούστου, ἄρχονται αἱ πρῶται κινήσεις, διὰ τῶν ὁποίων διαγράφεται ἀμυδρῶς τό σχέδιον τῶν πέραν τοῦ Σαγγαρίου ἐπιχειρήσεων.

ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΑΧΗΣ

Ἡ εὐκόλος ἐκπόρθησις τῆς γραμμῆς Σιβρῆ Χισάρ διανοίγει ἐνώπιόν μας τὴν σκηνογραφίαν τῆς μεγάλης μάχης τὴν ὁποίαν ἔχει προπαρασκευάσει ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ τῆς ἀμέσως ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου γραμμῆς. Καθὼς καί εἰς προηγουμένην ἀνταπόκρισίν μου ἐξέθεσα, ὁ ἐχθρὸς ὠργάνωσε τὴν κυρίαν ἀμυντικὴν του γραμμὴν, τό ἔσχατον αὐτό προπύργιον τῆς στρατιωτικῆς καί τῆς πολιτικῆς του ὑποστάσεως, ἐγγύς ἀνατολικῶς τῆς καθέτου κοίτης τοῦ Σαγγαρίου.

Ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους καί ἡ ἀνάλογος θέσις τῶν ὀχρωματικῶν ἔργων τοῦ ἐχθροῦ εἶνε τοιαῦται ὥστε ἡ ἀπόπειρα τῆς διαβάσεως τοῦ Σαγγαρίου θά ἦτο εἰς ἄκρον κινδυνώδης καί βαρυτάτας θά ἐστοίχιζεν, ἐπιτυγχάνουσα, ἀπωλείας, ἐάν ἐπεχειρεῖτο ἀπὸ τοῦ μέρους ἐκείνου, παραλλήλως δηλαδή πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀγκύρας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐπέβαλε καί αὐθις εἰς τό Ἐπιτελεῖον μας τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προσφιλοῦς εἰς τὸν ἑλληνικόν

στρατιωτικόν κόσμον σχεδίου τῶν ὑπερφαλαγγίσεων, τοῦ ὁποίου ἡ διδασχὴ ἀνήκει εἰς τόν Στρατηλάτην Βασιλέα, καθὼς ἐτόνισε πρό ἡμερῶν εἰς τὴν “Πολιτείαν” ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Στρατιᾶς κ. Παπούλας.

Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ σχεδίου τό ὁποῖον πρόκειται νά ἐφαρμοσθῆ, καί ἂν ὑποτεθῆ ὅτι γνωρίζω ἀπό τοῦδε κάτι ἐπί πλέον, δέν εἶνε ἐπιτετραμμένον νά σημειώσω τίποτε τὴν στιγμὴν αὐτήν. Ἐμφορούμενος ὁμως ἀπό τό πνεῦμα τῆς ἀκραδάντου πεποιθήσεως τό ὁποῖον ἐπικρατεῖ μεταξύ τοῦ στρατεύματος δύναμαι ἀπό τοῦδε νά διακηρύξω ὅτι νέα νίκη, μεγάλη, θριαμβευτική, πλουσία εἰς ἀποτελέσματα νίκη ροδίζει τὴν στιγμὴν αὐτήν ὑπεράνω τῶν ἡρωϊκῶν φαλάγγων τοῦ στρατοῦ μας.

ΠΩΣ ΩΡΓΑΝΩΘΗ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΘΗ Ο ΕΧΘΡΟΣ

Ἄν δέν ἀπατῶμαι, ἔχει γεννηθῆ αὐτοῦ κάτω ἢ ἐντύπωσις ὅτι ὁ ἐχθρὸς δέν κατώρθωσε νά ὀχυρωθῆ, οὔτε νά συνταχθῆ, οὔτε νά ἐνισχυθῆ καί συνεπῶς ἐάν τολμήσῃ νά δώσῃ μάχην, αὐτὴ θά εἶνε ἀσήμαντος σύγκρουσις ἐπὶ ἀνοικτοῦ πεδίου προκαλουμένη μόνον χάριν τῆς τιμῆς τῶν ὄπλων καί πρὸς δικαιολόγησιν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Ἀγκύρας. Ἡ ἐντύπωσις αὕτη δέν εἶνε ἀκριβής. Πρὸς διάλυσίν της καί σχηματισμόν ὀρθῆς ἀντιλήψεως, ἐπαναλαμβάνω νά τονίσω τὰ ἑξῆς, τὰ ὁποῖα στηρίζονται ἐπὶ τῶν ἐξακριβωθεισῶν ἐσχάτως ἐπισήμων πληροφοριῶν τοῦ Ἐπιτελείου μας:

1ον) Ὁ ἐχθρὸς ἔχει τελείως ὀργανώσει ἀμυντικῶς τὴν προσημειωθεῖσαν γραμμὴν, ἀποτελέσας ὠχυρωμένον μέτωπον μετὰ πλευρικῶν προστατευτικῶν ἔργων, ὀλόκληρον δηλαδὴ φρούριον ἐξωτερικῆς γραμμῆς μήκους 35-40 χιλιομέτρων. Ἐπὶ τοιαύτης ἐκτάσεως θέλει ἀγωνισθῆ ἡ Στρατιὰ μας.

2ον) Ὁ ἐχθρὸς, κατὰ τό μεσολαβῆσαν 20ήμερον διάστημα ἀπὸ τῆς 8ης Ἰουλίου, ἀνασυνετάχθη, ὅσον ἦτο δυνατόν, περιορίσας διὰ τῆς τρομοκρατίας καί τῶν τυφεκισμῶν τὰς λιποταξίας, ἐξάψας τόν θρησκευτικόν φανατισμόν καί συσπειρώσας ἐντὸς τοῦ περιχαρακωμένου στρατοπέδου τὰ στρατεύματά του εἰς τόν ὑπὲρ τῶν ὄλων ἀγῶνα.

Αἱ ἀνασυνταχθεῖσαι δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ ἀνέρχονται, ὡς ἀπὸ πολλοῦ ἐπληροφόρησα, εἰς 8 πλήρεις Μεραρχίας Πεζικοῦ καί 3 Ἴππικοῦ.

3ον) Ἐν τούτῳ τῷ μεταξύ κατώρθωσε καί νά ἐνισχυθῆ σημαντικῶς ὁ

ἐχθρός διά νέων δυνάμεων, τὰς ὁποίας ἀπέσυρεν ἀπό Καυκάσου καί Κιλικίας. Εἶνε ἀξιοσημεῖωτος ἢ ταχύτης μετά τῆς ὁποίας κατώρθωσε νά μετακινήσῃ τὰς δυνάμεις ταύτας ἀνερχομένας εἰς 5 ἢ 6 ἐν συνόλῳ Μεραρχίας. Ἐκ τούτων αἱ τρεῖς Μεραρχίαι ἀνήλθον ἐκ Κιλικίας, εἶνε δέ αὐταὶ ἢ 4η, ἢ 9η καὶ πιθανῶς ἢ 2α. Καί αἱ τρεῖς διέρρευσαν πρὸς τὰ ἄνω διὰ νυκτοπορειῶν, διηρημένοι εἰς μικρὰς φάλαγγας. Ἠκολούθησαν, φαίνεται, ἀμφοτέρας τὰς ἀμαξιτὰς ὁδοὺς αἱ ὁποῖαι διέρχονται ἐκατέρωθεν τῆς λίμνης τοῦ Φιλομηλίου (Ἄκ Σεχήρ) καὶ ἐνεφανίσθησαν παρὰ τὸ Ἄμῶριον, ὁπόθεν κατεδιώχθησαν μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας δεξιᾶς πτέρυγος πρὸς τὴν καμπὴν τοῦ Σαγγαρίου.

Αἱ ἄλλαι δύο ἢ τρεῖς μεραρχίαι κατῆλθον ἀπὸ τὸ μέτωπον Καυκάσου, συγκεντρωθεῖσαι καὶ ἀνασυγκροτηθεῖσαι ἀρχικῶς εἰς Καισάρειαν καὶ Σεβάστειαν.

Πλὴν τούτου διά νέας ἀναγκαστικῆς στρατολογίας συνεπληρώθησαν κατὰ τὸ δυνατόν τὰ κενά. Ἐγένετο δέ καὶ ταχύς ἀνεφοδιασμός εἰς πυρομαχικά, τῆς Μπολσεβικικῆς Ρωσσίας προθυμοποιηθείσης νά ἐπαυξήσῃ καὶ νά ἐπιταχύνη τὰς προμηθειὰς της, καθὼς βεβαιῶν ἀκριβέσταται πληροφορίαι τῶν συμμαχικῶν Ἀρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τοιοῦτοτρόπως, δυνάμεθα νά εἴπωμεν ὅτι μεταξύ Σαγγαρίου καὶ Ἀγκύρας θέλει ἀντιμετωπίσει ἡ Στρατιὰ μας τὸ σύνολον τῶν ὑπολειφθεισῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τῆς κραταιᾶς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας, τὸν τελευταῖον ἴσως ἰσχυρόν στρατόν τῆς πολεμικῆς της Ἱστορίας, ἤτοι 16 ἢ 17 ἐν ὄλῳ μεραρχίας μαχίμου δυνάμεως 60.000 περὶπου ὄπλων καὶ 100 τηλεβόλων κατ' ἐλάχιστον ὄριον.

ΠΟΤΕ ΘΑ ΔΟΘῆ Η ΜΑΧΗ

Κατὰ τὰς προβλέψεις αἱ ὁποῖαι δύνανται νά γίνουν ἐπὶ τοιούτου θέματος, ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Σαγγαρίου θά δοθῇ τὸ ἐνωρίτερον μὲν τὴν 10ην ἢ τὸ βραδύτερον δέ τὴν 15ην Αὐγούστου.

Ἐπὶ τοῦ μετώπου ἐκείνου τῶν 35-40 χιλιομέτρων, αἱ 60 περίπου χιλιάδες τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ θά δεχθοῦν τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν πίεσιν...* τὰ ὁποῖα ὑπὸ πολυπείρων δεδοκιμασμένων στρατηγῶν, ἐξ ὧν ὁ εἷς βασιλικὸς πρίγκηψ, διά τῆς δυνάμεως τῶν ὄπλων καὶ τῆς ἀπειλῆς τῶν ἐλιγμῶν,

* Σ.τ.Ε. Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο, τὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας ἔχει κενὸ.

θά ἐπιβάλουν ὀριστικῶς ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ τὴν θέλησιν τοῦ Ἔθνους
διεκδικούντος τὰ προαιώνια δίκαιά του!

*Αρχαῖα μνημεῖα τοῦ
Σιβρῆ Χισάρ.*

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΣΙΒΡΗ ΧΙΣΑΡ, 5 Αύγουστου. Όταν τό τάγμα τοῦ 28ου Πεζικοῦ Συντάγματος εἰσήρχετο τό δειλινόν τῆς 2ας Αύγουστου εἰς τήν πόλιν τοῦ Ίουστινιανοῦ, τό ἐσωτερικόν τῆς δέν παρήλασεν ἀπό τά ἐκτεταμένα νεκροταφεῖα πού ἀπλώνονται μαρμαροβοιθῆ εἰς τήν εἴσοδόν τῆς. Ἄλλα κατάκλειστα καί ἄλλα ὀλάνοικτα τά ὀγκώδη σπίτια τῆς, ὅλα σιωπηλά, θλιβερά, νεκρικά ἔμοιαζαν μέ πελωρίους τάφους περικλείοντας τήν ζωήν ὀλόκληρων ἐποχῶν. Καί ἦσαν πολύ θλιβερότεροι καί πολύ ἀθλιέστεροι οἱ τάφοι αὐτοί ἀπό τούς ἄλλους. Περιέκλειον τό μαρτύριον καί τόν πόνον, δέν περιέκλειον τήν αἰώνιαν ἀνάπαυσιν καί γαλήνην.

Δειλά-δειλά, ἐνεφανίσθησαν μετ' ἄρκετήν ὥραν τά πρῶτα ἀνθρώπινα φάσματα, ὀλίγοι κατατρομαγμένοι Τοῦρκοι μέ τήν ἀπόγνωσιν στά πρόσωπα, ὀλίγαι ἀπορφανισμέναι χριστιαναί μέ τήν δυστυχίαν ζωγραφισμένην στούς μαύρους κύκλους τῶν ματιῶν καί τās ρυτίδας τῶν μετώπων.

Ἀναζητηθεῖς ὑπό τοῦ Διοικητοῦ τοῦ τάγματος ἐνεφανίσθη ὁ Τοῦρκος Δήμαρχος Ὀσμάν ἐφένδης, ὁ ὁποῖος παρέσχε τās πρῶτας πληροφορίας καί ἔλαβε τās ἀναγκαίας διαταγās, ἐξασφαλισθείσης τῆς τάξεως. Όταν οἱ Τοῦρκοι μετεβάπτιζον τήν Ίουστινιανούπολιν εἰς Σιβρῆ Χισάρ, ἐσημείωναν ἐπιτυχίαν μετονομασίας. Σιβρῆ Χισάρ σημαίνει Αἰχμηρόν Φρούριον, Μυτερό Κάστρο. Καί εἶνε πράγματι ἡ μεγάλη χαρακτηριστική γραμμῆ τῆς Ίουστινιανουπόλεως οἱ ἀλλόκοτοι, ἀλλόκοσμοι αἰχμηροὶ βράχοι, περί τούς ὁποίους ἐπλέκετο τό παλαιόν βυζαντινόν τῆς φρούριον. Τό θέαμά των εἶνε πραγματικῶς περιέργον καί θαυμαστόν. Διακρινόμενοι ἀπό μεγάλης ἀποστάσεως ἐκ δυσμῶν καί νότου, ξηροί, μαῦροι, μέ σχισμένας κορυφάς, δίδουν τήν ἐντύπωσιν ἄλλου κόσμου, ἄλλης φύσεως, ἄλλης ζωῆς. Ἐχουν κάτι τό σατανικόν, τό δαιμονικόν εἰς τήν φυσιογνωμίαν των. Ἄν θελήσῃ κανεῖς νά παρομοιάσῃ κάπως τήν μακρυνήν των ἄποψιν, μόνον πρὸς πελώριον γοθθικόν ναόν γιγάντων θά προσεπάθει νά τούς παραβάλλῃ.

Οἱ βράχοι αὐτοί σχηματίζουν καμπύλην κλείουσιν τά 3/4 σχεδόν μεγάλου κύκλου. Θεώμενοι ἀπό πλησίον προδίδουν τήν ἠφαιστειογενῆ

Μεταφορά πυροβόλων Σκόντα.

των προέλευσιν. Βλέπετε τὰ διαγωνισθέντα ἴχνη πελωρίου κρατῆρος. Καί ἔχετε ζωντανήν τὴν ἀναπαράστασιν μιᾶς γωνίας τῆς ἐπιφανείας τῆς Σελήνης.

Εἰς τὸ μέσον τοῦ βραχίνου ἡμικυκλίου καί πρὸς τὴν ἐπιφάνειάν του παρὰ πρὸς τὸ κέντρον του, εἶνε ἐκτισμένη ἡ πόλις. Μὲ τὰ σπίτια πυκνά, μέ τούς δρόμους στενοῦς, τούς μιναρέδες ὑπερέχοντας, τὰς κρήνας ρεοῦσας ἀενάως εἰς τὰς γωνίας, τὸ Σιβρῆ Χισάρ δέν διαφέρει ἀπὸ τὸν τύπον τῶν συνήθων τουρκοκωμοπόλεων. Ἔχει ὅμως νὰ παρατηρήσῃ τις ἀμέσως ὅτι ὅλα σχεδόν τὰ σπίτια τῆς εἶνε ψηλά, ὀγκώδη, πολυώροφα, ξυλοπλινθόκτιστα μέ κάποιαν ιδιόρρυθμον ἀρχιτεκτονικὴν. Ἰδίως εἰς τὴν χριστιανικὴν, ἀρμενικὴν συνοικίαν, κειμένην εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς πόλεως πρὸς τούς βράχους, τὰ σπίτια ἐπιδεικνύουν ὅλα τὴν ἐγχωρίαν αὐτὴν μεγαλοπρέπειαν ὄγκου καί ρυθμοῦ. Προεξέχει τὸ πελώριον σχολεῖον, μεταβεβλημένον ἐσχάτως εἰς νοσοκομεῖον ὑπὸ τῶν Τούρκων. Καί σφραγίζει ἐγκύρως τὴν κατάδηλον ἀκμὴν καί τὸν πλοῦτον τῆς χριστιανικῆς παροικίας ὁ ὑπερμεγέθης ἀρμενικὸς ναός, κτίριον μαρμαρόκτιστον μέ πολλὰς ἐπιγραφὰς καί γλυφάς. Ἀλλοίμονο ὅμως! Αἱ πλεῖσται τῶν χριστιανικῶν οἰκιῶν εἶνε κεναὶ καί ἐγκαταλελειμμένα! Ἐκ τῶν 800 οἰκογενειῶν Ἀρμενίων πού κατοικοῦσαν εἰς τὴν πόλιν δέν περισώζονται παρὰ μόνον

100! Καί ἐκ τούτων ἀπομένουν μόνον τά γυναικόπαιδα. Οἱ ἄνδρες ἤ κατεσφάγησαν ἢ εὐρίσκουν καθημερινῶς σκληρόν θάνατον εἰς τήν ἔξορίαν, εἰς τήν Ὑοσγάτην, εἰς τήν Ἐρζερούμ!

Ἐάν πρέπη μάλιστα νά πιστεύσῃ κανεῖς δύο περιωθέντας ἄρρενας Ἀρμενίους, οἱ ἀπαχθέντες εἰς ἔξορίαν ὁμοεθνεῖς των ἐπνίγησαν ὅλοι ὑπὸ τῶν Τούρκων καθὼς διήρχοντο τόν Σαγγάριον καί ἦσαν ψευδεῖς αἱ διαβεβαιώσεις τῶν κεμαλικῶν ἀρχῶν ὅτι ζοῦν εἰς τά ἐνδότερα τῆς Μ. Ἀσίας.

Εἶνε ἀθλία ἡ κατάστασις τῶν γυναικοπαίδων αὐτῶν. Γραῖαι Ἀρμένισσαι, καθισμέναι εἰς τά σκαλοπάτια τῶν ἐξωθυρῶν, ἐκδηλώνουν τήν ἀνακούφισιν καί τήν χαράν τῆς ἀπελευθερώσεως μέ κρουνούς δακρῶν καί μέ θρηνώδεις ἀφηγήσεις τῶν μαρτυριῶν πού ὑπέστησαν. Μέσα στοὺς προθαλάμους καί ἐπάνω στά παράθυρα ἐμφανίζονται χλωμά πρόσωπα μελαγχολικῶν νεανίδων, τά ὅποια ματαίως προσπαθεῖ νά ξαστερώσῃ ἢ χαρά τῆς ἐλευθερίας. Καί μόνον τά παιδάκια, γυμνά, ἐξασθετισμένα, καχεκτικά ἀλλά πάντοτε ζωηρά, μέ τήν εὐτυχίαν τῆς ἀγνοίας παίζουν γύρω στοὺς στρατιώτας μας χαρωπά καί τοὺς ὀδηγοῦν στήν ἐκκλησιά καί στό ρολόι.

Μεγάλη δυστυχία ἔδειξε καί δέρει τήν δράκα αὐτήν τῶν χριστιανῶν τῆς κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπείνασαν καί πεινοῦν ἀκόμη. Καί γυμνητεύουν ἀκόμη. Καί ἀκόμη τοὺς βαρύνει ἡ κατασχύνη!... Εἴκοσι ἐπτὰ παρθένους ἐβίασαν οἱ Τοῦρκοι ἀξιωματικοί φεύγοντες...

Παρακαλοῦν ἤδη θερμῶς νά διευκολυνθῇ ἡ κάθοδος των εἰς Δορύλαιον μέ τήν ἐλπίδα ὅτι θά βελτιωθῇ ἐκεῖ ἡ κατάστασις των ἐν τῷ μέσω τῶν ὁμοφύλων των. Ἡ βαθμιαία ἐξολόθρευσις τῆς ἀνθούσης παροικίας τῶν Ἀρμενίων τοῦ Σιβρῆ Χισάρ συντελεσθεῖσα ἐντός ὀλίγων ἐτῶν χωρίς οὐδεὶς νά τήν ἀντιληφθῇ, οὐδεὶς νά διαμαρτυρηθῇ, οὐδεὶς νά συγκινηθῇ ἀποδεικνύει τόν τρόπον κατὰ τόν ὁποῖον εἰς τό διάστημα τῶν αἰῶνων ἐξωλοθρεύθησαν καί ἀπεπνίγησαν αἱ ἑκατοντάδες χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Οὐδεὶς Ἑλληὴν κατοικεῖ σήμερον τήν πόλιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ.

Ἐπάνω εἰς τοὺς βράχους τῶν ὁποίων αἱ προιονωταὶ κορυφαὶ ἔχουν τό χρῶμα τῆς σκωριᾶς τοῦ σιδήρου, ὑψοῦτο ἄλλοτε τό ἰσχυρό φρούριον τῆς Ἰουστινιανουπόλεως. Ἔχει τελείως κατερειπωθῇ καί μόνον εἰς τά πλέον ἀπόκρημνα μέρη σώζονται μεταξύ τῶν βράχων τεμάχια τείχους, τό ὁποῖον

ἀμφιβάλλει τις ἂν ἦτο δυνατόν νά κτισθῆ ἀπό ἀνθρώπους. Ἀπό τό ὕψος τῶν ἐρυμνῶν αὐτῶν βράχων ἀναπολεῖται εὐχαρίστως ἡ μακρά ἐποποιῖα τῶν ἡρώων του Ἀκριτικοῦ κύκλου. Τό θέλημα τοῦ μυθικοῦ ἐκείνου παρελθόντος κυριεύει τό πνεῦμα. Οἱ Ἀκριταί καί οἱ Καστροπολεμίται, οἱ Διγενῆδες, οἱ Μαυριάνοι, οἱ Ἀνδρόνικοι ἐμφανίζονται ζωντανοί εἰς τήν φαντασίαν. Καί ἐξυπνᾶ εἰς τά ἔγκατα τῆς ὑπάρξεως ὁ παλμός βαθυτέρου ἀτταβισμού...

Πλήν τῶν ὀλίγων ἐρειπίων τοῦ τείχους σώζονται ἀνά τήν πόλιν πλεῖστοι μαρμάρিনি ἀνάγλυφοι πλάκες μέ σταυρούς, σήματα καί κλάδους ἀμπέλων. Ἡ μεγαλειτέρα ἐξ αὐτῶν εἶνε εἰς τήν πρόσοψιν τοῦ τουρκικοῦ σχολείου, ὑπό τήν κλίμακά του. Ἐνεπίγραφος πλάξ εἶνε ἐντειχισμένη εἰς μίαν κρήνην. Ὁμολογῶ ὅτι ἀπώλεσα τήν ἐπιγραφήν. Πλεῖστα τεμάχια ἀρχαιοτήτων Βυζαντινῶν εἶνε σκορπισμένα εἰς τάς αὐλάς τῶν οἰκιῶν. Κιονόκρανα, κίονες, λέοντες. Δύο μεγάλοι λέοντες, μετρίας τέχνης, στολίζουν τήν εἴσοδον τοῦ Διοικητηρίου Σιβρῆ Χισάρ. Τά μικρά τουρκάκια ἐξακολουθοῦν νά τούς καβαλλικεύουν στά παιγνίδια τους. Κακόμοιροι Βυζαντινοί λέοντες! Ἔτσι, ἀπαράλλακτα ἔτσι, εἶχε ἐπί αἰῶνες καβαλλικέψει καί ὅ,τι ἐσυμβολίζατε ἡ κτηνώδης δύναμις τῆς τουρκικῆς φυλῆς.

Τό Σιβρῆ Χισάρ στολίζεται ἀπό ὀγκῶδες μέγαρον Διοικητηρίου μέ μικρούς κήπους καί συντριβάνια, εὐπρόσωπον σχολεῖον μέ ὠραίους πίνακας καί ἐκθέσεις χειροτεχνημάτων τῶν μαθητῶν (!), στρατῶνας, κρήνας καί ὑψηλόν ὠρολόγιον. Ἐπιτίθεται ὡς λευκόν καί ἡχηρόν θαυμαστικόν ἐπί μονήρους βράχου, ὑψουμένου ὡσάν νά ἦτο τεχνητός, εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως, ὀλίγον ὑψηλότερά της καί κάτωθεν τῶν μεγάλων βράχων τοῦ ἀρχαίου φρουρίου. Τό ὠρολόγιον αὐτό εἶνε νεωτέρας κατασκευῆς. Ἀνεκάλυψα καί τουρκικήν ἀρχαιότητα. Ἀποκλεισμένον ἐντός ἀδιαβάτων περιβόλων ὑψοῦται εἰς τό κέντρον τῆς πόλεως τό Ἀλέμ Σᾶ, παλαιόν τέμενος, μικρόν, μαρμαρόκτιστον, μέ ἀναγλύφους μαρμαρίνας εἰσόδους καί περιέργον πυραμιδοειδῆ στέγην. Εἶνε τελείως ἐγκαταλελειμμένο καί βρωμερό. Τίς οἶδε ποία παράξενη ἀνατολίτικη ἱστορία κρύπτεται ὑπό τούς πέντε αἰῶνας τῆς ζωῆς του!..

Τό Σιβρῆ Χισάρ κατοικεῖται ἤδη ἀπό 2.500 οἰκογενείας Τούρκων. Πλεῖστοι ἐκ τούτων τῶν Τούρκων, οἱ ἐπισημότεροι, ἠκολούθησαν τόν Κεμαλικόν στρατόν φεύγοντα.

Σήμερον, τήν ἡμέραν αὐτήν, τήν στιγμὴν αὐτήν τῆς παραμονῆς τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἐκεῖθεν του Σαγγαρίου, ποία νομίζεται εἶνε ἡ σπουδαιότερα πληροφορία περὶ τοῦ Σιβρῆ Χισά; Ὅτι μέ τούς μύλους του, τὰ ἀποθέματά του εἰς καυσόξυλα, τούς φούρνους του ἐξασφαλίζει τήν παροχὴν ἄρτου διὰ μίαν ὀλόκληρον Μεραρχίαν μας. Καί μέ τὰ οἰκήματά του, τὰς κλίνας του, τὰ στρώματά του ἐξασφαλίζει τήν ἴδρυσιν ἑνός καλοῦ πρώτου νοσηλευτικοῦ κέντρου διὰ τούς ἀναμενομένους τραυματίας μας. Ὁ δήμαρχος Ὀσμάν ἐφένδης, οἱ μουχτάρηδες, αἱ χριστιαναί τῆς πόλεως παρέχουν κάθε εὐκολίαν εἰς τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας. Εἶνε τό ἀντίδωρον τῆς ἐλευθερίας, τῆς τάξεως, τῆς γαλήνης πού ἐχάρισε ἡ νίκη τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

Αὐταί εἶνε αἱ ἐντυπώσεις μου ἀπό τήν πόλιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, βιαστικά συγκεντρωμέναι εἰς μίαν ταχεῖαν στρατιωτικὴν ἐπίσκεψιν καί βιαστικώτερα διατυπωμέναι ὑπό τό φῶς κηρίου εἰς μίαν βρωμεράν καλύβην ἡμιαγρίων Κούρδων, ἡ ὁποία ἐπέπρωτο νά κατοικηθῆ καί πρὸς διανοητικὴν ἐργασίαν! Ἄς μέ συγχωρήσουν οἱ ἀναγνώσται μου, διὰ νά πεισθοῦν* ὅτι μέ συγχωρεῖ καί ἡ σκιά τοῦ μεγάλου Αὐτοκράτορος, μνημόσυνον τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖ ἡ πενιχρά περιγραφή τῆς πόλεως ἡ ὁποία ἐθεμελιώθη ὑπ' αὐτοῦ καί φέρει διὰ μέσου τῶν αἰώνων τό ὄνομά του.

---

* Σ.τ.Ε. Ἔτσι ἀναγράφεται στό κείμενο τῆς ἐφημερίδας, ἀλλὰ πιθανόν τὸ χειρόγραφό τοῦ Γ. Ἀθάνου νὰ ἔγραφε «νά πεισθῶ».

Η πόλι Σιβρη Χισάρ.

ΔΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΣΠΕΔΩΝ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

ΝΟΤΙΩΣ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ, Αύγουστος 1921. Εΐνε ἀνεκδιήγητα τά ἐπεισόδια τῆς διαβάσεως τῶν νοτίως τοῦ Σαγγαρίου ἐρημικῶν ἐκτάσεων ὑπὸ τοῦ στρατοῦ μας. Ἀνά τὰς ἀχανεῖς ἐκεῖνας περιφερείας, ὑπὸ τὰ ἀδιάλυτα νέφη τοῦ πυκνοῦ κονιορτοῦ, αἱ μυριάδες τῶν γενναίων μας κινουῦνται δι' εὐρυτάτων καμπυλῶν πρὸς τὰ ἔμπρός καὶ εἶνε ὅλοι ἀγνώριστοι κάτω ἀπὸ τὰς προσωπίδας πού ἐπιθέτει εἰς τὰ ἰδρωμένα των πρόσωπα ὁ κονιορτός τῆς ἐρήμου. Ἀλλά τό περιεργον καὶ τό ἀξιοθαύμαστον εἶνε ὅτι οἱ κάθιδροι, οἱ κατασκόνιστοι καὶ οἱ καταδιψασμένοι αὐτοὶ πολεμισταὶ βαδίζουσι ὄχι ἀπλῶς μέ ἀντοχήν καὶ μέ ξερό κουράγιο, πού λένε, ἀλλά μέ κέφι, μέ ὄρεξι, μέ εὐχαρίστησιν. Οἱ κατάξηροι λάρυγγες ἔχουσι δύναμι καὶ τραγουδοῦνε. Τὰ φρυγμένα χεῖλη σφυρίζουσι τὸν "Ἄετό". Αἱ εὐφυολογίαι δέν σταματοῦν. Τί βλέπει κανεῖς - δηλαδή τί περίπου βλέπει, διότι ὅλα τὰ περιβάλλει ἢ ὄχληρά ἀχλύς τῆς ἀμμώδους σκόνης - καὶ τί ἀκούει κανεῖς - δηλαδή τί περίπου ἀκούει, διότι ὅλα συγχύζονται ὑπὸ τὸν ὀρυμαγδὸν τῆς θορυβώδους πορείας τηλεβόλων, αὐτοκινήτων, ἀραμπάδων, ἵππων - εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῆ. Ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πορείαν καὶ ταλαιπώρησιν τοῦ στρατοῦ μας ἢ διάβασις τῶν κρασπέδων τῆς Ἀλμυρᾶς Ἐρήμου ὑπῆρξε ἢ πλέον περιπετειώδης καὶ ἐνδιαφέρουσα.

Ἡ φυσιολογία τοῦ περιβάλλοντος εἶνε ἐντελῶς ξένη, ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας ὀρίζοντας. Τό αἶσθημα τῶν ἀποστάσεων πιέζει βαρέως. Τό αἶσθημα τῆς μονώσεως δεκαπλασιάζει τὰς δυνάμεις τοῦ ἀτόμου. Καὶ ἐνῶ ἔπρεπε νὰ αἰσθάνεται καθεὶς τὸν ἑαυτόν του μηδαμινόν, ἀπειροελάχιστον, κόκκον ἄμμου μέσα εἰς τὰς τεραστίας αὐτὰς ἐκτάσεις, ἀπ' ἐναντίας τὸν αἰσθάνεται πελώριον, μέγαν, γιγαντιαῖον.

- «Μ' φαίνιτι πῶς εἶμαι ὁ Δράκοντας μέ τίς σιδερένιες μπότες κί' ἀδρασκελάω σαράντα μίλια μονομιάς!...» ἔλεγε κάποιος εὐζωνας, πού ἀνακαλοῦσε στή μνήμη του τό παραμῦθι τῆς βάβας καὶ ἔβλεπεν ἐκπληκτος ὅτι εἶχε ζωντανέψει ὁ ἴδιος τὸν ἀκούραστο Δράκοντα, πού "δρόμο παίρ-

νει, δρόμο αφήνει" και βρίσκεται... απ' τόν Όλυμπο στον Όρβηλο, απ' τό Λούρο στό Δνείστερο, κι' απ' τή Σμύρνη στην Άλμυράν Έρημο και στην Άγκυρα!...

ΠΟΡΕΙΑ ΦΑΛΑΓΓΩΝ

Δυσχερεστέρα υπήρξεν ή θέσις τών πρώτων μονάδων πού διέσχισαν τάς έρημικάς αυτάς έκτάσεις άνεκκαθαρίστους άκόμη από τάς συμμορίας του έχθρικού ίππικού. Αί πορευόμεναι φάλαγγες ήσαν ήναγκασμένοι νά προφυλάσσωνται πανταχόθεν, διότι όλόγυρα τό έδαφος ήτο άγνωστον, άξενον, έχθρικόν. Καί διαρκώς από όλα τά σημεία του όρίζοντος ήκούοντο πυροβολισμοί τών έφίππων τσέτηδων. Πάντοτε έπρόκειτο περι άσημάντου έχθρικής δυνάμεως. Έν τούτοις όμως ή φάλαγγ ήτο ύποχρεωμένη νά σταματήσει, ν' άνιχνεύση, νά έξακριβώση και άκολουθως νά κινηθή πάλιν. Καί πάντοτε αί φάλαγγες έβάδιζον μαζύ-μαζύ, ώσει χειροκρατούμεναι εις τόν τρομερόν αυτόν περίπατον. Η στήλη του κονιορτου τόν όποιον ύψωνε προς τόν χαμηλόν ουρανόν της έρήμου ή μία φάλαγγ ώδήγει πάντοτε την άλλην. Όταν ή στήλη έχαμήλωνε ή έξηφανίζετο, πάντοτε ό

Έπιδιόρθωσι γέφυρας Άράμπ-Εϋρέν.

σύνδεσμος ἔσπευδε νά πληροφορηθῆ περί τίνος ἐπρόκειτο.

Ἦσαν δέ τόσαι αἱ ἀποστάσεις, τοιοῦτο τό ἔδαφος, τόσον κακός ὁ χάρτης, ὥστε χωρίς τήν στενήν ἐπαφήν τά πράγματα ἐγίνοντο θάλασσα. Κάποιαν ἡμέραν ἡ Ταξιαρχία Ἱππικοῦ κατεδίωξεν ἐπί πολύ τμήμα ἐχθρικόν εἰς τάς ἀπό τοῦ Ἰκονίου πρὸς τόν Σαγγάριον ἀνερχομένας δυνάμεις. Κατά τήν καταδίωξιν ἐπροχώρησε τόσον καί ἤλλαξε τοσάκις διευθύνσεις, ὥστε ἔχασε τά ἵχνη τῶν Μεραρχιῶν μας. Ὅταν τό ἐσπέρας ἐσταμάτησε, ἔβγαλε προφυλακὰς καί ἔλαβε προφυλακτικά μέτρα μέ τήν ἐντύπωσιν ὅτι εἶχεν ἀπομονωθῆ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου ἀποκοπεῖσα τῶν ἄλλων φαλάγγων μας, τάς ὁποίας ὑπελόγιζεν ὀπισθὲν τῆς. Καί ὁμως ἀργότερον ἀντελήφθη ὅτι τμήματα τῆς ** Μεραρχίας εὐρίσκοντο πειὸ μπροστά τῆς καλύπτοντα καί αὐτήν ἀπό ἀνατολῶν!

ΤΑ ΚΟΥΡΔΙΚΑ ΧΩΡΙΑ

Τήν ἀχανῆ αὐτήν ἔκτασιν, πού σημειοῦται στό χάρτη μέ τήν ὀνομασίαν Τζιχάν Βεκλί, κατοικοῦν ὡς ἐπί τό πλεῖστον Κοῦρδοι. Τά χωριά τους εἶνε ἀραιά, ἀραιότατα, ὅλα μικρά, συνοικισμοί μέ ὀλίγα σπίτια, κτισμένοι εἰς μικρά κοιλάδια, ὅπου κάποια πηγή ἢ κάποιος ποταμίσκος δημιουργεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου πενιχράν ὄασιν πρασίνην ἀπό τά ὑδροχαρῆ φυτά τῶν βάλτων καί σπανιώτερον ἀπό τοὺς κλώνους ψωραλέας τινός ἰτέας. Πολλά ἀπό τά χωρία αὐτά εἶνε τελείως ἐγκαταλελειμμένα ἀπό καιροῦς, ἀπό τότε πού ἡ γειτονική πηγή ἐστεῖρευσε ἢ τά γειτονικά ἔλη ἀπεδεκάτισαν τοὺς κατοίκους. Οἱ Κοῦρδοι ὑπεδέχθησαν πάντοτε πανηγυρικῶς τόν στρατόν μας. Εἰς ἐκάστην ἐμφάνισιν φάλαγγος ἔσπευδον σὺν γυναιξί καί τέκνοις ἐκτός τοῦ χωρίου πρὸς προῦπάντησιν. Ἔσειον λευκάς σημαίας καί διελάλουν τήν χαράν των παντοιοτρόπως. Ἔδιδον προθύμως ἀκριβεστάτας πληροφορίας καί τάς πρώτας ἡμέρας πολλάκις ἔσωσαν ἰδικὰς μας περιπόλους ἀπό ἐνέδρας τοῦ τουρκικοῦ ἱππικοῦ εἰδοποιοῦντες τοὺς περιπολάρχας μας μέ μυστικούς ἀπεσταλμένους.

Αἱ καλύβαι των εἶνε ταπειναί, ἐλεειναί, λιθόκτιστοι μέ χωματίνας καί ψαθίνας στέγας ἐπιπέδους. Ἡ περιβολή τῶν ἀνδρῶν δέν διαφέρει πολύ τῶν ἄλλων Τούρκων χωρικῶν. Αἱ γυναῖκες εἶνε ἀκάλυπτοι, φοροῦν σαλβάρια καί φέρουν ἐπί τῆς κεφαλῆς κεκρῦφαλον. Εἰς ἀθλίαν κατάστασιν περιφέρονται τά τέκνα των, ἡμίγυμνα, ξυπόλητα, μέ πρησμένες ἀπό

τούς πυρετούς κοιλιές. Ευρίζουν τό ἄνω μέρος τοῦ κρανίου, ἐνῶ εἰς τούς κροτάφους καί τόν αὐχένα κυματίζουν ἄφθονα ἀγριεμένα μαλλιά. Τά κορίτσια δένουν τά μαλλιά τους σέ μικρές, λεπτές, μακρές, πολυάριθμες κοτσιδίτσες, πού κρέμονται σάν ποντικοουρές! Τό θέαμα τῶν ἀκαθάρτων αὐτῶν παιδιῶν, πού διημερεύουν παραπεταμένα σάν θνησιμαῖα ζῶα σέ σωρούς κόπρων καί χωμάτων, δίδει τήν ἐντύπωσιν περιηγήσεως εἰς χώρας ἡμιαγρίων τῆς Ἀφρικῆς. Ἰδιοκτησία γῆς δέν ὑπάρχει μεταξύ τῶν Κούρδων αὐτῶν. Ἐκαστος καλλιεργεῖ ὅπου δυνηθῆ καί ὅσον δυνηθῆ ἀνά τās ἀπεράντους περιφερείας τῶν χωρίων των. Καί εἰς τās ἀγέλας των φαίνεται ὅτι ἐπικρατεῖ εἶδος τι κοινοκτημοσύνης. Εἶνε δέ μᾶλλον ποιμένες παρά γεωργοί. Ἡ γαλακτοκομία των εἶνε λίαν περιορισμένη. Δέν εἶχον νά προσφέρουν παρά εἶδος τι κοπανιστῆς, γάλακτος δηλαδή βρασμένου καί διατηρημένου ἐντός δερματίνων ἀσκῶν. Τρώγουν ἀκόμη παστά κρέατα ἀποξηραμένα στόν ἥλιο καί ὄζοντα φρικωδῶς. Ἄλλ' ἐκεῖνο πού προκαλεῖ ἐντύπωσιν εἶνε ὅτι δέν ἔχουν κλιβάνους. Καί ἀντί ἄρτου τρώγουν ζυμαρένια φύλλα ζυμωμένα, πλασμένα καί ἐλαφρῶς ψημένα ἐπάνω σέ μία λαμαρίνα κάθε τόσο κατά τήν ὥραν τοῦ φαγητοῦ!

Σ' ὅλα τά χωριουδάκια ἔχουν τζαμιά καί ἐπιγραφάς τοῦ Κορανίου, οἱ χοτζάδες ὅμως εἶνε σπάνιοι.

Ἄγριοι ἐλώδεις πυρετοί μαστίζουν ὅλους αὐτούς τούς συνοικισμούς. Καί εἶνε ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἄνδρες καί γυναῖκες, χαλκοπράσινοι, ὀστεώδεις, μέ σβυσμένα μάτια.

Ἐνα χωριό οἱ φαντάροι μας τό ἐβάφτισαν «Τρεμοχώρι», διότι ὅλοι οἱ κάτοικοι ἔτρεμαν, ἔτριζαν τά δόντια των καί βογγολογοῦσαν ἀπό τόν συνεχῆ πυρετόν, ἐνόμιζε δέ κανεῖς ὅτι κατεῖχοντο ἀπό μυστηριώδη ἐπιδημίαν. Ἐφαίνοντο ὅτι ἀγνοοῦσαν τήν χρῆσιν τοῦ κινίνου. Τουλάχιστον ἐμασοῦσαν τά κουφέτα πού τούς ἔδιδαν οἱ στρατιῶταί μας καί μόλις ἐπικραίνοντο τά ἔφτυναν! Αὐτοί εἶνε οἱ εὐημεροῦντες ὑπήκοοι τῆς ἐπικρατείας τῶν Σουλτάνων, τῶν ὁποίων ὑποκατάστατος ἐκηρύχθη ὁ Μουσταφᾶ Κεμάλ. Καταλαμβάνεται τις ὑπό φρίκης, ὅταν ἀναλογισθῆ ὅτι, ὡσάν νά μὴ ἐπῆρκει ἡ θηριώδης αὐτή δυστυχία ἐν τῇ ὁποίᾳ διαβιοῦν, κατεσφάζοντο ἐκάστοτε οἱ ἀτυχεῖς Κούρδοι, μολονότι ὁμόθηρσκοι, ὑπό τῶν ὀργάνων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας!...

Διάβασι Σαγγαρίου.

ΠΑΝΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Άλλά περισσότερον από τήν ατερμοσύνην τῶν ἐρημικῶν ἐκτάσεων καί τήν ἀθλιότητα τῶν ἀραιῶν κατοίκων αὐτῶν ἐκπλήττου καί συγκινουῦν τοὺς στρατιώτας μας τά πολυπληθῆ λείψανα ἀρχαίου εὐτυχοῦς βίου τῆς χώρας φέροντος τήν σφραγίδα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ωραῖα θραύσματα μαρμαρίνων κίωνων καί ἀνάγλυφοι πλάκες καί πολυανθῆ κιονόκρανα ἀνευρίσκονται παντοῦ, εἰς ἔρημα μέρη, ὅπου διακρίνονται καί ἐρείπια κτισμάτων, εἰς τά χωρία τῶν Κούρδων, ὅπου στολίζουν τά τζαμιά ἢ τοὺς τοίχους τῶν καλυτέρων σπιτιῶν - διότι ὑπάρχουν κατὰ περιεργον τρόπον καί “καλύτερα”. Εἶνε ἐνδιαφέρον τό θέαμα μιᾶς ὁμάδος στρατιωτῶν μας περιεργαζομένης τοιαῦτα ἀρχαῖα λείψανα καί ἐκφερούσης τὰς κρίσεις της.

– «Ἑλληνικά, λέει: Ντίπ, καταντίπ ἑλληνικά! Δέ βλέπεις πῶς μοιάζουν μέ τά δικά μας ἀρχαῖα!».

– «Ἐδῶ, συνάδελφε, ζούσανε μιά φορά οἱ πλουσιώτεροι Ἕλληνες».

– «Ἐ! καί νά ζούσανε τώρα, ρέ πατριδα, αὐτοῖ οἱ μακαρίτηδες οἱ παπούληδες μας, τί περιποίησι θά μᾶς ἔκαναν στά παλάτια τους!...».

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ!

Ἡ Ταξιαρχία Ἱππικοῦ ἀνεκάλυψε κάπου ἀναθηματικὴν μαρμαρινὴν πλάκα φέρουσαν ἐπιγραφὴν, τῆς ὁποίας διασώζονται πλεῖσται λέξεις. Ἡ Ταξιαρχία ἐφωτογράφησε τὴν ἱστορικὴν πλάκα. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, διελθοῦσα ἡ IX Μεραρχία τὴν παρέλαβεν ὀλόκληρον μεθ' ἑαυτῆς. Διότι ὅλους συνεκίνησεν ἡ ἐπιγραφὴ, συνεκίνησεν ἡ πρώτη λέξις τῆς ἐπιγραφῆς, συνεκίνησεν ἕνα ὄνομα, τὸ ὄνομα Ἀ λ έ ξ α ν δ ρ ο ς! Δέν κατάρθωσα νά ἰδῶ τὴν κατασταῶσαν περίφημον πλάκα ἢ νά πληροφορηθῶ ὀλόκληρον τὴν ἐπιγραφὴν της. Ἐβεβαιώθην ὅτι ἡ πρώτη ἀναθηματικὴ φράσις τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε: "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΠΑΦΙΑΝ".

Ἀλέξανδρος! Πρόκειται ἄραγε περὶ τοῦ μεγάλου ἐκπολιτιστοῦ τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ μεγάλου δαδούχου τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος;... Τί μᾶς ἐμποδίζει ν' ἀποφανθῶμεν ὅτι ναί; Οἱ ἀφελεῖς πολεμισταί μας, πού αἰσθάνονται τόσο καλὰ ὅτι πατοῦν ἐπάνω στὰ ἴχνη τοῦ Μεγάλου Μακεδόνα, δέν ἐβράδυναν ν' ἀποφανθοῦν ὅτι ἡ πλάξ αὐτὴ ἀνήκει εἰς τὸν Μεγαλέξανδρον! Ἀπό στόμα σέ στόμα, ἀπό Σῶμα σέ Σῶμα ἐγενικεύθη μετὰ τοῦ στρατεύματος ἡ διάδοσις ὅτι ἡ IX Μεραρχία ἀνεκάλυψε... τὸν τάφο τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου!

– «Μωρὲ σάμπως πέθανε ἀλλοῦ, μακρύτερα, συνάδελφε, ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος...»

– «Ἀκοῦς τί σ' λέω; ... Βρήκαμε τὸ μνήμα τ' καί σήκωσαν τὴν πλάκα νά τὴ στείλουν στό Βασιλεῖα!».

Υπάρχει ἀντίρρηση;

Ἡ ἹΣΤΟΡΙΑ ΔΙΕΡΧΟΜΕΝΗ

Καί προχωροῦν καί προχωροῦν. Ροκανίζουν τὴν ξερὴ κουραμὰνα χωρὶς δυσφορίαν καί πίνουν ἀπὸ τοὺς βούρκους πού κυλιῶνται τὰ βουβάλια χωρὶς ἀηδίαν. Κανεὶς δέν λογαριάζει τὰς κακουχίας τοῦ σώματος. Ἡ ψυχὴ εὐεκτεῖ, ἡ ψυχὴ εὐτυχεῖ, ἡ ψυχὴ θεοποιεῖται! Σπεύδουν μὲ τραγούδια ἢ μὲ ξάστερη, μὲ σοβαρὰν σιωπὴν στό καθῆκον. Ἰερά ἀφοσίωσις. Φωτεινὴ συνείδησις τοῦ χρέους. Πλήρης ἐπίγνωσις τῆς μεγάλης ἀποστολῆς. Βαθεῖα συναίσθησις τῶν ὑψηλῶν ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πατρίδα, πρὸς τὸν πολιτισμόν. Συγκινοῦσα ταπεινοφροσύνη...

Γελοῦν, γλεντοῦν, θορυβοῦν, τυρβάζουν ὡσάν διὰ νά καταπνίξουν

τήν ἐγωϊστικήν κραυγήν τοῦ ἔργου των, τό ὁποῖον διαλαλεῖ ἀνά τάς ἐκτάσεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέ τόν δούπον τοῦ λάλου τηλεβόλου καί μέ τόν τριγμόν τοῦ ἀκαμάτου ἀραμπᾶ, διαλαλεῖ:

– «Εἶνε αὐτοί ἀκριβῶς πού ἀνέμενεν ἡ Φυλή! Εἶνε αὐτοί γιά τούς ὁποίους διψοῦσεν ἡ Ἱστορία! Εἶνε αὐτοί!...»

Ἄνεβασμένος εἰς ἓνα μικρό ὕψωμα τοῦ χωρίου Ρένκογλου, παρακολουθῶ τά διερχόμενα Σώματα, τάς συρομένας ἐφοδιοπομπάς. Πόσον εἶνε εὐχάριστον καί μεγαλειῶδες νά παρακολουθῆ τις τήν Ἱστορίαν διερχομένην! Εἶνε περιττά ὅσα αἰσθάνεται. Εἶνε περιττά ὅσα φαντάζεται. Ἄρκοῦν τόσον πολύ καί τά πειό μικρά ἀπό τά ὅσα βλέπει!...

Μία μικρή ἑλληνική σημαία κυματίζει ἐπάνω ἀπό τό ἀσπίδιον τοῦ διερχομένου τηλεβόλου. Γέρνει λίγο, καί ὁ σκονισμένος πυροβολητής σπεύδει νά τήν ἀνορθώσῃ! Καί εἶνε ἐπάνω ραμμένη ἡ εἰκόνα τοῦ Βασιληᾶ!...

Ὁ ἀραμπάς μέ τά πυρομαχικά περνάει σιγά-σιγά τρίζοντας καί μία χιουμοριστική ἐπιγραφή σέ χαρτόνι πληροφορεῖ ὅτι εἶνε: "ΕΞΙΠΡΕΣ - ΑΓΚΥΡΑ".

Ξύλινη γέφυρα κατασκευασμένη ἀπό τό Μηχανικό.

Η ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

ΝΟΤΙΩΣ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ, 8 Αύγουστου. – Ἐχω μεταδώσει ἤδη τὴν εἶδησιν τῆς αἰφνιδίας στροφῆς πρὸς τὰ κάτω ὀλοκλήρου τοῦ κεντρικοῦ ὄγκου τῆς Στρατιᾶς, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησε καὶ σημαντικὴ δύναμις τῆς ἀριστερᾶς μας πτέρυγος κατελθοῦσα ἀπὸ τὰ ἀνατολικῶς τοῦ Μιχαλῆς ὑψώματα. Ἡ ἐπιβλητικὴ πρὸς τὸν κάθετον βραχίονα τοῦ Σαγγαρίου καὶ τὴν συμβολὴν τοῦ Πουρσάκ προέλασις τῆς Στρατιᾶς ἐξηπάτησε τὸν ἐχθρόν. Πεισθεὶς ὅτι θὰ ἐκρούετο διὰ τοῦ μεγάλου ὄγκου τῶν δυνάμε-
 ὶν μας κατὰ μέτωπον οὐ μόνον ἐνίσχυσε τὰ παραλλήλως τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ ὀχυρωματικὰ του ἔργα καὶ συνεκέντρωσεν ἐκεῖ τὰς κυρίας δυνάμεις του, ἀλλὰ τρόμῳ συσχεθεὶς ἔσπευσε νὰ ἀνατινάξῃ ὅλας τὰς γεφύρας τοῦ ποταμοῦ πολὺ ἐνωρίτερον τοῦ δέοντος. Τοιοῦτοτρόπως ἐξησφάλισε μόνος του τὰ πλευρὰ τῶν πρὸς νότον κινηθεισῶν φαλάγγων μας, διότι ἡ διάβασις τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ πλευρικὴ παρενόχλησις τῶν κινήσεων μας κατέστη ἀδύνατος πλέον εἰς τὸν ἐχθρόν.

Παρὰ ταῦτα ὅμως ἰσχυρὰ δυνάμεις ἀναπτυχθεῖσα κατὰ μῆκος τῶν ποταμῶν ἐκάλυψε καὶ ἐπροστάτευσε τὰς κινήσεις τῶν κυρίων δυνάμε-
 ὶν μας, ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ φρουρῇ ὑπεράνω τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ τὰς πρὸς Σιβρῆ Χισὰρ διαβάσεις του.

Η ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

Ἡ κάθοδος τῶν φαλάγγων μας πρὸς τὸν Κάτω Σαγγάριον ὑπῆρξε ἀστραπιαία. Ἀλλαχοῦ δι' ἀποκρήμνων βράχων καὶ ἀλλαχοῦ διὰ γυμνῶν ξηρῶν ὄροπεδίων διέρρευσαν ** ὀλόκληροι μεραρχίαι μετὰ βαρέος πυροβολικοῦ καὶ ἀτελευτήτου σειρᾶς μεταγωγικῶν.

Ὁ Κάτω Σαγγάριος ρέει ἐν μέσῳ εὐρείας λοχμῶδους ἐκτάσεως ἐκατέ-
 ρωθεν τῶν ὄχθῶν του. Μετὰ εὐρείας ἐκτάσεις ξηρᾶς καὶ ἀκαλύπτους, τὸ βλέμμα ἀναπαύεται ἐκεῖ εἰς τὴν πλατεῖαν πρασίνην ταινίαν τοῦ ποταμοῦ δασωμένην ἀπὸ πυκνὰ καὶ μεγάλα ψαθιά, διὰ μέσου τῶν ὁποίων κυλί-
 εται τὸ διαυγὲς ρεῦμα. Τὸ πλάτος τοῦ ποταμοῦ ποικίλλει μεταξὺ πέντε

καὶ τεσσαράκοντα μέτρων, τὸ δὲ βάθος αὐτοῦ, ἀντιστρόφως ἀνάλογον, μεταξὺ τριῶν καὶ δεκαπέντε μέτρων. Ὁ ἐχθρὸς φεύγων κατέστρεψε ὅλας τὰς ὑπαρχούσας γεφύρας καὶ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τούτου, ἦτοι εἰς Φετίογλου, Μπαλικνταμί καὶ Ἐλιᾶς Πασᾶ.

Μόλις κατέφθασαν αἱ Μεραρχίαι, εὐθὺς αἱ διλοχίαι μηχανικοῦ ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κατασκευὴν νέων γεφυρῶν. Τὴν γέφυραν Φετίογλου ἐπεσκεύασεν ἡ ** Μεραρχία. Τὴν εἰς Μπαλικνταμί ἔπηξεν ἐκ νέου ἡ διλοχία τῆς ** Μεραρχίας. Ὅπου τὰ βάθρα διεσώζοντο ἐχρησιμοποιήθησαν ἐκ νέου. Πολλαχοῦ ὁμως ἐχρειάσθη νὰ θεμελιωθοῦν εἰς τὸ βαθὺ καὶ ὀρμητικὸν ρεῦμα νέα βάθρα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ νοτίως τοῦ ποταμοῦ προέλασις τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ ἐξηνάγκασε τὸν ἐχθρὸν ν' ἀποσυρθῆ πρὸς ἀνατολὰς ἐπιτρέπων τὴν ἀνενόχλητον ζεῦξιν τοῦ ποταμοῦ, τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ ἀδιάβατον. Οὐδεμία καθυστέρησις ἐσημειώθη κατὰ τὴν γεφύρωσιν καὶ διάβασιν τοῦ ποταμοῦ. Παρὰ τὸν συνωστισμὸν τόσων μονάδων ἡ διάβασις συνετελέσθη μὲ παραδειγματικὴν τάξιν καὶ συνεπῶς μὲ τὴν πλέον δυνατὴν ταχύτητα. Ἡ διέλευσις τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ καὶ δὴ τῶν μεγάλων φορητῶν αὐτοκινήτων Τύλωρ, Πύρλες καὶ Λαίηλαν πολλάκις ἐκλόνισαν τὰς γεφύρας καὶ πολλάκις ἐκ μικροατυχημάτων τὰς ἔφραξαν. Ἀλλὰ πάντοτε ἡ ἀπόφραξις καὶ ἡ ἐπισκευὴ ἐπετυγχάνετο παραχρῆμα. Τὴν 7ην Αὐγούστου βαρυφορτωμένο Τύλωρ ἔθραυσε τὰς πρώτας δοκοὺς τῆς γεφύρας Μπαλικνταμί καὶ καθηλωθὲν τὴν ἀπέφραξεν. Ἀπειρία μεταγωγικῶν ἀνέμενον κατὰ μακρὰς σειρὰς νὰ διέλθουν. Αἱ στιγμαὶ ἦσαν πολὺτιμοι. Ἀλλὰ δὲν ἐχάθησαν πολλαί. Ὁ λόχος γεφυροποιῶν Στρατιάς ὑπὸ τὸν λοχαγὸν κ. Τσαμπάζην καὶ τοὺς ἀνθυπολοχαγοὺς κ.κ. Καρκούλιαν καὶ Παπαπαναγιώτου διήρχετο μεταβαίνων πρὸς ζεῦξιν τοῦ ποταμοῦ ἀνατολικώτερον, εἰς Ἐλιᾶς Πασᾶ. Θὰ ἀνεπαύετο ὀλίγας ὥρας εἰς Μπαλικνταμί. Χάριν ἀσκήσεως διετάχθη ἡ πῆξις μιᾶς γεφύρας. Ἐπτὰ λέμβοι εἰς τὴν γραμμὴν, ἰσχυρὰ ἀγκυροβόλησις, σύνδεσις, ἐπίστρωσις, τοποθέτησις τῶν προφυλακτῶν καὶ ἰδοὺ νέα γέφυρα ἐτοίμη ἐντὸς τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας. Ἀμέσως, χωρὶς τὴν παραμικρὰν ἀργοπορίαν ἤρχισεν ἡ διάβασις τῶν ἐφοδιοπομπῶν καὶ τῶν πυροβόλων διὰ τῆς λεμβοζεύκτου γεφύρας, μέχρις ὅτου ἐπεσκευάσθη ἡ ξυλολιθίνη μόνιμος τοιαύτη. Αἱ σκηναὶ καὶ εἰκόνες τῆς διαβάσεως τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπὸ τὸ συμφυρόμενον ἀλλὰ μὴ συγχυζόμενον

στρατιωτικὸν πλῆθος εἶνε πολλαὶ καὶ ὠραῖαι. Παρὰ τὰς χλοερὰς ὄχθας καὶ ἐντὸς τῶν ψαθοφύτων λοχμῶν ἀναπαύονται, ὑδρεύονται, καθαρίζονται πλήθη στρατιωτῶν ὄλων τῶν ὄπλων. Ὁ χωροφύλαξ τῆς στρατονομίας παρὰ τὸν ἰππέα, ὁ εὐζωνος παρὰ τὸν γεφυροποιόν, ὁ πυροβολητῆς παρὰ τὸν φαντάρων. Ἄλλος γεμίζει τὸ παγούρι του, ἄλλος πλένει τὸ μαντήλι του, τρίτος ποτίζει τὸ γάϊδαρό του, λάφυρον τῆς διαδρομῆς διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ γυλιοῦ ἕως παρακάτω! Πολλοὶ κολυμβοῦν εἰς τὰ ψυχρὰ ρεύματα τοῦ ποταμοῦ κινουῦντες τὸν φθόνον τῶν μὴ εὐκαιρούντων ἢ μὴ τολμώντων νὰ ἐπιχειρήσουν τὸ ἀνακουφιστικὸ αὐτὸ λουτρόν. Καὶ ἀκούει κανεὶς, τί δὲν ἀκούει!

– Ρὲ Παῦλο, Φάληρο εἶνε, ρέ, ἢ Τζιτζιφιές;

– Πασαλιμάνι, ἀδέρφι! Δὲ βλέπεις τίς βάρκες;

– Βούτα μία καὶ γιὰ μένα, κολέγα!...

Δυστυχῶς, ἡ χαρὰ αὐτῆ τοῦ λουτροῦ μᾶς ἐστοίχισεν ἕως τώρα τὴν θλίψιν τοῦ πνιγμοῦ τριῶν στρατιωτῶν, οἱ ὅποιοι μὴ γνωρίζοντες καλὰ νὰ κολυμβοῦν παρεσύρθησαν καὶ ἐπνίγησαν.

ΣΤΗΝ ΕΡΗΜΟΝ! ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

Πέραν τοῦ Σαγγαρίου! Μετὰ μίαν ἢ δυὸ πτυχὰς τοῦ ἐδάφους αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὴν ἔρημον! Ἀχανεῖς ἐκτάσεις σκεπασμένες ἀπὸ παχύτατον στρώμα οὔτε σκόνης οὔτε ἄμμου, ὕλης λεπτῆς σχεδὸν ὅσον ἡ πρώτη καὶ στυλπνῆς ὡς ἡ δευτέρα. Ἀπόπειρα ἐκ τῶν βαθυτέρων στρωμάτων τῆς γῆς ν' ἀναβιβάσουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὀλίγην χλόην κατεδικάσθη εἰς οἰκτρὰν ἀποτυχίαν. Μερικὰ κατάξερα χορταράκια χωμένα κυριολεκτικῶς στὴ σκόνῃ καλύπτουν κάπου-κάπου τὸ ἔδαφος. Πουθενὰ χλωρίς, πουθενὰ δροσιά, πουθενὰ νερό. Αἱ στρατιωτικαὶ πομπαὶ ὑψώνουν συνεχῆ, ἀδιάλυτα, οὐρανομήκη, πολύτυκνα σύγνεφα σκόνης. Ὁ ἥλιος θαμβώνεται διὰ μέσου αὐτῶν καὶ οἱ ὁδοιπόροι κατατυραννοῦνται. Πνίγεται ἡ ἀναπνοή, ξηραίνεται ὁ λάρυγξ, ἐρεθίζονται τὰ μάτια. Ἀσφυξία πρωτοφανής. Καὶ δρόμοι δὲν ὑπάρχουν! Ἡ πορεία γίνεται διὰ τοῦ φυσικοῦ ἐδάφους. Συχνὰ ἡ κατεύθυνσις χάνεται. Οἱ χάρται εἶνε ἀτελέστατοι. Ὀλόκληροι φάλαγγες βαδίζουν πρὸς τὸ ἄγνωστον ἐπὶ ὥρας, ἕως ὅτου συναντήσουν κάπου ἵχνη προπορευθείσης φάλαγγος ἢ ἐφοδιοπομπῆν ἐπιστρέφουσαν.

- Συνάδελφε, ποῦ πάει ὁ δρόμος;
- Ποιὸς δρόμος, συνάδελφε; Βλέπεις πουθενὰ δρόμο;
- Τὸ Ρένκογλου ποῦ πέφτει;
- Πειὸ πέρα ἀπὸ τὸ Καλντιρίμ.
- Καὶ τὸ Καλντιρίμ;
- Νά, ἴσα μπροστὰ στὴν ἔρημο Σαχάρα!... Ξέρω κ' ἐγὼ ποῦ νὰ δείξω;... Ἔχω ἀπ' τὸ πρωῖ ποὺ περπατῶ!
- Νερὸ θὰ βροῦμε κάλλιο;
- Ἀριστερὰ εἶνε ἕνας μύλος μὲ πέντε μάτια. Ἐκεῖ ἔχει νερό!...

Ἡ τελευταία πληροφορία εἶνε δροσιστικὴ καὶ ἡ πορεία ἐπαναλαμβάνεται μὲ ἀνανεωμένην ὄρεξιν. Ἀραμπάδες, ἔφιπποι, πεζοί, ἐλάται, αὐτοκίνητα κινουῦνται ἐντὸς τοῦ νέφους τῆς ἰδιοσυστάτου σκόνης μὲ τὴν ἀνυπομονησίαν τῆς ἀντικρύσεως τοῦ ωραίου μύλου τῶν πέντε ματιῶν... Ὁ ἥλιος δύει ὡσὰν νὰ χώνεται καὶ αὐτὸς εἰς ἕνα λάκκον σκόνης, τὰ χρώματα τῆς δύσεως μουντζουρώνονται ἀπὸ τὸ ἀπαίσιον νέφος καὶ ἀπέναντι, ἀπὸ κάπου ποὺ πρέπει νὰ εἶνε, φαίνεται, βουνό, προβάλλει ἀριστερὰ ἕνας σκοτεινόφωτος κύκλος σὰν γλῶσσα φωτὸς ἀθλίως καπνισμένου φαναριοῦ. Εἶνε τὸ φεγγάρι, ἡ σκονόπεπλος σελήνη τῆς ἐρήμου! Τὰ αὐτοκίνητα φυσοῦν καὶ ξεφυσοῦν, οἱ ἀραμπάδες τρίζουν, οἱ πεζοὶ ξεθεώνονται καὶ ἡ νυκτοπορεία ἐξακολουθεῖ ὡσὰν πρὸς τὸ ἄγνωστον.

- Βλέπεις ροδιές κάτω, ἐσὺ μπροστὰ, ἢ χαθήκαμε σὰν τὸν Μασούρα ἀπόψε;...

Αἶφνης ἕνας θόρυβος φθάνει ἀπὸ τὰ βάθη τῆς... ἐρήμου.

- Νερό! Νερό! Φθάσαμε στὸ μύλο!

Οὔτε τὸ μάννα τοῦ Ἰεχωβᾶ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Ἰσραὴλ δὲν εἶχε τὴν ἀξίαν τῶν ὀλίγων σταγόνων τοῦ νεροῦ αὐτοῦ. Οἱ ὁδοιπόροι δροσίζονται ἀπὸ τὰ γεμιζόμενα παγούρια καὶ κάθε συνοδεία ἐξακολουθεῖ τὸ δρόμο της ὅσο νὰ φθάσῃ στὸν προορισμὸ της, στὸ Ρένκογλου, στὸ Γκιόκ Μπουνάρ, στὸ Οὐζούκμπασι. Τὰ ἀραιὰ φῶτα τῶν καταυλισμῶν καὶ ἡ γνώριμος τύρβη των ὁδηγεῖ πλέον τοὺς ναυαγούς τῆς ἐρήμου...

Δὲν εἶνε ἡ ἔρημος. Αἱ παρυφαί της, τὰ κράσπεδά της ἀπλώνονται ἕως ἐδῶ ἀραιῶς κατωκημένα. Ἀλλὰ εἰς ὅλον τὸν διελθόντα στρατὸν ἔχει μορφωθῆ ἡ πεποίθησις ὅτι διήλθε διὰ τοῦ κέντρου τῆς ἐρήμου Σαχάρας! Ὅταν ἐπιστρέψουν τὰ γενναῖα μας παλληκάρια, θὰ σᾶς διαβεβαιώσουν

γι' αυτό. Σᾶς παρακαλῶ νὰ τὸ πιστεύσετε χωρὶς νὰ φέρετε ἀντίρρησην. Ἡ διάβασις τῆς ἐρήμου εἶνε ἕνας νέος ἄγνωστος ἄθλος των, διὰ τὸν ὁποῖον καυχῶνται κατὰ βάθος ἰδιαιτέρως. Ἐπιτρέπεται νὰ μὴν τοὺς τὸν ἀναγνωρίσωμεν;

ΑΙ ΠΑΡΑΜΟΝΑΙ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΜΑΧΗΣ

Νοτίως Σαγγαρίου, 9 Αύγουστου. Ἡ προέλασις τῶν μονάδων πρὸς ἀνατολάς, νοτίως τοῦ Σαγγαρίου ἐξακολουθεῖ. Ὁ ἐχθρὸς ἔχει ἤδη ἀντιληφθῆ τὴν σοβαρότητα τῶν ἀπὸ νότου κινήσεών μας. Ἐν τούτοις δὲν τολμᾷ νὰ ἐξέλθῃ τῶν χαρακωμάτων του καὶ νὰ ἐπιτεθῆ πρὶν ἢ συμπληρωθοῦν αἱ κινήσεις μας. Δὲν τολμᾷ νὰ διεκδικήσῃ τὴν πρωτοβουλίαν, ἢ ὅποια παραμένει ὀλόκληρος εἰς τὸ ἐπιτελεῖον μας. Καὶ μὲ προσοχήν, μὲ σύνεσιν, μὲ ἀκριβεῖς ὑπολογισμοὺς τὸ ἐπιτελεῖον μας συνεχίζει τὰς στρατηγικὰς του κινήσεις καὶ προωθεῖ τὰς μονάδας τῆς Στρατιᾶς μέχρι τῶν σημείων ἐκείνων ἀπὸ τὰ ὅποια θὰ καταφέρῃ ἐπὶ τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου τὰ ἀποφασιστικὰ πλήγματα πού θὰ τὸ διανοίξουν καὶ θὰ τὸ διαλύσουν.

Τὸ ἐχθρικὸν ἰππικὸν ἐξακολουθεῖ νὰ παρενοχλῆ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀσθενῶς τὰς ἐμπροσθοφυλακὰς μας. Συνάπτονται μικροαψιμαχίαι, αἱ ὅποιαί μᾶς ἀποφέρουν ἐκάστοτε μερικὸς αἰχμαλώτους. Ὅλοι ὁμολογοῦν τὴν κατάπληξιν των διὰ τὸν ὄγκον τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων αἱ ὅποιαί ἐνεφανίσθησαν αἰφνιδίως ἐκεῖ ὡσὰν νὰ ἀνεπήδησαν ἀπὸ τὴν Ἀλμυρὰν Ἐρημον!

Ἡ ἀντοχὴ τῶν ἀνδρῶν μας ἀποδεικνύεται ἀληθῶς θαυμαστή. Διὰ μίαν φορὰν ἀκόμη πιστοποιεῖται ἡ μαγικὴ ἐπίδρασις τοῦ ὑψηλοῦ ἠθικοῦ ἐπὶ τῆς ὑγείας καὶ τῶν σωματικῶν δυνάμεων τῶν στρατιωτῶν. Νηστικοί, διψασμένοι, διάβροχοι ἀπὸ τὸν ἰδρῶτα, κατασκοπισμένοι βαδίζουν διὰ μέσου τῶν ἀχανῶν ἐρημικῶν ἐκτάσεων χωρὶς γογγυσμόν, χωρὶς βραδυπορίαν! Μὰ εἶνε ἀληθῶς κάτι θαυμαστόν, κάτι μέγα! Τόσαι μυριάδες ἀλκίμων παιδιῶν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀνατολίας μὲ πολεμικὴν χαρὰν, μὲ ἔνθεον ζῆλον, μὲ αὐστηρὰν ἀφοσίωσιν εἰς τὸ ὑπέρτερον καθῆκον! Ὡ πόσον εὐκρινῶς γράφουν τὰ βαθέα ἶχνη των ἐπὶ τῆς ἄμμου τῶν μικρασιατικῶν ἐρήμων τὴν σύντονον συνταγὴν περὶ τοῦ πῶς μεγαλοφυοῦν τὰ ἔθνη καὶ οἱ λαοί!...

Ἐλάχιστοι ἀσθενεῖς, ἐλάχιστοι μὲ πληγὰς τῶν ποδῶν, ἐλάχιστα κρούσματα ἠλιάσεως. Μόνον ἡ ** Μεραρχία, ἡ βαδίζουσα εἰς τὸ ἄκρον δεξιὸν ἐφαπτομένως τῆς Ἀλμυρᾶς Ἐρήμου, εἶχε δέκα κρούσματα ἠλιάσεως ἕως τώρα.

Εὐτυχῶς, οὐδεμία ἡμερησία πορεία διάρρηυσε χωρὶς αἰ πορευόμεναι φάλαγγές μας νὰ συναντήσουν νερό. Εἰς μακρυνὰ μὲν διαστήματα, ἀλλὰ διαυγὲς καὶ δροσερό, ἀνευρέθη παντοῦ νερό, εἴτε εἰς ποταμίσκους, τοὺς ὁποίους δὲν ἐσημείωνεν ὁ χάρτης, εἴτε εἰς πηγὰς.

Ἡ Ἐπιμελητεία καὶ ἡ Ὑπηρεσία Μεταφορῶν κατέβαλον ὑπερανθρώπους προσπαθείας διὰ τὸν ἐπισιτισμὸν τῶν Σωμάτων. Πλὴν αἱ ἀποστάσεις καὶ ἡ ἔλλειψις τῶν ὁδῶν ὑπέβαλον συχνὰ καὶ εἰς τὸ μαρτύριον τῆς πείνης τοὺς γενναίους μας. Αἱ ἀγέλαι τῶν μεραρχιῶν ἔχουν ἀφθονίαν σφαγίων. Ἐλλείπει ὅμως τελείως σχεδὸν ἡ καύσιμος ὕλη καὶ καθίσταται δυσχερὲς στάτη ἡ παρασκευὴ συσσιτίου.

Ὑπὸ τὰς δυσχερείας αὐτάς, ὑπ' αὐτάς τὰς κακουχίας ἡ προέλασις ἐξηκολούθησεν ὁμαλῶς καὶ ἀπὸ χθὲς, ἀπὸ σήμερον ἰδίως, ἡ διάταξις τῶν Σωμάτων προσλαμβάνει τὴν τελειωτικὴν τῆς μορφῆν, λαμβανομένης ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς ἐπαφῆς μετὰ τῶν κυρίων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου.

ΑΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ὁ ἐχθρὸς, ἀργὰ ἀντιληφθεὶς τὸν σοβαρώτατον ἀπὸ νότου κίνδυνον, ἤρχισε νὰ ἐνισχύῃ τὰ πλευρικὰ ὀχυρώματά του κατὰ μῆκος τοῦ παραποτάμου Γκιόκ καὶ νὰ τὰ προεκτείνῃ πρὸς ἀνατολάς. Μὲ τὴν εὐκολίαν ποὺ ἔχει, ὡς κατέχων ἐσωτερικὰς γραμμάς συγκοινωνίας, μεταφέρει πρὸς τὰ κάτω δυνάμεις προαισθανόμενος πλέον ἤδη ποῦ περίπου θέλει κατενεχθῆ τὸ ἰσχυρὸν κτύπημα.

Οἱ ἀεροπόροι μας τοῦ σώματος τῆς ξηρᾶς προσφέρουν καὶ εἰς τὴν περίστασιν αὐτὴν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας ἀγρύπνως παρακολουθοῦντες τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ πληροφοροῦντες διαρκῶς τὸ ἐπιτελεῖον τῆς Στρατιᾶς. Μνημονεύω τὸν ὑπολοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ ἀεροπόρον κ. Δ. Παπαναστασίου, ὁ ὁποῖος κατέπεσε πρὸ πέντε ἡμερῶν λόγῳ θυέλλης εἰς Ἐσκή Σελήρ καὶ ἐσώθη ὡς ἐκ θαύματος ὑπὸ τὸ θρυμματισθὲν ἀεροπλάνον του. Παρὰ τὰ ἐλαφρὰ του τραύματα ἐπανάλαβε τὰς πτήσεις

παρέχων καθημερινῶς πολυτίμους πληροφορίες.

Σοβαρωτάτη ὑπῆρξεν ἡ πληροφορία τῶν ἀεροπόρων μας ὅτι ὁ πρὸ τοῦ ἐχθρικοῦ νοτίου μετώπου παραπόταμος τοῦ Σαγγαρίου Γκιόκ, ὁ ὁποῖος ὑπελογίζετο βατός, εἶνε πλατύς, πολύῦδρος καὶ ἀδιάβατος. Πάραυτα ἐλήφθησαν σύντονα μέτρα πρὸς ταχεῖαν ζεῦξιν τοῦ παραποτάμου, συγχρόνως δὲ διετάχθη ἡ ἐπιμήκυνσις πρὸς ἀνατολὰς τῆς ὑπερφαλαγγιστικῆς κινήσεώς μας διὰ νὰ ὑπερκαμφθοῦν οὕτω καὶ αἱ ἐπεκτάσεις τῶν ὀχυρωμάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰ βαθέα ὕδατα τοῦ Γκιόκ.

Ἡ ΜΟΙΡΑΙΑ ΩΡΑ

Τὰ πάντα ἀναμετρῶνται σοβαρῶς, τὰ πάντα ὑπολογίζονται, τὰ πάντα προβλέπονται. Ἡ δευτέρα περίοδος τῆς ἐκστρατείας, ἡ ὁποία κακῶς χαρακτηρίζεται καὶ τώρα ἀκόμη ὡς μακρὸς στρατιωτικὸς περίπατος, ἐνῶ ἀπεδείχθη ἤδη ὡς κολοσσιαία ἐκστρατεία, εὐρίσκεται εἰς τὰς ἀνυπομόνους στιγμὰς τῶν παραμονῶν τῆς μεγάλης συγκρούσεως. Ἡ ἐπικειμένη μάχη προμηνύεται μεγάλης πολεμικῆς καὶ ἱστορικῆς σημασίας. Ἡ Ἑλλάς, εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς στρατιωτικῆς της ἀκμῆς, ἐντείνει τὰς δυνάμεις της διὰ νὰ πατήσῃ τελειωτικῶς ἐπὶ τοῦ στήθους τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἡ ὁποία, μετρῶσα τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς στρατιωτικῆς παρακμῆς της, ἐξέλεξε τὰ ρεῖθρα τοῦ Σαγγαρίου καὶ τῶν παραποτάμων του ὡς τάφον της ἢ ὡς αἱματηρὰν κολυμβήθραν ἀναζωογονήσεώς της!

Ἐκεῖ θέλει διαδραματισθῆ ἀῦριον ἀγρία πολεμικὴ τραγωδία, ἡ ὁποία πιθανὸν ν' ἀποβῆ κοσμοϊστορικὴ. Παίζεται ἡ ἠθικὴ ἡγεμονία τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς. Ὁ Τοῦρκος πιστεύων ὅτι ἀγωνίζεται διὰ νὰ περισώσῃ τὴν φωλεὰν του, ἐντὸς τῆς ὁποίας πλήσσει, ἐξαγριώνεται. Ὁ Ἕλλην πιστεύων ὅτι παλαίει διὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν πολιτισμὸν χωρῶν τὰς ὁποίας αὐτὸς εἶχεν ἐκπολιτίσει ἔκπαλαι καὶ καλεῖται νὰ ἐκπολιτίσῃ αὐθις μετὰ μακρὰν, ζοφερὰν δουλείαν καὶ βαρβαρότητα, πιστεύων ὅτι συνεχίζει τὴν αἰωνίαν ἀποστολὴν τῆς Φυλῆς του ἐξαίρεται εἰς ὑπεράνθρωπα ὕψη ἡρωϊσμοῦ καὶ αὐταπαρνήσεως. Ποῖος θὰ εἶνε ὁ νικητής; Εἰς ποῖον θὰ ἐπιδικασθῆ ἡ ἀμφισβητουμένη ἠθικὴ ἡγεμονία;

Αἱ τύχαι τοῦ πολέμου εἶνε πάντοτε ἄγνωστοι. Ἐν τούτοις ἡ Ἱστορία κατέδειξε σαφῶς τὰς προθέσεις της ὅπως ἐπανορθώσῃ τὸ ἔγκλημά της κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς καὶ τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς ὀλοκλήρου. Καὶ τὴν

θέλησιν τῆς Ἱστορίας ἀνευρίσκομεν σαφῆ ἐντὸς τοῦ ὑψηλοῦ βαθμοῦ τῆς αὐτοπεποιθήσεώς μας.

Θὰ νικήσωμεν, διότι ἀπεφασίσαμεν σοβαρῶς νὰ νικήσωμεν καὶ ἐπιστεύσαμεν βαθέως εἰς τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς νίκης μας!

Η ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΑ ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΣ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ, 13 Αύγουστου. Είχον ἐπιστείλει εἰς προηγουμένην ἀνταπόκρισίν μου τὴν πληροφορίαν ὅτι, κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Στρατιᾶς Μ. Ἀσίας, ἡ μεγάλη μάχη τοῦ Σαγγαρίου θὰ ἤρχιζε μεταξύ τῆς 10ης καὶ τῆς 15ης Αύγουστου. Καί ὄντως τὴν 10ην Αύγουστου τμήματα τῆς Στρατιᾶς ἐπέπιπτον κατὰ τῶν πρώτων ὀχυρωμάτων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔδιδον τό σύνθημα τῆς ἐνάρξεως τῆς μεγαλειτέρας μάχης πού ἔδωσεν ἕως τώρα ἡ νεωτέρα Ἑλλάς. Ἦσαν οἱ εὐζωνοὶ τοῦ συντάγματος τῆς Βασιλίσσης Σοφίας, οἱ ὅποιοι δι' ἐφόδων μεστῶν ἠρωϊσμοῦ ἐκυρίευσαν τὰ νοτίως τοῦ παραποτάμου Κατραντζῆ ὀχυρωμένα ὑψώματα Κιράζ Ὀγλοῦ. Ἐκτοτε ἡ μάχη μαίνεται ἐπὶ τοῦ ἐκτεταμένου μετώπου, σφοδρά προχθές, λυσιπώδης χθές, σφοδρολυσιπώδης σήμερον. Οἱ δαιμονιώδεις γδοῦποι τῶν συνεχῶν ὁμοβροντιῶν ἑκατοντάδων τηλεβόλων δονοῦν ὀλόκληρον, θὰ ἔλεγέ τις, τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς Ἀνατολῆς. Ὑπὸ τὴν μεγαλειώδη συμφωνίαν τῶν ἀδιακόπων αὐτῶν ὁμοβροντιῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἀγωνιώδη συγκίνησιν τῆς ἀναμονῆς τῶν μεγάλων ἀποτελεσμάτων, ἐπιχειρῶ τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ δώσω μίαν εἰκόνα τῆς μέχρι τοῦδε ἐξελιξεως τῶν νέων πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, πρὸς ἐλαχίστην ἱκανοποίησιν τῆς τυραννικῆς δίψης εἰδήσεων ἢ ὅποια θὰ κατέχη ἀσφαλῶς ὅλους ἐν τῇ νοερᾷ παρακολουθήσει τοῦ τόσο μακρὰν παιζομένου πολεμικοῦ δράματος.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΑΣ

Καθὼς ἐγκαίρως εἶχον πληροφορήσει, διὰ τῆς ἐξορμήσεως τῆς 1ης Αύγουστου ἡ Στρατιὰ Μ. Ἀσίας ἐνήργησεν ἀπειλητικὴν ἐπίδειξιν κατὰ τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου καὶ παραλλήλως πρὸς τὸν κάθετον βραχίονα τοῦ ποταμοῦ ὀχυρωμένου μετώπου τοῦ ἐχθροῦ, προωθήσασα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ κέντρου τῆς, δυνάμεως πέντε μεραρχιῶν, ἐνῶ αἱ πτέρυγές τῆς ἐκινουῦντο κυκλωτικῶς, ἡ μὲν ἀριστερά

βορείως τοῦ Πουρσάκ μέ δύναμιν ἐνισχυμένης μεραρχίας, ἡ δέ δεξιά νοτιάως τοῦ κάτω Σαγγαρίου μέ δύναμιν Σώματος Στρατοῦ, ἐνισχυμένου μέ τήν Ταξιαρχίαν Ἴππικοῦ.

Τήν πρωΐαν τῆς 5ης Αὐγούστου, ἐνῶ ὁ ἐχθρός ἀνέμενε τήν προσέγγισιν τῶν πυκνῶν φαλάγγων μας αἵτινες ἐπλημμύρουν τήν περιοχὴν Σιβρῆ Χισάρ, εἰς τήν ἀριστεράν ὄχθην τοῦ Σαγγαρίου, αἱ φάλαγγες αὗται διέρρεον ραγδαίως πρὸς νότον καί διήρχοντο τόν κάτω Σαγγάριον, πλήν τῆς 7ης Μεραρχίας, ἡ ὁποία, προελαύνουσα ἀνατολικῶς τοῦ Σιβρῆ Χισάρ, ἐκάλυπτε τόν κατερχόμενον ὄγκον τῆς Στρατιᾶς συνεχίζουσα ἅμα τήν προσποίησιν ἐπιθέσεως κατά μέτωπον. Τήν ἰδίαν στροφὴν ἔκαμε καί ἡ ἀποτελοῦσα τήν ἀριστεράν πτέρυγα 3η Μεραρχία, ἡ ὁποία ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων ἀνατολικῶς τοῦ Μιχαλίτς ἐστράφη πρὸς νότον, διήλθε τόν Πουρσάκ διὰ τοῦ Σαρίκιοι, ἐβάδισεν ἀνατολικῶς τοῦ Σιβρῆ Χισάρ διὰ Χορτοῦ καί κατῆλθεν εἰς τόν κάτω Σαγγάριον, τόν ὁποῖον διελθοῦσα παρά τό Τσακμάκ, ἔφθασε μετὰ τρεῖς ἐν ὄλω μόλις ἡμέρας εἰς τό Τσακίρ Χάν!

Τοιοιτοτρόπως ὁλόκληρος ἡ Στρατιὰ, πλήν τῆς 7ης Μεραρχίας, εὐρέθη, τήν 8ην Αὐγούστου, συγκεντρωμένη νοτιάως τοῦ Σαγγαρίου καί βαδίζουσα χωρὶς ἀνάπαυλαν πρὸς ἀνατολάς. Συντελέσθη δέ ἡ τεραστία αὕτη κίνησις τοσοῦτου ὄγκου δυνάμεων μετὰ τοιαύτης ταχύτητος καί μυστικότητος, ὥστε ὁ παρακολουθῶν τὰς ἐπιχειρήσεις γνωστός στρατιωτικός κριτικός συνταγματάρχης κ. Φέυλερ δέν ἀντελήφθη καθόλου τήν ἔκτασίν της.

– Θά ἔχετε τώρα δύο ἢ τρεῖς Μεραρχίας νοτιάως τοῦ ποταμοῦ, ἔλεγεν εἰς τόν ἐπιτελάρχην κ. Πάλλην, ὅταν τό Στρατηγεῖον, διαβάν καί αὐτό τόν ποταμόν, ἠκολούθει διὰ τῆς ἐρήμου τὰς φάλαγγας.

– Ἐχομεν τρία Σώματα Στρατοῦ! ἀπήντησεν ὁ κ. Πάλλης.

Καί ἔμενεν ὁ κ. Φέυλερ ἐκπληκτος διὰ τήν εὐχέρειαν μετὰ τῆς ὁποίας εἶχε συντελεσθῆ ὁ τεράστιος οὗτος ἐλιγμός.

ΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Μεταβαλοῦσα τοιοιτοτρόπως μέτωπον ἡ Στρατιὰ ἐβάδισε διὰ τῶν κρασπέδων τῆς ἐρήμου πρὸς ἀνατολάς, ἵνα, κατά τό σχέδιον τῶν ἐπιχειρήσεων, προσβάλη διὰ τοῦ κυρίου ὄγκου ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν

κατά μήκος τῶν παραποτάμων Γκεούκ καί Κατραντζή τὰς ἐχθρικός θέσεις, ἐναντίον τῶν ὁποίων τό ἄκρον δεξιόν ὑπό τόν πρίγκηπα Ἀνδρέαν προωρίσθη νά ἐνεργήσῃ κυκλωτικὴν κίνησιν.

Ὁ ἐχθρός, ἀναμένων ἀρχικῶς κατά μέτωπον τὴν ἐπίθεσιν, εἶχε παρασκευάσει γραμμὴν ἀμύνης ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου Γορδίου μέχρι τοῦ Ἐτρέκιοι μέ μακρὰ προστατευτικά ὀχυρώματα τῶν πλευρῶν του, τόσον ἀπὸ βορρᾶ πρὸς Μπεϊτζᾶς-Ἐσκῆ Πολατλή, ὅσον καί ἀπὸ νότου πρὸς Ἰλιτζά, κατά μήκος τοῦ Γκεούκ ἢ Γκεούς. Ὅταν ἐξεδηλώθη ἡ νοτίως τοῦ Σαγγαρίου ἀπὸ Σεϊντῆ Γαζή προέλασις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὁ ἐχθρός συνέλαβε, φαίνεται, τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐπαναλαμβάνομεν τό αὐτό σχέδιον ἐπιχειρήσεων τό ἐφαρμοσθέν καί κατά τοῦ συγκροτήματος Κιουτάχειας, σοβαρὰν δηλαδὴ κυκλωτικὴν κίνησιν κατά τοῦ ἀριστεροῦ του κέρατος. Καί παρατηρήθη τότε ἐσπευσμένη προέκτασις τῶν νοτίων ὀχυρωμάτων του πρὸς ἀνατολὰς κατά μήκος τῶν παραποτάμων Γκεούκ καί Κατραντζή μέχρι τοῦ χωρίου Ἰντζιολί.

Ἀλλὰ καί ἡ ὅλη μεταβολὴ τοῦ μετώπου μας δέν ἦτο δυνατόν νά μείνῃ μέχρι τέλους μυστικὴ ἀπὸ τόν ἐχθρόν. Διὰ τῶν πυκνῶν περιπόλων τοῦ ἀνησύχου ἵππικοῦ του καί τῶν κατοπτεύσεων τοῦ μοναδικοῦ ἀλλὰ ταχυτάτου ἰταλικοῦ ἀεροπλάνου του, διασχίζοντος 240 χιλιόμετρα τὴν ὥραν, παρατήρησε τὴν ἔκτασιν τῶν πρὸς νότον τοῦ Σαγγαρίου κινήσεων μας. Καί ὁ κωφός καί τραυλός Ἰσμὲτ πασάς, διὰ τόν ὁποῖον οἱ Γάλλοι στρατηγοὶ ἐγνωμάτευσαν ὅτι δύναται νά διοικήσῃ καί εὐρωπαϊκόν στρατόν, ἔσπευσε νά λάβῃ τὰ μέτρα του.

Οἱ ἀεροπόροι μας, τῶν ὁποίων αἱ ὑπηρεσίαι ὁμολογοῦνται γενικῶς ὡς ἐξόχως σπουδαῖαι, ἐφοδιασθέντες καί μέ νέα καινουργῆ ἀεροπλάνα ἀναβιβάσαντα τόν στολίσκον των εἰς 14 ἐν ὄλῳ, συνεχίζοντες τὰς πολυτίμους ἀναγνωρίσεις των ἐπιστοποίησαν μετακινήσεις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἀνατολὰς. Καί μετακινήσεις μάλιστα τόσων μεγάλων δυνάμεων, ὥστε νά φαίνωνται ἐγκαταλειπόμενα τὰ παλαιότερα ὀχυρώματα τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν νεωτέρων ἐπὶ τῆς βορείας ὀχθῆς Γκιόκ-Κατραντζή καί δὴ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ τούτων. Τοιοῦτοτρόπως ἀπετελέσθη μακρὸν ὀχυρωμένον μέτωπον τοῦ ἐχθροῦ, μήκους ἑβδομήκοντα περίπου χιλιομέτρων ἐν ὄλῳ.

ΜΑΧΕΤΑΙ ΠΡΩΤΟΝ ΤΟ 1ον ΕΥΖΩΝΙΚΟΝ ΤΗΣ 1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

Τά στρατεύματά μας συνεχίζοντα ἀκαταπαύστως τὰς μακράς, κοπιώδεις, ἐξαντλητικὰς πορείας των διὰ τῶν περιγραφεισῶν γυμνῶν, ἀνύδρων καὶ ἀμμωδῶν ἐκτάσεων ἀντίκρουζον ἐπὶ τέλος τὴν πρωΐαν τῆς 10ης Αὐγούστου μακρόθεν τὰς κορυφογραμμὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐνεφώλευεν ὁ ἐχθρός.

Ἐπέπρωτο ἡ 1η Μεραρχία πρώτη καὶ διὰ τοῦ 1ου Συντάγματος Εὐζώνων τῆς Βασιλίσσης Σοφίας ν' ἀνοίξη τό πρῶτον πῦρ τῆς μεγάλης συγκρούσεως ὑπὸ τὰς ἀκολουθούς συνθήκας:

Νοτίως τῶν παραποτάμων, ὁ ἐχθρός κατεῖχε προκεχωρημένας θέσεις μόνον ἐπὶ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κιράζ Ὀγλοῦ, τὰ ὁποῖα ἐδέσποζον τῶν πρὸς τὴν ἀριστεράν ὄχθην διαβάσεων καὶ εἶχον ὀχυρωθῆ καλῶς διὰ διπλῆς σειρᾶς χαρακωμάτων καὶ περιβολῶν.

Ἡ 1η Μεραρχία, ὀρμηθεῖσα τὴν πρωΐαν τῆς 10ης ἀπὸ Κίρπογλου, ἐβάδισε διὰ Κοκάρ καὶ Χασπίρο πρὸς Κιράζ Ὀγλοῦ ἀψιμαχοῦσα πρὸς τὰς ἐπίππους ὀπισθοφυλακὰς τοῦ ἐχθροῦ.

Τὴν 2αν περίπτου ἀπογευματινὴν ὥραν, τό 1ον Σύνταγμα Εὐζώνων ἤρχιζε τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Κιράζ Ὀγλοῦ, τὰ ὁποῖα ὁ ἐχθρός ὑπερήσπιζε δι' ἰσχυρῶν δυνάμεων καλῶς προστατευομένων ὑπὸ διπλῶν χαρακωμάτων ἐκτεινομένων ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ὀφρῦος 250 μέτρα κάτῳ τῆς κορυφογραμμῆς. Ἐπτὰ τηλεβόλα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τρία βαρέα, καὶ πολλὰ πολυβόλα τοποθετημένα εἰς τὰς καταλληλοτέρας θέσεις ἤνοιξαν σφοδρὸν πῦρ κατὰ τῶν εὐζώνων. Οἱ πολεμισταὶ μας ἦσαν κατάκοποι ἐκ τῆς πορείας καὶ τῆς δίψης. Οὐδαμοῦ εἶχον συναντήσει νερό. Μόνον μερικούς βούρκους, ἐντός τῶν ὁποίων ἐκυλίωντο βουβάλια. Πολλοὶ εἶχον ἐπιχειρήσει νὰ σβήσουν τὴν δίψαν των ἐκ τοῦ ὕδαρου ἐκείνου βρωμεροῦ πολτοῦ τῶν βούρκων! Καὶ ὁμως παρ' ὅλας τὰς κακουχίας των ἐξώρμησαν τὴν μεταμεσημβρινὴν ἐκείνην ὥραν μέ ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν, μέ ἀκάθεκτον μένος κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων θεραπεύοντες ὅλην των τὴν δίψαν εἰς τὰς φλόγας τῆς μάχης!

Διαρκούσης τῆς ἐπιθέσεως βαρυτάτη συννεφιά ἐκάλυψε τὸν οὐρανόν καὶ μία εὐεργετικὴ ἀχλύς, παρομοία πρὸς τὰς ριπτομένας ὑπὸ φίλων θεοτήτων κατὰ τοὺς ὀμηρικούς ἀγῶνας, ἀπέκρουσε τὰς κινήσεις τῶν εὐζώνων ἀπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἐχθροῦ. Τοιοῦτοτρόπως, προσήγγι-

σαν οὔτοι εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν ὀχυρῶν ὑψωμάτων χωρὶς ἀπωλείας. Τὴν 4ην ἀπογευματινὴν καὶ βραδύτερον τὴν 5.30' πάλιν, ραγδαία βροχή μετὰ σφοδρᾶς χαλάζης κατέπεσεν. Οἱ εὐζωνοὶ πρηνεῖς περιελούντο εὐχαρίστως ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ ἔγλυφαν μὲ τὰς ξηρὰς γλώσσας των τὰς σταγόνας τῆς ἀπὸ τὴν χλόην ἢ κατεβρόχθιζον κόκκους χαλάζης, ὡς ἄλλο μάννα, διὰ νὰ δροσιθοῦν. Δροσισμένοι λοιπὸν ἀλλὰ καὶ μουσκευμένοι ἕως τὸ κόκκαλο ἐξηκολούθησαν τὴν ἐπίθεσιν περισφίγγοντες τὸ ὀχυρὸν Κιρᾶζ Ὀγλοῦ, ἐνῶ ὁ ἐχθρὸς, διαλυθείσης τῆς ἀχλύος, τοὺς περιέλουε μὲ νέαν βροχὴν καὶ νέαν χάλαζαν πυρὸς καὶ σιδήρου. Ὁ Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας κ. Φράγκου καὶ ὁ Διοικητὴς τοῦ Συντάγματος κ. Σαχίνης, ὄρθιοι μαζὺ μὲ τοὺς ἀκροβολιστὰς, ἐνθαρρύνουν καὶ ἐξωθοῦν τοὺς ἄνδρας. Αἱ σάλπιγγες ἤχοῦν τὰς ἀγαπητὰς στροφὰς τοῦ "Ἄητοῦ". Τὰ μεγάλα κύματα τῶν ἀλκίμων κορμιῶν ὀγκοῦνται καὶ θραύονται μὲ αὐτοθυσίαν ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων.

– Ἀέρα! Ἀέρα!

– Στὴν Ἄγκυρα!

– Στὴν Ἄγκυρα νὰ τὴν βουλιάξωμε!

Ἀκόμη μία κραυγὴ καὶ ἰδοὺ οἱ εὐζωνοὶ κατὰ συμπαγεῖς μάζας, μὲ τὰς λόγχας ἐφ' ὄπλου, ἐπάνω εἰς τὰς ἐχθρικὰς θέσεις: Εἶχε νυκτώσει πλέον. Ὁ ἐχθρὸς ἔφευγεν. Αἱ σάλπιγγες ἤχουν τὰ ἐπινίκια, πάντοτε μὲ τὸν "Ἄετό".

Ἦτο 8η περίπου ἑσπερινή. Οἱ κατάκοποι καὶ διάβροχοι καὶ καθημαγμένοι εὐζωνοὶ διετάχθησαν νὰ κατασκευάσουν ταχύσκαπτα ἐπὶ τῆς κορυφῆς. Τὰ σκαπανικὰ ἐργαλεῖα καὶ ἐπὶ τὸ ἔργον. Τὴν ὥραν ἐκείνην ἐρρίφθη λευκὴ φωτοβολίς, συνθηματικὴ. Ὑπὸ τὴν ἀνταύγειαν τῆς παρετηρήθησαν εἰς τὴν ὀπισθεν τῆς κορυφογραμμῆς χαράδραν οἱ Τούρκοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἤδη ἐξορμήσει ἀγεληδὸν πρὸς ἀντεπίθεσιν. Πολλαὶ ὀμάδες δὲν ἀπείχον παρὰ 10-15 μέτρα. Εἰς τὸ θέαμα αὐτὸ οἱ εὐζωνοὶ ἀνεκάγχασαν καὶ πυροβολοῦντες ὄρθιοι μὲ πυρὰ ὀμαδὸν καὶ ζητωκραυγάζοντες καὶ ψάλλοντες τὸν "Ἄητόν" ἀπεδεκάτισαν τὰς ἀγέλας τῶν Τούρκων καὶ τὰς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν. Προελάσαντες εἰς τὴν χαράδραν ἐμέτρησαν ἐκεῖ μόνον 80 πτώματα ἐχθρικά. Τόσον στοιχίζει μία ἀπόπειρα ἀντεπιθέσεως κατὰ τῶν εὐζώνων! Ἀργότερον ὁ πείσμων ἐχθρὸς ἐπεχείρησε καὶ δευτέραν ἀντεπίθεσιν. Ἀπεκρούσθη καὶ αὕτη ἀπὸ ἀποστάσεως 50 βημάτων.

Καί ὅλην τήν νύκτα ἐξηκολούθησαν μικροί τοπικοί ἀγῶνες ἀναγκάσαντες τούς ἄνδρας νά παραμείνουν ὅλοι ἄυπνοι, μέ τό ὄπλον ἀνά χειρας!

Ἀριστερώτερον, τό 4ον Πεζικόν Σύνταγμα τῆς ἰδίας Μεραρχίας ἀπώθησε μικρά τμήματα τοῦ ἐχθροῦ καί ἔφθασεν εἰς τό ὕψος τοῦ Κιράζ Ὀγλοῦ.

Οἱ συλληφθέντες αἰχμάλωτοι ἔδωσαν τήν πληροφορίαν ὅτι ἀνήκουν εἰς ἀνεπάφους Μεραρχίας τοῦ Καυκάσου πρώτην φοράν μαχομένας πρός Ἑλληνας. Ἐπέπρωτο νά λάβουν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πικροτάτην πείραν τῆς εὐζωνικῆς λόγχης!

Αἱ ἀπώλειαι τῆς Μεραρχίας εἰς τήν μάχην αὐτήν ὑπῆρξαν 250 περίπου ὄπλιται νεκροί καί τραυματῖαι. Εἷς ἀξιωματικός νεκρός, ὁ ἀνθυπολοχαγός Ν. Πράσκος καί 8 ἀξιωματικοί τραυματῖαι οἱ κ.κ. ταγματάρχης Ἀθ. Στράγκος μέ κάταγμα τῆς δεξιᾶς χειρός, λοχαγοί Νικολάου καί Χάμψας, ὑπολοχαγοί Ψαραδέλης καί Παπανικολάου καί ἀνθυπασπισταί Γ. Γιαννακᾶς, Μάκκας καί Λεβεντογιάννης.

Ἡ ζεύξι τοῦ Σαγγαρίου.

ΑΙ ΜΑΧΑΙ ΤΗΣ 11ης ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

Τήν 11ην Αύγουστου ή ελληνική επίθεσις έξεδηλοῦτο όρμητική και άποφασιστική από διαφόρων σημείων. Η τρίτη Μεραρχία έξορμήσασα από Τούρκ Ταχαζιρ και περικάμφασα τήν καμπήν του Σαγγαρίου έβάδισε διά Γκιόκ Μπαϊρ προς τον ποταμόν Γκιόκ, τον όποϊον έξευξε και διέβη υπό τά πυρά του έχθρου εις τό σημείον όπου ή κοίτη του σχηματίζει μικρόν Π.

Προηγούντο και εις τον τομέα αυτόν - ποιόί άλλοι; - οί θρυλικοί μας εύζωνοι, οί εύζωνοι του Μεσολογγίου, του ήρωϊκού 2/39 Συντάγματος, οί όποϊοι υπό τον συνταγματάρχην κ. Βλ. Καραχρήστον ώρμησαν κατά τής βορείως του Γκιόκ κορυφογραμμής από τών ΝΔ αυτής ύπωρειών, ένω δεξιώτερον έπετίθετο τό 12ον Πεζικόν υπό τον συνταγματάρχην κ. Ν. Σουμπασάκον.

Ο έχθρός ειχε κατοχυρώσει τάς βραχώδεις και άποκρήμνους κορυφάς διά σειράς χαρακωμάτων και περιβολών. Υπερήσπισε τάς θέσεις του ταύτας μέ έξαιρετικόν πείσμα άμφισβητών σπιθαμήν προς σπιθαμήν τό έδαφος. Τά γενναϊα Συντάγματα δι' άλληπαλλήλων έφόδων και καταλλήλων έλιγμών έξετόπιζαν τον έχθρον από άντερείσματος εις άντέρεισμα. Τήν έσπέραν, οί εύζωνοι εύρέθησαν εις τό άριστερόν προ όχυρών συρματοπλεγμάτων, τά όποϊα ήτο αδύνατον να διαβοῦν νύκτα και άνευ καταστροφής των υπό του πυροβολικου. Διενυκτέρευσαν έγγύτατα εις τάς έχθρικές θέσεις. Ο έχθρός δέν παρέλειψε να έπιχειρήση σφοδρότατην νυκτερινήν επίθεσιν μετ' άγρίων άλαλαγμών και σπατάλης χειροβομβίδων. Η επίθεσις αύτη άπεκρούσθη άμέσως.

Αί άπώλειαι τής Τρίτης Μεραρχίας ύπήρξαν μικραί. Αξιωματικούς τραυματίας ειχε τούς κ.κ. Τσιγάντην, λοχαγόν και ύπολοχαγούς Γ. Γκότσην και Μ. Γκόλιαν.

ΒΙΑΙΑ ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

Βορειώτερον, ή κατέχουσα τήν περιοχήν Σιβρη Χισάρ 7η Μεραρχία, ένισχυμένη δι' ενός Συντάγματος, κατήλθε προς τον Σαγγάριον και έξευξεν αυτόν παρά τήν σιδηροδρομικήν γέφυραν Μπεηλίκ Κιοπροῦ υπό τό σφοδρόν πυρ του έχθρου, του όποϊου τά πυροβολεία έδέσποζον τής γεφύρας καλώς τοποθετημένα επί τών νοτίως του Γορδίου όχυρωμάτων. Τό

πυροβολικόν τῆς Μεραρχίας ἀπό τῆς δυτικῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κατεκεραύνωσε τό ἐχθρικόν πυροβολικόν καί ἐπί τέλους ἐγκατεστάθη ὄχυρόν προγεφύρωμα ἐπί τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης.

Ἡ Μεραρχία διαβᾶσα ἀκολούθως τόν ποταμόν ὑπό τήν προστασίαν τῶν πρώτων τμημάτων της προήλασε πρὸς ἀνατολάς μέ κατεύθυνσιν πρὸς τό Πολατλή.

Ὁ ἐχθρός, ἐκτιμήσας τόν κίνδυνον τόν ὁποῖον ἐπικρεμᾶ ἀπό βορρᾶ ἢ τολμηρά Μεραρχία, ἔρριψε τήν νύκτα ἰσχυροτάτας δυνάμεις ἐναντίον της. Πλήν ὄλαι αἱ νυκτεριναί του ἐπιθέσεις ἀπεκρούσθησαν ἐρρωμένως.

ΑΙ ΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Ἀλλά περισσότερον ἀπό τὰς σημαντικὰς ἐπιτυχίας τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου μαχομένων Μεραρχιῶν μας συνεκίνησαν ὄλους αἱ παρατηρηθεῖσαι κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ πρὸς ἀνατολάς.

Ἦτο ἤδη γνωστόν ὅτι εἶχεν ἐσχάτως ἐνισχύσει τό νότιον αὐτοῦ μέτωπον κατά μῆκος τῶν παραποτάμων Γκεούκ καί Κατραντζῆ καί δὴ τό ἄκρον ἀριστερόν τῆς γραμμῆς ταύτης. Πρωῖναι ὁμως ἀναγνωρίσεις τῆς 11ης Αὐγούστου παρουσίαζαν τὰς κινήσεις ταύτας πολύ σοβαρωτέρας. Ὁ ἐχθρός εἶχεν ἀποσύρει πρὸς τό ἀριστερόν του ὄλας τὰς ἐφεδρείας του προχωρήσας πολύ πέραν τῆς παρατάξεως τοῦ ἀντικρυνοῦ του δεξιοῦ μας. Ὑπελογίζετο ὅτι ἡ δύναμις τήν ὁποῖαν συνεκέντρωνεν ἐκεῖ θά ἐπλησίαζε τὰς 30 χιλιάδας ἀνδρῶν. Τό γεγονός ἦτο σοβαρόν. Καί ἐπεδέχετο δύο ἐξηγήσεις ὡς πρὸς τὰς προθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἀπεφάσισεν οὗτος ν' ἀποχωρήσῃ, χωρὶς νά ἐμπλακῆ εἰς μεγάλην μάχην, πρὸς Καισάρειαν ἢ Ἰκόνιον ἢ ἐπιχειρεῖ ἐλιγμόν κατά τοῦ δεξιοῦ μας.

Ἀπητεῖτο μεγάλη ἀφέλεια διὰ νά ἐμπέσωμεν εἰς μίαν τοιαύτην παγίδα, ὡς αὐτή τήν ὁποῖαν ἠθέλησεν ἴσως νά μᾶς στήσῃ ὁ ἐχθρός ἀποσύρων πρὸς τὰ ΝΑ μεγάλας δυνάμεις καί ἀναμένων νά ἐλιχθῆ τό δεξιόν μας πρὸς τὰ ΒΔ διὰ νά τό κτυπήσῃ ἔπειτα ἐκ τῶν ὀπισθεν καί νά τό ἀποκόψῃ!...

Ὅπως δὴποτε ὁμως ἡ αὐτό διενόηθη ὁ Ἰσμέτ ἢ νά ἀποχωρήσῃ ἠθέλησεν ἢ τίς οἶδε τί ἄλλο ἐνδεχόμενον προσεπάθησε νά προλάβῃ. Τό γεγονός εἶνε ὅτι ὁ μέγας του αὐτός ἐλιγμός πρὸς ἀνατολάς ὑπῆρξε τελείως μάταιος. Τοσούτω μᾶλλον μάταιος ὅσω ἠναγκάσθη νά μεταφέ-

ρη ἐκ νέου πρὸς βορρᾶν καὶ δυσμᾶς μέγα μέρος τῶν συγκεντρωθεισῶν ἀπέναντι τοῦ δεξιοῦ μας ἰσχυροτάτων δυνάμεων. Ἦναγκάσθη δηλαδή νά δεχθῆ τὴν μάχην ἐκεῖ ὅπου ἠθέλησε νά τὴν προσφέρει ἡ πρωτοβουλία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου.

Παρά τοῦτο, πρέπει νά ὁμολογηθῆ ὅτι ἀνέπτυξε καὶ ἀναπτύσσει ὁ ἐχθρὸς θαυμαστὴν ταχύτητα καὶ ἀντοχὴν περὶ τὸ ἐλίσσεσθαι.

Γέφυρα Σαγγαρίου.

ΟΙ ΣΦΟΔΡΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ 12^{ης} ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ.

Τὸν ὄρθρον τῆς 12ης Αύγουστου ἐσήμαναν πυκνοὶ κανονιοβολισμοὶ συγκλονίσαντες τὸν μαργαριταρώδη οὐρανὸν τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ ἐχθρὸς προσπαθεῖ πάση θυσίᾳ νά ἐκδιώξῃ ἀπὸ τῶν διαφόρων θέσεων τοῦ τὸν βαρὺν πόδα τὸν ὁποῖον ἔχουν ἐπιθέσει τὰ τμήματά μας. Ἐξ ἀντιθέτου, τὰ ἡμέτερα τμήματα καταβάλλουν ἀπεγνωσμένας προσπάθειας νά προεκτείνουν τὴν κατοχὴν τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου, διὰ νά

καταστήσουν εύχερῆ τήν ἐν συνεργασία μετά τῶν ἀπό νότου τμημάτων ὀλοσχερῆ ἀνατροπήν καί κατασύντριψιν τοῦ ἐχθροῦ.

Λυσσωδῶς ἐπιχειρεῖ ὁ ἐχθρός ν' ἀνατρέψη καί ρίψη ἀνάσκελα ἐπὶ τοῦ Σαγγαρίου τήν διαβᾶσαν αὐτόν ἀπέναντι τοῦ Πολατλή 7ην Μεραρχίαν. Αἱ ἐπιθέσεις του ἀποκρούονται καί ἡ Μεραρχία προχωρεῖ βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς πρὸς ἀνατολάς.

Ἡ 3η Μεραρχία, νοτιώτερον, συνεχίζει λίαν πρωῖ τούς ἀγῶνας της κατά τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Γιλδίζ Ντάγ κορυφογραμμῶν. Τά ἐχθρικά συρματοπλέγματα βάφονται μέ θερμόν εὐζωνικόν αἷμα. Ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ σφοδρά. Ἡ ὄχυρά κορυφογραμμὴ δαμάζεται εὐκόλως.

Ἐπὶ ἄλλης γραμμῆς, ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, προελαύνουν αἱ Μεραρχίαι Χη, Πα καί Ιη κατά σειράν ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς. Διαβαίνουν τούς ποταμούς Γκεούκ καί Κατραντζῆ, ἀλλοῦ διά γεφυρῶν καί ἀλλοῦ διά πόρων, καί ἐπιπίπτουν ἀμέσως ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων τῆς δεξιᾶς των ὄχθης. Ἰσχυρότατα ἐχθρικά χαρακώματα ἀναμένουν καί ἐδῶ τούς γενναίους μας. Τό βαρὺ πυροβολικόν μας τά ἀνασκάπτει. Τό ἐχθρικόν ἀμύνεται λυσσωδῶς. Ἐπιθέσεις καί ἀντεπιθέσεις διαδέχονται ἀλλήλας. Λύσσα ἀντιτάσσεται εἰς τήν ὀρμήν καί εἰς τήν ἀνδρείαν μανία:

Τά τμήματά μας πληρώνουν ἀκριβὰ κάθε βῆμα των. Ἀλλά τό βῆμα αὐτό κερδίζεται ὀριστικῶς. Ἡ προχώρησις γίνεται δυσκόλως καί βραδέως, ἀλλά γίνεται ἀσφαλῶς. Αἱ κινήσεις ἐναρμονίζονται ἀνά πᾶσαν στιγμὴν. Εἰς τό τάδε ὕψος, ἢ τάδε Μεραρχία, εἰς τό δεῖνα, ἢ δεῖνα, εἰς ἐκεῖνο ἢ ἄλλη. Δέν πρέπει καμμία νά προηγηθῆ, διότι δέν ἐπιτρέπεται καμμία νά ὑπολειφθῆ. Εἰς τὰς φλόγας τῆς μάχης μία ἄλυσις σφυρηλατεῖται σιγά-σιγά, μία ἄλυσις σιδηρᾶ πλέκεται καί πιέζει – ἰδού – βαρύτερα τὰς κυρίας ἐχθρικής γραμμᾶς, αἱ ὁποῖαι, ἀποτελοῦσαι εὐρείαν περιβάλλουσαν, κλονίζονται δεινῶς καί κατά τὰ δύο αὐτῶν ἄκρα.

Μεγάλαι ἐφεδρεῖαι, εἶνε ἀληθές, κινοῦνται ὀπισθεν τῶν ἐχθρικῶν θέσεων, ἀλλά δέν ἀναμένουν μικρότεραι ὀπισθεν τῶν ἰδικῶν μας. Ἐκλεκταὶ Μεραρχίαι καί διακεκριμένα Συντάγματα μας δέν ἔχουν ἀκόμη ἐμπλακῆ καί ἀνυπομονοῦν καί ἀσχάλλουν ὡσάν νά φοβοῦνται μήπως δέν περισσεύσουν δάφναι καί διά τὰ ψέλια τῶν ἰδικῶν των ὄπλων!

Ὀλόκληρον ἄλλως τε τό δεξιόν μας ἀδρανεῖ ἀκόμη, ὡσάν νά παρασκευάζη μυστικῶς κάτι τί μεγάλο καί ὡσάν ν' ἀναμετρᾶ καλῶς τὰς δυ-

νάμεις τοῦ ἀντικρυνοῦ του ἐχθρικοῦ ἀριστεροῦ, τό ὅποιον δέν μερμηρίζει ὀλιγώτερα!

*Πυροβολικό XIIIης Μεραρχίας βάλλον κατά τῶν ὑψωμάτων
Κανλή Γκιόλ, 11 Αύγουστου 1921.*

ΜΑΧΕΤΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΔΕΞΙΟΝ

Ἐν τούτοις δέν παρήλθεν ἄμαχος ἡ 12η διά τό δεξιόν μας. Ἡ XIII Μεραρχία του, προκληθεῖσα ὑπό ἐχθρικής ἐπιθέσεως, ἔδωσε μάχην σφοδράν, ἡ ὅποια ἀπέφερε πολλά τακτικά ὀφέλη, ἐκτός τῶν βαρειῶν ἀπωλειῶν τοῦ ἐχθροῦ. Καί εἶχεν ἡ XIII Μεραρχία εἰς τήν μάχην τῆς 12ης Αύγουστου τάς ἐξῆς ἀπωλείας: Ὅπλιται νεκροί καί τραυματῖαι περίπου τριακόσιοι. Ἀξιωματικοί: Νεκρός: Λοχαγός Τρουπῆς Δημ. Τραυματῖαι: Ἐπίαιτρος (Ἀρχίατρος Στρατηγείου XIIIης Μεραρχίας) Χρ. Χριστόπουλος, Ταγματάρχης Παπαδόπουλος Τηλέμαχος, Λοχαγοί: Μπίνας Δημ., Παπαδάκης Ἄνδρ. Ὑπολοχαγοί: Κυριακόπουλος Θ., Μπαῖρακτάρης Ἀπ. Ἀνθυπολοχαγοί: Μαρεντάκης Γεώργιος, Κονταδάκης Κωνστ., Καλούδης Παναγ., Ἀνθυπασπισταί: Σταματίου Εὐάγ. καί Κουρούνης Βασίλειος.

Η ΔΕΚΑΤΗ ΤΡΙΤΗ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΑΝΑΤΕΛΛΕΙ ΥΠΟ ΗΦΑΙΣΤΕΙΩΔΕΙΣ ΕΚΡΗΞΕΙΣ

Ἡ νύξ παρέρχεται ἐν ἀγρία ἀγρυπνία. Παντοῦ τοπικοί ἀγῶνες, παντοῦ αἰφνιδιασμοί. Καί ἀνατέλλει ἡ 13ῃ Αὐγούστου ὑπὸ ἡφαιστειώδεις ἐκρηξεις πυρπολούσας τὴν χαραυγὴν τὸν ὀρίζοντα, συνδονούσας ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν γῆν καὶ τὸ στερέωμα. Μαίνεται ἡ μάχη ἀγριωτάτη, λυσσασδεστάτη παντοῦ. Αἱ ἀπὸ νότου Μεραρχίαι συγκλίνουν πρὸς Σαπάντζα. Ἡ ἀπὸ βορρᾶ ἐπικρεμᾶ βαρεῖαν τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀπὸ Πολατλῆ. Προσεγγίζει ἡ ὥρα τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ ἐλιγμοῦ τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μας. Τὰ ἀεροπλάνα μας παρακολουθοῦν ἀπὸ ὑψηλά τὰς φάσεις τῶν μαχῶν καὶ προσεγγίζοντα μέ θωπευτικὰς κλίσεις πρὸς τὴν ὄασιν, ὅπου ἐδρεύει ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου τὸ Στρατηγεῖον, ἀφήνουν τὰ δελτία τῶν ἀναγνωρίσεων των. Τὸ ἔν πλέον εὐχάριστον τοῦ ἄλλου. Εἶνε ἀληθές ὅτι καὶ ἂν ὑπῆρχε κάτι δυσάρεστον δέν θά τὸ ἐμανθάναμεν εὐκόλως. Ἀλλὰ ὁ Ἀρχιστράτηγος, ὁ Διάδοχος, τὸ Ἐπιτελεῖον ὀλόκληρον ἐργάζονται καὶ ἀναμένουν εἰς τὸ ὑπαιθρον, ὑπὸ τὴν σκιάν εἰρηρικῆς ἰτέας. Προφανῶς ἡ ἀγωνία των ὑποχωρεῖ διαρκῶς εἰς τὴν ἀνακούφισιν ἐκ τῆς προοιούσης ἐπαληθεύσεως τῶν προσδοκιῶν των.

ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Ὅλην τὴν ἀπαισίαν ἀγριότητα τοῦ διεξαγομένου ὑστάτου ἀποφασιστικοῦ ἀγῶνος ἀποδεικνύει ἡ ἀπεγνωσμένη ἐπίθεσις πού ἐνηργήθη χθές διὰ τολμηρῶν ἐπιδρομῶν πολυαρίθμων ἐχθρικῶν ὀμάδων κατὰ τῆς μακροτάτης ἀληθῶς καὶ διὰ μέσου ἀχανῶν ἐκτάσεων διερχομένης γραμμῆς τῶν συγκοινωνιῶν μας. Ἀποφασίζω νά γράψω τὰς λεπτομερείας αὐτάς μέ τὴν πεποίθησιν ὅτι θά ἀναγνωσθοῦν, ὅταν πλέον ἡ μεγάλη νίκη θά ἔχη ἐπιστέψει ὀριστικῶς τὰ ἑλληνικά ὄπλα καὶ αἱ θλιβεραὶ αὐταὶ λεπτομέρειαι θά ἐξαίρουν ἔτι μᾶλλον τὸ νέον κατόρθωμα.

Πράγματι, ἀγρίας ἐπιθέσεις καὶ τελεσφόρους δυστυχῶς ὑπέστησαν χθές αἱ μετόπισθεν ὑπηρεσίαι μας. Ἀριθμῶ μερικά κρούσματα.

Ὅμας ἰππέων συνέλαβεν ὑγειονομικόν αὐτοκίνητον ἀποκοπέν τῆς λοιπῆς συνοδείας ἔνεκα βλάβης. Ὁ σωφέρ, τραπεῖς εἰς φυγὴν, ἐσώθη. Ἀπὸ τούς μεταφερομένους πέντε τραυματίας εἰς ἐφονεύθη καὶ τέσσαρες ἀπήχθησαν ἐπὶ τῶν ἵππων! Εἰς ἐκ τῶν τελευταίων ἐσώθη ὡς ἐξῆς:

Ὁ Τουῦρκος ἵππεύς (ἔφερε στρατιωτικὴν στολήν) τὸν ἐτοποθέτησεν ἐπὶ τῆς σέλλας καὶ ἵππευσεν ὁ ἴδιος ἐπὶ τῶν νώτων τοῦ ἵππου. Ὁ τραυματίας προσεποιεῖτο τὸν ψυχορραγοῦντα. Ὁ ἵππεύς ἠρώτησε προπορευόμενον ἀξιωματικὸν τί νὰ τὸν κάμη. Ἔλαβε διαταγὴν νὰ τὸν πετάξῃ καὶ νὰ τὸν φονεύσῃ. Τὸν ἐπέταξεν. Ἐπυροβόλησε κατεπάνω του. Τὸν ἐτραυμάτισεν ἐκ νέου. Ἀλλὰ ὁ τραυματίας ἐπέζησε καὶ ἀνακαλυφθεὶς μετεφέρθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἐτερον αὐτοκίνητον φορτηγὸν προσβληθὲν συνετριβή, ἀλλὰ χωρὶς νὰ πάθουν αἱ μηχαναί. Οἱ σωφὲρ ἠχμαλωτίσθησαν.

Τρεῖς στρατιῶται τοῦ λόχου τηλεγραφετῶν, συλληφθέντες ἐνῶ συνέδεον τηλεγραφικὴν γραμμὴν ἀνατολικῶς τοῦ Οὐζούνμπεη, κατεκρεοιμήθησαν φρικωδῶς.

Συνοδεία καμήλων, προσβληθεῖσα καθ' ὁδόν, διεσκορπίσθη καὶ συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν ἀτάκτων ἀρκεταὶ κάμηλοι.

Εἰς τὰς βάσεις ὅμως καὶ τὰ μεγάλα κέντρα δὲν ἐτόλμησαν νὰ πλησιάσουν οἱ ἐπιδρομεῖς. Ἐλήφθησαν ἀμέσως δραστηριώτερα μέτρα πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν μεταφορῶν καὶ καταδίωξιν τῶν ἐμφανισθέντων ἀτάκτων.

Τοποθέτησι βλήματος γιὰ βολή. XIII Μεραρχία, 15 Αύγουστου 1921.

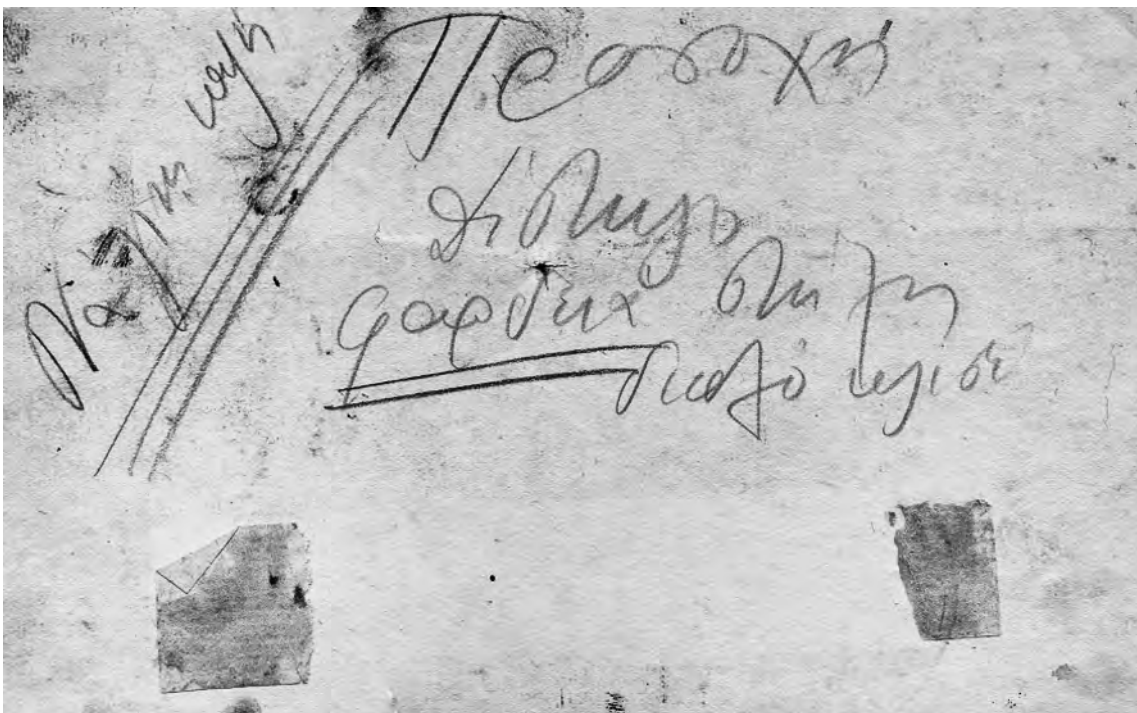
ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΚΑΙ Η ΠΙΣΤΙΣ

Υπό τοιαύτας συνθήκας ή μάχη έξακολουθει σήμεραν άγριωτάτη. Οί εύκρινως άκουόμενοι κανονιοβολισμοί νομίζω πώς μετρούν τας λέξεις αυτάς πού χαράσσω. Αλλά καμμία λέξις μου δέν θά ήτο ίκανή νά έκφράση τό μεγαλειόν τών ιστορικων αυτών στιγμών αί όποΐαι βλέπουν τας δυνάμεις τής πατρίδος ύποβαλλομένης εις τήν έσχάτην δοκιμασίαν. Η μάχη αυτή πού διεξάγεται τόσας έκατοντάδας χιλιομέτρων μακράν του πολυπαθοϋς λίκνου τής αναγεννήσεως τής Φυλής, τής αιωνίας Μητροπόλεως, έκτυλίσσεται μπροστά μας κρισιμωτάτη. Έπιτιθέμεθα τόσον μακράν από τας βάσεις μας όλας και δέν υπερέχομεν του άμυνομένου παρά κατά τό έν τέταρτον τών δυνάμεών του περιπου. Τά πολύτιμα πυρομαχικά μας σπαταλώνται, διά νά δαμάσουν τήν πρώτην λύσσαν του έχθρου και ή κρίσις του άγώνος απέχει τουλάχιστον 24 ώρας άκόμη. Τό πολυτιμότατον αίμα μας χύνεται άφθόνως και άπέραντον έχθρικών έδαφος μās περιβάλλει και πολλαί ώραι άμφιρροπίας ύπολείπονται, ένω άρκει και μία μόνον ώρα!... Παρασύρομαι εις τας σκέψεις αυτάς, ώσάν εις βάσανον, ώσάν εις έλεγχον. Και άνευρίσκω ισχυράν, άκλόνητον, άσάλευτον τήν πίστιν! Αυτή άπαντα εις τούς δούπους τών τηλεβόλων μας, πού μυκώνται ώσάν και ν' άγωνιουν... Υπεράνω τής φιλοπατρίας, υπεράνω τής άνδρείας, έχομεν νά επιδειξωμεν πίστιν. Αυτή μās σώζει. Αυτή θά μās σώση.

Θά εινε ώραιον, μεθαύριον, έορτή τής Θεοτόκου, στα στρατόπεδά μας έδω πέρα και στα σπίτια μας αυτου κάτω, κατά τον πανηγυρισμόν τής νέας μεγάλης νίκης, αντί άλλου επινικίου, νά ψάλλεται παντου, αλλά νά ψάλλεται μέ αίσθημα, μέ πάθος, μέ πίστιν, καθώς εκείνους τούς καιρούς, ό ύμνος: "Τή Υπερμάχω Στρατηγώ τά νικητήρια!...".

Φωτογραφία του Γ. Αθανασιάδη από τό μέτωπο
μέ τόν άρχιστράτηγο Παπούλα.

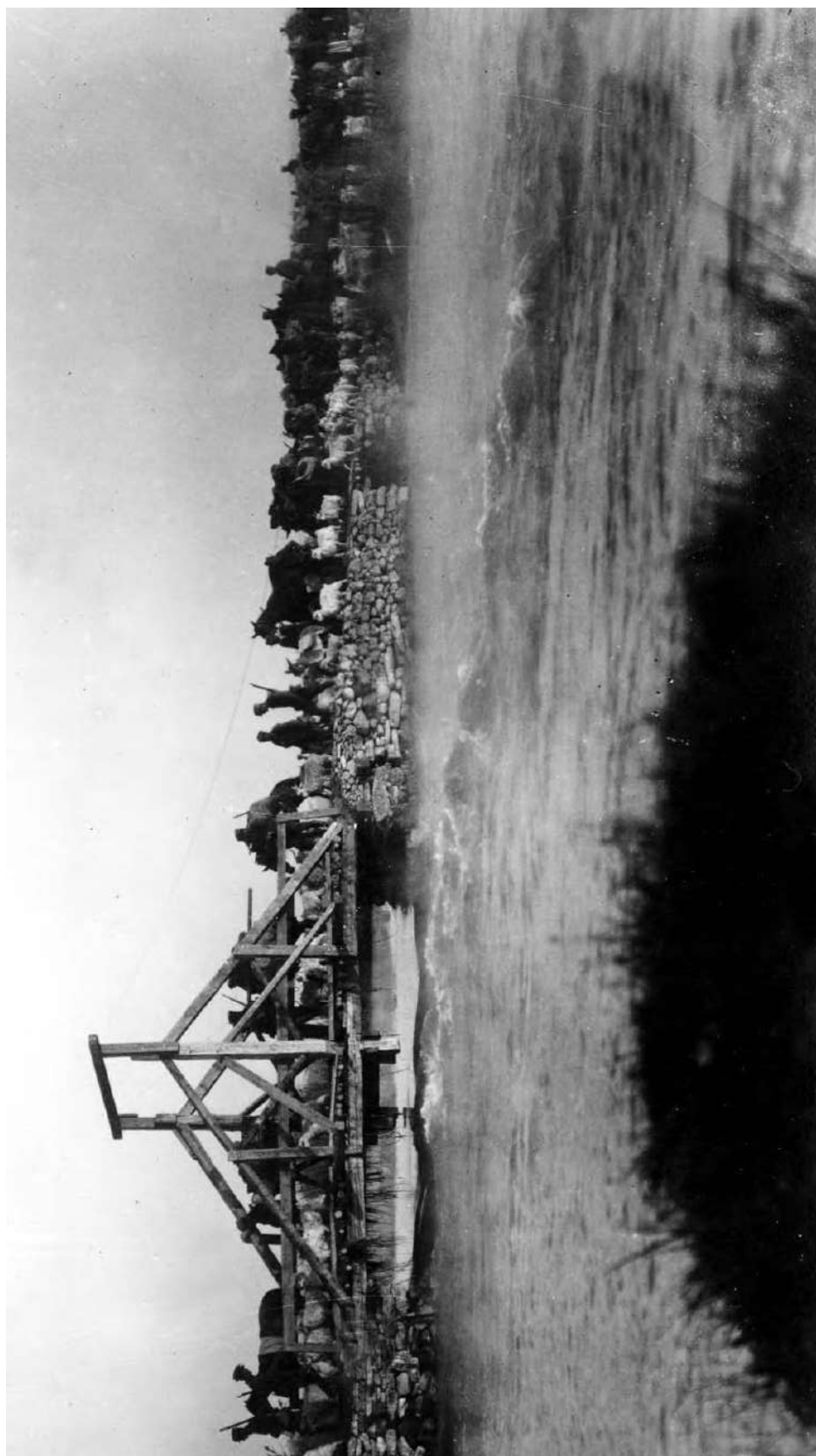
Οδηγίες προς τόν έκδότη τής "Πολιτείας"
στό πίσω μέρος τής φωτογραφίας.

Γέφυρα Φετιόγλου.

Αυτοκίνητα διερχόμενα τήν λεμβόζευκτο γέφυρα Καβουντζή.

Διάβασι του Σαγγαρίου, 7 Αύγουστου 1921.

ΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΧΩΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

ΟΥΖΟΥΝΜΠΕΗ, 17 Αύγουστου. Τό Γενικόν Στρατηγείον τῆς Στρατιᾶς Μ. Ἀσίας ἦτο ἔτοιμον λίαν πρωῖ ν' ἀναχωρήσῃ, ὅπως ἐγκατασταθῇ βορειότερον.

Τήν 6ην πρωϊνήν ἐξεδηλώθη ἀπό νότου καί νοτιοανατολικῶς ἐπίθεσις ἐχθρικῶν δυνάμεων ὑπολογισθεισῶν εἰς δύο λόχους πεζικοῦ, δύο ἴλας καί δύο πυροβόλα. Τά φυλάκιά μας ἔβαλον ἀμέσως κατά τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ παρρευρισκόμενοι πρός προστασίαν τῶν μεταφορῶν καί τῶν νοσοκομείων τρεῖς λόχοι μας, ἀναπτυχθέντες, ὑπερήσπισαν γενναίως τάς θέσεις. Αἱ ἐχθρικά ὀβίδες ἐπιπτον ἐντός τοῦ χωρίου. Ὁ Διάδοχος καί ὁ Στρατηγός κ. Παπούλας μεθ' ὄλου τοῦ Ἐπιτελείου ἦσαν ὑπό τά πυρά πυροβολικοῦ καί πεζικοῦ. Ψύχραιμοι, ἐπιβλητικοί διηύθυναν αὐτοπροσώπως τήν μάχην, τῆς ὁποίας τάς γραμμάς διώκει ὁ ἀντισυνταγματάρχης κ. Λέφας.

Τήν 7.30' ἡ μάχη ἐκόπασε μέχρι τῆς 9ης. Ἡ Στρατιά ἀνεχώρησε. Τήν μεσημβρίαν, ἐξεδηλώθη νέα ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ. Ἀπεκρούσθη καί αὕτη μετ' ἀπωλειῶν.

Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλειαι ἀνῆλθον εἰς 2 ἀξιωματικούς καί 40 ὀπλίτας. Ἴσχυρά δύναμις μας καταφθάσασα ἐξεκαθάρισε τό ἔδαφος.

Ο ΑΓΩΝ ΓΕΝΙΚΕΥΕΤΑΙ. Η ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΑΣ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, 17 Αύγουστου. Μετά τάς σφοδροτάτας τοπικάς μάχας τῶν προηγουμένων ἡμερῶν, σήμερον ἡ μάχη ἦτο γενική, ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου, ἐπί μήκους 70 χιλιομέτρων. Ἀπό χθές ἐκινήθη κυκλωτικῶς καί τό δεξιόν μας.

Ὁ ἀγών προσέλαβε μορφήν ἀγρίαν εἰς τό κέντρον, ὅπου ἐπετέθησαν πέντε ἐχθρικά μεραρχίαί μέ τόν σκοπόν νά διανοίξουν ρῆγμα, ἀλλά συνέβη τό ἀντίθετον. Τό ἐχθρικόν μέτωπον διεσπάσθη καί τό κέντρον μας προήλασεν εἰς Σαπάντζα.

Ἴσχυράν ἀντίστασιν μέ ἀντεπιθέσεις διαρκέσασας ἀπό τῆς 11ης νυκτερινῆς μέχρι τῆς 6ης πρωϊνῆς συνήντησεν ἡ βορείως πρός Πολατλή

δρῶσα Μεραρχία μας. Απέκρουσεν ὅλας τὰς ἐπιθέσεις καί εὐρίσκεται 6 χιλιόμετρα ἔξωθεν αὐτοῦ.

Τό ** Σῶμα Στρατοῦ ἀντιμετώπισε τρεῖς ἐχθρικές Μεραρχίας, τὰς ὁποίας ἀπώθησεν εὐκόλως πρὸς βορρᾶν.

Σκληρότατον ἀγῶνα εἶχεν ἡ ** σιδηρᾶ Μεραρχία, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἐπετέθησαν τέσσαρες ἐχθρικοί τοιαῦται, ἀπὸ ἀνατολῶν καί βορρᾶ. Ἀντέστη ἡρώϊκῶς καί βοηθηθεῖσα ὑπὸ τῆς ** Μεραρχίας ἀπέκρουσε τὸν ἐχθρὸν συλλαβοῦσα καί αἰχμαλώτους.

Ἡ ὅλη μάχη ὑπῆρξεν ἀγριωτάτη.

Ο ΚΕΜΑΛ ΔΙΗΥΘΥΝΕΝ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ

ΜΕΤΩΠΟΝ, 17 Αύγουστου. Ἡ μάχη Σαγγαρίου προσέλαβε τρομεράς διαστάσεις. Ἡ ὀχύρωσις τοῦ ἐχθροῦ καί ἡ ἀντίστασις του ὑπερέβησαν πᾶσαν πρόβλεψιν. Ἐπίσης αἱ ἀντιταχθεῖσαι δυνάμεις φαίνεται ὅτι ἀνήρχοντο εἰς 80-90 χιλιάδες. Ὁ Κεμάλ διηύθυνε αὐτοπροσώπως τὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὁ ἐχθρὸς ἐπενόησε μύρια τεχνάσματα, ὅπως ἀποκρύψη τὰς δυνάμεις του καί τὰ ὀχυρωματικά του ἔργα. Διαρκούσης τῆς μάχης προέβη εἰς

Χειρουργεῖο 16ου Συντάγματος στό Ἀλήκιοϊ.

άλληπαλλήλους μετακινήσεις δυνάμεων.

Ἡ μάχη προσέλαβεν ὀριστικήν φάσιν καί πλήρη ἔντασιν ἀπό τῆς πρωΐας τῆς 13ης Αὐγούστου, ἐπιτεθέντος τότε καί τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μας. Οὕτως ἐγενικεύθη τό πῦρ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου ΝΑ τοῦ Γορδίου μέχρις ἀνατολικῶς τοῦ Ἴντζιολί.

Ἄδυνατῶ νά περιγράψω μέ τάς ὀλίγας λέξεις τοῦ τηλεγραφήματος τήν ἀγριότητα τῆς μάχης ἀμφοτέρωθεν. Αἱ ἐπιθέσεις καί αἱ ἀντεπιθέσεις διεδέχοντο ἀλλήλας ἡμέρας καί νυκτός. Αἱ μονομαχίαι τοῦ πυροβολικοῦ ἐτράνταζον τό ἔδαφος καί τήν ἀτμόσφαιραν. Ἡ ὑπεροχή τοῦ ἡμετέρου ὑπῆρξεν ἀδιαφιλονίκητος παρά τά ἔδαφικά πλεονεκτήματα τοῦ ἐχθροῦ. Διέθετεν ὁ ἐχθρός πλεῖστα σχετικῶς τηλεβόλα καί ἀφθονίαν πυρομαχικῶν.

ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΑΡΧΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΓΡΑΜΜΗΝ

Οἱ ἀγῶνες διά τῆς λόγχης ὑπῆρξαν ἐπικοί. Ἡρωϊσμοί ἀφάνταστοι. Στρατηγοί καί Μέραρχοι ἐμάχοντο εἰς τήν πρώτην γραμμήν. Εἰς ἅπαντας τούς τομεῖς ἐσημειοῦτο σταθερά προέλασις τῶν μεραρχιῶν μας. Τά ἀπότομα ὑψώματα τά δεσπόζοντα εὐρέων πεδίων βολῆς κατελαμβάνοντο διά βαρειῶν θυσιῶν καί διετηροῦντο διά βαρυτέρων ὑπό τάς λυσσῶ-

Κατασκήνωσι ἐπιτελείου Γ' Σώματος Στρατοῦ στό Πολάτ Χισάρ.

δεις άντεπιθέσεις τών Τούρκων. Μνημονεύω τήν άντεπίθεσιν κατά τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μας παραταθεῖσαν ἀπό τῆς 11ης νυκτερινῆς μέχρι τῆς 6ης πρωῖνῆς καί ἀποκρουσθεῖσαν νικηφόρως.

ΑΠΕΓΝΩΣΜΕΝΗ ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Πανταχοῦ ὁ ἐχθρός ἐπιδεικνύει ἀπεγνωσμένην ἀποφασιστικότητα μαχόμενος ἐκ τοῦ συστάδην. Τό ἐχθρικόν μέτωπον διασπᾶται τό πρῶτον ὑπό τών Μεραρχιῶν τοῦ κέντρου μας παρά τό χωρίον Σαπάντζα τήν πρωῖαν τῆς 14ης. Εἰς τό ἀνοιχθέν ρῆγμα ὁ ἐχθρός ἔρριψε μετά σπατάλης τάς ἐφεδρείας του, ὅπως τό ἐπαναφράξη πάση θυσία. Παρά τήν λύσσαν τοῦ ἐχθροῦ τό Σαπάντζα κατελήφθη ὀριστικῶς καί ἡ προέλασις συνεχίσθη πρὸς τά ὑψώματα τοῦ Σαγουντζαλί. Τό ἄκρον δεξιόν προήλασε ραγδαίως ἀνατρέπον τήν μανιώδη ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ. Βεβαιοῦται ὅτι τήν 14ην παρευρίσκετο εἰς τόν τομέα τοῦ δεξιοῦ μας ὁ Κεμάλ διοικῶν αὐτοπροσώπως τάς τρεῖς Μεραρχίας τοῦ τομέως ἐκείνου. Διέταξε γενικήν άντεπίθεσιν στοιχίσασαν βαρυτάτας ἀπωλείας.

800 ΕΦΟΝΕΥΘΗΣΑΝ ΥΠΟ ΤΑΣ ΔΙΑΤΑΓΑΣ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛ

Ἡ Μεραρχία μας ἐμέτρησεν εἰς τόν τομέα της, ἐπί τοῦ πεδίου τῆς

*Πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Κιζίλ Κογιουνλου,
XIIη Μεραρχία, 21 Αύγουστου 1921.*

ἀποκρουσθείσης ἐπιθέσεως, ὀκτακόσια ἐχθρικά πτώματα. Ἐπί συλληφθέντος ὑπολοχαγοῦ, ὑπασπιστοῦ Μεραρχίας, ἀνευρέθη διαταγή τοῦ Κεμάλ ἐξορκίζουσα τοὺς στρατιώτας ν' ἀντιτάξουν ἐσχάτην ἄμυναν ὑπὲρ τῆς Πατρίδος διατρεχούσης τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ἡ διαταγή καταλήγει μὲ τὴν ἀπειλήν ὅτι κατὰ παντός ὑποχωροῦντος τμήματος θά βάλλωσιν ὀπισθεν τοποθετημένα πολυβόλα.

Ο ΕΧΘΡΟΣ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΜΕΧΡΙΣ ΕΞΟΝΤΩΣΕΩΣ

Ἡ μάχη συνεχίζεται ἀδιαπτῶτως τοῦ ἐχθροῦ ἀγωνιζομένου μέχρις ἐξοντώσεως. Ἐλπίζεται δέ ὅτι ἡ ἐπιμονή του θά καταλήξη εἰς πλήρη ὄλεθρον, ἀποκοπτομένων πολλῶν δυνάμεών του.

ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΜΑΣ

Ὁ ἐχθρός, χρησιμοποιοῦν πᾶν μέσον, ἐπεχείρησεν ν' ἀποκόψῃ τὴν γραμμὴν τῶν συγκοινωνιῶν μας, νοτίως του Σαγγαρίου. Προσέβαλε δι' ἐπίπτων τμημάτων πλείστας ἐφοδιοπομπάς ἀποκρουσθεῖς παντοῦ μὲ ἐλαχίστας ζημίας μας.

ΕΧΘΡΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΓΕΝ. ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΥ

Ἐπὶ τέλους, τὴν πρωΐαν τῆς 14ης Αύγουστου, διὰ δυνάμεως μιᾶς μεραρχίας ἵππικοῦ,* πεζικοῦ μετὰ δύο πολυβόλων καὶ δύο τηλεβόλων διελθούσης διὰ μέσου τῆς Ἐρήμου προσέβαλε τὸ Οὐζούνμπεη, ἔδραν τότε τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου τῆς Στρατιᾶς. Συνήφθη πολύωρος μάχη. Ὁ Διάδοχος, ὁ κ. Παπούλας καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον διηύθυναν τὴν μάχην ὑπὸ τὰ ἐχθρικά πυρὰ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ. Ἡ ψυχραιμία καὶ ἡ ἀταραξία τοῦ Διαδόχου ὑπῆρξεν ὑπέροχος. Ὁ ἐχθρός ἀπεκρούσθη μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν. Αἱ ἡμέτεραι ἦσαν τραυματίαι 2 ἀξιωματικοὶ καὶ 4 ὀπλίται. Μετὰ τὸ πέρας τῆς μάχης, ὁ Διάδοχος, ὁ κ. Παπούλας καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον ἐπροχώρησαν, παρακολουθοῦντες τὴν προέλασιν τῆς Στρατιᾶς. Εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης παρέμειναν μετὰ τῶν τραυματιῶν, ἐπιδείξασαι εὐψυχίαν καὶ αὐταπάρησιν, αἱ νοσοκόμοι κυρία Τρικούπη καὶ αἱ δεσποινίδες Δηληγεώργη, Γαζῆ καὶ Ἀντωνοπούλου.

* Σ.τ.Ε. Ἔτσι ἀναγράφεται στὸ κείμενο τῆς ἐφημερίδας, ἀλλὰ καλύτερα νὰ ἐξοβελισθῇ ἡ λέξις «ἵππικοῦ».

*Μάχη πρό τῶν ὑψωμάτων Μοντανανίν Τσελίκ.
ΧΙΙη Μεραρχία, 15 Αύγουστου 1921.*

ΚΑΙ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΩΝ

Ἐχθρικόν ἀεροπλάνον ἔρριψε βόμβας κατά τῶν Στρατηγείων τῆς ΧΙης καί ΙΙης Μεραρχίας μας. Μεταξύ τῶν τραυματιῶν εἶνε καί οἱ δημοσιογράφοι κ.κ. Φαλτάιτς καί Κτεναβέας πληγωθέντες ἑλαφρῶς. Τά ἀεροπλάνα μας κατεδίωξαν ἀμέσως τά ἐχθρικά, σωθέντα διά ταχυτάτης φυγῆς. Λόγω τῶν μεγάλων ἀποστάσεων καί τῶν ἐπικινδύνων διαβάσεων ἢ ὑπηρεσία μεταφορῶν συναντᾶ μέγιστας δυσχερείας. Τό γεγονός ὅτι ἀντεπεξῆλθεν ἀποτελεῖ μέγιστον κατόρθωμα μή ὑπολειπόμενον τῶν κατορθωμάτων τῆς λόγχης καί τοῦ πυροβόλου.

Ὀλίγον πρό τῆς ἐπιθέσεως τουρκικῆς τινος μεραρχίας κατά τῶν συγκοινωνιῶν μας, εἶχον διέλθη 150 μεγάλα φορτηγά αὐτοκίνητα πλήρη πυρομαχικῶν ἐπειγόντως χρησίμων εἰς τό μέτωπον. Ἡ ἐπιτυχία τῆς ταχείας ἀναχορηγίας παρακολουθεῖται μεθ' ὅσου ἐνδιαφέροντος καί ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐπιθέσεως.

ΑΙ ΚΑΚΟΥΧΙΑΙ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Αἱ κακουχίαι τοῦ Διαδόχου εἶνε ἀνεκδιήγητοι. Πολλάκις καθυστεροῦν

αί άποσκευαί του καί στερεΐται τῶν πάντων. Ἔχει διανυκτερεύσει άνευ κλίνης καί κλινοσκεπασμάτων ύπό γυμνήν σκηνήν. Τρώγει ξηράν κουραμάναν καί κονσέρβαν στερούμενος ύδατος. Ὅταν τῷ εΐπον:

«Ἡ έκστρατεία μας εΐνε λίαν κοπιώδης, Ὑψηλότατε, ύποφέρετε καί σεΐς δεινάς κακουχίας».

Μοῦ άπήντησε γελαστός.

«Δέν ύποφέρω καθόλου. Μέ εύχαριστεΐ πολύ ή ζωή τοῦ στρατοπέδου, τῆς έκστρατείας, παρ' όλας τάς στερήσεις.

Ἄρκει νά πηγαΐνει καλά τό κανόνι μας καί ή λόγχη τῶν παλληκαριῶν μας».

ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΕΧΘΡΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ

Τήν 15ην Αύγουστου, τό άριστερόν τοῦ κέντρου μας ενήργησε σφοδράς έπιθέσεις κατά τῶν νέων όχυρῶν συγκροτημάτων τῆς δευτέρας γραμμῆς τοῦ έχθροῦ. Κατελήφθησαν πέντε σειραΐ χαρακωμάτων μετά πυκνῶν συρματοπλεγμάτων. Ἡ ** Μεραρχία μας ενήργησεν εκεί έπιτυχῆ νυκτερινήν έπίθεσιν καταλαβοῦσα νέα ύψώματα.

Ἡ όχύρωσις τοῦ έχθροῦ άποκαλύπτεται διαρκῶς ισχυροτέρα. Ἡ Μεραρχία συνέλαβε πολλούς αΐχμαλώτους. Ἐκυρίευσε μίαν σημαΐαν.

Τήν νύκτα τῆς Κυριακῆς πρός τήν Δευτέραν, ό έχθρός ενήργησε σφοδροτάτην έπίθεσιν κατά τῶν νέων θέσεων τῆς ** Μεραρχίας μας.

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟΝ ΥΠΟ ΤΑΣ ΕΧΘΡΙΚΑΣ ΟΒΙΔΑΣ

Εΐνε άπερίγραπτος ή άγριότης τοῦ νυκτερινοῦ τούτου άγῶνος. Συνεχέστατον τό πῦρ τοῦ πεζικοῦ καί τῶν πολυβόλων. Αΐ όβΐδες τοῦ βαρέος έχθρικοῦ πυροβολικοῦ βάλλοντος τάς έφεδρείας μας έξερρηγνύοντο εΐς τάς κορυφογραμμάς τάς ύπερκειμένας τῆς χαράδρας, ένθα ήτο τό Γενικόν Στρατηγεΐον τῆς Στρατιᾶς. Ὁ κ. Παπούλας καί ό Διάδοχος διενυκτέρευσαν εΐς τό τηλέφωνον παρακολουθοῦντες τάς φάσεις τοῦ άγῶνος, δίδοντες διαταγάς. Τήν πρωΐαν τῆς 16ης, τό κέντρον καί τό άριστερόν μας άνέλαβε νέαν γενικήν έπίθεσιν στεφθεισαν ύπό θαυμαστῆς έπιτυχίας. Διά τῆς όρμητικοτάτης ταύτης έπιθέσεως ή μέν ** Μεραρχία κατέλαβε τό Ἰντζελάρ Ν.Δ. τοῦ Πολατλή καί καταδιώκει πρός Ν.Α. τόν έχθρόν, ή δέ ** Μεραρχία νοτιώτερον καταδιώκει αὐτόν πρός άνατολάς. Ἡ ** Με-

ραρχία παρ' ὄλην τήν νυκτερινήν μάχην ἐνήργησε θαυμασίαν ἔφοδον καί προχωρεῖ καταδιώκουσα κατά πόδας τόν ἐχθρόν. Ἡ κατάληψις δύο κωνοειδῶν κορυφῶν ΒΑ τῆς Σαπάντζας ἔκρινε τήν τύχην ὀλοκλήρου τοῦ συγκροτήματος τῶν ἐχθρικῶν ὀχυρώσεων. Ἦτο πλέον ἀδύνατον νά κρατηθῆ ὁ ἐχθρός, μολονότι εἶχε κατασκάψει πανταχοῦ τό ἔδαφος κατασκευάζων συνεχῆ ὀρύγματα ἀνά πᾶν βῆμα.

«ΑΞΙΩ Ν' ΑΝΑΛΑΒΕΤΕ ΑΜΕΣΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙΘΕΣΙΝ»

Τήν στιγμὴν ταύτην, πρῶϊαν τῆς Δευτέρας, οἱ δοῦποι τῶν κανονιοβολισμῶν ἀπομακρύνονται διαρκῶς πρὸς ΒΑ ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς Διοικήσεως τῆς Στρατιᾶς. Ἡ καταδιώξις συνεχίζεται ἀγρίως. Ἄπαντες εἰς τό Ἐπιτελεῖον περιχαρεῖς καθοδηγοῦν τηλεφωνικῶς τὰς προελανούσας φάλαγγας. Τὰς τελευταίας κρισίμους ὥρας ὁ κ. Παπούλας ἀγνώριστος, αὐστηρός, ὀλιγόλογος, σύνοφρος. Ἐκάλει εἰς τό τηλέφωνον αὐτοπροσώπως τούς διοικητάς τῶν Σωμάτων. Ἠκούσθη διατάσσων:

«Ἄξιῶ ν' ἀναλάβητε ἀμέσως τήν ἐπίθεσιν, ὅπως λήξῃ ὁ ἀγὼν ἐντὸς τῆς ἡμέρας».

ΕΠΙ ΓΥΜΝΗΣ ΚΟΥΒΕΡΤΑΣ

Ὁ Σταθμός τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου εἶνε ἐγκατεστημένος ἐντὸς χαράδρας ἐρήμου, ἐγγύτατα τῆς γραμμῆς τῆς μάχης. Ὁ Διάδοχος καί ὁ κ. Παπούλας ἐντὸς γυμνῶν σκηνῶν ἄνευ κλινῶν κάθηνται ἐπὶ στρωμένης κουβέρτας πρὸ τῶν χαρτῶν τοῦ πεδίου μάχης.

Ὁ κ. Ε. Στρατηγός, ὁ ἐπιτελάρχης κ. Πάλλης, ὁ ὑπαρχηγός τῶν Ἐπιτελῶν κ. Σαρρηγιάννης ὀκλαδόν πρὸ ὑπαιθρίου τηλεφώνου ὑπὸ τόν καυστικόν ἥλιον παραλαμβάνουν ἀναφορὰς καί δίδουν διαταγὰς ἐξακολουθητικῶς.

ΑΤΕΛΕΙΩΤΟΣ ΣΕΙΡΑ ΕΧΘΡΙΚΩΝ ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΩΝ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ 17 Αύγουστου. Τήν 15ην καί 16ην, ὁ ἀγὼν συνεχίσθη σκληρῶς. Ὁ ἐχθρός ἐξεβλήθη τῶν πρώτων ὀχυρωμάτων του, ἀλλ' ἀνά πᾶν δεύτερον ἢ τρίτον χιλιόμετρον τὰ στρατεύματά μας συνήντων καί χαρακώματα. Τό ἔδαφος, ἀποτελούμενον ἀπὸ ἄλλεπαλλήλους τραπεζοειδεῖς καί κωνοειδεῖς λόφους ἔχοντας πρὸ αὐτῶν ἐκτεταμένον πε-

Πρό των ύψωμάτων Καλέ Γκρότο. ΧΙη Μεραρχία, 19 Αύγουστου 1921.

δίων βολής, ἐβοήθει τρομερά τόν ἐχθρόν. Οἱ ἐχθρικοί λόφοι εἶχον ἕκαστος σειράς χαρακωμάτων ἐπί τῆς στρατιωτικῆς λεγομένης ὄφρους. Ἀλλά τά ὄχυράματα ταῦτα κατεείχοντο μόνον διά πολυβόλων τοποθετημένων εἰς ἄριστα ἐκλελεγμένα πολυβολεῖα καί ὑπό ἐλαχίστους πολυβολητάς.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Τοιοιτοτρόπως τό πυροβολικόν μας, βάλλον κατά τῶν ὄχυρωμάτων τούτων, τά ἀνέσκαπτε χωρίς νά φθείρη τὰς δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ. Ὅταν ὑπό τό πῦρ τῶν πολυβόλων ἐκυρίευσον οἱ πολεμισταί μας τά χαρακώματα τῆς στρατιωτικῆς ὄφρους, αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ, ἐλλοχεύουσαι ὀπισθεν τῆς κορυφογραμμῆς, ἐξώρμων ἀμέσως εἰς λυσιώδη ἀντεπίθεσιν κατά τῶν καταπεπονημένων ἀνδρῶν μας. Τό σχέδιον τοῦτο ἐφήρμοσε συστηματικῶς ὁ ἐχθρός πανταχοῦ τοῦ νέου μετώπου ἐκμεταλλεύόμενος οὕτω θαυμασίως τήν ιδιόρρυθμον φυσικήν σύστασιν τοῦ ἐδάφους. Ἐπίσης συστηματικῶς ἀποφεύγει νά βάλλῃ ἐπί τῶν ἐπιτιθεμένων φαλάγγων μας προτιμῶν ὡς ἐπί τό πλεῖστον νά κανονιοβολῇ διά τῶν βαρέων τηλεβόλων του τὰς θέσεις τῶν ἐφεδρειῶν μας.

ΚΑΙ ΟΜΩΣ Η ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Παρά τας προβαλλομένας ὁμως τοσαύτας καί τοιαύτας δυσχερείας, ἡ προέλασις μας συνεχίζεται αὐστηρά πανταχοῦ. Ἡ ἄκρα ἀριστερά μας πτέρυξ ὑπερέβη ἤδη τό ὕψος τοῦ Πολατλή. Τό ἀριστερό τοῦ κέντρου μας ὑπερπηδᾷ τό Τσάλ Ντάγ, ἐνῶ τό δεξιόν του ἀναρριχᾶται εἰς τό Ἄρντιζ Ντάγ. Τέλος, τό ἄκρον δεξιόν προελαύνει μέ καλῶς ὑπολογισμένον ἄξονα κινήσεων, αἱ ὁποῖαι θ' ἀποδώσουν μεγάλα, ὡς ἐλπίζεται, ἀποτελέσματα κατά τήν ὀριστικήν ἀνατροπήν τοῦ ἐχθροῦ ἀπό τοῦ κεντρικοῦ ὄγκου τῶν συγκροτημάτων του.

Οἰαδήποτε ἔξαρσις τῆς διεξαγομένης ἐπί ὀκτώ ἡμέρας γιγαντομαχί-
ας δέν θά φθάσῃ διά νά παραστήσῃ τήν πραγματικότητα. Οἱ ἄνδρες μας ἔχουν ἀγριέψει. Δέν σκέπτονται πλέον οὔτε ἄρτον οὔτε ὕδωρ. Πολεμοῦν ἀγρίως ἡμέρας τε καί νυκτός. Αἱ ἀπώλειαί μας δέν εἶνε βεβαίως μικραί. Ἀλλά τοῦ ἐχθροῦ εἶνε βαρύταται. Ὅλοι αἱ κυριευθεῖσαι κοιλάδες, χαράδραι, λόφοι, ἀποπνέουν βαρεῖαν δυσσομίαν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἐχθρικῶν πτωμάτων. Ἐκ τῶν πολλῶν ἀκαταμετρήτων αἰχμαλώτων οἱ μέν ἀξιωματικοί δέν θέλουν νά ὁμολογήσουν τίποτε οἱ δέ ὀπλῖται βεβαιοῦν ὅτι μάχονται ὑπό τήν βίαν τῶν ἀξιωματικῶν. Αἱ δυνάμεις τοῦ Κεμάλ ἀσφαλῶς φθάνουν τās 80.000 ἀνδρῶν.

Πορεία στήν Ἀλμυρά Ἔρημο.

Χαρακώματα Καλέ Γκρότο.

Νότια άποψις τών ύψωμάτων Καλέ Γκρότο.

Πορεία προς την Άγκυρα.

Έν ώρα μάχης...

Η ΕΠΟΠΟΙΪΑ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, 18 Αύγουστου 1921. Ὁμολογῶ ὅτι διὰ νά εἶμαι ἐν τάξει μέ τήν συνείδησίν μου θά ἔπρεπε νά πετάξω τήν στιγμὴν αὐτὴν τό μολύβι, διὰ νά μὴ ἀσεβήσω πρὸς τό ἱστορικόν μεγαλεῖον τῆς θείας ἐποποιΐας ἢ ὁποῖα διαδραματίζεται ἐπὶ ἑννέα ἡμέρας εἰς τὰ βάθη αὐτά τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τόσον αἰσθάνομαι ὅτι εἶνε ἀνωτέρα τῶν μικρῶν μου δυνάμεων ἢ προσπάθεια τῆς περιγραφῆς τῶν συνεχῶν αὐτῶν αἱματηρῶν μαχῶν, αἱ ὁποῖαι, ὠθοῦσαι τήν πάλιν μέχρι τελείας ἐξοντώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντιπάλων, τείνουν νά δώσουν ὀριστικὴν καὶ αἰωνίαν λύσιν εἰς τὰ μεγάλα ζητήματα τὰ ὁποῖα τὰς προεκάλεσαν.

Ἐν τούτοις, ἀπὸ καθήκον δημοσιογραφικόν θά προσπαθῆσω νά σᾶς μεταδώσω ὅσας πληροφορίας κατορθώσω ἐκ τῆς βροχῆς τῶν πληροφοριῶν ἢ ὁποῖα κατακλύζει καθημερινῶς τό Γενικόν Στρατηγεῖον ἀφθόνως προκαλουμένη ἐκ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων πολεμικῶν γεγονότων.

ΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Μετά τήν κατάχρησιν ἢ ὁποῖα ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου ἐπὶ τῆς βεβαιώσεως ὅτι ὁ τουρκικὸς στρατός δέν θά δυνηθῆ νά ἀντιτάξῃ ἰσχυράν ἄμυναν, εὐλογος θά ἦτο ἡ ἀνησυχία τῆς κοινῆς γνώμης κατόπιν τῆς τοιαύτης παρατάσεως τῆς μεγάλης μάχης καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆν ὁποῖαν προσέλαβεν αὕτη. Ἐτόνισα εἰς προηγουμένας ἀνταποκρίσεις μου ὅτι ἡ μάχη ἥτις ἀνεμένετο θά ἦτο μεγάλη καὶ σκληρά, καὶ λόγῳ τῶν ἀποστάσεων καὶ λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ λόγῳ τῆς ἐπιτυχίας μεθ' ἧς ὁ ἐχθρὸς ἀνασυνέταξε τὰς δυνάμεις του καὶ ἐνίσχυσεν αὐτάς διὰ νέων μονάδων ἐκ Κιλικίας καὶ Καυκάσου. Ὁμολογουμένως ὅμως ἡ ἔκτασις τῆς μάχης ὑπερέβαλε πᾶσαν πρόβλεψιν. Αἱ δυσχέρειαι τὰς ὁποίας συνήντησεν ὁ στρατός μας ὑπῆρξαν κατὰ πολὺ μεγαλείτεροι τῶν ὑπολογισθειῶν.

Ἐν πρώτοις ἀντιμετώπισεν ἐχθρικές δυνάμεις τὰς ὁποίας δέν ἀνεμένομεν. Δέν παρέταξεν ὁ ἐχθρὸς οὔτε 40.000, ὅσας διέσωσε μετά

τήν μάχην τῆς 8ης Ἰουλίου, οὔτε 60.000, ὅσας αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι ἔφεραν ὅτι κατώρθωσε νά συγκεντρώσῃ μέ τήν νέαν στρατολογίαν καί τάς μετακινήσεις. Ἄντί τῶν 16 μεραρχιῶν μέ δύναμιν 2.500 - 3.000 ἀνδρῶν εἰς ἐκάστην, παρέταξε 19 Μεραρχίας μέ δύναμιν ἐκάστης 3-4.000 ἀνδρας. Παρουσίασε μέγαν ἀριθμόν πολυβόλων καί τηλεβόλα πάντως περισσότερα τῶν 100, ἐκ τῶν ὁποίων τά βαρέα ἰδίως διέθεσαν ἀφθονίαν ὀβίδων. Δυνάμεθα δηλαδή νά εἰπώμεν ὅτι ἐπιτιθέμενοι καί ἀμυνόμενοι εὐρέθημεν ἀριθμητικῶς σχεδόν ἰσόπαλοι.

Ἄλλ' εἶχεν ὁ ἐχθρός ὑπέρ αὐτοῦ τήν μεγίστην εὐνοϊκότητα τοῦ ἐδάφους παρέχοντος ὅλα τά ἀπαιτούμενα πλεονεκτήματα διά μακροχρόνιον ἄμυναν. Μή προσπαθήσετε ν' ἀντληφθῆτε ἐκ τοῦ ἐπιτελικοῦ χάρτου τήν σύστασιν τοῦ ἐδάφους μεταξύ Πολατλή - Γιλδίζ - Ἰλιτζᾶ - Μοντανανίν Τσελίκ. Ὁ χάρτης εἶνε ἀτελέστατος. Δέν δίδει καμμίαν εἰκόνα καί τοποθετεῖ ἀνακριβῶς χωρία, ὄρη καί ποταμούς παραλείπων ὀλόκληρα ὄχυρά ὑψώματα καί ἀπατῶν περί τῶν διαστάσεων ἄλλων. Βορείως τοῦ ποταμοῦ Γκεούκ καί μέχρι τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ἀγκύρας, τό ἔδαφος ἀποτελεῖται ἀπό σωρείαν τραπεζοειδῶν καί κωνοειδῶν λόφων ἀποτόμων, τῶν ὁποίων δεσπόζουν τά ὄρη Γιλδίζ, Τσάλ καί Ἄρντιζ. Πρό τῶν λόφων τούτων, ἐκτείνονται ἀναπεπταμένα πεδία βολῆς, κοιλάδες μέ θεριζομένας διαβάσεις, διά τῶν ὁποίων ὤφειλε νά διέλθῃ ὁ στρατός μας. Ὁ ἐχθρός εἶχεν ὄχυρώσει τελείως ὄλον τό πλῆθος τῶν ὑψωμάτων, εἰς τρόπον ὥστε ἀνά 1.500 - 2.000 μέτρα νά ὑπάρχῃ καί νέα γραμμὴ ἀντιστάσεως. Τά χαρακώματά του ἐξετείνοντο κανονικῶς εἰς τάς στρατιωτικὰς ὀφρῦς τῶν λόφων, ὄχυραί περιβολαί ἠγείροντο εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα καί φωλεαί πολυβόλων ἐδέσποζον ὄλων τῶν διαβάσεων. Πολλαί γραμμαί συρματοπλεγμάτων περιέσφιγγαν τάς καλλιτέρας θέσεις. Τό πυροβολικόν του εἶχεν ἐπισημάνει ὄλας τάς θέσεις καί κατεῖχεν ἀσφαλέστατα πυροβολεῖα.

«ΑΙ ΓΡΑΜΜΑΙ ΑΥΤΑΙ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑΝ»

Τοιαύτη ἦτο ἡ δύναμις τοῦ ἐχθροῦ ἡ ἀριθμητικὴ, τοιαύτη ἡ τοποθεσία τήν ὁποίαν ἐξέλεξε διά ν' ἀμυνθῆ καί τοιαύτη ἡ τέχνη μετὰ τῆς ὁποίας τήν ὠχύρωσεν. Ὅφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν τήν σοβαρότητα καί τήν τελειότητα τῆς ἀμυντικῆς παρασκευῆς τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄλλ' ὀφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν προσέτι ὅτι καί ἐπί τοῦ ἠθικοῦ τῶν στρατευμάτων του εἰργάσθη ὑπερανθρώπως κατορθώσας τούς μὲν νά φανατίσῃ, τούς δέ νά τρομοκρατήσῃ καί ὄλους μαζύ νά τούς ἐξαναγκάσῃ νά πολεμήσουν ἀγρίως. Διά νά ἐπιτύχῃ δέ τοῦτο, ἐστηρίχθη κυρίως εἰς τὰ πυκνότατα στελέχη τὰ ὁποῖα διαθέτει, τόσο πυκνά, ὥστε εἰς ἐκάστην δεκάδα ὀπλιτῶν ν' ἀναλογῆ εἰς πολλά σώματα ἀνά εἰς ἀξιωματικός. Ὅλα σχεδόν τὰ στελέχη τοῦ κολοσσιαίου στρατοῦ τῆς παλαιᾶς ἰσχυρᾶς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας συνέρρευσαν εἰς τὰς τάξεις τῶν 80.000 τοῦ Κεμαλικοῦ στρατοῦ.

Πρός τούς ἀξιωματικούς του ἀπηύθυνεν ὁ Κεμάλ αὐστηράν διαταγὴν, ἡ ὁποία, τίποτε ὀλιγώτερον, ἐπέτασσε τὴν μέχρι ἐξοντώσεως ὄλων παράτασιν τῆς ἀμύνης. Κατὰ τὰς ὁμολογίας αἰχμαλώτων ἀξιωματικῶν, ἡ διαταγή, ἥς περίληψιν σᾶς ἐτηλεγράφησα ἐν καιρῷ, περιεῖχε καί τὰ ἑξῆς:

«Αἱ γραμμαῖ αὗται τὰς ὁποίας κατέχετε ἀποτελοῦν σήμερον ὀλόκληρον τὴν Τουρκίαν. Ἐννοήσατε καλῶς ὅτι ὀπισθεν αὐτῶν δέν ὑπάρχει πλέον πατρίς. Ἔχομεν καθήκον νά τὰς ὑποστηρίξωμεν ὄλοι μέχρι θανάτου. Μόνον ἐπί τῶν πτωμάτων ὄλων μας ἄς δυνηθῆ νά διέλθῃ ὁ ἐχθρός».

Πορεία στὴν Ἄλμυρά Ἐρημο. Διακρίνεται ἡ φωτογραφία τοῦ Κωνσταντίνου.

Καί είχαν οί αξιωματικοί διαταχθῆ νά φονεύσουν ιδιοχείρως πάντα όπλίτην ύποχωροῦντα. Άλλά καί πάντα ύποχωροῦντα άνευ έγγραφου διαταγῆς αξιωματικόν εἶχεν ό διοικητής του τό δικαίωμα νά τόν τουφεκί-ζη άνευ διαδικασίας επί τόπου!

Διά τοιούτων άγρίων μέσων κατώρθωσεν ό έχθρός νά επιβάλῃ μέ-νος καί λύσσαν καί άγριότητα. Δέν ύπῆρξε δέ μικρόν τό κατώρθωμά του. Οί έννεαήμεροι σκληρότατοι άγώνες, ή άπεγνωσμένη αντίστασις του, αί λυσσώδεις άντεπιθέσεις του, ή κανονική διαρροή του απέδειξαν ότι επέτυχε ν' αποκαταστήσῃ εις τά στρατεύματά του κάποιον ήθικόν, αδιάφορον άν διά τοῦ φανατισμοῦ ή διά τῆς ψυχολογικῆς βίας.

Ό Κεμάλ επιβλέπει αὐτοπροσώπως τάς επιχειρήσεις τοῦ άριστεροῦ των καί ό Ίσμέτ επίσης τάς τοῦ δεξιοῦ των κέρατος.

Τό ψωμί δέν ύπάρχει πλέον. Οί στρατιώτες βράζουν τό σιτάρι για τήν διατροφή τους! ΧΙη Μεραρχία, 8 Αύγουστου 1921.

ΕΠΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Έναντίον τοιούτου έχθρικοῦ ὄγκου καί τοιούτων άμυντικῶν ὀργανώ-σεων επέτέθη από τοῦ δειλινοῦ τῆς 10ης Αύγουστου ό στρατός μας μέ στεροράν καί ασάλευτον τήν απόφασιν τῆς νίκης. Συνέτριψε τάς δυνάμεις

τῶν προκεχωρημένων θέσεων τοῦ ἐχθροῦ καί προσέβαλε τὰς ἀκολουθούς ἡμέρας τὰς πρώτας κυρίας γραμμὰς τῆς ἀντιστάσεώς του.

Τὴν 12ην Αὐγούστου ἡ ἐπίθεσις ἐγενικεύετο ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μακροῦ καί διακεκομμένου μετώπου.

Καί ἤρχιζε πανταχοῦ λυσοωδέστατος ἀγών. Ἦρχιζεν ἡ ἀφαντάστων διαστάσεων γιγαντομαχία, ἡ ὁποία ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας καί ἑπτὰ νύκτας ἔκτοτε συνταράσσει τό στερέωμα μέ τούς γδούπους τῶν κανονιοβολισμῶν τῆς καί καταρδεύει τὰ ἱστορικά πεδία τῆς Ἀγκύρας μέ ποταμούς αἰμάτων.

Ἐφαρμόζει ὁ ἐχθρὸς νέαν τακτικὴν διαφέρουσαν τῆς πολεμικῆς παραδόσεως τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι μόνον ἐντός τῶν χαρακωμάτων εἶνε δυσκολοδάμαστοι μαχηταί. Τὰ χαρακώματά του τὰ ἀφήνει σχεδόν κενά. Μόνον παρατηρηταί μένουν ἐντός αὐτῶν. Καί μόνον τὰ πολυβόλα κατέχουν τὰς καταλλήλους γωνίας, ἀπὸ τῶν ὁποίων βάλλονται καλῶς ὄλαι αἱ διαβάσεις. Χειρίζονται δέ τὰ πολυβόλα ἰδιοχείρως πεπειραμένοι ἀξιωματικοί του.

Τό πυροβολικόν μας βάλλει σφοδρῶς κατὰ τῶν ἐχθρικῶν χαρακωμάτων προπαρασκευάζον τὴν ἐπίθεσιν. Ἀλλ' αἱ δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ δέν εἶνε ἐκεῖ, ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς ὀφρῦος, ὅπου χαράσσεται τό χαρακωμα καί ὅπου οἱ ὀβίδες ἀνασκάπτουν τὰ πάντα. Εἶνε συγκεντρωμέναι ὀπισθεν τῆς κορυφογραμμῆς. Καιροφυλακτοῦν. Ἀρχίζει ἡ προσπέλασις τοῦ πεζικοῦ μας. Τό ἐχθρικόν πυροβολικόν βάλλει τὰς ἐπισημασμένας θέσεις. Τὰ πολυβόλα ἀρχίζουν τὰς ριπὰς των. Αἱ διαβάσεις θερίζονται ἀπὸ τὰς σφαίρας, σαρώνονται ἀπὸ τό πῦρ. Τό ἑλληνικόν αἷμα ρέει, ἀλλ' ἡ ροή του δέν εἶνε ἱκανή ν' ἀντιστρέψῃ τό ἀκράτητον ρεῦμα τῆς ἐφόδου. Μετ' ὀλίγον τό ἐχθρικόν χαρακωμα εἶνε ὑπὸ τὴν κατοχὴν τῆς ἑλληνικῆς λόγχης. Τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς τῆς καταλήψεώς του αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις ἐξορμοῦν ἀπὸ τό ὀπισθεν μέρος τῆς κορυφογραμμῆς, ἀντεπιτίθενται ὀρμητικῶς καί συνάπτεται ἐπὶ τοῦ χαρακώματος ἄγριος ἀγών ἐκ τοῦ συστάδην. Ἐάν οἱ ἰδιοκοί μας ἐκβληθοῦν ἐκ νέου, δέν βραδύνει νὰ ἐπακολουθήσῃ νέα ἐπίθεσις, νέα αἱματοχυσία, νέα κατάληψις καί προσεκτικωτέρα ἀναμονὴ νέας ἀντεπιθέσεως.

Οὐδεμία σχεδόν θέσις κατελήφθη καί ἐκρατήθη διὰ μιᾶς ἐπιθέσεως. Οὐδέποτε σχεδόν παρέλειψαν οἱ Τούρκοι νὰ κάμουν ἀντεπίθεσιν.

Ουδέποτε σχεδόν ή άντεπίθεσις των ύπηρξε μία μόνον. Σημειοῦνται πέντε καί δέκα καί δώδεκα άντεπιθέσεις πρὸς ανακατάληψιν σπουδαίων λόφων. Ὅτε τήν 12ην Αύγουστου τό ** Σύνταγμα διέβαινε τόν Σαγγάριον εἰς Μπεηλίκ Κιοπροῦ καί ἐγκαθίστα προγεφύρωμα μέ κέντρον τήν γέφυραν εἰς ἀκτῖνα μήκους τριῶν χιλιομέτρων, διά νά προστατεύσῃ τήν διάβασιν καί τῆς ἄλλης Μεραρχίας, οἱ Τοῦρκοι ἐπεχείρησαν άντεπίθεσιν. Ἡ άντεπίθεσις αὕτη διήρκεσεν ἀπό τῆς ἑσπέρας τῆς 12ης μέχρι τῆς αὐγῆς τῆς 13ης Αύγουστου. Καί ἀπεκρούσθη ἐρωμένως καθ' ὄλην τήν νύκτα.

ΟΙ ΠΕΝΤΕ ΛΟΦΟΙ

Λυσσωδεστάτη ύπηρξεν ἐπίσης ή πάλη τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ τήν 13ην Αύγουστου εἰς τόν τομέα Ταμποῦρ Ὀγλοῦ - Ἀλατζίκ - Κατραντζή. Ὑπάρχουν ἐκεῖ τέσσαρες δίδυμοι τραπεζοειδεῖς λόφοι καί εἷς μέγας κωνοειδής, τούς ὁποίους δέν σημειώνει ὁ χάρτης. Ἀποτελοῦν ὄχυρώτατον σύμπλεγμα, τό ὁποῖον ὑπερήσπιζον, πρώτην φοράν πολεμῶσαι, αἱ Μεραρχίαι 5η καί 9η τῆς Κιλικίας καί ή 15η τοῦ Καυκάσου. Πρὸς κατάληψιν τῶν πέντε τούτων λόφων ἐπετέθη ή ** Μεραρχία ὑπό τόν κ. **. Διεξήχθη ὑπέρμαχος γιγαντομαχία. Τό πυροβολικόν μας άνέσκαψε τούς ὄχυρους λόφους καί τά πεζικά διά θυελλωδῶν ἐφόδων τούς κατέλαβον, τόν ἕνα μετά τόν ἄλλον. Πρῶτον τό ** Πεζικόν ὑπό τόν συνταγματάρχη κ. ** κατέλαβε τόν μέγαν κωνοειδῆ λόφον. Τήν 6.05' διετάχθη ή ἐπίθεσις. Τήν 7.05' ὁ κωνοειδής λόφος εἶχε καταληφθῆ. Πλειῖστοι αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν. Ἐξ λυσσώδεις άντεπιθέσεις πρὸς ανακατάληψιν ἐπεχείρησεν ὁ ἐχθρός. Ἀπεκρούσθησαν ὄλαι.

Μετά τῆς αὐτῆς γενναιότητος ἐξεπλήρωσε τούς ἀντικειμενικούς σκοπούς του τό ** Πεζικόν ὑπό τόν συνταγματάρχη κ. **. Δέχεται καί αὐτό λυσσώδεις άντεπιθέσεις. Πραγματικῶς λυσσώδεις. Εἰς κάποιον σημείον κάμπτεται, ἐκτοπίζεται. Κινδυνεύουν 4 πυροβόλα μας συναγωνιζόμενα μαζί του. Ὁ συνταγματάρχης ** ἀνοίγει τήν σημαίαν τοῦ συντάγματος, πού προχθές ἀκόμη τήν ἐπαρασημοφόρησεν ὁ Βασιλεὺς μέ τόν Ταξιάρχην τῆς Ἀνδρείας. Ἀπό τό παρατηρητήριον τοῦ Μεράρχου 30 σάλπιγγες σημαίνουν ὄλαι μαζί ἐπιβλητικῶς "προχωρεῖτε, προχωρεῖτε!". Στιγμαί συγκινητικά. Τό τάγμα τοῦ ἡρωϊκοῦ ταγματάρχου κ. ** ὄρμᾳ πρῶτον. Ἀνατρέπει τόν ἐχθρόν, σώζει τά τηλεβόλα μας, κυριεύει τήν ση-

μαίαν τοῦ 50ου Τουρκικοῦ Συντάγματος - ὠραίαν κοκκίνην βαρύτιμον σημαίαν, παρασημοφορημένην μέ τόν Ταξιάρχην τοῦ Ὀσμανιέ διά τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Τσανάκ Καλέ.

Πόσα τοιαῦτα παραδείγματα ἀγρίων, σκληρῶν, ἐξοντωτικῶν ἀγῶνων θά εἶχε νά διηγηθῆ κανεῖς!

ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΟΠΙΣΘΕΝ

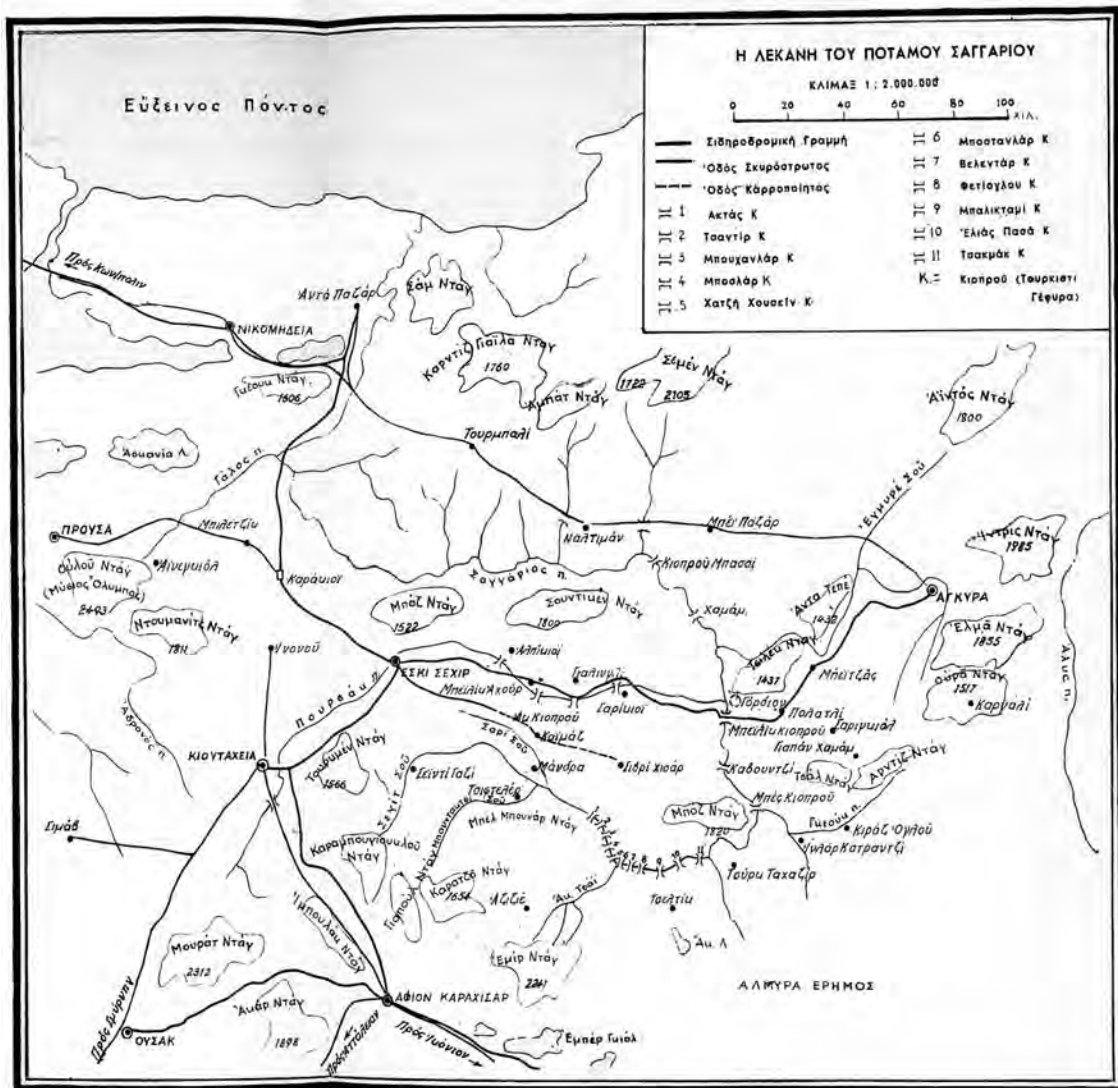
Ὑπό τοιαύτας συνεχεῖς, ἀδιαλείπτους, ὀλονέν ἀγριωτέρας, ὀλονέν νευρικωτέρας, ὀλονέν αἱματηροτέρας μάχας διέρρευσαν αἱ ἡμέραι καί αἱ νύκτες τῆς 13ης, 14ης, 15ης, 16ης, 17ης καί 18ης Αὐγούστου.

Ὁ ἐχθρός ἐκτοπίζεται διαρκῶς. Ἄλλ' ὄπισθεν τῆς κυριευομένης γραμμῆς του εἰς ἓνα, εἰς δύο χιλιόμετρα, εὐρίσκεται χαρακωμένος εἰς νέαν γραμμήν, ἔτοιμος νά δώσῃ νέαν μάχην! Καί ὑψοῦνται λίγο πειό πίσω ἀπειλητικά τό συρματοφρακτο Γιλδίτζ Ντάγ, τό ἀπόρθητο Τσάλ Ντάγ (1140), τό ὄχυρόν Ἀρντίτζ Ντάγ.

Ἄλλ' ἐνῶ τοιοῦτοι ἐπικοί ἀγῶνες διεξάγονται εἰς τήν γραμμήν τῆς μάχης, ὁ ἐχθρός ἐπιχειρεῖ θρασεῖαν ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐπίθεσιν κατά τῆς γραμμῆς τῶν συγκοινωνιῶν μας διά τῆς ἐκ Κιλικίας Μεραρχίας, ἡ ὁποία εἶχεν ἀποκοπῆ νοτίως τοῦ Κάτω Σαγγαρίου. Ἡ ἐπίθεσις ἐκδηλοῦται τήν 13ην διά τῆς συλλήψεως, πλησίον του Οὐζούνμπεη, καί κατακρεουργήσεως τεσσάρων τραυματιῶν μας μεταφερομένων ἐπί αὐτοκινήτου καί ἄλλων κρουμάτων, διά τὰ ὁποῖα ἔγραψα ἤδη.

Τήν 14ην ἐπιχειρεῖται ἐπίθεσις ἐναντίον τῆς Στρατιᾶς εἰς Οὐζούνμπεη, διά τήν ὁποίαν ἐπίσης ἔγραψα λεπτομερῶς. Τήν 15ην γίνεται ἄλλη ἐπίθεσις κατά συνοδείας 150 αὐτοκινήτων δυτικῶς τοῦ Ρένκογλου. Μᾶς καταστρέφουν πέντε αὐτοκίνητα πλήρη ἐφοδίων.

Διά τῶν ἐπιθέσεων τούτων ἐπιφέρεται καθυστέρησις ἀρκετή εἰς τήν μεταφοράν πυρομαχικῶν καί ἄρτου. Ἡ Στρατιὰ ἀναγκάζεται νά διατάξῃ φειδώ εἰς τὰ πυρομαχικά. Τά κανόνια μας ἔχουν ἤδη ρίψει 400 βολάς ἕκαστον κατά μέσον ὄρον. Ἐλάχισται ἀπομένουν ἀκόμη! Καί μένουν οἱ μαχόμενοι ἄνδρες χωρίς ἄρτον! Περνοῦν μερικάί τραγικαί, ἀγωνιώδεις στιγμαί. Θά ἐξσφαλισθοῦν αἱ συγκοινωνίαι. Ἐλήφθησαν ὅλα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα. Ἄλλ' ἀπό τῆς γεφύρας Μπαλικνταμί Τσιφλίκ, ὅπου τό **, μέχρι τοῦ ἄκρου δεξιοῦ μας εἶνε ἀπόστασις 300 περίπου χιλι-

Η Μάχη του Σαγγαρίου.

ομέτρων, ἐξ ὧν τὰ 170 ἐπὶ ἐρήμου, μέ χώραν γύρωθεν ἐχθρικήν. Πῶς νά φρουρηθῆ ἡ τεραστία αὐτή ἀπόστασις; Ἐν τούτοις καί τό κατόρθωμα αὐτό ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ληφθέντων δρακοντείων μέτρων. Αἱ ἐφοδιοπομπαὶ διέρχονται πάλιν ἀκωλύτως. Τὰ πυρομαχικά καταφθάνουν ἄφθονα. Τὰ τρόφιμα ἐπίσης. Μέ τὰ ἐπιστρέφοντα κενά αὐτοκίνητα μετακομίζονται πρὸς τὰ νοσοκομεῖα οἱ πολυπληθεῖς τραυματῖαι μας, οἱ ὅποιοι συσσωρευθέντες εἰς τὰ χειρουργεῖα δέν εἶνε δυνατόν νά τύχουν ἐπαρκοῦς περιθάλψεως πρὸς μεγάλην θλίψιν καί στενοχωρίαν ὄλων. Σημειωτέον ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε τραυματῖαι ὑπερβαίνουν τόν ὄλον ἀριθμόν τῶν τραυματιῶν τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἰουλίου.

Ο ΕΧΘΡΟΣ ΚΑΜΠΤΕΤΑΙ, ΥΠΟΧΩΡΕΙ, ΚΑΤΑΔΙΩΚΕΤΑΙ

Ἐπί τέλους τήν 17ην εἶνε καταφανές ὅτι ὁ ἐχθρός κάμπτεται πρό τῆς σιδηρᾶς δυνάμεως τῶν ἑλληνικῶν ὄπλων καί τῶν ἑλληνικῶν ψυχῶν, ἀφοῦ ματαίως προσεπάθησε νά διασπάσῃ τό ἀριστερόν τοῦ κέντρου μας ἐπιτεθείς ἐκεῖ διά μεγάλων δυνάμεων καί δι' ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν κατά τῶν μετόπισθεν. Κάμπτεται καί μέ τήν συνήθη του ἐπιτηδειότητα εἰς τό ὑποχωρεῖν ἀποσύρει τάς κυρίας δυνάμεις του ἐγκαταλείπων ἐπί τῶν ὀχυρῶν θέσεων ἰσχυράς ὀπισθοφυλακάς. Συγκεντρώνει δέ μεγάλας δυνάμεις εἰς τό ἀριστερόν του, ὅπως παρεμποδίσῃ τήν προέλασιν τοῦ δεξιοῦ μας καί προστατεύσῃ τήν ὅλην κλιμακωτήν ὑποχώρησίν του.

Παρά τήν ἐξάντλησιν καί τῶν ἰδικῶν μας ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἀδιακόπων μαχῶν καί κακουχιῶν, διατάσσεται γενική καταδίωξις, ἀπηγής. Αἱ ὀπισθοφυλακαί του, κατέχουσαι τάς ὀχυράς γραμμάς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων Γιλδίτζ, Τσάλ καί Ἀρντίτζ, ὑπερασπίζουσι καλῶς τήν διαρροήν τῶν κυρίων δυνάμεων του.

Ἡ σημερινή ἡμέρα εἶνε ἡμέρα καταδίωξεως. Τό κανονίδι ἀπομακρύνεται ὅλονέν βαθύτερα. Αἱ τηλεφωνικαί πληροφοροίαι βεβαιοῦν ὅτι ἡ καταδίωξις συνεχίζεται μέ πεισματώδεις ἀγῶνας τῶν ὀπισθοφυλακῶν. Οἱ ἀεροπόροι μας, ἐκτελοῦντες ἀδιακόπως ἀναγνωρίσεις, πληροφοροῦν τήν Στρατιάν μέ τούς ἐρματισμένους φακέλλους των περί τῶν κινήσεων τοῦ ἐχθροῦ.

Τήν πρωΐαν ὑπῆρχον ἀκόμη εἰς τόν Σταθμόν Πολατλή 60 βαγόνια. Τό ἀπόγευμα δέν ὑπάρχει κανένα. Συρμός ἀπό 7 βαγόνια κατέρχεται διά νά παραλάβῃ, φαίνεται, τό τελευταῖον ὑλικόν...

Μεταγωγικά βαδίζουσι ΒΑ τοῦ Γιαπᾶν Χαμάμ. Ἐπί τοῦ Ἀρντίτζ ὁ ἐχθρός ἐπυρπόλησε τά ξηρόχορτα καί ὑπό τά νέφη τοῦ καπνοῦ καλύπτει τήν ὑποχώρησίν του. Τηρεῖ διαρκῶς ἐνισχυμένον τό ἀριστερόν του, διά ν' ἀποσοβῇ τήν κυκλωτικὴν κίνησιν τοῦ δεξιοῦ μας. Τό ἀεροπλάνον του, διελθόν τήν πρωΐαν ὑπεράνω τῶν γραμμῶν μας, καθὼς καί χθές, ἐβομβάρδισε τό χειρουργεῖον τοῦ Ἰλιτζᾶ καί διά δευτέραν φοράν τό Στρατηγεῖον τοῦ ** Σώματος Στρατοῦ καί διηυθύνθη νοτίως πρός τήν Ἔρημον. Ἐρριψε φαίνεται διαταγήν εἰς τήν Μεραρχίαν τῶν ἐπιδρομέων τῆς Ἐρήμου ν' ἀποσυρθῇ. Διότι ὠφθησαν φάλαγγές της βαδίζουσαι πρός ἀνατολάς!

Η ΝΙΚΗ

Αί ὄχυραί γραμμαί πέραν τῶν ὁποίων “δέν ὑπάρχει πατρίς” διά τούς Τούρκους εἶνε εἰς χειρας μας.

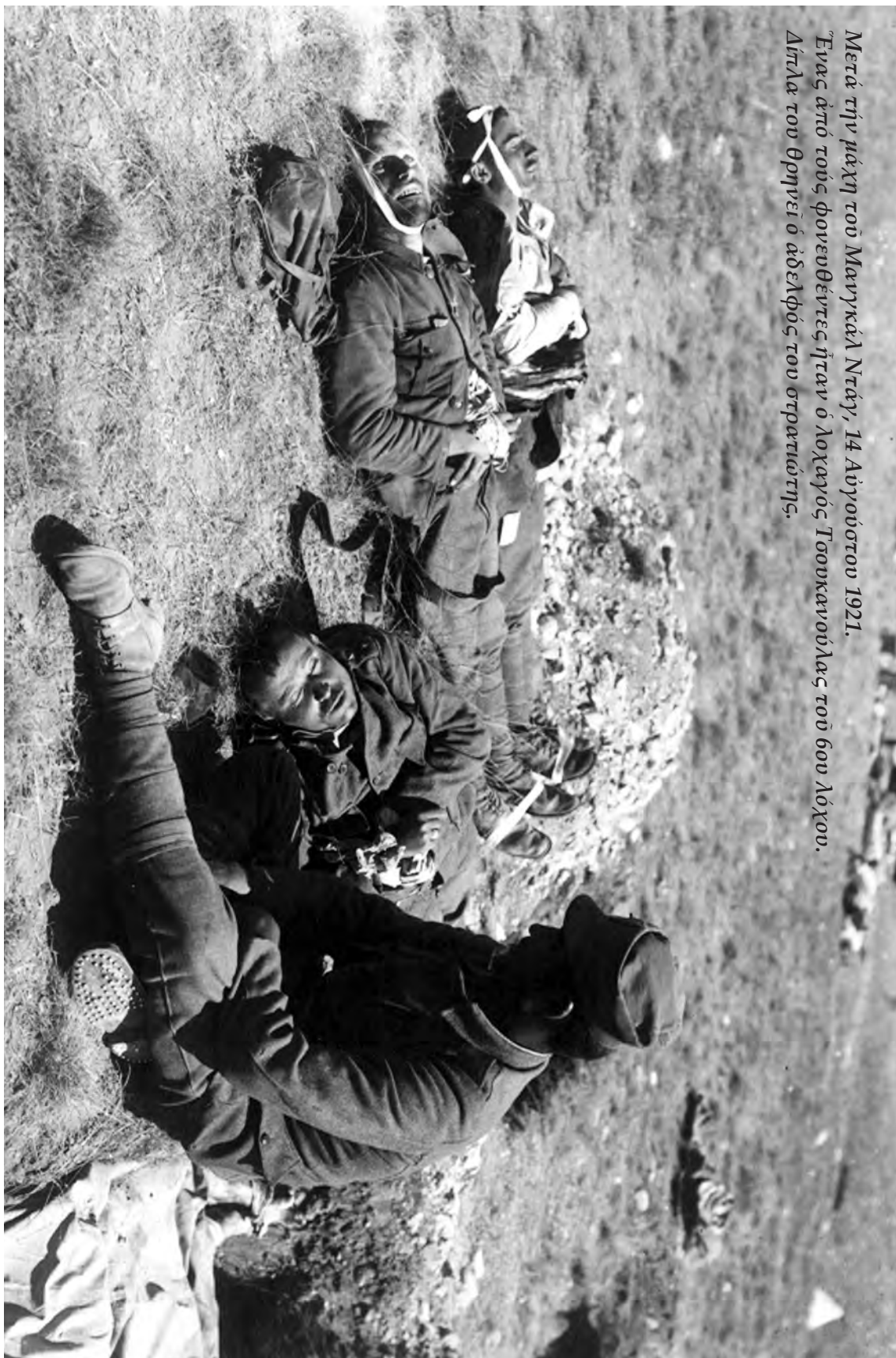
Ἡ μεγάλη μάχη τῶν ἐννέα ἡμερῶν, ἡ ὁποία ἔκρινε τήν τύχην τῆς Ἀγκύρας, ἔληξε μέ περιφανῆ νίκην τῆς ἀηττήτου Στρατιᾶς μας. Ἦγωνίσθη αὕτη ἀγῶνα δεινόν. Ὑπῆρξαν στιγμαί δύσκολοι, κατά τάς ὁποίας ἐθαυματούργησε, πραγματικῶς ἐθαυματούργησεν ὅσον ποτέ ἡ ἑλληνική ἀνδρεία. Ὑπό τήν λάμψιν τῆς νίκης διακρίνεται καλύτερον τό μέγεθος τῆς ἀναληφθείσης ἐκστρατείας. Καί μέσα εἰς τήν χαράν τοῦ θριάμβου δικαίως καί φυσικῶς ἐξίστανται αὐτοί οὗτοι οἱ πολεμισταί μας διά τό ἴδιόν των ὑπέρλαμπρον κατόρθωμα.

Διά τῆς σημερινῆς τῆς προελάσεως ἡ Στρατιά ἐπιτυχάνει εὐθυγράμμισιν τοῦ μετώπου τῆς, τό ὁποῖον μέ ἄξονα τό ἀριστερόν τοῦ κέντρου, στρέφεται ὀλόκληρον πρὸς Β.Α., πρὸς τήν κατεύθυνσιν ἀκριβῶς τῆς Ἀγκύρας.

Ὁ ἀπολογισμός τῆς Νίκης δέν ἐγένετο ἀκόμη. Αἰχμάλωτοι συνελήφθησαν πολλοί. Ἐπίσης καί πολυβόλα. Ἄλλ’ ἡ διάσωσις τοῦ ὑλικοῦ του δέν ὑπῆρξε πάντοτε ἡ κυρία προσπάθεια τοῦ ἡττημένου.

Ὅπωςδήποτε τό πρῶτον εὐχάριστον ἀποτέλεσμα εἶνε ἡ ἐξασφάλισις τῶν νέων ὁδῶν συγκοινωνίας διά τῶν γεφυρῶν τοῦ καθέτου βραχίονος τοῦ Σαγγαρίου. Ἡ ἀπόστασις τῆς ὁδοῦ ἀνεφοδιασμοῦ συντέμνεται εἰς τό ἕν τρίτον ἢ μᾶλλον εἰς τό ἕν τέταρτον. Ἐγκαταλείπεται πλέον ὁ μακρός, ἐπικίνδυνος, ὀχληρός διά τῆς Ἐρήμου κύκλος. Καί τοιοῦτοτρόπως εἶνε ὡς νά τετραπλασιάζονται τά μεταφορικά μας μέσα.

Ἐν πάσῃ ἀνέσει ἡ νικηφόρος Στρατιά μας θά πάρη τήν βαθειά της ἀνάσα, ἔπειτα ἀπό τούς κοπιώδεις ἀγῶνας τῶσων ἡμερῶν. Καί ἂν ὁ ἐχθρός ἐπιχειρήσῃ ν’ ἀντιταχθῆ καί πάλιν, θά ὑποστῆ καί τό τελευταῖον κτύπημα.

Μετά την μάχη του Μανγκαλά Ντάλι, 14 Αυγούστου 1921.
Ένας από τους φονευθέντες ήταν ο λοχαγός Τσουκανούλας του 6ου Λόχου.
Δίπλα του θρηνεί ο αδελφός του στρατιώτης.

*Νεκρωσιμη δέησι για τούς πεσόντες κατά τήν μάχην της
12ης Αύγουστου 1921, XIIIη Μεραρχία.*

Πτώματα Τούρκων Αξιωματικῶν καί όπλιτῶν μέσα στά χαρακώματά τους.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΣΑΛ ΝΤΑΓ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, 19 Αύγουστου. Οί χθεσινοί αγῶνες ὀπισθοφυλακῶν διά τῶν ὁποίων ὑπεστήριζεν ὁ ἐχθρός τήν ὑποχώρησίν του ἐξελίχθησαν μέχρι τῆς ἐσπέρας εἰς σφοδροτάτους πάλιν αγῶνας μεγάλων δυνάμεων. Ὁ ἐχθρός, ἐξοικονομήσας φαίνεται νέας ἐφεδρείας, ἔρριψε ταύτας κατά τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ὅπως ἀνακόψη τήν προέλασίν του. Ἀλλά δέν τό κατώρθωσεν. Αἱ Μεραρχίαι σταθερώτατα προελάσασαι ἔφθασαν εἰς τοὺς ἀντικειμενικούς των σκοπούς. Ἡ ** Μεραρχία ἐξεκαθάρισε τελείως τό σιδηρόφρακτον μέ τὰς ὀχυρωτάτας περιβολάς του Γιλδίτζ. Κατώρθωσε μάλιστα νά κυριεύσῃ τό εὐζωνικόν της τέσσαρα ἐχθρικά τηλεβόλα καί ἀρκετά πολυβόλα. Ἀλλ' εὐθύς μετά τήν ἄλωσίν των, ἐξετυλίχθη πολεμική εἰκὼν τραγική. Οἱ ὑποχωροῦντες Τοῦρκοι στρατιῶται ἐδέχθησαν ἐπίθεσιν τουρκικοῦ ἰππικοῦ. Οἱ ὀμόφυλοι των ἰππεῖς τοὺς ἐσπάθιζον ἀγρίως, οἱ ἀξιωματικοὶ των τοὺς ἐπιστόλιζον, πειὸ πέρα ἰδικόν των πολυβόλον ἔβαζε κατεπάνω των. Διά τῶν ἀγρίων τούτων μέσων ἐξηναγκάσθησαν νά στραφοῦν ἐκ νέου πρὸς τὰ ἔμπρός καί ὑπὸ τήν ὄθησιν τῶν ἀξιωματικῶν των νά ἀντεπιτεθοῦν λυσσωδῶς κατά τῶν θέσεων τὰς ὁποίας εἶχον καταλάβει οἱ δύο εὐζωνικοὶ μας λόχοι. Κατόπιν βραχέος μανιώδους αγῶνος ἐκ τοῦ συστάδην, τό ἐχθρικόν τάγμα ἐφόδου ἀπέμεινε πάλιν κύριον τῶν θέσεων. Δυστυχῶς δέ τὰ πάντα διεδραματίσθησαν τόσον ταχέως, ὥστε τὰ ἐχθρικά τηλεβόλα δέν εἶχον εἰσέτι μεταφερθῆ καί ἔπεσαν ἐκ νέου εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων. Μόνον τὰ ἄλωθέντα πολυβόλα κατώρθωσαν νά συμπαραλάβουν οἱ εὐζωνοὶ. Βραδύτερον τό ὕψωμα τῶν τεσσάρων πυροβόλων ἀνακατελήφθη παρ' ἡμῶν ἀλλά βεβαίως χωρὶς τὰ πυροβόλα, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀποσύρει ἀμέσως ὁ ἐχθρός ἀπὸ τῆς ἐπικινδύνου θέσεως.

Μετά τό ἐπεισόδιον τοῦτο, ἡ Μεραρχία ἐξηκολούθησε καί χθές καί σήμερον τήν προέλασίν της πρὸς τὰ ΒΔ.

ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΣΑΛ ΝΤΑΓ

Ἡ ** Μεραρχία, ἡ ὁποία ἐσημείωσε κατά τὰς τελευταίας μάχας θαν-

μασίαν δρᾶσιν, κατέλαβε χθές τό Τσάλ Ντάγ, κεντρικήν κορυφογραμμήν τοῦ ἐχθρικοῦ μετώπου, καί ἐγκατεστάθη ἐπί τοῦ ὑψώματος 1140 καί τῶν δυτικῶς αὐτοῦ χαμηλοτέρων ὑψωμάτων. Ἐπί τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τῆς κορυφογραμμῆς ἐγκατεστάθη μικτόν ἀπόσπασμα τῆς ** Μεραρχίας.

Τό 28ον Σύνταγμα ἐγκατέστησε προφυλακάς ἐπί τῶν κορυφογραμμῶν. Οἱ ἄνδρες μας ἦσαν κατάκοποι, ἐκνευρισμένοι, ἐξηντλημένοι ἐκ τοῦ πολυημέρου συνεχοῦς ἀγῶνος. Ὅλοι θά ἤρχοντο μίαν ἡσυχον νύκτα. Καί τήν ἡλιζον τοιαύτην τήν νύκτα τῆς 18ης πρός τήν 19ην, διότι ὁ ἐχθρός εἶχεν ὑποχωρήσει καί καταδιωχθῆ. Δέν ἐφαίνετο δυνατόν ν' ἀναλάβη νυκτερινήν ἐπίθεσιν. Φαίνεται ὅμως ὅτι κατώρθωσε νά μεταφέρῃ ἐφεδρείας καί δέν ἐβράδυνε νά διατάξῃ ἐπίθεσιν νυκτερινήν δι' ὄλων αὐτῶν τῶν ἐφεδρικών του δυνάμεων. Εἰς δύο περίπου Μεραρχίας, δηλαδή ὑπέρ τὰς 6000, ὑπολογίζονται αἱ ἐχθρικοί δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἅμα ὡς ἐνύκτωσεν ἐπετέθησαν μέ ἀγρίαν ἀποφασιστικότητα κατά τῶν γραμμῶν τοῦ 28ου Πεζικοῦ Συντάγματος. Καί μάχη ἀγρία, μάχη λυσσώδεστάτη διεξήχθη καθ' ὅλην τήν νύκτα. Ὁ ἐχθρός ἐνέτεινε τὰς δυνάμεις του καί δι' ἀλλεπαλλήλων κυμάτων ἐφόδου προσεπάθησε νά διασπάσῃ τό μέτωπόν μας ἐπί τοῦ ὄρους Τσάλ. Ματαίως ὅμως. Οἱ ἡρωϊκοί μας πολεμισταί δέν ἠννούν νά χάσουν οὔτε σπιθαμήν ἀπό τό διά τόσων θυσιῶν κατακτηθέν ἔδαφος. Καί δέν ἔχασαν ὄντως. Ἦτο ἡ μόνη ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ ἡ ὁποία ἀπεκρούσθη τελείως καί καθ' ὅλην τήν γραμμήν. Ἦτο ἡ μόνη κορυφογραμμή, τό ὄρος Τσάλ, ἡ ὁποία ἔμεινεν διά παντός εἰς χεῖρας μας μετά τήν ἀρχικήν κατάληψίν της.

Ἡ μάχη διήρκεσε καθ' ὅλην τήν νύκτα μέχρι τῆς πρωΐας τῆς σήμερον. Ἐγκαίρως ἀνεμίχθη εἰς αὐτήν καί τό ἀπόσπασμα τῆς ** Μεραρχίας, τό κατέχον τὰς ἀνατολικὰς κορυφάς τοῦ Τσάλ. Ἡ ἀποτυχία τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε πλήρης. Ἐπλήρωσε μέ βαρυτάτας ἀπωλείας τήν ἔντονον προσπάθειάν του ὅπως διασπάσῃ τό νέον ἀπειλητικόν δι' αὐτόν μέτωπόν μας, τό μέτωπον τῆς νίκης.

ENANTION TOY A' ΣΩΜΑΤΟΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

Εὐθύς ὡς ἔπαυσαν αἱ ὁμοβροντίαι τῆς νυκτερινῆς μάχης τοῦ Τσάλ Ντάγ, ἤρχισαν ἀνατολικώτερον νέαι ὁμοβροντίαι, νέαι συμπυροκροτήσεις. Σφοδροτάτη ἐχθρική ἐπίθεσις ἐξεδηλώθη κατά τῶν θέσεων τοῦ Α'

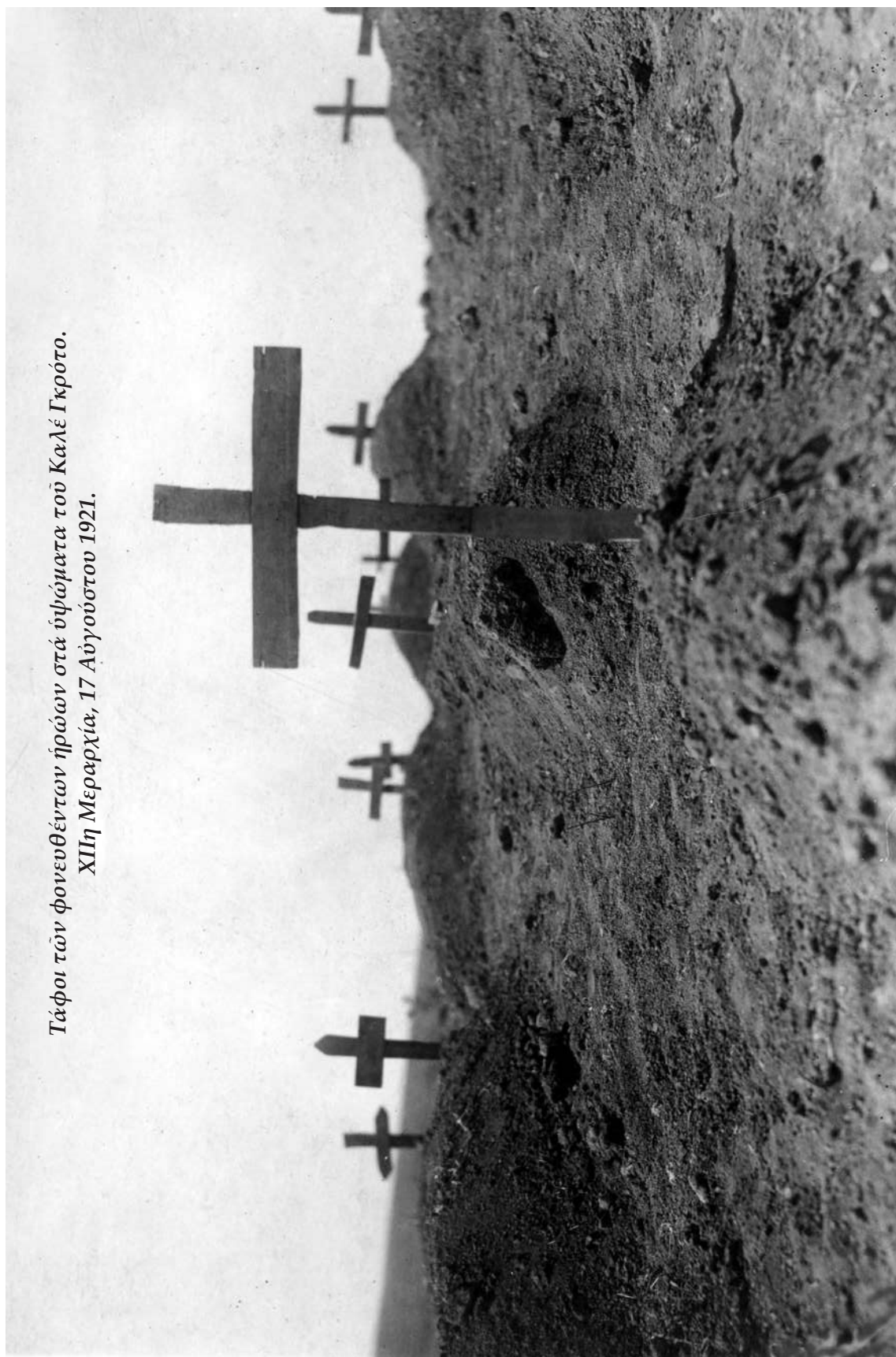
Σώματος Στρατοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀρντίζ. Κατὰ τὰς τελευταίας πληροφορίας τῶν ἀεροπλάνων μας, ἡ μάχη ἐξακολουθεῖ. Τὰ στρατεύματά μας ἀμύνονται καὶ ἐδῶ λυσσωδῶς, ἐπιχειροῦντα συνεχεῖς ἀντεπιθέσεις κατὰ τῶν λυσσώντων ἐχθρῶν.

ΤΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ

Καθὼς καὶ εἰς ἄλλην ἀνταπόκρισίν μου ἐτόνιζα, δέον νὰ ἐξαρθῇ ἡ πεισματωδεστάτη ἀποφασιστικότης τῶν στελεχῶν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀνώτεροι καὶ κατώτεροι ἀξιωματικοὶ του μάχονται πραγματικῶς μέχρι θανάτου. Εἰς ἓνα λόφον, καταληφθέντα χθὲς παρ' ἡμῶν, ἐμετρήθησαν τὰ πτώματα 7 ὡραίων ἵππων ἀξιωματικῶν. Εἶχον φονευθῆ καὶ τῶν ἐπτὰ οἱ ἵπποι – ἴσως καὶ οἱ ἴδιοι – κατὰ τὴν ὥραν τῆς ἐπιθέσεως τῶν ἰδικῶν μας. Τοσοῦτον ἐξετίθεντο εἰς τὰ πυρά μας, ὡσάν ὠθούμενοι ἀπὸ ἀπόφασιν αὐτοκτονίας. Χθὲς συνελήφθησαν καὶ ἄλλοι στρατιῶται Τούρκοι τραυματισμένοι ἀπὸ τοὺς ἰδίους ἀξιωματικούς των κατὰ τὴν ὥραν τῆς ὑποχωρήσεως.

Οἱ σημερινοὶ αἰχμάλωτοι βεβαιοῦν ὅτι ἡ βιαιότης τῶν ἀξιωματικῶν ἀπέναντί των ὑπερβαίνει πᾶν ὄριον. Ἄλλ' ἤρχισαν νὰ ἐξαντλῶνται τὰ πυρομαχικά των. Τό βαρὺ ἐχθρικόν πυροβολικόν ἐσίγησε δι' ἔλλειψιν βλημάτων ἀπέναντι τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ. Ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν εἰς τοὺς Τούρκους στρατιώτας διανέμεται ἀντὶ ἄρτου βρασμένος σίτος. Ὁ Ἰσμέτ πασάς διατρέχει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τό δυτικόν μέτωπον καὶ ὁ Κεμάλ αὐτοπροσώπως τό ἀνατολικόν παροξύνοντες τὴν λύσσαν τῶν ἀξιωματικῶν των.

Τάφοι τῶν φονευθέντων ἡρώων στὰ ψώματα τοῦ Καλέ Γκρότο.
ΧΠη Μεραρχία, 17 Αὐγούστου 1921.

ΜΑΧΑΙ ΕΠΙ ΜΑΧΩΝ

ΜΕΤΩΠΙΟΝ, 20 Αυγούστου. Από τῆς 15ης Αυγούστου, ὅτε τό Γ' Σῶμα Στρατοῦ κατέλαβε τά ὄχυρά ὑψώματα Ἀλῆ Κέφκιοῖ ἀποτελοῦντα τήν κλειδα τοῦ νοτίου συγκροτήματος, τό ἐχθρικόν μέτωπον ἠδύνατο νά θεωρηθῆ ὡς διασπασθέν. Ὁ ἐχθρός ἤρχισε νά κάμπτεται ἀπό τοῦ σπουδαιοτέρου σημείου τῆς ὄχυρώσεώς του. Ἡ ἀποτυχία τῆς ἀγριωτάτης νυκτερινῆς ἐπιθέσεως τήν νύκτα τῆς 15-16 κατά τῶν ἐπί τοῦ ὄχυροῦ τούτου θέσεων τῆς 10ης Μεραρχίας κατέστησε τόν κλονισμόν τοῦ ἐχθροῦ ἰσχυρότερον. Ἡ κατάληψις τῆς δεσποζούσης κορυφογραμμῆς Τσάλ (1140) ὑπό τοῦ 28ου Πεζικοῦ Συντάγματος τήν νύκτα τῆς 17ης πρὸς τήν 18ην ἐξησφάλισε τήν ὀριστικὴν διάρρηξιν τοῦ ὠργανωμένου μετώπου. Ἡ κατοχὴ μας ἐπὶ τῆς σπουδαιοτάτης κορυφογραμμῆς Τσάλ ἐστερεώθη ὀριστικῶς μετὰ τήν πλήρη ἀποτυχίαν τῆς μεγάλης νυκτερινῆς ἐπιθέσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐναντίον της τήν νύκτα τῆς 18ης πρὸς τήν 19ην. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη εἶχε προβλεφθῆ καὶ ἡ ἀπόκρουσις αὐτῆς παρεσκευάσθη τελείως. Ἡ φθορά τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξε μεγάλη.

Ἐν τῷ μεταξύ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κορυφῆς τοῦ Τσάλ εἶχεν ἀνέλθῃ καὶ τμῆμα τῆς IIας Μεραρχίας. Τοιουτοτρόπως ἡ κατοχὴ τοῦ Τσάλ ἐξησφαλίσθη τελείως.

Δυτικώτερον ὅμως ὁ ἐχθρός ἐπέμεινεν ἀκόμη ἀπέναντι τῆς IIIης Μεραρχίας Β. τοῦ Σαρηχαλήλ. Συγκεντρώσας μεγάλας δυνάμεις ἠμφισβήτη διὰ συνεχῶν ἀντεπιθέσεων τὰς σπιθαμὰς τοῦ ἐδάφους τὰς ὁποίας κατώρθωσε μὲ πολλάς θυσίας νά καταλάβῃ ἡ Μεραρχία. Περὶ τοῦ ἐπεισοδίου τῆς ἀλώσεως ὑπὸ τῶν εὐζώνων 4 ἐχθρικῶν τηλεβόλων καὶ τῆς ἐπανακτῆσεως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, τό ὅποιον ἐμνημόνευσα εἰς προηγουμένην μου ἀνταπόκρισιν, ἐξηκρίβωσα τά ἑξῆς: Ἡ θυελλώδης ἐκείνη προέλασις τῆς διλοχίας τοῦ 2/39 εὐζωνικοῦ Συντάγματος ἔγινε τήν 6ην ἑσπερινήν τῆς 18ης.

Καί ἦσαν 40 μόνον οἱ εὐζωνοὶ οἱ ὅποιοι κατέλαβον τήν κορυφήν ὀπισθεν τῆς ὁποίας ἔβαλλον τὰ τέσσαρα τηλεβόλα τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ

Τουῦρκοι, πανικοβληθέντες πρό τῆς εὐζωνικῆς λόγχης, ἐγκατέλειπον τὴν κορυφήν, ἐγκατέλειπον τὰ τηλεβόλα, παρέσυραν εἰς τόν πανικόν ὄλας τὰς ἰσχυράς ἐφεδρείας των καὶ ὄλοι μαζύ ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγήν. Ἦτο ἀπερίγραφτον τό θέαμα τῶν ὀλίγων εὐζώνων καταδιωκόντων χιλίους περίπου Τούρκους. Ἐπί τέλους τούς κατέφθασαν φεύγοντας καὶ ἐξέκοψαν περίπου 400, τούς ὁποίους ὡς ἀγέλην ἀλόγων ζῶων ὤθουν καὶ ἐπίεζαν πρός τὰ ὀπίσω, ὅπου αἱ ἰδικαί μας θέσεις. Ὁ Τουῦρκος διοικητής τοῦ τομέως ἐκείνου ἀντιληφθεὶς τόν οἰκτρόν πανικόν ἐσταμάτησε διὰ τοῦ ἵππικοῦ του τούς φυγάδας τούς ἀνασυνέταξε καὶ, ἐνισχύσας διὰ τῶν ἄλλων δύο Συνταγμάτων τῆς Μεραρχίας του, διέταξε γενικὴν ἀντεπίθεσιν παραχρῆμα. Οἱ εὐζωνοὶ δέν εἶχαν προλάβει οὔτε νὰ ἐγκατασταθοῦν κἄν ἐπὶ τῆς καταληφθείσης κορυφῆς οὔτε νὰ μεταφέρουν τὰ κυριευθέντα πυροβόλα καὶ τούς συλληφθέντας αἰχμαλώτους. Ὑποστάντες τὴν σφοδροτάτην ἀντεπίθεσιν τοῦ ἐχθροῦ ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν μὴ δυνηθέντες νὰ συμπαραλάβουν ἄλλο τι ἐκ τῶν λαφύρων των παρά 2 πολυβόλα καὶ 60 περίπου αἰχμαλώτους.

Αἱ ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῶν θέσεων τῆς 3ης Μεραρχίας ἐξηκολούθησαν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 19ης καὶ 20ῆς, μολονότι εἰς τό σημεῖον τοῦτο εἶχε παραχθῆ ἐπικίνδυνος διὰ τόν ἐχθρόν ἐσοχὴ λόγω τῆς προελάσεως τῶν ἐκατέρωθεν Μεραρχιῶν 7ης καὶ 10ης.

Ἡ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΜΑΧΗ. Ο ΗΡΩΪΚΟΣ ΚΑΡΑΧΡΗΣΤΟΣ

Ἡ προσπάθεια τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τῆς 3ης Μεραρχίας ὑπῆρξε τόσον λυσσώδης σήμερον, ὥστε ἡ μάχη προσέλαβε σοβαράν μορφήν. Ἀπό πρωΐας οἱ κανονιοβολισμοὶ μυκῶνται τρομακτικῶς πρός τόν τομέα ἐκεῖνον. Παρηκολούθησα τὴν μάχην ἀπὸ τό παρατηρητήριον τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ. Τό Τσάλ ὑψοῦται γαληνιαῖον καὶ σιωπηλόν ἐνώπιόν μας. Ἡ 10η Μεραρχία ἔχει προχωρήσει πέντε χιλιόμετρα βορείως πρός Καμιτζίκ. Ἀλλὰ ἀριστερώτερον, ὀπισθεν ἀνωμάτων κορυφογραμμῶν, οἱ μυκηθμοὶ καὶ τὰ ἀγκομαχητά τοῦ σκληροῦ ἀγῶνος τῆς 3ης Μεραρχίας γεμίζουν τὴν ἀτμόσφαιραν. Ὁ ἐχθρὸς διατηρεῖ φαίνεται τὴν μωρὰν ἐλπίδα ὅτι θὰ δυνηθῆ νὰ διασπάσῃ κάπου τό μέτωπόν μας, διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς γενικὴν ὑποχώρησιν. Καὶ ἐκλέξας ὡς ἀσθενέστερον σημεῖον τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως τὴν πρός τὰ ἔσω ἐπικαμπὴν τῆς 3ης Μεραρχίας

κτυπᾶ ἐκεῖ ἀπεγνωσμένως δι' ἄλληπαλλήλων ἐπιθέσεων, εἰς τὰς ὁποίας φθείρει τὰ καλύτερά του τάγματα ἐφόδου. Καί ὄχι μόνον ἀποκρούονται ἐρρωμένως αἱ ἐχθρικά ἐπιθέσεις, ἀλλά κερδίζομεν συνεχῶς ἔδαφος ἐπιτυγχάνοντες σταθερῶς τὴν εὐθυγράμμισιν τοῦ μετώπου μας. Ἰδέαν τοῦ σκληροτάτου σημερινοῦ ἀγῶνος τῆς Ἰῆς Μεραρχίας δύναται νά σᾶς δώσῃ καί μόνη ἢ πληροφορία ὅτι εἶχε σήμερον ἐκτός μάχης δύο Διοικητάς Συνταγμάτων. Ὁ ἡρωϊκός Διοικητής τοῦ 2/39 εὐζώνων συνταγματάρχης Βλάσης Καραχρήστος ἔπεσε τὴν πρωΐαν νεκρός, ἐνῶ περιέτρεχεν ἔφιππος τὴν γραμμὴν τῶν ἀκροβολιστῶν ἐνθαρρύνων τοὺς εὐζώνους του. Καί ὁ γενναῖος Διοικητής τοῦ 12ου Συντάγματος κ. Ν. Σουμπασᾶκος ἐτραυματίσθη τό ἀπόγευμα καιρῶς εἰς τό στήθος, ἐνῶ ἐμάχετο εἰς τὴν πρώτην καί αὐτός γραμμὴν.

Ἄλλ' ὁ ἐχθρός ὑπέστη τοσαύτας ἀπωλείας, ὥστε ἠναγκάσθη νά διατάξῃ ὑποχώρησιν καλυπτόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπελθόντος σκοτούς.

Τοιοτοτρόπως αὔριον θά ἔχωμεν πλήρη σύνδεσμον μεταξύ τῶν Μεραρχιῶν 7ης, 3ης καί 10ης καί γενικὴν εὐθυγράμμισιν ἀπὸ Μπεϊτζᾶς διὰ Γιαπάν Χαμάμ μέχρι Καλέ Γκρότο.

ΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ἡ Ἰῆ Μεραρχία συνέλαβε κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν τελευταίων ἡμερῶν πολλοὺς αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καί μερικοὶ αὐτόμολοι, ἰδίως Λαζοὶ τοῦ Πόντου. Οὗτοι ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ βία τῶν ἀξιωματικῶν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν κατέστη τόσον ἀφόρητος πλέον, ὥστε χθές, 19ην, τό 159 Πεζικόν Σύνταγμα τῆς 61ης τουρκικῆς Μεραρχίας ἐστασίασεν. Εἰς μίαν σφοδρὰν ἐπίθεσιν τῶν εὐζώνων τό 159 Σύνταγμα καμφθέν ὑπεχώρησε. Τότε ὁμως ἤρχισαν νά τό βάλλουν φιλικά πολυβόλα ἐκ τῶν ὀπισθεν. Καί ἤρχισαν νά τό σπαθίζουν φιλικαί σπάθαι ἵππικοῦ. Καί ἤρχισαν νά πιστολίζουν τοὺς ἄνδρας των αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ ἀξιωματικοὶ των. Πρὸ τῆς δολοφονίας αὐτῆς, διὰ πολλοστήν φορὰν ἐπαναλαμβανομένης, οἱ ἄνδρες τοῦ 159 ἐστασίασαν καί ἐγείραντες τὰ ὄπλα ἐξήπλωσαν νεκροὺς ὄσους ἠδυνήθησαν ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν των. Οἱ αἰχμάλωτοί μας ἐβεβαίωσαν τὸν φόρον τριῶν ἰδικῶν των ἀξιωματικῶν, τοὺς ὁποίους καί κατωνόμασαν. Εἶνε ὁ λοχαγός διοικητής τάγματος Μουμουτάζ, ὁ λοχαγός Ζουρφικιέρ καί ὁ ὑπολοχαγός Ζιά.

Περί τῆς τοιαύτης κατατρομοκρατήσεως τοῦ τουρκικοῦ πληθυσμοῦ μαρτυρεῖ καί ἡ Διαταγή Ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἰσμέτ πασᾶ τῆς 16ης Αὐγούστου, τῆς ὁποίας ἀντίγραφον συνελήφθη. Ἡ διαταγή καταλήγει μέ τήν ἀπειλήν ὅτι πᾶς ὑποχωρῶν ἄνευ ἐγγράφου διαταγῆς, ἀξιωματικός ἢ ὀπλίτης, θά τυφεκίζεται παραχρῆμα.

Ἡ ΧΘΕΣΙΝΗ ΠΡΟΕΛΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΜΑΣ.

ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΟΥΡΚΙΚΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ.

Ἐνῶ τοιοῦτους σκληροῦς διεξῆγεν ἀγῶνας ἀπό ὀκταήμερου συνεχῶς, ἀλλά καί χθές καί σήμερον, τό Γ' Σῶμα Στρατοῦ τοῦ ἀριστεροῦ μας, τό Α' Σῶμα Στρατοῦ εἰς τό κέντρον ἀπώθει σταθερῶς τόν ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος ἐμάχετο ἀγρίως παραδίδων σπιθαμήν πρὸς σπιθαμήν ἀντί ἀδρουῦ τιμήματος αἵματος τό ἔδαφος μεταξύ Τσάλ καί Ἄρντιζ Ντάγ.

Καθὼς ἀνέφερα ἀνωτέρω, τμημα τῆς Πας Μεραρχίας κατέλαβε τήν ἀνατολικήν κορυφήν τοῦ Τσάλ ὄρους συντρέχον τόν ἀγῶνα τῆς 10ης Μεραρχίας. Δεξιώτερον ἢ 12η Μεραρχία, ἀποτελοῦσα τό κέντρον τοῦ Σώματος, ἐξεδίωκε τόν ἐχθρόν πρὸς Γιαπάν Χαμάμ διά συνεχῶν ἀγῶνων. Ἐξαιρετικῶς εὐτυχές ὑπῆρξε τήν χθεσινήν ἡμέραν τό 14ον Σύνταγμα Πεζικοῦ, τό ὁποῖον εἰς μίαν ἐπίθεσιν κατώρθωσε νά αἰχμαλωτίσῃ ὀλόκληρον τουρκικόν τάγμα, συντεταγμένον μέ τόν Διοικητήν του καί ὄλα τά πολυβόλα του. Ἀλλά ποία σύμπτωσις! Τό τάγμα τοῦτο ἀνήκεν εἰς τήν 57ην Μεραρχίαν. Εἶνε ἡ Μεραρχία ἐκείνη ἢ ὁποία αἰφνιδιάσασα τό 14ον Σύνταγμα εἰς τό Οὔτς Σεράι τό ἐπροκάλεσεν εἰς ἀπεγνωσμένον ἀγῶνα, κατὰ τόν ὁποῖον τό ἠρωϊκόν Σύνταγμα ἀντεπεξῆλθεν ἀλλά μέ βαρείας ἀπωλείας. Οἱ γενναῖοι Θραῖκες ἀνταπέδωσαν χθές τό κτύπημα κατὰ τόν ὠραιότερον τρόπον!

Δεξιώτερον τῆς 12ης δρᾶ ἢ σιδηρᾶ Πρώτη Μεραρχία. Μετά σκληροτάτους ἀγῶνας καί πείσμονα ἀμφισβήτησιν τοῦ ἐδάφους ἐκ μέρους τοῦ ἐχθροῦ, ἐπετέλεσε χθές ἡ εὐκίνητος καί ἰσχυρά Μεραρχία τῆς Λαρίσης θαυμασίαν προέλασιν, εὐρεθεῖσα αἰφνης εἰς τό χωρίον Τέμκιοϊ Β.Α. τοῦ Ἄρντιζ, εἰς ἀπόστασιν 50 περίπου χιλιομέτρων ἀπό τῆς Ἀγκύρας. Περί τῆς σφοδρότητος τῶν συγκρούσεων καί τῆς γενναιότητος τῆς Μεραρχίας μαρτυρεῖ ὁ ἠρωϊκός θάνατος εἰς τήν γραμμὴν τοῦ πυρός τοῦ συνταγματάρχου Διοικητοῦ τοῦ 5ου Πεζικοῦ Συντάγματος Τράκα.

ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΔΕΞΙΟΥ. ΚΑΤΑΛΗΨΙΣ ΤΟΥ ΚΑΛΕ ΓΚΡΟΤΟ.

Τό δεξιόν μας, απομονωμένον ἐντός ἀπεράντων ἐχθρικῶν ἐκτάσεων, βυθισμένον εἰς τό ἄξενον χάος ἀνεξερευνητῶν ὄροσειρῶν, κοιλάδων καί ὄροπεδίων ἔχει μέτωπον κυκλικόν, φυλασσόμενον ὀλόγουρα καλῶς. Καί οὐχί σπανίως μάχεται ὄχι μόνον πρός τά ἐμπρός ἀλλά καί πρός τά πλάγια καί πρός τά ὀπίσω.

Μικτόν ἀπόσπασμα ὑπό τόν ἐπίλαρχον κ. Τσαγκαρίδην, συγκείμενον ἐξ ἵππικου, εὐζωνικοῦ καί πυροβολικοῦ, ἀποτελεῖ τό κινούμενον εἰς τήν ἀπόμακρον ἐκείνην περιοχὴν, ὅπου ὁ χάρτης σημειώνει τά χειμερινά ἔμπεδα. Δυστυχῶς εἰς μίαν ἐπιχείρησιν τῶν τελευταίων ἡμερῶν τό μικρόν ἀπόσπασμα τοῦ δεξιοῦ μας ἐστερήθη τόν γενναῖον διοικητήν του, ὁ ὁποῖος ἀνατραπείς ὑπό μίας ὀβίδος ἐκ τοῦ ἵππου του ἐδέχθη τρία τραύματα εἰς τό πρόσωπον, εἰς τήν ὠμοπλάτην καί εἰς τό γόνυ, σοβαρά μὲν ἀλλά μὴ ἐμφανίζοντα κίνδυνον ζωῆς.

Περιφανές ἄθλον τοῦ δεξιοῦ μας ἀποτελεῖ ἡ ἄλωσις τοῦ ὀχυρωτάτου φυσικοῦ φρουρίου Καλέ Γκρότο, τό ὁποῖον δεσπόζει ὀλοκλήρου τῆς περιοχῆς ἐκείνης καί ἀπό τοῦ ὕψους τοῦ ὁποῖου, καθῶς σᾶς ἐτηλεγράφησα ἤδη, διακρίνεται μέ τά κιάλια τὰς πρωῖνάς ὥρας, ὅτε ὁ ὀρίζων εἶνε διαυγής, διά μέσου τῆς χθαμαλῆς κοιλάδος ἡ πόλις τῆς Ἀγκύρας.

Τό Καλέ Γκρότο εἶνε ἀπόκρημνος, ἀπομονωμένος βράχος ἐκ πυρίτου λίθου, πρωτοφανοῦς ἀνωμαλίας. Ἀποτελεῖ τόν κόμβον τῶν πλευρικῶν πρός τήν Ἀγκυραν ὀδῶν, τῶν ὁποῖων δεσπόζει. Καί ὁ ἐχθρός τό ὑπερήσπισε μέ πείσμα ἀνάλογον τῆς στρατιωτικῆς του σημασίας. Κατόπιν πολυνέκρων ἀγῶνων, ἡ 13ῆ Μεραρχία περιέσφιξε τήν 17ην στενῶς τό Καλέ Γκρότο. Μία διλοχία εὐζώνων ραγδαίως προελάσασα ἤρχισε ν' ἀναρριχᾶται ἐπὶ τῶν βραχωδῶν κλιτύων. Ἀλλ' ἦσαν τόσον ἀπότομοι, ὥστε οἱ φτερόποδοι εὐζωνοὶ ἐκατρακυλοῦσαν πρός τά κάτω μαζί μέ τούς βράχους. Ἦναγκάσθησαν τότε νά καθηλωθοῦν εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν βράχων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀπρόσβλητοι. Καί παρέμειναν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺν χρόνον, μέχρις ὅτου διά τῶν πλευρικῶν ἐλιγμῶν καί ὑπὸ τοῦ δραστηκωτάτου πυρός τοῦ πυροβολικοῦ μας ἐξηναγκάσθη ὁ ἐχθρός νά ἐγκαταλείψῃ ὀλόκληρον τό Καλέ Γκρότο. Οἰκτρὸν θέαμα παρουσιάσθη πρό τῶν ὀφθαλμῶν τῶν πολεμιστῶν μας, ὅταν ἀνῆλθον νικηταί ἐπὶ τῶν

ὀξέων βράχων. Καθημαγμένοι παντοῦ οἱ πυρῖται. Ἀπειρία ἐχθρικῶν πτωμάτων εἶχον σωρευθῆ μεταξύ τῶν βράχων. Τό πυροβολικόν μας βάλλον εὐστόχως εἶχεν ἐπιφέρει βαρυτάτας ἀπωλείας εἰς τόν ἐχθρόν, βοηθούτων καί τῶν βράχων, οἱ ὅποιοι ἐξηκόντιζαν πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις θανατηφόρα θραύσματα καθὼς ἔσκαζαν ἐν μέσῳ των αἱ ὀβίδες. Καί διεδραματίσθησαν μακάβριοι σκηναί. Ἐπὶ τοῦ Καλέ Γκρότο δέν ὑπῆρχε πουθενά χῶμα. Οὔτε διά ταφήν. Καί ἠναγκάσθησαν οἱ στρατιῶται μας νά ρίψουν τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν κάτω ἀπὸ τοὺς ἀποκρήμνους βράχους μέσα εἰς βαθείας χαράδρας διά ν' ἀποφύγουν τὰς συνεπείας τῆς σήψεως... Τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τό νά μετρηθοῦν τὰ ἐχθρικά πτώματα. Ἦσαν ὀκτακόσιοι. Τό ἀναφέρει ἐπίσημος ἔκθεσις.

Ὁμολογουμένως ὑπῆρξαν βαρεῖαι καί αἱ ἰδικαί μας ἀπώλεια. Τό βαρὺ δέ πυροβολικόν τοῦ ἐχθροῦ ἐξακολουθεῖ νά βάλλῃ κατά τοῦ Καλέ Γκρότο, τό ὅποιον διψᾷ ἀκόμη αἷμα.

ΤΑ ΚΟΛΛΥΒΑ ΤΟΥ ΚΕΜΑΛΗ!

Δέν κατορθώνω οὔτε νά σκιαγραφήσω κἄν τὰ γεγονότα, πολὺ περισσότερον νά τὰ χαρακτηρίσω, νά τὰ χρωματίσω, νά τὰ φωτίσω μέ τῆς προσωπικῆς μου ἀντιλήψεως τὴν ἀνταύγειαν. Ἐκεῖνο ὅμως τό ὅποιον οὐδέποτε θά κατορθώσῃ κανεὶς νά παραστήσῃ ζωηρῶς εἶνε τό ἠθικόν τῶν στρατιωτῶν μας. Ἐρρίφθησαν εἰς τὴν μάχην κατάκοποι ἔπειτα ἀπὸ πορείας τόσων ἡμερῶν. Ἐπολέμησαν ἐπὶ δέκα ἡμέρας. Ἐπείνασαν, ἐδίψασαν, αἱματοκυλίσθησαν, ἀγρίεψαν στή μορφή καί στήν ψυχή. Ἀλλὰ δέν ἀπέκαμαν. Δέν ἔχασαν τό κέφι των. Δέν ἔχασαν τό πνεῦμα των.

Θά παραθέσω δύο ἀνέκδοτα ἀπὸ τίς χιλιάδες τέτοια πού θά ὑπάρχουν μέσα στήν ἔντονη αὐτή πολεμική ζωὴ τῶν συγκινήσεων, τῶν κακουχιῶν καί τῶν ἀνταπαρνήσεων. Θά μπορέσουν νά χαρακτηρίσουν τό ἠθικόν μέρος τῆς δυνάμεως πού ἀνέπτυξεν ἐδῶ πέρα ἢ Φυλὴ μας καί ἡ γενεά μας πολὺ περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον ἰδικὴν μου ἔκθεσιν.

Οἱ φαντᾶροι ἐφεδρικῆς Μεραρχίας ἔβραζαν σέ κάποιον καταυλισμὸ μέσα στίς καραβάνες των στᾶρι νά τό φᾶνε γιὰ ψωμί, πού εἶχε νά διανεμηθῆ δύο ἡμέρες.

– «Τί νά γίνῃ, βρέ παιδιά, σάν ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα θά τό περάσουμε κί αὐτό».

- «Θά τό περάσουμε λέει. Μέρες εἶνε αὐτές, μήπως εἶνε χρόνια;».
- Μεσ' τήν ὥρα νά καί περνάει ὁ Σωματάρχης Πρίγκηψ Ἀνδρέας πεζός μέ τόν ὑπασπιστήν του.
- «Τί βράζετε αὐτοῦ παιδιά;».
- «Κόλλυβα, στρατηγέ μου !...».
- «Πῶς; τί;».
- «Κόλλυβα γιά τήν ψυχή τοῦ Κεμάλη, Θεός σχωρέσ' τον, Ὑψηλότατε!».

ΑΝ ΤΟ ΜΑΘΗ Η ΤΟΥΡΚΙΑ

Τό βαρú πυροβολικόν ξέρετε βέβαια πῶς τό λένε οἱ πολεμισταί μας, ἀναγκασμένοι νά καθαρευουσιανίσουν: “Βαρέο Πυροβολικό” ἀπό τή γενική “Βαρέος Πυροβολικοῦ”. Λοιπόν, τό “Βαρέο Πυροβολικό” ὥργωνε μέ τίς βαρειές του ρόδες τούς δρόμους τῶν ἀσιατικῶν ἀραμπάδων ἀνάμεσα στά ξερικά χωράφια. Προχωροῦσε, προχωροῦσε, προχωροῦσε. Καί ὁ δρόμος ἦτο ἀτελείωτος. Ἡ μία κοιλὰς διεδέχετο τήν ἄλλην. Ὁ κάθε αὐχὴν πού ὑπερεκάμπτετο ἀπεκάλυπτε πλῆθος ἀλλεπαλλήλων αὐχένων.

- «Μωρέ τόπος! Καλά δέν ἔχει ἄκρη αὐτός ὁ τόπος;».
- «Ἐσύ θέλεις νά βρῆς τήν ἄκρη, συνάδελφε, κ' ἐγώ ξέρεις τί συλλογιέμαι;».
- «Σάν τί, πατρίδα;».
- «Συλλογιέμαι, ἂν τό μάθη ἡ Τουρκία πῶς τῆς πήραμε τόσον τόπο θά... μᾶς κηρύξη τόν πόλεμο».

ΜΕ ΤΙ ΕΧΘΡΟΝ ΕΠΟΛΕΜΗΣΑΜΕΝ

ΜΕΤΩΠΟΝ, 20 Αύγουστου. Ἐγραψα εἰς προηγουμένην ἀνταπόκρισίν μου ὅτι αἱ παραταχθεῖσαι εἰς τό μέτωπον τοῦ Σαγγαρίου ἐχθρικάι δυνάμεις ἦσαν ἀνώτεραι τῶν ἀναμενομένων οὕτως ὥστε ἡ μεγάλη μάχη διεξήχθη μέ τούς δύο στρατούς ἰσοπάλους. Τοῦτο εἶνε ἀκριβέστατον.

Ὁ ἐχθρός θά κατώρθου νά παρατάξη, κατά τάς πληροφορίας μας, δεκαεξ μεραρχίας. Παρέταξεν ἐξηκριβωμένως 19, πιθανῶς καί 20. Ἡ δύναμις ἐκάστης μεραρχίας του ὑπελογίζετο εἰς 2.500 τυφέκια. Καί εὐρέθη ἀνελθοῦσα εἰς 3.500.

Ἡ ἀχανής Αὐτοκρατορία ἔκαμε τό θαῦμα της. Μία μικρά πίεσις ἤρκεσε νά συναθροισθοῦν ἀρκεταί ἀκόμη χιλιάδες πολεμιστῶν. Καί ἦσαν οἱ νέοι αὐτοί στρατιῶται τοῦ Κεμάλ 18ετεῖς ἔφηβοι, σκληρῶς ἀποσπασθέντες ἀπό τά ἀγροτικά των ἔργα, ἦσαν ἀκόμη 50ετεῖς γέροντες, ἀπανθρώπως ὑποβληθέντες ἐκ νέου ὑπό τόν στρατιωτικόν ζυγόν ὁ ὁποῖος ἐπίεσεν ὅλην τήν νεανικήν ζωήν των. Οὗτοι, ἀφοῦ εἰργάσθησαν ἐντατικῶς πρὸς κατασκευήν τῶν ὀχυρωματικῶν ἔργων τοῦ Σαγγαρίου, ἀντικατέστησαν ὅλους τούς περισσότερον ἐμπειροπολέμους ἄνδρας τῶν μεταγωγικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀναλαβόντας τό ὄπλον, ἐπί τέλους δέ συνεπλήρωσαν καί τά κενά τῶν μαχίμων μονάδων. Ἄς μή ὑποτεθῆ ὅτι εἶνε ὑπερβολική ἡ πληροφορία: εἰς πλείστας τουρκικάς ἐφοδιοπομπάς ὀδηγοῦν τούς ἀραμπάδες γυναῖκες, ἐπιστρατευθεῖσαι καί αὐταί! Δέν ἐσεβάσθη οὔτε τόν προαιώνιον γυναικωνίτην τό κράτος τῆς Ἀγκύρας.

Ἄς μή νομισθῆ δέ ἀκόμη ὅτι διά τῶν βιαίως στρατολογηθέντων ἐσχάτως ἀπετελέσθη ἀνάξιος λόγου συρφετός. Ἡ κατανομή τῶν νεοσυλλέκτων νεανιῶν καί γερόντων εἰς τάς μικράς μονάδας ἔγινε μεθοδικῶς. Καί δέν πρέπει νά λησμονῶμεν πόσον πυκνά εἶνε τά στελέχη τοῦ κεμαλικοῦ στρατοῦ, εἰς τόν ὁποῖον ἀνά 10-20 στρατιώτας ἀναλογεῖ εἰς ἀξιωματικός. Προσθέτω ὅτι καί πολλοί ἀξιωματικοί προσετέθησαν ἐσχάτως εἰς τά στρατεύματα τῆς Ἀγκύρας διαρρεύσαντες πρὸς αὐτά ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐφησύχαζαν ἕως τώρα.

Ὁμολογουμένως ὁμως τήν καλυτέραν ἐνίσχυσιν τοῦ κεμαλικοῦ στρατοῦ ἀπετέλεσαν αἱ πέντε ἢ ἕξι νέαι μεραρχίαι τοῦ Καυκάσου καί τῆς Κιλικίας, αἱ ὁποῖαι, ἐνταχθεῖσαι ὑπό καλοῦς ἀρχηγούς εἰς τάς λοιπάς, συνετέλεσαν κατά πολύ εἰς τήν ἀναπτέρωσιν τοῦ καταπεπτωκότος φρονήματος τοῦ ἡττημένου στρατοῦ.

ΙΠΠΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥΒΟΛΗΤΑΙ

Πρέπει νά σημειωθῇ ἐνταῦθα ὅτι εἰς τόν κεμαλικόν στρατόν, κατά σοφόν μέτρον, τό ἵππικόν καί οἱ λόχοι πολυβόλων ἀποτελοῦν ιδιαίτερα σώματα. Εἰς αὐτά ἔχουν καταταγῇ οἱ ἐκλεκτότεροι καί φανατικώτεροι στρατιῶται δεδοκιμασμένης ἀνδρείας καί πίστεως. Τούς διοικοῦν ἀποφασιστικοί ἀξιωματικοί καί μισθοδοτοῦνται γενναίως ὑπό τῆς ἐθνοσυνελεύσεως τῆς Ἀγκύρας. Οἱ ἵππεῖς καί οἱ πολυβοληταί τοῦ Κεμάλ συνδυάζουν τάς δύο αὐτάς ιδιότητες, εἶνε φανατικοί ἐθελονταί καί καλοπληρωμένοι μισθοφόροι. Δέν πολεμοῦν δέ μόνον πρὸς τόν στρατόν μας ἀλλά καί πρὸς τό ἰδικόν των κεμαλικόν ἀσκέρι, ὅταν ὑποχωρῇ ἢ ὅταν δέν θέλῃ νά προχωρήσῃ, καθώς πλειστάκις συνέβη κατά τάς τελευταίας μεγάλας μάχας. Οἱ ἄλλοι στρατιῶται μισοῦν ἀσπόνδως τούς ἵππεῖς καί τούς πολυβολητάς καί τούς ὀνομάζουν “ἀδελφοκτόνους”.

ΠΟΙΑΣ ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΤΕΙΧΟΝ ΟΙ ΤΟΥΡΚΟΙ

Ἀρχομένης τῆς πρὸς τήν Ἀγκυραν ἐκστρατείας μας αἱ δεκαῆξ τουρκικαί μεραρχίαι κατεῖχον τάς ἐξῆς θέσεις:

Μεταξύ Μποζάκιοῖ καί Ντογάν Ὀγλοῦ εὐρίσκετο μία μεραρχία ἵππικοῦ. Εἰς τήν περιοχὴν Μπαλτζίκ Χισάρ - Μπεηλίκ Ἀκχόρ ἢ 14η μεραρχία ἵππικοῦ καί τό 29ον σύνταγμα. Εἰς τό Τσιφτελέρ δύο μεραρχίαι ἵππικοῦ. Εἰς τό Καϊμάζ τό 8ον σύνταγμα τῆς 3ης μεραρχίας Καυκάσου.

Εἰς τό Μιχαλίτς καί τόν περὶ αὐτόν τομέα, βορείως τοῦ Πουρσάκ, μία μεραρχία πεζικοῦ, ἢ 5η μεραρχία Καυκάσου, ἴσως δέ καί τὰ ὑπολείμματα τῆς 23ης Μεραρχίας.

Τήν γέφυραν Μπεηλίκ Κιοπροῦ ἐπὶ τῆς καθέτου κοίτης τοῦ Σαγαρίου ἐφρούρουν ἢ 4η καί ἢ 61η μεραρχίαι ἐπὶ ἰσχυρῶν προγεφυρωμάτων τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης. Νοτιώτερον, τήν γέφυραν Καβουντζῆ Κιοπροῦ ἐφρούρουν ἐπίσης ἰσχυρῶς ἕτεραι δύο μεραρχίαι, ἢ 15η καί ἢ 57η.

Τέλος, περί τό Πολατλή εύρίσκοντο ώς γενική έφεδρεία αί μεραρχίαι 7η, 8η, 11η, 24η καί 41η.

Αύται ήσαν αί γνωσταί θέσεις τών δυνάμεων του έχθρου κατά τάς παραμονάς τής 1ης Αύγούστου. Από τών θέσεων τούτων μετεκινήθη ό έχθρός εύθύς ώς έξεδηλώθη ή έλληνική προέλασις καί απέσυρεν έφ' όλοκλήρου του μετώπου τάς δυνάμεις του προς τά όπίσω πλήν τών μεραρχιών του ίππικου, αί όποϊαι παρέμειναν τηρουσαι τήν έπαφήν, καί μονάδων τινών, αί όποϊαι έκράτησαν τά προγεφυρώματα του Καβουντζή Κιοπρου καί του Μπεηλίκ Κιοπρου μέχρι τής 7ης Αύγούστου, ανατινάξασαι έν τέλει τάς γεφύρας ταύτας.

ΑΙ ΔΥΟ ΣΤΡΑΤΙΑΙ ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

Ανατολικώς του Σαγγαρίου, ό τουρκικός στρατός έλαβε τόν έξής σχηματισμόν. Δηρέθη εις δύο μέτωπα, τό Δυτικόν καί τό Ανατολικόν, έκαστον τών όποίων ύπερησπίζετο από μίαν Στρατιάν, τήν όποίαν συνεκρότουν ανά δύο ομάδες μεραρχιών.

Εις τήν στρατιάν του Δυτικού μετώπου άνετέθη ή άμυνα τής μονίμως ώχυρωμένης γραμμής του Σαγγαρίου, ήτις διήκει από Πολατλή προς νότον μέχρι τής συμβολής Γκεούκ-Σαγγαρίου καί εκείθεν δέκα περίπου χιλιόμετρα ανατολικώς.

Ο Ισμέτ πασάς, ό κωφός καί τραυλός τέως έπιτελάρχης περί του όποιου όμιλούν όλοι οί Τουρκοί μέ σεβασμόν, άνέλαβεν αυτοπροσώπως τήν αρχηγίαν τής στρατιās του Δυτικού μετώπου, τήν όποίαν άπετέλεσαν ή 1η καί ή 4η ομάδες μεραρχιών. Ο Ισμέτ πασάς έστησε τό στρατηγεϊον του εις τό Πολατλή. Ήτο όμως καθ' όλην τήν διάρκειαν τών μαχών άεικίνητος, τρέχων από του ενός άκρου του μετώπου του εις τό άλλο. Εις τό Καρακουγιού, από τό όποϊον σās γράφω, χωριουδάκι Τατάρων κείμενον Ν.Δ. του Μπαϊμπούρτ, παρέμεινεν ό Ισμέτ, πρό πέντε ήμερών μόλις, επί δύο ήμερονύκτια φιλοξενούμενος εις τό στρατηγεϊον τής 4ης ομάδος μεραρχιών.

Η κωφότης του τόν αναγκάζει νά όμιλή, νά πληροφορηται, νά διατάσση μεγαλοφώνως. Καί ήκούετο από τούς χωρικούς κραυγάζων ότι "εις τάς γραμμάς του Γκεούκ καί του Γιλδίζ θά ταφή ή ή Έλλάς ή ή Τουρκία!".

Ἡ τετάρτη ὀμάς μεραρχιῶν περιλαμβάνει τὰς μεραρχίας: 7ην, 61ην καὶ 5ην Καυκάσου. Αὕτη ἀντιμετώπισε τὰς ἐπιθέσεις τῶν μεραρχιῶν μας 3ης καὶ 4ης. Εἶνε δὲ ἀπὸ τὰς ἰσχυροτέρας μονάδας τοῦ Κεμαλικοῦ στρατοῦ. Ἰδίως φημίζεται ἡ 5η μεραρχία τοῦ Καυκάσου, τὴν ὁποίαν διοικεῖ ὁ Κιρκάσιος Τζεμάλ Τζεχάτ, ἀξιωματικός μεγάλης ἐπιρροῆς. Τὴν μεραρχίαν αὐτὴν ἐνίσχυσαν ἐσχάτως πολὺ. Παρέταξε δύναμιν ἕξ χιλιάδων ἀνδρῶν μετὰ 40 πολυβόλων. Εἶχε 12 τηλεβόλα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 4 βαρῆα Σκόντα.

Τὴν 4ην ὀμάδα μεραρχιῶν διοικεῖ ὁ Τσολάκ Κεμάλ Σαμῆ, συνταγματάρχης, ἰσχυρὰ φυσιογνωμία τοῦ Κεμαλικοῦ στρατοῦ. Τσολάκ σημαίνει κουλός καὶ προσετέθη εἰς τὸ ὄνομά του ὡς τίτλος τιμῆς, ἀφ' ὅτου ἡ πολεμικὴ του μοῖρα τὸν ἀφῆκε μονόχειρα.

Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ δώσω μερικὰς πληροφορίας περὶ τοῦ δεινοῦ αὐτοῦ ἀντιπάλου. Ὁ Κεμάλ Σαμῆ ἐσπούδασεν εἰς τὴν Πολεμικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου. Κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πόλεμον ἦτο ὑπολοχαγός εἰς τὸ μέτωπον τῆς Παλαιστίνης, ὅπου διέπρεψεν. Ἐκεῖ εἰς μίαν μάχην ἔχασε τὸ ἕνα τοῦ χέρι. Καὶ ἔγινεν ὁ περίφημος Τσολάκ. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πολυτίμων συνεργατῶν τοῦ Κεμάλ. Διώκησεν ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὸν τομέα τῆς περιφερείας Σόμα, ταγματάρχης ὢν, μέχρι τῆς καταλήψεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ μας. Ἀκολουθῶς ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς 1ης μεραρχίας, μὲ τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισε τὸν παρελθόντα Μάρτιον τὸ Ἴν Ἐϋνοῦ. Αἱ ὑπηρεσίαι του ἐκεῖ ἐκρίθησαν τόσον πολὺτιμοι, ὥστε ἡ ἔθνοσυνέλευσις τῆς Ἀγκύρας ἐπρότεινε τὴν προαγωγήν του εἰς στρατηγόν. Προήχθη εἰς συνταγματάρχην τῶν Γενικῶν Ἐπιτελῶν καὶ παρέμεινεν ἐπὶ τινὰς μῆνας εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον ἐπιβλέπων τὴν ὀχύρωσιν τῆς Κιουτάχειας. Κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἰουλίου ἦτο ἀρχηγός τῶν Μεραρχιῶν αἱ ὁποῖαι ὑπερήσπιζον τὸ Καραμπουγιῦ καὶ τὸ 1799, ἠττηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Α' Σώματος Στρατοῦ.

Αὐτός εἶναι ὁ ἀρχηγός τῆς 4ης ὀμάδος μεραρχιῶν. Εἶνε τολμηρός καὶ ριψοκίνδυνος μέχρι τρέλλας. Οἱ στρατιῶται του τὸν ὀνομάζουν ἀκόμη Ντελῆ-Κεμάλ, τρελλὸν Κεμάλ. Κατὰ τὰς τελευταίας λυσσώδεις μάχας περιέτρεχεν ἔκφρων τὰς γραμμάς τρομοκρατῶν διοικητῶν, ἀξιωματικῶν καὶ στρατιῶται. Αὐτός διέταξε καὶ αὐτοπροσώπως διηθύνε τὰς ἀπεγνωσμένας νυκτερινὰς ἐπιθέσεις κατὰ τῆς 4ης μεραρχίας

μας τήν 15-16 καί τήν 18-19 Αύγούστου. Απεκρούσθησαν, ὡς γνωστόν, ἀμφότεραι καί ἐστοίχισαν βαρείας ἀπωλείας εἰς τόν ἐχθρόν. Ἡ στάσις τοῦ 159 Συντάγματος ὀφείλεται εἰς τήν βιαίαν διοίκησιν τοῦ Τσολάκ Κεμάλ. Κατά τήν ὑποχώρησιν τοῦ Συντάγματος τούτου ἐκάλεσεν εἰς τό χωρίον Σαρηχαλήλ τόν διοικητήν τοῦ 1ου τάγματος, τό ὁποῖον πρῶτον ὑπεχώρησε, καί τοῦ ἐζήτησε τήν ἔγγραφον διαταγήν τῆς ὑποχωρήσεως. Φυσικά δέν ὑπῆρχε τοιαύτη. Ὁ Τσολάκ Κεμάλ δέν ἐδίστασε νά σύρῃ τό πιστόλι του καί νά ρίψῃ νεκρόν τόν ὑποχωρήσαντα ταγματάρχην.

– «Ἄφου δέν εἶχες τόν ἡρωϊσμόν νά μείνης εἰς τάς θέσεις σου καί νά πέσης ὑπό τά βλήματα τοῦ ἐχθροῦ, σέ σκοτώνω ἐγώ, γιά νά μάθουν ὅλοι ὅτι κανεῖς ἀπό ἡμᾶς δέν θά φύγῃ ζωντανός πρὸς τά ὀπίσω».

Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ θανατική ἀπόφασις καί ὁμοῦ ὁ σύντομος ἐπικήδειος τοῦ δυστυχοῦς ταγματάρχου!... Εἰς ἐπακολουθήσασαν μάχην οἱ στρατιῶται τοῦ 159 Συντάγματος εὐρέθησαν εἰς τήν ἀνάγκην νά ὑποχωρήσουν πάλιν πρὸ τῆς ἀκαθέκτου ὀρμῆς τῶν εὐζώνων τοῦ 2/39 Συντάγματος. Οἱ ἀξιωματικοὶ των τοὺς ἔβαλαν τότε ἐκ τῶν ὀπισθεν μέ πολυβόλα καί μέ τά πιστόλια των. Ἄλλ' ἐξεδόθη ἀμέσως νέα θανατική ἀπόφασις ὑπό τῶν στρατιωτῶν. Καί ὑψώσαντες τά ὄπλα ἐξήπλωσαν νεκρούς πολλοὺς ἀξιωματικούς των, μεταξύ τῶν ὁποίων τοὺς Μουμουτάζ, Ζουρφικιέρ καί Ζιά.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΟΜΑΔ ΜΕΡΑΡΧΙΩΝ

Τήν ἐτέραν Ὁμάδα Μεραρχιῶν τοῦ ἐχθρικοῦ δεξιοῦ, τήν 1ην, διοικεῖ ὁ συνταγματάρχης τῶν Γενικῶν Ἐπιτελῶν Ἴτζεντίν, ἀξιωματικός μεγάλης μορφώσεως. Ὁ Ἴτζεντίν ὑπηρέτει κατὰ τήν ἀνακωχὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ. Προσχωρήσας εἰς τό κίνημα τῆς Ἀγκύρας εἶνε γνωστόν ὅτι διώκησεν ἐπὶ πολὺ τήν 61ην Μεραρχίαν.

Ἡ 1η Ὁμάς Μεραρχιῶν περιλαμβάνει τάς μεραρχίας 1ην, 11ην καί 41ην. Ἡ 11η ἔχει βαπτισθῆ “Ἐκλεκτή” καί φημίζεται ὡς μία ἀπὸ τάς καλλιτέρας. Ἡ 1η Μεραρχία εἶνε ἤδη ὑπὸ τάς διαταγὰς τοῦ πολυπειροῦ συνταγματάρχου Ντουραχμάν Ἀφίζ.

Ἡ 1η Ὁμάς ἀντιπαρετάχθη κατὰ τῆς 7ης ἰδικῆς μας Μεραρχίας, προσπαθήσασα νά παρεμποδίσῃ τήν διάβασιν τῆς γεφύρας Μπεηλίκ

Κιοπροῦ καί τήν πρός Πολατλή προέλασιν. Ἡττήθη ὁμως ἐπανειλημμένως ὑποστᾶσα μεγάλας ἀπωλείας κατά τὰς ἀντεπιθέσεις τὰς ὁποίας ἐπεχείρησε.

Ο ΚΕΜΑΛ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ

Τοῦ Ἀνατολικοῦ Μετώπου ἡ Στρατιά τελεῖ ὑπό τήν ἄμεσον ἐπίβλεψιν τοῦ ἰδίου Μουσταφᾶ Κεμάλ, τοῦ ὁποίου ἐσημειώθη ἡ παρουσία καί εἰς Πολατλή καί εἰς Γιαπάν Χαμάμ καί εἰς Καρά Χότζα. Δέν ἐξηκριβώθη ἀκόμη ποῖος εἶνε ὁ Σωματάρχης τῆς. Ἀποτελεῖται ἐκ τῶν 2ας καί 3ης Ὑμάδων Μεραρχιῶν. Καί ἡ μὲν 2α Ὑμάς διοικεῖται ὑπό τοῦ Σελαχεντίν Ἀδήλ, ἡ δέ 3η ὑπό τοῦ συνταγματάρχου Ἀρίφ, τέως διοικητοῦ τῆς 11ης "Ἐκλεκτῆς" Μεραρχίας.

Ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι συνεστήθη καί 5η Ὑμάς, ὑπό τήν ὁποίαν ὑπήχθησαν ὄλαι αἱ Μεραρχίαι τοῦ ἵππικοῦ. Δέν δύναται νά ἐξηγηθῆ ὁμως τό μέτρον τῆς τοιαύτης ἐνιαίας διοικήσεως, ἀφοῦ αἱ Μεραρχίαι τοῦ ἵππικοῦ ἦσαν καί εἶνε ἀκόμη ἐγκατεσπαρμέναι εἰς ὄλους τούς τομεῖς, μέ κύριον ἐπί τοῦ παρόντος ἔργον τήν ἐπέλασιν κατά τῶν ὑποχωρούντων φιλικῶν τμημάτων πρός ἀνακοπήν τῆς ὁρμῆς των διά τά ὀπίσω.

ΑΙ ΝΕΑΙ ΜΕΡΑΡΧΙΑΙ

Περί τῶν νέων Μεραρχιῶν τὰς ὁποίας συνεκρότησεν ὁ Κεμάλ μετά τήν μάχην τῆς 8ης Ἰουλίου εἶνε γνωστόν ὅτι αὗται ὠνομάσθησαν 16η, 17η καί 18η. Αἱ νεότευκτοι κεμαλικάι Μεραρχίαι ἔκαμαν τήν ἐμφάνισιν των εἰς τὰς τελευταίας μάχας καί ἔλαβον τό βάπτισμα τοῦ πυρός. Ἡ 17η Μεραρχία ἐνετάχθη εἰς τό Δυτικόν Μέτωπον καί ἐπολέμησε κατά τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ. Ἐξηκριβώθη ὅτι ἔχει κατέλθῃ ἀπό τόν τομέα Καζά Ἐλῆ καί διατελεῖ ὑπό τὰς διαταγὰς τοῦ συνταγματάρχου Νουρεντίν. Ἡ 18η καί ἡ 16η Μεραρχίαι ἐτοποθετήθησαν ἀπέναντι τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἐσχηματίσθησαν καί αἱ δύο εἰς τήν Ἄγκυραν, φαίνεται δέ ὅτι ἀποτελοῦνται μᾶλλον ἀπό νεοσυλλέκτους.

ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΜΙΞΕΙΣ

Τήν ἐκτεθεῖσαν σύνθεσιν καί παράταξιν εἶχον λάβει αἱ ἐχθρικάι δυνάμεις ἀναμένουσαι ἐντός τῶν ὠργανωμένων ἀμυντικῶν θέσεών των

τήν ἑλληνικὴν ἐπίθεσιν. Ἄλλ' εὐθύς ὡς ἐξεδηλώθη ὁ εὐρὺς ἔλιγμός τοῦ δεξιοῦ μας, ὁ ἐχθρὸς ἐκίνησε τὸ μέγα μέρος τῶν δυνάμεών του πρὸς τὸ ἀριστερόν του μέ κατεύθυνσιν πρὸς νοτιοανατολάς. Τόσον ἐσπευσμένως καὶ διὰ μεγάλων δυνάμεων ἐγένετο ἡ κίνησις αὕτη, ὥστε ὑπετέθη τὴν πρώτην ἡμέραν ὅτι ὁ ἐχθρὸς φεύγει. Καί ἔλαβον τὰ στρατεύματα τοῦ κέντρου μας καὶ τοῦ ἀριστεροῦ μας εἰς τὴν ἀρξαμένην ἐπίθεσιν τὴν ἀνάλογον κατεύθυνσιν πρὸς ΒΑ. Ὁ ἐχθρὸς, βλέπων ὅτι προσβάλλεται καὶ ἐπὶ τῶν ὠχυρωμένων γραμμῶν του κατὰ μέτωπον, μετεκίνησε πάλιν μεγάλας δυνάμεις του πρὸς δυσμάς, ἀπορροφήσας ὀλίγον κατ' ὀλίγον πρὸς τὰ ἐκεῖ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν συγκεντρωθεισῶν ἔναντι τοῦ δεξιοῦ μας ἐφεδρειῶν του. Αἱ κινήσεις αὗται τοῦ ἐχθροῦ ἔγιναν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος, ὡς ἐπέτρεπον ἄλλως τε αἱ ἐσωτερικαὶ του συγκοινωνίαι. Τοιοῦτοτρόπως δέ καὶ κατὰ τῆς ἀπειλῆς τοῦ δεξιοῦ μας ἀντετάχθη ἐγκαίρως καὶ τὴν ἐξασθενήσασαν ἄμυναν τῶν ὠργανωμένων γραμμῶν του ἐνίσχυσε πάλιν ἐγκαίρως.

Ἄλλ' εἴτε κατόπιν τῶν κινήσεων τούτων εἴτε ἔνεκα λόγων ἐσωτερικῶν του στρατοῦ του ἀνέμιξεν ὁ Κεμάλ τὰς στρατιάς του καὶ διαρκουσῶν τῶν ἐπιχειρήσεων εὐρέθησαν μεραρχίαι καὶ συντάγματα καὶ τάγματα ἀκόμη ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μετώπου εἰς τὸ ἄλλο. Ἐβεβαιώθη δέ ὅτι οἱ στρατιῶται μετακινήθენტων ταγμάτων εἶχον τὴν ἀντίληψιν ὅτι τοὺς παρηκολούθησαν εἰς τὸν νέον τομέα ὅπου ἐνετάχθησαν καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα τοῦ Συντάγματος των, ἐνῶ ἐκεῖνα παρέμειναν εἰς τὰς ἀρχικὰς των θέσεις ἢ μετεφέρθησαν εἰς ἄλλους τομεῖς. Φαίνεται ὅτι διὰ τῆς ἀναμίξεως ταύτης ἐπεδίωξεν ὁ ἐχθρὸς νὰ προλάβῃ διαφαινομένας ἀντιπειθαρχικὰς ζυμώσεις καὶ νὰ ἐνισχύσῃ ἀμοιβαίως τὰ ἀναμιγνυόμενα τάγματα.

Η ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ.

ΠΕΡΙΒΟΛΑΙ, ΧΑΡΑΚΩΜΑΤΑ, ΣΥΡΜΑΤΟΠΛΕΓΜΑΤΑ.

Τὸ ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου ἔδαφος ἔχει περιεργοτάτην διαμόρφωσιν, ὡσεὶ νὰ παρεσκευάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ νὰ γίνῃ θέατρον ἐνδόξων πολυνέκρων μαχῶν. Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀλληλουχίαν βουνῶν καὶ λόφων δεσποζόντων εὐρέων πεδίων βολῆς καὶ ἀντικρυσσομένων πολλαχόθεν. Καὶ ἀλλοῦ μὲν ὑψοῦνται μεμονωμένοι ἀποτομώτατοι λόφοι παρομοιάζοντες μέ τὴν στεφάνην τῶν φρυγικῶν βράχων των ὡς προκατακλυσμιαῖα

φρούρια γιγάντων, ἀλλοῦ δέ ἀνορθοῦνται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀγκώδη βουνά ἔχοντα τόσον ὀμαλὰς κλίσεις καί εἰς τόσον μεγάλην ἔκτασιν, ὥστε οὐδέν σημεῖον τῶν κλιτύων νά μένη ἀπυροβόλητον. Ὅλοι οἱ αὐλῶνες τῶν ἀντερεισμάτων ἔχουν τόσον ὀμαλήν κλίσιν, ὥστε οὐδεμίαν οὐδαμοῦ παρέχουν προκάλυψιν, θεριζόμενοι καθ' ὅλην αὐτῶν τήν ἔκτασιν ὑπό τῶν καταλλήλως τοποθετημένων πολυβόλων καί πυροβόλων.

Τό περίεργον τοῦτο ἀσβεστοειδές ἔδαφος προσεφέρετο εὐνοϊκώτατα εἰς τήν πολεμικήν τέχνην πρός ὀχύρωσιν. Καί ὑπῆρξε πραγματικῶς τεχνικωτάτη, ἐπιστημονικωτάτη ἢ ὀχύρωσις του ὑπό τῶν Τούρκων. Κατόπιν μακρᾶς καί ἐπισταμένης μελέτης ὑπό ἀξιωματικῶν τελειοφοίτων της Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου ἐσχεδιάσθησαν καί ἐξετελέσθησαν μόνιμα ὀχυρωματικά ἔργα, τά ὁποῖα μετέβαλον τήν ὅλην τοποθεσίαν ἀπό Πολατλή μέχρι Γκεούκ, εἰς μήκος πλεόν τῶν 40 καί βάθος περίπου 25 χιλιομέτρων, εἰς ἕνα ἀπέραντον φρούριον ἀλλεπαλλήλων διαζωμάτων. Εἶνε κάτι τό τρομακτικόν καί τό θαυμαστόν ἢ θέα τῶν ὀχυρωμάτων τούτων, ἤδη μάλιστα ὅτε τά ἔχει ὑποτάξει καί ἐκμηδενίσει ἡ ἑλληνική λόγχη!

Βαθύτατα χαρακώματα, εἰς θέσιν ὀρθίως πυροβολοῦντος. Πλεῖστα εἶνε κατεσκευασμένα διά τοιχοποιΐας. Τά διαζώματα εἶνε παντοῦ πυκνά καί τέλεια. Ὅλων τῶν κορυφῶν τά χαρακώματα εἶνε περικλειστα. Καί ἐκάστη κορυφή ἠδύνατο ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους νά ὑποστηρίξη ὅλας τὰς ἄλλας. Ὅπου μεμονωμένος δεσπόζων λόφος παντοῦ ἰσχυροτάτη περιβολή καί περιεζωσμένη διά πενταπλῆς σειρᾶς χαρακωμάτων καί συρματοπλεγμάτων. Ἰσχυροτέρα ὄλων εἶνε ἡ περιβολή τοῦ ὄρους Γιλδίτζ, τήν ὁποῖα ἐπολιόρκησε καί ἐξεπόρθησε μέ τούς εὐζώνους του ὁ αἰμίμηστος Καραχρήστος. Ἄπαντα τά σημεῖα εἶχον ἐπισημανθῆ καί παντοῦ ἀνευρίσκοντο συνθηματικοί στόχοι τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος κατεῖχε θαυμάσια παρατηρητήρια. Παρατηρήθη ἀκόμη καί μία πρωτοτυπία εἰς τήν ὀχυρωματικήν. Εἰς ὅλα τά ἀντιπρανῆ ὑπάρχουν βαθέα χαρακώματα. Εἰς αὐτά ἐσταματοῦσαν οἱ ὑποχωροῦντες ἀπό τά χαρακώματα τοῦ ἐμπροσθίου πρानοῦς Τούρκοι καί μόλις οἱ ἰδικοί μας ἀνεφαίνοντο ἐπί τῆς κυριευομένης κορυφῆς ἐβάλλοντο αἰφνιδιαστικῶς ἀπό τά ἀπροσδόκητα αὐτά χαρακώματα τῆς ἀντικλιτύος!

ΤΑ ΣΚΟΝΤΑ

Δέν θά ἦσαν ὅμως τόσοσ τρομερά καί τόσοσ εὐζωνοφάγα τὰ ὀχυρώματα τοῦ ἐχθροῦ χωρίς τὰ πυροβόλα Σκόντα. Ἡ ἀναμφισβήτητος ὑπεροχή των κατεδείχθη πλήρως κατά τὰς διεξαχθείσας μάχας.

Τὰ τηλεβόλα Σκόντα εἶνε ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐπιστήμης εἰς τήν πυροβολικήν. Ἐφευρέθησαν μόλις τό 1916. Καί ἔχουν ἀσύγκριτα πλεονεκτήματα καθιστῶντα αὐτά τέλεια καί ἐξασφαλίζοντα τήν κυριαρχίαν των ἐπί τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐν πρώτοις ἔχουν βεληνεκές 3-9 χιλιομέτρων. Σπανίαν εὐκινήσιαν. Συναρμολογοῦνται καί ἀποσυντίθενται ἀμέσως. Ἐλίσσονται παντοῦ. Τό μετατρόχιόν των εἶνε στενόν καί διέρχονται ἀκόμη καί μονοπάτια. Ἀνεβαίνουν ὅπου καί τὰ ὄρειβατικά. Ἡ βολή των ἔχει διπλήν τροχίαν ἐπί τῆς αὐτῆς ἀποστάσεως. Μίαν εὐθυτενή, ὅταν τό ἔδαφος εἶνε πεδίον καί ἀκάλυπτον, ἄλλην καμπύλην, ὅταν ὁ στόχος καλύπτεται. Οὐδέν σημεῖον εἶνε ἀπυροβόλητον διά τὰ Σκόντα. Τέλος τὰ βλήματά των εἶνε διπλά. Μόνον τὰ Σκόντα ἔχουν τήν λεγομένην μικτήν βολιδοφόρον ὀβίδα, ἡ ὁποία εἶνε κατά τό ἥμισυ βολιδοφόρος καί κατά τό ἥμισυ ἐκρηκτική. Κατά τήν κίνησιν τῆς ἡ ὀβίς τῶν Σκόντα κόβεται στή μέση καί τό μέν ἓνα ἥμισυ εἶνε ἐγκαιροφλεγές τό δέ ἄλλο κρουσιφλεγές.

Ὁ Κεμαλικός στρατός διαθέτει πολλά τηλεβόλα Σκόντα καί ἀφθονίαν νεωτάτων πυρομαχικῶν. Ἔκαμε δέ ἀφάνταστον σπατάλην κατά τὰς μάχας τοῦ Γκεούκ, τῆς Σαπάντζας, τοῦ Γιλδίτζ, τοῦ Τσάλ.

Ἡ ΕΠΙΤΕΥΧΘΕΙΣΑ ΝΙΚΗ

Εἰς τοιαύτας ἀπορρήτους θέσεις, ἐναντίον τοιούτου λυσοῦντος μέχρι παραφροσύνης ἐχθροῦ, ὑπό τό φονικόν πῦρ τοιούτων τρομερῶν τηλεβόλων, ἠγωνίσθη ἐπί δεκαπέντε ἡμέρας καί νύκτας ὁ στρατός μας. Ἐκάστη ἡμέρα καί ἐκάστη νύξ ἀντιστοιχεῖ πρὸς μίαν μεγάλην μάχην. Καί δέν διέπραξα ὑπερβολήν, ὅταν ἐτηλεγράφησα ὅτι ἐκάστη μάχη τῶν ἡμερῶν αὐτῶν ἦτο εἰς ἕκτασιν καί ἀγριότητα ἴση πρὸς τήν μάχην τοῦ Κιλκίς. Φαντασθῆτε δεκαπέντε Κιλκίς διά νά ἀναπαραστήσητε, ἂν δυνηθῆτε, τό μεγαλεῖον τῶν διεξαχθέντων νικηφόρων ἀγώνων. Αἱ μεταξύ Πολατλή - Γκεούκ - Καλέ Γκρότο μάχαι ἀποτελοῦν ὑπέρλαμπρον κατόρθωμα τοῦ

στρατοῦ μας, τό ὁποῖον θά πληρώσῃ ἀμαράντου δόξης τάς ὠραιότερας σελίδας τῆς πολεμικῆς μας Ἱστορίας.

Περιέγραψα λεπτομερῶς τήν κατάστασιν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ καί ἐξήρα τάς ἀπεγνωσμένας προσπάθειάς του. Αἱ προσπάθειαι τοῦ αὐτοῦ ἐναυάγησαν. Ὁ ἐχθρός οὗτος ἐδαμάσθη, συνετρίβη, ἀπερρίφθη τεταπεινωμένος ἔξω τῶν ὀχυρῶν του. Καί ἐπέρχεται ἀφ' ἑαυτῆς ἡ ἔξαρσις τοῦ ὑπερόχου τούτου πολεμικοῦ κατορθώματος τῆς ἐνδόξου Στρατιᾶς μας. Διότι ὄντως οὐδεὶς κάλαμος εἶνε ἰκανός νά ἐξάρῃ τήν ἐπιτευχθεῖσαν νίκην. Τήν νίκην τῆς ἐρήμου, τήν νίκην τῆς πείνης καί τῆς δίψης, τήν νίκην τῶν ἀπορθητῶν ὀχυρῶν, τήν νίκην ἐναντίον τοῦ σκληροτραχήλου ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος παρεσκεύασεν ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου τόν τάφον μας ἢ τόν τάφον του - καί τόν ἐρρίψαμεν ἀνάσκελα εἰς τόν ἀνοιχθέντα τάφον!

ΜΑΧΟΜΕΝΟΙ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΜΠΡΟΣ ΑΠΕΣΥΡΘΗΜΕΝ ΑΝΕΝΟΧΛΗΤΟΙ ΕΝΤΕΥΘΕΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ.

ΜΕΤΩΠΙΟΝ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ 1 Σεπτεμβρίου. Τήν 26ην Αύγουστου ή Στρατιά Μ. Ασίας ἐπληροφορεῖτο ὅτι ὁ ἐχθρός παρασκευάζει μεγάλην ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ μας μέ ἀντικειμενικόν σκοπόν τήν κατάληψιν τῆς ἐπί τοῦ Σαγγαρίου γεφύρας Μπεηλίκ Κιοπροῦ. Συγκεντρώσεις μεγάλων ἐχθρικῶν δυνάμεων παρατηρηθεῖσαι ἀπέναντι τοῦ Μπασρήκιοι καί τοῦ Μπεϊτζᾶς ἐπεβεβαίουν τάς πληροφορίας ταύτας. Τό σημείον ἄλλως τε ἐκεῖνο ἦτο τό λεπτότερον καί τό σημαντικώτερον τῆς ὄλης παρατάξεώς μας ὡς ἀποτελοῦν τήν ἀσφάλειαν τοῦ κόμβου τῶν συγκοινωνιῶν ὀλοκλήρου τῆς Στρατιᾶς. Τό ὑπερήσπιζεν ἡ 7η Μεραρχία, ὀπισθεν τῆς ὁποίας ἐτάχθη ὡς ἐφεδρεία ἡ 3η.

Τό Γεν. Στρατηγεῖον κοινοποιοῦν τάς εἰρημένας πληροφορίας πρὸς τὰ Σώματα Στρατοῦ συνώδευε ταύτας διά λακωνικῆς διαταγῆς, ἡ ὁποία ὑπενθύμιζεν ὄντως σπαρτιατικά ρήματα: “Θά ταφήτε ὅλοι εἰς τάς θέσεις τάς ὁποίας κατέχετε, μή ἐγκαταλείποντες οὐδέ σπιθαμὴν ἐδάφους...”

Τὰ Σώματα Στρατοῦ, μολονότι εἶχε διαπιστωθῆ ἡ παντελής ἔλλειψις ἐπιθετικοῦ πνεύματος παρὰ τῷ ἐχθρῷ καί ἦτο καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν πᾶσα ἀπόπειρά του, ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα.

Ὁ ἐχθρός ἤρχισε νά σφυροκοπῆ καί νά ψηλαφῆ εἰς διάφορα σημεία τοῦ μετώπου μας προσπαθῶν νά ἐξαπατήσῃ περί τῶν προθέσεων του καί τοῦ σημείου εἰς τό ὁποῖον θά ἐδοκίμαζε νά ἐπιτεθῆ.

Ἡ 9η Μεραρχία, κατέχουσα ἤδη καί τόν τομέα τῆς 3ης, ἔμπροσθεν τοῦ Μπαϊμποῦρτ ἐκράτει προκεχωρημένας τινάς θέσεις ἐνσφηνωμένας μεταξύ τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως. Διετάχθη νά τάς ἐγκαταλείψῃ τήν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τήν 27ην. Ἐν τῷ μεταξύ, τήν ἑσπέραν τῆς 26ης ὁ ἐχθρός ἐπιτεθεῖς λυσιπρόως ἐπέτυχεν τήν κατάληψιν τῶν ἀσημάντων τούτων θέσεων. Τήν αὐγὴν τῆς 27ης ἰσχυροτέρα ἐχθρικὴ ἐπίθεσις κατὰ τοῦ 3/40 Συντάγματος εὐζώνων τῆς αὐτῆς Μεραρχίας ἀπεκρούσθη ἐρρωμένως.

ΑΙ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ 28ης

Ἡ 28η ἀνέτειλεν ὑπὸ συνεχεῖς ὁμοβροντίας ἀντηχούσας ἀνά τὴν κοιλάδα τοῦ Σαγγαρίου ἀπὸ βαθείας νυκτός. Μέχρι τῆς γεφύρας τοῦ Καβουντζῆ Κιοπροῦ, ὅπου ἐστάθμευε τὸ Γεν. Στρατηγεῖον τῆς Στρατιᾶς, οἱ κανονιοβολισμοὶ ἔφθαναν καθαρῶτατοι καὶ ἀκόμη διεκρίνοντο εἰς τὰς κορυφογραμμὰς τῶν πρὸς βορρᾶν ὑψηλῶν ὀρέων αἱ μελανόκαπνοι διαρρήξεις τῶν ὀβίδων τῶν Σκόντα.

Συγχρόνως, ἄλλων ὁμοβροντιῶν οἱ μακρυνοὶ δούποι ἤρχοντο ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος ἐξ Ανατολῶν. Δέν ἐβράδυναν νὰ καταφθάσουν τὰ πρῶτα τηλεφωνήματα τῶν Σωμάτων ἀγγέλλοντα τὴν ἐκδήλωσιν ἐχθρικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τοῦ κέντρου καὶ τοῦ ἀριστεροῦ τῆς παρατάξεώς μας. Ἡ ἐπίθεσις ἦτο παντοῦ σφοδρά, ἀλλ' ἦτο φανερόν ὅτι ἡ κυρία προσπάθεια τοῦ ἐχθροῦ κατηθύνετο κατὰ τοῦ ἄκρου ἀριστεροῦ μας μέ ἀντικειμενικόν σκοπὸν τὴν ἀποκοπὴν τῶν συγκοινωνιῶν τῆς Στρατιᾶς καὶ τὴν ἀπομόνωσιν αὐτῆς ἐκεῖθεν τοῦ Σαγγαρίου.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, ἰσχυραὶ ἐχθρικάι δυνάμεις ἀνερχόμεναι εἰς δύο καὶ πλέον Μεραρχίας εἰσεχώρησαν εἰς τὸ μεταξύ Α' καὶ Β' Σώματος Στρατοῦ ὑπάρχον χάσμα, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἕκτασιν δέκα ὀλοκλήρων χιλιόμετρων. Ἡ 1η Μεραρχία, ἀποτελοῦσα τὸ ἄκρον δεξιὸν τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ ΝΔ. τοῦ Τέμκιοϊ, ἀντελήφθη τὴν θρασεῖαν ταύτην ἀπόπειραν καὶ ἀνέφερεν εἰς τὴν Στρατιάν προσθέτουσα ὅτι θά ἐπεδίωκεν τὴν ἀποκοπὴν τῶν ἐπιδρομέων. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἀπὸ πολλῶν ἡμερῶν μαχόμενον πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, διότι ἀπὸ παντοῦ τὸ παρηνάχλων ἐχθρικάι ἐπιδρομαί, ἀντελήφθη τὰς εἰσχωρούσας δυνάμεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔλαβε τὰς καταλλήλους διατάξεις. Δέν κατέχω τὰς λεπτομερείας τοῦ διεξαχθέντος εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἀγῶνος. Ἡ ἔκβασίς του ὅμως ὑπῆρξεν ὁ πλήρης διασκορπισμός τῶν δύο τουρκικῶν Μεραρχιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπεδεκατίσθησαν ὑπὸ τὰ συγκεντρωθέντα πυρὰ πλείστων πυροβολαρχιῶν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἐπὶ τούτῳ τοποθετηθεισῶν εἰς ἀρμοδίας θέσεις.

Ὁ ἐχθρός, ὑποστάς ἐκεῖ δεινὴν ἦτταν, ἀπεσύρθη πανικόβλητος καὶ ἦτο τοιαύτη ἡ κατάστασίς του, ὥστε ἀφῆκεν τὴν ἐσπέραν ἐκείνην τελείως ἀνενόχλητον, σχεδόν ἀνεπιτήρητον τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ.

ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΙΣ ΤΟΥ ΚΑΛΕ ΓΚΡΟΤΟ

Ἐν τῷ μεταξύ ἡ Στρατιά Μ. Ἀσίας εἶχεν ἀποπερατώσει τὰς μετὰ τῆς Κυβερνήσεως συνεννοήσεις της καὶ λαβοῦσα τὰς δεούσας ὁδηγίας ἀπεφάσισε τὴν ἐνδεικνυόμενὴν σύμπτυσιν τῶν στρατευμάτων μας.

Εἶνε περιττόν νά ἐξαρθῶσιν αἱ μέγισται δυσχέρειαι τὰς ὁποίας παρουσίαζεν ἡ σύμπτυξις αὕτη ἐπὶ μετώπου τοσοῦτον ἐκτεταμένου καὶ εἰσχωροῦντος τόσον βαθέως ἐντὸς τῆς ἐχθρικῆς χώρας. Ἀναμφισβητήτως ἐπρόκειτο περὶ λεπτῆς καὶ σπουδαίας ἐπιχειρήσεως, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ὁποίας ἡ παραμικρὰ ἀτυχία θά ἤθελεν συνεπιφέρει ἴσως ἀνεπανορθώτους συμφοράς. Ἐξεδόθησαν διαταγαὶ λεπτομερέσταται, περὶ πάντων προνοοῦσαι καὶ διὰ πάντα ὑποδεικνύουσαι τὰ κατάλληλα μέτρα. Ὁ Σαγγάριος, κυλιόμενος ἡσυχῶς διὰ μέσου τῶν μαιάνδρων τῆς πλατείας καὶ βαθείας κοίτης του, ἠπεῖλει μέγιστον κίνδυνον εἰς τὰ νῶτα τῆς συμπτυσομένης Στρατιᾶς, ἡ ὁποία ὤφειλε νά τὸν διέλθῃ ἐπὶ στενωτάτου μετώπου ὑπὸ τὴν ἐχθρικὴν ἴσως πίεσιν.

Τό Β' Σῶμα Στρατοῦ, ἀμέσως μετὰ τὴν νίκην τῆς 28ης, ἐπωφελοῦμενον τῆς ταραχῆς τοῦ ἐχθροῦ, ἤρχισε νά συμπτύσσεται πρὸς δυσμάς. Ἡ λύπη τῶν στρατιωτῶν μας ἐγκαταλειπόντων τὸ αἱματοβαφές Καλέ Γκρότο ἦτο ἀπερίγραπτος. Τό Β' Σῶμα ὤφειλε νά διέλθῃ τὸν Σαγγάριον ἐντὸς τῆς 29ης διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Καβουντζῆ. Ἐν τούτοις δέν συνεπλήρωσε τὴν διάβασίν του δυτικῶς τοῦ ποταμοῦ εἰμὴ τὴν 30ήν.

ΔΙΑΒΑΣΙΣ ΔΙ' ἘΝΔΕΚΑ ΓΕΦΥΡΩΝ

Ἐν τῷ μεταξύ τὴν 28ην ὁ ἐχθρὸς εἶχε κατορθώσει ν' ἀπωθήσῃ ἀρκετὰ τὴν 7ην Μεραρχίαν εἰς τὸ ἀριστερόν μας. Ἡ κατάστασις ἐκεῖ ἦτο σοβαρά. Ἰδίως ἡ ἀπώλεια τῶν λεγομένων Διδύμων Λόφων, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλουν τὸ κύριον στήριγμα τῆς Μεραρχίας, ἐκλόνιζεν ὅλην τὴν παράταξιν. Ἄνευ τῆς κατοχῆς τῶν Διδύμων Λόφων ἡ διάβασις τοῦ Σαγγαρίου καθίστατο προβληματικὴ διὰ τὰ στρατεύματα τοῦ ἀριστεροῦ μας.

Τὴν πρωΐαν τῆς 29ης ὁ ἐχθρὸς ἐπανέλαβε τὴν ἐπίθεσίν του κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ καὶ κατὰ τοῦ κέντρου μας, τὸ ὁποῖον παρεσκεύασεν ἤδη τὴν ἀποχώρησίν του. Πλὴν ὅμως αἰφνιδίως ἀντίκρουσεν ὁ ἐχθρὸς εἰς τὸ ὕψος τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ πλησίον τῶν γραμμῶν του τὰς φάλαγγας τοῦ Β' Σώματος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποσυρθῆ ἀπὸ τὰς θέσεις του χωρὶς

νά τό ἀντιληφθῆ κᾶν. Ἡ τοιαύτη μεταβολή τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως ἀνέτρεπε τά σχέδια τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος, φοβηθεὶς ἀπρόοπτον ἔλιγμόν, ἔσπευσε νά ἀνακόψη τὴν ἐπίθεσίν του τὴν μεσημβρίαν τῆς 29ης.

Τότε τό ἑλληνικόν κέντρον καί ἀριστερόν ἀνελάμβανον σφοδράν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν ἐχθρικῶν θέσεων. Σκοπός τῆς ἐπιθέσεως ταύτης ἦτο κυρίως ἡ ἀνακατάληψις τῶν Διδύμων Λόφων πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀνενοχλήτου διαβάσεως τοῦ Σαγγαρίου καί ἡ ἀπόκρουσις τῶν πραγματικῶν προθέσεων τῆς Στρατιᾶς.

Ἡ ἐφεδρική 3η Μεραρχία ἐξορμήσασα ἀκράτητος ἀνακατέλαβε τοὺς περιφήμους Διδύμους Λόφους. Καί ἡ διάβασις τοῦ Σαγγαρίου ἦτο πλέον ἐξησφαλισμένη.

Ἐνῶ μέρος τῶν στρατευμάτων μας ἐμάχετο κερδίζον διαρκῶς ἔδαφος πρὸς τὰ ἐμπρός, οἱ κύριοι ὄγκοι ἐκινουῦντο κανονικῶς καί ἐν πλήρει τάξει πρὸς τὰ ὀπίσω, ὅπου ἔνδεκα γέφυραι εἶχον ζεύξει τὸν Σαγγάριον ἐπὶ μετώπου τριάκοντα χιλιομέτρων.

Ὁ ἐχθρός, ὑποστάς τὴν 29ην μεγάλην ἦτταν ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ μετώπου καί ἀπολέσας σημαντικὰς θέσεις, οὐδόλως ὑπωπτεύθη τὴν ἐντεῦθεν τοῦ Σαγγαρίου σύμπτυξιν τῶν κυρίων δυνάμεών μας, αἱ ὁποῖαι ἐντελῶς ἤσυχαι καί ἀνενόχλητοι διέβησαν τὸν ποταμόν καί κατέλαβον τὰς νέας των θέσεις παραλαβοῦσαι ἅπαν ἀνεξαιρέτως τό ὑλικόν καί μὴ ἐγκαταλείψασαι εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ οὐδέ ἓν καρφίον.

Τὴν 30ὴν Αὐγούστου εἶχε συντελεσθῆ ἡ διάβασις τῶν στρατευμάτων καί τὴν 31ην ἐγκατελείποντο καί τὰ τελευταῖα προγεφυρώματα, οὕτως ὥστε ἀρξαμένου τοῦ Σεπτεμβρίου ὀλόκληρος ἡ Στρατιὰ μας κατεῖχε τὰς νέας τῆς θέσεις ἐντεῦθεν τοῦ Σαγγαρίου κλιμακοῦσα ἰσχυράς δυνάμεις πρὸς βορειοδυτικά καί πρὸς νοτιοδυτικά διὰ τὴν προστασίαν ὀλοκλήρου τῆς κατεχομένης εὐρείας ζώνης.

Ἡ σιδηροδρομική γραμμὴ Ἀγκύρας κατεστράφη ὀλοσχερῶς ἐπὶ μήκους πολλῶν χιλιομέτρων μέχρι τοῦ σημείου πού μᾶς εἶνε χρήσιμος.

Ἡ ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΣΙΒΡΗ ΧΙΣΑΡ

Τό Κεμαλικόν ἵππικόν, συνεχίζον τὸν κλεφτοπόλεμον τῶν ἐπιδρομῶν, διέπραξε τὴν 31ην Αὐγούστου νέον ἄθλον. Ἡ γνωστή καί ἀπὸ ἄλλας ἐπιδρομάς τῆς 9η Μεραρχία Ἴππικοῦ τῆς Κιλικίας, διελθοῦσα τὴν

ὀριζοντίαν κοίτην τοῦ Σαγγαρίου παρά τό Φετίογλου, ὅπου ὑπῆρχεν ἄγνωστος πόρος, ἐπέδραμε κατά τοῦ Σιβρῆ Χισάρ, τό ὅποϊον ἐφρούρει μικρά ἰδική μας δύναμις. Εὐρίσκοντο ἐκεῖ ἐπιμελητειακά τινα τμήματα καί εἶχον καταφθάσει μόλις χειρουργεῖα τινά, τά ὅποια θά ἀπετέλουν ἐκεῖ νοσηλευτικόν κέντρον.

Ὁ διευθυντής τοῦ Τηλεγραφείου Σιβρῆ Χισάρ, ἀνθυπολοχαγός τοῦ Μηχανικοῦ κ. Ὀλύμπιος, ἐπρόφθασε νά τηλεγραφήσῃ εἰς τήν Στρατιάν: “ταύτην τήν στιγμὴν δεχόμεθα ἰσχυράν ἐχθρικήν ἐπίθεσιν...” καί ἡ γραμμὴ του ἐκόπη ἀποτόμως. Οἱ Τοῦρκοι ἰππεῖς κατώρθωσαν νά εἰσέλθουν εἰς τήν πόλιν παρά τήν ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν τῆς φρουρᾶς. Δέν εἶνε ἀκόμη ἐξηκριβωμένον τί διέπραξαν ἐκεῖ. Αἱ πληροφορίες περί αἰχμαλωσίας τοῦ ἐπιάτρου κ. Μακκᾶ καί τῆς νοσοκόμου κ. Τρικουπῆ, κόρης τοῦ στρατηγοῦ, δέν ἐπιβεβαιοῦνται ἐπισήμως.

Ἐναντίον τῶν ἐπιδρομέων ἐξαπεστάλη ἀμέσως ἡ Ταξιαρχία Ἱππικοῦ καί τμήματα τῆς 5ης Μεραρχίας, καθ’ ἃ ἐγνώσθη δέ τοὺς κατέφθασαν, ἄγνωστον ἂν ὄλους ἢ τμήμα αὐτῶν, καί τοὺς ἔρριψαν εἰς τόν ποταμόν.

Μικρότεραι ἐπιδρομαὶ ἐσημειώθησαν καί πρὸς τήν περιφέρειαν Σεϊντῆ Γαζῆ, ἀποκρουσθεῖσαι πανταχοῦ, καθὼς καί πρὸς τήν γραμμὴν Νικαίας - Λευκῶν - Μπιλετζίκ, ὅπου κατεσυντρίβησαν.

Ἦδη ἡ παράταξις μας θά καταλάβῃ τοιαύτας γραμμάς, ὥστε οἰαδήποτε διείσδυσις τοῦ ἐχθροῦ νά καθίσταται ἀδύνατος.

Τεῖχος συνεχές καί ἀκλόνητον αἱ ἑλληνικαὶ λόγχοι προστατεύουν ἰσχυρῶς τὰς πολυπληθεῖς χώρας, ἐπὶ τῶν ὁποίων δέον εὐθύς ἀμέσως νά καταστῆ πραγματικώτερα ἡ κατοχὴ μας, διὰ νά ἀρχίσῃ τό ταχύτερον εἰς αὐτάς ἡ περίοδος τῆς εἰρήνης καί τῆς εὐημερίας τῶν πληθυσμῶν, ὑπὲρ τῶν ὁποίων ἄφθονον ἐχύθη τό πολυτιμώτατον ἑλληνικόν αἷμα.

Η ΤΡΑΓΙΚΗ ΠΥΡΟΒΟΛΑΡΧΙΑ

ΜΕΤΩΠΟΝ. Σεπτέμβριος. Περί τῶν τελευταίων μαχῶν τοῦ Σαγγαρίου, διά τῶν ὁποίων ἐπετεύχθη ἡ ἀσφαλῆς ἀποχώρησις ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ, ἐγνώσθη καί ἡ ἐξῆς δραματική λεπτομέρεια:

Ἐκ τῶν λαφύρων τῶν νικηφόρων ἐπιχειρήσεων τοῦ Ἰουλίου εἶχε καταρτισθῆ μία Μοῖρα βαρέος πυροβολικοῦ Σκόντα, ἡ ὁποία διαρκουσῶν τῶν μαχῶν τοῦ Σαγγαρίου ἐκινεῖτο ἐκ Προύσης πρὸς τό μέτωπον, διά νά προλάβῃ τόν ἀγῶνα. Ἐπειδὴ τό ἀριστερόν μας εἶχεν ἀνάγκη ἐνισχύσεως διά βαρέος πυροβολικοῦ, διετάχθη μία πυροβολαρχία τῆς Μοίρας ὑπὸ τόν λοχαγόν Τραπεζούντιον ν' ἀποχωρισθῆ καί νά βαδίσῃ κατεσπευσμένως πρὸς τό Μπεηλίκ Κιοπροῦ. Καί διά τό ταχύτερον μετεφέρθη μάλιστα ἡ πυροβολαρχία σιδηροδρομικῶς μέχρι τοῦ Σαγγαρίου, παρ' ὄλην τήν ἀπασχόλησιν τοῦ μοναδικοῦ συρμοῦ πρὸς μεταφοράν πυρομαχικῶν διά τὰ μαχόμενα σώματα.

Τοιοῦτοτρόπως ἡ πυροβολαρχία Τραπεζουντίου εὐρέθη τήν 26ην Αὐγούστου εἰς τόν τομέα τῆς κατεχούσης τό ἄκρον ἀριστερόν μας ἐβδόμης Μεραρχίας, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς ὁποίας ἐτάχθη.

Ἡ 27η ἦτο ἡμέρα ἀναπαύσεως. Τήν 28ην ἤρχισεν ἡ μεγάλη ἐπίθεσις τῶν Τούρκων, ἡ ὁποία ἐστοίχισεν εἰς αὐτούς τεραστίας ἀπωλείας.

Ἡ πυροβολαρχία Τραπεζουντίου, καταλλήλως ταχθεῖσα ὄπισθεν τοῦ ἐπισφαλεστέρου σημείου τῆς παρατάξεώς μας, ἐβαπτίσθη εἰς τό πῦρ. Ὑπῆρξεν ὁμως ἀτυχῆς εὐθύς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματός της. Δέν εἶχε προλάβει νά ρίψῃ εἰμὴ τρεῖς βολὰς κατὰ πυροβόλον, ὅτε λυσσώδης ἐπίθεσις τῶν Τούρκων ἐκλόνησε τό καλύπτρον τήν πυροβολαρχίαν τάγμα, τό ὁποῖον καμφθέν ἤρχισε νά ὑποχωρῆ. Ἡ πυροβολαρχία, τεταγμένη πλησίον τῶν γραμμῶν, εὐρέθη ἀμέσως πολὺ ἐκτεθειμένη. Ἡθέλησε νά ἐξακολουθήσῃ τήν δρᾶσιν της ἐν τῇ ἐλπίδι ὅτι ἡ ὑποχώρησις τοῦ πεζικοῦ θά ἀνεκόπτετο καί θά ὑπεβοήθει πολὺ πρὸς τοῦτο διά τῆς ἐπιμονῆς της. Πλήν ἡ ὀρμὴ τοῦ πολλαπλασίου ἐχθροῦ ὑπῆρξεν ἀκατάσχετος καί ἡ ὑποχώρησις τῶν ἰδικῶν μας ἐξηκολούθησε. Πολλοὶ τῶν πυροβολητῶν, νεαροὶ καί

ἀπειροπόλεμοι, ἐκλονίσθησαν καί ὁ κίνδυνος τῆς πυροβολαρχίας κατέστη ἄμεσος. Ὁ διοικητής αὐτῆς Τραπεζούντιος, ἐκτιμήσας καλῶς τήν κατάστασιν, ἐξήντησεν ὅλην του τήν ἐπιβολήν καί ἐνεργητικότητα, ὅπως συγκρατήσῃ τό ρεῦμα τῆς ὑποχωρήσεως καί σώσῃ τήν πυροβολαρχίαν. Ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀπεγνωσμένην του προσπάθειά ἐξετέθη εἰς τά ἐχθρικά πυρά καί ὁ γενναῖος ἀξιωματικός, καιρίως βληθείς, ἔπιπτε νεκρός ἐπὶ τῶν κινδυνευόντων πυροβόλων του. Ὁ θάνατός του, καθὼς ἦτο ἐπόμενον, ἐπέφερε σύγχυσιν καί, ἐξακολουθούσης τῆς ὑποχωρήσεως, ἦλθεν ἡ τραγικὴ στιγμή κατὰ τήν ὁποίαν τά πυροβόλα μας ἦτο ἀδύνατον πλέον νά σωθοῦν!

Ὁ ἀνθυπολοχαγός κ. Βελισσαράτος, ἀπελπισθείς περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς σωτηρίας των ἀλλά καί διατηρήσας ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀπελπισίᾳ τήν ἐμπρέπουσαν ψυχραιμίαν, διέταξεν ἀμέσως ν' ἀφαιρέσωσι τά κλείστρα, ἐπιδοθείς καί ὁ ἴδιος εἰς τό ἔργον τοῦτο. Τά κλείστρα ὄντως ἀφηρέθησαν. Καί μετὰ συντριβῆς οἱ πυροβοληταί μας ἐκινήθησαν διὰ νά τά φέρουν πρὸς τά ὀπίσω ἐγκαταλείποντες τά προσφιλῆ τηλεβόλα. Τήν στιγμήν ἐκείνην ὁμως ἡ ἐχθρική ἐπίθεσις ἀνεκόπη ἐπ' ὀλίγον. Καί τό βραχύ τοῦτο χρονικόν διάστημα κατώρθωσαν οἱ πυροβοληταί μας νά τό ἐκμεταλλευθοῦν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ κ. Βελισσαράτου. Ἐκεῖ πλησίον ἠνοίγετο κάποια χαράδρα.

– Νά τά ρίψωμε στή χαράδρα, παιδιά, τά κανόνια, νά μὴ τά πάρουν οἱ Τοῦρκοι!...

Δέν ὑπῆρχε καιρός δι' ἀργοπορίας. Ἦτο περίστασις ἀπὸ ἐκεῖνας κατὰ τὰς ὁποίας ἐξεγείρεται καί ἐνεργεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ τό ἔνστικτον τοῦ στρατιώτου. Μέ μίαν κίνησιν ὅλοι ἀνήρπασαν τά κινδυνεύοντα κανόνια καί τά ἔρριψαν εἰς τήν χαράδραν. Δέν ἦτο εὐκόλον νά τά ἀνασύρῃ ἀπὸ ἐκεῖ ὁ ἐχθρός, ὁ ὁποῖος κατέφθασε μετ' ὀλίγον πολυάριθμος καί κατέλαβε τὰς ἐγκαταλειφθείσας θέσεις...

Τήν νύκτα τῆς 28ης Αὐγούστου τά τέσσαρα βαρέα πυροβόλα μας ἔμειναν εἰς τό βάθος τῆς χαράδρας, ἐντός τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατεῖχεν ὁ ἐχθρός. Τήν 29ην ὁμως ὁ ἀγὼν ἐπανήρχισεν σφοδρός. Ὁ ἐχθρός ἐπέμεινεν εἰς τὰς προσπάθειάς του ἐλπίζων ὅτι θά κατώρθωνε νά μᾶς ἐξαναγκάσῃ εἰς ὑποχώρησιν μέχρι τοῦ ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ διάβασις ὑπὸ τήν τοιαύτην πίεσιν του δέν θά ἦτο βεβαίως ἐγχείρημα εὐκόλον.

Πλήν τά μεγαλεπήβολα σχέδια τοῦ Ἰσμέτ πασαῖ ἐξεμηδενίσθησαν ἐγκαίρως κλονισθέντα πρῶτον ἐκ τῆς ἀναγγελθείσης ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ των ἀπωλείας τῆς ἐπαφῆς μετὰ τοῦ ἐξαφανισθέντος τὴν νύκτα τῆς 28ης δεξιῦ μας. Ἡ ἀπροσδόκητος αὕτη κίνησις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ ἐδημιούργει μυστηριώδη κίνδυνον διὰ τὴν Τουρκικὴν παράταξιν, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἡδύνατο νὰ ἐκσπάσῃ, καί εἰς ἄγνωστον σημεῖον τῆς, καταστρεπτικός κεραυνός. Ἡ ἀπειλή τοῦ κινδύνου τούτου ἠνάγκασε τὸν ἐχθρὸν νὰ χαλαρώσῃ τὰς προσπάθειάς του μέχρις ὅτου ἀντιληφθῆ τὰς ἡμετέρας προθέσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν εἶχον εἰσέτι ἐκδηλωθῆ δι' αὐτόν, ἐνῶ πειὸ πίσω ἐπραγματοποιοῦντο ἤδη αὐταὶ διὰ τῆς διαβάσεως τῶν μεταγωγικῶν τμημάτων εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Σαγγαρίου.

Ἐπὶ τοιαύτης ψυχολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐχθροῦ ἐξέσπασε σφοδρὰ ἐπίθεσις τοῦ ἀριστεροῦ μας, ἡ ὁποία ἔσχε κεραυνοβόλον ἐπιτυχίαν. Αἱ ἀπολεσθεῖσαι τὴν 28ην θέσεις ἀνεκτῆθησαν καὶ νέαι τοιαῦται κατελήφθησαν. Οἱ Δίδυμοι Λόφοι ἐπανῆλθον εἰς τὴν κατοχὴν μας. Καὶ εὐρέθη πάλιν ἐντὸς τῶν θέσεών μας ἡ βαθεῖα χαράδρα εἰς τὴν ὁποίαν ἐκρύπτοντο τὰ τέσσαρα βαρῆα πυροβόλα μας. Οἱ Τοῦρκοι δὲν τὰ εἶχον ἀντιληφθῆ ἢ δὲν ἐπρόφθασαν νὰ κατέλθουν, ὅπως τὰ ἀνασύρουν. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ἐπεδόθησαν ἀμέσως οἱ πυροβοληταὶ μας. Τὰ Σκόντα ἀνελκύσθησαν καὶ μετεφέρθησαν ἐν ἀσφαλείᾳ εἰς τὴν δυτικὴν ὄχθην τοῦ Σαγγαρίου, ὅπου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπεσύρετο ὀλόκληρος ἡ Στρατιὰ συμφώνως πρὸς τὸ ἀποφασισθὲν σχέδιον.

Καὶ μόνον πού ἦσαν τὰ κανόνια τῆς τραγικῆς πυροβολαρχίας ὀρφανά!... Ὁ Διοικητὴς των λοχαγὸς Τραπεζούντιος παρέμενε νεκρὸς εἰς τὴν ἀντιπέραν ἄξενον ὄχθην, ἓν ἀκόμη εὐγενὲς θῦμα εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ!

ΕΝΩ Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΦΡΟΥΡΕΙ...

ΜΕΤΩΠΟΝ, Σεπτέμβριος. Ἡ ἀποχώρησις τῆς Στρατιᾶς δυτικῶς τοῦ Σαγγαρίου ἐγένετο ὑφ' ἧς συνθήκας ἐξέθεσα εἰς προηγουμένας ἀνταποκρίσεις μου, κατόπιν ἡρέμων ἀποφάσεων τῆς Στρατιᾶς καί ἐπὶ τῇ βάσει τελείου σχεδίου, χάρις εἰς τό ὁποῖον ἐπετεύχθη ἡ δυσχερῆς δι-
άβασις τοῦ ποταμοῦ ἄνευ οὐδεμιᾶς ζημίας. Τά δημοσιευθέντα ἐκ τοῦ Μετώπου τηλεγραφήματα περί νέας ἐξορμήσεως τῆς Στρατιᾶς τήν 30ήν Αὐγούστου, νέας προελάσεως αὐτῆς καί καταλήψεως μάλιστα τοῦ ὄρους Κιουτσούκ καί τοῦ Σαρηγκιόλ ἦσαν φαντασιώδη. Τήν 30ήν Αὐγούστου ἡ Στρατιά διεπεραιουῖτο, ὀλόκληρος σχεδόν, ἐντεῦθεν τοῦ Σαγγαρίου καί ὁ ἐχθρός ἀπέμενεν ἐν καταπλήξει καί ἀμηχανία περί τοῦ πρακτέου, διότι εἶχεν ἤδη ἀπολέσει τήν μοναδικήν στιγμὴν κατά τήν ὁποίαν θά ἦδύνατο νά μᾶς δημιουργήσῃ σοβαροῦς κινδύνους διά καταλλήλου ἐνεργείας.

Ὡς πρὸς τά προηγηθέντα τῶν πραγματοποιηθεισῶν ἀποφάσεων τῆς Στρατιᾶς, ἐγνώσθησαν, τουλάχιστον ἐνταῦθα, τά ἐξῆς: Ἡ Στρατιά ὑπέβαλεν εἰς τήν Κυβέρνησιν διά τοῦ κ. Ξ. Στρατηγοῦ ἔκθεσιν τῆς καταστάσεως, ἐν τῇ ὁποία ἐξετίθεντο λεπτομερῶς τά συντελεσθέντα καί διεγράφοντο, κατά τὰς πιθανωτέρας προβλέψεις, τά μέλλοντα νά ἐπισυμβῶσιν, ἐάν ἀπεφασίζετο ἡ ἐξακολούθησις τῆς νικηφόρου προελάσεως τοῦ στρατοῦ πρὸς πραγματοποίησιν, μετὰ τήν ἐπιτευχθεῖσαν νίκην, τῆς μελετωμένης ἐπιδρομῆς κατά τῆς Ἀγκύρας.

ΠΛΗΡΗ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Ἡ Κυβέρνησις, λαβοῦσα γνῶσιν τῆς ἐκθέσεως ταύτης, ἠθέλησε νά ἔχη λεπτομερεστέρας πληροφορίας ἐπὶ τινων σημείων καί ἐτηλεγράφησε σχετικῶς πρὸς τόν Ἀρχιστράτηγον. Ὅταν συνεκεντρώθησαν αἱ πληροφοριαὶ αὗται, ἡ Κυβέρνησις ἔκρινεν ὅτι ἔπρεπε νά ἀφήσῃ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τήν Στρατιάν ὡς πρὸς τήν συνέχισιν τῆς περαιτέρω προελάσεως ἀμέσως ἢ τήν κατάληψιν ἀσφαλῶν θέσεων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς χειμερινῆς περιόδου τῆς ἐκστρατείας.

ΔΙΑΤΑΓΗ ΥΠΟΧΩΡΗΣΕΩΣ

Ἡ Στρατιά, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ καὶ τὰς ἐκ τῶν ἀρξαμένων βροχῶν δυσχερείας τῶν συγκοινωνιῶν τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ, ἔκρινεν ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναβληθῆ ἢ κατὰ τῆς Ἀγκύρας ἐπιδρομῆ, ἢ ὅποια θὰ ἐστοίχιζε νέας ἀπωλείας εἰς τὸν στρατόν μας καὶ θὰ ἀπέφευγεν ἀμφίβολα κέρδη μετὰ τὴν διαγνωσθεῖσαν ἀπόφασιν τοῦ ἐχθροῦ ὅπως μὴ καταβίβασιν τὴν ἀνταρτικὴν του σημαίαν, καὶ ἂν ἀπωθεῖτο πέραν τῆς Ἀγκύρας, καὶ ἂν ἐρρίπτετο ἐκεῖθεν τοῦ Ἄλως.

Κατόπιν τούτου δὲν ἐδίστασε ν' ἀποφασίσῃ καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἀποχώρησιν δυτικῶς τοῦ Σαγγαρίου, ἢ ὅποια, ἐπιτευχθεῖσα ὡς ἐπετεύχθη, ἀπετέλεσε νέον στρατιωτικὸν κατόρθωμα.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ὁ στρατός μας κατεπλάγη ὀλόκληρος ὡς εἷς ἄνθρωπος, ὅταν ἔλαβε τὴν διαταγὴν ν' ἀποσυρθῆ καὶ μετὰ λύπης ἐγκατέλειψε, νικητῆς αὐτός καὶ τροπαιοῦχος, τὰ αἰμοβαφῆ ἐδάφη ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔγραψεν ὑπερόχους σελίδας πολεμικῆς δόξης, τὰ ἐδάφη ἀπὸ τῶν ὁποίων θὰ εὐρίσκετο δι' ἑνὸς ἀκόμη γενναίου ἄλματος εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ ἐχθροῦ! Ἀλλὰ μὲ τὴν δεδοκιμασμένην σιδηρᾶν πειθαρχίαν του ἐξετέλεσε καρτερικῶς τὰς δοθείσας διαταγὰς καὶ ἐνήργησε τὰς ἀπαιτηθείσας κινήσεις μετ' ἀκριβείας καὶ τάξεως ἀποδεικνυούσης πλήρως τὴν ἄφθαστον ὑπεροχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

ΤΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἀκλόνητον εἰς τὸν ὑπέροχον βαθμὸν του παραμένει τὸ φρόνημα τοῦ στρατοῦ μας, φρόνημα στρατοῦ τροπαιοῦχου, ἀνανεοῦντος συνεχῶς ἐπὶ μίαν δεκαετίαν ἤδη τὰς πολεμικὰς του δάφνας.

Ὅλοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐξασφαλίσουν στερεὰ τὰ θεμέλια καὶ ἰσχυρὰν τὴν στέγην τοῦ ὠραίου αὐτοῦ οἰκοδομήματος, τοῦ κολοσσαίου αὐτοῦ ἔργου τῶν χειρῶν των καὶ τοῦ αἵματός των, τοῦ ἔργου τὸ ὅποιον καλεῖται Μεγάλῃ Ἑλλάς. Καὶ τὸ ἐπιθυμοῦν μετὰ θέρμης, τὸ ἐπιθυμοῦν μετὰ πείσματος. Οὐδεὶς δικαιούται νὰ παραιτηθῆ τοῦ ἔργου πρό τῆς ὀριστικῆς καὶ ἀσφαλοῦς ἀποπερατώσεώς του. Καὶ πρό τῆς ἰσχυρᾶς αὐτῆς ἐπιθυμίας, τοῦ ἐνθέου τούτου ζήλου οὔτε ὁ ἐπερχόμενος χειμὼν οὔτε ὁ ἐπιμένων ἐχθρός ὑπολογίζονται ἀπὸ τοὺς γενναίους μας.

Πρέπει ὁμως νὰ ὁμολογηθῆ: Ἐάν τὰ φθινοπωρινὰ νέφη, πού μαυρί-

ζουν τούς μικρασιατικούς όρίζοντας, οὐδόλως άθυμοῦν τούς άκαταβλήτους πολεμιστάς μας, έάν ή έπιμονή τοῦ σκληροτραχήλου έχθροῦ οὐδόλως τούς πιέζη, άρκετά, πολύ, βαρύτατα τούς πιέζει ή επικρατοῦσα πολιτική άοριστία, ή ισχύουσα διοικητική έκκρεμότης επί τῶν κατεχομένων χωρῶν, ή έξακολουθοῦσα συσκοτίσις τοῦ διπλωματικοῦ όρίζοντος, τόν όποῖον έν τούτοις κατέλαμψαν αί άστραπαί τῶν νικηφόρων κανονιῶν μας καί έφώτισε τῶν θυσιῶν μας ή αίγλη! Βλέπει ό στρατός μας ώραῖον καί άμφιθαλές τό δένδρον τῆς νίκης κατέμπροσθέν του. Καί τό βλέπει άφθόνως ποτιζόμενον άπό τό νωπόν εισέτι αίμα του. Καί τό βλέπει κατάφορτον άπό τούς ώρίμους καί χυμώδεις καρπούς τῆς νίκης. Εἶνε άνάγκη νά προστεθῆ ότι μετ' άθυμίας καί θλίψεως καί πιέσεως ψυχικῆς βλέπει διαρκῶς άναβαλλομένην καί όλονέν βραδύνουσαν τήν συγκομιδήν τῶν ώρίμων τούτων καρπῶν, επί τῶν όποίων αισθάνεται βαθέως νά έχη τά ιερώτερα ιστορικά δικαιώματα καί τά ισχυρότερα δικαιώματα νίκης...

ΔΙΑΤΙ ΑΔΗΜΟΝΕΙ

Εἶμαι ύποχρεωμένος νά βεβαιώσω ότι μεθ' όσης άδημονίας καί άγωνίας καί προσηλώσεως ήτενίζατε όλοι πρός τό πολεμικόν μέτωπον καί παρηκολουθεῖτε τήν έξέλιξιν τῶν μεγαλειωδῶν κατορθωμάτων τοῦ στρατοῦ μας, μετ' άλλης τόσης άδημονίας καί μετ' άγωνίας ίσης άτενίζει ήδη ό στρατός μας πρός τό διπλωματικόν μέτωπον καί άναμένει τήν τελεσφόρον εκείνην δραῖσιν ή όποία θά έπιτρέψη τήν συγκομιδήν τῶν καρπῶν τῆς νίκης του καί τῶν θυσιῶν του. Δέν γογγύζει, δέν μεμφιμοιρεῖ. Σιωπᾶ μετ' έμπιστοσύνης πρός τήν Κυβέρνησιν τῆς χώρας του. Καί μόνον πρός ένίσχυσιν τοῦ έργου της θά ήθελεν οί παλμοί του νά ήσαν κραυγή. Καί οί βόγγοι τῶν άκρωτηριαζομένων τραυματιῶν του κραυγή παρομοία. Καί ή αίωνία σιωπή τῶν δαφνοσκεπῶν τάφων τῶν χιλιάδων ήρώων παρομοία καί εκείνη κραυγή. Κραυγή βοῶσα άνά τήν Οἰκουμένην ότι ή Έλληνική Μικρά Άσία, καταμετρηθεῖσα μέ τήν νικηφόρον λόγχην μας καί σφραγισθεῖσα μέ τάς άλυμάντους σφραγίδας τῶν θυσιῶν μας, άποτελεῖ άναπόσπαστον πλέον μέρος τῆς Μεγάλης Πατρίδος.

Τοῦτο λαλεῖ εύγλώττως ή σιωπή τῶν τάφων οί όποῖοι άπό τῆς Ίωνίας μέχρι τοῦ Σαγγαρίου έξωραῖζουν μέ άμαράντους δάφνας τήν Μικρασίαν. Εἰς τοῦτο έρμηνεύονται οί βόγγοι χιλιάδων τραυματιῶν, οί όποῖοι πληροῦν

ἀκόμη τὴν μικρασιατικὴν ἀτμόσφαιραν. Τοῦτο σφυροκοποῦν οἱ ἰσχυροὶ παλμοὶ εἰς τῶν μυριάδων στρατιωτῶν μας τὰ στήθη, τὰ ὁποῖα εἶνε ἀκόμη μεστὰ πολεμικοῦ μένους ὑπεράνω τοῦ βαθέος πόθου τῆς εἰρήνης.

Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὴν σκέψιν τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ἐνεργειῶν της τὸν σκοπὸν. Ἀλλὰ καὶ ὁ στρατὸς θέλει νὰ γνωρίζῃ ὅτι δέν φρουρεῖ ἀνατολικῶς τοῦ Δορυλαίου στρατιωτικῶς κατεχομένης χώρας ἀλλὰ τμήματα ἀναπόσπαστα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους.

Καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τούτων ἐδαφῶν δέν θὰ ἔχωμεν τότε πλέον νὰ σκεφθῶμεν πόσον ἰσχυρῶς ἐγγυᾶται τὴν νίκην ἢ στραταρχικὴ ράβδος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. Θὰ ἔχωμεν τότε νὰ σκεφθῶμεν πόσον ἰσχυρῶς ἐγγυᾶται τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου τὸ εἰρηνικὸν σκῆπτρον τὴν εὐδαιμονίαν τῶν πληθυσμῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται.

Η ΕΠΙΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΙΒΡΗ ΧΙΣΑΡ

Ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησεν, εὐθύς ὡς ἀντελήφθη τὴν ἀποχώρησιν τῆς Στρατιᾶς μας, νὰ ἐκμεταλλευθῇ ταύτην καὶ διαταράξῃ τὴν τάξιν αὐτῆς. Καὶ ἐν πρώτοις, πρὸ τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν ἀνατολικῶς τοῦ Σαγγαρίου ἐδαφῶν, διέταξε τὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Σιβρῆ Χισάρ, ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τῆς 9ης τουρκικῆς μεραρχίας ἰππικοῦ. Ἐκ τῶν πηχθεισῶν κατὰ μῆκος τοῦ ὀριζοντίου βραχίονος τοῦ Σαγγαρίου γεφυρῶν εἶχεν ἡ Στρατιὰ διατάξει τὴν διατήρησιν τῆς γεφύρας Φετιόγλου, δυτικωτέρας ὄλων, ἐκ λόγων προνοίας δι' ἐνδεχομένην ἀνάγκην ἐπαναδιαβάσεως ἐκεῖθεν τμημάτων τοῦ στρατοῦ μας. Πρὸς φρούρησιν τῆς γεφύρας καὶ ἔγκαιρον αὐτῆς ἀνατίναξιν, ἐν δεδομένην περιστάσει, εἶχε ταχθῆ τάγμα Μηχανικοῦ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην κ. **.

Ἡ ἐχθρική μεραρχία, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου Δερβίς μπέη, νέου ἀξιωματικοῦ σπουδάσαντος εἰς τὴν Πολεμικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Βερολίνου, ἀνιχνεύσασα καλῶς τὰς θέσεις τῶν ἡμετέρων, ἐπεχείρησεν ὀρμητικὸν αἰφνιδιασμόν, ὁ ὁποῖος ἐπέτυχεν. Οἱ ἄνδρες τοῦ Μηχανικοῦ εὐρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποσυρθοῦν ἐκ τῆς γεφύρας, χωρὶς νὰ προλάβουν νὰ τὴν ἀνατινάξουν. Τοιοῦτοτρόπως οἱ τολμηροὶ ἐπιδρομεῖς διεπεραιώθησαν ἐκτὸς τοῦ θύλακος τοῦ Σαγγαρίου καὶ προήλασαν πρὸς τὸ Σιβρῆ Χισάρ μαχόμενοι πρὸς τὸ ἀμυνόμενον, ὅπου ἠδύνατο, τάγμα Μηχανικοῦ.

Ὀλίγον μετὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 31ης Αὐγούστου, ἡ ἐχθρική με-

ραρχία ίππικου ἔφθανε πρό τοῦ Σιβρῆ Χισάρ. Ἡ ἀσθενής φρουρά τῆς πόλεως ἀπεσύρθη ἐγκαίρως εἰς τούς ὑπερκειμένους ἀποκρήμνους βράχους, ἀπό τῶν ὁποίων ἔβαλλε σφοδρῶς κατά τῶν εἰσελαυνόντων. Τήν φρουράν ἠκολούθησαν καί τά μεταγωγικά τμήματα, ὅσα εὐρέθησαν εἰς τήν πόλιν. Εἰσέβαλον μάλιστα οἱ Τοῦρκοι ἀπό τοῦ ἀνατολικοῦ ἄκρου τῆς πόλεως, διά νά ἀποκόψουν τήν πρός τούς βράχους ἀποχώρησιν τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτῇ, ἀλλά εὐτυχῶς δέν ἐπρόλαβαν. Ἀφιππεύσαντες ἀμέσως, διά νά μή ἐκτίθενται εἰς τό πῦρ τῆς φρουρᾶς, ἐπεδόθησαν κατά περιπολίας εἰς τήν ἔρευναν ἐν τῇ πόλει. Καθ' ὁδόν συνήντησαν **, οἱ ὅποιοι μόλις εἶχον ἀφίχθῃ εἰς Σιβρῆ Χισάρ, πρόδρομοι τῶν αὐτοκινήτων χειρουργείων τῆς Στρατιᾶς, πρός κατάληψιν οἰκημάτων καταλλήλων δι' ἐγκατάστασιν Νοσοκομείων. Τοῦτο ἔδωσεν ἀφορμήν εἰς τήν εὐρέως κυκλοφορήσασαν διάδοσιν ὅτι ἠχματωλίσθησαν ἡ κ. Ν. Τρικούπη, κόρη τοῦ Στρατηγοῦ, καί ὁ ἐπίατρος κ. Μακκᾶς, οἱ ὅποιοι, εὐτυχῶς, δέν εἶχον φθάσει ἀκόμη εἰς τήν προσβληθεῖσαν πόλιν.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΓΧΕΙΡΗΣΙΣ

Ὑπῆρχεν ὅμως εἰς τό Σιβρῆ Χισάρ ἀνεπτυγμένον χειρουργικόν Συνεργεῖον ὑπό τόν ἐπίατρον κ. Σαραφιανόν, τό ὅποιον ἐστεγάζετο εἰς τό Διοικητήριον τῆς πόλεως. Κατά τήν ὥραν τῆς προσβολῆς ὁ κ. Σαραφιανός, βοηθούμενος ὑπό τοῦ ἀνθυπιάτρου κ. Κοντοδίνου καί τεσσάρων νοσοκόμων, ἐνήργει σοβαρωτάτην ἐγχείρησιν τρυπανισμού κρανίου στρατιώτου μας βαρέως τραυματισμένου. Ἡ κραυγή "Τοῦρκοι! Τοῦρκοι!" ἔφθασεν ἕως τό χειρουργικόν Συνεργεῖον, ἀλλά οἱ δύο ἐπιστήμονες παρέμειναν ἀφοσιωμένοι εἰς τό ἱερόν ἔργον των. Μετ' ὀλίγον οἱ πρῶτοι πυροβολισμοί ἠκούσθησαν ἐκεῖ πλησίον τοῦ Διοικητηρίου, τό ὅποιον κεῖται εἰς τό ἀνατολικόν ἄκρον τῆς πόλεως, ἀπό τό ὅποιον ἔγινεν ἀκριβῶς ἡ προσβολή. Ἄλλ' ἡ ἐγχείρησις ἐξηκολούθει. Ὅταν αὕτη ἐπερατώθη καί ὁ τραυματίας μετεφέρθη εἰς τήν κλίνην του, δέν ὑπῆρχε πλέον ἐλπίς σωτηρίας. Ἡ φρουρά εἶχεν ἤδη ἀποσυρθῆ εἰς τά ἑρείπια τῶν Βυζαντινῶν τειχῶν ἐπί τῶν βράχων καί οἱ Τοῦρκοι κατεῖχον τήν πόλιν. Ὁ κ. Σαραφιανός, ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ὁ στρατός μας καταφθάνων ταχέως θά ἐξεδίωκε τούς ἐπιδρομεῖς καί ὅπως ἀποφύγη τήν λύσσαν τῶν πρώτων στιγμῶν τῆς εἰσβολῆς, ἀνήλθε μετά τοῦ κ. Κοντοδίνου καί τῶν τεσσάρων νοσοκόμων

ὑπό τήν στέγην τοῦ Διοικητηρίου, ὅπου καί ἀπεκρύβησαν καλῶς.

Οἱ Τοῦρκοι, καταλαβόντες τό Διοικητήριον – Νοσοκομεῖον, ἀνεζήτησαν τόν ταγματάρχην - Διευθυντήν, περί τοῦ ὁποίου εἶχον ἀμέσως πληροφορηθῆ ἀπό ἐργαζομένους εἰς τό Νοσοκομεῖον αἰχμαλώτους μας ὅτι δέν ἐπρόφθασε νά φύγη πρὸς τούς βράχους. Πλήν εὐτυχῶς δέν κατάρθωσαν νά τόν ἀνεύρουν εἰς τό κρησφύγετόν του. Παρέμειναν δέ οἱ ἔξ ἐκεῖνοι ἄνθρωποι εἰς τήν κρύπτην ἐκείνην, ὅπου δέν ἔζων οὔτε ποντικοί, ἐπί δύο ἡμέρας καί δύο νύκτας ἄϋπνοι, ἄσιτοι, ἄνυδροι, ξεπαγιασμένοι.

Διότι μόλις τήν μεσημβρίαν τῆς 2ας Σεπτεμβρίου κατέφθασαν αἱ ἀποσταλεῖσαι ὑπό τῆς Στρατιᾶς ἐκ τοῦ Σαγγαρίου δυνάμεις καί εἰς τό ἄκουσμα τοῦ πρώτου κανονιοβολισμοῦ οἱ Τοῦρκοι ἐξεκένωσαν τήν πόλιν καί ἐτράπησαν εἰς φυγήν καταδιωκόμενοι συντόνως.

ΔΕΡΒΙΣ Ο ΗΘΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΟΣ

Ὅφείλομεν ν' ἀναγνωρίσωμεν ὅτι ἡ συμπεριφορὰ τῆς ἐχθρικής Μεραρχίας ἐν Σιβρῇ Χισάρ ὑπῆρξεν ἀρίστη. Οὐδένα ἐκ τῶν τραυματιῶν μας ἔθιξαν. Ἀπεναντίας μάλιστα διέταξαν τούς δύο πολιτικούς Τούρκους ἰατρούς τῆς πόλεως νά ἐπιληφθοῦν τῆς νοσηλείας τῶν τραυματιῶν μας. Διένειμαν δέ εἰς τούς τραυματίας γάλα καί ζωμόν κρέατος.

Ὁ Μέραρχος Δερβίς μπέης ἐπεσκέφθη τούς τραυματίας. Καί συνωμίλησεν ἐπὶ μακρόν μέ τόν βαρέως τραυματισμένον ὑπολοχαγόν κ. Κομνηνόν καταγόμενον ἐκ Σμύρνης. Ὡμίλει θαυμάσια τήν γαλλικὴν καί ἀνέπτυξεν εὐρείας ἱστορικοπολιτικὰς γνώμας περί τοῦ διεξαγομένου πολέμου. Εἶπεν ὅτι οἱ Ἕλληνες μεταφέροντες τήν φρίκην τοῦ πολέμου εἰς τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου δεινοπαθοῦν ἀδίκως τόσοι εἰρηνικοὶ τουρκικοὶ πληθυσμοί, κηλιδώνουν τήν Ἱστορίαν τῆς φυλῆς των!... Ἀλλά ν' ἀγνοῆ ἄραγε ὁ φιλίστωρ Τοῦρκος Μέραρχος τοῦ ἵππικοῦ ὄλας ἐκείνας τὰς αἵματοβαφεῖς σελίδας, εἰς τὰς ὁποίας συμπλέκονται ἐπὶ αἰῶνας ἡ ἑλληνικὴ καί ἡ τουρκικὴ Ἱστορία, διὰ νά παιχθῆ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης καί τῆς Δυτικῆς Ἀσίας τό μέγα δράμα, τοῦ ὁποίου τήν δικαίαν λύσιν ἐπιδιώκει ὁ σημερινὸς ἄγριος πόλεμος; Δυστυχῶς δι' αὐτόν τὰ σπεύσαντα εἰς τό Σιβρῇ Χισάρ ἑλληνικά τηλεβόλα δέν ἦλθον διὰ νά συζητήσουν ἀλλὰ διὰ νά γράψουν Ἱστορίαν καί ὁ Δερβίς μπέης ἠναγκάσθη νά διακόψῃ τὰς συζητήσεις του.

Ίπποτικός καί κατά τάς στιγμάς τῆς ἐσπευσμένης ἀποχωρήσεώς του δέν παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ παρά τριακοντάδα ἐλαφρῶν τραυματιῶν ἀφήσας ἡσύχους εἰς τήν κλίνην των τούς βαρέως τραυματίας. Παρέλαβεν ἀκόμη ὅσον ὑγειονομικόν ὑλικόν ἠδυνήθη καί περί τούς 300 Τούρκους αἰχμαλώτους μας, τούς ὁποίους φυλασσομένους εἰς Σιβρῆ Χισάρ ἀπηλευθέρωσεν.

Ἡ ἐχθρική Μεραρχία, καταδιωχθεῖσα ἀπηνῶς, διήλθεν ἐν ἀταξία τόν Σαγγάριον, ὅπου ἐπνίγησαν καί ἐφονεύθησαν πλείστοι ἵππεις αὐτῆς μή προλαβόντες νά διαπεραιωθοῦν εἰς τήν ἀντιπέραν ὄχθην.

ΚΑΙ Η ΕΤΕΡΑ ΑΠΟΠΕΙΡΑ

Μετά ταῦτα ἐσημειώθησαν ἐχθρικά κινήσεις τόσον ἀπό βορρᾶ ὅσον καί ἀπό νότου πρὸς ἐπίθεσιν κατά τῶν πλευρῶν τῆς Στρατιᾶς. Ὀλόκληρον τό ἵππικόν τοῦ ἐχθροῦ, πιθανῶς δέ καί τμήματα ἐλαφροῦ πεζικοῦ, διετέθησαν διά τάς κινήσεις ταύτας. Καί ἀπό βορρᾶ μὲν ἰσχυρά ἐχθρική φάλαγξ, ὀρμηθεῖσα ἐκ τῆς περιοχῆς Μιχαλίτς, ἐβάδισε κατά τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ Ἀλπήκιοι. Τά ἡμέτερα ἐπιτηρητικά τμήματα παρηκολούθησαν τάς ἐχθρικές κινήσεις καί εἰδοποίησαν ἐγκαίρως τήν Στρατιάν. Διετάχθη πάραυτα ἡ ** Μεραρχία μας νά βαδίση διά νυκτοπορείας πρὸς τήν ὑποδειχθεῖσαν κατεύθυνσιν καί συναντήσασα τόν ἐχθρόν ἐπήνεγκεν εἰς αὐτόν μεγάλας φθοράς καί τόν ἐξηνάγκασε νά ὑποχωρήσῃ ἀτάκτως.

Ἀπό νότου ὁ ἐχθρός ἐβάδισε κατά τοῦ Σεῖντῆ Γαζῆ, τό ὁποῖον ὑπερήσπιζε μία διλοχία ἰδική μας. Συγχρόνως εἶχεν ἀρχίσει ἡ πρὸς τὰ ἐκεῖ κλιμάκωσις μιᾶς μεραρχίας καί οὕτω τά ἐχθρικά ἀποσπάσματα ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Συγχρόνως εἶχεν ἀποπειραθῆ ὁ ἐχθρός νά ζεύξῃ τήν κάθετον κοίτην τοῦ Σαγγαρίου καί διέλθῃ δυτικῶς αὐτοῦ. Ἐπλήρωσεν ὅμως ἀκριβὰ τήν θρασεῖαν ταύτην ἀπόπειραν, ἡ ὁποία ἐματαιώθη εὐθύς μετὰ πολλῶν ἀπωλειῶν του.

Διά τῶν διατάξεων τῆς ὁποίας λαμβάνει ἤδη ἡ Στρατιὰ θά κρατηθῆ ἀρίστη στρατηγική γραμμὴ συνεχῆς ἀπὸ τοῦ τομέως Νικομηδείας μέχρι τοῦ τομέως Ἀφίον Καραχισάρ ἐξασφαλίζουσα τὰ σύνορα ἀπάσης τῆς κατεχομένης χώρας κατά τήν ἐνδεχομένην, ἀδρανῆ ἀπὸ μέρους μας, χειμερινὴν περίοδον τῆς ἐκστρατείας.

ΤΟ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεύς πρό τῆς ἐκ Προύσης ἀναχωρήσεώς του ἀπηύθυνε πρὸς τὸν στρατὸν τὸ κάτωθι διάγγελμα:

“Ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί καὶ στρατιῶται,

Ἐπί τῇ ἀναχωρήσει μου ἐκεῖ ὅπου μέ καλοῦσι τὰ σήμερον ἐπιβαλλόμενά Μοι καθήκοντα θέλω νά σᾶς εὐχαριστήσω, θέλω νά σᾶς ἐπαινέσω, ἀλλά φοβοῦμαι μήπως λόγια δέν θά δυνηθῶσι νά σᾶς ἐκφράσουν ὅ,τι ἡ καρδιά Μου αἰσθάνεται. Τό μεγαλεῖον τῶν κατορθωμάτων σας, τὰ ὅποια ὅλος ὁ κόσμος ἀναγνωρίζει καὶ θαυμάζει, μέ κάμνει νά εὐλογῶ τὸν Θεόν ὅτι εἶμαι Ἕλλην. Ἐγένεσθε ἀντάξιοι ὄλων τῶν ἡρώων πού ἐγέννησεν ἡ Ἑλληνική Φυλή καὶ ἡ Ἱστορία θ’ ἀναγράψῃ τὴν ἐποχὴν μας μέ γράμματα χρυσᾶ. Σεῖς ἐδείξατε τί ἀξίζομεν οἱ Ἕλληνες καὶ τί δυνάμεθα νά κατορθώσωμεν, ὅταν πειθαρχοῦμεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Πατρίδος. Ἐπλήξατε τὸν ἐχθρόν εἰς τὴν καρδιά του, ἐχύσατε τὸ αἷμα σας, τὸ πολῦτιμον ἑλληνικόν αἷμα, διὰ νά ἐλευθερώσετε τοὺς ὑποδούλους ἀδελφούς μας καὶ νά φέρετε πάλιν τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν χώραν ὅπου ἐμεγαλοῦργησαν οἱ προπάτορές μας καὶ διὰ νά κατορθώσετε αὐτό, ἐφέρατε εἰς εὐτυχές πέρασ ἔργον, ὅπου κανεὶς ἄλλος στρατός δέν θά ἠδύνατο νά διεξαγάγῃ τόσον καλά καὶ τόσον γρήγορα. Ἦκουσα νά φωνάζετε: «Στὴν Ἄγκυρα! Στὴν Ἄγκυρα!» ἀλλὰ δέν ἠθέλησα νά σᾶς ἀφήσω νά πᾶτε ἐκεῖ καὶ νά ὑποστήτε νέους κόπους καὶ νέας θυσίας, διότι τὸ ἔργον τὸ ὅποῖον ἕως τώρα ἐκάματε μᾶς εἶνε ἀρκετὸν διὰ τὸν σκοπὸν μας. Τὴν χώραν πού ἐλευθερώσατε εἶμαι βέβαιος ὅτι μέ τὴν δύναμίν σας καὶ θά κρατήσετε δυνατά. Θά δείξετε εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὁ ὅποῖος σᾶς βλέπει ἐκθαμβὸς ὅτι, ἂν ἐφθάσατε πολεμοῦντες ἐκεῖ ὅπου ἐφθάσατε, δέν τὸ ἐκάματε διὰ νά πολεμήσετε τοὺς Μουσουλμανικοὺς λαοὺς ὅπου κατοικοῦν τὴν χώραν τῶν προγόνων σας, ἀλλὰ νά δώσετε εἰς ὅλους, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευήματος, τὰ δῶρα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης, πού ἐξασφαλίζουν τὴν εἰρήνην καὶ κάμνουσι τοὺς λαοὺς νά προοδεύωσι καὶ νά εὐτυχῶσι. Τό πολεμικὸν ἔργον πού ἡ Πατρίς σᾶς

διέταξε νά κάμετε τό ἐξετελέσατε κατά τρόπον περίλαμπρον καί τώρα δέν σᾶς ἀπομένει παρά νά ἐξασφαλίσετε τά ἀποτελέσματα αὐτοῦ, διά νά δώσετε τόν καιρόν νά γίνη ἡ πρέπουσα ἐργασία καί ὀργάνωσις, διότι θά ἦτο κριμα νά χαθοῦν τόσοι κόποι, τόσοι ἀγῶνες, τόσαι θυσίαι, τόση δόξα. Ἄμα συμπληρώσετε καί τό ὀλίγον ἔργον ὅπου σᾶς ἀπομένει, θά ἐπιστρέψετε εἰς τά σπίτια σας εὐτυχεῖς καί ὑπερήφανοι, ὅτι ἐμεγαλύνετε καί ἐδοξάσατε τήν ἀγαπητήν μας Πατρίδα. Ἡ ὀρμή σας, πού ὀδηγεῖ τήν λόγχην σας, ἔδωσε σκληρά μαθήματα εἰς τόν ἐχθρόν, ἀλλ' αὐτός συντετριμμένος, ὅπως τόν καταντήσατε, καραδοκεῖ καί ἐλπίζει ὅτι θά κουρασθῆτε, διά νά σᾶς ἀρπάσῃ πάλιν τά ὅσα ἔχετε. Δείξατέ του λοιπόν ὅτι ὁ Ἕλλην δέν κουράζεται ὅταν ἀγωνίζεται διά τήν Πατρίδα του καί μέ τήν λόγχην προτεταμένην φωνάξατέ του: «Μολών λαβέ!»

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Β.

Προῦσα 11 Σεπτεμβρίου 1921

Ἡ Βασίλισσα Σοφία ἐπιβλέπει τήν μεταφορά τραυματιῶν.

Η ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΚ ΤΟΥ ΔΙΑΓΓΕΛΜΑΤΟΣ

ΠΡΟΥΣΑ, 14 Σεπτεμβρίου. Τό Διάγγελμα τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως κοινοποιηθέν εἰς τόν στρατόν προεκάλεσεν ἀφαντάστους ἐκδηλώσεις. Νομίζει κανεῖς ὅτι ἤρκεσεν αὐτό ὅπως λησμονηθοῦν οἱ κόποι τῶν τεραστίων ἀγώνων, οὕτως ὥστε σήμερον ὁ στρατός προβάλλει ὡσεὶ νέος, ἀκούραστος, ἐνθουσιώδης, βλέπων μόνον πρὸς τό μέλλον. Ὁ στρατός κατενόησε σαφῶς ἐκ τοῦ Διαγγέλματος ὅτι οἱ κόποι καί αἱ θυσίαι αὐτοῦ δέν κατεβλήθησαν ἐπί ματαίῳ, ἀφοῦ πλέον ἄρχεται ἡ περίοδος τῆς εἰρηνικῆς ὀργανώσεως τῶν ἐδαφῶν. Ἡ φωνή τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως πρὸς τόν στρατόν Αὐτοῦ ἀντήχησεν εἰς τήν ψυχὴν τῶν πολεμιστῶν. Οἱ στρατιῶται τήν φωνὴν τοῦ Διαγγέλματος, καταλήγοντος μέ τό “μολὼν λαβέ”, συνησθάνθησαν τόσον βαθέως, ὥστε σήμερον δύναται πᾶς τις ν’ ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ γραμμὴ τῆς νικητρίας Στρατιᾶς εἶνε ἀπροσπέλαστος γραμμὴ ἰσχυρῶν ὀρίων, τὰ ὅποια οἱ στρατιῶται οὐδέποτε θ’ ἀφήσουν. Ἐγένετο πλέον ἀντιληπτὴ ἡ ἑλληνικὴ κατεύθυνσις, ὥστε ὁ στρατός κατανοεῖ τούς σκοπούς διὰ τούς ὁποίους ζητοῦνται ὀλίγαι ἀκόμη θυσίαι παραμονῆς εἰς τό μέτωπον πρὸς τελειωτικὴν ἐδραίωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς νίκης.

Ἐπιστροφή τοῦ Ἐπιτελείου Στρατιᾶς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Σαγγαρίου. Ἐπὶ τῆς “Ἰσμήνης”, 30 Σεπτεμβρίου 1921.

Η ΠΡΟΥΣΑ ΕΧΑΣΕ ΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗΝ ΑΙΓΛΗΝ

ΠΡΟΥΣΑ, 14 Σεπτεμβρίου. Ἡ ὠραία ἀμαξιτή ὁδός πού ἀνεβαίνει ἀπό τήν Προῦσαν πρὸς τὰ σιδηροῦχα λουτρά τοῦ Τσεκιργιέ διά μέσου κομψῶν ἐπαύλεων, μεγαλοπρεπῶν δένδρων καί ὑπερόχου θεᾶς χάνει ἀπό σήμερον τήν ἐπιβλητικὴν ὁμορφίαν πού εἶχε ἀποκτήσει ἐσχάτως χάρις εἰς τήν παρουσίαν τοῦ Βασιλέως καί τῆς ἀκολουθίας Του. Ἡ κομψή ἔπαυλις τῆς Αἰγυπτίας πριγκηπίσσης, πού εἶχε τήν ἱστορικὴν τύχην νά χαρῆ εἰς τό ἀέτωμά της τήν ἑλληνικὴν βασιλικὴν σημαίαν, ἀπομένει ἔρημος, σιωπηλή, ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῶν ὀλίγων βασιλικῶν ἡμερῶν αἱ ὁποῖαι τήν ἀπηθανάτισαν. Τὰ σφριγηλά ἔλατα καί ἡ θαλπωρὴ σέρρα μέ τὰ τροπικά πού στολίζουν τόν ὑψηλόν ὡσάν κρεμαστόν κήπον της ἀναζητοῦν τήν λαμπρὰν ἀντανάκλασιν τῆς αἰγλης τοῦ μεγάλου Βασιλέως, ὁ ὁποῖος περιέφερον ἀνά τήν ἐφήμερον ἄνθησιν τοῦ κήπου τό ἀθάνατον μεγαλεῖον του εἰς ἡμέρας ἱστορικός. Ἐκεῖ, ὑπὸ τήν σκιάν εὐρώστου ἐλάτου, τοῦ ὁποῖου τὰ αἰχμηρά φυλλάκια θά τό διηγῶνται διηνεκῶς, ἔγραψεν ὁ Στρατηλάτης Βασιλεύς τήν Ἡμερησίαν Διαταγὴν μέ τήν ὁποῖαν ἀπεχαιρέτησε τόν μαχόμενον Στρατόν του, τήν Διαταγὴν, ἡ ὁποία τίθεται εἰς τήν σειρὰν τῶν ἱστορικῶν κειμένων τοῦ Κωνσταντίνου ὑπὸ τίτλον τήν Σπαρτιατικὴν κατακλειδα τῆς “μολῶν λαβέ”.

Ἡ Προῦσα κατευοδώνει μέ συγκίνησιν τόν Βασιλέα τοῦ Γένους ἀπερχόμενον ἐκεῖ ὅπου νέον καθῆκον τόν καλεῖ. Φέρει μαζί Του τήν νίκη τῶν ἀητητῶν στρατευμάτων Του καί ἡ κίνησις Του εἶνε μία ὑπόσχεσις ὅτι πλούσιοι θά εἶνε οἱ ὀριστικοὶ καρποὶ τῆς μικρασιατικῆς νίκης.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΙΓΚΗΠΕΣ

Ἡ ζωὴ τοῦ Βασιλέως εἰς τήν ἱεράν αὐτὴν πόλιν τῶν Σουλτάνων ὑπῆρξεν ἀνήσυχος καί κουραστικὴ ὑπὸ τήν φαινομενικὴν γαλήνην μέ τήν ὁποῖαν τήν περιέβαλλεν ἡ νωχελὴς ἀτμόσφαιρα τῆς ἀνατολίτικης ἐπαύλεως. Ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἐσπέρας, μέχρι νυκτός σωροὶ τηλεγραφημάτων ὑπεβάλλοντο εἰς τόν Βασιλέα. Ἦσαν εἰδήσεις τῆς Στρατιᾶς

ἐνεργοῦσαι τὴν ἐπικοινωνίαν τῶν παλμῶν τοῦ Στρατηλάτου καὶ τοῦ στρατιώτου, τοῦ Βασιληᾶ καὶ τοῦ τσολιᾶ. Ἦσαν εἰδήσεις τῆς Κυβερνήσεως ἀγωνιζομένης νὰ μεταποιήσῃ τὰ κέρδη τοῦ ξίφους εἰς ὀριστικά κέρδη τοῦ ἑλληνικοῦ σκήπτρου.

Ὁ Διάδοχος, ὁ πρίγκηψ Νικόλαος, ὁ ὑπουργός, ὁ ἐπιτελάρχης, οἱ ἐπιτελεῖς, οἱ ὑπασπισταὶ ἔπλεκαν ἀενάως ζωηράν κίνησιν, ἡ ὁποία εἶχεν ὁμολογουμένως πολλήν γραφικότητα ἐν μέσῳ τῆς σπαργώσης βλαστήσεως τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Βιθυνικοῦ Ὀλύμπου.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξήρχετο, ὅταν ὁ καιρός τὸ ἐπέτρεπεν, εἰς μακροὺς περιπάτους ἐπ' αὐτοκινήτου ἀνά τὴν θαυμαστὴν Βιθυνικὴν κοιλάδα, ὅπου ἡ θάλασσα τοῦ πρασίνου μέ τούς κυματισμούς τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων δίδει τὴν εἰκόνα τοῦ Παραδείσου τῆς Γραφῆς.

Ὁ Διάδοχος καὶ ὁ πρίγκηψ Νικόλαος ἦσαν τακτικοὶ ἐπισκέπται τῆς Ἀγορᾶς. Ἡ μεγάλη σκεπαστὴ ἀγορὰ τῆς Προύσης εἶνε γνησιωτάτη χαρακτηριστικὴ γωνία τῆς Ἀνατολῆς. Ὑπὸ τούς παλαιούς θόλους τῆς καὶ ἀνά τὰ στενόχωρα, πολύφορτα καταστήματά τῆς, οἱ πρίγκηπες περισυνέλεγον ὠραῖα μεταξωτά, διὰ τὰ ὁποῖα φημιζεταὶ ἡ βιομηχανία τῆς Προύσης, καὶ σπάνιες ἀνατολίτικες ἀντίκες, κεντήματα, κοσμήματα, σκεύη. Ἡ πριγκήπισσα Ἐλισάβετ, ἀφιχθεῖσα τὴν μεσημβρίαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου, ἐτίμησεν ἐπανειλημμένως τὴν ἀγορὰν διὰ τῆς ἐπισκέψεώς τῆς. Οἱ Ἕλληνες ἔμποροι μεταξωτῶν ἐρίζουν τώρα πέραξ τοῦ τίτλου τοῦ προμηθευτοῦ τῆς Βασιλικῆς Αὐλῆς.

Ὁ πρίγκηψ Νικόλαος, καταμαγευμένος ἀπὸ τὴν ὑπερόχως ὠραῖαν φύσιν, ἐνήργησε καὶ ἀρχαιολογικὰς ἐρεῦνας ἰδιαίτερος ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ἐνεπιγράφου πλακός τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Ἡ πλάξ αὕτη κατέκειτο εἰς τὸ προαύλιον τῆς Μητροπόλεως, ἀλλ' ἀφ' ἧς ὁ πρίγκηψ Νικόλαος ἐγνωμάτευσεν ὅτι εἶνε μεγάλης ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, ἐκλειδώθη καὶ ἐφυλάχθη.

Ο ΑΕΤΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΥΖΩΝΟΙ

Δέν εἶνε δύσκολον νὰ μαντεύσετε ποῖον εὐχάριστον πυρετόν χάνει ἀπὸ σήμερον ἡ ζωὴ τῆς Προύσης. Πυρετόν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀκατάπαυστον παραλήρημα εἶνε αἱ στροφαὶ τοῦ "Ἄετοῦ". Στό Μπαλούκ Παζάρ, στό Καγιάμπασι, στό Δεμίγ Καπού, τὰς τρεῖς ἑλληνικὰς συνοικίας, ἀλλὰ καὶ στό

Σέτμπασι καί στό Τσεκιργιέ καί σ' ὄλα τὰ ἄκρα τῆς πόλεως, δέν ἀκούει κανεῖς παρά τούς στίχους τοῦ "Ἄετοῦ". Ἑλληνόπουλα, προσφυγόπουλα, Ἀρμενόπουλα τόν λένε καί τόν ξαναλένε. Ἀλλά τό πειό νόστιμο εἶνε ὅτι ἀκούει κανεῖς τὰ μικρά Τουρκάκια τῆς Προύσης νά ἐλληνίζουν μέ τὰ λόγια τοῦ "Ἄετοῦ"!

Ἀλλά ἡ συγκίνησις εἶχε φθάσει ἕως αὐτά τὰ χαρέμια τῆς εὐλογημένης πόλεως. Τό ἰσνάφι τῶν ἀμαξάδων δύναται νά μαρτυρήσῃ ὅτι ποτέ ἄλλοτε αἱ χανούμισσαι τῆς Προύσης δέν ἔκαναν τόσους συχνούς περιπάτους πρὸς τό δρόμο τοῦ Τσεκιργιέ καί μάλιστα χωρίς ἀνάγκην λουτρῶν!... Εἶνε κάτι νά βλέπῃς ἕνα παλάτι μέ τή γραφικὴ κίνησι τῶν χρυσοποικίλων αὐλικῶν. Καί εἶνε ἴσως κάτι περισσότερο νά βλέπῃς, ἔστω καί κάτω ἀπὸ τό φερετζέ, τούς εὐσταλεῖς εὐζώνους μέ τὰς λευκάς στολάς, πού φρουροῦν τό Βασιλικὸ Παλάτι. Μοῦ κατεδόθη ὅτι οἱ εὐζωνοὶ αὐτοὶ ἀπετέλεσαν ἐξόχως εὐάρεστον θέαμα διὰ τὰς χανουμίσσας τῆς Προύσης.

ΤΟ ΚΑΤΕΥΟΔΙΟΝ ΕΝ ΠΡΟΥΣΗ

Ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς Του ἐκ Προύσης ἐδέχθη τὰς Ἀρχάς τῆς πόλεως, τόν Στρατιωτικὸν Διοικητὴν κ. Ε. Κατσικογιάννην, τόν Διοικητὴν τῶν Ἐμπέδων Συνταγματάρχην τοῦ Πεζικοῦ κ. Κ. Γεωργίου καί τόν Διοικητὴν τῆς Φρουρᾶς κ. Μπασακίδην.

Ὁ Βασιλεὺς ἐξέφρασε τὴν εὐαρέσκεϊάν Του διὰ τὴν παρατηρουμένην εἰς τὰ στρατεύματα τῆς περιφερείας των τάξιν καί πειθαρχίαν καί συνέστησεν ὅπως καταβληθῇ πᾶσα προσπάθεια διὰ τὴν ἐπιμελῆ ἐκπαίδευσιν τῶν νεοσυλλέκτων. Ἡ Α.Μ. ἐπληροφορήθη μετὰ χαρᾶς ὅτι οἱ κληρωτοὶ τῆς περιφερείας Προύσης ἀποβαίνουν καλοὶ καί πειθαρχικοὶ στρατιῶται.

Τὴν 3.30' συνεκεντρώθησαν πρὸ τῶν Ἀνακτόρων, ὅπως κατευοδῶσιν τὸν Βασιλέα, ἅπασαι αἱ Ἀρχαί. Οὐλαμὸς τοῦ τάγματος Φρουρᾶς παρετάχθη ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως καί ἀπέδωσε τὰς τιμάς. Πολλαὶ κυρίαὶ καί δεσποινίδες τῆς Προύσης κατέλαβον τούς κήπους τῶν ἀπέναντι ἐπαύλεων. Μία δεσποινίς προσέφερεν εἰς τὸν Βασιλέα ἀνθοδέσμην ῥόδων καί χρυσανθέμων. Πολυάριθμοι πρόσφυγες εἶχον καταλάβει τούς πλησιοχώρους λοφίσκους, ματαιῶς προσπαθοῦντες νά διακρίνουν ἀπὸ μακρὰν τὸν ὄνειρευμένον Βασιλέα. Ὁ Βασιλεὺς κατῆλθεν αὐστηρὸς καί ἐπεθεώρησε τὸν οὐλαμόν τῆς Φρουρᾶς.

Η ΑΝΑΧΩΡΗΣΙΣ

Τήν 2αν μ.μ. τῆς Τρίτης 14ης Σεπτεμβρίου, ὁ Βασιλεύς ἀνεχώρησεν ἐκ Προύσης. Μακρά σειρά αὐτοκινήτων μετέφερε τήν βασιλικήν συνοδείαν διά μέσου τῆς καταφύτου κοιλάδος εἰς τά Μουδανιά. Πρώτην φοράν ἀντικρούζοντο οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ Κωνσταντίνου καί τά γαλανά ὕδατα τῆς ἐλευθέρας Προποντίδος! Πόσον αἰώνων ἱστορικά τρικυμίαι πρέπει νά ἐξέσπασαν τήν στιγμὴν αὐτὴν εἰς τοὺς προσφιλεῖς αὐτοὺς ὀρίζοντας! Καί μέ ποίαν χαράν τά κύματα τῆς ἀσιατικῆς ἀκτῆς θά ἀπεσύρθησαν πρὸς τήν ἀντιπέραν, θά ἐκύλισαν πρὸς τόν Βόσπορον, θά ἐφλοίσβησαν εἰς τόν Κεράτιον κόλπον τό ὄνομά Του, τό Ὄνομα, τό Σύμβολον, τό Κωνσταντῖνος!...

Η ΣΥΡΡΟΗ ΕΙΣ ΤΑ ΜΟΥΔΑΝΙΑ

Στά μεταξύ ἑλληνικά χωρία οἱ κάτοικοι πανοικεῖ συνέρρευσαν νά χαιρετήσουν τόν Βασιλέα. Συγκινητικά σκηναί ἔλαβον χώραν. Στά ἑλληνικώτατα Μουδανιά ἡ δεξιῶσις καί προπομπή ὑπῆρξαν ἀποθεωτικά. Ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς τοῦ πλήθους καί τὰ ἐκκωφαντικά σφυρίγματα τῶν σημαιοστολιστῶν ἀτμοπλοίων ἐγένετο ἡ ἐπιβίβασις τοῦ Βασιλέως. Αἱ ἠχοὶ τῆς Προποντίδος εἶχον αἰῶνας ν' ἀντιλαλήσουν τοιαύτην χαρμόσυνον πανήγυριν ἤχων. Καί ἔφθαναν, ἔφθαναν ἀσφαλῶς αἱ ζητωκραυγαὶ τοῦ στρατοῦ καί τοῦ λαοῦ, οἱ χαιρετισμοὶ τοῦ Στόλου, ἔφθαναν ἕως τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου. Ὁ Μητροπολίτης Σμύρνης, παρεπιδημῶν, ἔδωσε τό σύνθημα. Καί ὁ γραφικός αἰγιαλὸς τῆς Προποντίδος ἀντελάλησεν ὑπὸ τόν φαιὸν φθινοπωρινόν οὐρανόν, ἀντελάλησε μυριάκις:

– Ζήτω ὁ Βασιλεύς.

Ὁ Βασιλεύς καί ἡ ἀκολουθία Του ἐπεβίβασθησαν τοῦ ἀναμένοντος ὑπερωκεανείου “Κωνσταντινούπολις”, ἄλλοτε γερμανικοῦ ταχυδρομικοῦ καί ἤδη πλωτοῦ νοσοκομείου μας. Τήν 6 μ.μ. ὁ πλωτὸς κολοσσός, ἀπειράκις μεγαλειωδέστερος μέ τό βασιλικόν σῆμα ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ, ἀπέπλευσε κατευθυνόμενος πρὸς τόν Πειραιᾶ. Καί εἶχε τήν ἱερότητα τῆς Παράλου... Κάποιος πού προσέχει τὰς συμπτώσεις δέν ἐδίστασε νά κάμη λογοπαίγνιο:

– Ὁ Βασιλεύς μας γυρίζει στήν Ἀθήνα μέ τήν Κωνσταντινούπολι!

**ΠΩΣ ΚΑΤΕΣΚΕΥΑΖΟΝΤΟ ΑΙ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΜΕΤΩΠΟΥ**

*Πρός τὰς Διευθύνσεις τῶν ἐφημερίδων “Ἀθηναϊκή”, “Πολιτεία”,
“Ἐμπρός”, “Χρονικά”.*

Εἰς Ἀθήνας

Συνάδελφοί τινες, ἀπεσταλμένοι Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτάς ἀνταποκρίσεις τῶν γραφείσας δῆθεν ἐκ τοῦ μετώπου καὶ ὧν ἡ πηγή ὀφείλεται εἰς χρῆσιν μεθόδων πρωτοφανῶν εἰς τὰ δημοσιογραφικά χρονικά. Κρατοῦμεν λεπτομερῆ σημείωσιν τῶν χρονολογιῶν καὶ τῶν σημείων εἰς τὰ ὅποια οἱ ἐν λόγῳ συνάδελφοι ἐνεφανίσθησαν ἅπαξ ἢ δις ἐν τῷ μετώπῳ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος περιοριζόμεθα νὰ ἐκθέσωμεν τὰ ἐξῆς:

Εὐθύς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κιουταχείας καὶ τὴν εἴσοδον εἰς αὐτὴν τοῦ Διαδόχου καὶ τοῦ Στρατηγοῦ Παπούλα, ἀπεστείλαμεν φακέλλους καὶ σχετικὰς ἀνταποκρίσεις πρὸς τὰς ἐφημερίδας μας διὰ τῶν ἐφημεριδοπωλῶν τοῦ Πρακτορείου Οὐσάκ Ι. Καρπούζα καὶ Ρίνα. Οὗτοι κατελθόντες εἰς Οὐσάκ συνήντησαν τοὺς κ.κ Α. Τσαμόπουλον, Χ. Νικολόπουλον, καὶ Ι. Διάκον, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος παρουσιάσθη ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ “Ἐμπρός”, ὁ δὲ τελευταῖος ὡς συνεργάτης τῆς “Πολιτείας”, ὑπὸ τὴν ιδιότητά των δὲ ταύτην ἐζήτησαν καὶ παρέλαβον τοὺς κοιμιζομένους φακέλλους, μετὰ μικρὰς τινας ἀντιρρήσεις τῶν ἐφημεριδοπωλῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωσαν προθύμως καὶ οἱ τρεῖς ἀρκετὰ δεκάδραχμα. Οἱ ἐν λόγῳ κύριοι, τοὺς ὁποίους δὲν δυνάμεθα πλέον νὰ ἀποκαλοῦμεν συναδέλφους, ἀνοίξαντες τοὺς φακέλλους τοῦ “Ἐμπρός”, τῆς “Πολιτείας”, τῆς “Ἀθηναϊκῆς” καὶ τῶν “Χρονικῶν” πιθανῶς ἔκαμαν χρῆσιν ὅλων τῶν περιεχομένων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ἐτηλεγράφησαν εἰς τὰς ἐφημερίδας των, ἐξαφανίσαντες συγχρόνως τὰς ἰδικὰς μας ἀνταποκρίσεις. Δύο ἀνταποκρίσεις τοῦ κ. Γ. Ἀθανασιάδου, ἀπευθυνόμεναι ἢ μὲν πρὸς τὴν “Πολιτείαν” ἢ δὲ πρὸς τὴν “Ἀθηναϊκὴν” καὶ περιγράφουσαι τὴν εἴσοδον τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου εἰς τὴν Κιουτάχειαν, καὶ τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως εἰς τὸν στρατηγὸν Παπούλαν, ἐδημοσιεύθησαν

αυτούσιοι ἢ μὲν εἰς τὴν “Νέαν Ἡμέραν” μὲ τὴν ὑπογραφήν “Ι. Διάκος”, ἢ δὲ εἰς τὴν “Καθημερινήν” μὲ τὴν ὑπογραφήν “Α. Τσαμόπουλος”, εἰς τὰ φύλλα τῆς 14ης Ἰουλίου. Ἐκ τούτων ὁ μὲν κ. Διάκος ἀφίκετο διὰ μίαν μόνον ἡμέραν εἰς Κιουτάχειαν, τὴν 9ην μόλις Ἰουλίου, ὁ δὲ κ. Τσαμόπουλος, τὴν 13ην Ἰουλίου, ἤτοι δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν κατάληψιν αὐτῆς. Εἰς Ἑσκή Σεχῆρ δέ, τῆς μὲν “Νέας Ἡμέρας” οὐδόλως μέχρι σήμερον ἐνεφανίσθη οὐδεὶς ἀπεσταλμένος, τῆς δὲ “Καθημερινῆς” ἀφίκετο διὰ πρώτην φοράν τὴν 16ην Ἰουλίου ὁ κ. Τσαμόπουλος, ἤτοι ἐπίσης δέκα ἡμέρας μετὰ τὴν κατάληψιν του. Τοῦτο ὁμῶς δὲν ἠμπόδισε νὰ δημοσιευθοῦν πολὺ πρότερον εἰς τὰς ἐφημερίδας τῶν τηλεγραφήματα καὶ ἀνταποκρίσεις προερχόμεναι ἐκ τῶν ὡς ἄνω πόλεων καὶ περιέχουσαι ἢ τερατώδεις ἀνακριβείας ἢ κλοπιμαίας ἀκριβεῖς πληροφορίας ἀνηκούσας εἰς ἡμᾶς.

Σημειωτέον ὅτι, κατὰ τὰς βεβαιώσεις τοῦ συναδέλφου κ. Περιίδου, ἡ ληστεία τῶν ξένων φακέλων ἐνηργεῖτο συστηματικῶς, ἀλλὰ βεβαίως οὐχὶ πάντοτε μετ’ ἐπιτυχίας εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Σμύρνης ἐκ μέρους τῶν κυρίων ἀπεσταλμένων τῆς μετόπισθεν δράσεως.

Ἀναγκασθέντες μὲ λύπην μας νὰ φέρωμεν ἀμυνόμενοι εἰς δημοσιότητα τὰς πράξεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι βεβαίως δὲν τιμοῦν τὴν δημοσιογραφικὴν οἰκογένειαν, ἐπιφυλασσόμεθα νὰ ζητήσωμεν ἐν καιρῷ ἀρμοδίως πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ἀποτελέσῃ δικαίαν τιμωρίαν δι’ ἐκείνους καὶ ἱκανοποίησιν δι’ ἡμᾶς.

Ἑσκή Σεχῆρ 29 Ἰουλίου 1921.

Η. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ τοῦ “Ἐμπρός”, Ε. ΚΤΕΝΑΒΕΑΣ τῶν “Χρονικῶν”, Ν. ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ τῆς “Πολιτείας”, Γ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ τῆς “Πολιτείας” καὶ τῆς “Ἀθηναϊκῆς”.

Υ.Γ. - Ὁ κ. Βουτιερίδης βεβαιοῖ ὅτι ἐντὸς τῶν ἀποστελλομένων πρὸς τὸ “Ἐμπρός” φακέλων ὑπῆρχον καὶ ἐπιστολαὶ ἀπευθυνόμεναι πρὸς τὴν σύζυγόν του, αἱ ὁποῖαι, φυσικὰ, καὶ αὐταὶ ἀπωλέσθησαν. Ὁφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ὅτι φάκελλοι πρὸς τὰς ἐφημερίδας μας, παραδοθέντες εἰς τὸν συνάδελφον κ. Π. Μεταξᾶν, ἔφθασαν ἀσφαλῶς εἰς τὸν πρὸς ὄρον.

Λ Ε Ξ Ι Λ Ο Γ Ι Ο *

- αείροος**· αὐτός πού ρέει συνεχῶς.
άέναος· αὐτός πού δέν παύει ποτέ, πού δέν σταματᾶ, συνεχῆς, διαρκῆς.
άλύμαντος· ἄφθαρτος, ἀναλλοίωτος.
ἀμφιλαφῆς· δασύς, κατάφυτος.
ἀμφιλύκη, ἤ· χαραυγή, τά χαράματα.
ἀμφιρροπία, ἤ· ἀμφιταλάντευση.
ἀναχορηγία, ἤ· ἀνεφοδιασμός, ἐπανάληψη παροχῆς.
ἀνθοβριθῆς· αὐτός πού εἶναι γεμάτος ἄνθη.
ἀνοικτίρμων· ἀνελέητος.
ἀπηνῶς· ἀμείλικτα, ἀδυσώπητα.
ἀποπτος· αὐτός πού δέ φαίνεται, πού δέν εἶναι ὁρατός ἀπό μακριά.
ἐξ ἀπόπτου· ἀπό μακριά καί ἀπό ψηλά.
ἀσχάλλω· ἀδημονῶ, δυσανασχετῶ.
αὐλών, ὁ· μικρή κοιλάδα πού σχηματίζεται μεταξύ δύο ὑψωμάτων, πέρασμα μεταξύ λόφων.
- βλητοφόρον**, τό· ὄχημα κατάλληλο γιά τή μεταφορά πυρομαχικῶν πεδινῶ πυροβολικῶ.
- βρέμω**· βρυχῶμαι.
- δαφνηρεφῆς**· αὐτός πού σκιάζεται ἀπό δάφνες.
διαπυνθάνομαι· ζητῶ νά μάθω, ἐρωτῶ μέ ἐπιμονή.
δειράς-άδος, ἤ· ἡ ράχη τοῦ βουνοῦ.
διασίδι, τό· τό νῆμα πού χρησιμοποιεῖται γιά στημόνι, συνεκδοχικῶς τό ὑφαντό.
διήκω· φθάνω ἀπό ἕνα σημεῖο σέ ἄλλο.
- ἐγκαιροφλεγῆς**· αὐτός πού ἀναφλέγεται στόν κατάλληλο χρόνο.
ἐγκαιροφλεγῆς ὀβίδα· αὐτή πού ἔχει ρυθμισθεῖ ἔτσι ὥστε νά ἐκραγεῖ σέ ὀρισμένο σημεῖο τῆς τροχιᾶς τῆς.

* Σ.τ.Ε. Δίνεται ἡ σημασία λέξεων πού δέν εἶναι βέβαιο ὅτι περιλαμβάνονται σέ σύγχρονα Λεξικά τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας.

ἐκπαλαι· από παλιά, πριν από πολύ χρόνο.

ἐκτάδην· ανάσκελα.

ἐλάτης, ὁ· στρατιώτης τοῦ πυροβολικοῦ ὁ ὁποῖος ἵππεύει τό ἓνα ἀπό τά δύο ἄλογα πού σέρνουν ἓνα πυροβόλο.

ἐναυλος· αὐτός πού ἀντηχεῖ ἀκόμη στήν ἀκοή σάν νά ἤχεϊ ἐκείνη τή στιγμή, ζωηρός, ἔντονος.

ἐπιβάλλον, τό· ἐπιβλητικότητα.

ἐπισταθμία, ἡ· προσωρινή στάθμευση στρατιωτικοῦ τμήματος.

ἐρματίζω· τοποθετῶ ἐρμα. ἐρματισμένοι φάκελλοι· αὐτοί στούς ὁποίους προσδένεται βάρος γιά νά ρυθμίζεται τό σημεῖο πτώσης τους.

ἐρμυμός· ἀπόκρημνος, ἀπότομος.

εὐεκτῶ· ὑγιαίνω, εἶμαι εὐρωςτος.

εὐτυχίζω· καλοτυχίζω.

ζώπυρον, τό· σπινθήρας.

Ίας-άδος, ἡ· αὐτή πού κατάγεται ἀπό τήν Ίωνία.

ἱμερος ὁ· πόθος, ἔντονη ἐπιθυμία, λαχτάρα.

καρηκομόωντες· αὐτοί πού ἔχουν μακριά μαλλιά.

καταιγίζω· ρίχνω βροχή βλημάτων ἐναντίον τοῦ ἐχθρικοῦ στόχου.

κεκρούφαλος, ὁ· δικτυωτός κεφαλόδεσμος, μαντήλα

κρουσιφλεγής· αὐτός πού ἀναφλέγεται, ὅταν χτυπᾶ ἐπάνω σέ ἄλλο ἀντικείμενο.

κυανίζω· φαίνομαι μαυρογάλαζος.

λάλος· φλύαρος, πολύ ὁμιλητικός.

λύθρον, τό· αἶμα ἀνακατεμένο μέ χῶμα.

μερμηρίζω· μεριμνῶ, διαλογίζομαι, ἐπινοῶ, μηχανεύομαι.

μετεωρίζω· ἀνυψώνω κάτι καί τό κρατῶ ψηλά ἔτσι ὥστε νά μείνει μετέωρο στόν ἀέρα.

μπαράκα, ἡ· ξύλινο παράπηγμα, παράγκα.

οὐλάνος, ὁ· λογχοφόρος ἵππείας.

περίβλεπτος· αὐτός πού εἶναι ὄρατός ἀπό κάθε πλευρά.

περιμάχητος· αὐτός γιά τόν ὁποῖο μάχονται πολλοί νά τόν ἀποκτήσουν,
πολυπόθητος.

περίρρυτος· αὐτός πού περιβρέχεται ἀπό νερά.

περισφίγγομαι· στρυμώχνομαι, περιορίζομαι σέ μικρό χῶρο.

πήγνυμι· κατασκευάζω, στήνω.

πολυκοιρανίη, ἤ· πολυαρχία, ἤ ἀσκησις τῆς ἴδιας ἐξουσίας ἀπό πολλά
πρόσωπα συγχρόνως. (Γιά τό ρητό βλ. Ἰλ. Β 204-205).

προφρόνως· πρόθυμα, εὐχαρίστως.

πυρίκμητος· αὐτός που ἔχει κατεργασθεῖ στό πῦρ.

πυρίκμητοι φαντάροι· μπαρουτοκαπνισμένοι.

ροδοπάρειος· αὐτός πού ἔχει μάγουλα κόκκινα σάν τά ρόδα.

σπαργάω-ῶ· εἶμαι γεμάτος σφρίγος, σφύζω.

συζυγαρχία· μονάδα τοῦ πυροβολικοῦ πού ἀνεφοδιάζει ἄλλες
μονάδες μέ πυρομαχικά.

σωρείτης, ὁ· πυκνό καί ἐξογκωμένο νέφος.

ταχύσκαπτον, τό· ὄρυγμα ἢ χαράκωμα πού γίνεται σέ μικρό
χρονικό διάστημα.

τοπομαχικόν, τό· βαρὺ πυροβόλο μεγάλου διαμετρήματος καί
βεληνεκοῦς τό ὁποῖο εἶναι μόνιμα τοποθετημένο
σέ κάποιο ὄχυρό γιά τήν ἀμυνά του.

τυρβάζω· καταπιάνομαι μέ κάτι ἐπιδεικτικά, ἀσχολοῦμαι μέ πολλά.

τύρβη, ἡ· θόρυβος, φασαρία, ἀναστάτωση, ἀναταραχή.

φριμάσσω· ξεφυσῶ δυνατά μέ τά ρουθούνια ἀπό ἀνυπομονησία,
ἀναπηδῶ, φρουμάζω.

χιλωτήρ, ὁ· σακκούλι πού κρέμεται ἀπό τό κεφάλι ὑποζυγίων καί
περιέχει τήν τροφή τους, ταῖστρο, τάγιστρο.

ψέλιον, τό· κόσμημα σχήματος κρίκου.

ψέλια ὄπλων· οἱ δακτύλιοι πού περιβάλλουν τήν κάννη και τό κοντάκι
φορητοῦ ὄπλου.

ψόφος, ὁ· ὑπόκωφος ἤχος, κτύπος ἐλαφρός.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

- Αβγκίν 121
 Αγαπητὸς Ἰωάννης 91, 189, 201
 Αγησίλαος 19
 Αγία Τριάδα 54
 Ἄγκυρα 12, 49, 111, 124, 127, 134, 135, 140, 141, 142, 143, 149, 154, 176, 178, 180, 207, 208, 213, 215, 216, 220, 221, 222, 231, 236, 249, 273, 275, 278, 283, 293, 294, 297, 298, 300, 301, 302, 310, 311, 315, 316, 322
 Ἀδᾶ Παζᾶρ 27
 Ἀζιζιῆ 140, 216
 Ἀθανασιάδης Γ. Συνταγματάρχης 136, 157
 Ἀθῆναι 16, 116, 328
 Ἀθηνογένης 21
 Αἰγαῖον 16, 18, 23, 76, 107
 Αἰκερικτζῆ 82, 103
 Αἰραντζικ Γκεντικ 192
 Ἀκάρ Ντάγ 30, 47, 50, 53, 68, 73
 Ἀκάρ Σοῦ 205, 211
 Ἄκ Κιοπροῦ 207, 212
 Ἄκ Μπουναρ 129, 201, 202
 Ἄκ Ὀλουκ 192, 198
 Ἀκροϊνόν 19
 Ἄκ Σεχήρ 220, 222
 Ἀκτοάλ Ντάγ 103, 138
 Ἀκτσέ 37, 46
 Ἀλαγιούντ Ντάγ 39, 41, 51
 Ἀλατζικ 279
 Ἀλεξάκης 89
 Ἀλέξανδρος Μέγας 21, 46, 48, 70, 140, 176, 209, 213, 235, 326
 Ἀλετῆ μπέης 57
 Ἀλῆ Κέφκιοῖ 290
 Ἀλμυρά Ἐρημος 180, 181, 215, 230, 231, 241, 242, 271, 276
 Ἀλπήκιοῖ 205, 211, 263, 321
 Ἀλτουντᾶς 103, 138
 Ἄλυσ ποταμὸς 316
 Ἀμβρόσιος Ἐπίσκοπος 21
 Ἀμόριον 220, 222
 Ἀνατολία 35, 38, 52, 55, 215, 241
 Ἀνδρέας πρίγκηψ 24, 34, 57, 247, 296
 Ἀντωνακόπουλος Γ. 202
 Ἀντωνοπούλου 266
 Ἀνυφαντάκης 89
 Ἀξάριον 31
 Ἀργυρός Κωνσταντῖνος 202
 Ἀριφ 302
 Ἀρμενία 110
 Ἀρντιζ Ντάγ 271, 275, 280, 282, 288, 293
 Ἀσβεστοχώρι 27
 Ἀσία 14, 123, 163, 320
 Ἀτζέμ Ντάγ 104, 107, 109
 Ἀφιὸν Καραχισάρ 30, 47, 49, 50, 51, 73, 75, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 94, 113, 125, 172, 321
 Ἀφρική 233
 Ἀχμετλέρ 57

- Αχμετλή 55
 Βαγδάτη 38, 107, 128, 182, 183
 Βαγιαζήτ Σουλτάνος 109
 Βαρδαλής Δημ. 201
 Βασίλειος Βουλγαροκτόνος 21
 Βασιλείου Σ. 134
 Βεϊνόγλου Ίρις 19
 Βελισσαράτος 313
 Βερνάρδος Ελευθέριος 136
 Βερολίνον 300, 304, 318
 Βλάχκαλης 85
 Βλαζάκης 89
 Βλαχόπουλος Α. 57
 Βλῶν Δ. 202
 Βόσπορος 107, 328
 Βυζάντιον 159, 178

 Γαζή 219, 266
 Γαλατία 144, 149
 Γενήκιοϊ 169, 170, 220
 Γερακάκης 89
 Γερβάσιος Μητροπολίτης 149
 Γεώργιος (Διάδοχος) 54, 104, 136, 139
 Γεωργίου 327
 Γιακούμπ Τσελεπή 109, 110
 Γιαννακάς 250
 Γιαπὰν Χαμάμ 282, 292, 293, 302
 Γιλδίζ Ντάγ 254, 275, 280, 282, 286, 299, 304, 305
 Γκεούκ ποταμός 214, 247, 252, 254, 275, 299, 304, 305
 Γκλιτζάν 46
 Γκιόκ ποταμός 242, 243, 251
 Γκιόκ Μπαϊρ 251
 Γκιόκ Μπουνάρ 240
 Γκιουνάϊκιοϊ 56
 Γκόλιας Μ. 251
 Γκότσης Γ. 251
 Γολγοθάς 140
 Γόρδιον 176, 178, 208, 213, 247, 251, 264
 Γούναρης Δ. 26, 27, 28, 54, 56, 140, 141, 142, 149
 Γύμαρις ποταμός 122, 136

 Δαμηλάτης Ίωάννης 199, 201, 202, 203, 204
 Δαρδανέλλια 91
 Δελαγραμμάτικας Ν. 13
 Δεληγεώργη 219, 266
 Δεμίρ Καπού 326
 Δερβίς μπέης 318, 320
 Διαλέτης Δημοσθένης 136
 Δίδυμοι Λόφοι 309, 310, 314
 Δεμίρ Καπού 326
 Δνεϊστερος ποταμός 180, 231
 Δομάτσης Βασ. 105
 Δορύλαιον 42, 115, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 140, 141, 142, 143, 149, 153, 154, 155, 156, 159, 176, 178, 182, 209, 226, 318
 Δούσμανης Β. 23

 Έβιόκ Τεπέ 192
 Έιτζέ 76

- Ἐλβανλάρ 56
 Ἐλιᾶς Πασᾶ 238
 Ἐλισάβετ πριγκήπισσα 326
 Ἑλλάς 26, 27, 30, 65, 67, 70, 140, 143, 147, 150, 158, 160, 163, 198, 218, 241, 243, 245, 299, 316
 Ἑλμαλῆ Ντάγ 76, 164, 177
 Ἑρζερούμ 123, 150, 226
 Ἑρικλῆ 90, 95
 Ἑρμος 56
 Ἑσκῆ Πολατλῆ 247
 Ἑσκῆ Σεχῆρ 39, 41, 42, 47, 51, 70, 81, 87, 94, 96, 104, 113, 115, 116, 117, 119, 120, 121, 124, 127, 128, 130, 134, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 160, 163, 166, 172, 197, 199, 201, 205, 207, 242
 Ἑτρέκιοϊ 247
 Εὐξεινος 76
 Ἑϋρέτ 76, 77, 78, 79, 83, 86, 94, 183
 Εὐρυμέδων 19
 Εὐρώπη 26, 63, 181, 320
 Εὐφραμιίδης Ἀνδρέας 150

 Ζεϊντίνουλου Μωχαμέτ 154
 Ζιὰ 292, 301
 Ζουρφικιέρ 292, 301

 Ἡράκλειος 19, 21

 Θεμελῆς 83
 Θεοδόσιος Μέγας 21
 Θεοδώρου Χρ. 201
 Θεοτόκης Ν. 54, 141, 142, 149
 Θεσσαλονίκη 32
 Θράκη 123, 138, 151
 Θύμβρης ποταμός 112, 176

 Ἰκόνιον 84, 232, 252
 Ἰλιτζά 247, 275, 282
 Ἰλμπουλάκ Νταγ 50
 Ἰνέϊ 57
 Ἰν Ἐϋνοῦ 121, 128, 300
 Ἰντζιολι 247, 264
 Ἰντζελάρ 268
 Ἰουστινιανός 21, 212, 219, 224, 226, 228
 Ἰουστινιανούπολις 178, 212, 219, 224, 226
 Ἰσμὲτ ἐφένδης 170
 Ἰσμὲτ πασάς 92, 167, 176, 247, 252, 277, 288, 293, 299, 314
 Ἰσμιτζίκιοϊ Τεπέ 164, 165, 167, 169
 Ἰσραήλ 240
 Ἰσχανιέ 79, 92
 Ἰτζεντίν 301
 Ἰωνία 12, 13, 14, 16, 18, 19, 21, 23, 54, 317

 Καβουντζῆ Κιοπροῦ 260, 298, 299, 308, 309
 Καγιάμπασι 326
 Καζὰ Ἐλῆ 302
 Καϊμάζ 177, 207, 211, 212, 298
 Καισάρεια 222, 252
 Καλαμάτας Δημ. 201
 Καλᾶ Τεπέ 128
 Καλὲ Γκρότο 270, 272, 289, 292, 294, 295, 305, 309

- Καλετζίκ Ντάγ 50
 Καλλέργης Ξενοφ. 201
 Καλλίπολις 91
 Καλντιορίμ 240
 Καλούδης Παν. 255
 Καμιτζίκ 291
 Κανλή Γκιόλ 255
 Καντάκ Ντάγ 90, 95
 Καπακλάρ 40, 46, 59
 Καράκιοϊ 88
 Καρακουγιού 57, 299
 Καραμπουγιού 78
 Καραμπουγιού Ντάγ 86, 87, 88, 90, 94, 122, 132, 167, 177, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 193, 196, 197, 201, 202, 300
 Καρά Χότζα 302
 Καραχρήστος Βλάσιος 251, 291, 292, 304
 Καρκούλιας 238
 Κασαμπάς 55
 Κασιμάτης Ι. 202
 Κατραντζή ποταμός 245, 247, 252, 254, 279
 Κατσάνος Γ. 202
 Κατσικογιάννης 327
 Καύκασος 131, 197, 200, 222, 250, 274, 279, 298, 300
 Κεμάλ Μουσταφά πασάς 12, 30, 31, 48, 49, 50, 51, 66, 75, 77, 79, 80, 83, 92, 94, 108, 110, 111, 115, 116, 119, 121, 124, 125, 130, 131, 149, 150, 154, 176, 177, 180, 181, 196, 197, 200, 201, 206, 212, 217, 233, 263, 265, 266, 271, 276, 277, 288, 296, 297, 298, 300, 302, 303
 Κεμάλ Σαμῆ 300, 301
 Κεράτιος 328
 Κεσιλι 212, 219
 Κιζιλ Κογιουνλου 265
 Κιζιλ Μπουκλου 212, 219
 Κιζιλ Ντάγ 75, 170
 Κιζιλτζάκιοϊ 74
 Κιλικία 213, 220, 222, 274, 279, 280, 298, 310
 Κιλιτζίκ Δερβένι 51
 Κιλκίς 122, 305
 Κίμων 19
 Κιόρτις 164, 165
 Κιουτάχεια 30, 38, 39, 41, 42, 47, 49, 51, 61, 62, 63, 65, 67, 69, 76, 79, 81, 82, 83, 87, 92, 94, 96, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 122, 124, 125, 127, 128, 133, 136, 137, 138, 139, 140, 147, 151, 153, 164, 166, 167, 169, 170, 192, 193, 197, 247, 300
 Κιουτσουκ 315
 Κιουτσουκ Τζορτζά 50
 Κιράζ Όγλου 245, 248, 250
 Κίρπογλου 248
 Κλαζομεναί 14
 Κοβαλίτσα 122
 Κογκαλή Κεϋπρη 128
 Κοκάρ 248
 Κομνηνός 320
 Κονταδάκης Κωνσταντῖνος 255
 Κοντοδίνος άνθυπίατρος 319

- Κοντούλης Α. 36, 57
 Κορδελιό 16, 23, 24, 25, 28, 54
 Κοτζιάς 23
 Κοτύαιον 42, 107, 109, 116, 136, 140, 141, 149, 150
 Κουρούνης Βασ. 255
 Κοῦλα 27
 Κριμαία 215, 216, 217
 Κτεναβέας 267
 Κυριακόπουλος Θ. 255
 Κωνσταντινούπολις 141, 149, 156, 181, 222, 297, 301, 328
 Κωνσταντῖνος Βασιλεὺς 12, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 52, 54, 58, 62, 66, 122, 125, 136, 137, 148, 153, 154, 158, 175, 176, 182, 210, 213, 276, 318, 323, 325, 328
 Κωνσταντῖνος Μέγας 21
 Κωνσταντῖνος Ε' 19

 Λάρισα 293
 Λεβεντογιάννης 250
 Λεβίδης Δ. 54
 Λεῦκαι 311
 Λέφας Νικ. 262
 Λέων Γ' 19
 Λέων ΣΤ' Σοφός 21
 Λιάπης 171
 Λοῦρος 231
 Λουφτιέ 201

 Μαγνησία 31, 32, 44, 45, 55
 Μαινεμένη 55
 Μακεδονία 123
 Μάκκας Ανθυπασπιστής 250
 Μακκᾶς Ἐπίτροπος 311, 319
 Μακχάτ 90
 Μαλάτεια 90, 123
 Μαμοπούλου Μελπομένη 138, 148, 151
 Μάνδρα 207, 212
 Μανγκάλ Ντάγ 284
 Μαραθών 70
 Μαρεντάκης Γεώργιος 255
 Μαύρη Θάλασσα 180
 Μαχμουντιέ 216, 217
 Μέκκα 168
 Μεσολόγγι 108, 122, 254
 Μεσοποταμία 63
 Μεταξᾶς 157
 Μεχμέτ πασὰς 57
 Μικρά Ἀσία 14, 19, 22, 23, 26, 28, 35, 40, 45, 47, 53, 70, 118, 132, 134, 136, 141, 143, 161, 178, 180, 181, 183, 192, 196, 205, 211, 215, 219, 226, 236, 245, 262, 274, 307, 309, 317, 320, 324
 Μιχαλίτς 206, 209, 213, 220, 237, 246, 298, 321
 Μοντανανὶν Τσελτικ 267, 275
 Μουδανιά 328
 Μουλᾶ Ὀγλοῦ 128
 Μουμουτάζ 292, 301
 Μουραντιέ 55
 Μουράτ Ντάγ 53
 Μουτατίμπ Ντάγ 50
 Μουταλίμπ 129, 131, 134
 Μπαϊμπούρτ 299, 307
 Μπαϊρακτάρης Ἄπ. 255

- Μπαλικνταμί 238, 280
Μπάλ Μαχμούτ 30, 74
Μπαλουκ Παζάρ 326
Μπάλτσα 27
Μπαλτζίκ Χισάρ 298
Μπαμπά Τεπέ 170
Μπανάζ 40, 59
Μπασακίδης 138, 327
Μπάς Καρίς Έγιούκ 161, 163
Μπασμαχανέ 53
Μπασρήκιοϊ 307
Μπέηκιοϊ 78, 183, 184
Μπεηλίκ Ακχόρ 298
Μπεηλίκ Κιοπροϋ 251, 279, 298, 299, 301, 307, 312
Μπεϊτζάς 247, 292, 307
Μπελτζεμίτσα 183
Μπιλετζίκ 311
Μπιζάνι 122, 192, 193
Μπίνας Δήμ. 255
Μποασσονά 111
Μποζάκιοϊ 298
Μπόζ Ντάγ 131, 205, 211
Μπουγιόν Φραγκλέν 125
Μπουγιούκ Ότουράκ 69
Μυκάλη 14, 18
- Ναστραδίν Χότζα 113
Νίκαια 311
Νικολαΐδης Π. 129
Νικόλαος πρίγκηψ 148, 326
Νικολάου 250
Νικομήδεια 27, 321
Νουρεντίν 302
- Ντάμ Καγιά 90, 95
Ντερέκιοϊ 76
Ντερμπέντ 200
Ντογάν Όγλοϋ 217, 298
Ντόκας 159
Ντόν Τεπέ 205, 214
Ντουγκέρ 78
Ντούζ Τεπέ 205, 211
Ντουραχμάν Αφίζ 301
Νυμφαΐον 31
- Ξανθούπολις 21
Ξενοφών 46, 209
Ξεζωνάκης Ι. 202
- Όβατζίκ 68
Όκλουμπαλή 128
Όλύμπιος 311
Όλυμπος 140, 231
Όλυμπος Βιθυνίας 47, 53, 326
Όρβηλος 231
Όρτά Τεπέ 205, 211
Όσμάν έφένδης 224, 228
Όσμανιέ 280
Όζούκμπασι 240
Όζούνμπεη 257, 262, 266, 280
Όλουντζάκ 76, 183
Όσάκ 31, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 53, 57, 63, 83, 167, 172
- Ότουράκ Σ.Σ. 40, 41, 59, 68, 69, 70, 160, 161
Ότουράκ Τσιφλικ 73
Όντς Σεράϊ 170, 293

- Παλαιστίνη 300
 Πάλλης Κων. 61, 136, 141, 142, 157, 246, 269
 Παναγόπουλος 185
 Παπαγιαννάκης 86
 Παπαγιάννης 89
 Παπαδάκης Άνδρέας 255
 Παπαδάτος Κωνστ. 202
 Παπαδόπουλος Νικ. 105
 Παπαδόπουλος Τηλέμαχος 255
 Παπαναστασίου Δ. 242
 Παπανικολάου 250
 Παπαπαναγιώτου 238
 Παπούλας Άναστ. 19, 20, 23, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 104, 105, 107, 108, 110, 116, 117, 118, 136, 138, 139, 141, 142, 143, 156, 157, 158, 177, 205, 210, 221, 259, 262, 266, 268, 269
 Πάραλος 328
 Πασαλιμάνι 239
 Πασατζίκ 46, 69
 Πειραιεύς 328
 Πέργαμος 31
 Πλαστήρας 64, 66
 Πλατής 129
 Πολατλή 252, 254, 256, 262, 268, 271, 275, 282, 299, 302, 304, 306
 Πολάτ Χισάρ 264
 Πολίτης Άθ. 202
 Πολυμενάκος Γ. 113, 116, 124, 125, 128, 155
 Πόντος 292
 Πούντα 23
 Πουρσάκ ποταμός 76, 120, 122, 127, 156, 207, 209, 211, 212, 213, 215, 219, 237, 246, 298
 Πράσκος Ν. 250
 Προποντίς 328
 Προύσα 31, 42, 104, 105, 108, 113, 312, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329
 Ραφέτ πασάς 49, 92
 Ραχμή βέης 105
 Ρένκογλου 236, 240, 280
 Ρεσίλ Τεπε 74, 78, 80
 Ρεσίτ πασάς (Κιουταχής) 108, 113
 Ρόδος 44
 Ρουκλού Ντάγ 90, 132, 188
 Ρουμανία 217
 Ρούμελη 19
 Ρωσσία 180, 222
 Σαγγάριος 52, 176, 177, 207, 209, 212, 213, 215, 219, 220, 222, 226, 228, 230, 232, 234, 237, 239, 241, 243, 245, 246, 247, 250, 251, 252, 253, 254, 261, 262, 266, 274, 279, 280, 283, 297, 298, 299, 303, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 321, 322, 324
 Σαγουντζαλί 265
 Σάλκιοϊ 161, 163
 Σαμαράς Άπόστ. 201
 Σαμολαδάς Άναστάσιος 194, 201
 Σαπάντζα 256, 262, 265, 269, 305
 Σαμπαχεδίν 130

- Σαραφιανὸς Ἐπίατρος 319
 Σάρδεις 19
 Σάρος 19
 Σαροῦ 125
 Σαρρηγιάννης Πτολεμαῖος 136, 157, 269
 Σαρηγκιὸλ 27, 315
 Σαρηκαλήλ 290, 301
 Σαρίκιοι 212, 219, 246
 Σαριτζέ Ντάγ 90, 95
 Σαχάρα 240
 Σαχίνης 249
 Σεβάστεια 105, 106, 123, 149, 150, 180, 222
 Σεϊζάνης Μ. 21
 Σεϊντή Γαζή 81, 82, 94, 124, 127, 129, 133, 170, 171, 247, 311, 321
 Σελᾶ Ὅγλου 47, 64
 Σελαχεντίν Ἀδήλ 302
 Σελκῆ Σεράϊ 75
 Σέρραι 217
 Σέτμπασι 327
 Σιβρη Χισάρ 140, 176, 177, 178, 198, 207, 208, 209, 212, 213, 219, 220, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 237, 246, 251, 310, 311, 318, 319, 320, 321
 Σίπυλον 31
 Σκαναβῆς Ο. 202
 Σκυθία 218
 Σμύρνη 12, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 49, 53, 57, 70, 90, 116, 157, 231, 320
 Σογκοὺντ (ποταμός) 164
 Σόμα 300
 Σομπράν 128
 Σουμπασᾶκος Νικ. 251, 292
 Σοῦπ Ἐϋρέν 132, 199
 Σοφία Βασίλισσα 70, 73, 188, 245, 248, 323
 Σπάρτα 43
 Σπυρόπουλος 129
 Σταματίου Εὐάγ. 255
 Σταματιάδου 24
 Στεργιάδης 19, 23
 Στράγκος Ἀθ. 250
 Στρατηγὸς Ξ. 269, 315
 Στράτος Ν. 36, 66
 Συρία 19
 Τακατίν 157
 Ταμερλάνος 210
 Ταμπούρ Ὅγλου 279
 Ταουσσανλή 128
 Τασὸς 89
 Τέμκιοι 293, 308
 Τζαβέλας Ἰωάννης 201
 Τζεμάλ Τζεχάτ 300
 Τζιορτζακάκης 89
 Τζιτζιφιές 239
 Τζιχάν Βεκλι 232
 Τμῶλος 31
 Τοράκης 89
 Τουμλοῦ Μπουνάρ 27, 46, 49, 68, 69, 136, 161, 163, 167
 Τουρκία 63, 116, 141, 275, 276, 296, 299
 Τουρκμὲν Ντάγ 122, 170, 171
 Τοῦρκ Ταχαζιρ 251

- Τούτ Αγάτς 207, 212
 Τουτλουτζᾶ Τεπέ 128
 Τράκας 293
 Τραπεζούντιος 312, 313, 314
 Τρικούπη Ν. 266, 311, 319
 Τρικούπης (στρατηγός) 155
 Τρλίβας Ι. 160, 161, 175
 Τροία 70
 Τρουπής Δήμ. 255
 Τσαγκαρίδης Ί. Ἐπίλαρχος 294
 Τσακίρ Χάν 246
 Τσακιτζῆς 31
 Τσακμάκ 246
 Τσάλ Ντάγ 271, 275, 280, 282, 286, 287, 290, 291, 293, 305
 Τσαμπάζης 238
 Τσάλ Τεπέ 76, 77, 80
 Τσανάκ Καλέ 280
 Τσαντίρ Κιοπροῦ 212, 219
 Τσαούς Τσιφλίκ 164, 165
 Τσεκιργιέ 325, 327
 Τσεντιζ 63, 94
 Τσιγάντης 251
 Τσιρογιάννης 104, 130
 Τσιφλίκ 164
 Τσιφτελέρ 298
 Τσουκανούλας 284
 Τσούκας 136
 Τσικουρτζᾶ Καλέ 184
 Τύρναβος 158

 Ὑοσγάτη 226

 Φακῆρ βέης 115

 Φάληρο 239
 Φαλτάϊτς 267
 Φεντούκ 90, 96
 Φετίογλου 238, 260, 311, 318
 Φέϋλερ 246
 Φιλαδέλφεια 31, 32, 55, 58
 Φιλομήλιον 222
 Φορτούνας Νικ. 202
 Φουντουτζᾶκ 170
 Φράγκου Ἀθανάσιος 132, 184, 191, 195, 200, 249
 Φρυγία 121, 135, 144, 149

 Χαλήλ 38, 39
 Χαλκὰ Μπουνάρ 54
 Χάμψας 250
 Χαμιντιέ 216
 Χαμούρ Καμίλ 75, 76
 Χασάν Τεπέ 47, 68
 Χασπίρο 248
 Χατζῆ Μουσταφᾶ Μπέη Τσιφλίκ 128
 Χατζῆς Παν. 201
 Χατζησταύρου 89
 Χίος 13
 Χορόσκιοϊ 45, 55
 Χορτοῦ 246
 Χοσρέφ Πασᾶ Χάν 205, 211
 Χουσεῖν Χουσνή 105, 137
 Χρήστου Μάρ. 201
 Χριστόπουλος Χρ. 255

 Ψαρρά 13
 Ψαραδέλης 250

Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας

Ὁ Γεώργιος Ἀθανασιάδης-Νόβας, γνωστός καὶ μὲ τὸ φιλολογικὸ τοῦ ψευδώνυμο Γ. Ἀθάνας, γεννήθηκε στὴ Ναύπακτο τὸ 1894 καὶ πέθανε στὴν ἴδια πόλη τὸ 1987. Ἡ καταγωγή τῆς οικογένειας Νόβα ἦταν ἀπὸ τὸ Ζαγοροχώρι Βίτσα. Τὸ 1829, ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσή της ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὁ προπάππος τοῦ Γ. Νόβα Παναγιώτης καὶ τὰ δυὸ ἀδελφία του Ἀλέξης καὶ Χριστόδουλος ἐγκαταστάθηκαν στὴ Ναύπακτο. Εὐποροὶ ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησή τους μὲ τὸ ἐμπόριο στὰ Γιάννενα πρῶτα καὶ στὴν Τοσκάνη τῆς Ἰταλίας ὕστερα οἱ ἀδελφοὶ Νόβα ἀγόρασαν μεγάλες ἐκτάσεις γῆς στὴ Ναύπακτο καὶ ἐκτίσαν τὰ σπίτια τους. Τὶς ἐμπορικὲς τους δραστηριότητες συνέχισαν στὴν Πάτρα καὶ τὴ Σύρο.

Ἡ μοναχοκόρη τοῦ Παναγιώτη Νόβα Βασιλικὴ παντρεύτηκε τὸ 1847 τὸν Γεώργιο Ἀθανασιάδη, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἐπίσης ἀπὸ ἓνα Ζαγοροχώρι, τὸ Λιασκοβέτσι (σύγχρονη ὀνομασία Λεπτοκαρυά). Ὁ Παναγιώτης Νόβας εἶχε σὲ μεγάλη ἐκτίμηση τὸν γαμπρό του γιὰ τὴ σωφροσύνη καὶ τὴν τιμιότητά του. Οἱ οἰκογένειες Παναγιώτη Νόβα καὶ Γεωργίου Ἀθανασιάδη εἶχαν ἀναπτύξει μεγάλη ἀλληλοεκτίμηση, κοινὲς ἐμπορικὲς δραστηριότητες καὶ συγκατοικοῦσαν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μείνουν συνδεδεμένα τὰ δυὸ αὐτὰ ὀνόματα στὴ σταδιοδρομία τοῦ Ἀθάνα.

Ὁ πατέρας τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα Θεμιστοκλῆς εἶχε διατελέσει Σχολάρχης τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου Ναυπάκτου. Ἡ μητέρα του Εὐδοκία ἦταν τὸ δωδέκατο παιδί τοῦ βουλευτῆ Νικολάου Γ. Σισμάνη ἀπὸ τὴν Ἀράχοβα Ναυπακτίας, τὸ μόνο μέλος τῆς οἰκογένειας Σισμάνη ποὺ ἐπέζησε ἀπὸ τὸ δολοφονικὸ μένος τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ Νικόλαος Σισμάνης εἶχε ἐκλεγεῖ πολλὰ φορὲς βουλευτῆς καὶ γερουσιαστής, ἔλαβε μέρος στὴν ἐπανάσταση ἐναντίον τοῦ Ὁθωνα καὶ δολοφονήθηκε ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους του τὸ 1863 στὸν Πλάτανο. Τὴν παράδοση τοῦ Νικολάου Σισμάνη στὴν πολιτικὴ συνέχισαν οἱ γιοὶ του Γεώργιος καὶ Περικλῆς πρῶτα καὶ ὕστερα ὁ ἐγγονὸς του Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας.

Δεκαοκτῶ μόλις μῆνες μετὰ τὸ γάμο της μὲ τὸν Θεμιστοκλῆ καὶ

ένῳ ἐγκυμονοῦσε τὸ δεύτερο παιδί της, ἡ Εὐδοκία ἔμεινε χήρα. Προστάτες τῶν παιδιῶν καὶ τῆς ἴδιας ἔγιναν ὁ ἀδελφός τοῦ Θεμιστοκλῆ Πάνος καὶ ἡ πεθερὰ της Βασιλική, τὴν ὁποία τὴν εἶχε σὰν μητέρα. Ἡ ἀπέραντη ἀγάπη μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας καὶ ὁ σεβασμός στις οἰκογενειακὲς παραδόσεις ἔμειναν βαθιὰ ριζωμένες στὴν καρδιά τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα καὶ σίγουρα συνετέλεσαν στὴ διαμόρφωση τοῦ χαρακτήρα του, πού χαρακτηρίζοταν ἀπὸ ἀνεξικακία, προσήνεια καὶ μελιχλιότητα. Ἄλλα χαρακτηριστικά τοῦ Γ. Ἀθάνα ἦταν ἡ μεγάλη του αἰσιοδοξία, ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ ζωὴ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός γιὰ ὅ,τι ὠραῖο ἔβλεπε γύρω του. Ἀσφαλῶς, γνώριζε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κακοῦ, εἶχε ὅμως πάντοτε τὴ διάθεση νὰ βλέπει περισσότερο ὅ,τι καλὸ ὑπῆρχε στοὺς ἄλλους. Τὸ κέντρο τοῦ κόσμου ἦταν γι' αὐτὸν ἡ Ναύπακτος. Ἐπισκεπτόταν ὡστόσο συχνὰ τὴν ὄρεινὴ Ναυπακτία καὶ εἰδικὰ τὸ χωριὸ τῆς μάνας του, τὴν Ἀράχοβα, γιὰ τὸ ὁποῖο εἶχε μεγάλη ἀγάπη. Παρ' ὅτι ἦταν κοσμοπολίτης καὶ ἄνθρωπος τῶν σαλονιῶν, ἔνιωθε πολὺ ἄνετα ὅταν συναναστρεφόταν μὲ τσοπάνους καὶ πολλὰς φορὲς ἔτρωγε στὶς στάνες τους. Αὐτὰ τὰ βιώματά του ἔχουν περιγραφεῖ μὲ ιδιαίτερα παραστατικὸ τρόπο στὰ «Τραγούδια τῶν βουνῶν», μοναδικὴ ποιητικὴ συλλογὴ στὸ εἶδος της.

Μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τῶν γυμνασιακῶν του σπουδῶν στο Β' Γυμνάσιο Πατρῶν ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας φοίτησε στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Πρὶν ἀκόμη ἀποφοιτήσῃ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο, ἄρχισε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ δημοσιογραφία. Βουλευτὴς ἐξελέγη γιὰ πρώτη φορὰ το 1926 μὲ τὸ κόμμα τῶν Ἐλευθεροφρόνων τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ. Ἀπὸ τὸ 1932 ἕως τὸ 1964 ἐξελέγη βουλευτὴς μὲ τὸ Προοδευτικὸ Κόμμα τοῦ Γεωργίου Καφαντάρη, μὲ τὸ κόμμα τῶν Φιλελευθέρων καὶ μὲ τὴν Ἑνωσὴ Κέντρου. Το 1936 ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τῆς Βουλῆς. Ἀπὸ το 1945, ὅποτε ἀνέλαβε γιὰ πρώτη φορὰ τὴν εὐθύνῃ ὑπουργείου, διετέλεσε ὑπουργὸς στὰ ἀκόλουθα ὑπουργεῖα: Ἑσωτερικῶν (1945), Παιδείας (1945-1946, 1950), ὑφυπουργὸς παρὰ τῷ Πρωθυπουργῷ (1951), Βιομηχανίας (1951) καὶ Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως (1963-1964). Το 1964, ὡς βουλευτὴς τῆς Ἑνωσῆς Κέντρου, ἐξελέγη Πρόεδρος τῆς Βουλῆς καὶ στὶς 15 Ἰουλίου 1965 ἀνέλαβε τὴν πρωθυπουργία τῆς χώρας γιὰ ἓνα σύντομο χρονικὸ διάστημα.

Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο, εἶναι σκόπιμο, γιὰ τὴν ἀποκατάσταση τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας, νὰ γίνῃ μίᾳ ἀπροκατάληπτη ἀνασκόπηση τῶν γε-

γονότων πού ὀδήγησαν στὴ λεγόμενη «ἀποστασία». Στις 15 Ἰουλίου 1965, δημιουργήθηκε πολιτικὴ κρίση λόγω τῆς διαμάχης μεταξὺ τοῦ πρωθυπουργοῦ Γεωργίου Παπανδρέου καὶ τοῦ βασιλιᾶ Κωνσταντίνου, ὅταν ὁ πρῶτος ἐπέμενε νὰ ἀναλάβει καὶ τὸ ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἄμυνας, ἐνῶ ἀκόμη δὲν εἶχε ὀλοκληρωθεῖ ἡ δικαστικὴ διερεύνηση γιὰ τὴν ὑπόθεση τῆς παραστρατιωτικῆς ὀργάνωσης «ΑΣΠΔΑ», στὴν ὁποία φερόταν ἀναμειγμένος ὁ γιὸς του Ἀνδρέας. Ὁ βασιλιάς θεώρησε ἀντιδεοντολογικὴ τὴν ἀνάληψη τοῦ ὑπουργείου ἀπὸ τὸν Γ. Παπανδρέου ὑπὸ τὶς συνθήκες ἐκεῖνες καὶ τοῦ ἀντιπρότεινε νὰ ἀναθέσει τὸ ὑπουργεῖο σὲ ἕνα ἄλλο πρόσωπο, ἀλλὰ ὁ Γ. Παπανδρέου παρέμεινε ἀμετάπειστος. Εἶχαν προηγηθεῖ ἀρκετὲς συνομιλίες μεταξὺ τοῦ Γ. Παπανδρέου καὶ τοῦ βασιλιᾶ, σὲ ὁποῖες ὁ πρωθυπουργὸς ἄφηνε νὰ ἐπικρέματα ἡ ἀπειλὴ τῆς παραίτησής του. Σύμφωνα μὲ γνώμοδοτὴση τοῦ Χρήστου Σγουρίτσα, καθηγητῆ Συνταγματικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν παραίτηση τοῦ πρωθυπουργοῦ ἡ ἐντολὴ σχηματισμοῦ κυβερνήσεως ἔπρεπε νὰ δοθεῖ στὸν Πρόεδρο τῆς Βουλῆς. Μετὰ τὴν τελευταία συνάντηση τῶν δυὸ ἀνωτάτων πολιτειακῶν ἀρχόντων τῆς χώρας, ἐξερχόμενος ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα ὁ Γ. Παπανδρέου ἀνακοίνωσε ὅτι παραιτεῖται, ἀφήνοντας ἔτσι οὐσιαστικὰ τὴν χώρα χωρὶς πρωθυπουργό. Ὁ βασιλιάς, ἀκολουθώντας τὴν εἰσήγηση Σγουρίτσα, κάλεσε τὸν Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα καὶ τοῦ ἔδωσε ἐντολὴ σχηματισμοῦ κυβερνήσεως, γιὰ νὰ ἀποφευχθεῖ ἡ δημιουργία κενοῦ κυβερνητικῆς ἐξουσίας. Κατηγορήθηκε τότε ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας ἀπὸ μερίδα τοῦ τύπου ὅτι ὀρκίστηκε πρωθυπουργός, πρὶν ἀκόμα ὑποβάλλει ὁ Γ. Παπανδρέου τὴν παραίτησή του γραπτῶς. Ἀσφαλῶς, ἐὰν ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας εἶχε ἀποδεχθεῖ τὴν ἐντολὴ ἀφοῦ προηγουμένως εἶχε ὑποβάλλει ὁ Γ. Παπανδρέου καὶ γραπτῶς τὴν παραίτησή του, θὰ εἶχε ἀφήσει καλύτερη φήμη. Εἶναι ὅμως πολὺ πιθανὸ νὰ πῆρε ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας αὐτὴ τὴν ἀπόφαση, ἐπειδὴ ἡ πολιτικὴ ἀναταραχὴ καὶ ἡ ἐπαπειλούμενη ἀναρχία (πού δημιούργησαν τὰ γεγονότα τοῦ Ἰουλίου 1965) τοῦ ἔφεραν στὸ νοῦ τὰ ἔκτροπα μίας ἄλλης ταραγμένης ἐποχῆς. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, οἱ πολιτικοὶ του ἀντίπαλοι ἔκαψαν τὸ ἀρχοντικὸ του στὴ Ναύπακτο καταστρέφοντας τὴ βιβλιοθήκη του καὶ τὴν ἀνέκδοτη λογοτεχνικὴ του ἐργασία. Παρὰ λίγο μάλιστα νὰ ἐκτελέσουν καὶ τὸν ἴδιο.

Στήν προσπάθειά τους νά τόν γελοιοποιήσουν, τήν ταραχώδη περίοδο «τῶν Τουλιανῶν», οἱ πολιτικοί του ἀντίπαλοι τοῦ προσέδωσαν τὸ προσωνύμιο «Γαργάλατας», τὸ ὁποῖο ὑποτίθεται ὅτι προερχόταν ἀπὸ ἓνα ποίημά του. Ἀλλὰ οἱ σχετικοὶ στίχοι δὲν ὑπάρχουν σὲ κανένα ἀπὸ τὰ ποιήματά του. Τὴν ἀλήθεια τὴν ἀποκάλυψε πολλὰ χρόνια ἀργότερα ὁ Λ. Παπαδόπουλος στὰ «ΝΕΑ» (φύλλο 17902/30-3-2004). Τὸ περιβόητο τετράστιχο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο προῆλθε ἡ προσωνυμία τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα, εἶχε γραφτεῖ ἀπὸ τὸν δημοσιογράφο τῆς ἴδιας ἐφημερίδας Κώστα Σταματίου. Εἶναι ἐνδεικτικὸ τῆς ψυχικῆς ἀνωτερότητας τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα ὅτι δὲν καταδέχτηκε νὰ ὑπερασπίσει τὸν ἑαυτὸ του ἀπέναντι σὲ τέτοιες γελοιότητες.

Ἀξίζει τέλος νὰ σημειωθεῖ, καὶ ιδιαίτερα στὴν ἐποχὴ μας, τὸ γεγονός ὅτι, ὅταν τερμάτισε τὴν πολιτικὴ του σταδιοδρομία ὁ Γ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, διέθετε πολὺ μικρότερη περιουσία ἀπὸ αὐτὴ πού εἶχε ὅταν τὴν ἄρχισε.

Ὅπωςδήποτε, ἡ μεγάλη ἀγάπη τοῦ Γ. Ἀθανασιάδη-Νόβα ἦταν ἡ λογοτεχνία καὶ εἰδικότερα ἡ ποίηση, στὴν ὁποία ἔμεινε πιστὰ ἀφοσιωμένος ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του. Τὸ 1955 ἐξελέγη Ἀκαδημαϊκός.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ Γ. ΑΘΑΝΑ

Α. Ποιητικές συλλογές

- “Πρωϊνὸ ξεκίνημα” (1919)
 “Αγάπη στὸν Ἐπαχτο” (1922)
 “Καιρὸς Πολέμου” (1924)
 “Εἶρμός” (1929)
 “Δροσεροὶ καῦμοί” (1938)
 “Τραγούδια τῶν βουνῶν” (σειρὰ πρώτη, 1953)
 “Εὐδοκία” (1955)
 “Τίμια Δῶρα” (1969)
 “Ἀστέγνωτο Δάκρυ” (1971)
 “Δοκίμια Ἄνωνύμου” (1971)
 “Αἶνος καὶ Θρῆνος” (1972)
 “Μονοκοντυλιές” (1975)
 “Ἰταλικές μακέττες / Quadretti Italiani” (1979)
 “Τραγούδια τῶν βουνῶν” (σειρὰ δεύτερη, 1980)
 “Ἄνὰ τὸν θερισμένον ἀγρὸν” (1982)
 “Μυθογραφήματα τοῦ καιροῦ μας” (1986)
 “Ἀθησαύριστα ποιήματα” (2003)
 “Τραγούδια τῶν βουνῶν” (σειρὰ τρίτη, 2008)

Β. Πεζογραφήματα

- “Τὸ πράσινο καπέλλο” (1918)
 “Δέκα ἔρωτες” (1925)
 “Ἀπλοϊκὲς Ψυχές” (1932). Βραβεῖο Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
 “Ἡ Ναυμαχία τῆς Ναυπάκτου”. Δοκίμιο (1956)
 “Βαθιὲς Ρίζες” (1968)

Ἀριστείδης Ἀθανασιάδης-Σισμάνης
 Καθηγητὴς Ἰατρικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ό Γ. Αθανασιάδης - Νόβας εϋζωνος.

*Η Εὐδοκία Ἀθανασιάδη-Νόβα μέ τά δύο της παιδιά,
τόν Γεώργιο στά δεξιά καί τόν Θεμιστοκλή στά ἀριστερά της.*

Ο Γεώργιος Αθανασιάδης-Νόβας σε μικρή ηλικία

*Οικογενειακή φωτογραφία. Ο Γ. Αθανασιάδης-Νόβας είναι ὄρθιος
στό κέντρο τῆς φωτογραφίας μέ τήν μητέρα του Εὐδοκία στά δεξιά
καί τήν Ὀλυμπία Σισμάνη στά ἀριστερά του.
Στό ἄκρο δεξιό μέρος τῆς φωτογραφίας εἶναι ὁ Ἀριστείδης Γ. Σισμάνης.
Τά παιδιά εἶναι ἀπό ἀριστερά πρὸς δεξιά: Σούλας, Γιάννης, Γιῶργος.*

*Γεώργιος
Αθανασιάδης-Νόβας.*

Ἡ μητέρα του Ἀθάνᾳ Εὐδοκία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ

Στη σειρά των εκδόσεων του Ιδρύματος Γεωργίου και Μαρίας Αθανασιάδη-Νόβα κυκλοφόρησαν:

1. **Μιχάλης Σταφυλάς**, *Γιάννης Βλαχογιάννης, ό υπέρμαχος της Ιστορικής αλήθειας*, Βιβλιογραφικά - Κριτικές αποτιμήσεις, Ναύπακτος 1995.
2. **Δημήτρης Νικορέτζος**, *Γεώργιος Αθάνας: ο κορυδαλλός της Ρούμελης*, Ναύπακτος 1998
3. **Γ. Αθάνας**, *Ειρμός*. Ποιήματα 2η έκδοση, επιμέλεια Απόστολος Ζορμπάς, Ναύπακτος 1998.
4. **Γ. Αθάνας**, *Ιστορικά Μελετήματα*, επιμέλεια Θανάση Παπαθανασόπουλου, Ναύπακτος 1998.
5. **Γ. Αθάνας**, *Φιλολογικά Μελετήματα*, φιλολογική επιμέλεια Θανάσης Παπαθανασόπουλος, Ναύπακτος 1998.
6. **Θανάσης Παπαθανασόπουλος**, *Ό λυρικός κόσμος του Γ. Αθάνα*, Ναύπακτος 1999.
7. **Γιάννη Βλαχογιάννη** *Αθησαύριστα κείμενα*, φιλολογική επιμέλεια Μαρία Κουτούση – Σύψα, Ναύπακτος 2000
8. **Γ. Αθανασιάδη-Νόβα**, *Αγορεύσεις στη Βουλή των Ελλήνων*, επιμέλεια Ντίνος Μακρυγιάννης, Ναύπακτος 2000
9. **Γ. Αθάνας**, *Ανθολογία (της ποίησης του Γ. Αθάνα)*, επιλογή Θανάσης Παπαθανασόπουλος, Ναύπακτος 2001.
10. **Γ. Αθάνας**, *Τραγούδια των βουνών*, Σειρά Γ, φιλολογική επιμέλεια Απόστολος Ζορμπάς, Ναύπακτος 2008
11. **Γ. Αθάνας**, *Εκστρατεία Σαγγαρίου: ένας δημοσιογραφικός αίνος και θρήνος (Ανταποκρίσεις από το μέτωπο της Μικράς Ασίας) / Συλλογή υλικού Αριστείδης Αθανασιάδης – Σισμάνης*, Ναύπακτος 2014.